

Maillard

(Michel)

Tome IV

ANNALES TYPOGRAPHICI.

ANNALES TYPOGRAPHICI AB ARTIS INVENTÆ ORIGINE. AD ANNUM M.DCLXIV.

Operâ

MICH. MAITTAIRE A. M.

Editio Nova Auctior & Emendatior,

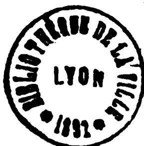
TOMI PRIMI

Tome IV

PARS PRIOR.

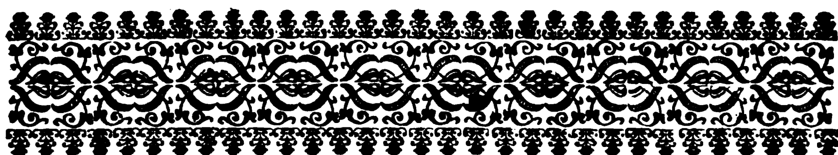

AMSTELODAMI,

Apud *PETRUM HUMBERT.*

M. DCC. XXXIII.

CELSISSIMO PRINCIPI,

JOANNI GASTONI,

MAGNO ETRURIÆ DUCI,

S. P. D.

MICHAEL MAITTAIRE.

ERENISSIME PRINCEPS,

Inter omnia, quæ humano generi profuerunt, inventa nullum ferè majori, admiratione exceptum, plausu comprobatum, animorum conten- *tione*

tione excultum est, quàm TYPOGRAPHICUM.

ARS *illa, diu orbi, ipsique Græciæ Artium plerarumque liberalium matri & educatrici ignota, post longam barbaræ ignorantiæ noctem, quâ literæ per multa sæcula consopitæ & sepultæ jacuerant, Divino haud absque nutu eluxit: per quam studia politioris humanitatis hactenus interrupta, & penè emortua, excitarentur, & reviviscerent. Artem recèns natam, & in ipsius (ut ita dicam) infantiâ adhuc debilem ac infirmam, opus fuit viris eruditione præstantibus, qui adnitentes alerent, foverent, perficerent. Typographia enim & Literatura mutuas tradebant operas: quippe illa huic post diuturnum exilium reducendæ, hæc illi post prima rudimenta conformandæ atque perpoliendæ inserviebat. Utraque tamen frustra fuisset absque Augustis & Mæcenatibus, qui Artem & Artis Adjutores authoritate protegerent, & liberali patrocinio dignarentur.*

Sub idem propè tempus acciderat, (ita dirigente eventus rerum Cœlesti Providentiâ, quæ lucem è tenebris, commoda maxima ex maximis incommodis potest educere) ut post cladem funestissimam, quam Hostis Christiani Nominis

Im-

Imperio Græco attulerat, Viri ex Græcâ gente quamplurimi doctrinâ, nonnulli etiam genere nobiles, solum vertere coacti, secum Græcarum literarum gazas patriæ suæ ruinis ereptas in Italiam importarent. Viros illos extorres, & bonis omnibus (nisi quæ extra fortunæ aleam posita sunt) exutos, pietate hospitali recepit AUGUSTISSIMA DOMUS MEDICEA: *iisque aperuit asylum, quò confugerent; portum, ubi post luctuosum rei familiaris naufragium conquiescerent; ubi tantum abfuit, ut suam deinceps vicem dolerent, ut suum potiùs sibi exilium gratularentur.*

Olim quidem pars Italiæ maritima à coloniis, quæ è Græciâ deductæ Lucanorum & Brutiorum regionem occupaverant, Magnæ Græciæ *nomen traxerat. Eò Pythagoras, cùm patriam Samum Polycratis tyrannide oppressam offendisset, se recipiens, Philosophiæ scholâ ibidem constitutâ,* Magnam *eam* Græciam *& privatim & publicè præstantissimis artibus exornavit: ejusque discipuli in eâdem longam posthæc ætatem florentes egerunt. At certè Italia antiquum illud* Magnæ Græciæ *nomen jure non minori potuit sibi tunc reposcere, cum illuc commigraret Græ-*

ca doctorum virorum per Mahomedanam tyrannidem exactorum colonia: quæ, postquam Gothica imperitæ rusticitatis caligo toti Europæ multos jam annos incubuisset, NUMINE *tandem cœlitus aspirante,* MEDICEA FAMILIA *suppetias inprimis ferente,* Typographiâ *manum adjutricem admovente, facem extulit literariam; cujus radii passim diffusi reliquas Europæ partes lumine collustraverunt.*

Græca jamdiu Typographia sub secundis MEDICEORUM PRINCIPUM *auspiciis (Græcâ * bibliothecâ à* LAURENTIO MEDICE *in Filii sui* PETRI *usum comparatâ) magnos Florentiæ fecerat progressus, antequam in Romam introduceretur. Verùm denique, nequid Florentia se gloriaretur obtinuisse, quod Roma, gentium quondam Domina & Imperii caput, ampliùs desideraret,* LEONIS X. PONT. MAX. *munificentiâ* Mediceum *in Quirinali colle fundatum est* Gymnasium: *ex quo luculenta Græcæ Typographiæ prodierunt specimina.* Homerus *omnium poëtarum princeps, primusque disciplinarum & antiquitatis parens dictus,*

* Lege Varini Camertis ad *Petrum Medicem* epistolam Hortis Adonidis anno M. IIIID. excusis præfixam.

ctus, lucem (dum vivebat) amissam, opitulante Typographia & Demetrio Chalcocondylâ *Atheniensi operis egregii curam gerente, Florentiæ primùm recuperaverat.* Pervetustum *postea* Interpretem, *qui summo poëtæ comes adsisteret, & eundem exponeret*, Medicei Gymnasii *Opifices literarii*, Joannis Lascaris *ductu, excudendum Romæ curaverunt.* Lascarem *illum Constantinopoli captâ profugum magno in pretio habuit* DOMUS MEDICEA: *quem post multos Authores ab ipso Florentiæ editos* LEO X. *Gymnasio suo moderatorem præfecit. Tantâ benevolentiâ complecti semper solita est, tot beneficiis cumulare Literatos* ILLUSTRISSIMA MEDICEORUM FAMILIA.

Quin etiam ex illa STIRPE NOBILISSIMA *fuerunt, qui bonarum literarum non solùm patrocinio sed & peritia decus apud posteros æternum sibi pepererunt.* PETRUS MEDICES, *cujus Nomini primam* Homeri *editionem Bernardus Nerlius typographus Florentinus*, Hortos Adonidis *sive* Diversa ex Græcis veteribus Grammaticis Collectanea *Varinus Camers Nucerinus episcopus inscripsit, à pueritiâ ad Grææ linguæ familiaritatem se adeò arctè appli-*

caverat *, *ut in Homeri lectione frequens versaretur, & cum Græcis ipsis Græcè sermonem habere posset.*

Cùm tot igitur & tam ingentia extiterint in Rempublicam literariam TUORUM, PRINCEPS EXCELLENTISSIME, MAJORUM *Merita;* Typographicæ, *cujus ope literæ in Europam postliminio reduces effloruerunt*, Artis Origines *exquirere, quid aliud est, quam Illorum, quibus ortus es*, HEROUM *memoriam recolere? Et cui, quantulùmcunque id sit, quod de hôc argumento disserui, commendare magis conveniat, quàm* TIBI, *Avitæ Gloriæ* HÆREDI, *Avitis Vestigiis instanti? Mihi itaque, suppliciter oro, liceat*, DUX AUGUSTISSIME, *Tractatum hunc* REGIÆ TUÆ CELSITUDINIS *Aræ*, MEDICEO *Sacrario tabellam hanc summâ, quâ par est, observantiâ dicare: votisque pro* TUA TUÆQUE FAMILIÆ *salute nuncupatis*, DIVOS *Rei-publicæ literariæ* STATORES *hôc munusculo venerari.*

Londini. Kalendis Maiis. M. DCC. XXXII.

* Lege Nerlii epistolam Homero ann. 1488. edito præfixam; & Camertis epistolam in initio Hort. Adonid.

LEC-

LECTORI S.

MUltum temporis jamdudum effluxit, ex quo *Typographici Annales* finem acceperunt. Opus in *tres* distribuitur *Tomos*: quorum *prior* ab Artis initiis ad annum 1500. *proximus* ad 1536. *postremus* ad 1557. pertingit; cum *Appendice* ad ann. 1664. continuatâ, per quam plurima in Catalogis Stephanorum aliorumque quorundam ex Typographis illustrioribus (quorum mentionem in illis Annalibus feceram, & Vitas duobus libellis aliquando descripseram) desiderata supplentur.

Quoniam autem omnia, quæ ad materiam tam uberem & variam spectant, non statim uno in conspectu se dant obvia, sed paulatim nova semper succurrunt; in Tomi tertii fine promiseram totius operis Recognitionem, ut, quicquid antè prætermissum mihi postea innotesceret, suo loco reponeretur; quicquid uspiam erratum fuisse deprehenderem, corrigeretur: Indicem denique amplum, qui res per continuam Annalium seriem diffusas, & in congerie multiplici non adeò inventu faciles,

ad

ad certa capita redigeret; & alphabetico ordine diſpoſitas quærentibus abſque ullo moræ diſpendio expeditiùs commonſtraret. Fidem hanc, quam dederam, ut liberarem; collegi, quæcunque aut meä diſquiſitione; aut ex aliorum obſervationibus ſeu editis ſeu mecum communicatis comperire licuit, in unum demum volumen conjicienda: eorum, quorum operâ uſus ſum, nominibus (ne plagiarii culpam commeruiſſe, & ſuum cuique non tribuiſſe videar) per literas, quæ in hujus præfationis fine explicabuntur, ubicunque oportet, indicatis.

Animadverteram primævas librorum, præſertim ante ann. 1500. impreſſorum, editiones æſtimatoribus rei librariæ curioſis potiſſimè probari: tum quod ad Manuſcripta propiùs accedant, & audaciorem Criticorum cenſuram nondum paſſæ fuerint; tum quòd recentioribus ſint rariores; adde, quòd avidiores ſumus rerum origines cognoſcendi, & quò quid à noſtrorum temporum memoriâ remotius vulgoque minùs notum eſt, eò cupidiùs ſtudemus id perſcrutari.

Primum igitur Annalium Typographicorum tomum

Tomum ante bis ſenos annos emiſſum de integro recognovi; duplâ plus parte auxi, ut planè pro novo haberi poſſit. Complures, qui ad primam acceſſerunt collectionem, libri, me partim, partim amicos, quos conſului, teſtes oculatos nacti ſunt. Permagnum aliorum agmen, de rebus maximè Eccleſiaſticis, Juridicis, Medicis, Philoſophicis, & recentiorum authorum Tractatibus agentium, accerſivi à Scriptoribus, qui in ſua Collectanea, quicquid in variis Catalogis (nonnullis quidem plerumque non admodum accuratis) legitur, infarciunt: quos, quamvis teſtibus hujusmodi infirmioribus non nimis ipſe ſim credulus, malui tamen Lectoris judicio examinandos offerre, quàm omittere, & meſſes alienas meis manipulis poſthabere.

Hoc volumen, jamdiu excuſum, quominus è prælo exiret, non per me ſtetit, ſed per Bibliopolam, qui primùm, ut Index à me promiſſus huic adjungeretur, poſtulabat; quo tandem moras longiores ſuæque mercaturæ rationibus damnoſas ægrè ferente, viſum eſt editionem non diutius premere; & id ſatis ex meâ ſententiâ; quippe quid ineptius, quàm

Indicem, omnibus Annalium Typographicorum voluminibus communem, huic, quasi uni proprium, Volumini adnectere? Cur Index ille non citiùs prodire potuerit, in* Epistolâ ad D. P. Des Maizeaux 1731. 14. Kal. Jun. datâ caussas exposui: ex quâ nonnulla transcribere non erit huic loco alienum; ut Lector conjiciat, quantum laboris, quantum temporis, in illius Indicis constructionem impendi oportuerit.

„ *Index* ille non nuda tantùm librorum Au-
„ thorumque nomina complectetur; sed *titu-*
„ *los*, quantum ad brevem notitiam sufficiat,
„ declarabit: & quo *loco annoque*, per quem
„ *Typographum*, necnon quâ voluminis *formâ*
„ libri prodierint, indigitabit.

„ Porrò cùm *Typographicæ Historiæ* ratio
„ exigat frequentissimam rei literariæ virorum-
„ que in regionibus diversis literatorum men-
„ tionem; *Index* exhibebit compendiarias *Ty-*
„ *pographorum* præsertim, & aliorum subinde,
„ qui bonarum literarum studio & culturâ in-
„ signes,

* Vide *Histor. Litterar. Num. X. Londini. M. DCC. XXXI. pag.* 401. Et *Bibliotheque Raisonnée &c. Tom. 6. pag.* 461. *A Amsterdam*, *chez les Wetsteins & Smith. M. DCC. XXXI.* ubi, in Epistolæ fine, lineæ plus triginta detruncantur.

„ signes suas ad *Typographiam* promovendam
„ symbolas contulerunt, *Vitas*; copiamque
„ rerum eodem pertinentium miscellaneam.

„ Præterea quoniam tum in singulos, dum
„ conficiebantur & imprimebantur, *Annalium*
„ Tomos multa irrepserunt errata (humanum
„ est, & omnium maximè meum, errare),
„ quæ deinceps per otium corrigendi, rele-
„ gendo, & diligentiùs haud absque amicorum
„ in hujusmodi rebus versatorum ope exami-
„ nando, fuit potestas; tum post impressos,
„ nova plurima & mihi priùs incognita sese
„ ultro obtulerunt, aut mecum fuerunt aliun-
„ de communicata; non pauca item obscura
„ & dubia clariorem lucem fidemque certio-
„ rem acceperunt; illa omnia, asteriscis aut
„ obelis distincta, *Indici* (qui ex recenti ma-
„ teriæ accessione fiet multò auctior) suis quæ-
„ que locis inserentur.

„ Denique ne Lectori, cui vacaverit aut li-
„ buerit omnia minutatim perquirere, succinc-
„ ta hæc rerum in *Indice* expositio non satis-
„ faciat; eum ubique ad Tomos singulos nu-
„ merus cujusque paginæ, & (ubi necesse est)
„ lineæ, adjunctus remittet.

„ Multa Alphabetorum Diagrammata ſunt de-
„ ſcribenda, antequam univerſus iſte apparatus
„ in unius Alphabeti ordinem, qualem (quoad
„ potero) ſervare mihi conſtitutum eſt, digeratur.

„ En tibi, in *Cicerone*, ſummo illo Latinæ
„ eloquentiæ principe, Diſpoſitionis ſpecimen.

„ *Ciceronis opera omnia integra*,

„ *ſinè Commentariis*, } *per varios Typographos; diverſis locis, formis; continuâ annorum ſerie diſpoſita.*

„ *cum Commentariis*,

„ *Eadem, ex Aldinâ officinâ; ſingula diverſis annis, in 8vo.*

„ *Operum, partes, diverſis annis ſingulæ:*

„ *in 4to. apud Michaelem Vaſcoſanum;*

Joan. Lodoicum Tiletanum;

Franciſcum Gryphium:

„ *in 8vo. apud Simonem Colinæum.*

„ *Aliquot in fol°. apud Mich. Vaſcoſanum:*

„ *in 8vo. & 12°. apud Franc. Gryphium:*

„ *in 4to. & 8vo. apud Sim. Colinæum:*

„ *in 4to. apud Jodocum Badium:*

„ *in fol°. 4to. & 8vo. apud Joann. Roigny:*

„ *in fol°. 4to. 8vo. & 12°. apud Robertum Stephanum:*

„ *in 8vo. apud Franciſcum Stephanum:*

„ *Ali-*

„ *Aliquot in 4to. & 8vo. apud Carolum Stephanum:*
„ *in 8vo. apud Henricum Stephanum:*
„ *in 12°. apud Mamertum Patissonium:*
„ *in 8vo. apud Robertum Stephanum juniorem,*
Antonium Stephanum:
„ *in 4to. & 8vo. apud Gulielm. Morelium:*
„ *in 4to. apud Adrianum Turnebum:*
Joannem Bene-natum:
Federicum Morellum:
„ *in 4to. & 8vo. apud Claudium Morellum:*
„ *in 4to. ex officinâ Joannis Libert, & Cramoisianâ.*

„ Singularibus hisce editionibus expositis; quæ,
„ partim ob famam diligentiámque *Typogra-*
„ *phorum*, partim ob *Typorum* elegantiam,
„ nec minùs eò quòd *rariùs* occurrant; curiosis
„ in pretio fuerunt: pergo ad

„ *Ciceronianorum operum portiones, si-*
„ *nè Commentariis; aut cum Commentariis;*
„ *prout à primâ Typographiæ origine,*
„ *per varios passim Typographos, variis*
„ *annis, locis, formis lucem aspexerunt:*
Rhetoricæ: Orationum:
Epistolarum: Philosophiæ.

„ Ciceronianorum operum Catalogus octo-
„ decim paginas in 4to. manuſcriptas implet.

Ex hôc, Lector, ſpecimine partes Indicis hujus operoſi reliquas æſtimes velim; ſciásque me minimè ceſſaturum, donec eundem perfecero, volumine (ut rei ratio exigit) ab aliis ſeparato publicandum. Vale.

Literarum, quæ quibuſdam Catalogorum ſequentium libris præfiguntur, expoſitio.

A. M. Andreæ Maunſel Catalogus impreſſus in folo. Londini. 1597.
B. Cornelii à Beughem Incunabula Typographiæ. Amſtelodami. 1688. 12°.
C. Bibliotheca Publica Cantabrigienſis; cujus Catalogum manuſcriptum perlegendi copiam mihi fecit Conyers Middleton D. D. Univerſitatis Cantabrigienſis proto-bibliothecarius.
CA. Domus. Ludovicus de Callenberg Principis Monaſterienſis Conſiliarius.
CH. Domus. Du Chat.
I. V. Domus. Iſaacus Vaillant.
L. Jacobus le Long, Oratorii apud Pariſienſes, dum in vivis erat, Presbyter & Bibliothecarius.
M. Domus. de la Monnoye.
P. M. Domus. Proſper Marchand.
S. Joſephus Smith, vir rei literariæ ſtudioſiſſimus; cujus Catalogum accuratiſſimâ diligentiâ confectum & impreſſum perlegi; codices penè 230. ante ann. 1500. excuſos, elegantiſſimos omnes, plurimos in chartâ Pergamenâ, continentem.
SP. Joſephus Sparkes, Sacerdos Eccleſiæ Petroburgenſis.
TH. Radulphi Thoresby S. T. P. Ducatus Leodienſis, impreſſus in folo. Londini. 1715.
VEL. Valent. Erneſti Lœſcheri Stromateus, ſive Diſſertationes impreſſæ in 4to. Wittembergæ apud Saxones 1724.

INDEX aliquot graviorum Erratorum, quæ in hôc de *Typographicæ Artis Originibus* &c. Tractatu occurrunt.

Pag. 2.	*lin.* 5.	*lege,*	*Francisci*
4.	6.		deferre
5.	32.		quorum
7.	44.		SABELLICUS
12.	10.		doctam
15.	10.		in cujus laudibus.
19.	18.		*Venetiis*
23.	17.		Hermonymus
	30.		Epistolam, à medicis
26.	4.		arma
29.	29.		conjecturæ
	38.		PASCHASIUS
50.	7.		Bernardus Nerlius
51.	9.		εὐπορίαν – Λατινικῶν
	12.		τῆς
53.	22.		cœpissent.
58.	10.		perficiendum
63.	1.		exceptum
	30.		d'icelui.
69.	37.		vobis
70.	30.		οὐδέν
	32.		πεπονηκότες
71.	4.		Mediolani,
74.	1.		Characteres,
77.	6.		*quinternionum.*
78.	25.		*Nicolaus*
	38.		*tum te*
79.	29.		est hæc, ut singuli tractatus, qui in eo contineantur, suo-
84.	1.		CARTEROMACHI
	20.		Ἀντηνορία
85.	29.		παλιμφυὴς
89.	41.		*condita, quod vel*
92.	24.		aliquot
94.	25.		συντεινόντων
	52.		ἀπολαύειν.
101.	3.		evolvendi!
102.	22.		*Iliados*
110.	8.		Vocabulistam.
112.	16.		Militis.
117.	28.		Correctorum
123.	13.		*dele,* plaris, quod consului; reperio.
	50.		*lege,* exemplaris, quod consului, reperio.

Pag.

Pag. 124. *lin.*	25. *lege*,		quinquagenaria
125.	2.		*ullus*
126.	9.		Exemplaribus, quæ
127.	44.		*quorum*
273.	9.		SUBLACENSI.
291.	12.	*dele*	Liber
346.	6.		*Cal. Aug.* folo.
348.	3.		Camaldulensi
	9.		AUGUSTÆ
376.	8.		MACRI
380.	30.		† *Felices*
403.	4.		Eurialo
443.	1.		Valtur.
450.	12.		Sarum:
494.	2.		Sylvatici
496.	21.		VARILOQUUS
504.	15.		Jo. Herculani
520.	13.		*Sexto.* 4to.
542.	12.		Accio
546.	23.		*Cal. Jun.* folo.
594.	31.		*Candidi*
659.	15.		Principum:

Aliquando ejusdem libri mentio fit in duobus locis.

Sallustius. pag. 338. & 339.

Jac. Januensis legenda Sanctorum. pag. 392. & Jac. de Vorag. Historia Longobardica. pag. 394.

Decretorum Codex. pag. 399. & 402.

Bartholomæus Anglicus. pag. 417, & 421.

Apparatus Decretalium Innocentii. pag. 420. & 425.

Anton. Andreæ Quæstiones. pag. 427. & 428.

Aul. Gellius. pag. 474. & 480.

Bartholom. Anglic. pag. 531. & 537.

Goffredi summa. pag. 539. & 542.

Hieron. Presbyter. expositio Hymnor. pag. 556. & 564.

Propositiones &c. per Theophil. de Ferrar. pag. 557. & 570.

Egidii tractatulus. pag. 573. & 586.

Anton. Andr. Quæstiones. pag. 598. & 603.

Sermones tres de passione Christi. pag. 615. & 630.

Baptistæ Mantuani opera. pag. 645. & 655.

Guaguin. de Francor. Gest. pag 721. & 740.

Reliquis, quæ valde vereor ne frequentiùs occurrant, erratis benevolus ignoscet lector; si cogitet, in re tam variâ quam facile sit, mihi præsertim, labi; méque, quem prælo adesse distantia locorum non patiebatur, obire munus correctoris minimè potuisse.

A N-

ANNALES

TYPOGRAPHICI.

OMnibus cujuscunque fere generis Historiis seu fato quodam sive ipsâ rerum naturâ solet accidere, ut origines illarum à nostrâ cognitione remotiores sint; quòque altiùs primordia repetere conamur & veritatem in suis fontibus rimari, eò magis cæcutiamus; ménsque nostra, dum lucem reperire contendit, caligine tenebrarum circumfusa, ac variarum opinionum ambage distracta, in dubio denique relinquatur. In Historiâ Typographices itidem, ut in reliquis, sese res habet. De Anno, quo primùm excogitata; de Urbe, ubi primùm tentata; de primi Inventoris nomine ambigitur.

Primam Typographices Epocham certo calculo figere difficillimum est. Cavere interim oportet, ne Artis primùm excogitatæ tempus cum ejusdem postea productæ & foras emissæ tempore confundatur. Non enim tota simul nata est, sed succrevit paulatim per partes; diúque, dum formabatur, quasi in utero delituit, donec tanti momenti fœtus, cui pariendo nonnisi plures anni sufficiebant, in lucem maturus tandem ederetur. Tantæ erat molis rem fundare litterariam.

Plerique bonæ fidei [1] Scriptores id ferè consentiunt, anno circiter 1440. de Arte illâ primùm cogitatum; eámque tunc mente solâ conceptam pensitatámque, omni deinde instrumentorum, quæ opus essent, supellectile comparatâ, per varios annorum non paucorum conatus, post multas subinde abortiones, & elusa nonnunquam, ad successum aliquando feliciorem perducta tentamina, ematuruisse tandem &, postquam se ex his involucris expediisset, anno 1457. assiduo labore & constanti industriâ obstetricantibus, exortam fuisse. [2] Quicquid ante hunc annum impressorum librorum à quibusdam venditatur,

1 Lege MALINKROT. p. 8, 10, 13, 71, &c. MENTEL. de ver. orig. Typograph. p. 6. &c, inscriptio tamen COSTERI infrà notata præfert annum 1430. & BOXHORNIUS affirmat COSTERUM anno 1420. prima hujus jecisse fundamenta, Rabbinico testimonio infirmi nixus. Consule MALINKROT. p. 72. & LA CAILLE p. 6, 7. & JOLY dans son Voyage de MUNSTER. p. 125, 126. &c.

2 Lege quid de [Catholicon] Vocabulario à TRITHEMIO citato, DONATO, & JOSEPHI SCALIGERI Psalterio, alisque

ditatur, non temerè admittendum est in Artem Typographicam. Hæc hujusmodi multa opera ad Artem aliam referenda sunt, Sculpturam scilicet, que hujusmodi scribit CHEVILLERIUS, p. 6, 7, 19, 20, 21, 22, 23. Hujusmodi enim opera tabulis imprimebantur, non typis mobilibus excudebantur: & Ars illa non verè Typographica, sed sigillaria potius vocanda est, quæ diutissimè mundo innotuit, quâque SINENSES usos memorant Historici. MALINKROT. p. 2. ex ANGEL. ROCCH. citat hæc: *Typographica ars, quæ dicto in regno exercetur, distat à nostrâ. Ea enim non habet characteres ex plumbo ac stanno conflatos, quibus utuntur nostrates, sed in tabulis insculptos, quales nos interdum effingimus, cùm figuras in tabulis ligneis vel laminis æreis incidendas curamus.* Vide LA CAILLE, p. 6, 7, 8. Sed (uti notat CHEVILL. p. 8, 9.) Biblia primum fuit Typographiæ perfectæ opus, quamvis annus sit incertus; & antecedit, quicquid anno notatum prodiit. Quod quidem constat ex Chronici HIRSAUG. loco infra allato. Hic libet subjicere Catalogum Editionum aliquot, quas partim ex Clariss. Valent. Ernesti Lœscheri Dissertationibus nuper Wittembergæ 1724. excusis (p. 142, 143, 144.); partim ex Jo. Ludolphi Bunemann Manuscriptis Observationibus jampridem ad me transmissis excerpsi; quæ, cùm Historiæ Typographicæ rationibus apertè pugnent, vel ad eam non satis aptè quadrent, fidem aut nullam aut nonnisi incertam admittere mihi videntur. Hæ vel ex quorundam Authorum (ut humanum est errare) hallucinantium libris, vel ex quibusdam librorum catalogis, quorum testimonio temerè niti haud admodum tutum est, depromtæ sunt. In nonnullis, numerus, licèt planè excusus appareat, tamen ab indiligente typothetâ manifestè depravatus est; aut annum, quo finis, non impressioni à Typographo, sed compositioni ab Authore libri, imponebatur, indicat. *Petri Aureoli Tractatus de B. Virginis conceptione. Tolosæ* 1314. *Jo. de Tambaco Liber de Consolatione Theologicâ consummatus anno Dom. CCC. LXVI.* (1366.) *in die Ambrosii. Julius Turrius de felicitate Veronæ.* 1431. *Jo. Geileri Keisersbergii Sermones* (quos ipse Lœscherus possidet) 1414. *Gulierm. Parisiens. de Sacramentis. Nurenb.* 1440. *Nicol. de Ausmo Summa Magistrutia. Romæ.* 1441. *Franscici Philelfi Epistolæ.* 1441. *Augustinus in Psalmos. Swoll.* 1442. *Alex. Aphrodis. in Elench. Aristot. Paris.* 1442. *Alexandri Doctrinale & Petri Hispani Tractatus. apud Jo. Fust.* 1442. *Georgii Merulæ Bellum Scodrense, & Marini Barletii de Obsidione Scodrensi libri tres.* 1443. *Petri Mechiæ Historia Imperialis & Cæsarea.* 1444. *Nicolai Aëximani Supplementum ad Summam Pisanellam. Mediolani.* 1444. *Reformatorium Vitæ & Morum. Basileæ.* 1444. *Anonymi liber de Prædestinatione. Spiræ.* 1446. *Dominici de Flandriâ Comment. in Aristot. & Thom. Aquin. fallacias.* 1446. *Petr. de Barror. de Bello Nanziano. Mediolani* 1448. (sed Bellum Nancianum a. 1476. commissum notat Bunemannus.) *Biblia Germanica.* 1449. *Richardus de XII. Patriarchis, & Arca mystica.* 1449. *Angel. de Clavasio Summa Angelica. Venetiis.* 1449. *Matthias Ugonius Episcopus Famaugustæ de Patriarchali præstantiâ.* 1450. *Confessionale à Jo. Fust & Guttemberg.* 1448. *vel* 1450. *Eodem anno Donatus. Biblia Latina. Moguntiæ.* 1450. (quod opus observat Lœscherus eo anno cœptum quidem, sed non absolutum.) *Jo. Trithemii Compendium Historiæ de Orig. Reg. & Gentis Francorum. Moguntiæ.* 1450. (sed Trithemium nondum natum fuisse notat Bunemannus.) Oude Neerduytsche Bibel / ghedruckt in 't jaer 1450. *Petrarch. cum Annot. in* 12. *Lugduni.* 1450. *Æn. Sylvii Opusc. de Officio & Origine Heraldorum. Viennæ.* 1451. *Jo. Juliani Viciani Praxis juris patronatûs. Venetiis.* 1452. *Nic. de Cusa Tract. de doctâ ignorantiâ, de idiotâ. &c.* 1452. *Pet. Herental. Comment. seu Caten. in Psalmos. Colon.* 1453. *Francisci Philelfi Orationes. Mediolani.* 1454. *Augustin. de Civitate Dei: & Lactant. Romæ.* 1455. *Xic. Polenton. de Vitâ S. Anton.* 1456. *Lyra Lat. Bibl. Noriberg.* 1457. His libris jam memoratis tres adjiciam. *Sermones Leonardi de Utino. in fol.* In quorum fine leguntur hæc: *Expliciunt Sermones aurei de Sanctis, quos compilavit mgr. Leonardus de Utino Sacre Theologie Doctor ordinis fratrum predicator. Ad instantiam & complacentiam magnifice civitatis Utinensis ac nobilium virorum ejusdem. MCCCCXLVI.*

in-

ſcilicet, jam diu cognitam & uſu creberrimo frequentatam : quam uti Typographicæ adinveniendæ (quum humani ingenii ſit mos aliam rem ex aliâ cogitare) anſam dediſſe non ægre negaverim, ita ab eâ differre prorſus affirmo, quantum characteres mobiles, quibus hæc, à fixis, quibus illa utitur, diſcrepant. Si rectè æſtimetur, quæ fuerit difficultas, quantum laboris & tædii, in fundendis tot typorum ſeparatorum Alphabetis, quot ſatis eſſent ad excudenda illa librorum, [1] qui ante & paulò poſt annum 1460. prodierunt, ingentia volumina; in explorandâ porro eorum jungendorum & digerendorum in diſtinctas voces cum juſtis linearum interſtitiis ratione; aliíſque, quæ ad operis cultum & nitorem neceſſaria viderentur, procurandis : Si editionum non modò in charta ſed [2] pergameno peractarum examinetur elegantia : Si obſervetur inſuper inventores primos id clàm habuiſſe, omnéſque ſecreti conſcios, [3] religione etiam jurisjurandi interpoſito, excluſiſſe, ideóque vastæ molis Opera perpaucis operariis fuiſſe concredita : tantum abeſt, ut quis ſuſpicetur Typographiæ inventæ annum 1440. ab Anno 1457. quo prima ejus opera vulgari cœperunt, longiùs removeri; ut potiùs mirum ſit ab inventione rudi ad uſum tam promptum, ab inchoato vix tyrocinio ad exercitia tam luculenta, ab ipſis incunabulis ad ætatem penè firmam tam celeriter & ſenſim feſtinâſſe; quaſi eodem, quo nata eſt, tempore videri adulta voluiſſet.

Ab inventionis origine ad ejus Locum & Inventores transeundum eſt. Artis inventæ gloriam ſuo Harlemum Coſtero, Argentina Mentelio, Guttembergo Moguntia aſſeruit; ſuos urbs quæque ſcriptores nacta, quo-

in vigilia ƀtiſſimi p̄ris noſtri Dominici ɔfeſſoris. Ad laudem & gloriam Dei omnipotentis & totius curie triumphantis. Hæc ex ipſo libro exſcripta ſunt. Secundus autem Liber ſic ſe habet : *De arte dictandi tres libri expliciunt ; editi a magiſtro engbarto de leydis ut ei in mentem verba venere Anno d̄ni milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo quarto. Sexta decima die menſis Aprilis.* Huic libro adjicitur *Tractatus quidam per egregium magiſtrum enghelbertum de elegantia, compoſitione, dignitate dictatus :* in cujus fine, *Girardus Leeu impreſſit.* At Girardi Leeu nulla ante annum 1480. mentio mihi occurrit. Liber autem præcedens fuit quidem *editus* anno 1454 : & ille prior *compilatus* anno 1446. Neuter verò eorum eo tempore excuſus. In Menagian. Vol. 4. pag. 233 obſervatur hæc verba *libri editi*, ex illorum temporum conſuetudine nihil aliud ſignificare niſi Libros in publicum emiſſos, licèt tantummodo manu ſcriptos. Tertius & ultimus, quem memorabo, liber eſt, *Papæ Pii Epiſtola. fol. per Joannem Koelhoff de Lubeck. Colonia. M. CCCC. LVIII.* In hôc tamen libro habetur Bulla quædam data 1459. Et Joannes Koelhoff neſcio an ante annum 1470. innotuerit. Oportet itaque vitium in figuras numerales irrepſiſſe.

1 DURAND. Rational. 1459. Bibl. vulg. 1462.

2 DURAND. Rational. & Bibl. vulgat. & CICER. Offic. 1465. & JUSTINIAN. Inſtitut. 1468. &c. Chartam Pergamenam adhiberi, ut facilius pro Manuſcriptis venderentur, putat LA CAILLE p. 9.

3 MALINKROT. p. 14. ex MUNSTER. Et p. 22. ex HENRIC. PANTALEON. *Litteras in ſacculis clauſis ſecum in officinas ferebant, ac dum abeunt, auferebant* &c.

quorum authoritate & argumentis ſuam cauſam tueretur. Litem illam ultro citróque agitatam, nemini non ſatis notam, & in primâ hujus Tomi editione [1] fuſiùs expoſitam, hîc iterum repræſentare ſuperſedebo. Si autem mihi liceat in re controverſâ meum judicium interponere, Moguntiæ, cujus nomine Libri primùm impreſſi, certámque temporis notam gerentes, ſignantur, palmam defferre non verebor; & primos ibidem artifices [2] Joannem Guttemberg, Joannem Fuſt, & Petrum Schoeffer pronunciare. Guttembergi [3] nomen in nullo libro excuſo mihi adhuc occurrit; Fauſti autem & Schoefferi non ultra annum 1470; Schoefferi [4] ſolius non ultra 1492.

Nullius libri impreſſio mihi innotuit, quæ tempus anno 1457. antiquius exhibeat. Minimè tamen dubitandum eſt, quin plurima ante illud tempus extiterint opera typographica: quæ cum artis adhuc imperfectæ ſola forent ſpecimina, artifices ſuo nomine ſignare, locíque aut temporis indicaturâ dignari noluerunt. Ex his pauca admodum ætatem tulerunt; quæque ſuperfuere, à curioſis, ſicut à medicis embryones & immaturi fœtus, aſſervantur; & rariſſimè in publicum prodeunt. Quatuor hujuſmodi informia typographiæ, infirmæ adhuc & cunis vixdum exemptæ, tentamina (inter quæ *Speculum Salutis*, paucis neque aliter quàm de ſolo nomine cognitum, pauciſſimis viſum; à nemine, quem ſciam, plenè ſatìs & luculentè deſcriptum) inſpiciendi, &, quam diu libuit, evolvendi copiam mihi fecit Nobiliſſimus Pembrochiæ Comes, vir natalibus clarus, rerum peritiâ clarior; morum rarâ probitate & ſuavitate perhumanâ, promptóque ſemper ad ea quæcunque rem literariam promovere poſſint, cum eruditis communicanda animo clariſſimus. De his quatuor libris, alióque, quem in Regiâ Pariſienſi Bibliothecâ vidi, copioſè alibi diſſerui, eóque lectorem [5] remitto.

Poſt multos demum labores conatúſque & multiplicia tentamina, Opus perfectæ Typographiæ primum, certo temporis, loci, & artificum indicio enuntiatum, per Joannem Fuſt & Petrum Schoeffer, Moguntiæ, anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo, in publicam lucem prodiit.

Tempore non ita multo poſt interjecto [6], Gulielmi Caxton à Rege Henrico Sexto (Thomæ Bourchier Archiepiſcopi Cantuarienſis rogatu) cum Roberto Turnour miſſi operâ, Typographia in Angliam ann.

1 Pag. 5, 6, 7, 8.
2 De his lege Annal. Tom. I. p. 8, 9, 10, 11, 12.
3 Ibid. p. 11. lin. 5.
4 Petro Schœffer ſucceſſit Joannes filius, qui verbis diſertis aſſerit artem à Joanne Fuſt excogitatam anno 1450. perfectam anno 1452. in ſecreto habitam usque ad annum 1462. Lege Annal. Typogr. Tom. II. p. 143.
5 Annal. Typogr. Tom. I. pag. 13. usque ad pag. 23.
6 Ibid. p. 26. usque ad p. 31. Lege ibidem porrò multa ad typographiam illam primigeniam pertinentia. p. 32, 33, 34.

ann. circiter 1460. appulit, & ſtatim in Academiam Oxonienſem recepta eſt; ubi eam Fredericus Corſellis à Harlemo adductus exercuit & docuit: cui forſan libri anno 1468. Oxonii excuſi impreſſionem debemus. Ab adventu Frederici ad Academiam, diu oportet fuiſſe, antequam artis exercendæ initium faceret, opúſque ullum typographicum aggrederetur. Fabricandum erat prælum, reliquáque comparanda ad id negotii neceſſaria, quæ ſanè multa & varia eſt, ſupellex: neque enim hujusmodi quicquam asportari patiebatur feſtinatio, quâ ſe Harlemo furtim proripuit, ne ſarcinarum impedimenta fugam retardarent, aut proderent. Paratis denique typographicis illic omnibus inſtrumentis, cùm ipſe ſolus nequiret univerſo negotio fungi, & multum operis, niſi longo temporis intervallo, explere; neque quidem expediret in uno artis adeò deſideratæ peritiam & beneficium claudi; inſtituendi erant alii multíque, qui cum illo unà operi incumberent, & inventum poſtea tam rarum & utile, ideoque unius loci finibus minimè terminandum, in reliquas regni partes ſpargerent. Porrò qui artem addidicerunt, habiles quantumvis docileſque, non ſtatim poterant opus hactenus novum eâ, quam poſtulat, expeditâ manu tractare, priusquam uſus tempore confirmatus promptos reddidiſſet. Horum omnium qui rectam rationem iniverit, facilè credet temporis haud adeò breve ſpatium effluxiſſe, dum opus aliquod typographicum in lucem edi pro artis illius ita laudatæ meritis & præſtantiâ dignum abſolveretur. Sub Frederico Theodoricum Rood, qui artem Oxonii anno 1481. exercuit, tyrocinium feciſſe probabile eſt: quin & ipſe Gulielmus Caxton hâc famâ impulſus à mercaturâ ad typographiam convertere ſe decrevit; quam, cum in eâdem penitus perdiſcendâ, quantum opus erat temporis, poſuiſſet, cœpit tandem anno 1474. palàm profiteri. Ab Oxonio in alia paſſim loca hoc artificium diſſeminatum eſt; præláque fuerunt inſtructa, præſertim in [1] monaſteriis; ubi codices ad argumentum maximâ ex parte Theologicum uſúſque ac ritus Eccleſiaſticos pertinentes excudi cœperunt; quarum major numerus ad noſtram usque ætatem forſan perveniſſet, niſi (ut conjicio) in cœnobiorum poſtea diſſolutione, fervente (quod plerumque fit in omnibus rerum cùm civilium tum religioſarum mutationibus) reformationis æſtu, ſpoliati, quippe redolentes papatum, interiiſſent.

Poſt Moguntinos Typographos ſuprà laudatos, primus mihi obviàm fit Nicolaus Jenſon Gallicus: cujus nomen præ ſe fert Libellus Italicus, *Decor puellarum* [2] dictus, in minore formâ, anno MCCCCLXI. impreſſus. Non equidem diffiteor multis hanc impreſſionem vitii in numeris (X. pro XX.) admiſſi eſſe ſuſpectam: Idque maximè, propter ea

[1] Annal. Typogr. Tom. I. pag. 27. lin. 12. [2] Ibid. pag. 36, 37, 38, 39.

ea quod inter annos 1461. & 1470. altum ſit de Nicolao ſilentium. At verò potuit anno illo in opuſculo breviore primum dare ſui ſpecimen, dum interim operoſiores librorum circiter quatuordecim, qui annis 1470. & 1471. prodierunt, editiones moliretur. Verùm in hâc re non ero meæ opinionis adeò præfervidè tenax, ut erudito cuiquam ſecùs ſentienti meum judicium opponens lites moveam. Quomodocunque tamen res ſe habeat, id mihi certum videtur & authorum fide haud indignorum ſuffragiis confirmatum; Nicolaum Jenſon illo tempore, quo liber ille impreſſus legitur, Venetias veniſſe, & artem typographicam introduxiſſe. In Patavino Jacobi Philippi Tomaſini Epiſcopi Æmonienſis [1] Gymnaſio invenio, *Anno 1459. Typographiæ artem Venetias à Nicolao Jenſon traductam.* In Juſtiniani [2] Hiſtoriâ lego, ſub Paſcalis Mauripetri 66. ducis Veneti (qui ducatum anno 1457. iniit, & mortem 1461. obiit) principatu, *librorum imprimendorum rationem tum primum in Italiâ repertam fuiſſe, adinventúmque ipſum Germani hominis creditum: poſt quem Nicolaus Jenſon in eo genere laudis maximè floruit; cui multum Veneta civitas debet in instituendis Muſarum alumnis nobiliſſimo commento; atque hinc librariæ officinæ plurimæ inſtitutæ, è quibus multa commoda in addiſcendis diſciplinis, ſtudioſi percepere.* Hujus loci me primus admonuit Comes Pembrokianus, mihi nunquam non ſummo cum honore memorandus; qui præterea mihi affirmavit, alium in quodam Catalogo librum Italicum à Nicolao Jenſon 1461. excuſum à ſe alióque viro generoſo viſum fuiſſe. Titulus libri, lectu licèt ob informem literarum non planè deſcriptarum figuram difficilis, exhibere tamen videbatur *Delli Cani.* Illum Catalogum Comes ab Italo quodam Londini commorante acceperat: navímque, quâ libri in Catalogo deſcripti vehebantur, paulò pòſt comperit prope oras Galliæ maritimas fractam fuiſſe.

NICOLAUS ab anno 1470. ad 1482. *Latinè* optimos plurimóſque elegantibus typis puràque chartâ vulgavit Authores. Hujus Prælo ſuam operam commodavit OMNIBONUS LEONICENUS, in cujus ad Epiſcopum BELLUNENSEM [3] Epiſtolâ mentionem NICOLAI habemus honorificam. *Accedebant juſtæ preces* NICOLAI JENSON Gallici *alterius (ut verè dicam)* DÆDALI, *qui librariæ Artis mirabilis inventor, non ut ſcribantur calamo Libri, ſed veluti gemmâ imprimantur ac propè ſigillo, primus omnium ingenioſè monſtravit: ut huic viro, qui de re litterariâ tam bene meruit, nemo ſit, qui non favere ſummopere debeat. Idcirci non difficulter impetravit, ut non ſolùm hoc opus* [QUINTILIANUM] *verùm etiam utramque* CICERONIS *Artem corrigerem.* Si ejus Editiones cum laudatiſſimis Typographorum priorum aut poſteriorum operibus conferantur, Artem Typographicam agnoſce-

1 Pag. 391. Edit. Utinis ex typographiâ Nicolai Schiralti. MDCLIV. in 4.

2 Pag. 278.

3 Quintilian. 1471.

agnoscemus adeò ab ipso perfectam, ut illi eam tantùm tentâsse, hi ei nihil ulterius addidisse videantur.

Subit interim mirari, cur NICOLAUS JENSON characteres, cùm *Romanos* haberet tam peculiari venustate præcellentes, *Gothicos* aliquando maluerit, in Bibliorum potissimùm, Theologorum ac Juridicorum editionibus. Quod sic ab eo factum non arbitror, quasi litteras humaniores pluris quàm Theologiam aut Jurisprudentiam æstimaret, & typis illas formosissimis, has non nisi deformioribus dignas judicaret: sed id potiùs consuetudini tribuendum est, quæ hujusmodi typos, lectu utcunque difficiles & visu deformes, Theologiæ, Jurisprudentiæ ac Philosophiæ, jure tanquam proprio, ac distinguendi magìs quàm infamandi causâ, assignavit. [1] *Gothicus* character ante NICOLAI adventum VENETIIS ignorabatur; quo cum socio [2] JOHANNE COLONIENSI usus est. In plurimis tamen Libris, cùm ille, tum alii celebres apud VENETOS Typographi eos adhibebant typos, qui à rudi & exiliore MOGUNTINORUM antiquorum formâ procul aberant, necdum abierant in atram *Gothicorum* crassitudinem; sed æquâ nitidâque aureæ mediocritatis proportione oculos legentium tenebant attentos juxtà & attonitos; ac [3] *Veneti characteres* κατ᾽ ἐξοχὴν appellabantur. [4] GERMANOS certe, qui PARISIIS consederunt, quorúmque [5] postea fiet mentio, nostras hic GALLUS VENETIIS in Arte consummandâ longè multúmque superavit: non quòd meritam illorum famam elevare cupiam, aut industriam & laborem invidiâ obscurare; qui, licèt extranei, suam GERMANIAM GALLIÆ ita posthabuerunt, ut hanc tanto munere primi donaverint. Nequeo autem mihi temperare, quominus voto quantumvìs inani indulgeam, ut NICOLAUS ille [6] patriæ æquior fuisset, cúmque popularibus suis Artis laudes, quas sibi conciliaverat, participâsset. Doleo equidem meæ patriæ (cujus amore vinci me nunquam pudebit) id solidæ & veræ gloriæ fuisse præreptum, ut indigenis magìs quàm advenis Artis tam utilis beneficium deberet acceptum: in quâ [7] adeò insigniter NICOLAUS excelluit, ut inter [8] Scriptores quosdam lis de ejus

1 CHEVILLIER, pag. 64.

2 CHEVILLIER, pag. 62, 63. ex SABELLICO. — *sed omnium maximè opibus & eleganti litterarum formâ multùm cæteros antecelluerunt* NICOLAUS JENSON & JOHANNES COLONIENSIS.

3 CHEVILLIER, pag. 62.

4 GERING, CRANTZ & FRIBURGER.

5 Vide ann. 1470.

6 CHEVILLERIUS p. 43. notat nonnullos Scriptores putâsse *Typographiam à* NICOLAO JENSONE *in* GALLIAM *asportatam* (uti ANGEL. ROCCH. *de Biblioth.* Vatic. pag. 412.) eúmque *ibidem in ipsâ* GALLIÆ *Metropoli Artem illam exercuisse* (uti JACOB. HOFFMAN. in secund. Tom. *Illustr.* German. & MELCH. ADAM. in *Vit.* Guttemb. & Faust. & MALLINKROT. in suâ *Dissertat.* p. 90.)

7 POLYDOR. VERGIL. *de Invent.* Lib. 2. Cap. 7. *Artem* NICOLAUS JENSON *primus mirum in modum illustravit.*

8 SABELLICUS eum *Teutonicum*, ISACIUS PONTANUS *Danum* appellat. Lege MALLINKROT. *Dissertat.* p. 12. & 83.

ejus natalibus oriretur; quorum gloriam GALLIÆ negatam alter GERMANIS, alter DANIS, injustissimè uterque & absurdissimè, arrogabat. Neutiquam hìc prætereundum censeo, Nicolaum Jenson anno * 1475. *Comitem Palatinum à Summo Pontifice factum fuisse, & aliis quàm pluribus Privilegiis in suæ virtutis prærogativam donatum ac decoratum.*

Anno 1463. *Augustam Vindelicorum venisse Typographiam à Melchiore Stainhemio S. Udalrici & Afræ abbate susceptam* scribit Loescherus *ex testimonio Bernh. Hertfelderi in descriptione Basilicæ S. Udalr. p.* 181. Ex Melchiore Adamo in Vit. Joan. Guttemberg. comperio Biblia Latina à Joanne Bemler ibi fuisse excusa anno 1466.

Anno 1464. nominibus typographorum indicatis, tempore editionis descripto, loco autem omisso, lucem aspexerunt Biblia Latina: in quorum fine hi versus leguntur;

Jam semi undecimus lustrum *Francos Ludovicus*
Rexerat, *Ulricus*, *Martinus* itémque *Michael*
Orti *Teutoniâ* hanc mihi composuere figuram.

Cùm itaque LUDOVICUS undecimus CAROLO septimo anno 1461. 22. *Jul.* defuncto successerit eodem anno 15. *Aug.* coronatus, si semi-lustrum, id est, biennium cum semisse addatur, oportet Biblia hæc anno 1464. prodiisse. Si hæc autem PARISIIS fuisse excusa conjectetur ex Typographorum nominibus, quos simul alibi excudisse non constat; non video, quî id conveniat cum iis, quæ doctissimus & accuratissimus Histo riæ Typographicæ indagator CHEVILLERIUS in suo *de* Parisiensis *Typographiæ origine* [1] Tractatu prodidit; hos nempe Typographos anno 1470. Artem PARISIIS primùm instituisse; & Biblia in GALLIÆ regno [2] ante annum 1475. impressa non fuisse. Nodum hunc [3] sagacioribus solvendum relinquo. De tribus illis Typographis agam, cùm ad annum 1470. pervenero.

Post MOGUNTIAM, nullus mihi occurrit, qui Typographiâ expressè declaretur inclaruisse, locus ante [4] *Sublacense* Monasterium, in quo LACTANTII FIRMIANI *Institutiones* anno 1465. antepenult. *Octob.* in fol. cusæ fuerunt, optimo certè & *Romano* charactere. Opus profectò eâ Artis pompâ ad amussim exactum, ut nemo, qui viderit, nomen

* Vide Decretal. Compilat. ann. 1475.
1 Part. I. Chap. 2, & 3.
2 Part. I. Chap. 5. pag. 74.
3 Loescherus scribit hæc Biblia, quamvìs locus non indicetur, excusa esse Augustæ in monasterio, cui abbas Stainhemius præerat: quod quidem ignorâsse me notat vir clarissimus; & me adhuc ignorare ingenuè fateor: quippe locus est dubitandi, an typographi in urbe, quæ non est Gallicæ ditionis, ad Gallici regni æram suæ Editionis annos redigere voluerint.
4 De hôc Monasterio consule *Diar. Ital.* MONTFAUC. *pag.* 338.

nomen Typographi abesse non indignetur. Illud etiam non reticendum censeo, quòd loca quædam à LACTANTIO ex aliis Scriptoribus allata *Græcis* typis exarentur nitidissimis, quíque eos, quos postea SWEYNHEIM & PANNARTZ ROMÆ usurpabant, proximè referunt.

Liber [1] aliquando mihi visus est in 4. aut 8. Gothico at nitidissimo charactere, cum hâc subscriptionis formulâ: *Francisci Florii Florentini de amore Camilli & Æmiliæ Aretinorum liber, expletus est Turonis, editus in domo Guillermi Achiepiscopi Turonensis, anno millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, pridie calendas Januarias*; cui libro subjungitur *alius de duobus amantibus libellus in Latinum ex Boccacio transfiguratus per Leonardum Aretini.* Si liber iste revera ibidem excusus fuerit, Ars typographica apud Gallos non primùm Parisiis innotuit; contra id quod Chevillerius in loco paulò antè citato affirmat.

Typographia * his temporibus adveniens ROMAM, se contulit in PETRI ac FRANCISCI DE [2] MAXIMIS fratrum domum, in quâ CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ, uterque *Germanus*, sua collocaverunt prœla, junctâque societate & industriâ sese operi typographico naviter accinxerunt.

Inter primos, quos in lucem ediderunt, Libros habentur CICERONIS *Epistolæ familiares* ann. 1467. & Sancti AUGUSTINI Opus *de Civitate Dei* ann. 1468. ut à duobus gravissimis Scriptoribus, Hôc inter Sanctos *Latinæ* Ecclesiæ Patres, illo inter *Latinos* Authores principe, utroque Rhetoricæ magistro, auspicarentur. Deinde per totum sexennium vulgandis Tractatibus optimis tam sacris quàm profanis, ad labores impigri, sumptuum prodigi, invigilaverunt. Nil sanè est in rem typographicam magìs injuriosum, quàm sordidior lucri turpis cupido, & nimia in necessariis sumptibus faciendis parsimonia. De hôc vitio olim sic conquerebatur JOHANNES [3] FROBENIUS: —— *Quod nostra quidam imitati præfantur se duplominoris Exemplaria vendituros, id non tam ridiculum est, quàm omnibus studiis & studiosis perniciosum.*

1 Hunc Librum utì & plurimos alios, in cultissimâ JOHANNIS BRIDGES armigeri nuper defuncti cujus humanitati multum me debere agnosco, Bibliothecâ inspexi.

* *Andr. Fulvii Sabini antiquarii de Urbis Antiquitatibus libri quinque.* 8. *per M. Valerium Doricum & Aloisium fratrem Brixianos. Romæ.* 1545. In pag. 314. *De primâ imprimendorum librorum officinâ*, habentur hæc. „ Inventa memoriâ nostrâ „ nova admirabilisque librorum imprimendorum ars prodigiosa hominum ingeniis excitata. Authores duo ex Germaniâ fratres impressorésque primi Conradus & Arnoldus Romæ cœperunt in „ ædibus Petri de Maximis patritii Ro. „ M.CCCC.LV. Primíque omnium Augustinus de Civitate Dei & Lactantius „ prodiere. Unde hodie ubique gentium „ ex omni linguâ impressi characteres gratissimo compendio apparent „. At verò neque hi, quibus nomina diversa, fratres fuere; & videntur anno potiùs M. CCCC. LXV. quàm M. CCCC. LV. Romam venisse.

2 Hujus familiæ mentionem facit Clariss. BERNARDUS DE MONTFAUCON in *Diar. Italic.* pag. 166. & 255.

3 In Præfat. ÆSOP. ann. 1517.

sum. Nos castigamus nostra pro virili, chartis bonis utimur, doctos ære magno conducimus. Quid illi faciant, aliorum esto judicium. Hoc unum non tacebimus, si res impressoria negotiatio pergat esse, ut quorundam arte cœpit quæstui modò studentium, non tam hujus unquam inventionem fuisse rectis studiis utilem quàm erit abusus exitiabilis. Hujus verò vitii neutiquam affines fuisse antiquos illos Typographos convincunt plurima, quæ adhuc supersunt & supererunt, Exemplaria; quorum charta, atramentum, character, opus ubique æquale, omnia quasi recèns è prælo exirent, nitida oculos legentium invitant, delectant, rapiunt. Ad id præterea negotii plurimum momenti afferebat, quòd illis temporibus viri & doctrinâ & loco illustres prælis præesse ἐπανορθῶται & ἐργοδιῶκται non dedignarentur: inter quos JOHANNES ANDREAS ALERIÆ in CYRNO insulâ Episcopus, & Papæ [1] Bibliothecarius, nomen primum meruit: quo manuscriptos Codices subministrante, & præparante, typographicum opus emaculante, Epistolas nonnullis editionibus Præfationésque adscribente, CONRADUS SWEYNHEIM & ARNOLDUS PANNARTZ tot ingeniorum fœtus angustioribus hactenus Bibliothecarum limitibus conclusos liberiùs tandem & longiùs exspatiari, quíque privati antea tantùm juris fuerant, nunc publici esse jusserunt. Anno eodem 1468. Opus AUGUSTINI *de Civitate Dei* eruditissimum, *Epistolas* HIERONYMI disertissimas, vulgaverunt. Anno superiore TULLIANAS dederant *Epistolas*, hôc dant HIERONYMIANAS; quas recognovit ANDREAS *Aleriensis*, ex cujus ad PAULUM II. Dedicatione eis præmissâ quædam hìc inserere nec mihi neque (ut puto) Lectori erit molestum.

Tuis certè temporibus ad reliquas Dei gratias hoc etiam felicitatis Orbi Christiano accessit ac munus, ut pauperrimi quique parvâ pecuniâ Bibliothecas possint redimere. An parva tuæ Sanctitatis gloria, ut quæ Volumina vix centum aureis emi poterant aliis temporibus, viginti hodie ac minoris bene exarata & non mendosissimè scripta redimantur? Quæ vix viginti aureis Lectori mercabantur, quatuor & viliùs nunc etiam emantur. Adde, quòd quicquid ingeniorum olim fuit, latebátque penè in pulvere ac tineis propter immensos labores ac pretia describentium nimia, sub tuo principatu cœptum est scaturire, & per omnem orbem uberrimo fonte diffluere. Ejusmodi enim est impressorum nostrorum & characteres effingentium Artificium, ut vix inter hominum inventa, non modò nova sed ne vetera quidem, quidquam excellentioris inventi possit referri. Dignè honoranda profectò GERMANIA *est, utilitatum inventrix maximarum. Hoc est, quod gloriosa illa ac Cœlo digna anima* NICOLAI CUSENSIS, *Cardinalis Sancti* PETRI *ad vincula, peroptabat; ut hæc sancta Ars, quæ oriri tunc videbatur in* GERMANIA ROMAM *deduceretur: jam vota illius —— tuo tempore im-*

1 CHEVILLIER, pag. 199.

impleta sunt. —— *Ego posteris in his Scriptis constanter semper admirationi futurum trado præstantissimos characterum imprimendorum Artifices sub* PAULI II. Veneti ROMÆ *Artem exercuisse tanto artificio & industriâ hominum. Gratia nobis hæc Cœlitus per Divinum Pastorem importata, ut minoris Libri ferè emi possint, quàm aliàs soleret redimi ligatura. Nunc igitur, summe Pontificum, mansuetissime & verè gloriosissime, sume Sancti* HIERONYMI *primum Volumen, habiturus deinceps statutis temporibus semper nova tuæ felicitatis indicia, quasi frugum te dignissimarum primitias, & fove artis hujus utilissimæ sub tuâ Protectione* CONRADUM & ARNOLDUM, Germanos *homines, Arte imprimendi præstantes advectores.*

Libri, qui hactenus emissi sunt, *Latini Græcè* nihil ferè aut paucissima admodum habebant admista. Quicquid ex illâ Linguâ CICERO suis Operibus inseruit, aut [1] typis valde rudibus exprimebatur, [2] aut, lineæ spatio vacante, omnino omittebatur. Ut igitur illi vitio & huic defectui, quo Typographia laborabat, foret remedium, characteres *Græcos*, ad veram exactâmque Manuscriptorum figuram & similitudinem oportebat effingi & ex metallo fundi, eâmque illorum copiam, quæ multò pluribus, quàm uni voculæ aut lineolæ, excudendis sufficeret. Rei illi *Græcarum* Litterarum desuetudo & inscientia, tum earundem à Latinis, quibus solis Artifices insueverant, discrepantia, difficultatem non minimam attulerant. Hanc tamen perruperunt CONRADUS & ARNOLDUS; *Græcarúmque* formarum necessariâ supellectile comparatâ, AULO GELLIO manus admoverunt; [3] Authorem *maximis Scriptoribus annumerandum, in quo vix queat scitu dignum quippiam inveniri, de quo pars ab eo aliqua non tractetur. Erat tamen dura imprimis provincia;* —— *nam & multa* Latina *erant Librariorum negligentiâ depravata; & multo plura* Græca —— *corrupta, trunca, manca. Ea quoque ipsa, quæ integra extabant, à* Latinorum *perpaucis propter* Græcitatis *inscientiam intelligebantur. Temptavere quidam utriusque Linguæ non expertes hanc* Latinis *gemmam* —— *detergere atque perpolire,* —— *qui aut rei difficultate aut aliis occupationibus distracti,* —— *ab Opere suscepto destiterunt.* Hanc provinciam à reliquis desperatam sibi depoposcit *Aleriensis* Episcopus; & *opitulante* THEODORO GAZA, *viro non in unâ aliquâ seorsim facultate sed in omnibus generatim animi ingenui disciplinis doctissimo, multa* Latina *fecit veriora, & ut* Græca Latinè *legerentur, consequutus est.* Opus illud GELLIANUM anno 1469. CONRADI & ARNOLDI prælo exivit, characteribus luculentis, Librorum Argumentis rubricâ per calamum descriptis. Loci ex variis *Græcis* Authoribus (& vix ullo

1 Vide edition. CICER. *Offi.* 1465.

2 Sic in CICER. *Epistol. ad Famil.* ROM. 1467. per SWEYNHEIM & PANNARTZ; ac *Epistol. ad* ATTIC. VENET. 1470. per JENSON.

3 Lege *Epistol. Episcop.* Aleriens. *ad* PAUL. II.

ullo in alio *Latino* Scriptore plures occurrunt frequentiores aut prolixiores) allegati exhibentur *Græcè* impressi litteris sanè (si hos in illo imprimendi genere conatus primos fuisse animadvertamus) satis pulchris & elegantibus, textu bene emaculato, & ita diligenter (quod in insolitâ & adhuc ignotâ apud Typographos Linguâ notari dignum est) correcto, [1] ut in duabus paginis lineas septuaginta sex non quidem breves complectentibus haud sæpius quàm in vocibus quatuordecim erratum fuerit. Litteræ sunt grandiori aliquantulum specie, æquabili & rotundiore formaturâ, planóque & nativo ductu effictæ; nudæ prorsus, & omni accentuum spirituúmque apparatu destitutæ seorsim singulæ, ac nullis ligaminibus inter se cohærentes, nullâque abbreviandi artificiosâ methodo [2] constrictæ: nihil omnino lectionem reddit perplexam, nisi quòd plures aliquando voces nullo interjecto spatio continuatæ, & periodi nullo sæpe aut perperam interposito puncto distinctæ, Lectorem, ubi finito sensu subsistat, dubium (nisi qui Manuscriptis assueverit) aliquantisper retardent.

Atticis AULI GELLII *Noctibus* Episcopus *Aleriensis* præmisit doctum ad PAUL. II. Pontif. *Rom.* Epistolam, in quâ collata in se rerum omnium penuriâ aliquando laborantem Papæ & GULIELMI Cardinalis *Ostiensis Rothomagensis* nuncupati universíque Cardinalium collegii beneficia gratus recolit. A GULIELMO Cardinale, cùm *molestis admodum inopiæ angeretur angustiis*, *centum ipsi mutuò numerati sunt aurei; eique diu licuit esse sub placidissimo creditore, donec æs alienum dissolveret, pecuniámque illi tandem redderet.* Idem postea Cardinalis ei, *quamprimùm* eum Papa *ad Ecclesiam* Aleriensem *ab* Acciensi *transtulisset*, *suæ benignitatis gremium denuo aperuit.* Papa præterea ei SABACIEÑ. *Ecclesiam conferri consensit.* His maximis beneficiis donatus *vigilabat impendio magìs atque contendebat, ut quotidie meliùs placitura in medium proferret, hoc modo excelsa & delimata ingenia jugi hortatu provocans, si quo pacto consequi posset, ut in hôc latissimo recognitionum campo pertrahantur* &c. Ad A. Gellii finem adjicitur elegiacum triginta octo versuum [3] carmen ab Aleriensi Episcopo forsan

1 Locus, qui hìc citatur, occurrit in A. GELL lib. 10. c. 22. ex PLATONIS *Gorgia* desumptus, quem libuit integrum perlegere. Errores, quot deprehendi, hìc subnotati sunt; Et singulis numerus lineæ adnotatus; ut ex eorum paucitate Typographi diligentiam Lector agnoscat.

In Pagin. anterior lin. 8. *χρομενον* pro *χρωμενον*. 11. *ανθροπειων* pro *ανθρωπειων*. 30. *παιδιτυ* pro *παιδιου* 31. *οτα* pro *ωτα*.

In Pagin. posterior. lin. 5. *συφυης* pro *ευφυης*. 8. *καταδεδικοτι* pro *καταδεδυκοτι*. 11. *εχω* pro *εχω*. Ibid. *φιλικος* pro *φιλικως*. 15. *φισιν* pro *φυσιν*. 20. *αγθεσθης* pro *αχθεσθης* 29. *ετις* pro *ειτις*. 31. *μεγιστον* pro *μεγιστων*.

In Pagin. proxim. anterior. lin. 1. *Κενωσιν* pro *Κενοισιν*. 2. *ελαγχοντας* pro *ελεγχοντας*.

2 Duæ tantùm voces sunt abbreviatæ. In Pâgin. anterior. lin. 3. & 9. *ανων* & *ανοις* pro *ανθρωπων* & *ανθρωποις*.

3 Vide Annal. Typogr. Tom. I. pag. 47.

forsan compositum, & pro eorum temporum captu minimè aspernandum.

Joannes Andreas [1] scribit se *Victorino Feltrensi altore atque præceptore usum fuisse, parente ac magistro; quem Mantuæ Livii Decadum partem prælegentem audivit; & cui quicquid in recognitione profecerat, auctori acceptum retulit.*

THEODORI GAZÆ, quem in GELLIO habuerat adjutorem, in PLINII editione opem sensit, & agnovit in suâ ad PAULUM II. Epistolâ. —— *Juvit mirificè vir summæ eruditionis ac sapientiæ* Theodorus *meus* Gaza; *atque ita quidem, ut absque illo neque ego nec, penè dixerim, mundus hoc munus fuerit impleturus.* Deinde paulò pòst addit —— *equidem, Pater Beatissime*, Plinianam *recognitionem amplissimo Domino meo temporali* Galeaz Sfortiæ *Vicecomiti Duci* Mediolani *inclytissimo statueram tuâ voluntate delegare; sed existimavi aliquid me adhuc posse addere huic præstantissimo Operi: quod sit deinceps illi Principi plus præbiturum voluptatis. Quare in proximam additionem recognitionémque hoc illi munus reservavi.* —— PLINIANÆ hujus editionis calci JOHANNES ANDREAS hæc subjunxit; quæ, quoniam accuratissimam ipsius diligentiam testantur, neutiquam hìc prætereunda censui. IRENEUS Lugdunensis *Episcopus*; *item* JUSTINUS *ex Philosopho Martyr*; *item cum divo* HIERONYMO EUSEBIUS Cæsariensis *seram posteritatem adjurârunt, ut eorum descripturi Opera conferrent diligenter exemplaria, & solerti studio emendarent: idem ego tum in cæteris Libris omnibus, tum maximè in* PLINIO *ut fiat, vehementer obsecro, obtestor, atque adjuro, ne ad priora menda & tenebras inextricabiles tanti sudoris Opus relabatur.*

Sic *Aleriensis* Episcopi adlaborantis hortatu, ope & inspectione assiduâ, CONRADI & ARNOLDI Typographêum per septem annorum spatium crescentibus in dies laboribus litterarios edidit partus, donec tandem nescio quâ fati pudendi inclementiâ post multos labores exantlatos opésque exhaustas in eas ærumnarum angustias adducti sunt, ut omnia ipsis jam forent desperata. Cùm itaque non suppeteret, quo importunæ paupertatis onus miserum & grave amolirentur, supplicem ad Papam SIXTUM IV. suis & *Aleriensis* Episcopi verbis, [2] dederunt Epistolam anno 1472. 20. *Mart.* in quâ sua opera suámque inopiam, nunquam satìs laudanda illa, hanc deplorandam, commemorant. In eâdem designatur, quot librorum singulorum ab ipsis usque ad annum 1472. impressorum exemplaria ediderint: quibus ego singulis tempus editionis in ipsorum catalogo non indicatum hìc adjiciam.

Donati

1. Lege Epistolam ad Paul. II. & Marc. S. Marci Cardin. Livio præfixam.

2. Lege in initio 5. tomi Gloss. Nicol. Lyr. 1472. Et Annal. Typ. Tom. I. p. 48, 49, 50, 51.

[1] *Donati pro puerulis, ut indè principium dicendi sumamus, unde imprimendi initium sumpsimus, numero trecenti.*

Lactantii Institutionum volumina . . .	825. Anno	1468.
Epistolarum familiarium Ciceronis.. . .	550.	1467.
Epistolarum ad Atticum.	275.	1470.
Speculi humanæ vitæ..	300.	1468.
Divi Augustini de Civitate Dei. . . .	825.	1468.
Divi Hieronymi Epistolarum & Libellorum.	1100.	1468.
M. Tull. Ciceronis de Oratore cum cæteris.	550.	1469.
Ejusd. Operum omnium in Philosophiâ.	550.	1471.
L. Apuleii Platonici cum Alcinoo . . .	275.	1469.
A. Gellii Noctium Atticarum . . .	275.	1469.
C. Cæsaris Commentariorum Gallici & Civilium bellorum.	275.	1469.
Defensionis Divi Platonis.	300.	Absque anno.
P. Virgil. Maronis operum omnium. . .	550.	Nondum vidi.
T. Livii Patavini cum epitomate omnium decadum.	275.	Absque anno.
Strabonis Geographici.	275.	* Absque anno.
M. Ann. Lucani	275.	1469.
C. Plynii Veronensis de Naturali Historiâ	300.	1470.
C. Suetonii Tranquilli de duodecim Cæsaribus	275.	1470.
Div. Leonis Papæ Sermonum . . .	275.	1470.
M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum	275.	1470.
Continui, Sive Cathenæ aureæ D. Thomæ Aquinatis.	550.	1470.
Div. Cypriani Epistolarum	275.	1471.
Bibliæ cum opusculo Aristeæ . . .	550.	1471.
Silii Italici cum C. Calphurnio & Hesiodo	275.	1471.
Orationum M. Tull. Ciceronis cum invectivis in Antonium, Verrem, Catilinam & cæteros	275.	1471.
P. Ovidii Nasonis Metamorphoseos &		

Ele-

1 Hanc, quam nondum vidi. Editionem reliquis præivisse verba hæc, *unde initium sumpsimus*, probant: Donait Grammatica hìc intelligitur *pro puerulis* impressa.

* Aliquot tamen [1], quæ (ut puto) superant exemplaribus, annus postea additus est 1473.

Elegiarum omnium. . . . . . . 550. 1471.
Nicolai de Lyrâ. . . . . 1100. 1471. 1472.

Conradum Syweynheim ultra annum 1473. non diu vixisse credo: Arnoldus Pannartz usque ad ann. 1476. artem exercuit. Anno 1468. ROMÆ alius inclaruit è *Germaniâ* Typographus, UDALRICUS HAN, cognomine Latino GALLUS: cui JOHANNES ANTONIUS CAMPANUS *Teramensis* Episcopus eandem, quam illis *Aleriensis*, operam præstitit. Nihil certè huic UDALRICO magis in gloriam cedere potuit, quàm quòd eum CAMPANUS eligeret potissimum, cujus curæ suas committeret lucubrationes, & in ejus laudibus celebrandis materiam (uti postea dicetur) carminibus suis quæsiverit vir adeò insignis, & inter illius ævi optimos Poëtas æquè ac Oratores meritò numeratus.

JOANNES ANTONIUS CAMPANUS qualis quantúsque fuerit, ex MICHAELE FERNO *Mediolanensi*, qui ejus & Vitam scripsit, & varios Tractatus, Orationes, Censuras, Epistolas ac Epigrammata in unum Volumen redacta anno 1495. edidit, comperiet curiosus Lector. Eruditione suâ in Curiæ *Romanæ* gratiam se insinuavit. Purpuratos Præsules, *Papiensem* præsertim, *Senensem*, *Saxoferratensem*, & BESSARIONEM; Pontificésque ipsos, PIUM, PAULUM, XYSTUM, plurimósque Principes suo obsequio demeritus; Episcopus *Crotoniatum* primò constitutus, deinde ad uberiores *Teramensis* Ecclesiæ reditus sedémque honoratiorem evectus, postea in Ecclesiæ divi EUSTACHII Archipresbyteratum suffectus est. Neque quisquam erat, qui aliquando Cardinalem creatum iri non auguraretur; obtigissétque, nisi fata nimiùm properè PIUM abstulissent. Quàm acri judicio Veterum scripta perpenderit, declarant ejusdem in varios Authores censuræ; in centum triginta sex QUINTILIANI *Declamationes*; in CICERONIS *Orationes*; in VICTORINUM *de Generatione Divinâ*, (quem nonnullas *Germaniæ* Bibliothecas evolvens invenit) in SUETONIUM (quem editum Cardinali *Senensi* dicavit) in PLUTARCHI *Vitas* (quas dispersas & à diversis indè Interpretibus *Latinas* factas collegit) in LIVIUM, cujus *tres Decades Librariorum inscitiâ magnâ ex parte depravatas jussu Cardinalis* Papiensis *receperat emendandas, operosam quidem rem & laboris plenam; dum multis Exemplaribus fretus corrigere aggressus est errores Librariorum, qui aut quod ipsi non capiant, nimium esse, aut quod non cernunt, obscurum, aut quod inversum est studio Auctoris depravatum putant; quique de Librariis emendatores facti ibi plus adhibent judicii, ubi minùs intelligunt. Horum ille depravationes, quas tantâ diuturnitate temporis tantâque barbarie necesse fuit esse quàm plurimas, emendavit, quàm potuit diligenter, ut huic novæ miræque industriæ impressorum ipse quoque pro virili auxiliaretur: idem facturus in cæteris, quò non modò non carerent Libris Veterum eruditi, sed & magna futura*

futura foret copia, *& æquè pauperi atque diviti comparari exiguo possent. Adjecta sunt ab illo omnium Librorum epitomata*, *eorum etiam*, *qui non extant*, *ut priscarum rerum notitiam habeamus ex his aliquam*, *simul ut quantam in* LIVIO *fecerimus jacturam*, *intelligamus*. Quintiliani Editionem curavit; & in Epistolâ ad Cardinalem Senensem præfixâ hunc Rhetorem celebrat his verbis. —— *De* Quintiliano *si judicium poscas meum*, *illud verè videor mihi afferre*, *deesse eloquentiæ quicquid à* Quintiliano *non discas*; *& ibi artem desinere dicendi*, *ubi ultimum ejus fuit præceptum*: —— *& hunc aut parem* Ciceroni, *aut*, *si hoc magnitudo illa divini cœlestisque ingenii non patiatur*, *haud multò inferiorem fuisse*. —— *Magnus quidem meâ sententiâ* Cicero: *magnus* Quintilianus. *Sed est & in magnis quoque semper aliquid eminens*; *est & in quo superentur*: *nec cuiquam ita tota natura se præbuit*, *ut non aliquid sibi velit retentum*, *quod largiri & alteri possit. Ut rarò invenias celeritatem in eo esse eximiam*, *cui insit & robur. Et arborum aliæ crescunt sublimiùs*, *aliæ latiùs effunduntur*; *parvis utrumque concessum est. Cumulata mihi quidem videtur in utroque eloquentiæ magnitudo*, *sed aliter*; *hic in præcipiendo summus est habitus*, *ille in dicendo longè eminentissimus judicatus*. Quintilianus, *quibus armis pugnandum sit*, *docuit*: Tullius *& ostendit*, *quomodo vincamus*, *& ipse semper cum victoriâ contendit. Illius studia multum laudis in umbrâ consecuta sunt*: *hujus in foro multa plurimum gloriæ peperere. Et regnâsse in Concionibus atque Subselliis fertur* Quintilianus, *in Scholis & Classibus floruisse* Cicero. *Pugnacior ipse multo*, Quintilianus *instruendis aliis aliquanto fortasse diligentior. Tum in ipso quoque dicendi genere multum est intervalli. Magnificus & plenus* Cicero, *hic sumptuosus & locuples. Ille amplus*, *sublimis*, *redundans*; *hic gravis*, *acer*, *elaboratus*: *alter naturâ ornatior*, *alter studio æquè expolitus*. Quintilianus *sententiis premit*, *& pondere* Cicero; *& his ipsis & viribus & sublimitate & amplitudine & majestate convellit*, *ut videri possint illi æquè multa spicula in manibus esse*, *huic plus telorum*; *& ille tentare pungereque sæpius*, *hic altiùs vulnerare atque conficere. Tum citra vim illam sumptus in manibus* Quintilianus *acumine capit lectorem*; *sumptus* Cicero *gratiâ & candore delectat. Denique tanta vicinitas est*, *quanta videri inter eum potest*, *qui primus sit omnium in cursu*, *& eum*, *qui*, *nisi hic antecederet*, *ipse jam prævenisset. Est & in translationbus ac similitudinibus diversitas*: *in quibus visus est* Cicero *& adhibuisse modum*, *temperâsseque ingenio*, *& aliquanto fuisse distinctior*, *hic nescio an usque ad vitium nimius*; *non tamen ita conculcandus*, *ut & splendorem non afferat*. —— *Nihil aut hic præcepit faciendum*, *quod ille antea non præstitisset*; *aut ille præstitit*, *quod hic postea non præceperit. Tanto* Quintilianus *inferior*, *quanto est ex arte dicere quàm scribere de arte præstantius*; *sed eo fortasse diligentior*, *quo instituendis rebus plus vigiliarum ars postulat quàm natura faciendis. Tum amplissimus ingeniorum laudator* Cicero, *judex æquissimus* Quintilianus. *Itaque mirâ se hic moderatione arbitrum inter*

Græcos

Græcos *nostrosque constituit, mirâ illorum laude nostrorum æmulatione judicium peragit: Et velut in medio ad gratiam positus multa concedit omnibus, nemini detrahit quicquam; ut non minùs scisse eum rectè judicare existimes quàm voluisse.*

CAMPANO itaque, cùm in politioribus litteris esset exercitatissimus, nemo fuit ad adornandas veterum, qui tum situ & pulvere consumpti à plerisque negligebantur, Authorum editiones instructior: neque minima ULRICO HAN Typographo habenda est gratia, qui tam idoneo emendatore usus fuerit. Quâ de re FERNUS audiendus est. *Cùm* Vuldricus *quidam* Gallicus *tunc, qui formas in Urbem librarias nuper intulisset, interquiescere illum assiduis emendationibus non permitteret, remque litterariam ex magnis difficultatibus inopiâque ad ingentem ubertatem gloriosissimo illo & divino opificio evocaret; in illum jocatus Carmen hoc edidit.*

Anser *Tarpeii* custos *Jovis*, unde, quòd alis
Constreperes, *Gallus* decidit; ultor adest
Vuldricus Gallus: nequem poscantur in usum,
Edocuit pennis nil opus esse tuis.

Quando illius impressiones scribendi necessitatem pennarùmque usum sustulisse viderentur. Hôc Tetrasticho solebat Typographus plerosque, quos imprimebat, Libros suámque Artem commendare: quod unde didicerit, FERNUS sic refert. *Nuper cùm* Umbriam *peragrarem, idem fortè, quod ego, iter facientem* Turcam *offendi. Is cùm me* Latinis *verbis salutâsset, credidi primo congressu vernaculum sermonem nostrum eum non tenere; atque ita* Latinis *parum quidem ut subitis pariter respondi. Ubi admodum me Litteras non callere deprehensum habuit, sed nec tamen prorsus ignorare, audentior factus cœpit sese ad conferendum componere. Mox percunctanti illi, quinam docti hâc tempestate in Urbe memorarentur, complures ego numeravi. At, inquit ille, nostra sæcula vobis in lucem unum* Campanum *non revexere. Ad nomen ego* Campani *obstupescens, quomodo ejus ipse notitiam haberet, cœpi studiosiùs perquirere. Ille inter* Turcas *divi* Pii *gloriam cum —— memorâsset, hunc quoque virum, inquit, in hâc præcelsâ Imperii Christiani Urbe* Româ *apud illum in litteris maximum fama prædicabat Oratorem facundissimum in eloquentiâ supremum. Cujus videndi cupidus cùm per juventutem* Italiam *peragrarem,* Romam *quoque appuli: ubi mox in vestram fidem receptus scripta illius complura coegi; quæ postea vitâ chariora semper mihi servavi. Pleraque etiam memoriæ mandavi. Atque ita memoriter cùm multa retulisset, illud ego Tetrastichum* [Anser Tarpeii *&c.*] *quod antè non audieram, memoriâ inter equitandum excepi.* Scribit FERNUS, CAMPANUM, cùm annos jam quinquaginta superâsset, anno ad millesimum quadringentesimum septuagesimo septi-

 mo,

mo, Idib. *Quintilib.* obiisse. Idem tamen Fernus in nono Campani Epistolarum Libro unam affert Laurentio de Medicis datam *Terami* XVI. *Januarii.* M. CCCC. LXXX. Quapropter vitium in numeros oportet subrepsisse. Et certè (uti me monuit in Epistolâ vir Doctiss. Dominus de la Monnoye) editio Romana Campani Operum habet M. CCCC. LXXV. In Athenæo Prusino Edit. 1678. in 4. pag. 23. hæc lego: *Antonius, aliis Jo. Antonius Campanus rusticæ mulieris filius, natus sub lauro, — sub Sixto IV. extra Ecclesiasticam ditionem exulare jussus; —— partim ærumnis partim comitiali morbo confectus, Senis in Etruriâ anno M CCCC LXXVII interiit, Idibus Quintilibus. Vixit annos L. Natus juxta aliquos in agro Perusino; juxta alios, in Cavellâ, à Gallusio non procul ignobili oppido, undè cognomen traxit. Præceptoribus Laurentio Vallâ & Demetrio Chalcondylâ usus est. Apud sacellum S. Joan. Baptistæ in Cathedrali Senensi, ubi jacet, incisum est hoc epitaphium.*

Campanus jacet hìc, nostri clarum decus ævi,
Eloquio resonans carmine & historiâ.
Nec tamen hìc totus: sola hìc sunt ossa: petivit
Cœlum anima, ast orbem gloria, corpus humum.
Interiit corpus, vivit sed gloria, vivit
Spiritus; in solo corpore mors potuit.

De Udalrici Typographi patriâ variant Scriptorum sententiæ, neque satìs convenit de tempore, hícne an Conradus & Arnoldus primi formas librarias *Romam* attulerint.

Hunc alii *Germanum*, alii *Gallum* volunt: inter hos Faërnus, qui eum *Gallicum* scribit; inter illos Jacobus Wimphelingius, & Naudæus (*Addit. à l'Hist. de* Louïs *XI. chap.* 7.) qui Campanum allucinatum esse existimant, quòd eum Natione *Gallum* putaverit. Chevillerius quæstionem non decidit, sed interim miratur Campanum, cui, cujas fuerit, vix licebat ignorare, solâ Epigrammatis acuendi gratiâ, in re certè tunc temporis manifestâ voluisse de industriâ, quod sciebat, nescire. Multis profectò impellor, ut credam Udalricum *Germanum*, non *Gallicum* fuisse. Extant enim Editiones, quæ id planè confirmant. Viz. *Ann.* 1468. Cicer. de Orator. *impress. per* Ulricum Han de Wiena: Ann. 1474. S. Augustin. de Civit. Dei *per* Udalricum Gallum *Almanum &* Simonem Nicolai *de Lucâ*: *Ann.* 1476. *Psalterium* Johannis de Turrecremata *per* Lupum Gallum *fratrem* Udalrici Galli *de Biennâ.* Hæc mihi satìs sunt, ut putem hunc Ulricum sive Udalricum esse *Germanum.* Dictio *Han* Germanica *Gallum* significat; notátque Wimphelingius *errorem ideo emanâsse, quòd cognomen familiæ traductum fuit in Latinum, quod,* Hermolao Barbaro *auctore, nunquam fieri debet.* Nihilomi-

hilominus apud *Germanos* aliósque invaluit consuetudo, ut Barbaras suorum cognominum voces *Latinis* ejusdem significationis appellationibus mitigarent. Sic SCHOEFFER dictus est *Opilio*, LEICHTENSTEIN *Levilapis*, DES ROUGES *de Rubeis*, ESTIENNE *Stephanus*, &c. Neque erroris insimulandus est CAMPANUS, qui pro usitatâ inter Epigrammatum Scriptores libertate in voce factâ per ejusmodi mutationem æquivocâ ludens, festivè potiùs quàm seriò scribens, joco magìs quàm veritati studuerit.

Ad id aliud transeo, quod controversum est, utrúmne UDALRICUS an CONRADUS & ARNOLDUS *Romæ* Typographicen primi exercuerint. [1] His apertè palmam dat ANDREAS *Aleriensis*: cujus judicio stare licèt non verear, [2] Librorum editionibus præsertim fretus; haud magnâ tamen contentione decertabo, siquis hos & illum cùm conterraneos tùm contemporarios affirmaverit.

UDALRICUS GALLUS anno 1474. socium in Arte habuit SIMONEM NICOLAI *de Lucâ*; neque ultra 1475. quicquam adhuc inveni ab illo impressum.

Dum celebres illi Typographi *Romæ* Artem illustrabant, *Venetis* JOHANNES & VINDELINUS *de Spirâ*, par fratrum memorabile, in eâdem inclaruerunt anno 1469. sed illi [3] ante annum 1470. exactum defuncto hic aliquandiu fuit superstes. Libri ab hôc excusi, nulli ultra 1477. mihi in notitiam venerunt; eâ autem typorum elegantiâ, ut avidissimè à curiosis requirantur. Fertur [4] JOHANNES *Spirensis* primus vocularum sub ultimâ paginæ præcedentis lineâ ad interiorem oram positarum, quæ paginæ subsequentis initium indicent, usum excogitâsse.

VINDELINUS *Spirensis* [5] postquam Artem exercendo in *Italiâ* nomen assecutus fuisset, concessit in *Germaniam*, ubi largis illis Jurisconsultorum (BARTHOLI 1471. Abbatis *Panormitani* 1474.) Operibus imprimendis incubuit. Anno 1472. JOHANNEM *de Colonia* in excudendis PLAUTI Comœdiis socium habuit.

Anno

1 Vide priùs in Epistol. præfix. 5. tom. Gloss. NICOL. DE LYR. *Nos de Germanis primi, tanti commodi Artem* &c. At verò WIMPHELING. *Epit. Rer. German.* cap. 65. Udalricus, *cognomento* Han, *sub idem ferè tempus formas librarias, rem inauditam & nunquam* Romanis *visam*, Romam *attulit*. Sic NAUDÆUS in *Addit. ad Hist.* LUDOV. XI. *ann.* 1713. p. 134. & MENTEL. pag. 11. Lege CHEVILLIER, pag. 202.

2 Prima, quam novi, Editio CONRAD. SWEYNH. & ARNOLD. PANNARTZ fuit anno 1467. UDALRICI HAN, 1468.

3 Lege postea inscriptionem ad calcem S. AUGUSTIN. *de Civit. Dei*, anno 1470.

4 Vide CORNEL. TACITUM ab ipso impressum; cujus fiet mentio in Catalog. Libror.

5 NAUD. *Addit. à l'Hist. de* LOUÏS XI. pag. 138. CAILLE, pag. 21. De hôc tamen dubito, nam Vendelinum excudisse Venetiis libros annis 1471. 1472. 1473. constat. Consule Catalog.

Anno 1469. imprimere cœpit REUTLINGÆ [1] JOANNES DE AVERBACH; 1470. COLONIÆ, JOANNES KOELHOFF; MEDIOLANI, ANTONIUS ZAROTUS impendio JOANNIS LEGNANI; in pago ERGOWIÆ, HELIAS DE LLOUFFEN; (FULGINII forsan) EMILIANUS DE ORFINIS *Fulginas* & JOANNES NUMEISTER.

Non sanè possum satìs contemplari demirarique sub ipsis Litterarum renascentium primordiis impigros mutuósque illorum Typographorum conatus: quantâ studiorum contentione & quasi æmulatione erecti in procurandis principum Authorum editionibus, quâ fieri poterat diligentiâ desudando secum invicem concertabant. E. G. Impresserunt CICERONIS Epistolas Familiares *Romæ* 1467. SWEYNHEYM & PANNARTZ; *Venetiis* 1469. JOHANNES *Spirensis*: PLINII Historiam hic 1469. illi 1470. CICERONIS Epistolas ad BRUT. QUINT. & ATTIC. eodem anno 1470. *Romæ* SWEYNHEYM & PANNARTZ *Venetiis* NICOLAUS JENSON: SUETONIUM eodem anno & Loco, *Romæ* 1470. SWEYNHEYM & PANNARTZ, ac UDALRICUS GALLUS. Hujusmodi plura ex Catalogo observare Lector poterit.

Infrequens non est apud illos veteres Typographos (quod sæpe nequeo non stomachari, eóque magìs, quòd nullam unquam afferri istius consuetudinis causam audiverim) impressionis annum aut locum celare, interdum & nomen Typographi. Aliquando tamen Typographum, latitare quantumvìs studentem, prodit proprius ejusdem character. Locum conjicere, modò non absit Typographi nomen, haud adeò difficile est. Annum etiam ex circumstantiis aut versuum (quibus tunc temporis valde indulgebant) in Librorum fine appendiculis, quantum licet, non rarò assequimur. At verò de his omnibus singulisve, nisi conjectura ad veritatem proximè accesserit, temerè pronunciare vix tutum est. Typorum enim, quibus Typographi utuntur contemporanei, similitudo sagacissimi conjectoris oculis poterit imponere. Characteres CONRADI SWEYNHEIM & ARNOLDI PANNARTZ ab aliis, quàm NICOLAI JENSON & *Spirensium* inter se, distinguere multò facilius videtur. Illi in fine vocum litteram ſ longam usurpant *, litteræ i supernum punctum non imprimunt, diphthongis abstinent: hi rotundiore & nitidiore litterarum gaudent formâ; NICOLAUS JENSON diphthongos æ & œ, JOHANNES *Spirensis* ę pro æ adhibet.

Utinam

[1] Quod à me ignoratum fuisse scribit Lœscherus; cùm tamen expressam hujus mentionem fecerim in primo meorum Annalium Tomo. p. 57. l, 10. & p. 64. l. 8.

* Literæ i, non semper punctum, sed aliquando lineola curva desuper imprimebatur, í; qui mos Badio usitatus fuit. Vide Saxon. Dan. Histor. ann. 1514.

Utinam equidem ſcirem multiformes litterarum, quibus illi utebantur Typographi, figuras adeò graphicè verbis depingere, ut certis indiciis earum inter ſe discrepantia ſtatim apparere poſſet, & ſuo Typographo ſua quælibet editio aſſignari! Res ea foret immane quantum operoſa, ſingulas Typographorum claſſes perlustrare; ſingularum in iisdem litterarum ductus minutulos, apices & fastigia, extremitatum curvaturas, lineolarum inclinationes & distantias, tenues ſubtilésque articulorum juncturas, univerſam denique elementorum compoſituram, faciem & proportionem attentiùs conſiderare; & in varietate typorum incredibili ſtylum dicendi prodigialiter variare. Metuo ſanè, ut in materiâ tam variâ & multiplici verba deficerent. Non tamen parum ad hunc laborem levandum & rem tam utilem expediendam conduceret, ſi varia ex variis Typographorum veterum Editionibus ſelecta cùm Alphabetorum tùm integrarum ſententiarum ſpecimina tabulis æreis inciderentur; quibus, quoties opus eſſet, inſpectis, oculi acies, quam omnium illarum figuram ea, quæ in disquiſitionem venit, propiùs aſſimilat, diſcerneret. Interea, donec aut hæc aut alia quædam inſtituatur ratio, diligens Lector, ſi quis harum rerum ſatagat, uſu, qui optimus eſt magister, tandem parabit, ut queat diverſos Librorum Impreſſores, ubi abſunt nomina, dignoſcere: & curioſis frequenter oculis antiquas Editiones intuendo manibúsque evolvendo, ideas litterarum viſu creberrimo receptas fixásque menti tam altè imprimere & fideliter retinere, ut illas animo (ſi verbo venia detur) exaratas cum iis, quæ ſubſunt oculis, conferendo probabile forſan de Editionis Typographo faciat judicium.

Quidam Typographi ad intelligendam temporis, quam gripho implicant, notam requirunt OEDIPUM, & ænigmaticâ circuitione uti, quàm apertè rem indicare, malunt. Alii per [1] Lustra quinquennalia, alii per Olympiadas annos computandos exhibent. Sunt inter hos, [2] qui, ut legentibus crucem figant, aut (quò loquar mitiùs) alieni ingenii periculum faciant, Olympiadas ſuas non (ut mos eſt plerisque antiquis) quadriennio, ſed quinquennio conſtare, inſolenti quâdam libertate, volunt, & à CHRISTI natalibus initium ſumere: [3] ſunt, qui nolunt rationem Olympiadum antiquitus fixam refigere; eásque juxta receptum olim quatuor annorum calculum metientes ad ſuam primitivam & veriorem Epocham reducunt. Occurrunt nonnullæ librorum ſubſcriptiones, in quibus [4] numerales literæ, utrùm de

1 Sic GERING, CRANTZ & FRIBURGER in Bibliis *Latinis* ann. 1464, & 1476. impreſſis.

2 Sic Impreſſor Anonymus AUSONII ann. 1472.

3 Sic Angelus Ugoletus Parmenſis in ſuâ Quintilian. 136. Declamat. editione, ann. 1494.

4 Sic M. CCCC. LXCIII. in Quintilian. Venet. 1493. & M. CCCC. LCXV, in Appian. per Peregrin. Pasqual. 1495.

de industriâ, nescio, an per errorem typographicum confusæ difficultatem pariunt.

Veteres Artis Typographicæ magistri nullam in librorum initiis paginam titulo aut typographicis, quæ nondum erant in usu, insignibus destinabant: sed impressoris, urbis annique nomen ad finem rejici solebat; cum mensis sæpe & diei notâ, quam adjiciendi consuetudo diu inveterata tandem apud recentiores exolevit. Imò ne non satis insignis & circumstantiis definita prodiret editio, æram aut Romani Pontificis, aut Imperatoris, summíve Magistratûs, qui in eo loco tum rerum potiebatur, assignabant. Libri plerumque ornabantur splendidâ hujusmodi coronide; in quam sæpe *ampullas* infercierbant & *verba sesquipedalia*, quæ projecerunt posteri, nec possemus absque risu & cachinnis excipere. Iis tamen videtur esse faciliùs ignoscendum, si Artis haud diu inventæ gaudio, nec immeritò, elati, in ejusdem suíque laudibus celebrandis fuerint aliquanto liberaliores; & turgidis inscriptionibus cum tanto verborum (sæpe [1] vix Latinorum) fuco strepitûque Libros oneraverint: quas ætate illâ, ubi omne ignotum pro magnifico habebatur, inventionis novitas tolerabiles fecerat; nostrâ autem, ubi admirarionem familiaritas aut sustulit aut imminuit, æquus lector vix pateretur. At verò dum illi præ ardentiori gloriæ studio se & sua opera paulò intemperantiùs jactabant; [2] contrà alii præ nescio quâ modestiâ obstinato silentio se notitiæ subtrahebant, libros appendicibus non modò supervacaneis sed etiam consuetis necessariísque destitutos emittentes. Adeò nihil apud eos erat medium; & in aliquâ parte, aut ab his aut ab illis peccabatur. Horum nihilominus obscuræ negligentiæ minùs ægre, quàm ambitiosæ illorum diligentiæ, veniam dedero: illi enim id pavent, ne aliquid; hi, ut omnia ignoremus; & nemo est, qui sibi plusculum, quàm nihil omnino, dici non maluerit.

Typographia, licet in Germaniâ edita primùm in lucem fuerit, alibi maluit adolescere; & solum natale, cujus nescio quâ dulcedine plerique ducimur Italo commutare: ubi scilicet sub clementiori aëre cœlóque benigniori collocata, ac radiis ferventioribus animata, maturitatem citiùs assequeretur. Ibi olim cum toto suo Artium choro plenôque Scientiarum comitatu floruerant Musæ: eò jam quasi ad portum, post clades Græciæ tristissimas, sese appulerant deploranda Litteraturæ naufra-

1 Ex librorum veterum inscriptionibus, quas passim allego, Lector deprehendet illata vocum barbararum monstra & violatas aliquando syntaxeos & poeseos leges. Cujusmodi exempla abunde hìc accumularem, nisi metuerem, ne plus fastidii quàm voluptatis crearent lectori tot barbarismi & solœcismi, nunquam nisi in illis literarum tyrociniis condonandi. Balbutientes patimur infantes, odimus adultos; fandi enim in illis solos requirimus conatus, in his perfectionem.

2 De his postea seorsim dicetur in catalogo librorum temporis notitiâ carentium.

naufragia & vix superstites eruditionis ac eruditorum relliquiæ. Ibi convenæ litterati sub generosorum Principum, Medicææ præsertim Domûs, patrocinio honestum hospitium nacti sunt: & nullibi certè potuisset commodiùs hospitari Typographia, quàm ubi tot viri doctrinâ clari, extorres, bonis exuti, miserarum fortunarum solatium perfugiúmque invenerant. Paululùm intrà Italiæ præcipuè fines sese continuit, & viguit Ars illa; quam Europæ partem magìs aliis omnibus coluisse, per totum reliquum hujus centuriæ spatium, videtur. Haud diu fuit, antequam in Galliam commigraret; quò etsi inprimìs non advenerit, nullibi majore animorum alacritate accepta aut industriâ exculta est, nullibi majora tandem cepit incrementa.

Ludovicum Undecimum, cujus in litteras studium ab omnibus Historicis taceri [1] Naudæus meritò conqueritur, silentio mihi minimè prætereundum censui: qui illorum è Constantinopoleos per barbaram tyrannidem populatæ stragibus litteratorum exulum plurimos amicè acceptos liberaliter tractavit. Numerantur inter illos Gregorius Typhernas, Hermonynus Spartanus, & Tranquillus Andronicus Dalmata; quorum operâ Græcæ Litteræ à solo patrio infœliciter proturbatæ in Galliâ auspicatò consederunt.

[2] Ludovicus ille, quo regnante prima Typographiæ notitia Gallis facta est, ut suâ gratiâ litteras, ad quas Ars illa restituendas venerat, dignaretur, Manuscripta omnia à Carol. V. & VI. conquisita Fonte Bellaqueo Parisios transferri jussit, & in Regiâ Luparensi amplam, ubi reponerentur, Bibliothecam, cujus curam Roberto Gaguino Trinitariorum Generali demandavit, ædificari: eámque magnâ Codicum manuscriptorum & impressorum copiâ ditavit. Regis hujus jussu Præsidens Joannes de la Driesche à Parisiensibus Medicæ Facultatis magistris Codicem Rhasis autographum, quem exscribendum curaret, oppigneratâ interim argenteâ quâdam, donec redderetur, supellectile, accepit. En Epistolam Medicis eâ de re scriptam.

Nostre souverain Seigneur, tant & si tres humblement que plus pouvons, nous nous recommandons à votre bonne grace, & vous plaise sçavoir, que le President Messire Jean de la Driesche nous a dit que lui aves rescript, qu'il vous envoyast totum Continens Rasis *pour faire escrire, & pource qu'il n'en a point, sçachant que nous en avons un, nous a requis, que lui voulussions bailler.*

Sire, combien que toujours avons gardé tres precieusement ledit livre; car c'est le plus beau & le plus singulier tresor de notre faculté, & n'en trouvet-on gueres de tel; neanmoins nous, qui de tout notre cœur desirons vous complaire, & accomplir ce qui vous est agreable, comme tenus sommes, avons delivré audit President ledit livre pour le faire écrire, moyennant certains gages de vaisselle d'argent, & d'autres cautions, qu'il nous a baillé en seureté de nous le rendre, ainsi que selon les statuts de notre Faculté faire ce doit, les-

1 Addit. à l'Hist. de Louïs XI. Edit. 1713. p. 82, 83, 84. 2 Id. ibid, p. 36, 37, 38.

lesquels nous avons tous jurez aux saints Evangiles de Dieu garder & observer, ne autrement ne les pouvons avoir pour nos propres affaires. Priant Dieu, Sire &c. ce 29. Nov. 1471.

Hæc Medicorum *Parisiensium* cautela neutiquam nimia videbitur, si modò, quàm * cara & rara tunc temporis fuerint manuscripta bonæ notæ Exemplaria, animadverterimus. Nemo interim dubitabit de LUDOVICI Undecimi insignibus in rem litterariam meritis, quæ, absque NAUDÆO esset Supplementi ad illius Historiam authore, in oblivione jacuissent. In re equidem non adeò levis momenti miror tam universum Historicorum silentium: quos quæ causa ad id dissimulandum adduxerit, investigare nequeo. Ignorare certè non poterant nil ferè magis Principi non in gloriam modò sed etiam emolumentum verti, quàm bonarum litterarum patrocinium. Id optimè intellexit & confirmavit LUDOVICUS XIV. cujus regnum maximè & ornavit & stabilivit ea, quâ litteras prosecutus est, gratia. Sub ejus auspiciis eò crevit Ars Typographica, ut jam desit, quò ulteriùs progrediatur; in illo apice constituta, unde ab universo Orbe suspici posset; tanti, cujus nomine & favore ornata & fulta est, Monarchæ memoriam in omnium sæculorum posteritatem conservatura: Egregium sanè & (propè dixeram) præcipuum LUTETIÆ ornamentum; in quâ Urbe Artium matre & nutrice fixerat in primis suarum fortunarum sedem, à Metropoli deinceps in alias Urbes se diffusura; in quâ, quasi in arce quâdam & speculâ fundata, Regum virorúmque amplissimorum subsidiis & liberalitate hactenus sustentata, principatum tenuit.

** PARISIIS excepta est primùm in SORBONÆ domo; in quam † tres *Germani*, ULRICUS GERING *Constantiensis* cum sociis MARTINO CRANTS, & MICHAELE FRIBURGER aliàs DE COLUMBARIA, GULIELMI FICHETI *Alnetani* & JOANNIS LAPIDANI *Germani* SORBONÆ Doctorum operâ acciti, convenerunt, suæque Artis specimina anno 1470. dederunt. Libri illi impressi sunt, crasso, rotundo Romano charactere; nigredine atramenti pulchrâ nitidâque; chartâ haud nimiùm albenti, sed firmâ satìs & bene

* Si Lector scire voluerit, quàm cara fuerint & Exemplaria Manuscripta & Codices in primâ Typographiæ origine impressi, legat, quid de hâc re fusè disseruerit idem NAUD. ibid. pag. 39. usque ad pag. 45.

** Doctè & diligenter admodum id tractat CHEVILLERIUS, *L'Origine de l'Impr. de* Paris. Chap. 2. & 3.

† CHEVILL. p. 42, 43. Mr. NAUDE' dans son *Addit. à l'Histoire de* LOUÏS XI. (p. 139. Edit. 1713.) de ces trois n'en fait que deux, & a cru que ce nom ULRIC étoit le surnom de MARTIN & de MICHEL. *Cette invention*, dit-il, *y fut apportée pendant le regne de* LOUÏS *XI. par deux* Allemands *nommez* MARTIN *&* MICHEL ULRIQUES. En quoi il a été suivi par Mr. LE GALLOIS dans son Traité *des plus belles Bibliotheques de* l'Europe. p. 162.

bene glutinatâ: finè litteris majusculis; capitúmque initialibus, vacante ibi spatio postea coloribus illuminando; absque titulis, voculis (quas vulgò dicunt) *reclamantibus*, ciphris paginarum indicibus, & litterarum alphabetico ordine dispositarum signaturis: notis compendiariis referti. Quidam Libri à verso folio ordiuntur: occurrunt lineolæ aliquando rubricatæ, litteræ nonnunquam semiformes, voces nonnullæ prælo cœptæ, calamo finitæ. Epistolis aliquibus impressis inscriptio præit manuscripta. Hæc scilicet erant Artis nascentis rudimenta, in quibus brevis admodum facta est mora; nec ab his experimentis diu fuit, antequam ad usum pleniorem magísque perfectum formaretur.

Codices plurimi à tribus illis Typographis impressi, temporis, quo prodierunt, notatione destituuntur; annúsque & ordo non nisi ex circumstantiis, inscriptione putâ Epistolarum, Epigrammatibus quibusdam adjectis, aut characteris formâ, potest conjectari.

Præmonito hìc JOANNEM LAPIDANUM bis fuisse SORBONÆ Priorem anno 1467. & 1470. & GULIELMUM FICHETUM anno 1467. Rectorem egisse, sed nondum gradum Doctoris consecutum: Epistolæ GASPARINI *Pergamensis* Litteris præfixæ partem subjungam, ex quâ Lector facilè intelliget has ann. 1470. esse excusas.

„ Guillermus Fichetus Parisiensis Theologus Doctor Joanni
„ Lapidano Sorbonensis Scholæ Priori, Salutem.

„ Misisti nuper ad me suavissimas Gasparini Pergamensis Epistolas,
„ non à te modò diligenter emendatas sed à tuis quoque Germanis
„ impressoribus nitidè & tersè transcriptas. —— præter alias complu-
„ res litterarum graviores jacturas hanc etiam acceperunt, ut libra-
„ riorum vitiis affectæ penè barbaræ videantur. —— quos ad hanc
„ urbem è tuâ Germaniâ Librarios ascivisti, quàm emendatos libros
„ ad exemplaria reddunt! Idque túte macto studio conaris, ut ne ul-
„ lum quidem opus ab illis priùs exprimatur, quàm sit à te coactis
„ exemplaribus multis castigatum liturâ multâ. —— Scriptum apud
„ Sorbonam velocissimâ Ficheteâ manu.

Et ad Libri calcem hoc legitur Octastichum.

„ Ut sol lumen, sic doctrinam fundis in orbem,
„ Musarum nutrix regia Parisius.
„ Hinc propè divinam tu, quam Germania novit
„ Artem scribendi, suscipe promerita.
„ Primos ecce libros, quos hæc industria finxit
„ Francorum in terris, ædibus atque tuis.

„ Michael, Udalricus, Martinúsque magistri
„ Hos impresserunt, ac facient alios.

Aliud etiam ad SALLUSTII finem.

„ Nunc parat armat virósque simul rex maximus orbis
„ Hostibus antiquis exitium minitans.
„ Nunc igitur bello studeas, Gens Parisiorum,
„ Cui Martis quondam gloria magna fuit.
„ Exemplo tibi sint nunc fortia facta virorum,
„ Quæ dignè memorat Crispus in hôc opere.
„ Armigerísque tuis Alemannos annumeres, qui
„ Hos pressere libros, arma futura tibi.

Bellum, quod hi versus innuunt, à LUDOVICO XI. fuit CAROLO *Burgundiæ* Duci ann. 1470. indictum.

GULIELMI FICHETI ad multos Principes Præsulésque, quibus suos *Rhetoricorum* Libros commendat, Epistolæ datæ sunt omnes ann. 1471. præter unam ad ROLINUM Cardinalem ann. 1470. Idib. *Jul. Rhetoricorum* igitur Librorum impressio Idibus *Juliis* anni 1470. anteivit. FICHETI ad BESSARIONEM Cardin. Epistola hanc gerit subscriptionem, *Ædibus Sorbonæ scriptum impressúmque anno uno & septuagesimo quadringentesimo supra millesimum.* Eundem annum exhibet Epistola LAPIDANI ad PAULUM SENILEM in fine LAURENT. VALLÆ *Elegantiarum.* BESSARIONIS ad FICHETUM Epistola, quam suis *Orationibus* præfixit, scripta est ROMÆ 1470. *Decembri* Mense; nec ergo videtur probabile has ante ann. 1471. excusas fuisse. RODERICI *Speculum* (ut quidam vir clariss. autumat) ante GASPARINI *Epistolas* non forsan erat impressum, quòd character harum recens adhuc, illius verò vetus & usu jam longo attritus appareat. Si cui hæ minùs arrideant de horum Librorum ordine conjecturæ, obstinatè neutiquam refragabor, modò hos, quos in ædibus SORBONÆ elaboratos constat, concedatur prodiisse ante ann. 1473. i. e. antequam illi tres Typographi illinc aliò migrarent.

Ex FICHETI Epistolâ priùs allatâ credo LAPIDANUM Operum, quæ sub trium illorum Typographorum prælis sudabant, correctorem atque emendatorem fuisse, uti & ERHARDUM WINDSBERG *Germanum* Medicinæ Doctorem, cujus hoc in Cynicis Epistolis extat Epigramma, pinguiori quidem Minervâ, & absurdâ omnino syllabæ unius quantitate.

* Plura

* Plura licèt summæ dederis Alemannia laudi,
At reor hoc majus te genuisse nihil;
Quòd propè divinam summâ ex industriâ fingis
Scribens hanc Artem, multiplicans studia.
Felices igitur, Michael, Martinéque semper
Vivite, & Ulrice, hoc queis opus imprimitur.
Erhardum vestro & non dedignemini amore,
Cui fido semper pectore clausi eritis.

Eâdem præterea circiter tempestate, aliorum multorum Typographorum ductu in diversis Locis jam latè frequentari cœperat Typographia. Anno 1471. LUBECÆ ** innotuit; floruit ARGENTINÆ per HENRICUM EGGESTEIN: TARVISII, per GERARDUM DE LISA: BONONIÆ, per BALTHESAREM AZZOGUIDUM: FERRARIÆ, per ANDREAM GALLUM. NORIBERGÆ Artem exercuit ANTONIUS COBURGER ejusdem civis, [1] *antiquo quidem rudiori typo, non nisi serò admodum admissis politioribus illis, qui à loco inventionis* Veneti *dicti sunt. Huic, viro integerrimo atque litterariam rem gerentium laudatissimo* (diu enim illam Artem coluit) Epistolas Illustrium virorum *nuncupavit anno* 1499. JODOCUS BADIUS *Ascensius*, ex cujus Epistolâ visum est pauca excerpere. —— *rem dignissimam facturum videor, si præstanti ac ferme incredibili multiplicandorum per Chalcographos Librorum & Authorum penè innumerabilium æternitati consecrandorum dextimæ facilitati tuæ, Antoni suavissime, septem & triginta primariæ Litteraturæ procerum Epistolas dicem.* —— *Si quidem cùm sis Librariorum facilè princeps & inter fideles atque honestos mercatores non inferiori loco positus; nihil principatu tuo dignius censeam, quàm hos tantos heroas in regales istos thalamos, omnis honestatis*

* JACOBUS MENTELIUS [in *Parænes. de ver. Typogr. Orig.* pag. 15.] hoc ERHARDI VUINDSBERG ad *Germanos* Librarios egregios MICHAELEM, MARTINUM atque UDALRICUM Epigramma refert, sed pessimâ fide depravatum, substitutis in primo versu vocibus *Tu Argentina* im locum genuinæ vocis *Alemannia*, ut scilicet Artis Typographicæ inventæ gloriam à *Moguntinis* ad *Argentinenses* transferret. Vox *Alemannia* (uti observat CHEVILLERIUS pag. 50, 51, 52.) in illarum Epistolarum exemplari, quod in *Sorbona* Bibliothecâ asservatur, planè comparet; quamvis in altero, quod in Regiâ *Parisiensi* Bibliothecâ vidi, voces *Tu Argentina* manu cujusdam falsarii repositas & in verarum, quas quivis expunctas fuisse deprehendet, locum malè intrusas animadverterim. Præterea MENTELIUS has Epistolas *Strasburgi* (ut mos est suus, omnia in *Argentinensium* gratiam distorquendi causam quo jure quâque injuriâ arripiens) putat impressas; sed CHEVILLERIUS, collatione cum reliquis Libris ab iisdem Typographis *Sorbonæ* impressis factâ, ibidem etiam excusas veriùs conjectat.

** Lege Viri Doctissimi Jo. Henr. à Seelen Gymn. Lubec. Rect. Supplementum primum ad meos Annales Typographicos.

1 MALLINCROT. *de Art. Typ.* pag. 87, 88.

nestatis ac probitatis nimirum penetralia, benignissimè suscipere. —— *Litteratos omnes & colis & foves; pervigilémque curam ad bonos Codices verè, tersè, ac sinè mendis imprimendos adhibes. Ad quam rem prudentissimè (ut cætera soles) magistrum Joannem Amerbachium, indefatigabili virum diligentiâ, & solertissimâ vitiorum expungendorum peritiâ, te delegisse accipio. Cujus quidem viri si omnes similes essemus, nec alii inventa nostra (Teutonica dico) occuparent: longè pluris apud Literatos haberemur.* —— *Et nos ejusdem, licèt longo intervallo, & miratores & imitatores sumus* &c. Ex his BADII verbis licet æstimare, quantum fuerit ANTONII KOBURGER inter ejus ὁμοτέχνυς meritum.

Anno etiam 1471. [1] NEAPOLIM *typorum artificium primus detulit* SIXTUS RUSSINGER ARGENTINAS, *tantâ illìc à Ferdinando Rege & nobilitate exceptus gratulatione, ut non tantùm utrisque acceptissimus fuerit, sed etiam ab ipso Rege amplissimæ dignitates atque adeò Episcopatus ei sæpius oblati fuerint, nisi omnibus illis patriæ amorem prætulisset, vir ob dignitatem sacerdotalem & senium venerandus.* Tanto in honore res habebatur Typographica, ut ei subservire non dedignata fuerit equestris Dignitas. Sic anno proximo in hâc tractandâ Romæ vir illustris [2] JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Messanensis* eques Siculus Sixti IIII. familiaris inclaruit. Huic sanè negotio quasi certatim manus admovebant viri ex omni gradu egregii, utì constare potest ex illo, qui postea seorsim datur Catalogo, ubi per annorum seriem plenior exhibetur Typographorum in singulis urbibus innotescentium nomenclatura.

Anno 1472. libros excuderunt FLORENTIÆ, BERNARDINUS CENNINUS cum DOMINICO & PETRO; VERONÆ, JOHANNES *Veronensis*; PADUÆ, BARTHOLOMÆUS de VALDEZOCHIO & MARTINUS de SEPTEM ARBORIBUS; MANTUÆ, GEORGIUS & PAULUS cum COLUMBINO, item PETRUS ADAM *de Michaelibus*, ac THOMAS SEPTEM-CASTRENSIS & *Socii*: PARMÆ quoque & DAVENTRIÆ imprimi cœptum.

Post-

1 MALLINCROT. Ibid. p. 84. CHEVILLER. p. 125.

2 MALLINCROTIUS p. 84. mentionem ejus facit anno 1480. at certum est eum octennio antè *Romæ* Arti operam dedisse. Imò anno 1472. Liber [*Pongie Lingua*, de quo postea in Catalogo] excusus est, in quo præfatur JOHANNES PHILIPPUS DE LIGNAMINE *Siculus* SIXTI IIII. familiaris MATTHEO DE MARCHO Abbati Monasterii Sancti *Placidi*; scribitque —— *se jam secundum annum Romæ agere* —— *& impressisse Quintilianum, Suetonium, Leonem, Lactantium, Ambrosium de Officiis, Laurentii Vallæ Elegantiam, Horatii Opuscula* —— Quorum Librorum nullus adhuc mihi fuit obvius. Ejus meminit Biblioth. Sicul. Tom. I. p. 361. & SIMLER. in Bibliothec. *Joannes Philippus de Lignamine Messanensis Siculus scripsit ad Sixtum Papam* IIII. *De unoquoque cibo & potu, utili homini & nocivo & eorum primis qualitatibus.* Anno 1474. prodiit Romæ ejusdem Chronicon Pontificum.

Postquam Ars Typographica *Lutetiæ* in *Sorbonæ* ædibus societatis illius curâ jam triennium educata vires paulatim accepisset, alii quoque Typographi illorum priorum exemplo excitati aut ab ipsis edocti idem etiam artificii genus instituere decreverunt. [1] PETRUS enim CÆSARIS & JOHANNES STOL, *Germani* quidem, sed in Academiâ *Parisiensi* studiis innutriti, industriâ junctâ, prælisque instructis, iisdem vestigiis insistendo, eandem sibi paraverunt gloriam. PETRUS CÆSARIS Magistri in Artibus gradum in Universitate meruerat, & cum socio JOHANNE STOL anno 1473. Libros suis typis impressos publicavit. Eidem anno 1486. *Sorbonæ* Doctores domum locaverunt viâ *Jacobæâ*, ubi ad Cygni & Militis insigne usque ad 1509. habitavit. Gradum, quem apud Academicos adeptus fuerat, silentio præterire nolui; ut, quo in honore apud majores nostros Ars esset Impressoria, intelligatur. Nondum enim à liberalium & ingenuarum dignitate in plebeias servilium & mechanicarum tabernas descenderat; & quicunque in temporum illorum Historiis versati sunt, sciunt nihil olim fuisse magis pervulgatum, quàm viros loco honesto ortos, ordine aliquando ecclesiastico venerandos, imò infulis ornatos, nullos ferè non bonarum litterarum peritos, rerum typographicarum satagere.

[2] FICHETO discessum *Romam* ad SIXTUM IV. Pontif. Max. & LAPIDANO reditum in *Germaniam* meditante anno 1473. ULRICUS GERING cum duobus sociis, *Sorbonâ* relictâ, ædes in vicò *Jacobæo* Sole aureo insignitas incoluerunt, prope Sanct. *Benedictum*, easdem forsan, quas REUCHLINUS JOANNIS DE LAPIDE in *Sorbonâ* discipulus sub idem tempus habitare se scribit. Videntur hi tres Typographi, cùm præla sua transmovere *Sorbonâ* pararent, veterem litterariam supellectilem confregisse, novámque in illius locum substituisse; cui conjecturæ locum dat novus librorum, quos postea excuderunt, character. ULRICUS post annum 1477. impressit solus, sociis suis, quorum deinceps nulla mentio, fortè *Germaniam* reversis; &, ascito in suam societatem G. MAYNYAL, usque ad annum 1483. in vico Sti. *Jacobi* ad aurei Solis intersignium jugiter in Artis exercendæ curam incubuit. *Parisiis* postea paulatim Artis notitia ad plures permanavit; annóque 1474. [3] PETRUS CARON cœpit innotescere (cui Insigne Typographicum erat Sylva clausa, sive muris incincta, cum hôc vocabulo, *Franc-bois*); & [4] anno 1475. *April.* 6. PACHASIUS BONHOMME *Aspasii* filius unus è quatuor Librariis juratis constitutus est. Nonnulli ex *Gallis* Typographi peregre

1 CHEVILLIER, Part. I. Cap. 4.

2 CHEVILLIER, Part. I. Cap. 5. Sed MON. *Fichetus Bessarionem Parisiis Romam* 1472. *proficiscentem comitatus est: & Bessario quidem in itinere obiit, sed eo ipso anno Fichetus Romam advenit.*

3 CAILLE, pag. 61.

4 CAILLE, pag. 61.

gre, quàm domi, famam quærere maluerunt; inter quos tres *Italiam* migrantes, ibi celebre nomen ex re literariâ adepti sunt; anno 1473. *Parmæ*, STEPHANUS CORALLUS *Lugdunensis:* anno 1474. *Paduæ*, PETRUS MAUFER *Rothomagensis*; & *Venetiis*, *Jacobus des Rouges* natione *Gallicus*, Latinè *de Rubeis*, Italicè *de Rossi*; quorum ille anno 1480. *Veronam*, hic 1475. *Pinarolium* cum typographicis instrumentis migravit. Neque Gallis solùm sed & aliis compluribus Typographis usu venit, ut apud exteros potiùs quàm inter populares sua præla figerent.

Per multa jam loca passim se spargebat Typographiæ studium: Arsque illa, quæ primis initiis tam diu intrà tam paucos sese continuerat, utilitatem suam, fecit, ut omnes ubique tandem cognoscerent.

JOANNES MENTELIUS *Argentinas* anno 1473. decem VINCENTII *Belvacensis* ingentes regali folio tomos suis typis edidit *Opus* (ut [1] JACOBUS MENTELIUS jactat) *plus viginti annorum*, *ac proinde priore* (ut ille Scriptor gloriabundus asserit) *quàm vel prima* Typographorum ullorum opera *tempore incœptum*. JOANNES MENTELIUS *obiit*, *Sabbato post conceptionem Virginis Mariæ*, *anno* 1478. *& factus est ei pulsus cum campanâ magnâ*, *Dominicâ sequenti. Qui quidem pulsus ingentis campanæ illius fiebat tum tantùm denatis Principibus*, *aut aliquâ dignatione ac meritis supra profanum vulgus evectis hominibus.*

Hôc anno Typographiam excepit ULMA per JOHANNEM ZEINER de *Reutlingen*; ULTRAJECTUM per NICOLAUM KETZLAER & GERARDUM de LEEMPT; BUDA per ANDREAM HESS: BARCINO, sed per quem Typographum, non constat.

Anno 1474. Artem introduxit ALOSTUM [2] JOHANNES de WESTPHALIA cum THEODORICO MARTINI; LOVANIUM, idem *Johannes*, & JOHANNES VELDENER; BRIXIAM, HENRICUS *Coloniensis* & STATIUS *Gallicus*; JANUAM, MATTHIAS MORAVUS & MICHAEL de MONACHO; TAURINUM, JOHANNES FABRI & JOHANNINUS de PETRO.

Duo sunt, quæ observatione hìc non indigna censeo. 1. Quòd editiones librorum plurimæ reticeant Typographi, à quo tunc factæ fuerunt, nomen; & id ex aliis, ubi memoratur, possit fortè cognosci. Sic probabile est anno 1472. Corallum Parmæ, & Pafradium Daventriæ libros impressisse, quia ille postea anno 1473. hic anno 1477. ibidem excudisse traditur. 2. Quòd nonnulli Typographi in

1 *Paræneſ. de Typogr.* p. 77, 78, 93.

2 Inter manuscriptos Harleianæ Bibliothecæ codices vidi Ciceronis epistolas ad familiares *Johannis de Westphaliâ* manu elegantissimè descriptas.

in quibusdam editionibus voluerint loci, ubi easdem elaboraverunt, nomen celare: quod conjecturâ possumus saltem verisimili assequi ex aliis, quibus illud alio tempore adjecerunt. Sic Romæ forsan anno 1471. Adam impressit, quem anno 1474. ibi impressisse comperio; & Jacobus Rubeus forsan Venetiis anno 1473. ubi anno postea 1474. innotuit. Sunt tamen, cùm urbes nonnullæ, quarum Typographi; tum nonnulli Typographi, quarum urbes ignorantur; quia nullæ adhuc sese obtulerunt editiones, ex quibus id sciri queat. Sic Valentia, 1475. Bruxella, 1476. &c. sic Leonardus Aurl, 1473. Petrus Ungarus, 1482. &c.

Anno 1474. GULIELMUS CAXTON, cujus operam in usu Typographices sub ipsis ejusdem initiis ad Angliam traducendo insignem jam antea commemoravi, suorum in illâ Arte, cui addiscendæ se dederat, progressuum specimen primum emisit; loco quidem non adjecto, vix tamen dubito, quin WESTMONASTERII, ubi eum deinceps constat prælum habuisse, annis scilicet 1477. 1480. 1481. 1483. 1485. Illum in agro Cantiano natum fuisse ex ipsius [2] verbis comperio. [3] Londini didicit mercaturam; eandémque & ibi & in Germaniâ Belgióque exercuit. Linguæ Gallicæ usum habuit familiarem; ac multos ex eâ libros in patrium sermonem vertit. A mercaturâ ad literas transiens nomen dedit Typographiæ, quam non modò inter populares sed inter exteros etiam videtur excoluisse. Aliquando enim vidi *Bartholomæi opus de rerum proprietatibus* Anglicè in fol. excusum [*by Wyken de Worde at the prayer and desire of Roger Thorney Mercer*] sinè ullo (nam liber erat mancus) anni indicio; sed Anglicis, qui binas paginas implebant, versibus fini adjectis; inter quos memini me hos sequentes legisse:

„ And also of your charyté beare in remembraunce
„ The soule of William Caxton first printer of this boke
„ In Laten tongue at Coleyn himself to advaunce,
„ That every well disposyd man may thereon loke.
„ And to John Tate the younger joi mote he broke,
„ Which since hath in Englond doo make this paper thinne;
„ That now in our English tongue this boke is printed inne.

Regum sibi in Angliâ Magnatumque primariorum (uti ex librorum quorum editiones procuravit, Præfationibus & Epistolis colligitur) gratiam

1 Lege, quæ ex libro (*The Dictes of the Philosophers*) vocato ann. 1447. exscripsi.

2 Multa tum ex librorum à Caxtono editorum & postea in horum Annalium Catalogis memoratorum præfationibus, tum ex quodam Typographicæ Historiæ multis abhinc annis promissæ, sed per scriptoris mortem interruptæ specimine collegi.

tiam meruit & patrocinium. Johannis *Islip* abbatis Westmonasteriensis in cujus usum opuscula quædam & exscripserat & verterat, benevolentiâ adjutus, Westmonasterii in magno Eleemosynario (vulgò *the great Ambrey*) Typographêum instruxit. Magnam cum quodam ad S. Albani oppidum ludimagistro, (qui ibi primus putatur intrà monasterii fines operam typographicam navâsse, quíque libri [*Fructus Temporis*] dicti interpretatione vernaculâ inclaruit) conflavit familiaritatem, ejúsque auxilio in suis potissimùm versionibus usus est. In Gulielmi Caxton officinâ complures strenuas operi manus admovebant operarii, inter quos Wynandus de Worde præ cæteris excelluit. Gulielmus ipse, quos vertebat libros, in ædibus propriis excudere, corrigere, illuminare, & compingere solebat. In Libro quodam per ipsum impresso, affirmat fuisse exemplar libri illius unum suâ manu rubricatum, & exemplaria ex illo reliqua ab uno suorum famulorum exarata. Traditur ex impressionibus singulis haud multo plura ducentis volumina, eáque typis ipsi peculiaribus, excudisse. Post multos demum in re literariâ exhaustos labores [1] anno 1495. decessit. Galfridi Chauceri (inter alia plurima) non solùm edidit opuscula, sed & illum Anglorum Poëtarum principem epitaphio carmine à Stephano Surigonio Mediolanensi Poëtâ laureato celebrandum curavit; ex [2] quo octo ultimos versus excerpsi, & hìc subjeci:

„ *Hæc sibi marmoreo scribantur verba sepulchro;*
„ *Hæc maneat laudis sarcina summa suæ.*
„ GALFRIDUS CHAUCER vates & fama poësis
„ Maternæ, hâc sacrâ sum tumulatus humo.
„ *Post obitum* CAXTON *voluit te vivere cura*
„ GUILHELMI, Chaucer *clare Poëta, tui.*
„ *Nam tua non solùm compressit opuscula formis;*
„ *Has quoque sed laudes jussit hic esse tuas.*

Antequam mentionem Caxtoni nostri missam faciam, non possum non commemorare illam, quam anno 1464. obiit, legationem; cujus diploma in [3] Rymeri Fœderibus, mihi à JOHANNE ANSTYS armigero, primo fecialium Anglicorum Rege, *Garterii* titulo, viro omnigenæ antiquitatis & studiosissimo & peritissimo, cui gratus agnosco multa à me debita, indicatum hìc lectori exhibeo; ut illum Britanniæ nostræ Architypographum appareat non literis duntaxat tractandis sed rebus etiam gerendis habitum fuisse aptissimum.

„ A.

1 Vide *Vit. Patr.* anno 1495.
2 Consule nuperam Chauceri editionem.
3 Tom. XI. pag. 536.

„ Super Treugis Burgundiæ.

„ A. D. 1464.
„ An. 4. E. 4. } Rex omnibus, ad quos &c. Salutem. Sciatis, quòd
„ cùm certa Appunctuamenta, Intercursum Marchandisarum inter
„ Subditos nostros ac Subditos carissimi consanguinei nostri Ducis Bur-
„ gundiæ concernentia, sub certis modo & formâ ante hæc tem-
„ pora concordata fuerant & conclusa, sæpiúsque interim prorogata,
„ Nos, Appunctuamenta illa pro Parte nostrâ teneri & observari vo-
„ lentes, ac de fidelitatibus & providis circumspectionibus dilectorum
„ & fidelium nostrorum *Richardi Whitehill* armigeri & *Willielmi Cax-*
„ *ton* pleniùs confidentes, ipsos *Richardum* & *Willielmum* nostros veros
„ & indubitatos Ambassiatores, Procuratores, Nuncios & Deputatos
„ speciales facimus, ordinamus, & constituimus per præsentes; dan-
„ tes & concedentes eisdem Ambassiatoribus, Procuratoribus, Nun-
„ ciis, & Deputatis nostris, & eorum utrique, plenam potestatem &
„ auctoritatem ac mandatum generale & speciale ad conveniendum,
„ tractandum, & communicandum cum præfato Consanguineo nos-
„ tro, seu ejus Ambassiatoribus, Procuratoribus, Nunciis, & Depu-
„ tatis, sufficientem potestatem ab eodem Consanguineo nostro ad hoc
„ habentibus, de & super continuatione Intercursûs prædicti, & pro-
„ rogatione ejusdem, &, si necesse fuerit, de novo capiendâ, ap-
„ punctuandâ, & concludendâ, cæteráque omnia & singula, quæ in
„ præmissis necessaria fuerint & oportuna, faciendum & exercendum;
„ Promittentes, bonâ fide & in verbo Regio, Nos ratum, gratum,
„ & firmum pro perpetuo habituros totum & quicquid per dictos Am-
„ bassiatores, Procuratores, Nuncios, & Deputatos nostros, seu eo-
„ rum alterum, in formâ prædictâ, actum, gestum, seu procura-
„ tum fuerit in præmissis seu aliquo præmissorum.
„ In cujus &c.

Teste Rege apud Wycomb vicesimo die Octobris.
Per ipsum Regem, & de datâ prædictâ &c.

Anno 1475. innotuit Typographia PINAROLII per *Jacobum de Rubeis*; VICENTIÆ per HERMANUM LEVILAPIDEM; In S. URSIO Vincê. district. per JOHANNEM de RENO; PLACENTIÆ per JOHANNEM PETRUM de FERRATIS; ESLINGÆ per CONRADUM FYNER. BASILEÆ quoque, VALENTIÆ, HAGENOÆ, & in oppido BURGDORF, imprimi cœptum Hôc etiam anno Romæ famam meruit EUCHARIUS SILBER aliàs FRANCK; cui in campo Floræ Typographêum * fuisse comperio: qui † characteribus Venetis usus est. Anno

* Vide ann. 1498.
† Chevill. p. 62. „ Les Libraires, qui „ vouloient relever le prix de leurs Edi- „ tions, avoient soin d'avertir qu'elles é- toient

Anno 1476. *Mediolani* DIONYSIUS PARAVISINUS, DEMETRIO CRETE recognitore, CONSTANTINI LASCARIS Grammaticam *Græcè* excudit. Librum integrum *Græcè* excusum hôc antiquiorem non novi. Character est venustus, mediocri inter majorem & minorem formâ; quali postea anno 1499. SUIDÆ Lexicon ibidem impressum prodiit. Quæcunque ferè hactenus *Græcis* typis donata lucem viderunt, ἀποσπασμάτια tantùm quædam fuerunt à *Latinis* Scriptoribus allegata & ipsorum Operibus inspersa: qualia præsertim occurrunt in AULO GELLIO & APULEIO ex CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ officinâ anno 1469. & BESSARIONIS Libris pro PLATONE Apologeticis ab iisdem sinè anni indicio *Romæ*, ac LACTANTIO in Monasterio *Sublacensi* anno 1465. evulgatis. Typi enim isti, quibus *Moguntini* in CICERONIS *Officiis* & *Paradoxis* nonnullas *Græcas* voces & gnomas expresserunt, esse in nullo loco merentur, quippe adeò deformes, ut legi non possint. Typi verò, quibus SWEYNHEYM & PANNARTZ & *Sublacenses* Typographi usi sunt, formam sanè præ se gerunt luculentam admodum & laudabilem. Imò *Græci* horum & illorum characteres figurâ totâ inter se adeò apparent consimiles, ut, nisi *Latini* aliquantum discreparent, duos illos, qui *Romæ* postea, eosdem fuisse, qui *Sublaci* antea suppresso nomine Artis initium fecerant, aliquando penè crediderim. In Dionysium & Demetrium supra-dictos Politianus hoc (quod in ejus Operibus occurrit) Octastichon composuit.

In Demetrium Cretensem & Dionysium Paravisinum Græcorum voluminum impressores.

Qui colis Aonidas, Graios quoque volve libellos;
Namque illas genuit Græcia, non Latium.
En Paravisinus quantâ hos Dionysius arte
Imprimit! en quanto cernitis ingenio!
Te quoque, Demetri, ponto circumsona Crete
Tanti operis nobis edidit artificem.
Turce, quid insultas? Tu sacra volumina perdis,
Hi pariunt: Hydra, nunc age, colla seca.

Maximos processus jam faciebat Typographia, adnitentibus plurimis in variis *Europæ* partibus Artis illius Magistris: quorum vis magna ubi-

„ toient faites avec des characteres de „ Venise: comme fit un Libraire de Paris, qui fit imprimer in fol. par *Antoine Lambilion* les Oeuvres de *Virgile* „ avec les Commentaires de *Servius* en „ 1492. Et *Euchar Silber*, qui imprima „ à *Romo* les Ouvrages d'*Antoine Campanus* en 1495. tous deux mirent à la fin „ de ces Editions; *Impressum characteribus* „ *Venetis*.

ubique depellere tenebras litteris, diversásque litteratorum lucubrationes in lucem producere, quâdam æmulatione accensi omnes, conabantur.

Anno 1476. Typographiam accepit BRUXELLA; ROSTOCHIUM etiam per PRESBYTEROS & CLERICOS *Viridis Horti*; BRUGÆ per COLARDUM MANSION: Anno 1477. SPIRA per PETRUM DRACH; PAPIA per JACOBUM de SANCTO PETRO; LUGDUNUM per BARTHOLOMÆUM BUYER; MUTINA per BALDASEREM de STRUCIIS; DELPHI per JACOBUM JACOPSS; PANORMUM per ANDREAM de WORMACIA: Anno 1478. COSENTIA per OCTAVIANUM SALAMONIUM; COLLA per BONUM GALLUM; GENEVA quoque & GOUDA, & SORTEN. *Monasterium*, sed per quos, nondum novi: Anno 1479. NOVIMAGIUM per *Johannem de Westphaliâ*; PICTAVIUM, ANTVERPIA, LEEWA, & ZWOLLA, per Typographos non nominatos.

Rubricarum usus à primis Typographiæ magistris ad posteros deinceps manavit. Anno [1] 1470. Udalricus Gering rubricis suos insignivit libros. Color ille ardens, cujus lux alterius nigri tenebras gratâ misturâ temperat, Divinorum præsertim [2] Officiorum [3] Jurísque civilis libris videtur assignatus. Colorum præcipuorum ternio, litterarum nigrore ruboréque chartæ albicanti impressis, non potest non admodum oculos delectare. Missalia, Breviaria & Ecclesiastici hujusmodi codices rubricis solebant distingui. Breviaria jam excudi cœperant [4] Taurini 1474. & [5] Venetiis 1477. 8°. Missalia primus prælo subjecit anno 1478. Mediolani [6] Antonius Zarotus. In rubricis imprimendis colorem iis proprium [7] nonnulli postea absurdè neglexerunt Typogra-

1 CHEVILL. p. 111.] „ *Ulric Gering* „ instruit vrai-semblablement à *Mayence* „ avoit aussi imprimé en rouge dès l'an- „ née 1470. le titre de la Lettre de *Fichet* „ au Cardinal *Rolin*, Mais il employe ici „ cette couleur dans toute sa beauté & „ son éclat à chaque page du Livre.

2 CHEVILL. p. 111. Psalter. *Mogunt.* 1457. & DURANDI Rational. 1459.

3 JUSTINIAN. 1468.

4 *Biblioth.* TELLERIAN. p. 210.] per JOHAN. FABRI & JOHANNINUM DE PETRO.

5 Ibid. pag. 210. per FRANC *de Hailbrun.*

6 CHEVILL. p. 112. Missali, quod impressit, Romano hæc carmina adjiciuntur:

Antoni patriâ Parmensis gente Zarote,
Primus Missales imprimis arte libros.
Nemo repertorem nimiùm se jactet. In arte
Addere plus tantum quàm peperisse valet.

7 CHEVILL. p. 111. „ Quelques Libraires de *Cologne* (ou plutôt d'*Hollande*.) „ de *Lyon* & de *Paris*. Et pag. 113. Quant „ au Breviaire de *Paris*, le plus ancien que „ j'aye vû est imprimé in 8°. en rubriques „ noires. Il est dans la Bibliotheque de M. „ l'Archevêque de *Reims*. Voici ce qu'on „ lit à la fin : [*Ad laudem Dei omnipotentis, ejúsque intemerata genitricis & Virginis, totiúsque Curiæ cœlestis, actum atque perfectum extitit præsens Ordinarium seu Breviarium*, Parisiensi *Ecclesiæ accommodum, in ipsâ præclarâ* Parisiorum *Urbe*; *adjunctis diligenter ipsius Ecclesiæ Constitutionibus seu Ordinationibus, quibus facillimè, quæ singulis Horis psallere debeas, poteris agnoscere. Quod* „ qui-

pographi, & in locum ejus substituentes atrum maluerunt sumptibus ridiculè parcere, quàm id, quod & ipsa ratio & operis elegantia suggerebant, laudabiliùs sequi.

Anno 1480. *Parisiis* cœpit innotescere ANTONIUS VERARDUS, quo vix alius Typographus majorem Librorum copiam in lucem edidit. Artem [1] diu exercuit indefessus eâ certè laude, ut paucissimos ex coævis pares habuerit. Characteres, quorum usus illi constanter & perpetuò placuit, *Gothicam* figuram referebant adeò tamen nitidi & speciosi, ut nil in eis esset, quo generis illius typi solent oculis minùs arridere. Libris sermone *Gallico* imprimendis egregiam ac ferè totam impendit operam, inter quos maximam ei gratiam debent [2] Historiarum fictarum Scriptores. Ingentia vulgavit hujus farraginis volumina de LANCELOTO TRISTANO reliquisque errabundis Equitibus, quos Amor & laudis cupido varios casus volvere, catenatos labores adire impulerat. Fabulosis hujusmodi commentis eâ tempestate plerique delectabantur. Ædes habuit VERARDUS [3] super Ponte Nostræ-Dominæ ad insigne Sancti JOHANNIS Evangelistæ. Libros aliquando (qui etiam mos erat multorum eo tempore Typographorum) duabus sui nominis initialibus litteris A. V. signabat cum hôc tetrasticho:

„ Por provoquer (*IHR) ta grant misericorde,
„ A tous pecheurs faire grace & pardon,
„ Anthoine Verard humblement te recorde,
„ Tout ce qu'il a, il tient de toy par don.

Hôc eodem anno *Venetiis* rei typographicæ maximum adjumentum afferebat [4] OCTAVIANUS SCOTUS [5] *Modoetiensis* [6] vir nobilis; quo impensas largè ministrante Typographi *Andreas Catharensis* anno 1482. BONETUS LOCATELLUS anno 1487. & BARTHOLOMÆUS DE ZANIS *de Portesio* anno 1492. *Christopharus de Pensis* anno

„ *quidem opus præclarum quàm plurimorum* „ *hortatu Ecclesiasticorum Virorum id im*„ *pigrè atque sollicitè deposcentium in*„ *cœptum, tandem Deo duce extitit rite ac* „ *feliciter consummatum anno Domini* 1479. „ *in Vigiliâ Annunciationis Dominicæ ante* „ *Pascha. Deo gratias.*] Comme on ne „ peut point dire certainement qui en „ fut l'Imprimeur, aussi n'est-il point clair „ par ces paroles, que l'année 1479. soit „ plutôt celle de l'Impression, que celle „ où la composition du Breviaire fut a„ chevée.

1 Usque ad 1507.

2 CAILLE, p. 63.] —— „ Particulierement des Romans, dont il y a plus „ de cent Volumes imprimés sur du Vo„ lin, ornés de tres belles migniatures.

3 Anno 1489.

* MON. *Quid significant hæ tres literæ? Fortè scribi debuit* IHS.

4 Vide ann. 1480.

5 Vide ann. 1481.

6 Vide ann. 1490.

anno 1499. & ALBERTINUS *Vercellensis* eodem anno, plurimum in arte profecerunt. Vixit non ultra annum 1500. quo ejus hæredes memoratos invenio.

Anno quoque 1480. Typographiam exercebant CADOMI JACOBUS DURANDAS & ÆGIDIUS QUIJOUE; in civitate AUSTRIÆ, *Gerardus de Flandriâ*; ALDENARDÆ, JOHANNES CÆSAR: Typographiâ præterea inclaruerunt oppida alia, licèt ignorentur Typographorum nomina; HEIDELBERGA, TRECÆ, GENTIA, Villa S. ALBANI; & QUILAMBOURG.

Hôc tempore *Basileæ* innotuit JOHANNES AMERBACHIUS; quem [1] JOHANNES LA CAILLE scribit antea ann. * 1469. *Reutlingæ* Biblia Sacra impressisse. Sed suspicor ei imposuisse nominum AMERBACH & AVERBACH similitudinem; [2] JACOBUS enim LE LONG, vir subtili judicio nec facilè in errorem ducendus, teste SAUBERTO in *Bibliothecâ Norimbergensi*, JOANNEM AVERBACH Bibliorum anno suprà dicto Impressorem memorat.

De AMERBACHIO [3] antea ex BADII ad ANTONIUM KOBURGER Epistolâ prædixeram, eum esse *indefatigabili virum diligentiâ, & solertissimâ vitiorum expungendorum peritiâ*, & ab ANTONIO KOBURGER aliquando ad Codicum emendationem delectum. Unde indubitatam duco conjecturam, eum (quales plerique ex antiquis Typographi) humanitatis politioris studiis fuisse instructissimum. Conjecturâ certiorem fidem facit JOANNIS LAPIDANI ad ipsum AMERBACHIUM [4] Epistola, in quâ eum *in Artibus liberalibus* Parisiensem *magistrum* compellat, laudátque, quòd Libris emendatè & accuratè imprimendis *vigilem curam apponere* soleret. LAPIDANI testimonio eò magìs credendum arbitror, quia LAPIDANO præceptore *Parisiis* olim usum fuisse [5] comperimus; cúmque nemo cuiquam, quàm

1 Pag. 26.

* MON. *De Bibliis per Joannem de Averbach Reutlingæ 1469. impressis, subvereor, ne fortè Saubertus perperam* Averbach, *pro* Amerbach *legens, alios in errorem induxerit.*

2 *Biblioth. Sacr.* pag. 576 & 455.

3 Anno 1470, ubi *Antonii Zaroti* mentio facta est.

4 Vide ann. 1492. AMBROS. *Opera* ab *Amerbachio* impressa.

5 CHEVILL. p. 34.] „*Jean d'Amerbach* Imprimeur de *Basle*, qui avoit étudié à *Paris* sous *Jean de Lapierre*, & y „ avoit pris le degré de Maître és Arts, „ consultoit son sçavant Maître, & alloit „ jusques dans sa solitude pour avoir son „ avis sur le choix des Livres, qu'il devoit „ imprimer. On le voit par une Réponse, „ que lui fit ce docte Religieux, qui est „ imprimée à la tête du Livre de TRITHEME, *De Scriptor. Ecclesiast.* édition „ de *Paris* 1512. in 4°. L'Impression des „ Epîtres de saint *Augustin*, qu'entreprit „ cet habile Imprimeur en l'année 1493, „ se fit par son conseil, comme aussi celle qu'il avoit faite l'année précedente „ des Ouvrages de S. *Ambroise*, dont il „ revit les manuscrits, les mit en ordre, „ distingua les Livres & les Chapitres, y „ mit des Titres, en fit les Sommaires & „ la Préface. Ce qu'il a fait aussi à quelques autres Livres, dont parle *Tritheme*; „ qui a donné le Catalogue des Ouvrages, qu'il a composez sur la Grammaire, sur la Philosophie & sur la Théologie,

quàm suo præceptori, notior sit, nemo veriùs, quàm præceptor, quale fuerit discipuli ingenium, perspicere potest, & æquiorem de ejus dotibus ferre sententiam.

Libet autem in AMERBACHII elogium testes plures citare, viros probatos, quorum suffragiis meritum hujus clarissimi Typographi ratum habeamus. JOHANNES REUCHLINUS, qui [1] LAPIDANUM *in Grammaticis apud* Sorbonam *audiverat*, in sui *de Verbo mirifico* Libri præfatione suum condiscipulum AMERBACHIUM collaudat [2] *arte, ingenio præstantem, miro characterum artificio nobilem, & variis disciplinis eruditum.* Audiamus jam ERASMUM in suâ ad Archiepiscopum *Toletanum* Epistolâ Divi AUGUSTINI Operibus præfixâ, anno 1529. datâ. — *Illud dolendum tantum Ecclesiæ thesaurum tam serò per Typographos prodisse in publicum, quem maximè referebat versari in omnium manibus. Deterrebat nimirum illos impendiorum magnitudo.* [3] *Primum hoc egregium facinus ausus est, vir singulari pietate* Joannes Amerbachius, *re sat beatus, sed animi dotibus longè beatior, quem nec sumtus immensi, nec in conquirendis undecunque Exemplaribus instantia, nec in conferendis tædium, nec operis difficultas, nec distractionis alea, nec ulla res alia deterruit,*

„ logie, parmi lesquels il s'en trouve un „ intitulé, *Resolutiones dubiorum circa Missarum celebrationem occurrentium.* Ce „ petit Traité fut si bien reçu des Ecclesiastiques, pour qui il étoit fait, & on „ le trouva si utile, qu'il fut réimprimé „ en differentes Villes, & en differentes „ formes *in* 12°. *in* 8°. *in* 4°. à *Paris* trois „ fois, à *Constance* deux fois, à *Basle*, à „ *Deventer*, à *Cologne*, à *Strasbourg*, à „ *Leipsic*, à *Anvers*, à *Venise*, & à *Padouë*, où on lui donna ce titre, *Decisiones aureæ casuum circa Missarum celebrationem occurrentium.* Ses Ouvrages „ de Philosophie furent imprimez, à *Basle* par son Disciple *Jean d'Amerbach.*

Hæc Epistola, quam memorat CHEVILLERIUS, præfixa est etiam TRITHEMII editioni *de Scriptor. Ecclesiast.* 1494. *in fol.* cujus partem exscribere non gravabor.

Docto ac præstanti viro domino Johanni de Amerbach *in Artibus liberalibus* Parisiensi *magistro*; *Frater* Johannes de Lapide *monachus Ordinis* Carthusień. *sacrarum litterarum humilis & indignus ejusdem studii professor, plurimam in Domino salutem optat.*

Exhibuisti mihi nuper, amantissime frater in Domino, Librum quendam à reverendo doctissimòque patre domino Johanne de Trittenhem *abbate in* Spanhem *editum, &* de Ecclesiasticis Scriptoribus *prætitulatum, postulans ut eum legendo respicerem; & si dignum tuâ impressione censerem — te operam daturum, ut res citiùs perficeretur, spondebas. Ego dilectioni tuæ (cui nichil me negare fas est) morem gerere cupiens —— legi (quanquam apud te jam definitum suspicarer, quid esses facturus.) Quo diligenter —— examinato non reperi ullum opus oportunius his nostris temporibus —— Habes, vir optime, quid de ostenso mihi libro sentiam —— Quam ob causam meo non solùm consilio sed & hortatu atque rogatu curare velis, ut — impressioni tue illum subjicias —— Vale, frater amantissime: ex domo* Carth. Basil. *V. Calend.* Septembris, *anno Domini Mill°. CCCC. XCIIII.*

1 CHEVILL. pag. 35.

2 CHEVILL. pag. 128.

3 CHEVILL. pag 128.] „ Il l'acheva „ l'année 1506. en *Gothique*, après y avoir apporté tout le soin & toute la diligence possible pour rendre une Edition correcte; mais il n'eut pas les „ meilleurs Manuscripts, & ne fut pas assez secouru pour en faire un juste discernement & une parfaite critique.

ruit, quominus totum Augustinum *redderet omnibus communem. Non huc invitavit virum quæstûs amor sed sincera pietas, quam omnes illius Præfationes spirant, ac revocandi priscos illos Ecclesiæ Doctores studium, quos videbat ac dolebat propemodum antiquatos. Proinde non dubito, quin illius manibus bene precentur omnes, qui per* Augustini *libros ad pietatem profecerunt. Idem in universas* Hieronymi *lucubrationes majore etiam studio molientem Deus ad superos evocavit. Eam tamen provinciam tribus filiis* Brunoni, Basilio & Bonifacio, *quos in hoc curârat trium peritiâ Linguarum instituendos, moriens delegavit, per quos non minore studio quàm fide peractum est, quod optimus pater voluit. Sic enim illos & ad pietatem & ad eruditionem educârat, ut quodammodo se major ac melior in illis superesset, hodiéque supersit. Nam natu maximus tantùm in fata concessit.* —— *Hic erat illorum* (scil. Monachorum aut Abbatum) *proprius labor, quem homo laïcus suâ sponte suscepit. Atque in* Augustino *quidem tantum adhibitum est ab illo curæ, studii, vigilantiæ, quantum illa tum ferebat ætas, rudior adhuc & perpaucos habens in hôc genere litterarum exercitatos.* ——

Idem ERASMUS in suâ ad Archiepiscopum *Cantuariensem* Epistolâ Divi HIERONYMI operibus præfixâ anno M. D. XVI. Kalen. *April.* datâ in AMERBACHIORUM laudibus multus est. —— *idem fecimus & in* Hebraïcis, * *verùm hâc sanè in parte, quod minùs nostro Marte*

* Lege Epistol. ERASM. Edit. *Lugd. Batav.* 1716. in fol.

Col. 154. ERASM. LEON. X 1515.] *Plurimum attulerunt momenti fratres* Amerbachii, *quorum & impendiis & sudoribus cum* Frobenio *communicatis, hoc negotii potissimum peragitur. Quæ quidem domus in hunc usum ab ipsis fatis parata videtur, ut ejus operâ revivisceret* Hieronymus. *Pater, vir omnium optimus, tres filios in hoc* Græcis, Hebræis *ac* Latinis *litteris curârat instituendos. Ipse decedens liberis suis studium hoc velut hæreditarium commendavit, quicquid erat facultatum huic negotio dedicans. Atque optimi juvenes pulcherrimam provinciam, ab optimo parente mandatam, gnaviter obeunt, sic mecum partiti* Hieronymum, *ut quod ab Epistolaribus Libris superest, id ad illorum pertineat curam.*

Col. 143. Idem Cardinali GRYMANO. 1515.] —— *offendi* Basileæ *quosdam ad id operis* (scil. HIERONYMI editionem) *accinctos, imò jam aggressos: præcipuè* Johannem Frobenium - *necnon tres doctissimos juvenes fratres* Amerbachios, *Hebraïcarum quoque litterarum pulchrè doctos.*

Col. 1121. Idem PETRO DECIMARIO. 1528. 16. *Septemb. Basileæ.*] —— Glareanus & Amerbachius *te salvere jubent ex animo* ——

Ibid. Idem ANDR. ALCIATO. 1528. 16. *Septemb. Basileæ*] Amerbachius *vir ad unguem factus recitavit mihi partem eam tuarum litterarum, quæ nostri mentionem faciebat amanter verius quàm honorificè.* ——

Col. 133. UDALRIC. ZASIUS ERASMO. 1513.] —— *tua admirabilis humanitas, quam noster ille* Bonifacius Amerbachius, *adolescens virtute & doctrinâ clarus, prædicare non cessat* ——

Col. 138. Id. ad eund. 1514.] Bonifacius *te plurimâ salute impertit, cui, post amœna illa humanarum litterarum vireta, insuetus est ad duriusculos Juris Civilis scopulos callis:* ——

Col. 1733. ERASM. BOTZEMO. 1528.] —— Bonifacium Amerbachium *Juris Cæsarei professorem* ——

Col. 138. Idem ULR. ZASIO. 1514] —— Bonifacium *non uno nomine unicè diligo, de quo sanè summam spem concepi.* ——

Lege Col. 195. Epistol. ZASII ad ERASMUM. 1516.

Col. 348. ERASM. ZASIO 1518.] ——

Boni-

Marte poteramus, *aliorum suppetiis præstitimus*, *præcipuè fratrum* Amerbachiorum, Brunonis, Basilii *&* Bonifacii, *quos optimus pater* Joannes Amerbachius *velut instaurandis bonis Authoribus genitos*, *trium Linguarum peritiâ curavit instruendos. Atque hi sanè paternum animum & expectationem vicerunt etiam*, *nihil antiquius ducentes* Hieronymi *gloriâ*, *& hâc gratiâ nec impendio parcentes nec valetudini. Quorum equidem auxilio libenter sum usus*, *quòd* Hebræorum *litteras degustâssem veriùs quàm didicissem.* ——

En virum, Lector, cujus similes hæc novit ætas, nescio an ullos, certè paucissimos! Quot Linguarum peritiam ad rem typographicam rectè administrandam opus esse credebat AMERBACHIUS, cùm multi nostris nunc temporibus in suâ vernaculâ vix sint satìs exercitati! Per turpem Artificum imperitiam evenit, ut Ars antiquâ suâ dignitate spoliata in grande litteratorum dedecus evilescat.

AMERBACHIUS, haud ignarus quàm grave humeris onus imposuisset, circumspiciens quem posset in laborum partem vocare, neminem invenit huic rei magìs idoneum, quàm FROBENIUM: [1] quem ideo ad se *Basileam* accivit socium in *Latinis* Patribus excudendis futurum. Illi plurimùm placuit usus characteris *Gothici*: quem alio nigriorem ideòque legentium oculis minùs gratum, diu tamen jam admiserant [2] celebres Typographi, inter *Germanos* anno 1471. HENRICUS EGGESTEIN *Argentorati* in GRATIANI *Decreto*; multi præcipuè inter *Venetos*, qui, suis typis nitidioribus postpositis, hunc insuaviorem induxerunt, suóque exemplo alios quoque aliorum locorum

Bonifacio Amerbachio, *juvene omnibus rebus affatim expolito* ——

Col. 349. ERASMUS BONIFACIO AMERBACHIO *Basileâ* 31. *Augusti*. 1518. dat Epistolam, in quâ *suo sæculo gratulatur*, quòd *præclara studia*, *tot jam sæculis penè sepulta*, *toto terrarum orbe reflorescant*, & conqueritur de magnâ litterarum *ante annos plus minus octoginta* ignorantia.

Col. 670. Idem ad ALCIATUM 1521.] —— Bonifacius Amerbachius, *candidus ac bene vocalis præco laudum tuarum* —— *lucubrationes tuas habet in deliciis* ——

Lege & Col. 715. Ejusd. aliam ad eund. 1522. & Col. 1075. ad BILIBALDUM. 1528.

Col. 1289. ERASM. ad JOAN. ALEXAND. *Brassicanum*. 1530.] —— Bonifacius Amerbachius, *cujus phrasis meâ sententiâ non ita multùm cedit* Politianicæ. ——

Col. 1474. Id. ad PAUL. SADOLETUM. 1533.] —— *Dialogum* de studiis rectè instituendis *per* Bonifacium Amerbachium *acceperam*, *priusquam tu mitteres.* ——

Col. 1532. Id. ad ZASIUM. 1514.] —— Bonifacium *juvenem juxtà modestum atque eruditum*, *quæso ne graveris meo nomine salutare.* ——

Quòd hoc in loco testimoniis ERASMI congerendis immoratus sim, ab re non fuit. Volui palàm facere, quàntus fuerit JOANNES AMERBACHIUS, quanto in honore & ipse & ipsius familia apud viros istius sæculi ingenuos & eruditos; quam curam habuerit, ut filii bonis litteris innutriti rem promoverent litterariam; quàm bene hi parentis optimi cura & spei responderint; quantus longævo parenti accesserit fœlicitatis cumulus, ut ante obitum filios non modò adultos sed & omni laude cumulatissimos cerneret.

1 CAILLE, p. 32.

2 CHEVILL. p. 104. usque ad p. 109.

locorum Typographos in eandem consuetudinem pertraxerunt. Miror equidem hanc characteris formam fuisse non modò usurpatam, verùm à plerisque laudatam. [1] Sic enim legitur in editione SCOTI apud JOANNEM *Coloniensem*, & JOAN. MANTHEN ann. 1477. *Sublimi litterarum effigie*. Et in *Conciliator. Medicin.* 1483. *Charactere jucundissimo* M. JOANNIS HERBORT Alemani, *cujus vis & ingenium facilè supereminet omnes*. Et *le* BARTHELEMI CHASSENEUZ sur les *Coutumes de* BOURGOGNE apud JOANNEM de JONVELLE *Lugduni* 1523. *Elegantissimis typis*. Et *Psalter. in usum diocef.* Paris. *apud* NICOLAUM PREVOST Parisiis 1525. *opus pulchro litterarum charactere politissimum*. Quamvìs autem illa characterum figura ad aliam ne comparanda quidem sit, aliquando tamen his editionibus suus nonnullus nitor haud deesse mihi videtur, præsertim ubi minutior est iste *Gothicus*, asperámque nigredinis nimiæ injucunditatem duritiémque nonnihil emollit exilior litterarum ductus. Ea characterum exilitas editionibus *Gothicis Div.* AUGUSTIN. *de Civit. Dei* VENETIIS ann. 1470. à GABRIELE PETRI & anno 1475. à NICOLAO JENSON excusis quandam sanè (ut puto) gratiam conciliat. Characterem utrumque, *Gothicum* aliúmque, ut simul misceret in AMBROSII editione anno 1492. nescio, quid AMERBACHIO persuaserit. Hoc opus in tres partes distribuit. Libri primæ partis (præter tractatum *de Officiis*) & secundæ omnes charactere *Gothico*, reliqui primæ & tertiæ *Romano* exarantur. Hunc morem imitati sunt [2] aliquot postea Impressores. HENRICUS STEPHANUS & SIMON COLINÆUS in *Promptuario* MONTHOLON. anno 1520. prima ordinis Alphabetici vocabula *Gothicè* excuderunt. Idem fecit in secundo sui *Thesauri* volumine ann. 1543. non in primo, ROBERTUS STEPHANUS. In Lexicis videmus plerumque vocem vernaculam *Gothicis*, Latinam *Romanis* litteris exhiberi. [3] *Gothicis* Impressionibus imò & quibusdam aliis aliud accedebat incommodum ipso charactere gravius, nimirum quòd syllabæ vocum & voces plurimæ, aliquando penè omnes, abbreviatæ tot istorum compendiorum notulis implicarentur, & innecterentur, ut Lectoribus crucem figerent magìs quàm lectioni lucem adderent, & ob eam ipsam causam ingens hujusmodi Editionum neglectarum numerus interiret. Compendiaria ista imprimendi ratio à manuscriptis Codicibus, quorum figuras *Moguntini* alíique Typographi æmulari studebant, manavit. Scribæ malebant voces nectere quàm moras; quos imitati Impressores per hæc forsan compendia chartarum impensis magìs quam legentium labori pepercerunt. Hanc arbitror βραχυγραφίαν sermoni *Græco* longè meliùs convenire, & in illo for-

1 CHEVILL. p. 106, 107.
2 CHEVILL. p. 107.
3 CHEVILL. p. 110.

formosius aliquid ac nonnihil artificii venustioris præ se ferre. Hanc optimi inter antiquos retinuerunt Typographi, quam à suis Libris eliminando quid elegantiæ *Græcis* litteris addiderint è recentioribus nonnulli, nondum satis video. Sed ad AMERBACHIUM redeo: quem [1] post typographicos triginta quinque annorum labores vitâ & literariis, quæ obierat, muneribus summâ cum laude functum hôc postea Epitaphio decoravit filius natu minimus BONIFACIUS:

[2] *JOANNES AMERBACHIUS* hîc cubat
Cum Barbara Ortenbergia singul. pudicit. fœmina,
Ac *BRUNONE BASILIO*que, filiis,
Præpropere quidem hinc ereptis.
Sed ante tamen eruditione sua trilingui
Perlaboriosiss. Hieronymian. operum recognitionem
Quibus nunc Docti ubique gentium fruuntur,
Orbi toti commendata.
BONIFACIUS AMERBACHIUS
Parentib. & fratrib. optimis,
Sed & *MARTHÆ FUCHSIÆ*
Uxori suæ Christianarum virtutum dotibus incomparabili,
Cum Ursula ac Hestere duabus filiolis
Hîc quiescenti:
Item sibi ipsi, liberis suis superstitibus
FAUSTINÆ, BASILIO, JULIANÆ,
Posterisque in humanæ fragilitatis memoriam
F. C.
Parentibus, fratribúsque jam olim, uxore verò in ipso ætatis flore cum filiolis haud ita dudum, expectandi censorii novissimique diei ergo collocatis.
Anno M. D. XLII.

Latini jam ex omni penè Facultate & Scientiâ Libri in eruditorum manus per plurimas passim *Europæ* partes Typographicæ Artis auxilio venerant. *Græca* autem Lingua non adeò frequentabatur; nec à primâ Artis origine usque ad annum 1480. ullus Liber mihi occurrit integer eo sermone excusus præter LASCARIS Grammaticam ann. 1476. Eandem anno 1480. rursus edidit, sed versione *Latinâ* instructam, JOHANNES CRESTONUS *Placentinus* Monachus; idem qui etiam sequente anno [3] Psalterium *Græcè* & *Latinè* impressum LUDOVICO DO-

1 Scilicet ab anno 1480. usque ad annum 1515. quo anno Erasmus ad Leonem X. scribens eum vitâ decessisse affirmat. Amerbachius (uti me monuit Clariss. *de la Monnoye*) cujus meminit Erasmus in epistolâ ad Alciatum anno 1528. datâ, Bonifacius est trium Joannis filiorum natu minimus, qui ad 33. ætatis annum tum pervenerat, & jus Civile Basileæ profitebatur. Erasmus in epistol. ad Archiep. Tolet. D. Augustin. Operibus præfixâ anno 1529. datâ scribit filium Amerbachii natu maximum *in fata concessisse*: nempe (ut censeo) BRUNONEM, cujus matrimonium fortè innuit, cùm ad GERBELIUM scribens anno 1518.) lege Epistolar. col. 35.) *Scis*, ait, BRUNONI *quoque* AMERBACHIO *esse*, *quod amplectatur in somnis.*

2 Basil. Monument. Antiqu. p. 12, 13.

3 LONG, *Biblioth. Sacr.*] In Epistolâ dedicatoriâ hæc leguntur: —— *circiter sep-*

DONATO Episcopo *Bergomensi* nuncupavit. Tunc primùm pars Bibliorum *Græcorum* aliqua imprimi cœpta; primúmque specimen in *Græcis*, uti antea [1] in *Latinis*, à Psalterio sumptum. Tunc primùm *Græcus* textus cum interpretatione *Latinâ* sociatus est, ut *Græcarum* Litterarum rudiores (quales erant illis temporibus adhuc plerique) usu crebro paulatim exerciti perdiscerent tandem hâc magis familiari duce & comite ignotiori illi assuescere. Monacho illi *Placentino* justissimæ à posteris debentur gratiæ, qui otium & horas tam bene collocaverit, cujus diligentiam si omnibus sui Ordinis libuisset imitari, litteræ non tamdiu sepultæ & incultæ jacuissent. Suas etiam, quas meruit, gratias habuisset Typographus, nisi maluisset suum nomen taceri. At, quia *Mediolani* Editio prodiit, exiit forsan à DIONYSII *Paravisini* prælo, qui ibidem LASCARIS Grammaticam anno 1476. *Græcè* emiserat. Laudem, si non parem, saltem proximam, post *Germaniam*, sibi jure vindicare potest *Italia*. *Moguntiæ* Ars primùm inventa fuit & tentata; sed *Latinas* solas excoluit litteras: necdum enim *Græcas* sciebant perfectè Typographi; quas licèt Authoribus quibusdam *Latinis* immiscere tentaverint infeliciter [2] *Moguntini*, feliciùs & meliore successu [3] *Sublacenses*, [4] *Romani* & [5] *Veneti*; Codex tamen totus *Græco* sermone non est impressus, donec tam arduum Typographiæ opificium numeris omnibus absolutum ad umbilicum perduceret *Mediolani* anno 1476. DIONYSIUS *Paravisinus*.

Quotannis jam latiùs per *Europam* nomen increbrescebat typographicum; anno 1481. REGII, adnitentibus PROSPERO ODOARDO & ALBERTO MAZALI, ac BARTHOLOMÆO BOTTONO; MONTEREGALI, DOMINICO de NIVALDIS & *filiis*; PERUSIÆ, STEPHANO ARNS; MONTEMONACHORUM, JOHANNE SENSENSCHMIDT; LONDINI item *, LIPSIÆ, LIGNIS, HASSELETI, VIENNÆ, in civitate GEBONNENSI: Anno 1482. AQUILÆ, industriâ ADAMI de ROTWIL; PISÆ etiam, & ERFORDIÆ: Anno 1483. GANDAVI, MEMMINGÆ, & MAGDEBURGI.

Udalricus Gering, qui inprimis in Sorbonæ Collegio & postea in vico

septuaginta loca correximus Græcam veritatem secuti. Verba, quæ deerant, suis locis addidimus. Unum te, Præsul memorande, ignorare nolo: Psalterium, quod Ambrosianum dicitur, in paucis imò in nullis à Græco discrepare. —— feci & ipse in hôc Psalterio: non tamen ut Græcis schematis uterer, sed ut Græcè discere volentibus morem gererem, verbum verbo reddidi. ——

1 Anno 1457.

2 CICER. *Offic.* per FUST & SCHOEFFER. *Moguntiæ*. 1465.

3 LACTANT. *Sublaci*. 1465.

4 LACTANT. 1468. AUL. GELL. & APULEIUS 1469. per SWEYNH. & PANN. *Romæ*.

5 AUL. GELL. & MACROB. 1472. per NIC. JENS. *Venetiis*.

* Teste J. Mullero in Incunabul. Typogr. Lips. p. 9. sed Gotfridus Christianus Goëtzius Lipsiensis Typographiæ epocham scribit non fuisse anno 1484. antiquiorem. Lege Annal. Typograph. Tom. I. pag. 149, 150, 151.

vico Jacobæo ad Solis aurei insigne suum Typographêum habuerat, [1] anno 1483. exeunte in Sorbonæ vicum cum totâ supellectile migravit, ubi domum (quam vocabant *ad Buxum*) à Sorbonicis Doctoribus conduxit novem libras quotannis, dum ibi viveret, solvendas cum iisdem pactus. Postquam ad suos veteres amicos jam propiùs accessisset, in eorum consuetudinem se penitus immersit nunquam deinceps nisi morte divellendam. Eos (ut matrimonio non erat implicitus) adibat frequenter, de rebus litterariis consulebat, Operum Typographicorum exemplaribus donabat. Udalrici vicinitas & amicitia Sorbonicæ Societati haud minimo fuit emolumento: Hæc enim, quæ istis temporibus & [2] nomine & re pauper audiebat, promptum semper sensit illius auxilium, quoties præsentem pecuniam res angustior exigeret.

Anno 1484. Typographiæ HARLEMI vacabat JACOBUS BEGARD; hanc etiam Artem BEROLINUM & URBINUM acceperunt. [Lœscherus pag. 151. scribit *hôc anno* Vindobonæ *primùm excusum Codicem exiisse*.] Sed hic annus meruit maximè celebrari, quòd tunc SONCINI (quod est Ducatûs *Mediolanensis* oppidulum) *Judæorum* Typographorum *Italorum* operâ *Hebræi* characteres lucem primùm aspexerint.

Paucissimos *Hebraïcè* impressos ante ann. 1500. Libros inspicere mihi contigit: viz. *Pentateuchum Hebraïcum* cum *Chald. Paraphras. Ulyssipone* 1491. fol. & *Biblia Hebraïca*, *Brixiæ* 1494. 8°. in quibus memoratu dignum est, quòd, quoties in textu Dei nomen occurrit, littera Daleth pro He substituatur; v. g. יהוד pro יהוה, אלדים pro אלהים. Id me monuit doctissimus JACOBUS LE LONG. Idem etiam observavi in Potkenii Psalterio quadrilingui, 1518.

Libet hìc, quæ clarissimus * CHEVILLERIUS de *Hebrææ* Typogra-

1 Chevill. pag. 83.

2 Id. p. 84.] Vocabatur *Congregatio pauperum Magistrorum Parisiis in Theologica facultate studentium.*

* CHEVILL. p. 264, 265.] „Les premieres Impressions en Langue & Charactére *Hebraïques*, ont été faites par les „ *Juifs* d'*Italie* à *Soncino*, petite Ville du „ Duché de *Milan*, & les premiers Imprimeurs furent le Rabbin *Josué*; & le „ Rabbin *Moyse* fils du Rabbin *Israël Nathan* de *Soncino*, qui descendoit d'un „ *Juif Allemand* de la Ville de *Spire*. „ Cette famille se multiplia, & porta l'Imprimerie dans quelques Villes d'*Italie*, „ comme à *Brescia*, à *Boulogne*, à *Rimini*, „ à *Fano*, à *Pesaro*, où ont été faites des „ Impressions *Hebraïques*, avec l'inscription, que c'étoit par des Imprimeurs de „ *Soncino*, ou de la famille de *Soncino*. „ Après ce premier tems les *Juifs* & les „ *Chrétiens* firent des Impressions en *Hébreu* dans plusieurs autres Villes de l'*Europe*, à *Venise*, à *Cremone*, à *Mantouë*, „ à *Sabionetta*, à *Verone*, à *Ferrare*, à „ *Padouë*, à *Livourne*, à *Naples*, à *Riva*, à *Isnæ*, à *Basle*, à *Cologne*, à *Hanau*, à *Francfort* sur l'*Oder*, à *Prague*, „ à *Lublin*, à *Cracovie*, & autres Lieux, „ & dans quelques unes de la *France*, de „ l'*Espagne*, de l'*Angleterre* & de la *Hollande*. Le Rabbin *Ghedalia*, dans son „ Livre intitulé *Scialscheleth Hakkabalæ*, „ marque le tems, que commença l'Impression des Livres *Hébreux*, & dit que „ ce fut l'an du Monde 5240, qui re- „ vient

pographiæ origine tradidit, ipsius verbis (cùm accuratioribus non possim) describere: deinde, quæ in Franc. Aresii Cremon. ** Litterat. occurrunt, adjicere.

Anno

„ vient à l'année *Chrétienne* 1480. Le „ Pere *Jules Bartolocci*, qui a fait la re- „ cherche des premieres Impressions de „ ces Livres, rapporte ses paroles, que „ voici en *François*: *En ce tems les Im-* „ *primeurs de* Soncino *étoient en reputa-* „ *tation. Ils exercerent l'Art de l'Impri-* „ *merie plusieurs années, & mirent sous la* „ *Presse un grand nombre de Livres* Hé- „ breux, *au grand avantage de la Nation* „ Juifve.

„ De cette Imprimerie de *Soncino* sont „ sortis, le Livre intitulé *Miuchar Hap-* „ *peninim*, qui fut imprimé *in quarto* l'an „ du Monde 5244. c'est-à-dire, l'année „ *Chrétienne* 1484.

Idem. p. 265, 266.] „ Ce fut ce R. „ *Gherson* qui porta l'Imprimerie à *Cons-* „ *tantinople*, où il fit plusieurs Impressions „ jusqu'en l'année 1530. en laquelle fut „ imprimé le Livre intitulé *Michlol*. Les „ *Juifs* l'établirent aussi à *Salonique*, & „ dans quelques autres Villes de l'Empire „ *Ottoman*. Mais ce sont ces deux Villes- „ là où ils ont le plus imprimé de Livres „ *Hébreux*. On en voit d'imprimez à „ *Salonique* en l'année 1493. & à *Constan-* „ *tinople* en l'année 1506. dans le Siécle „ précedent: & dans le présent Siécle l'an- „ née 1652.

Idem. p. 266, 267.] „ Avec toutes ces „ recherches de l'origine de l'Impression „ *Hébraïque*, s'il est vrai ce que *Buxtorfe* „ écrivoit l'année 1613. que *Joseph Sca-* „ *liger* avoit une Grammaire *Hébraïque* „ du Rabbin *Moyse Kimhi* intitulée, *Ma-* „ *hala Scevile Haddas*, qui avoit été im- „ primée en *Sicile* il y avoit plus de 152. „ ans: *Habuit* Josephus Scaliger *impressum* „ *in* Siciliâ *ante annos* 152. (Paroles que „ *Buxtorfe* son fils n'a point changées „ dans la seconde Edition qu'il a fait faire „ du Livre de son pere l'année 1640. *in* „ 8°. à *Basle*;) on pourroit dire, que „ l'Impression *Hébraïque* a commencé „ bien plûtôt que ne dit le Rabbin *Ghe-* „ *dalia*; & avec lui le P. *Bartolocci*; qu'el- „ le a paru en *Sicile* avant les Imprimeurs „ de *Soncino* environ l'année 1461. & „ que c'est cette Grammaire de *Moyse* „ *Kimhi*, qui est le plus ancien Livre im- „ primé en *Hébreu*. Il est bien certain, „ qu'on a de très-anciennes Impressions „ de cette Grammaire. Il y en a une „ dans la Bibliotheque de *Sorbonne*, qui „ est faite à *Ortona* dans l'*Abruzzo* au „ Royaume de *Naples*, la seconde an- „ née de *Charles* Roi de *Sicile* & de „ *Jerusalem*, c'est-à-dire, de *Charles* VIII „ Roi de *France*, qui est celle de 1496. „ où il est marqué, que c'est la troisiéme „ Impression de cette Grammaire. Ce qui „ est un témoignage, qu'il y en avoit en- „ core deux autres Editions plus ancien- „ nes. *Corneille Beughem*, dans sa Liste „ intitulée *Incunabula Typographiæ*, parle „ d'une ancienne Edition *Hébraïque*, qui „ fut faite à *Boulogne* en *Italie* l'année „ 1471. page 126. *R. Obadia Sephorno*, „ *Lux populorum. Liber Hébraicus sic dic-* „ *tus. Bononiæ* 1471. Mais pour assûrer la „ verité de ces anciennes Impressions, & „ faire cesser tout le doute qu'on peut „ en avoir, il faut attendre qu'on mar- „ que les Bibliotheques, où elles sont gar- „ dées, & que quelcun en donne plus „ de lumiere.

** Tom. I. Parmæ. M.DCCII. Typis Alberti Pazzoni & Pauli Montii. fol. pag. 341. ad annum M. CCCC. LXXXVI.] „ Arie Lando sive Rabbi Judas Lando, „ secundùm quod refert Plantavicius in „ suâ Bibliothecâ num. 14. scripsit librum „ *Agur Collectionis*, & ait hunc esse li- „ brum Legalem de Hebræorum ritibus „ fusè tractantem, excusum Soncinnæ; „ & addit; *Fateor autem ingenuè me ne-* „ *scire, ubi sit ista Soncinna, nisi sit fortè* „ *oppidulum illud Coloniæ ditionis telonio* „ *notum, quod Suns vulgò nuncupatur*. Mi- „ ror sanè Plantavicium —— non anim- „ advertisse in variis & multiplicibus edi- „ tionibus librorum Hebræorum satis su- „ pérque constare de oppido Soncini, „ præsertim in libro *Marrim Rabbi Jose-* „ *phi Albo* editionis prædicti Soncini, anni „ Christi 1486. ubi dicitur Soncinum esse „ in Lombardiâ sub Mediolanensium Du- „ cum ditione. Soncinum itaque, quod „ Plantavicius *Soncinnam* vocat, est oppi- „ dum

,, dum in Italiâ in Provinciâ Lombardiæ
,, inter Cremonam & Brixiam prope Olii
,, fluminis dexteram ad orientem urbis
,, Mediolani, spectans ad Marchionatum
,, dominorum de Stampa. —— Ex hôc
,, oppido primò prodierunt in Italiâ im-
,, pressores librorum Hebræorum, ex Ju-
,, dæis; qui quidem etsi ex Mose Spiren-
,, si Germano traxerint originem, volue-
,, runt tamen ex Soncinno cognominari
,, *Soncinnates*, sive etiam *ex Soncinni fa-*
,, *miliâ*. Testis est Rabbi Ghedalia Aben
,, Jachya in Scialscel hahabala pag. 62. ubi
,, ait: *In hâc generatione, id est circa an-*
,, *num mundi* 240. *min. suppat. Christi*
,, 1480. *floruerunt viri de familiâ Soncini,*
,, *qui plures annos perdurârunt, & quam-*
,, *plurimos libros Hebraos impresserunt,*
,, *maximâ utilitate totius Israelis.* Vidi
,, etiam in præfatione libri Michlol edi-
,, tionis Constantinopolitanæ, ubi scrip-
,, tum extabat: *Ego Gerson Soncinnas fi-*
,, *lius sapientis Rabbini Mosis filii sapientis*
,, *& excellentis Rabbi Israelis Nathan, filii*
,, *Samuelis, filii Rabbi Mosis. Hac est*
,, *quinta generatio ad Rabbi Mosen de Spi-*
,, *râ, cujus mentio fit in Tosaphoot.* Et in
,, fine libri editionis antiquæ in 4. legitur:
,, *Exaudivit Josue princeps & dux filius*
,, *gloriosè excellentis Rabbi Israelis Nathan*
,, *de Soncino.* Indè colligitur, quòd Rab-
,, bi Israel Nathan plures filios habuerit
,, impressores, Rabbi Mosen & Rabbi Jo-
,, sue. Iste enim imprimi curavit *Minchan*
,, *Happeninim* anno mundi 244. min. Sup-
,, put. Christi 1484. ut in ultimâ lineâ il-
,, lius paginæ videre est. In codice sa-
,, crorum Bibliorum, quem penès me ha-
,, beo in folio impressum Soncini anno
,, mundi 248. minor. Supput. Christi 1488.
,, per eundem Rabbi Josue filium Rabbi
,, Israel Nathan; idem Rabbi Josue voca-
,, tur, *Rabbi Josue Salomon, filius Israelis*
,, *Nathan.* Sed ne aliquis dicere possit,
,, nunquam Soncini artem impressoriam
,, librorum Hebraïcorum extitisse; sed
,, quando dicitur *Vir Soncini*, non intelli-
,, gi, quòd ille liber in oppido Soncini sit
,, excusus, sed quòd typographus extite-
,, rit de Familiâ Soncini. Respondeo:
,, quamvis verum sit hos Judæos impres-
,, sores librorum duxisse originem ex op-
,, pido Soncini, ideóque Soncinates viros
,, cognominatos fuisse; verum etiam fuit
,, eandem Artem chalcographicam in co-
,, dem Soncini oppido primò exercuisse,
,, & exinde in alias Italiæ & etiam O-
,, rientis partes illam asportâsse. Hujus re
,, tot testes adhiberi possunt, quot codi-
,, ces impressi cernuntur apud Soncinum
,, in Lombardiâ sub dominio Mediola-
,, nensium Ducum, ut legitur in libro Jo-
,, sephi Albo modò citato, & alibi pas-
,, sim. Nonnulli hujus familiæ Impresso-
,, res Artem hanc typographicam Brixiam,
,, postea Bononiam, deinde Ariminum,
,, Pisaurum, & Fanum Fortunæ transtu-
,, lerunt. Quibus in locis illam quàm di-
,, ligentissimè exercuerunt: non tamen
,, multum curârunt apponere nomen pro-
,, prium, sed plerumque libros à se im-
,, pressos solo cognomine, scilicet *Soncino*,
,, *Viri Soncinatis*, vel *mi bene Soncino*, *ex*
,, *filiis* seu *haredibus Soncini* indicârunt. A-
,, liquando nomen & cognomen apposue-
,, runt, sed locum & annum editi libri
,, neglexerunt. Sic in primâ facie libri
,, Maschini Hadhmeni intrà imaginem in-
,, scriptum, *Turris fortitudinis Verbum Do-*
,, *mini*, legitur: *Ghersciom Typographus fi-*
,, *lius sapientis illius Mosis, memoria ejus*
,, *sit in benedictione, famosi Israelis, vir*
,, *Soncinas.* Nonnunquam nomen Impres-
,, soris reticuerunt, sicut & annum & lo-
,, cum impressionis, indicato tantùm no-
,, mine Familiæ Soncinatis, & Principis,
,, sub cujus ditione liber impressus est, ut
,, videre est in frontispicio libri *Agur*, ubi
,, habetur: *Excusus secundò, & correctus*
,, *per manum minoris inter Impressores, &*
,, *minimi inter discipulos ex filiis Soncinati-*
,, *bus, anno* 3. *D. N. Papæ Clementis*
,, *septimi. Dominus, qui benedictus sit,*
,, *vivere eum faciat, & adimpleat petitio-*
,, *nes cordis sui, & desiderium ejus. Amen.*
,, Hinc facilè colligi potest annus & locus
,, impressionis, nam tertius annus Ponti-
,, ficatûs Clementis VII. incidit in annum
,, Domini 1525. Et quia Impressores Son-
,, cinnates in Statu Ecclesiastico primò Ar-
,, tem typographicam exercuerunt Bono-
,, niæ, verosimile est hunc librum illic
,, impressum fuisse, aut saltem in alio lo-
,, co Summo Pontifici subjecto, ubi Son-
,, cinnates eandem impressoriam Artem
,, exercebant. Aliquando indicaverunt no-
,, men, cognomen, & locum impressio-
,, nis, sed annum non notârunt. Sic in
,, fine libri *Colbo* legitur: *Perfectus fuit*
,, (hic liber) *per manum minimi Impresso-*
,, *ris*

Anno [1485. [1] CREMONÆ initium habuisse legitur Typographia:] 1486. TOLETI, ARIMINI, MESSANÆ; MONASTERII per JOHANNEM LIMBURGUM; apud ABBATIS-VILLAM

„ *nis ex filiis Soncinnatum, & ipse est Gersan* (Peregrinus ibi) *Arimini*. Persæpe „ nomen Soncini, ubi impressus fuerat „ liber, apposuerunt, notatis etiam nominibus mensis, & anni impressionis, „ sed nullâ aliâ factâ mentione nominis „ neque cognominis Impressorum: ut in „ fine libri *Bethmethelem*, ubi habetur: *Hic* „ *Soncini* 24. (die) *Chislen Novembris* „ (anno Christi 1485.) Aliquando tamen „ clarè, & per extensum apposuerunt „ nomen Libri, Impressoris, cognominis, „ loci impressionis, diei, hebdomadæ, „ mensis, & anni, ut videre est in fine „ libri *Macchabiroth Rabbi Immanuelis*. Ibi „ enim legitur: *Completum est omne opus,* „ *opus istius libri vocati Machabaroth Immanuel per manum exigui Impressoris* „ *Gerson Typographi filii sapientis Rabbini* „ *Mosis* (*memoria Justi sit in benedictione*) *feminis Israelis, viri Soncinatis; Fuitque perfectum hic Brixiæ, quæ est sub* „ *dominio Reipub. Venetæ, hodie die* 2. „ *Sabbathi*: (feria 2.) 26. *mensis Marchesvan* (Octobris) *anno* 5252. *à creatione Mundi, id est Christi* 1492. *in* 4. „ Iste Rabbi Gerson filius Mosis Constantinopoli postea Typographicam aperuit „ domum, & ad annum usque duodecimum regni Solimani pervenit, hoc est „ ad annum Christi 1530. Et eo anno „ invenitur excusus Liber *Michlol*, ut ex „ fronte ipsius manifestè apparet. —— „ [Plantavicius] librum *Agur* cuidam *Rabbi Ariè Lando* attribuit. —— dicam; „ Buxtorfium hunc librum non vidisse „ pro certo habeo: quia in secundâ editione Bibliothecæ [Rabbinicæ] in eodem „ libro *Agur* hæc, quæ sequuntur, addita sunt à Johanne Buxtorfii filio: *In* „ *uno Catalogo dicitur esse liber Rituum &* „ *decisionum juris. Alius scribit esse Elementale Grammaticum. Fortè diversi* „ *sunt ejusdem nominis*. Ergo Buxtorfius „ pater hunc librum non vidit, & Buxtorfius filius ea verba addidit ex diversis „ catalogis librorum ad se transmissis; „ unde nec ipse librum *Agur* unquam habuit aut vidit. At ego quia apud me „ habeo prædictum librum *Agur*, cujus „ author est Rabbi Jacob Lando, & tractat *de Ritibus & decisionibus dubiorum* „ *ex iis emergentibus*, dicendum est fideliter à Buxtorfio patre adscriptum „ fuisse Rabbi Jacobo Lando. Et quia „ Plantavicius ait, excusum fuisse Soncinæ, suspicor eundem librum ad manus „ Plantavicii non pervenisse, sed illius notitiam ex aliquo mendoso catalogo habuisse, quia in exemplari, quod apud „ me reperitur, non Soncini dicitur excusus, sed *Mi benè Soncino* â filiis seu „ hæredibus Soncinorum, locô & anno „ non notatis. Unde dubitandum non „ est, fuisse hujus libri authorem *Rabbi* „ *Jacobum Ben Juda Lando. Juda* nomen vulgariter Hebræi vocant *Leonem* „ seu *Arie*, ne exosi habeantur à Christianis, qui hoc nomen *Juda* valde abhorrent. Hinc forsan scriptum reperit „ Plantavicius *Leonem* pro *Juda*, & *Arie* „ pro *Leone* authorem hujus libri suscepit. „ Non errat tamen, quando dicit, quòd „ sit *Liber Legalis de Hebræorum ritibus* „ *suâ tractans*. Excusus etiam fuit, ut „ audio, Venetiis apud Marcum Antonium Justinianum anno Mundi 306. „ Christi verò 1546. Hactenus D. Julius „ Bartoloccius de Celleno Congr. S. Bernardi Reformatæ Ord. Cisterciensis in „ suâ Biblioth. Magnâ Rabbinicâ; Part. I. „ fol. 431. num. marginali 302. —— Idem author prosequitur. Rabbi Ascer „ ex familiâ Soncinatum Artem impressoriam exercebat in Fano Fortunæ, & „ ab eo multi libri Hebraïci sunt excusi, „ ex animadversione *Caroli Josephi Imbonati Congregationis S. Bernardi Ordinis Cisterciensis monachi in suâ Bibliothecâ Latina-Hebraïcâ, p.* 425. in quâ „ ejusdem Commentaria Scripturalia cum „ magnâ commendatione recenset.

[1] Cremon. Litterat. Tom. I. p. 338. [*Ut eruitur ex libro Joannis de la Caille. Verùm ex libris primò hisce temporibus Cremonæ typis demandatis non vidi nisi opusculum Dionis Chrysostomi Prusensis Philosophi ad Ilienses, Ilii captivitatem non fuisse, traductum per Franciscum Philelphum Cremonæ* 1492. 11. *Cal. Augusti, in* 4. Joannem

LAM per *Joannem du Pré* & PETRUM GERARD: anno 1487. BOSCODUCIS, & BISUNTIÆ: anno 1488. TOLOSÆ, VITERBII, & BRUNÆ; item ROTHOMAGI, per JOHANNEM le BOURGOIS; NANNETIS, per STEPHANUM LARCHER; PESCIÆ, per SIGISMUNDUM RODT; TUBINGÆ, per FREDERICUM MEYNBERGER; EISTETÆ, per MICHAELEM REISER; GAIETÆ, per JUSTUM.

Florebat admodum Typographêum Soncini aliquot abhinc annis à Judæis erectum. Librorum sacrorum partem, Prophetas scilicet priores, anno 1486, fœliciter vulgaverunt; successûque prospero alacriores accinxerunt sese ad universum Bibliorum Hebraïcorum opus imprimendum, quod anno 1488. finem accepit operâ Abrahami F. Rabbi Hhaiim. [1] Abrahamus ille Pisauri in Venetorum ditione natus est.

Anni 1486. & 1488. non solùm Hebræorum Codicum editionibus, sed Græcorum etiam, inclaruerunt. Mediolanenses (ut antea dictum est) Venetis (qui hactenus cum reliquis Typographorum & numero & peritiâ contenderant, & palmam tulisse videbantur) eripuerunt tamen, ne essent in Græcæ Typographiæ perfectione primi: Veneti verò vicissim superari & præverti indignantes vetuerunt, ne essent soli; annóque 1486. (decennio postquam Mediolani excudi Græcè cœptum est) in sacris litteris dederunt *Psalterium*, in prophanis Homeri *Batrachomuomachiam*. Illud excudit Alexander, hoc Laonicus, ambo Cretenses. [2] Psalmi charactere vetustissimo & singulari excusi Græcam in calce inscriptionem cum Typographi & Urbis nomine annique mensis & diei indiciis gerunt. Ranarum muriúmque pugna Litteris etiam antiquam formam lectûque difficillimam referentibus exaratur. Notis prosodicis, accentibus putà & spiritibus, voces afficiuntur. Titulum totius operis hunc rubricâ excusum prima præfert pagina:

Ο'μήρυ Βατραχομυομαχία, ἐν δέ τισι Τίγρητος τοῦ Καρός.

[3] Poëmatium versus Heroici & Politici Michaëlis cujusdam τοῦ 'Αποςόλη claudunt, quibus opusculum ipsum & Homerus laudatur; Tigres autem ipsius author fuisse affirmatur. Editionem hanc commendat id inprimis, quòd rubro & nigro characterum colore insigniatur; hôc scilicet textus ipse, illo Scholiastæ cujusdam expositio Græca, repræsentetur; ità tamen ut singulis carminibus interlineare superstet Scholium. Illa amborum colorum alternatio gratam oculis exhibet imaginem. Nullam adhuc vidi, quæ Scholiasten hunc contine-

nem Callium *erravisse observatur postea. Vide Catalog.* 1485.

1 Lege illorum Bibliorum inscriptionem in LONG, *Biblioth. Sacr.*

2 Consule Catalogum.

3 De hôc plura aliquando scripsi in Londinensi ejusdem Editione ann. 1721.

tineret, præter hanc, editionem; unde conjicio eam semper fuisse rarissimam & quampaucissimis notam. Ad hujus editionis calcem leguntur hæc.

> [1] Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας τριάδος, τοῦ πατρὸς
> Καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
> Συνθέσει ἐμοῦ Λαονίκου Κρητὸς καὶ πρωτοθύ-
> του Χανίων· ἐν ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ
> ὀγδοηκοστῷ ἕκτῳ· μηνὶ Ἀπριλλίῳ, εἰκοστῇ
> δευτέρᾳ, εἰς Ἐνετίαν.

Modiolanum & *Venetia* jam habebant, de quo meritò gloriarentur, quòd apud se primùm Libri *Græci* lucem vidissent. *Florentia* tamen, licèt illis posterior, erubuit vinci, & id tandem produxit, quod omnes quantascunque moras compensaret. Quicquid hactenus ab illis in *Græcâ* Typographiâ præstitum fuerat, nihil erat nisi velitationes quædam & præludia seu προγυμνάσματα, si cum illo, quod interim *Florentia* moliebatur, opere conferantur. Quid enim tenuis manipulus ad plenam messem? Quid LASCARIS Grammatica ad totius eruditionis *Græcæ* & *Latinæ* [2] fontem? Quid TIGRETIS opusculum ad HOMERI *Iliadem* & *Odysseam?* Quid mures & ranæ eorúmque certaminum commentum planè fabulosum, ad *Trojanos* & *Græcos* Heroas? Operoso hôc & præstantissimo HOMERI inter omnes Poëtas principis volumine duobus tomis comprehenso orbem eruditum anno 1488. donavit *Florentia*; quæ, dum aliæ Urbes in limine & initiis tantùm, conatibus adhuc immaturis, subsisterent, primo & uno sed ingenti gravíque molimine ad ipsum culmen voluit pervenire, vetuítque quicquam relinqui, quo superari posset. Editione illâ, si chartæ solidæ colorem & pompam, si nitidam characterum figuram, æqua marginum intervalla, justam linearum distantiam, totum denique impressionis ordinem & dispositionem spectes, nil certè aut ante aut postea elegantius comparuit. Primas Rhapsodiarum singularum litteras omisit Typographus spatio amplissimo dato, ubi Illuminator (sic ejusmodi Artifices olim vocaverunt) litteram affabre depictam variísque colorum generibus lucentem calamo duceret; nec spatium illud solum sed marginem etiam exteriorem, unà & forsan interiorem, illuminaret

1 Eadem nuncupatio Sacrosanctæ Trinitatis legitur in inscriptione ad calcem Psalterii suprà memorati. Typographis enim tunc mos erat, pius quidem, breves doxologias [*Laus Deo* aut *Deo gratias*, ut in pluribus à NICOLAO JENSON excusis Libris] adjicere: quasi Artis Typographicæ inventionem esse Divinum quoddam munus agnoscerent.

2 *Πηγήν τινα τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου τοῦ τε ἀνθρωπίνου βίου παράδειγμα, καὶ οἷον φωστῆρα τῶν ἄλλων ποιητῶν Ἑλλήνων τε καὶ Λατίνων, τῆς τε ἄλλης περὶ λόγους παιδείας ἡγεμόνα.* —— CHALCONDYL. in præfatione ad HOMER. *Florent.* 1488.

minaret. Propriorum Nominum initia majusculæ non distinguunt litteræ; neque quidem [1] carminum, nisi ubi aliquam orationem, aut novum sententiæ filum orditur Poëta. Quò autem principis hujus Editionis authores & adjutores meliùs cognoscat Lector, ex duabus Præfationibus, illâ *Latinâ*, hâc *Græcâ*, ea, quæ ad illud propositum maximè pertinent, adjiciam.

„ Bernardinus Nerlius Petro Medicæ
„ Laurentii filio S.

„ Cùm doctissimorum virorum —— sententiâ Græcas litteras La-
„ tinis —— pernecessarias esse animadverterem —— nonnullos littera-
„ rum Græcarum studiosos ob inopiam Librorum magno affici in-
„ commodo —— decrevi Græcum aliquem Authorem, qui & —— no-
„ bilissimus —— & perutilis foret, imprimendum suscipere. Quod &
„ si arduum & perdifficile videbatur, tamen cùm ea, quæ ad hoc
„ opus conficiendum necessaria erant, in hâc nostrâ civitate concur-
„ rerent, ejusmodi occasionem minimè prætermittendam putavi.
„ Nam ut omittam Nerii fratris liberalitatem, & Joannis Accaioli
„ auxilium, Demetriíque Cretensis dexteritatem, id imprimis mihi
„ oportunum fuit —— quòd ad hanc rem Demetrium Chalcondylem
„ Atheniensem nactus eram, virum —— tempestate nostrâ doctissi-
„ mum, præceptorémque meum, quo hujusmodi Opus accuratissimè
„ recognosci posset. —— itaque ex illius consilio Homerum ut ve-
„ tustate primum, ita etiam divino quodam ingenio summum poëtam
„ ac litterarum fontem elegi: qui quidem ob incuriam atque negli-
„ gentiam librariorum ita sui dissimilis videbatur, ut in nullo ferè co-
„ dice quamvìs perveteri integer agnosceretur. Quamobrem erudi-
„ tissimi sanè viri operâ, qualem Demetrium nactus est, summopere
„ indigebat: qui —— ipsa Homeri Opera singulari diligentiâ summó-
„ que studio cum Eustathii commentariis conferens examinavit atque
„ emendavit; cujus quidem viri diligentiam aut nihil arbitror præ-
„ teriisse, aut siqua præteriisse videbuntur, ea certe vel dubia quæ-
„ dam sunt vel ejusmodi, ut ea in tali tantóque opere justus æquús-
„ que rerum æstimator non magnifaciat. Adhæc non solùm Homeri
„ opera quæcunque reperiuntur, quæque ejus feruntur, imprimenda
„ curavi, verùm etiam his adjeci * Herodotum, Plutarchum atque
„ Dionem, qui & poëtæ vitam litteris diligentissimè mandaverunt,
„ & sensus utriusque divini operis —— discusserunt. —— Quæ omnia
„ cùm

1 In Editione *Batrachomuomachiæ* suprà dictâ versuum initia majusculis sæpius ornantur.

* Nunc primum est, cùm aliquid horum Authorum *Græcè* typis excusum fuerit.

„ cùm jam ad optatam metam perducta sint, multóque feliciùs quàm „ ab initio existimâram, annuente Deo, successerint; constitui, Petre Medices, ut hæc omnia nomine tuo impressa ederentur, quem „ à pueritiâ Græcis institutum litteris cognovi, videóque in Homeri „ præsertim lectione quotidie versari. —— Vale. Florentiæ, Idibus „ Januariis. M. CCCC. LXXXVIII.

Δημήτριος ὁ Χαλκονδύλης τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

—— ἐπεὶ δὲ εὕρηται μὲν πάλαι κοινὸν ἀγαθὸν τοῖς Φιλολόγοιςτε καὶ σπουδαίοις εἰς εὐπορίαν βιβλίων Λατινικῶν, λέγω δὲ τὴν τούτων ἐντύπωσιν, ἐποθεῖτο δὲ τοῦτ᾽ αὐτὸ κἀν τοῖς Ἑλληνικοῖς βιβλίοις, οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα μέχρι καὶ νῦν ἑαυτὸν ἐς τοῦτο καθεῖναι, ὅ, τι καὶ λόγου ἄξιον, δεδιὼς (οἶμαι) τὴν τοῦ πράγματος δυσχέρειαν, τῶν τινες ἐκ τῆς περιΦανοῦς πόλεως Φλωρεντίας εὖ πεΦυκότων νέοι καλοίτε κἀγαθοὶ Φιλομαθεῖςτε καὶ Φιλέλληνες δύο μὲν ἀδελΦὼ Βέναρδος καὶ Νέρις τὼ Νεριλίω, τρίτος δὲ σὺν τούτοις ἑταῖρος αὐτοῖν Ἰωάννης ὁ Ἀκκίολος, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἐπινοίᾳ τινὶ ἀνεΦάνησαν εὖ μάλα πρόθυμοι ἐς τόδε τὸ ἔργον. Συμβουλευσάμενοι δὲ κἀμοὶ περὶ τούτου, καὶ συναινοῦντά με καὶ συνεπισπεύδοντα πρὸς τοὔργον εὑρόντες, προσδὲ καὶ τὴν παρ᾽ ἐμοῦ βοήθειαν ἐπαγγελλόμενον, ἔτι καὶ μᾶλλον ὥρμησαν ἐγχειρῆσαι τῷ πράγματι μηδὲν ὑπερθέμενοι. Καὶ δῆτα σύμπασαν τὴν Ὁμήρου ποίησιν, Ἰλιάδατε καὶ Ὀδύσσειαν, ἔτι δὲ Βατραχομυομαχίαν, καὶ τοὺς ὡς Ὁμήρου Φερομένους Ὕμνους· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν συγγραΦέων τοὺς μὴ μόνον τὸν βίον αὐτοῦ συγγεγραΦότας, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ὅσης ὑπεροχῆς καὶ κάλλους καὶ τέχνης τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα συνέθετο, παραςήσαντας, ταῦτα δὴ πάντα ἐν μιᾷ βιβλῳ δὶ ἐντυπώσεως περιλαβεῖν ἐγνωκότες, ἐπιμελείᾳτε πάσῃ, ὧν ἔδει πρὸς ταῦτα, καὶ τύχῃ χρησάμενοι ἀγαθῇ, καλόντε καὶ τέλειον πάντῃ τὸ ἔργον ἀπετέλεσαν, τῆς δυνατῆς καὶ πάρ᾽ ἡμῶν διορθώσεως τετυχηκός. ΣΦόδρα γὰρ ἡμῖν πλειόνων ἕνεκα διὰ σπουδῆς ἐγένετο, ἐΦ᾽ ὅσον οἷόντε ἦν διορθώσασθαι τάτε Ὁμήρου ποιήματα προσχρησαμένοις καὶ τοῖς τοῦ Εὐςαθίου ὑπομνήμασι, καὶ τὰ τῶν συγγραΦέων περὶ αὐτοῦ πεποιημένα. Ἐι δέ τι καὶ διέΦυγεν ἡμᾶς ἐν τοσαύτῃ πραγματείᾳ, συγγνώμης ἂν ὑπὸ τῶν εὐγνωμόνως κρίνειν ἐθελόντων δικαίως ἀξιοῖτο. —— Δεῖ μέντοι μὴ ἀγνοεῖν, ὡς ἔντε τῇ Βατραχομυομαχίᾳ καὶ τοῖς Ὕμνοις ἐνιαχοῦ διὰ τὴν τῶν ἀντιγράΦων διαΦθορὰν, οὔτε ὁ τῶν ἐπῶν εἱρμὸς οὔτε μὴν τὸ τῆς διανοίας ὑγιὲς ἀπαρτίζεται. Παραπλησίως δὲ κἀν τῷ Δίωνος συγγράμματι. Ὀυ μὴν ἀλλὰ τάτε τῆς Βατραχομυομαχίας καὶ τῶν Ὕμνων ὁλόκληρά γε τυγχάνοντα, ὀυ Φαύλως ἂν ἴσως εἶχε. ΔιεΦθαρμένα δὲ ὑπὸ τοῦ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς περὶ ταῦτα τῶν λογίων ἀμελείας, οὐκ ἂν πολλὴν τὴν ζημίαν ἐπιΦέροιεν τοῖς Φιλομαθέσι &c. &c.

Typographia videbatur ἀκμὴν quandam & maturam ferè ætatem consecuta, postquam in *Latinis*, *Græcis* & *Hebraïcis* litteris suorum laborum tam luculenta edidisset specimina. Difficultates & pericula, quæ cunctis magni momenti rebus recèns inventis à suâ inventione ad fixum statum interveniunt, perruperat; nec quicquam nunc supererat,

 rat,

rat, nisi ut gloriam & laudem, quam nacta fuerat, tueretur & amplificaret; caverétque, ne per supinam Artificum inertiam litteræ ad paucos (utì olim) reciderent. *Italiæ* hæc prima Artis hactenus debemus incrementa, nec deinceps in illâ *Europæ* parte felicissimâ defuerunt, qui operam haud indiligentem darent, ne minùs sibi quàm antecessoribus à posteris deberetur. Quamvìs autem *Italiæ*, quod meruit, invidere nolim, quæ facem præferens suo exemplo aliarum studium excitaverit & accenderit; nolo tamen harum meritis quicquam detrahere, quæ exemplis tam nobilibus commotæ nil solennius habuerunt, quàm ut exemplaria sibi proposita imitarentur, & aliquando excederent. Suos *Gallia* paulatim educavit & protulit Typographos, qui (ut in proximâ centuriâ describetur) diu hujus Artis principatum tenuerunt: cujus quoniam hìc mentio incidit, tacere non possum JOANNEM TRECHSEL natione *Germanum*, * qui anno 1487. *Lugduni* Officinam aperuit typographicam. Ex hujus filiâ JODOCO BADIO *Ascensio* in matrimonium datâ orta est Typographorum prosapia illustris, quorum operibus litterariis *Galliam* adeò ornatam & ditatam postea cernemus, ut priorum nulli cesserint, primásque sibi usque vindicaverint *Parisienses* Typographi. Sed de his suo loco.

Anno 1489. Typographiam SENAS *Sigismundus Rot*; anno 1490. CONSTANTINOPOLIN *Judæi* introduxerunt.

Nullibi, quantum novi, (si *Venetias* excipias) magìs quàm *Parisiis* increvit Typographorum numerus, quorum Ars (utì in primis dictum est) suam *Sorbonæ* debet originem. [1] Res *Lutetiæ* Libraria, quæ ** Scribis sive Stationariis, Bibliopolis, Religatoribus, & Illuminatoribus constabat, multis jam annis ante Typographiæ inventionem, erat penès Universitatem. Regiis diplomatibus plena in illam hujus authoritas diu steterat communita. Nihil enim est æquius, quàm illos, qui Libris serviunt, his, qui præsunt, subjici; illos, qui cis compingendis & distrahendis solùm operam dant, ab ipsis eorum Authoribus aut Censoribus leges accipere. Pacto vix ullo faciliùs, altiùs aut latiùs, quàm Libris malis, universæ reipublicæ noceri potest. Iis porrò, qui boni sunt & utiles, multum utilitatis decrescit, nisi tersè & emendatè exeant. Præterea plerique imperiti (qualibus nil quicquam injustius) hoc genus homines mercenarii ad omne turpe lucrum emancipati mercibus his librariis pretium justo grandius statuunt, quod fraudi fit emptoribus tenuioris fortunæ, quorum inter litteras longè

* Joannes Trechsel anno circiter 1498. obiit; utì ex *Jacobi de Partibus in Avicennam explanatione* tunc editâ, Lugduni, ab illo imprimi cœptâ, sed à Joanne Cleyn consummatâ, constat.

1 Lege CHEVILL. p. 301. usque ad p. 320.

** MON. *Scribæ sunt, qui exemplaria describunt, dicti veteribus Librarii; Stationarii sunt Bibliopolæ. Ita exponit Cangius.*

longè major copia reperitur Hisce incommodis ut occurratur, visum est totum librariæ rei jus potestatémque iis permittere, quibus curæ esset, ne per malos Libros sani mores detrimentum acciperent, & ut nimia Librariorum avaritia, certum cuique Libro pretium indicendo, coerceretur. Ea igitur cura Universitati *Parisiensi* antiquitus fuerat delegata. [1] Eandem illam potestatem post Typographiæ inventionem Universitas exercuit. Nemo enim non videt majus tunc, quàm antea, fore periculum, si istud Universitatis imperium abrogaretur. Quin imò Typographi in suorum Librorum inscriptionibus sese Universitatis ministros libenter agnoscebant, cùm se sæpius nominarent, [2] Universitatis *Parisiensis* Librarios, Bibliopolas, Librarios juratos; in Universitate Bibliopolas, aut Chalcographos adscriptitios; Librarios Regios & Universitatis Religatores, aut è contra Universitatis Librarios & Regis Religatores. Hìc obiter placet observare varia eorum, qui in re librariâ occupabantur, ante & post Artis inventionem, nomina; Scribas seu Stationarios, Bibliopolas, Religatores, Illuminatores, Typographos seu Chalcographos vel Impressores. Scribarum officio finem imposuit Typographiæ usus. Illuminatorum artificium locum diutius obtinuit, donec apud Typographos litteras [3] in Librorum & Capitum initiis omittendi consuetudo teneretur: loco tamen paulatim cessit, postquam initiales illas adhiberi & demum florentes (quas vocant) litteræ frequentari cœpissent. Illæ diu ante ann. 1500, Hæ post illas apud celebriores [4] Typographos, introductæ sunt.

1 Lege Chevill. pag. 320. usque ad pag. 410.

2 Chevill. p. 321, 322.

3 Mallinkrot. p. 102. — „ Fuisse „ antiquitus simpliciorem & minùs venustam Typographiæ faciem ex iis qui supersunt Codicibus videre est. Et si enim „ in principio, quæ scriptis Libris mangonizandis adhiberi consueta erat miniatura, etiam ad impressos translata fuerit; „ tamen celeriter illa, utpote operosior & „ plurimum temporis absumens, desiit, „ postquam venditores animadvertissent, „ merces suas etiam isto lenocinio destitutas, facilè emptorem invenire. Hinc „ evenit, ut plurimi adhuc supersint Codices primævo illo tempore excusi, quibus capitales quæ vocantur literæ penitus absunt, eò quod impressoribus „ propositum fuisset, absolutâ excusione „ illas è minio adjicere, quod postmodum, „ festinatâ in avidos emptores distractione, integrum non fuit: prout etiam „ non paucos illorum temporum reperias, „ quibus miniatæ illiusmodi initiales literæ „ non typorum, sed pennæ ministerio ac „ pictæ conspiciuntur. Ut autem ab ipsis „ titulis & inscriptionibus incipiam, nihil „ hôc tempore, ut publicè scimus, Librorum frontispisciis pulchrius est, quando „ vix alicujus nominis & pretii Liber „ exit, qui non chalcographicarum imaginum Emblemata præferat (hoc novitium admodum institutum est, & nostrâ demum memoriâ usurpari cœptum) „ ac præterea Librorum contenta copiosissimâ ferè rubricâ proscribat, licèt fatendum sit, ut est omnium rerum abusus & ambitus, quòd jactantior & ventosior titulatura credulos emptores subinde miserè decipiat.

4 Has, & quidem pulcherrimas, usurpaverunt Joannes Tacuinus, Henricus Stephanus primus, Colinæus, Robertus Stephanus, & Vascosanus: Vide Ovid. *Fast.* apud Jo. Tacuin. 1502. *Psalter. Quinc.* apud H. Steph. 1509. *Promptuar.*

sunt. Initialibus illis abstinendi mos serò admodum penitus exolevit. [1] Sunt enim, qui in ejusdem Libri editione alicubi omiserunt, alibi admiserunt. [2] Sunt etiam, qui in diversis ejusdem Operis locis & initiales negligebant, & florentes inducebant. Porrò cùm primùm initiales in usum venerunt, erant plerumque [3] minusculæ; spatiúmque relinquebatur à Typographis vacuum, quod literas istas minusculas producendo & coloribus variis ornando Illuminatorum operâ repleretur. Minuscularum initialium usum longo tempore continuaverunt non inferioris notæ Chalcographi, ALDUS putà (præsertim in Libris *Italico* charactere impressis) & [4] COLINÆUS in utroque. Quod spectat ad Capitales sive Majusculas, & Florentes litteras, illæ ab [5] *Argentoratensibus*, hæ à *Venetis* primùm impressæ sunt. Has *Venetiis* anno circirer 1477. [6] ERHARDUS RATDOLT *Augustensis* fertur invenisse; illas eodem tempore *Parisiis* [7] ERHARDUS WINSBERG excoluisse. Sed postquam hæc breviter in transcursu de initialibus (seu capitalibus sive minusculis) & florentibus dicta sunt, à diverticulo sermo repetendus est, & ad reliquas Artis Librariæ administros revertendum. Unus olim opifex Librarius trium aliquando res agebat, Typographi scilicet, Religatoris & Bibliopolæ. In variis illis mihi jam enumeratis eorum, qui circa Librorum opificium versantur, classibus primæ videntur Typographis deferendæ, proximæ Bibliopolis, Religatoribus & (quos nunc vocamus) Stationariis chartaceæ suppellectilis venditoribus postremæ. In illis enim sufficientem (si res ista rectè administraretur) requirimus [8] eruditionem. In his ultimis, nihil aliud desideratur, quàm ut album à nigro sciant distinguere; & horum plerique vix altiùs crumenâ sapiunt. Ars illorum proximè ad liberales assurgit; horum ad mechanicas & plebeias est releganda.

[9] Totum Librariorum *Parisiensium* corpus parebat Universitati. Illi non

MONTHOL. apud H. STEPH. & S. COLIN. 1520. *Bibl. Lat.* apud R. STEPH. 1527. CICER. *Tuscul. Quæst.* apud VASCOS. 1533. *&c.*

1 DIONYS. HALIC. Latinè, apud FRANC. de *Mazalis* 1498.

2 OVID. *Trist.* apud Jo. TACUIN. 1499.

3 SOPHOLOG. *Parif.* 1477.

4 *Charactere Romano*, SALLUST. 1543. *Italico*, LUCAN. 1543.

5 MENTEL. *de Typogr. Orig.* p. 64.——„ ab Arte inventâ triginta plus annis ab „ *Argentoratensibus* primò impressæ, & „ capitales ideo nuncupatæ; quòd ab iis „ (ait *Godefridus de Tory*, Opere dicto, „ *Champ Fleury*) suas editiones inciperent, & Librorum capita ordirentur,

6 Idem MENTEL. p. 65.——„ quas „ à florum figuris, quibus erant intermixtæ, *Florentes* dixere.

In Libro, cui titulus *Coriolani Cepionis Dalmate Petri Mocenici imperatoris gesta.* 8o. *Venet.* per BERNARD. PICTOREM & ERHARDUM RATDOLT cum PETRO LOSLEIN, ann. 1477. folium secundum habet Q Capitalem non illuminatum, sed impressum.

7 Lege in Catalog. CICER. *Rhetor. ad* HERENN. & *Tuscul. Quæst.* ann. 1477.

8 Lege CHEVILL. pag. 347. quod ex antiquâ consuetudine nemo nisi idoneus & sufficienti litteraturâ instructus Librarii officium capessere permitteretur.

9 CHEVILL. p. 327. usque ad p. 410.

non alii, quàm hujus ministri, censebantur: huic jusjurandum præstare; hujus judicium subire; hujus decretis & sententiæ se subjicere, quoties in delinquentes aut multâ aut amotione animadvertere visum esset, tenebantur. Bibliopolarum & Typographorum officinas visitandas obeundi, Librorum [1] pretium statuendi, censuram agendi, [2] privilegia concedendi integra huic erat potestas.

Typographi *Parisienses* se in Universitatis fide & clientelâ esse palàm

1 CHEVILLERIUS pag. 373. optimè observat. quantum inter veteres & recentiores Librarios intersit. Illi emptores pretio exiguo invitabant, hi immodico absterrent. Illi igitur sæpe damnum faciebant, horum plurimi ingentem quæstum. En Epigrammatum, quibus illi alliciebant emptores, nonnulla.

BURIDAN. *Dialectic. per* JO. CARCAIN. 1487.

Eia, age, & exiguis eme docta volumina nummis:
Atque cupita brevi culmina calle pete.

Corp. Jur. Canonic. per GERING. 1500.

Ne fugite ob pretium; dives paupérque, venite;
Hoc opus excellens venditur ære brevi.

Thes. Lat. Ling. per ROB. STEPHAN. 1543.

Immensum modico venundatur ære Volumen:
Uberior fructus: consule quæque boni.

Audiamus jam contrà aliquot versus ex CORNELII KILIANI Epigrammate, in quo sic emptores alloquitur Bibliopola:

Nemo horum invisus nostra intret limina portæ,
Nulli horum libros nostra taberna negat;
Si mercem carè caram sibi comparat emptor,
Et pretium largus munificè numerat. &c.

Ingens ille & injustus, qui ex merce librariâ conraditur, quæstus accrevit (ut puto) maximè, ex quo Typographus, Religator & Bibliopola in uno non convenerunt. Ars enim illa non illos, qui in Libris imprimendis & amiciendis tantum laboris impendunt, sed hunc, qui venalem proponit, ditat. Typographi mercenarii querelam à CORNELIO KILIANO scriptam (CHEVILL. p. 578.) hi duo versus concludunt:

Noster alit sudor te, Bibliopola, tuique
Consimiles; quibus est vile laboris opus.

Nihil tamen horum velim dictum intelligi in Bibliopolas, qui lucro honesto contenti, omnem bonæ mentis conscientiam nondum abegerunt. Est etiam, cùm vectigal Libris indictum justè causari possint. Infelicia tempora, per quæ Musis immunibus esse non licet!

CHEVILL. p. 368. & 315.] Universitas olim *Parisiensis*, quò Librariorum avaritia coerceretur, Librorum *Taxatores* solebat instituere; per quos cavebat, ut singulorum pretium singulis adjiceretur. Catalogi (pag. 371.) habentur ann. 1546, 1552, 1562. unà cum pretiis impressi Librorum à LODOICO TILETANO, REGINALDO CALDERIO & CHRISTIANO WECHELO excusorum. Habetur & SIMONIS COLINÆI. Sunt Indices Librorum in ROBERTI STEPHANI Bibliopolio venalium tum à STEPHANO patre, tum à COLINÆO vitrico excusorum: uti & Librorum in ROBERTI STEPHANI officinâ, ann. 1546. & 1552. atque GULIELMI MORELII, ann. 1560. & CHRISTIANI WECHELI in GESNER. *Pandect.* lib. 13. His omnibus pretium, quo Liber quisque constabat, additur.

2 CHEVILL. p. 391.] Post publicum approbationis testimonium ab Universitate denunciatum imprimendi privilegium à Rege aut Curiâ indulgebatur (vide CLICTOV. *Anti-Luther.* apud SIM. COLIN. 1524. & *Comment*, ANSELM. *in Epistol.* PAUL. *apud* PONCET. LE PREUX. 1533.) aliquando à *Parisiensi* Proprætore aut Suppræfecto (vide *Histor. Typographor.* Parisiens. pag. 21.)

làm profitebantur, cùm ejus insignia suis Libris affigerent: [1] quidam sola, [2] alii cum Regis scuto conjuncta; [3] nonnulli Regis, *Parisiensis* Urbis & Universitatis arma consociabant. Mos tamen ille publica insignia [4] libris apponendi nec ab omnibus neque semper fuit receptus. Maluerunt plurimi propria sibi quædam insignia additis sæpe lemmatibus illustrata excogitare. Neque [5] fas erat cuiquam alterius insigne usurpare, ne ignorarent emptores, ex quâ officinâ liber, quemcunque voluerint, petendus esset.

In honorem Universitatis antiqui plerique Parisienses Typographi ad suarum editionum calcem ejus [6] mentionem non sinè laude faciebant.

[7] Librariis Parisiensibus locus commorandi antiquitus pro cujusque libitu non erat, sed intrà Universitatis aut Palatii limites terminabatur; qui cùm postea angustiores viderentur, [8] alibi etiam officinas passim sitas legimus.

Annò

1 WOLFGANG. HOPYL. & H. STEPHAN. in Astronomic. 1503. H. STEPHAN. & S. COLIN. in MONTHOLON. *Promptuar.* 1520.

2 CHEVILL. p. 323.] ANTON. CAILLAUT in *Meditat.* BERNARD. 1485.

3 DURANDUS GERLERIUS in GAGUIN. *Compend. de gest.* FRANC. 1497. ubi in Libri initio cernuntur rubro colore depicta tria scuta, Regis supernè, subtus Universitatis ac Urbis, cum his Versibus circumeuntibus:

Honneur au Roy & à la Court;
Salut à l'Université,
Dont nre bien procede & sourt;
Dieu gart de Paris la cyté.

Lege plura apud CHEVILL. p. 323. usque ad 326. & *Histor.* STEPHAN. p. 9. *Histor. Typograph.* Parisiens. p. 7. Hîc obiter notandum est apud CHEVILLERIUM (p. 324.) GERLERIUM perperàm DAVIDEM nominari.

4 De insignibus seu notis symbolicis Typographorum lege Peregr. Anton. Orland. de Typogr. pag. 228.

5 Lege *Code* HENRY. Liv. II. Tit. II.

6 Dion. Areop. per Higmanum & Hopylum in almâ Parisiorum Scholâ 1498.

Psalter. Quinc. per Henr. Stephan. in clarissimo Parisiorum Gymnasio. 1508.

Clictov. improbat. Articul. Luther. impress. in almâ Parisiorum Academiâ in officinâ Simonis Colinæi. 1533.

Ejusd. Propugnac. contra Luther. apud celeberrimam Parisiorum Academiam in officinâ Sim. Colin. 1526.

Ravis-Text. de clar. mulierib. opus excudebat Simon Colinæus in celeberrimo totius terrarum orbis Parisiensi gymnasio 1521.

Lege plura Chevill. p. 326.

7 Lege Chevill. p. 364. Udalricus Gering & Berthold. Rembolt in vico Sorbonico (ann. 1494.) in Regali Academiâ Parisiensi (ann. 1500.) commorabantur. In vico Sancti Jacobi ann. 1477. erat Typographêum. Is vicus à Typographis solebat maximè frequentari (Histor. Typograph. Parisiens. p. 95.) E regione Scholæ decretorum habitabant Henr. Stephanus (Vide Promptuar. Monthol. 1520.) & ejus filii Robertus & Carolus (Vide Histor. Stephanor.) & Colinæus (Vide Histor. Typograph. Parisiens.)

8 Lege Chevill. p. 365. 366.

Dialectica Buridani ann. 1487. habet hos versus:

Parisii sancti pons est Michaelis in urbe:
Multa illic ædes; notior una tamen.
Hanc cano, quæ sacri Baptistæ fronte notata est:
Hic respondebit Bibliopola tibi.
Vis Impressoris nomen quoque nôsse? Joannis
Carcain nomen ei est: ne pete plura. Vale.

Verardus super Pontem vulgò dictum *Notre Dame* (ann. 1488.) ædes habuit.

Anno 1491 DIVIONE, ULYSSIPONE, & CARAGOSÆ floruit Typographia: item HISPALI, per PAULUM *de Coloniâ*, JOHANNEM PEGNICZER, MAGNUM, & THOMAM; per MEYNARDUM UNGUT quoque & LADISLAUM: Anno 1492. INGOLSTADII; & DOLÆ, per JOHANNEM HEBERTIN; & CREMONÆ per BERNARDINUM de MISINTIS & CÆSAREM PARMENSEM. Verùm inter primos *Basileæ* anno 1491. laudem meruit JOHANNES [1] FROBENIUS. Hic *à puero ad bonas incubuit litteras, atque primis rudimentis in patriâ* Hammelburgi Franconiæ *perceptis ad* Basiliensem *Academiam se contulit. Ibi magnâ diligentiâ Artibus & Linguis operam dedit, & eruditionis non gregariæ nomen sibi comparavit. Postea ut litterarum studia, quod unicè in votis habebat, commodiùs juvaret & illustraret, typographicis sese dedidit.* [2] *Consilio deinceps non contemnendo, unà cum* Adamo Petri de Langendorff *oriundo eodem ex* Hammelburgo *populari, celeberrimorum tunc temporis Typothetarum* Joh. Ammerbachii *&* [3] Joh. Petri *amicitiam & amorem sibi conciliavit. Eóque favore impetrato labores suos illis uterque obtulerunt, in corrigendos Codices impendendos. Nec minùs acceptis promissis sedulò admodum ea, quæ facienda susceperant, peregerunt. Unde factum est, ut tanto in hanc ipsam Artem, omnium Artium certè utilissimam, amore flagrare* Frobenius *inciperet, à quo retrahi haud unquam potuit.* Quo anno FROBENIUS hic noster in lucem editus sit, certò scire nondum licuit. Si conjecturæ detur locus, temporísque, [4] quo floruerit AMMERBACHIUS, [5] quo FROBENIUS ipse Artem exercere cœperit, [6] quóque obierit, ratio justa habeatur, sub [7] ipsis Typographiæ initiis ortum fuisse probabile est. Vix quicquam majus aliud in re litterariâ urbi *Basileæ* contigit, quàm quòd ibi suam officinam instituerit FROBENIUS, haud sinè *Desiderii* ERASMI auxiliis. Binos hos viros coætaneos & [8] coævos, licèt non populares, idem erga litteras studium ita conjunxit, ut mutuo amore, & [9] plusquam fraterno, hic illum prosequeretur. Quoniam autem major temporis, quod FROBENIUS Libris excudendis impendit, portio ultra annum 1500. excurrit,

1 Lege ADAM. in *Vit.* German. *Philosoph.* p. 63.

2 ZELTNER. Corrector. Centur. pag. 202. 203.

3 Legimus apud LA CAILLE, pag. 34. Concòrdantias Bibliorum à *Joanne* FROBENIO patre cum *Johanne* PETRI *Langendorf* anno 1496. (sic enim legendum, non 1596.) excusas. Id etiam affirmat CHEVILLERIUS pag. 129. Non tamen *Johannis* PETRI mentionem facit. Quo affinitatis gradu se attigerint *Adamus* & *Johannes* PETRI *de Langendorf*, nil certum habeo.

4 Ann. 1480.

5 Ann. 1491.

6 Ann. 1527.

7 Ann. circiter 1460.

8 ERASMUS natus anno 1466. mortuus 1536.

9 ERASM. in *Epistol. ad* EMSTEDIUM dat. 1527. *Fratris Germani mortem moderatissimè tuli*, Frobenii *desiderium ferre non possum.*

currit, plenior FROBENII notitia in illum locum, ad quem magìs pertinet, rejicienda est. Interim lector *Basileâ Lutetiam* ad *Parisiensem* Typographum, cujus antea memini, revocandus est.

Ulricus GERING, cujus amicum erga Patres *Sorbonicos* animum antea laudavi, anno 1493. eosdem beneficio afficiendi occasionem datam amplexus, id vicissim ab eis accepit, quo potiri semper exoptaverat. [1] Cùm enim camera, ubi sita erat antiqua Collegii Bibliotheca, præ vetustate concidisset, patribúsque ad detrimenta ædium collapsarum sarcienda nihil suppeteret, quinquaginta libras Turonenses in præsentiâ contulit, totidem brevì ad ædificium preficiendum in promptu fore, & plura majoráque deinceps in commune societatis commodum à se destinatum iri pollicitus. Domûs *Sorbonicæ* Provisor & socii eo dono (neque summa, leviuscula licèt nunc videatur, istis temporibus erat erubescenda) promissísque amplioribus vehementer permoti, ut benefactis cum viro tam liberali certarent, ei jus hospitii perpetuum & [2] litteris suo sigillo obsignatis ratum fecerunt.

Eodem

1 CHEVILL. p. 84.

2 Litteras illas (uti à CHEVILLERIO pag. 85. usque ad p. 88. describuntur) subjiciam.

Copie des Lettres d'Hospitalité dans la Maison de Sorbonne, données à Ulric Gering premier Imprimeur de Paris, par M. le Proviseur de cette Maison.

,, *JOANNES* Luillier Sacræ Theo-
,, logiæ Professor, miseratione divinâ Mel-
,, densis Episcopus, Provisor Domûs seu
,, Collegii de Sorbonâ Parisiùs fundati, di-
,, lectis nobis in Christo Priori, & Colle-
,, giatis dictæ Domus, salutem in Domino
,, & sinceram charitatem. De vitæ ac mo-
,, rum honestate providi viri Ulrici Gue-
,, rin Impressoris Librorum Constantiensis
,, Diœcesis sufficienter informati, eóque
,, specialiter moti, quòd idem Ulricus pro
,, ædificatione camerarum loci dictæ do-
,, mûs, in quo erat antiqua Libraria præ-
,, dicti Collegii, eidem Collegio liberaliter
,, dedit & concessit summam quinquaginta
,, librarum Turonensium pro unâ vice,
,, sperantes eundem Ulricum ampliora dicto
,, Collegio bona facturum, ipsum Ulricum
,, id instanter requirentem, in hospitem
,, dictæ Domûs admittendum duximus,
,, eidémque mansionem, hospitium, &
,, cameram in ipsâ Domo, quandiu vixerit
,, in humanis, & ibidem habitare volue-
,, rit, decernimus fore assignandas, prout
,, assignavimus, assignamus & concedimus
,, per præsentes: ita ut sibi liceat in dictâ
,, Domo Sorbonæ residere, nec non cum
,, cæteris sociis, sicut eorum alter, se ha-
,, bere, ac liberè hospitari, hospitióque
,, hujusmodi exinde in futurum ejus vitâ
,, comite uti & gaudere, absque eo quod
,, à camerâ eidem pro suâ habitatione in
,, dicto Collegio concessâ disturbari, & à
,, quoquam etiam socio dictæ Domûs ex-
,, pelli, aut ad transportandum de eâ sua
,, mobilia bona cogi valeat, & absque eo
,, quod locagium, seu aliquam ratione dic-
,, ti hospitii & habitationis dictæ cameræ
,, pensionem nobis, seu dicto Collegio
,, imposterum solvere teneatur. Nos enim
,, ab hujusmodi locagio & pensione præs-
,, tandis, mediante prætactâ quinquagin-
,, ta librarum Turonensium summâ, per
,, eum, ut præmittitur, pro unâ vice
,, præstitâ & immunem esse voluimus,
,, volumúsque ac nos voluisse declaramus.
,, Quocirca vobis Priori, & Collegiatis
,, antedictis earundem mandamus serie Li-
,, terarum, quatenus dictum Ulricum in
,, Hospitem dictæ Domûs recipere, &
,, admittere cum suis mobilibus bonis, ca-
,, merámque in ipsâ Domo eidem distri-
,, buere, & realiter assignare, nec-non ip-
,, sum à præstatione locagii & pensionis
,, supradictæ liberum & immunem tenere,
,, seu ea omnia & singula fieri facere cure-
tis.

Eodem circiter tempore *Ulricus Bertholdum* REMBOLT popularem suum, sed diœcesis *Argentoratensis*, in re typographicâ socium sibi adsci-

„ tis. Datum apud Germiniacum Episcopi, „ Meldensis Diœcesis, sub sigillo Cameræ „ nostræ, anno Domini 1493. die Sabba- „ thi post Ascensionem Domini 18. men- „ sis Maii. DEJOCI, de mandato „ Domini.

Extrait de l'Acte, par lequel la Societé de Sorbonne confirme à Ulric Gering le droit d'hospitalité.

„ FURENT presens en leurs person- „ nes venerables & scientifiques Person- „ nes, Maitres Guillaume de Querquu „ Compagnon & Prieur, Jean Cordier, „ Jean Jaquelin, Pierre Voleau, Gilbert „ Fournier, tous Compagnons Boursiers „ & Maitres en Theologie: Charles Gue- „ rin, Pierre de Fontenay, Claude Ron- „ gnart, François de Sagonge Procureur, „ & Jean Boyan, tous Bacheliers en „ Théologie, Compagnons & Boursiers „ dudit College de Sorbonne, fondé à „ Paris, faisans & representans la plus „ grande & saine partie des Compagnons „ & Boursiers d'icelui College, d'une part: „ & Ulry Guerin Imprimeur de Livres, „ & Ecolier étudiant en l'Université de „ Paris, demeurant à Paris en la ruë de „ Sorbonne en son nom, & pour lui, „ d'autre part: Disant lesdites Parties, *&c.* „ Et finablement pour consideration de ce „ que dit est, & aussi en faveur des „ grands biens, que ledit Ulry Guerin a „ eu propos & volonté de faire, & qu'il a „ faits audit College, & qu'il esperoit que „ plus fera au temps avenir, & moyen- „ nant la somme de cinquante livres tour- „ nois par lui de nouvel baillée & délivrée „ audit College, se tiendroient & tiennent „ pour contens, & en quitteroient & „ quittent ledit Ulry, *&c.* Iceux Prieur & „ Compagnons Boursiers d'icelui College „ de Sorbonne de leur bon gré, bonne „ volonté, propre mouvement, & certaine „ science, sans force, fraude, erreur, se- „ duction, contrainte, ou décevance au- „ cune, sur ce bien conseillez, pourvûs, „ avisez & déliberez, comme ils disoient, „ reconnurent, & confesserent és Presen- „ tes, & par devant lesdits Notaires, *&c.* „ iceux don, & Bail (du Proviseur) dessus- „ dits, avoir ratifiez, confirmez & approu- „ vez, & par la teneur de ces presentes „ Lettres, ratifient, confirment, approu- „ vent, & ont pour bien agréables, vou- „ lans & consentans qu'ils vaillent, tien- „ nent & sortissent leur plein & entier ef- „ fet, force & vertu, en tous leurs poınts „ & articles. Et d'abondant, au lieu d'icel- „ le chambre ainsi à lui indistinctement „ baillée par ledit Proviseur, iceux Prieur „ & Compagnons Boursiers dudit Colle- „ ge, baillerent & donnerent, baillent & „ donnent par ces Presentes audit Ulry „ Guerin ladite Hospitalité, avec un bû- „ cher par bas, deux chambres faisant les „ second & tiers étages, & tout le dessus, „ le tout ayant vûë sur ruë, & étant des „ appartenances dudit College, *&c.* avec „ faculté de pouvoir faire par ledit Ulry, „ tenir audit bûcher toutesfois que bon lui „ semblera, & de pouvoir mettre esdits „ lieux, ainsi à lui baillez, un homme étu- „ diant, & un Clerc ou deux, de bonne „ vie & renommée, & honnête conver- „ sation, pendant le temps qu'il ne se „ tiendra pas esdits lieux, sans & que ores „ ne pour le temps avenir ledit Ulry soit „ tenu sa vie durant en payer autre chose „ audit College, que ladite somme de cent „ livres tournois ainsi par lui baillée à deux „ fois audit College, ne qu'on le puisse „ mettre hors desdits lieux sa vie durant, „ non plus que l'un desdits Compagnons „ Boursiers dudit College. Lesquelles ra- „ tification, confirmation, approbation, „ consentement, bail, don, & toutes & „ chacune les autres choses dessus dites, „ & en ces lettres contenuës & écrites, „ lesdits Prieur, Compagnons & Boursiers „ dessus nommez, promirent & jurerent „ par la foi & serment de leurs, la main „ mise au pix, en paroles de Prêtres, avoir „ agréables, tenir fermes & stables à toû- „ jours, sans aller, venir, faire ou dire „ contre par eux, *&c.* Furent faites & „ passées doubles, *&c.* c'est à sçavoir par „ lesdits Cordier, Jaquelin, Voleau, Gue- „ rin, Sagonge, Fontenay & Rongnart, „ le vendredy neufieme; par ledit Fournier „ le Samedy dix-septiéme; & par ledit „ Querquu le Mercredy vingt & uniéme „ jour de May l'an 1494. Signé, Lorage „ & Lauteault.

adſcivit; ambóque in *Sole aureo* vici *Sorbonici* usque ad ann. 1508. omni ſtudio Arti incubuerunt.

Ulricus, poſtquam jam hactenus ab initio typos *Romanos* Libris imprimendis adhibuiſſet, ad [1] *Gothicos* uſurpandos ſeſe cum aliis *Pariſienſibus* Typographis, ad quos mos ille à *Germanicâ* aliiſque exteris Nationibus deductus fuerat, rapi unà paſſus eſt.

[2] VIRGILIUM tamen illum Poetarum principem, qui ab ipſius officinâ ann. 1498. emiſſus eſt, *Romano* charactere excudit. Hoc opus iterum recognovit *Paulus* MALLEOLUS in Univerſitate *Pariſienſi* Regentis & in Eloquentiâ Profeſſoris muneribus functus. Quam enim antea hujus editionem fecerat, ob characteris deformitatem & immenſam erratorum copiam pro ſuâ agnoſcere noluit. [3] In Epiſtolâ dedicatoriâ dolet *rei-pubicæ & calamitatem & ruinam cominus ingruentem ob Impreſſorum incuriam, ignorantiam, vecordiam atque execrabilem congerendi & accumulandi libidinem.* Queritur inſuper, quòd, ſiquem Librum bonum & utilem diligenti opera magníſque ſumptibus à quovis impreſſum viderint, *ii mox arrepto exemplari, non tam ſpe quæſtûs quàm æmulatione ducti, ab archetypo usque adeò exorbitantes, inconcinnè ac miſerè illud opus imprimant, imò opprimant.* Incuſat *temerarios quoſdam, ne dicam falſarios, qui audent aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum*, Urbis ſcilicet ob Artem typographicam claræ nomen ſuis turpiſſimis impreſſionibus, [4] pretii augendi gratiâ, affigentes. Aliis porrò [5] *prævaricatoribus Chalcogra-*

1 CHEVILL. p. 104. 105. 106. recenſet nomina Typographorum tum *Pariſienſium*, cùm aliorum, qui iis uſi fuerunt.

2 CHEVILL. p. 109. 120. 205. 206. 207. 210. 211.

3 CHEVILL. p. 206. 207.

4 CHEVILL. pag. 207.] „ Il apporte „ l'exemple d'une Impreſſion des Decretales, dont la plus grande partie des Exemplaires coutoient beaucoup plus que les „ autres ſous une fauſſe ſouſcription qu'on „ y mettoit, qu'elles étoient imprimées à „ *Veniſe. Benoiſt Hector*, bon Imprimeur „ de la Ville de *Boulogne* en *Italie*, & qui „ faiſoit de très-belles Editions., voyant „ qu'on mettoit ſon nom à des Impreſſions fort imparfaites & peu correctes, „ pour les mieux vendre aux dépens de ſa „ reputation, qu'on lui faiſoit perdre par „ cette fauſſeté, fut contraint de prendre „ un chiffre par où l'on pût connoître „ certainement ſes Editions. Il le dit dans „ celle qu'il fit *in fol.* du *Juſtin* & du *Florus* l'année 1505. *Emptor attende quando vis emere Libros formatos in Officinâ* „ *meâ excuſoriâ. Inſpice Signum, quod in* „ *Liminari paginâ eſt, ità numquam falleris. Nam quidam malevoli Impreſſores* „ *Libris ſuis inemendatis & maculoſis apponunt nomen meum, ut fiant vendibiliores.* „ *Quo pacto & mihi, & nomini doctiſſimi* „ Philippi Beroaldi *derogant, vel potiùs* „ *derogare intendunt.*

5 CHEVILL. p. 210. 211. *Cet Auteur n'auroit point approuvé ce qu'on appelle les* Variorum *d'Hollande.* Equidem ut verum fatear, pace clariſſ. virorum, qui his [Variorum] Libris manus admoverunt; illa miſcellanea panniculorum hinc indè aſſutorum farrago non mihi magis placet, quam Horatiana *membris undique collatis tabula.* Id ſcilicet ſibi impenſe plaudunt hujusmodi conſarcinatores, quòd aliorum labori ſumptibusque levandis conſuluerint, dum operoſas veterum Scriprorum lucubrationes mutilant; criticâque quâdam licentiâ ex multis paucula, quaſi ſola aut potiſſima lectu digna, ſeligunt, ſuóque calculo comprobant; reliqua omnia, tanquam inutilia, cenſoriâ ſuâ falce amputant, ac tenebris dam-

cographis, *imò veriùs* κακογράφοις crimen intentat; qui, *ut numerum augerent Interpretum*, *nec tamen plus assumerent papyri*, Ant. Mancinellum *in Bucolica Georgicáque adjicientes*, & Servium & Donatum & Landinum *probatissimos Interpretes per universum opus laceros*, *mancos & exanimes reddiderunt*. —— *Quorundam præterea eò malignitatis & impudentiæ processit avaritia*, *ut*, *dum suæ utilitati consulant*, *aliorum & dignitati & famæ insidiari non vereantur*; *qui*, *ut imprimenda per eos venaliora pretiosiordque efficiantur*, *ineptissimos quosque Libellos &* [1] *Commentaria eloquentissimorum nominibus titulisque insigniunt*. Hactenus *Paulus* MALLEOLUS; cujus in eos, qui Artem optimam ad vilem usum & sordidum lucrum pessimè convertentes corruperunt, querelæ eò sunt justiores, quòd juxta Adagium *corruptio optimi sit pessima*.

[2] *Ulricus* GERING, cujus industriâ Typographiam *Parisienses* primùm didicerunt, characteres ab initio non nisi *Latinos* habuit; deinceps *Græcos*, sicubi foret necessarium, (& id quidem parcè neque nisi in nonnullis vocibus aut lineis solitariis) introduxit: utì in [4] VIRGILIO & [4] PEROTTI *Cornu-copiæ* passim occurrere observatur. Corpus

damnant. At certè delectus, ubicunque instituendus est, nemini vix omni ex parte satìs placet, nisi quem suo quisque judicio habuerit: quisque mihi quid placere aut displicere oporteat, pro suo arbitrio dictandi jus sibi insolenter arrogaverit, haud minùs ridiculè agere videtur, quàm qui ex suo gustu, quid mihi sapiat, æstimans, quem ex variis ferculis appositis cibum sumam, imperare voluerit. Sua cuique est faciendæ optionis libertas, quâ qui cedant, rarissimos invenies.

1 CHEVILL. pag. 211.] „ Il apporte „ l'exemple des Commentaires qu'ils mirent au *Salluste* sous le nom de *Laurent* „ *Valle*: au *Valere Maxime*, & au CICE„ RON *de Amicitiâ*, sous le nom de *Om*„ *nibonus Leonicenus*; qu'il appelle *Com*„ *mentarios nugacissimos falsò inscriptos*. Il „ n'oublie point de dire ce qu'on a fait à „ lui-même, & qu'on a mis sous son nom „ une fort méchante Edition du *Virgile*. „ Et puis il se récrie; *Proh Jupiter*! *ita-ne* „ *invertemus* Horatianum *illud*: *Pressori*„ *bus atque Poëtis quodlibet audendi semper* „ *manet æqua potestas*.

2 CHEVILL. p. 146.

3 CHEVILL. Ibid.

4 Hujus Editio lucem vidit ann. 1500. pulcherrima certè, sed abbreviaturis sæpius in Commentariis occurrentibus paulò refertior (CHEVILL. p. 114.) In illâ duplex est characterum genus: *Gothico* titulus Libri, superníque singularum paginarum tituli; *Romano* reliqua omnia exhibentur. Epigrammatum sive MARTIALIS textus litteris largioribus, commentarii minutioribus; in commentariis voces è textu desumptæ, & Authorum, quos citat PEROTTUS, nomina majusculis exprimuntur. Epigrammatis cujuslibet, & in idem commentariorum initialis littera capitalis est, florida, & icunculis plerumque insculptis decorata. Pagina quælibet duabus expanditur columnis: anteriori folii cujuslibet paginæ ciphra superior imprimitur; litterali inferiùs signaturâ singuli distinguuntur quaterniones. Voculæ *reclamantes* nullæ, quarum usus jamdiu inter *Venetos* (ann. circiter 1468. CHEVILL. p. 39.) notus nonnisi serò ad *Parisienses* descenderat; vix ante ann. 1520. (juxta CHEVILL. p. 38.) Has tamen *Ulricus* GERING ann. 1508.) in HUGON. *Exposit. in quat. Evang.*) adhibuit. Usus signaturæ *Parisiis* ann 1476. (PLATEA *de Usur.* Lege CHEVILL. p. 38.) & 1477. (*Sopholog.*): ciphrarum ann. 1477. (*Sermon.* LEONARD. *de Utin.* Lege CHEVILL. p. 38.) institui cœperat. *Græcum* Alphabetum præfixit *Ulricus* suæ PEROTTI commentariorum editioni, in quâ plurima leguntur *Græcis* litteris excusa; neque tantùm vox

Corpus Juris Canonici, licèt antea variis in Locis & olim [1] *Moguntiæ* (quod notat RHENANUS) *procusum, cùm impressoria Ars id loci felicissimis Germanorum auspiciis primùm exerceri cœpisset, per annos jam multos* (utì ex *Joannis* [2] CHAPPUIS Epistolâ discimus) *frequentissimis omnium votis desiderabatur.* Opus hoc haud exiguis sumptibus nec minori labore peragendum *Ulricus* noster, adjutore socio *Bertholdo* REMBOLT, adnitentibus unà & notulas quasdam tabulásque adjicientibus viris duobus in hâc scientiâ exercitatis *Joanne* CHAPPUIS & VITALI *de Thebis*, ad exitum tribus Voluminibus felicissimè tandem perduxit. Paginam unamquamque quinque séxve onerant columnæ, distinguit duplex litterarum color, [3] ruber & niger. [4] Epistolam in Typographorum laudem conscripsit *Joannes* GAISSER; necnon [5] Epigrammata addidit *Joannes* CHAPPUIS, cujus labori in illâ editione corrigendâ & ornandâ plurimum debetur. [6] Quamvis tamen Opus

vox passim una aut altera, sed plures interdum lineæ ex ARISTOPHANE (fol. 19.) HOMERO (fol 48. 106. 202.) GALENO (fol. 81.) PHILOSTRATO (fol. 115.) &c. allatæ; in quibus excudendis majorem desiderarem diligentiam nisi in primis rudimentis erranti faciliùs impetraretur venia.

1 CHEVILL. p. 116.

2 CHEVILL. Ibid.

3 Quid *Angel.* ROCCHA in *Biblioth.* Vatican. (p. 117.) de rubricis scripserit, omittere hìc nolui. *Phœnix Cadmi frater Phœnicibus litteras tradidisse fertur. Phœnix rubedo seu purpura interpretatur: & ob hanc causam (ut ait Isidor. Lib. I. Etymolog.) in librorum vel capitum fronte littera rubea scribi & imprimi solent, ut hôc commento Phœnices litterarum authores ostendantur. Hinc Ovid. Nec titulus minio &c.*

4 CHEVILL pag. 117. „Elle est imprimée dans le Sexte. (Joan. Gaisser socius Sorbon & in sacrâ paginâ Baccalaur. formatus, clarissimis solertissimisque viris Udalrico Gering & Bertholdo Rembolt, artis Impressoriæ Architectis primariis felicitatem.„ *Il dit dans cette Epitre*: „Ego verò cum Volumen Decretalium superiore anno à vobis impressum diligenter revolverem, eximiâ illius pulchritudine, rectissimo ordine, & totius operis integerrimâ veritate mirificè delectatus, arbitrabar nullum unquam opus consummatius imprimi posse. Sed vicistis, fateor, Amantissimi Viri, judicium meum hujus Sexti & Clementinarum diligentissimâ Impressione„. *Il conclud sa Lettre par ces termes:* „Simul ut Literati intelligant omnes, quantum vobis debeant, quorum gratiâ præclarissimum illud opus, nec laboribus, nec impensis parcentes, absolutissimè impressistis. Valete felices. Ex famosissimo Collegio Sorbonæ 13. Calend. Decemb. anno 1500.]

5 On lit dans le Decret de 1501.

Ante hac tam nitidum Pressorum sæcula nullum,
Hoc ut Opus cernis, expoliere manus
Præclarum torvâ non species fronte Volumen,
Lumina ne tollat sanguinolenta Deus.

On lit dans les Decretales de 1504.

Hellespontiacis mergi deberet in undis
Ausus tam nitidum carpere livor opus.
Nil facit ad tersos cumulata pecunia libros;
Nulla tenet similes Bibliotheca notas.

On lit dans le Sexte de 1500.

Exuet antè suos Juris studiosus amictus,
Quàm tam præclarum non sibi quærat opus.
En age rumpe moras primævo flore Juventus,
Vertice cum cano turba senilis ades.

6 CHEVILL. p. 110. & 111. „Le Jurisconsulte Chappuis, qui travailla à l'Edition du Code Justinien, que l'on voit dans la Liste, devoit le faire imprimer de belles lettres & sans abbreviations, s'il

Opus hoc tanti constiterit, plausûque publico exceptus fuerit, eviluit denique aut periit cum hujusmodi Libris *Gothico* charactere impressis, cujus deformior figura & βραχυγραφία lectoribus temporum recentiorum infrequens & ingrata obstiterunt, quominus ad nostra usque tempora Codices illi suam tuerentur dignitatem, ullúmque vel locum, nisi in obscurioribus Bibliothecarum veterum angulis, haberent.

Ulricus tandem noster, postquam annos quadraginta rebus litterariis promovendis sedulò invigilâsset; nec tantùm libris sed litteratis etiam, illis lucem donando, horum inopiam sublevando, optimè consuluisset; 23. *Aug.* 1510. *Parisiis* decessit; suíque nominis memoriam intercidere vetuit, suas facultates universas inter *Sorbonæ* & *Montis-acuti* Collegia tabulis supremis partitus. [1] Horum legatorum inscriptiones in Collegii utriusque ædibus pendent affixæ, hujus *Latino*, illius vernaculo sermone nuncupatæ.

„ Udelricus Guerincg natione Germanus, unus ex primis Typographis, qui adhuc vivus multas eleemosynas hujus domûs pauperibus erogaverat, tandem suo Testamento legavit ipsi Pauperum communitati, anno Domini 1510. mediam suorum bonorum partem, & debitorum tertiam; ex quâ pecuniâ empta est Villa d'Annet sita juxta fluvium Matronam. Emptæ sunt quoque domus de Veseley, quæ pars est hujus Collegii protensa à mediâ Areæ parte ad Collegium Divi Michaelis usque, & ædificatæ sunt Grammaticorum Classes.

„ Ce College de Sorbonne pour le grand Legs Testamentaire, qu'il a accepté & receu, à lui fait par feu de bonne memoire Maître Ulric Gering, en son vivant Imprimeur de Livres en cette Ville de Paris, où il trépassa le 23. Août 1510. est tenu & obligé de mettre & entretenir audit College, aux dépens d'icelui par chacun an à toujours, quatre Bourses & Boursiers, de la qualité d'autres jadis fondez par Maître Robert de Sorbonne, & outre le nombre d'icilui.

„ Item,

„ s'il vouloit que les Vœux, qu'il fait pour la durée de son Ouvrage, fussent accomplis quand il dit:

Iste recens duret nullo violabilis ævo,
Nec ruat in cineres aut cava busta Liber.
Et licèt omne rogus vel Templa sacrata prophanet,
Non rapiat tamen hoc flamma rogalis opus.

„ Et il est arrivé de son Edition Gothique du Gratien tout le contraire de ce qu'il s'étoit flatté, lors qu'il écrit en sa maniere; qu'on ne la sçauroit payer de l'or; que son Livre demeurera toûjours, & que l'or prendra fin. Car les copies de son Edition ont été presque toutes les matieres des flammes, & il en reste peu aujourd'hui dans les Bibliotheques, pendant que l'or demeure toûjours fort précieux & très-bien conservé.

Non posset Liber hic fulvo mercarier auro.
Hoc perit, hic numquam deperiturus erit.

1 CHEVILL. p. 89, 90, 91. CAILLER. p. 58, 59. MENTEL. p. 16, 17, 18.

„ Item, plus de mettre & entretenir audit College, deux Docteurs
„ ou Licentiez en Théologie, qui seront tenus chacun jour ordinai-
„ rement à toûjours, lire publiquement és Ecoles dudit College la
„ Sainte Bible, l'un le matin du Viel Testament, l'autre après midi
„ du Nouvel. Lesquels Lecteurs auront pour ce dudit College, le
„ salaire & profit chacun par moitié de quatre autres Bourses. Le
„ tout selon qu'il est plus a plein contenu en l'Accord & Contract
„ sur ce fait & passé, multiplié audit College par devant deux Notai-
„ res du Châtelet de Paris le dixiéme jour de Mars 1532. entre les
„ Prieur, Compagnons & Boursiers dudit College, d'une part; &
„ Maitre Jean Coignet Prêtre, seul survivant Executeur dudit Tes-
„ tament, d'autre.

„ *Laus Deo. Pax vivis. Requies defunctis. Amen.*

[1] Huic in extremo vitæ discrimine laboranti adfuerunt *Sorbonæ* Doctores, quorum hospes jam annis plùs tredecim vixerat; nec quicquam auxilii, quo viri tam munifici corpus ægrum animámque recedentem solari possent, in se claudi passi sunt. [2] De sepulturæ loco inter Historicos ambigitur; in Collegio *Sorbonæ* alii, alii *Montis-acuti* humatum tradunt. [3] CHEVILLERIUS ex conjecturâ putat ejus cadaver in Sti. COSMI Æde, quæ ipsius erat parœcia, terræ fuisse mandatum, cujus rationes lectori discutiendas relinquo. Ubicunque tam insignis Typographi reliquiæ conquiescant; hujus certè [4] animæ requiem precandi ex solenni statuto 23. *Aug.* quotannis Sodalitium *Sorbonicum* religione perpetuâ tenetur.

Post exequias præclaro huic *Germano* Artifici, qui primus *Parisienses* Typographicen docuit, solutas, altiùs paulò regrediendum est, & ad alia loca transeundum, ubi primùm emicuit Typographia: Anno 1493. ANGOLISMI, THESSALONICÆ, BURGIS; FRIBURGI, per KILIANUM; LUNEBURGI, per JOHANNEM LUCE: Anno 1494. PISAURI, LEIRIÆ, COMPLUTI, & MATRITI.

Jam antea observavi in *Italiâ* primùm *Græcorum* Librorum Typographiam floruisse, *Mediolanúm*que, *Venetiam*, ac *Florentiam* in eâ reliquis præcurrisse. Laudem illam, quam meruerunt, quomodo sibi asserere, & viam, quam instituerunt, tenere perrexerint, superest inquirendum.

Florentiæ Poetarum Princeps revixerat: [5] *Mediolani* anno 1493. ISO-
CRA-

1 CHEVILL. p. 95.
2 Id. p. 95, 96.
3 Id. p. 96, 97.
4 Id. pag. 97.
5 Ad calcem: ἐν Μεδιολάνῳ διορθωθὲν ὑπὸ Δημητρίου Χαλκονδύλου· τυπωθὲν δὲ ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Γερμανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ Ἐκποντρεμούλου. Τὸ δ' ἀνάλωμα πεποιήκασιν οἱ τοῦ ἡγεμόνος Μεδιολάνου Βαρθολομαῖος Σκύασσος, Βικέντιος Ἀλίπραντος, Βαρθολομαῖος Ῥόζωνος ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ τρίτῳ, Ἰανουαρίου εἰκοστῇ τετάρτῃ.

CRATES in Oratorum veterum decuriâ clarissimus diligentiâ *Demetrii* CHALCONDYLÆ; [1] *Florentiæ* anno 1496. LUCIANU inter Sophistas & Declamatores vario & docto pariter acutóque progymnasmatum genere præcipuus, in publicum prodierunt.

Typographiæ *Græcæ* multum hactenus debebant Grammatica, Poësis & Rhetorica. Neque habebat Historia, cur se prorsus neglectam quereretur, cùm HERODOTI inter Históricos antesignani Opusculum *Florentinæ* HOMERI editioni præfixum fuisset. Theologiæ etiam in Psalterio *Mediolanensi* fuerat litatum. Philosophia una restabat, in quâ illustrandâ nullus adhuc sese exercuerat Typographus. Exortus est tandem, qui & hanc hactenus intactam aggrederetur, & illas omnes alias Artes ac Scientias typis suis è tenebris Manuscriptorum, in quibus paucioribus notæ latitabant, in lucem protraheret, *Aldus* MANUTIUS; qui *Romam* & *Venetiam* Urbes *Europæ* celeberrimas, suis illam Natalibus, hanc Arte, celebriores reddidit. Vir ille Typographorum omnium, qui *Græcis* editionibus inclaruerunt, coryphæus, in commune bonarum litterarum commodum natus, cujus [2] *quis industriam, patientiam, vigilias æquet?* qui non unam aut alteram litteraturæ partem, non hunc illúmve in hâc aut illâ Linguâ Authorem, sed universam penè disciplinæ ἐγκυκλοπαιδείαν, cunctos penè in illo orbe egregios Scriptores ornavit; vir, inquam, ille dignus est, in cujus vitâ perlustrandâ diutius & attentiùs moremur.

Aldus MANUTIUS *Romanus* [3] anno circiter 1445. natus est; non longo pòst tempore quàm excogitata fuerat Ars Typographica. Commodùm sanè evenit, quòd tam peritus Artifex illi Arti, cujus ali-

1 Ad calcem: Φλωρεντίᾳ ἔτει χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἕκτῳ. Nullum comparet Typographi nomen. Forsan ex *Juntino* prælo prodiit. Character tamen alius mihi videtur, ac ille, quo *Philippus* JUNTA in ORPHEO 1500. usus est. Conjecturæ nihilominus meæ causam juvat, quòd illa, quæ titulum gerit, pagina non eodem tempore (nam [AI] primus signaturæ numerus non illam, at sequentis folii primam afficit) sed multis post annis excusa & addita fuerit. Fidem ipse faciet titulus. Τὰ δὲ ἔνεστιν ἐντῷδε τῷ βιβλίῳ. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ. Φιλοστράτου εἰκόνες. Φιλοστράτου νεωτέρου εἰκόνες. Τοῦ αὐτοῦ Ἡρωϊκά. Καλλιστράτου ἐκφράσεις. Τοῦ αὐτοῦ βίοι σοφιστῶν. In illâ primâ editione LUCIANI solius continentur Opera. PHILOSTRATI autem utriusque imagines & reliqua prodierunt (utì ad horum finem legitur) *Florentiæ sumptu Philippi Juntæ Florentini, anno à Nativitate Domini XVII. supra mille* (centenariis neglectis) *mense Octob. Leone X. Pontif.* Character utriusque editionis non unus est; LUCIANI major, qui ad eum propè accedit, quo SUIDAS 1499. excuditur; reliquorum minor, qualem in Libris post 1500. à JUNTA editis cernimus. Utramque tamen, diversis quidem temporibus at ex eâdem officinâ profectam puto; ut eodem (quod & titulus suprà memoratus faciendum indicat) volumine observavi plerumque compactam.

2 Lege Epistol. *Baptist. Egnat.* ad *Erasm.* in Editione Epistol. *Erasm.* 1706. col. 1608.

3 *Aldum* haud multò minorem annis septuaginta decessisse testatur *Erasmus* in Epistol. col. 788. Lege & col. 507. ubi *Erasmus* affirmat se *Aldum* plus minùs annis viginti grandiorem: eum obiisse anno 1515. ex *Musuri* Epistolâ Grammaticæ *Græcæ* præfixâ, datâ Idib. *Nov.* 1515.

aliquando futurus erat studiosissimus cultor, ferè coætaneus nasceretur. Educatione doctrinâque puerili liberaliter institutus est; in quibus [1] *se multum debere Veronensibus* agnoscit; *nam à Gaspare Veronensi peregregio Grammatico didicit Romæ Latinas litteras, à Baptistâ Guarino Veronensi Ferrariæ & Latinas & Græcas.* Operæ pretium est audire, quid consilii det ludi-magistris suâ ipsius experientiâ edoctus. [2] *Alterum est* (affatur Magistros) *quod meminisse vos velim, nequid nisi doctissimorum Authorum ediscere cogatis adolescentulos; imò ne grammaticas quidem regulas, ni compendia quædam brevissima, quæ teneri facilè memoriâ queant. Laudo eos ediscere, sed tantùm ut illas assiduè, accuratéque legant, nomináque & verba declinare optimè sciant. Nam dum lucubrationes nostras vel carmine, vel prosâ oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (ut mihi quidem videtur) multis modis. Primum quòd quæ summo labore edidicerunt, dediscunt paucis diebus: quod ego & puer olim, & juvenis, compositis etiam à me regulis, sum sæpe expertus. Nam cùm generum regulas, præteritorúmve summâ curâ memoriæ mandâssem, perbrevì obliviscebar. Idem cæteris quoque evenire existimo. Præterea difficultate tum materiæ, tum styli, eò desperationis veniunt, ut & Scholas, & literas fugiant, & studia, quæ amare nondum possunt, maximè oderint. Tum eo ipso tempore, quo nostra ediscunt, faciliùs, meliúsque vel Ciceronis aliquid, vel Virgilii, aliorúmve illustrium possent ediscere, olim & decori, & commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cùm Alexandri carmen ineptum de arte grammaticâ, præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigisse, plurimum doleo. Addite quòd cùm incultos, & barbaros discimus, tales, ac potiùs incultiores & ipsi evadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque esse deteriores. Quapropter optimos, & statim & semper legendos putat Quintilianus, atque eorum candidissimum quemque, & maximè expolitum. Tum de Cicerone sic inquit. Cicero (ut mihi quidem videtur) & iocundus incipientibus quoque, & apertus est satìs: nec prodesse tantùm, sed etiam amari potest: tum (quemadmodum Plinius præcipit) ut quisque erit Ciceroni simillimus.* ALDUS noster sub præceptoribus suis eos fecit profectus, ut ipse etiam præceptor celebris evaserit, & [3] *Albertum* PIUM *Carpensium* Principem *à teneris unguiculis educaverit & instituerit.* Sua enim ei doctrina consuetudinem virorum illâ tempestate insignium pepererat. En speciminis loco [4] Litteras binas inter ipsum & POLITIANUM mutuas.

A L-

1 Lege Epistolam *Theocrito, Hesiodo,* &c. ann. 1495. præfixam.

2 Lege Præfationem ejus Grammatic. Latin.

3 Lege Epistolam ARISTOTEL. *Phys.* ann. 1497. præfixam.

4 Lege POLITIAN. Epistol. Lib. 7.

ALDUS MANUTIUS Romanus Angelo Politiano, S. D.

Annum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me, ut vel Dei (ut aiunt) nedum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferrariâ Mirandulam contuli ad Joannem Picum, Principem ætatis nostræ doctissimum, quòd & amaret literatos viros, & faveret ingeniis. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiarissimus meus, tuam mihi Græcam, quam ad se dederas, ostendit Epistolam, ornatè quidem & doctè, atque copiosè scriptam: quæ non à Romano viro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata videbatur. Quamobrem cœpi, mi Angele, amare te vehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum Principe Ticinum profectus est, ubi paucis antè mensibus, quàm ad te scriberem, excessit è vitâ. Cujus interitu ità quidem moveor, ut multis annis gravius nihil & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & græcis literis sanè quàm doctus, meique amantissimus. Non possum igitur non mœrere, tali amico orbatus, quamquam meo magìs ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facillimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beate semper vixit, non sum nescius. Quapropter malum si quod accidit, meum est. Ivit, inquam, ille Ticinum, ego verò Mirandulâ Carpum perrexi: quò cùm aliquot post mensibus venisset & Picus noster, Rusticum mibi ostendit tuam, quæ, mi Angele, mirifice auxit amorem erga te meum. Ibi enim perspici facile potest, quantum abundes ingenio, quanti homo sis studii, quanta tibi bonarum literarum sit copia. Nec vereor tibi me adulari ducas, εἰ σαυτὸν γινώσκεις. Scis enim quàm ipse scripserim esse impendio plura. Taceo autem & quæ de te mibi dixit is ipse Picus, & dicit quoties in tui incidimus sermonem (nactus es enim dignum præconem laudum tuarum) & quæ retulit mibi Alexander Sarcius Bononiensis, homo verus, ac integer vitæ, scelerisque purus, necnon, quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, nec potui ad te non aliquid literarum dare, ut posses omnia de me tibi constantissimè polliceri. Incredibilis enim erga doctissimum quemque meus est amor, qui me etiam coëgit, ut ad te scriberem, peterémque, ut me, pro tuâ erga studiosos viros humanitate, inter tuos, mi Angele, connumerares: quod ut facias, te, quantum possum rogare, rogo. Quod profectò feceris, si me uteris familiarissimè, mihique, quoties usu venerit, non secus jusseris, ac cuivis ex domesticis tuis. Sic enim tua virtus postulat, facitque, ut sim tuus, quoad vivam. Vale. Carpi. V. Calend. Novembr.

ANGELUS POLITIANUS
Aldo Manutio Romano suo, S. D.

Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, quæ perspicuè declarant, non modò quàm sis homo doctus, verùm etiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuum minimè triviale, cultum quinimmo, subactúmque velut exercitatione multâ, sparsúmque denique fruge bonâ veterum lectionum. Tum epistolam sic laudas nostram, Græcè scriptam quippe ad Græcum hominem, magìs ut amorem videaris habuisse in consilio, quàm judicium. Sed tamen utcunque sit, equidem tibi vel ob id placuisse eam lætor, quòd quanto ego tibi fuero doctior, tanto minùs fortasse pœnitebit amicitiam te nostram tam cupidè, tam vehementer expetîsse. Facit autem, ut in eâ mihi epistolâ faveam, nonnihil Emanuel ipse Adramyttenus, qui respondens ita prorsus ultra modum laudavit, ut omnibus me suis Græcis, quicunque aliquot antè seculis scripserunt, hominem citra mare natum, non dubitaverit anteferre. Jurare illum solitum quoque Picus meus literis significat, dum legeret hanc epistolam, ne ipsas quidem tam esse Athenas Atticas. Quare placerem profectò mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset Emanuel. Etenim hoc genus ut mendaces notavit Epimenides: qui tamen & ipse Cretensis, ut mentiri non minùs potuerit: ideóque non mendaces illi. Sic ergo verus Epimenides, atque ita rursus illi mendaces. Vides hunc dialecticorum Ψευδόμενον. *Mihi tamen extra jocum veros esse omnino Cretenses libet. Jam quoniam de epistolâ me amo, ne palpum quidem rejiciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, immo autem scelus inexpiabile, si laudatori suo Poëta non crederet. Sed cupio præsens te præsente frui aliquando, si quidem absens ita delectas. Accipio verò jam nunc inter amicos, & quidem primi ordinis. Nec enim explorandus ultra, quem Picus noster receperit. Ille, inquam, Picus, cujus nunquam nec cessavit ingenium, nec erravit judicium. Alexandro Sartio quotidie plus debeo, tibíque esse eum familiarem summopere gratulor. Vir est profectò syncerus, candidus, amœnus, idem fidus, acer, ingeniosus, experiens. Hunc velim meo nomine plurimâ salute impertias, quando me assiduè laudat, éstque non inter postremos Pici nostri familiares. Vale.*

1 Quibus præterea familiariter innotuerit, partim discimus ex variis Epistolis, quas plerisque Libris à se editis præfixit, & de quibus postea suo loco sigillatim dicetur. Nemo mihi videtur ad Typographiam exercendam accessisse *Aldo* meliùs instructus; cùm præter bonam disciplinæ frugem, quam ex privatis hactenus studiis collegerat, virorum, in quorum amicitiam se insinuaverat, cùm scientiâ tum dignitate

1 *Petrus* CRINITIUS eum *Aldum nostrum* vocat in Epistol. ad *Alexand.* SARTIUM. Lege POLITIAN. Epistol. Lib. 12.

nitate clarorum, auxilium sperare posset. Eo potissimùm tempore in *Italiâ* vigebat litterarum præcipuè *Græcarum* studium; quod & ab ipso [1] *Aldo* legimus observatum. *Necessarium* (ait) *esse Græcarum litterarum cognitionem hominibus nostris ita jam omnes existimant, ut non modò adolescentuli, quorum jam maximus numerus, verùm & senes ætate nostrâ Græcè condiscant. Olim apud Romanos Catonem unum accepimus didicisse Græcas Litteras in senectute. Nostris verò temporibus multos licet videre Catones, hoc est senes in senectute Græcè discere. Nam adolescentulorum ac juvenum Græcis incumbentium litteris jam tantus ferè est numerus, quantus eorum qui Latinis. Et propterea Libri Græci vehementer ab omnibus inquiruntur; quorum quia mira paucitas est, ego adjuvante Christo Jesu spero me brevì effecturum, ut consulam tantæ inopiæ; nec tamen sinè meo magno incommodo & labore & jacturâ temporis. Sed succurrendum est studiosis bonarum litterarum. Et quanquam incidimus in turbulenta tempora & tumultuosa ac misera, quibus magìs Arma quàm Libri tractantur, tamen nisi factâ bonorum Librorum copiâ non conquiescam.* Hinc possumus intelligere, quo animo sese huic Arti excolendæ dederit. Jam quo primùm anno ad id studii se adjungere incœperat, anno scilicet circiter 1490. ex ipsius [2] verbis clarè indicatur. *Dura quidem* (inquit) *provincia est, bonarum litterarum studiosis, emendatè imprimere Latinos Libros; durior accuratè Græcos: durissima non depravatè vel hos vel illos duris temporibus. Quânam Linguâ curem ipse imprimendos Libros: & quo tempore, videtis. Postquam suscepi hanc duram provinciam (annus enim agitur jam septimus) possem jurejurando affirmare me tot annos ne horam quidem solidæ habuisse quietis. Pulcherrimum, utilissimúmque esse inventum nostrum, omnes uno òre dicunt, laudant, prædicant. Sit ita certè. Inveni tamen ipse, quo excrucier modo, dum vobus prodesse cupio; bonósque Libros suppeditare. Quare qui me visunt, amicis soleo dicere modò Græcum illud proverbium,* Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν, *hoc est, Turdella sibi malum cacat: quod honestiùs*

1 Lege ejus Epistolam ARISTOTELIS *Organo* an. 1495. præfixam.

2 Lege Præfationem *Thesauri Cornu-copiæ* excusi anno 1496. ALDUS in Epistolâ ad *Joannem* TABERIUM in suâ editione STEPHANI *de Urbibus* ann. 1502. hæc habet; *Eodem anno, quo vexari bello cœpit* Italia, *difficillimam hanc ego imprimendorum Librorum provinciam accepi.* Hinc CHEVILLERIUS conjectat ALDUM *Græcè* imprimendi cepisse initium (p. 235.) — *l'année que commença la guerre d'*Italie, *qui fut celle de* 1494. *en laquell* Charles *VIII. Roi de* France *passa les Alpes pour aller conquerir le Royaume de* Naples. *Et ce fut par l'*Aristote *qu'il commança*: At certè verum est nullos ab ALDO excusos Libros (quantum sciam) ante annum 1494. Sed nihilominus certum est eum antea, quicquid ad Artem necessarium esset suppellectilis comparando, tempus aliquod posuisse; neque verisimile est eodem anno incepta fuisse & finita, quæ annis 1494. & 1495. prodierunt Volumina. Itaque duplicem illam Epocham sic concilio. ALDUS officinam instruere omnémque typographicam supellectilem comparare incepit anno 1490. Liber autem ex ejus prelo primùm exivit impressus anno 1494. Hunc mox Librum proferam, quem puto ARISTOTELIS *Organo* (quod ann. 1495. lucem aspexit) præivisse.

tius Plautus; Ipsa sibi avis mortem creat. Aiunt enim non nisi per avium alvum redditum nasci viscum, maximè palumbis & turdis: hæc enim est natura (inquit PLINIUS *in naturali historiâ) ut nisi maturatum in ventre avium non proveniat. Modò illud,* Κακὰ ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφας. *Nam ita flare Cæcian scribit* ARISTOTELES, *ut non propellat nubes, ut alii venti, sed, ut ad sese vocet, ac trahat. Sic mihi evenit: mihi ipse malum peperi; immensa mihi paravi incommoda, immensos labores. Sed me ipse consolor: vel quòd gratissimas esse video lucubrationes meas, ac plurimum prodesse omnibus, majoríque in dies emolumento futurum: vel quòd multi* ἐκ τῶν βιβλιοτάφων *jam liberant è carceribus Libros, venalésque exponunt. Quod ego brevì futurum interminatus sum, cùm nullam à quoquam commodo vel horam accipere librum possem. Sum equidem voti compos. Jam passim offeruntur ultro Græca volumina: mittuntúrque venalia ad Bibliopolas. Ad me quoque plurima missa sunt.*

Quod ALDUS primum emisit suorum in Typographiâ laborum specimen, fuit *Poëmation* MUSÆI *de* Herone & Leandro, [1] *Græcè* & *Latinè* in 4to. Huic quidem annus non adjicitur; sed dubitare, quin ARISTOTELI (cujus volumen primum anno 1495. excusum est) præiverit, non patitur ALDI Epistola, quam hìc adjicere non pigebit.

Ἄλδος ὁ Ῥωμαῖος τοῖς σπουδαίοις εὖ πράττειν.

Μουσαῖον τὸν παλαιότατον ποιητὴν ἠθέλησα προοιμιάζειν τῷτε Ἀριστοτέλει καὶ τῶν σοφῶν τοῖς ἑτέροις αὐτίκα δι' ἐμοῦ ἐντυπησομένοις, τῷτε εἶναι αὐτὸν ἥδιστον ἅμα καὶ λογιώτατον, καὶ μάλιστα ὡς ἂν εἰδῆτε τὰ παρὰ τούτου τῷ Οὐιδίῳ δανεισθέντα δαιμονίως τῷ ὄντι καὶ εὐφυῶς, καὶ ὅπως αὐτὸν ἐμιμήσατο ἐν ταῖς Ἡροῦς καὶ Λεάνδρου πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς. Λαμβάνετ' οὖν τουτὶ τὸ βιβλίδιον, οὐ προῖκα μέντοι, δότε δὲ τὰ χρήματα, ἵν' ἔχω καὶ αὐτὸς πορίζεσθαι ὑμῖν πάσας τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρίστας βίβλους. Καὶ ὄντως εἰ δώσετε, δώσω· ὅτι οὐκ ἔχω ἐντυποῦν ἄνευ χρημάτων πολλῶν. Πιστεύετε τοῖς οὐκ ἀκινδύνως ἐμπειρατοῦσι, καὶ πάντων μάλιστα οὑτωσὶ λέγοντι Δημοσθένει· Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων· οὐ μὲν φιλοχρημάτως ἔχων, μᾶλλον δὲ τοῖς τοιούτοις ἀπεχθανόμενος ταῦτάγε εἴρηκα. Καίτοι χρημάτων ἄνευ ἀδυνατὸν εὐπορεῖν ὧν ὑμεῖς ὑπερβαλλόντως ἐφίεσθε· αὐτοὶ πολλῷ μόχθῳ καὶ δαπάνῃ πεπονηκότες διατελοῦμεν. Ἔρρωσθε.

Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις δαπάνῃ καὶ δεξιότητι Ἄλδου τοῦ φιλέλληνος καὶ Ῥωμαίου.

De Constantini Lascaris Erotematibus Græcè cum Latinâ versione Aldo interprete & impressore anno 1494. excusis lege Catalogum.

Non-

[1] CHEVILLERIUS p. 236. 237. excusi facit ante PROCLI *Spheram* annmentionem nullius Libri *Græcè* & *Latinè* 1499.

[1] Nonnulli ALDUM putaverunt Libros *Græcos* primum excudisse, cum tamen *Græca* Typographia [2] *Mediolani* jam octodecim antea annis innotuerit. Ea tamen ALDO laus debetur, quòd licèt ante ipsum *Medionali*, *Florentiæ* & *Venetiis Græcè* excudi cœptum fuerit, ipse unus Editionum numero omnes priores vicerit Typographos. Urbs *Veneta* Typographorum numero hactenus à primâ usque Artis origine alias omnes superavit. Tandem effecit ALDUS, ut sese ipsa superaverit, & quicquid antè præstitum fuerat, minimum sit, si ad *Herculeos* ALDI & *Aldinæ* per multos postea annos familiæ labores conferatur.

Vir ille, quàm Linguæ *Græcæ Latinæ*que peritus fuerit, [3] variis, quæ in utrâque scripsit, Opusculis (viz. Epistolis, Epigrammatibus, Grammaticis, Librorum Præfatiunculis, Commentariis, Interpretationibus) testatus est. Peritiæ adeò universæ indefessam conjunxerat [4] industriam ac diligentiam; de quâ audiendus est * M. MUSURUS. *Quòd*

1 *Angel.* ROCCHA in *Biblioth.* Vatican. pag. 412. quem citatum lego in *Jugement des Sçavans Tom. I. Part. I. pag.* 3. & 4. Et *Henr.* STEPHAN. in *Querimon. Typograph.* Et ALDI Epitaph.

Tam clarum quòd nomen habent, totúmque per orbem
Sunt vaga Graiorum tot monimenta virûm,
Hoc debent Aldo Musarum quotquot alumni,
Qui graphicis primus tradidit illa typis.

GESNER. *Pandect.* Lib. II. in Epistol. ad *Paul.* MANUT. *Exemplaria Græca ante Patrem tuum aut nulla, ni fallor, aut pauca, nec eâ industriâ typis publicata sunt.* Pauca quidem ante ALDUM excusa sunt; attamen in quibus industria & typorum elegantia desiderari neutiquam mihi videtur. Intuere, Lector, HOMERI *Florentinam* 1488. & ISOCRATIS *Mediolanensem* 1493. Editiones.

2 Ann. 1476. LASCARIS *Grammatica* Græcè excusa est.

3 Horum plerorumque deinceps passim habebitur mentio.

4 CHEVILL. pag. 126. „ *Alde Manuce* fut si curieux de la réputation d'être „ connu non-seulement pour sçavant „ homme, comme il étoit dans la verité, „ mais aussi pour excellent Imprimeur, & „ trés-correct dans ses impressions". *Angel.* ROCCH. *Biblioth.* Vatican. pag. 110. *Aldus enim senior publicæ consuluit utilitati, dum impressoriam Artem miro excoluit studio, ut Latinam Linguam & Græcam, quas optimè callebat, in pristinum splendorem, Joanne Baptistâ Alberto, Nicolao Peroto Episcopo Sipontino, Francisco Philelpho, Jo. Jucundo, Theodoro Gazâ, Trapezuntio, Lascare, Chrysolorâ, Musuro, Urbano & Bessarione ad eandem rem præstandam in scribendo adlaborantibus typis perpulchris restitueret.* Et pag. 412. *Quamvis autem hæc Ars à pristino illo splendore degenerârit; characteribus exceptis, qui nunc pulchriores sunt, & in majori extant varietate, addito item multarum rerum ornatu; non defuerunt tamen nostrâ ætate Viri eruditissimi, publicam utilitatem adamantes, & honorem magis quàm quæstum sectantes, qui ipsam diligenter excoluerunt, & in maximâ conservârunt existimatione. Quos inter, Aldus Pius Manutius senior primum hâc in re locum occupavit, atque ita, ut omnibus in rebus quicquid exacti, quicquid pulchri, quicquid denique boni appareat, id ipsum Typographia Aldina nomine ex proverbio nuncupari soleat: fuit enim doctissimus, ac non minus re, quàm cognomine, Pius, omnique laude dignus. Audivi enim ab eis, qui cum eo diu versati sunt, duo ad summum folia singulâ quâque hebdomadâ imprimi solere, cùm hodie totidem ferè in singulo quoque prælo quotidie cudantur, nullâ præstitâ multis in locis accuratione, quin etiam (proh scelestum ac nefarium facinus) posthabito correctore. Hinc fieri non potest, quin Libri multis conspersi mendis atque hæresibus imprimantur. Huic sanè rei* Prin-

Quòd ego nunc in hâc almâ civitate, in hôc totius Italiæ firmamento, singularíque virtutum ac laudatarum Artium domicilio Græciæ priscos Autores enarrem Principes Civitatum non solùm privata sed publica etiam utilitati consulentes, toto conatu invigilare deberent. — Artis enim typographica usus si sit bonus, quantum indè boni nascatur, vix unquam dici posse: si autem sit malus, alterum tantum mali ex eo oriri necesse est. Studendum igitur est, ut Ars typographica rectè & cum splendore tractetur, non secus atque Aldus fecit, quem magnâ ex parte imitati sunt Badius Ascensius, Frobenius, Juncta, Sebastianus Gryphius, Christophorus Plantinus, & alii perpauci: sed, ut verum dicam, nunc à splendore illo desciverunt. De *Pii* cognomine postea dicetur. De duobus tantùm foliis singulâ quâque hebdomadâ impressis hæc scribit CHEVILLERIUS pag. 126. „ Il est difficile d'accorder ce fait avec le grand nombre „ d'Impressions qui sont sorties des Presses „ de cet Illustre Imprimeur, & particulierement avec ce qu'il dit dans la Préface „ à l'*Euripide Grec* de 1503. *in* 8o. où il „ assure *Demetrius Chalcondylas*, à qui il „ dédie ce Livre, qu'il imprimoit chaque „ mois un bon Auteur, dont il donnoit plus „ de mille exemplaires, *quandoquidem mille & amplius boni alicujus Auctoris volumina singulo quoque mense emittimus.* Ce „ qui donna sujet à *Erasme* d'écrire dans ses „ *Proverbes*, qu'*Alde* faisoit une plus vaste „ Bibliotheque que celle du Roi *Ptolomée-Philadelphe*, dont toute l'étenduë, si „ grande qu'elle fut, étoit bornée par les „ murailles du Palais d'*Alexandrie*; au lieu „ que celle de *Manuce* n'avoit point de „ bornes, & s'étendoit jusqu'au bout du „ monde: ALDUS *Bibliothecam molitur*, „ *cujus non alia septa sunt quàm ipsius Orbis.* „ *Chil.* 2. *Centur.* 1. *Prov.* 1. Sans nous arrêter à ce que dit *Roccha*, l'exactitude de „ ce docte Imprimeur de *Venise*, & la correction de ses Impressions, est connuë „ de tous les Sçavans. Il dit lui même „ dans sa supplique au Pape *Leon X.* qui „ est au *Platon Grec* de 1513. que sa plus „ grande passion étoit d'imprimer les Auteurs très-corrects, & de ne mettre entre „ les mains des gens de lettres, que de „ beaux Livres; qu'il avoit un si grand „ regret, quand il voyoit des fautes dans „ ses Editions, que s'il avoit pû, il les auroit rachetées d'autant d'écus d'or, qu'il „ y en restoit; *sic doleo, ut, si possem, mutarem singula errata nummo aureo.* Et „ dans sa Préface sur la Logique de son „ *Aristote Grec*, il assure qu'il avoit avec „ lui plusieurs gens de lettres très-habiles, „ pour l'aider à rendre ses Editions fort „ correctes. Dans celle qui est aux Livres „ de Physique de ce même Philosophe, il „ ajoûte, qu'il pouvoit se vanter, que ses „ Impressions étoient plus correctes que les „ Originaux, sur qui elles étoient faites: „ *Dicere queo, quidquid meo labore formis excuditur, ipsis Exemplaribus longè correctius ac magis perfectum exire ex ædibus nostris.*

„ Mais c'est de ce dernier fait dont il „ n'est pas loüé universellement de tous les „ gens de lettres. Par où il a prétendu relever quelques-unes de ses Editions, c'est „ par cela même qu'il les a renduës suspectes & moins estimables; ou en ne les „ rendant point conformes aux bons Manuscrits, & les corrigeant selon ses propres conjectures; ou en copiant trop „ scrupuleusement ceux qui étoient fautifs. „ C'est pourquoi *Erasme* dans sa Lettre à „ *Goclenius* se plaignoit de *Michel Bentius*, „ qu'il avoit fait imprimer ses Proverbes avec les Citations d'*Homere* & de *Ciceron*, „ prises des Editions corrompuës d'*Alde*: „ *Nam* Michaël Bentius *contulit quædam loca à me citata ex Græco* Homero *ab* „ Aldo *excuso, item ex* Cicerone Aldino, „ *cum* Aldina *sint depravatissima.* Et dans „ la Lettre qu'il écrit au Chanoine de „ *Constance Jean Betzemius*, en lui envoyant le Catalogue de ses Ouvrages, „ il parle de quelques Livres de *Plutarque*, „ dont il dit: *Hoc unum erat incommodi*, „ *quòd* Aldus *hoc Opus excudit sequutus Exemplar multis locis depravatum.* To. „ I. *Oper.* ERASM. Néanmoins dans une „ autre Lettre à la page 148. de l'Edition „ citée de *Leyden*, il excuse *Alde*, & fait „ tomber tout le blâme sur quelques Precepteurs, dont il dit qu'il se servoit le „ plus souvent pour donner au Public les „ anciens Auteurs: *Officina* Veneta *dedit nobis* Festum Pompejum *egregiè depravatum*: *non insimulo* Aldum, *solet ille tales*

enarrem illustri frequentique auditorio juvenum nobilissimorum; quòd à probis omnibus diligar & commender: quòd denique mei voti compos effectus sim (nihil enim mihi fuit unquam optabilius, quàm ut Græcæ Linguæ propaginem, quæ Turcarum crudelibus lacertis excisa radicitus, solo in patrio misere jacebat, apud Italos redivivo germine pullulare viderem) id totum non solùm Illustrissimo Senatui Veneto, qui bonarum literarum cultores amplissimis præmiis semper fovit, ac liberaliter evexit: Verùm etiam Aldo Manutio, qui libros studiosæ juventuti suppeditavit, à me referri debet acceptum. Cùm enim admirandus ille vir publicas rationes privatis anteponeret, nulli sumptui parcens, nullum prorsus laborem detrectans, propriæ tam pecuniæ profusus, quàm vitæ prodigus extitit: ut communi studiosorum [1] *utilitati prospiceret.*

Hæ fuerunt egregiæ *Aldi* MANUTII dotes; quibus quàm bene usus sit, meliùs videbimus, dum singula ejus Opera typographica ordine persequimur.

ALDUS, postquam in MUSÆI poematio & Constantini LASCARIS Erotematibus prælusisset, & egregium virium suarum specimen dedisset, ingens opus, quale nullum antea prodierat, Philosophica ARITOTELIS & THEOPHRASTI scripta, quinque voluminibus, produxit. Hunc ingentem fœtum, non uno partu, sed intrà annorum quatuor intervalla, *Aldinum* edidit prælum. [2] *Concessum est eidem* ALDO *inventori ab illustrissimo Senatu* Veneto, *nequis queat imprimere neque hunc Librum neque cæteros, quos is ipse impresserit, neque ejus uti invento.*

Cha-

„ *tales operas alicui Pædagogo committere.* „ C'est peut-être pour cette raison que ce „ grand homme, à qui la Republique des „ Lettres a tant d'obligation, a témoigné „ quelquefois du chagrin sur ses Editions, „ & qu'il a fait paroître qu'il n'en étoit „ pas tout-à-fait content. Il écrit dans sa „ supplique au Pape, que nous avons citée, „ qu'il n'écoutoit point les flatteries qu'on „ lui disoit sur ses Impressions: *Sed ego* „ *non credulus illis, nullum enim adhuc* „ *dedi Librum, in quo mihi satisfecerim.* „ CHEVILL. p. 234. „ Nous devons remarquer ce qu'a écrit de ce grand homme, *Jacques Zuinger* dans le *Theatrum* „ *Vitæ humanæ* de *Basle* 1604. p. 3713. où „ il dit, qu'il étoit si appliqué à son Imprimerie, qu'après avoir donné le tems „ necessaire à ses affaires domestiques, il „ se renfermoit aussi-tôt pour voir les Manuscrits *Grecs* & *Latins*, lire les Lettres „ que les Sçavans lui écrivoient de tous les „ Royaumes, & faire les Réponses; que „ rien ne lui étoit plus à charge, que les „ visites inutiles, qui lui faisoient perdre son „ tems; que pour s'en délivrer honnestement il avoit fait écrire sur la porte de „ son Cabinet, ces paroles: *Quisquis es, rogat te* Aldus *etiam atque etiam, ut si quid* „ *est quod à se velis, perpaucis agas, deinde* „ *actutum abeas, nisi tamquam* Hercules „ *veneris suppositurus humeros: semper enim* „ *erit quod & tu agas, & quotquot huc attulerint pedes.* Paroles, qu'emprunta de „ lui cet habile Professeur en Langue *Grecque*, & depuis Imprimeur à *Basle*, *Jean* „ *Oporin*, pour les mettre aussi sur le „ sien.

1 Lege ejus Epistolam ad *Grolierium* Græcæ *Aldi* Grammaticæ præfixam, ann. 1515. datam.

2 Hæc formula legitur ad calcem ARISTOT. *Logic.* 1495.

Charactaeres, quorum [1] inventor dicitur, & quibus in PSALTERIO, MUSÆO, LASCARIS Erotematibus, ARISTOTELE, ARISTOPHANE, HESIODO, THEOCRITO, & Grammaticis primus & solus usus est, sunt facie paulò grandiore, rotundiore formâ, cultu eleganti & luculento; variis & frequentissimis litterarum compendiis ornati. Venustatem certè quandam *Græcis* editionibus afferre éasque quasi flosculis multiplicibus inspergere mihi videntur hujusmodi compendia.

Psalterium Græcum (cui primum modò, religionis gratiâ, locum dedi) ordine impressionis si non primum, at sanè inter primos ALDI Libros fuisse affirmabo. Anni indicio destituitur; opus est igitur conjecturâ. Eodem, quo ARISTOTELES, aliique suprà memorati, charactere excuditur. Paginis subsunt [2] *signaturæ*, & voculæ [3] *reclamantes*; nullæ autem paginarum numerum indicant [4] *ciphræ*. In ARISTOTELIS *Organo*, quod 1495. prodiit, signaturis solis ALDUS usus est; in *Cornu-copiæ*, quod 1496. signaturas, reclamantes & ciphras adhibuit. Istius ergo *Psalterii* editio, hôc forsan prior, illo posterior fuerat. Hæc singulari opere artificióque ab ALDO, pro ut materiæ dignitas postulabat, perfecta est: in duas distributa partes, quarum prior Psalmos 76, posterior reliquos cum aliis Testamenti utriusque Hymnis continet. Pars utraque Iambis *Græcis* in DAVIDIS laudem clauditur. Primam utriusque paginam ornant marginales limbuli, quibus etiam singuli Psalmi distinguntur. Psalmi uniuscujusque litteræ initiales sunt (quas vulgò dicunt) *florentes*; titulos verò & primas omnium versuum litteras rubricæ insigniunt. Ad calcem, *nullum registrum, sed signaturarum ordo*. Ἅπαντα ς τετράδοια, πλὴν τοῦ
κἀκεῖνο

1 ALDUS majorum horum characterum inventor jure merito vocatur, cùm ab aliorum Typographorum & antiquiorum & coætaneorum typis discrepent. Amplâ suæ figuræ crassitudine ad eos, quibus HOMERI Βατραχομυομαχία 1486. excusa est, satìs accedunt. Formam autem referunt non adeò antiquam, sed tamen (nisi quòd tot vocum syllabarúmque compendiis abundent) lectu haud ita difficilem.

Typi Βατραχομυομαχίας iidem sunt cum litteris Manuscriptorum codicum in Clariss. MONTFAUC. *Palæograph.* p. 274. I. II. III. & p. 297. Τιῶν &c. & p. 324. Τῷ καιρῷ &c.

Typi LASCARIS *Grammat.* 1476. & HOMERI 1488. & ORPHEI 1500. (qui inter se similes prorsus mihi videntur) sunt *Aldinis* exiliores.

Typi, quibus *Joannes* BISSOLUS & *Benedictus* MANGIUS PHALARIDIS *Epistolas* 1489. & SUIDAM 1499. excuderunt, sunt propè pares illis minoribus, quibus ALDUS in imprimendis ARISTOPHANIS scholiis, ARATO, DIOSCORIDE, NICANDRO, & Epistolis diversorum usus est.

Zacharias CALLIERGUS in *Etymologico* & SIMPLICIO 1499. typorum figuram adhibuit *Aldinâ* non minorem, nec multùm illi abbreviationibus cedentem, variam tamen, pressiorem, nec omnino adeò nigram.

Litteræ majusculæ in Edition. LASCAR. 1476. HOMR. 1488. *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. & ORPH. 1500. sunt ejusdem figuræ, neque tam planæ, quàm illa, quam ALDUS, BISSOLUS & MANGIUS elegerunt.

2. 3. 4. 5 De technicis hisce vocibus typographicis [viz. signaturis, reclamantibus, ciphris, registro, quinternis &c.] Et quo
tempore

ι ἐκεῖνο γὰρ τριάδοιον. Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις ἐν ι οἰκείᾳ (repone potiùs οἰκίᾳ) ʹ Ἄλδυ τῦ ² Μανυτίυ. Pſalterio ³ *Græca* JUSTINI *Decadyi* ad ſuos populares Epiſtola præfigitur.

Anno 1495. ex *Aldinâ* officinâ prodiit ARISTOTELIS *Organum*; cui tempore in *Græcas* Editiones earum uſus introductus fuerit, poſtea dicetur.

1 Nam οἰκεία *patriam*, ſeu *ſolum patrium* ſignificat, οἰκία *domum*. Vocem utramque, eodem tamen ſenſu, (ſi modò non ſit is error præli) ALDUS uſurpavit. Idem in hujuſmodi ſubſcriptionibus nomen loci, ſæpius ἐν Ἐνετίαις, aliquando Ἐνετίησι, expreſſit. Has ſubſcriptiones Linguâ, aut unâ tantùm, *Græcâ* vel *Latinâ*, aut utrâque efferebat. Annum impreſſionis Litteris numeralibus *Romanis*, aut etiam *Græcis* majuſculis, aliquando & minuſculis quoque declarabat.

2 Hujus ſui nominis orthographiam variavit *Aldus*: Μανύτιος *Manutius*, Μανύκιος *Manucius*.

3 Ἰυςῖνος ὁ Δεκάδυος τοῖς ἐν Ἑλλάδι Γραικοῖς, εὖ πράττειν. ——— Ἄλδος τὐπίκλην Μανούτιος ἐκ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἕλκων τὸ γένος, ἀνὴρ βίῳτε καὶ λόγῳ κεκοσμημένος. Οὗτος ἀρετῆς ζήλῳ καὶ τῇ πρὸς τὰ ἡμέτερα κηδεμονίᾳτε καὶ ςοργῇ, τὴν τῶν γραμμάτων τύτων ἐναρμοςίαν καὶ σύνθεσιν τῇ τῦ οἰκείυ νοὸς ἐφεῦρεν ὀξύτητι. Ἐῶ γὰρ λέγειν τὸν χαρακτῆρα, ὅπερ ὐκ ἄντις τῶν ἐπὶ τὸ καλλιγραφεῖν χειρισόφων ἐχάραξεν ὡραιότερον. Τούτῳ ταγαρῦν περὶ τούτων κοινολογούμενος, ὐ μόνον ξυναινῦντα καὶ προτρεπόμενον, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτὸν οἴκοθεν ὡρμημένον εὗροι εἰς ταῦτα, καὶ τὴν ἐμὴν ἐπὶ πλέον χρησαῖς ἀγγελίαις ἐπιτείνοντα. Τὴν γὰρ Μωσέος Πεντάτευχον, σὺν τῇ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης πάσῃ λοιπῇ πραγματείᾳ, Ἑβραϊςὶ, Ἑλληνιςὶ, Ῥωμαϊςὶ, οὐκ εἰς μακρὰν ἐκδώσειν εὐηγγελίσατο σὺν Θεῷ. Ὧν ἀκούσας αὐτὸς μὲν ὥσπερ ἔνθυς ὑφ' ἡδονῆς ἐγεγόνειν, εἴγε τὰ ἡμέτερα πεπαλαιωμένα τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαις ἤδη τυγχάνοντα, νῦν (ὡς ἀετῦ νεότης) ἀνακαινίζεσθαι μέλλυσιν. Ἐκεῖνον δὲ τῦτε τῶν καλῶν ἔρωτος καὶ τῆς χρηςῆς προαιρέσεως ἐμακάρισα. Ου γὰρ χρημάτων ἐπιθυμίᾳ (ἀνώτερον γὰρ ἀνελευθερίας ἁπάσης ἴσμεν οἱ πεπειραμένοι τὸν ἄνδρα) θείῳ δὲ μᾶλλον ζήλῳ πρὸς ταῦτα κεκίνηται. Τῦτον τοίνυν συνεργὸν εὑρηκὼς πρὸς τὰ κάλλιςα, ἔδοξέ μοι τὴν θεόπνευςον βίβλον τῶν θείων πρῶτον ἐντυπῶσαι ψαλμῶν, τόντ' ἀρίςως ταύτην καὶ ἀξίως τῦ ἐν αὐτῷ συνθέμενον πνεύματος προφήτην ἅμα καὶ βασιλέα, ὥσπερ τινα πρόδρομον καὶ κήρυκα διαπρύσιον τῶν μετ' ὐ πολὺ τυπηθησομένων ἡμῖν θείων προεκπέμψαι γραφῶν. Ουτε εἰς μακρὰν γὰρ καὶ τὸ τριώδιον, καὶ ἃ καλεῖν ἡμῖν ἔθος πεντηκοςάριον, μεθ' ὃ τὴν παρακλητικὴν Θεῦ συναιρομένυ τυπώσομεν. Πολλήντε καὶ μεγάλην τὴν χρείαν παρέχεται κατ' ἐξαίρετον δ' ἡ θεία τῶν Ψαλμῶν αὕτη βίβλος· περὶ ἧς φῆσιν ὁ θεῖος Χρυσόςομος, μᾶλλον συμφέρειν τῷ κοσμῷ σβεσθῆναι τὸν ἥλιον, ἤπερ τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτην ὁσημέραι μὴ ψάλλεσθαι. —— Ὑμεῖς δ' ἀνὰ χεῖρας λαβόντες —— τὴν τῶν εὐχῶν χορηγίαν ἀντίδοτε, Ἄλδῳ μὲν τῷ φιλέλληνι, ὡς δεξιότητι φύσεως ἐφευρετῇ τούτων γραμμάτων γεγεννημένῳ χαρακτῆρος (ὡς εἴρηται) ἐμοὶ δ' ὡς ὕτω θερμῶς προθυμησαμένῳτε τυπωθῆναι, καὶ μηδενὸς ἀμελήσαντι τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ὀρθότητα· ὑγιέςατα γὰρ ἐντετύπωται καὶ ὀρθότατα. Ἔῤῥωσθε.

In hâc Epiſtola laus *Aldi* celebratur, qui vocatur φιλέλλην ab illo, quo ardebat, *Græcarum* litterarum ſtudio. Ipſe etiam ſuo nomini hunc titulum adjicere gaudebat. (lege poſtea anno 1497.) Quod in Epiſtolâ ſuprà allatâ promittitur de Pentateucho & Vetere Testamento *Hebraicè*, *Græcè* & *Latinè* ab *Aldo* imprimendis, uti & de τριωδίῳ & πεντηκοςαρίῳ & παρακλητικῇ, fuiſſe unquam præſtitum non novi. Sed multa & magna animo capace vir ille vitâ vel longiſſimâ dignus agitabat, quæ non licuit exequi. Miremur potiùs eis, quæ executus eſt, tempus ſuffeciſſe. Minimum eſt prorſus, quod *Aldus Hebraicè* excudit. Occurrit (inter POLITIANI Opera ann. 1498. Lib. *Miſcellan.* cap. 83.) pars verſiculi initio Pſalmi 65. Habemus præterea quaſdam lineolas in *Hypnerotomachia* (ann. 1499.) quaternionis b paginis penultimâ & ultimâ *Hebraicè* impreſſas. Characteris figura hîc minor eſt, illic major; utraque verò optima, quâ equidem meliorem uſpiam vix vidi. In eâdem *Hypnerotomachiâ* (quaternionis h pagin. penult.) nonnihil legitur *Arabicis* litteris, quæ autem non excuſæ ſunt, ſed in tabulâ inciſæ.

cui præeunt [1] *Aldi* MANUTII *Romani* dedicatoria ad *Albertum* PIUM Principem *Carpensem* Epistola *Latinè*, & duæ *Græcè* ad Lectorem Præfationes, hæc [2] *Scipionis* CARTEROMACHI *Pistoriensis*, illa [3] *Alexandri* BONDINI; cum *Græcis* Epigrammatibus, altero CARTEROMACHI tetrasticho, altero *Aldi* hexasticho. Huic volumini apponuntur signaturæ, infra paginas quaternionum indices. Ad calcem PORPHYRII, Ἔπαινος, τιμὴ καὶ δόξα χριςῷ Ἰησȣ̃ τῷ λυτρωτῇ ἡμῶν. Ad calcem ARISTOTELIS *Categoriarum*, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἀμήν. & ad calcem totius libri τῷ Θεῷ δόξα τὲ καὶ χάρις. Ἀμήν. *Registrum Operis. Impressum Venetiis dexteritate Aldi Manucii Romani. Calendis Novembris.* M. CCCC. LXXXXV.

Hôc anno imprimi cœptum SALAMANCÆ; HOLMIÆ per *Johannem Fabrum*; SCANDIANI, per *Peregrin. Pasqual.* Proximo, GRANATÆ; MIRANDULÆ; & in OFFENBACH; item PAMPELUNÆ, per GULIELMUM *de* BROCARIO; ORTHONÆ, *per* JUDÆOS SONCINATES: Deinde 1497. LEYDÆ; PROVINI, per GULIELMUM TAVERNIER; AVENIONE, impensis NICOLAI LEPE.

Anno 1497. ab Aldo prodierunt ARISTOTELIS libri novem de historiâ, quatuor de partibus, unus de incessu, unus de motu, quinque de generatione Animalium; tres de Animâ; Parva (quæ vocant) Naturalia; de spiritu; coloribus; physiognomicis; mirabilibus; dogmatibus XENOPHANIS, ZENONIS & GORGIÆ; atomis lineis; THEO-

1 *Aldus* in illâ Epistolâ laudat PICUM *Mirandulam Alberti* PII avunculum nuper defunctum, & *Pici* comites *Hermolaum* BARBARUM ac *Angelum* POLITIANUM. Celebrat *Alberti* PII in *Græcas* litteras studium, ingenium, eloquentiam; ejus curam in Libris *Latina*, *Græca* & *Hebraïca* disciplinæ perquirendis, doctissimisque præceptoribus multâ pecuniâ conducendis. Promittit à se imprimendos fore Commentatores ARITOTELIS, AMMONIUM, SIMPLICIUM, PORPHYRIUM, ALEXANDRUM, PHILOPONUM, & THEMISTIUM paraphrasten; item Grammaticos, Poëtas, Oratores, Historicos, & quicunque profuturi studiosis videbuntur. Scribit se habere complures coadjutores viros doctissimos: quorum auxilio libri ipsius exirent in manus hominum quàm emendatissimi: in quibus erat *Alexander* BONDINUS Artium & Medicinæ Doctor egregius, ac *Græcarum* litterarum doctissimus.

2 CARTEROMACHUS commendat Logicæ studium. De eo ERASMUM audiamus (Epistol. col. 788. Epistolâ datâ *Basil.* 1. *Mart.* 1524.) Bononiæ *primum videre contigit* Scipionem Carteromachum, *recondita & absoluta eruditionis hominem, sed usque adeò alienum ab ostentatione, ut, ni provocâsses, jurâsses esse litterarum ignarum. Cum eo post Romæ fuit mihi propior familiaritas. Et decessit haud multò major annis quadraginta duobus.*

3 Ἀλέξανδρος Ἀγαθήμερος (sic enim *Græcè* vertit nomen BONDINUS) φυσικὸς τῷ τȣ̃ ὄντως φιλοσοφεῖν ἐραςῇ, εὖ πράττειν.

Χρόνος ἦν, ὅτε μόνον περὶ ποιητικήντε καὶ ῥητορικὴν τέχνην κατιγενόμην, ἡγȣ́μενος δήπȣ ταύτην τῶν ὄντων εἶναι τὸ ἄκρον, ȣ̃πω φιλοσοφίας ἐπιγευσάμενος. Νυνὶ δὲ &c. Λοιπὸν ἂν ȣ̃ν εἴη γέ σοι ἔργον τόγε νῦν εἶναι, τῷ μὲν Ἄλδῳ τῷ φιλέλληνι, τῷ τὰ γράμματα ἐξευρηκότι, ταύτην τὲ τὴν βίβλον ἐπιμελῶς τε καὶ ὀρθογράφως ἐντυπωθεῖσαν παρεσχηκότι πλείςην, ἐμοὶ δὲ τῷ ταύτην διορθώσαντι, εἰ μὲν ȣ̓ πλείςην, ἀλλ' ἱκανὴν τὴν χάριν ἔχειν. Ἔῤῥωσο.

Theophrasti libri de piscibus; vertiginibus; lassitudinibus; odoribus; sudoribus. Hoc secundum volumen eidem [1] *Alberto*, cui etiam tria proxima, dedicatur. Huic apponuntur non tantùm signaturæ, sed & Ciphræ in adversâ quâque foliorum paginâ supernæ, & Reclamantes (utì vulgò appellantur) voculæ. Ad calcem, *Registrum quinterniorum.* Ἅπαντά εἰσι πεντάδια πλὴν τοῦ XX. τελευταίου, ὅπερ ἐςι τετράδιον. *Omnes sunt quinterni præter XX. quaternum.* Ἐν Ἐνετίαις, ἐν οἰκίᾳ Ἄλδου τοῦ Μανουτίου. X. HHHH. [2] ΔΔΔΔΠΙΙ. γαμηλιῶνος Φθίνοντος τρίτῃ. *Venetiis in domo Aldi mense Januario.* M. III. D. Hìc in fine voluminis seorsim imprimitur Aristotelis liber decimus de Animalium historiâ, cùm hâc monitione; *En tibi, lector carissime, fragmenta ea, quæ [3] Gaza in procemio de Animalibus in nonnullis codicibus tum Græcis tum Latinis inveniri ait; quæ suo fortasse loco impressa legeres, si suo tempore in manus nostras venissent. Nunc verò hôc loco adjecta maluimus, quàm te iisdem qualibuscunque fraudari. Vale.*

Eodem anno paulò pôst subsecuti sunt [4] Libri Aristotelis octo

1 In *Aldi* Epistolâ leguntur hæc. *Quòd si hos de animalibus libros cum iis conferes, quos miro successu Theodorus Gaza, licèt Græcus homo, tamen & Latinè & Græcè eruditorum omnium ætatis suæ facile Princeps, fecit Latinos, brevì quantum profeceris non pœnitebit. Ibi enim utriusque linguæ proprietatem licet cognoscere: quod & nobis & Græcis est apprime necessarium. Nullus est (mihi crede) Græcus liber, in quo faciliùs disci Græca Lingua possit. ab hominibus nostris præter Theodorum. Sic Græcè didicit Hermolaus Barbarus, sic Picus Mirandula avunculus tuus, sic Hieronymus Donatus, sic Angelus Politianus, summo viri judicio, summo ingenio, ac undecumque doctissimi; Sic denique quicunque Græcas literas callet temporibus nostris. Idem & tibi, mi Alberte, censeo faciendum, ut cùm, & tu non mediocri sis ingenio, iis, quos prædixi & eloquio par fias, & scientiâ.—— Consuluit labori nostro Franciscus Caballus multi homo studii, philosophúsque doctissimus, ac excellens Venetiis medicus. Is enim libellum de ordine librorum Aristotelis in philosophiâ accuratè quidem, & eruditè composuit, quem ipsi brevi excusum formis publicabimus.* Hunc Librum Caballi nondum vidi. Vidit autem & legit Gesnerus excusum fol. uti me monuit vir doctus *de la Monnoye.*

2 Hic omittitur ΙΔΙ

3 *Theodor.* Gaz. in Epistol. ad Xyst. IV. ante libros de Animal. *Latinè* versos & excusos 1492. sic scribit. *Sunt exemplaria tum Græca tum Latina, quæ habeant fragmentum quoddam historiis additum: sed id causas quasdam materiales agentésque generationis humanæ exponit, non historiam complectitur. Itaque non inter historiæ libros hoc ego ponendum duxi; sed si collocandum uspiam est, libris de Generatione, meo quidem judicio, conjungendum est.*

4 *Aldus Manutius Bassianâs Romanus Alberto Pio Principi Carpensi. S. P. D.*

Pisistratus tyrannus, vir multâ doctrinâ & eloquentiâ, liberalium disciplinarum libros Athenis publicè ad legendum præbuisse primus dicitur, ac duosdequinquaginta libros Homeri Iliada & Odysseam, dispersos, ac confusos, ut qui variis locis & temporibus à Poetâ recitati, effusique, cùm vagaretur, fuerant; in eum, qui nunc est, ordinem redegisse, & quodammodo consuisse. Unde ῥαψῳδία & singulis libris & universo operi (ut quidam volunt) est inditum nomen παρὰ τὸ ῥάπτειν καὶ τὴν ᾠδήν. Proposuerat enim vir ille de re litterariâ optimè meritus dignum præmium iis, qui Homeri carmen aliquod attulissent. Quâ re facile fuit dispersum

octo de Physico auditu, quatuor de Coelo, duo de generatione & corruptione, quatuor de Meteorologicis, unus de Mundo ad ALEXANDRUM;

*persum carmen colligere aurum promittenti. Quin imò (tanta est vis nummorum) majoris spe muneris quamplurimi dati sunt subdititii versus: quos postea Aristarchus gravi judicio grammaticus notavit, atque obelisco transfixit. Utinam mihi idem liceret, jucundissime Princeps. Colligendis enim corrigendisque accuratè omnibus Aristotelis & Theophrasti operibus parcerem certè nulli impensæ. Non me voluntate & studio superavit Pisistratus, sed divitiis. Verùm, quia labor omnia vincit improbus, brevì spero futurum, ut pleraque omnia Aristotelis & Theophrasti veniant in manus studiosorum excusa typis nostris, quatuor voluminibus. En primum absolvimus: & quod etiam in Logicis fecimus, in tuo nomine publicamus, ut intelligant studiosi tibi etiam se debere, si mihi debent. Nam non modò assiduè adjuvas provinciam nostram opibus tuis, sed agros quoque fertilissimos, amplissimósque te mihi donaturum palàm dicis. Immo oppidum amœnum ex tuis ita meum futurum polliceris, ut in eo aquè ac tu jubere possim. Quod facis, ut bonorum librorum & Latinè & Græcè commodiùs faciliúsque à me ibi fiat omnibus copia, constituatur etiam academia: in quâ relictâ barbarie bonis litteris, bonisque artibus studeatur; ac tandem, sexcentos annos & plus eo glandem depasti homines, vescantur frugibus.—— Utinam viveret ille Joannes Picus avunculus tuus, quem immaturâ morte raptum semper deflebimus. Nam cùm suâ, quamvis magnâ, tamen adhuc crescenti doctrinâ; tum te sororis & Joanne Francisco Pico Galeoti fratris filio, acerrimè (ut facitis) philosophantibus superaret omnium fortunam. —— Illud vehementer dolendum ex tot, quæ composuit Theophrastus (non pauciora enim quàm Aristoteles scripsit, quod in ejus vitâ licet videre) hos tantummodo, eósque non integros & correctos, sed mutilatos, ac mendósos, cùm inscitiâ librariorum, hominúmque incuriâ, tum præcipuè durâ, graviquè offensâ temporum inveniri, atque adeò raros, ut eorum, quæ legis, unum duntaxat exemplar habere potuerim in totâ Italiâ. Qualescunque igitur habere potui, imprimendos curavi, sperans, sicubi latent, meliores in lucem aliquando exituros à studiosis qui mendosos hos legerint, quæsitos perdiligenter. Aristotelis vero & quæ nunc legenda damus, & quæ mox Deo favente daturi sumus, multum certè elaboravi, ut, tum quærendis optimis & antiquis libris; atque eâdem in re multiplicibus, tum conferendis, castigandisque exemplaribus, quæ dilaceranda impressoribus traderentur, perirentque ut pariens vipera, in manus hominum venirent emendatissima. Id ita sit nécne, sunt mihi gravissimi testes in totâ ferè Italiâ, & præcipuè Venetiis Thomas Anglicus homo & Græcè & Latinè peritissimus, præcellénsque in doctrinarum omnium disciplinis; Et Gabriel meus, Brassicella natus, vir impensè doctus, ac rei litterariæ censor acerrimus, altérque Quintilius * Justinus etiam Corcyræus miro ingenio adolescens, Græcéque sanè quàm eruditus. Ferrariæ verò Nicolas Leonicenus & Laurentius Maiolus Genuensis, quorum alter philosophorum ætatis nostræ, medicorúmque omnium facilè princeps, librorum omnium Aristotelis, quos ipse haberet, mihi copiam humanissimè fecit: alter præstanti vir ingenio, & maturo judicio, ac omnibus bonis artibus præditus, omnes propè Aristotelis libros summâ curâ summóque studio contulit cum libris Leonicani nostri meo rogatu. Idem & ipse Venetiis accuratissimè feci, non sine adjumento virorum doctorum, qui & Venetiis sunt & Patavii. Quamquam minus fieri potuit: nequid his libris desideraretur. Quod non meâ quidem culpâ factum est (nam hoc verè queo dicere, quicquid meo labore formis excuditur, ipsis exemplaribus longè correctius, ac magis perfectum exire ex ædibus nostris) verùm tum hominum, qui ante nos fuerunt, tum edacium temporum, quæ tandem cuncta immutant, consumunt. —— Non multò post publicabimus cætera Aristotelis, & Theophrasti in tuo nomine. Hinc omnes commentarios in Aristotelem dabimus: præterea divini Platonis omnia opera, & quotquot in illum extant commentaria. Dabimus etiam & Hippocratis &*

* Nescio, an fortè is sit JUSTINUS *Decadyus*, cujus antea memoratam habemus Epistolam *Græco Psalterio* præfixam.

DRUM; PHILONIS, de mundo; THEOPHRASTI de igne, ventis, lapidibus; Anonymi, de signis aquarum & ventorum. His præmittuntur Vita ARISTOTELIS ex LAERTIO & *Joanne* PHILOPONO, THEOPHRASTI ex LAERTIO, & Historia GALENI de philosopho. Ad calcem; Ἅπαντα Τετράδοιά ἐςιν πλὴν τοῦ * καὶ ϹΓ καὶ Κ. ἐκεῖνα γὰρ τριάδοια. *Sunt omnes Quaterni exceptis* * & ϹΓ & K. *illi enim terni.* Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις τῇ κασσιτερίνῃ χειρὶ ἐν οἰκείᾳ (repone οἰκίᾳ) Ἄλδυ τοῦ Μανυτίυ Ῥωμαίου καὶ Φιλέλληνος. Θαργηλιῶνος φθίνοντος. Χ. ΗΗΗΗ. 𐅄 ΔΔΔΔΠΙΙ. α. υ. ϛζ. *Excriptum Venetiis manu stanneâ in domo Aldi Manutii Romani & Græcorum studiosi Mense Februario.* M. III. D.

Eodem anno post spatium trimestre editi sunt [1] Libri THEOPHRASTI decem de plantis, & quatuor de plantarum causis; ARISTOTELIS & ALEXANDRI *Aphrodisiensis* Problemata; ARISTOTELIS Libri de Mechanicis; ejusdem & THEOPHRASTI de Metaphysicis. Ad calcem tabula quinternorum, quaternorum & ternorum. Ἐγράφη ἐν Ἐνετίαις ἐν οἰκείῳ (repone, utì priùs, οἰκίᾳ) Ἄλδου τοῦ Μανουτίου. Ἑκατομβαιῶνος νουμηνίᾳ. Χ. ΗΗΗΗ. 𐅄: ΔΔΔΔΠΙΙ. α. υ. ϛζ. *Excriptum Venetiis in domo Aldi Manutii. Calendis Junii.* M. III. D.

Anno demum 1498. finitum est ARISTOTELIS quintum & ultimum [2] Volumen Libros ejus Ethicos, Politicos, & Oeconomicos com-

& Galeni omnia & cæterorum illustrium, qui in medicinâ scripserunt. Condonabimus deinceps mathematicos omnis. Quid quæris? Efficiam profectò (si diu vixero) ne desint boni libri bonarum litterarum & liberalium artium studiosis. Vale.

1 *Aldus* in Epistolâ ad ALBER. PIUM habet hæc. *In his imprimendis eâ usus sum curâ, ut si cui alius atque ego feci, constituendus ordo videbitur, facilè id queat pro arbitrio suo. Quare autem nos hôc ordine usi sumus, alibi cognosces. Illud certò scias cum cæteris studiosis, omnia à nobis in durâ hâc, & sumptuosâ provinciâ fieri accuratissimè. Quod sicubi non factum videbitur, quòd quædam dari meliora potuerint, videte ne sitis ingrati, cùm nocte, diéque, vel supra vires vobis laborem. Quod tamen facio perlibenter. Nec ab incœpto unquam desistam, nisi effecero, quod sum pollicitus. Nullis profectò parcam sumptibus quamvìs magnis. Parvifaciam labores omnis, etiam si in voluptate vivere, & in ocio esse semper possim. Es enim tu mihi optimus testis, an potiores Herculis ærumnas credam, sævósque labores, & Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali. Natus enim homo est ad laborem, & ad agendùm semper aliquid viro dignum, non ad voluptatem, quæ belluarum est, ac pecudum.* Cura ea, quam *Aldus* se in hôc volumine adhibuisse scribit, est hæc, suo quique novo signaturatum & ciphrarum ordine incipiant.

2 *Ald.* in Epistol. ad *Albert.* PIUM. —— *Oeconomica potiùs fragmenta quædam, quàm liber integer & absolutus videbuntur. Atque utinam id omne, quod est à Leonardo Aretino in Latinum traductum, dare potuissem. Quod ut haberemus, Romam, Florentiam, Mediolanum, in Græciam, ad ipsos quoque divisos toto orbe Britannos, & quò non? misimus, nec nisi, quod etiam Venetiis habebatur, accepimus. Atque hic est sextus mensis, ex quo penè absolutos hos libros, dum id, quid deerat, expectaremus, non sinè magno incommodo intermisimus: hoc est secundum à Leonardo tralatum librum, qui Latinè incipit, Probam mulierem. Qui cùm à nobis nusquam inveniretur, in ejus locum aliud quoddam, etsi ad politica magis,*

complectens. Ad caleem, *Registrum.* Ἅπαντα πεντάδια, πλὴν κκκκ δυαδίου, xxxx καὶ ΓΓΓΓ τριαδίων. ΨΨΨΨ. καὶ ΚΚΚΚ. ἑξαδίων. *Omnes quinterni præter* κκκκ *duernum.* xxxx. & ΓΓΓΓ *ternos.* ΨΨΨΨ. & ΚΚΚΚ. *sexternos. Venetiis.* M. II. D. *Mense Junio apud Alaum.*

Dum larga horum Philosophorum volumina sub prælo sudabant, *Aldus* nullis laboribus fractus, ut lectoris tædium levaret, ejúsque animum continuâ lectione Philosophicâ fortasse fessum materiâ subinde variâ reficeret, Poetarum quorundam & Grammaticorum Opera interjecit.

Anno itaque 1495. THEOCRITI Idyllia triginta, HESIODI Opera, THEOGNIDIS sententias, PYTHAGORÆ Carmina aurea, & PHOCYLIDÆ Poëma cum aliis ejusdem materiæ Opusculis emisit, & [1] *Baptistæ* GUARINO præceptori suo dicavit. Ad calcem; *Im-*

magìs, quam ad œconomica spectare videtur, studiosis damus, daturi & id parum, quod deest, cùm primum haberi poterit. Videant igitur quidam vel ingrati, vel invidi, vel malevoli, quàm sit difficile qualescunque, nedum emendatos imprimendos curare Aristotelis libros, cæterorúmque illustrium perraros inventu. —— Mihi in tanto odio & invidiâ improborum hominum, id valde gaudendum est, quòd industriâ nostrâ potissimùm, maximísque laboribus effectum est, quod maximè cupiebamus. Ut scilicet rejiciendas ineptias, & barbariem, Græcisque auctoribus, & bonis artibus dandam operam, jam omnes, qui recto sunt judicio, censeant, cœperintque plurimi exemplaria Græca - nocturnâ versare manu, versare diurnâ.

[1] *Aldus Manucius Romanus Baptistæ Guarino præceptori suo S. P. D.*

En tibi, Magister doctissime, Theogonia Hesiodi, quam petis à nobis, interpretaturus publicè discipulis tuis. Addidimus ejusdem Poetæ Scutum, ac Georgicorum libros: nec non Theocriti Idyllia seu opuscula triginta; Item moralia versu elego Theognidis poetæ antiquissimi; cujus & Plato in legibus, & Isocrates meminit in orationibus. Nec deest Phocylides: quem antiquis ethographis annumerat Isocrates ad Demonicum. Operæpretium etiam visum est addere interpretationem maximi Planudii ejus libelli, qui incipit: Cùm ego animadverterem. Quem fama est fuisse Catonis cujusdam. Sed quicunque fuit, doctus fuit & lectu dignus. Cujus sententia cùm esset Planudiue Græcis quoque legendum tradidit versu hexametro & doctè quidem & eleganter. Hanc interpretationem in membranâ abhinc trecentis annis & plus eo scriptam litteris propè exesis, ut vix dignosci possent, vidisse se retulit mihi Franciscus Roscius juvenis plenus fide; & Græcè & Latinè apprime doctus. Nec mirum est; nam & ipse ex tuâ fœlici Veronâ oriundus, quæ mater & alumna est & semper fuit doctissimorum hominum. Inseruimus & alia quædam profutura studiosis, quæ in fronte libri impressa licet videre. Siqua tamen leges incastigata, magister doctissime, tam hìc quàm in cæteris libris: quos ego ad communem studiosorum omnium utilitatem curo imprimendos (nam esse aliqua non eo inficias) non mihi imputes: sed exemplaribus. Non enim recipio me emendaturum libros: nam in quibusdam Oedipo conjectore opus esset. Ita enim mutilati quidam sunt & inversi, ut ne ille quidem, qui composuit, si revivisceret, emendare posset. Sed curaturum summo studio, ut vel ipso exemplari imprimantur correctiores. Sic in Apollonio grammatico fecimus, sic in hôc libro in iis, quas addidimus, eclogis, rati satius esse aliquid habere quàm nihil. Quod incorrectum est, si lateat, raro vel potiùs nunquam emendatur. Si verò prodit in publicum, erunt multi, qui castigent saltem

Impressum Venetiis characteribus ac studio Aldi Manutii Romani cum gratiâ &c. M. CCCC. XCV. *Mense Februario.*

Anno

saltem longa die. Sic in Fabio Quintiliano: sic in C. Plinio nepote: sic in nonnullis aliis factum videmus, qui quotidie emendantur, quotidie pristinæ elegantiæ & candori propiùs accedunt. Sed periniqui sunt & ingrati, si qui sunt, qui me accusent. His ego nihil imprecarer, nisi ut quemadmodum ego ita & ipsi curarent aliquando imprimendos Græcos libros. Sentirent certè longè aliter, sed hæc satis. Hunc verò librum tibi dicamus Præceptor Excel. &c. FABRIC. in *Biblioth. Græc.* lib. 3. pag. 436. Exemplo hujus editionis, quod apud me est, *Dan.* HEINSIUS manu suâ adscripsit: *Ex hâc Theocriti editione videntur quædam non vulgaria in reliquis recentioribus posse emendari.*

Nonnulla sunt, in hæc THEOCRITI Idylliorum triginta editione, quæ scire lectorem non pœnitebit. Quædam his admiscentur, quæ & MOSCHO & BIONI adscribuntur. Post Idyllia 18. priora, sic se habet reliquorum ordo.

Ἐπιτάφιος Βίωνος.
Εὐρώπη.
Μόσχȣ Ἔρως δραπέτης.
Κηριοκλέπτης.
Ἐπιτάφιος Ἀδώνιδος.
Βȣκολίσκος.

Θεοκρίτȣ Ἁλιεῖς.
Μεγάρα γυνὴ Ἡρακλέȣς.
Θεοκρίτȣ Διόσκȣροι.
Θεοκρίτȣ Ἐραστής.
Σύριγξ.
Εἰς νεκρὸν Ἄδωνιν.

Præterea hujus ejusdem editionis duo diversa vidi Exemplaria; quæ in quibus invicem discrepant, indicandum est.

In Idyllio, quod inscribitur Μέγαρα, alterum horum duorum Exemplar post versum 13. Σχέτλιος, ὃς τόξοισιν &c. statim subjungit finales Idyllii, quod inscribitur Ἐπιτάφιος Βίωνος, versus, incipiens à versu 35. τῶ μέλιτος τῶ σῶ &c. Porrò in Idyllio, cui titulus Διόσκȣροι, idem post vers. 184. Ὧς δ' ἄυτως Κάστωρ &c. statim subjicit octo versus finales ex HELENÆ Epithalamio, Ἐυτεκνίην Κυπρις &c. usque ad Ὑμὰν ὦ Ὑμέναιε &c. Magnam quoque in ipsis versibus discrepantiam lector inveniet. Idem Exemplar post ultimum Idyllium addit duos breves tractatus, Γένος Θεοκρίτȣ, & Περὶ εὑρέσεως τῶν βȣκολικῶν, qui licèt in Libri fronte promittantur, in altero tamen Exemplari deficiunt, cujus scilicet ternio Θ post versus in locum aliorum mendosè repetitorum restitutos duobus his tractatibus spatium non reliquerat. Tamen in utroque, cùm ternionis hujus paginæ dissentiant, idem est Registrum. Denique in utroque σύριγγος figura est dispar, & Idylliorum quorundam tituli diversi.

Μέγαρα γυνὴ Ἡρακλέȣς.
Διόσκȣροι, κοινῇ Ἰάδι.

Μισῶν φιλέοντα.

Ἦχημα Μȣσῶν, ἢ Θεοκρίτȣ
Σύριγξ. Τῷ Πανί.

Μέγαρα γυνὴ Ἡρακλέȣς, Δωρίδι.
Θεοκρίτȣ Διόσκȣροι, κοινῇ Ἰάδι, ἐγκωμιαστικόν.
Θεοκρίτȣ Ἐραστὴς, Δωρίδι διηγήμαται. (Repono ex aliis editionibus διηγηματικόν.)
Τῷ Πανί.

Anno eodem [1] THEODORI Grammaticam, & Opusculum de mensibus, APOLLONII Syntaxin, & HERODIANI tractatum de numeris vulgavit. Ad calcem Grammaticæ THEODORI, Τέλος τῦ (repone τοῦ) τετάρτου τῶν εἰς τέσσαρα τοῦ Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγῆς. Καὶ Ἰησοῦ χριστῷ πλείστη χάρις. Postea *Registrum præcedentium quaternionum.* Ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις δεξιότητι Ἄλδου Μανουκίου τοῦ Βασιανέως. Ad calcem APOLLONII, *Registrum tantùm Apollonii. Impressum Venetiis in ædibus Aldi Romani octavo Calendas Januarias.* M. CCCC. LXXXXV.

Anno 1496. *Thesaurum Cornu-copiæ* & *Hortos* ADONIDIS, i. e. variorum de re Grammaticâ opusculorum syllogen, luce donavit. Huic præmittuntur Præfationes quatuor, duæ * *Aldi* & [1] POLI-

1 *Aldus Manucius Romanus Lectori. S. D.*

Non sum nescius, studiose lector, hanc Apollonii Theodorique grammaticen visum iri tibi primò duriusculam atque insuavem: deinde cùm eam accuratè relegeris, & facilem & jucundam. Nam Theodorus (si dictionem attenderis) videbitur tibi dulcis, eloquens, & planè Atticus, nihilque prætermisisse, quod sit necessarium volenti Græcè discere. Si verò doctrinam atque ordinem (Pace aliorum dixerim) solus docere bonas litteras cæterorúmque grammaticorum facilè princeps. —— Apollonio, si eum tibi legendo feceris familiarem, magnopere delectaberis ac proficies. Est enim doctus, elegans, varius & peracutus; hic est, de quo sic in proœmio meminit Priscianus. Quid enim Herodiani artibus certius? Quid Apollonii scrupulosis quæstionibus enucleatius inveniri queat? Et in eodem. Quamvis ad Herodiani scriptorum pelagus & ad ejus patris Apillonii spaciosa volumina, compendiosa existimanda sint scripta librorum meorum. Eum verò esse, de quo Priscianus, potes ex ejus vitâ colligere, quæ impressa est in principio ipsius libri de constructione, in qua filii quoque Herodiani fit mentio. Edidit uterque de arte grammaticâ immensa volumina, quæ legisse videtur Priscianus. Nos autem ut aliis plurimis in quavis scientia, pretiosissimis libris vel hominum incuriâ, vel infœlicitate temporum, his quoque caremus. Vix extant Apollonii quatuor libri de constructione, qui quales sint studendo tu ipse cognosces. Illud non te fugiat, exemplaria habuisse me quamplurima curassèque ut quàm emendatissimè imprimerentur, neque quicquam ausum aut addere aut diminuere. Sperabam enim cùm cæteros Apollonii libros, tum hos quoque de constructione habiturum nos aliquando correctiores; & quotcunque etiam scripsit Herodianus filius, si quo in carcere indignè & miserabiliter detenti latent squallidi fuliginosíque & corrosi blattis. Miror obiter *Aldum* in suâ superiore epistolâ, ubi leguntur hæc [*Item quæ Græci: passiones nos dicimus*] spatiolum illud vacuum reliquisse, quasi typorum Græcorum, quibus vox πάθη imprimeretur, penuriâ laboraffet.

* *Aldus Manucius Basianâs Romanus studiosis omnibus S. P D.*

—— Spero fore illud, ut siqui sunt tam pravo ingenio, ut communi omnium bono mœreant, aut rumpantur invidiâ: aut succumbentes mœrori miserè conficiantur, & denique suspendant se; quandoquidem quæcunque extant Aristotelis volumina, videbunt brevì nostris excusa formis. Imprimentur propèdiem & commentarii. Jam ferè omnes coegi. Incumbite vos, quæso, incumbite bonis litteris: quando ego vobis adjuvante Christo IESU Deo optimo maximo optimum quemque librum suppeditabo. Ecce habetis opus oppidò quàm utile & necessarium quem κέρας Ἀμαλθείας, quem κήπους Ἀδώνιδος, quem jure Thesaurum appellaverim. In eo enim ferè omnia reposita sunt, quæ desiderare quis possit ad perfectam absolutámque cognitionem litterarum Græcarum & eorum præcipuè quæ leguntur apud poetas, qui verba variis figuris, ac linguis, ita sæpe immutant, ut facilius sit Nili

[1] POLITIANI *Latinè*, totidem [2] CARTEROMACHI & [3] CAMERTIS,

Nili caput, quàm alicujus temporis thema, aut principium invenire, &c. —— *librum Copiæ-cornu hortósque Adonidis, & thesaurum dicimus propter summam, quæ in eo est, rerum bonarum copiam. Primus labor in eo fuit Guarini Camertis, & Caroli Antenorei Florentini hominum multi studii, ac in Græcarum litterarum lectione frequentium. Hi simul ex Eustathio, Etymologico, & aliis dignis grammaticis accepere hæc canonismata: digessereque per ordinem litterarum: nec sine adjumento, & consilio Angeli Politiani, viri summo ingenio, ac impensè dotti. Secundus verò labor meus fuit: qui ea omnia recognovi non parvo labore, cum iis conferens, unde excerpta voluminibus fuerant. Multa enim addidi, plurima immutavi adjuvante interdum Urbano divi Francisci fratre optimo: à quo brevi habebitis quas summâ curâ, ac doctissimè composuit in Græcam Linguam introductiones.* —— *Postremò illud nolo vos ignorare, bonarum litterarum amantissimi, notasse me asteriscis, quæ obscura, concisa & depravata visa sunt, obeliscis verò, quæ superflua judicavi. Cur autem aliqua signo alterutro annotanda, prætermiserim, habuit multas causas. Sed præcipua fuit angustia temporis. Peto igitur à vobis, si qua in tanto opere non placuerint, quòd vel reprehendenda vel non plana videantur, ne mihi succenseatis, sed iis, si audebitis, unde accepta sunt: vel bellis potiùs exterarum gentium: quibus & Græcia & Italia semper obnoxia fuit. Mendosorum enim est exemplarium culpa, non mea. Nihil magis depravatum grammaticis; fragmentata omnia; nihil absolutum, nihil integrum. Quanquam hic liber (ut dixi) thesaurus est, κέρας τε Ἀμαλθείας καὶ κῆποι Ἀδώνιδος, quoniam in eo uno ferè omnia congesta sunt, quæ digna scitu in aliis leguntur. Itaque si inter tot laudanda aliquid minùs probandum legeritis, mementote illius Horatiani præcepti: Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis offendar maculis: quas aut incuria fudit, aut humana parum cavit natura. Estote igitur impressionis nostræ æqui judices, affectique beneficio minimè ingrati: & misereminì laborum nostrorum. Valete.* Ut lector specimen habeat horum, quorum hic mentio fit, Asteriscorum & Obeliscorum, consulere poterit sequentes locos hujus *Thesauri*, viz. fol. 6. pag. 2. in voce Ἄϊδι. fol. 62. pag. 2. in voce Ἐγκορδισμένος. fol. 95. p. 1. in voce Κρήγυον. fol. 76. p. 1. in voce Ἡσθῆσαι.

1 *Angelus Politianus Varino Camerti suo S. D.*

Confulis me, Varine, de novi operis editione, quo tu videlicèt inclinationes omnes paulò remotiores Græcæ Linguæ breviter ac dilucidè pérque ordinem litterarum complexus es. Ego verò te, ut edas, quàm maximè adhortor: quippe usui magno futurum Græca discere cupientibus tibique immortalem gloriam pariturum. Mihi certè (quid enim dissimulem?) gratissimum facies; nam cùm te semper habuerim quasi eximium inter discipulos utriusque linguæ, meâque tibi in litteris etiam arcana retexerim: quod tu homo gratissimus libenter & profiteris & prædicas: nimirum scilicet ad me quoque portio aliqua tuæ tantæ laudis redundabit. Hoc idem (puto) & Carolus ipse tuus Antenoreus honestus adolescens exoptat, ejusdem tecum laboris particeps. Quid autem dixi, tuus, ac non potiùs noster, quando utrique pariter operam dedit?

2 CARTEROMACHUS laudat *Varini* CAMERTIS in *Græcis* litteris peritiam. CAMERTEM in loco suprà citato non *Varinum* sed *Guarinum* ALDUS appellat. Sic ARISTOBULUS in Epigrammate huic libro præfixo Γουάρινος. Ipse se in suâ Epistolâ dicit Βαρῖνος.

3 Suam Epistolam scribit ad *Petrum* MEDICEM, quem laudat ob magnos ipsius in Linguâ *Græcâ* progressus πολλά (inquit) εἰσι καὶ ἄλλα, ὦ χαρίεστατε, ἅμε προὔτρεψαν πρὸς σὲ γράφειν· ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἡ εὔνοια, ἣν πόλλα ἔτη πρὸς σε ἔχων διατελῶ. Πῶς γὰρ οὐκ ἀνόητος καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιος οὐκ εἰκότως δόξαιμι, ὃς ἤδη δέκα καὶ δύο ἔτη ὅλα παρὰ τῷ Θωμᾷ τῷ Ἀντηνορίῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ υἱοῖς πολίταις βελτίστοις καὶ σοὶ εὐνουστάτοις καὶ πιστοτάτοις βιώσας, εἰ μή σε μεγάλως καὶ ὑπερφυῶς ἀγαπῴην. Ἔτι καὶ ἄλλο κατὰ πολὺ προὐκαλίσατό με· Ἄγγελος γὰρ ὁ Πωλιτιανὸς, ὃς ἐμὲ Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ μονονουχὶ ἐκ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων ἐπαίδευσε, σὸς γέγονεν διδάσκαλος. Εἰ οὖν, ὦ Πέτρε, σοὶ μὴ ἀνατιθείην πάσας ἐμοῦ τὰς ἀγρυπνίας

MERTIS *Græcè*; cum *Græcis* POLITIANI, ARISTOBULI, GARTEROMACHI & [1] ALDI Epigrammatibus. Ad calcem, *Registrum Quaternionum. Venetiis in domo Aldi Romani summâ curâ laboréque præmagno. Mense Augusto.* M. IIII. D.

Anno 1497. edidit URBANI Grammaticam *Græcæ* Linguæ; & Lexicon *Græco-Latinum* cum AMMONII catalogo vocum similium & dissimilium, & indice nominum tacticorum; aliisque hujusmodi brevibus tractatibus; adjecto ad finem *Latino* alphabeto; quod ut in gratiam eorum, qui Græcas litteras discere concupiscunt, componeret, nec impensæ, nec labori se pepercisse testatur.

Anno 1498. ad *Græcæ* Poeseos genus adhuc apud Typographos intentatum & novum, nempe scenicum, ALDUS se convertit: & novem ARISTOPHANIS Comœdias *Græcis* scholiis illustratas excudit, *Danieli* CLARIO *Parmensi* * nuncupatas, cum Græcis *Marci* MUSURI

καὶ τὺς πόνυς, πῶς αὐτῷ τὰ δίδακτρα ἀποδιδοίην; Ἰδὺ ὖν πρῶτον τῶν πολλῶν καὶ θαυμασῶν συ ἀρετῶν ἕνεκα &c. —— μάλιστα συναιρῦντος καὶ βοηθῦντος τῦ Καρίλυ τῦ Ἀντιπορόου νεανίσκου ὐ μετρίως ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γλώττῃ πεπαιδευμένυ πολὺν χρόνον πονήσας ταῦτα τὰ κανονίσματα περὶ τῶν ῥημάτων —— —— συνείλοχα &c. —— διεξελήλυθα ὖν μετὰ πάσης σπυδῆς ὅλον τὸν Εὐσάθιον, γραμματικὸν δηλαδὴ ἔνδοξον, καὶ τῦ Ὁμήρυ ἐξηγητὴν χρησιμώτατον. Ἀνέγνωκα δὲ καὶ τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν, καὶ ἄλλους τινὰς ἐξηγητὰς, κἀκ τύτων ἁπάντων ταῦτα τὰ καλὰ καὶ πάνυ ἀναγκαῖα σπυδαίων χάριν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἐξελεξάμην. &c.

1. En *Aldi* Epigramma Dialecto Doricâ conscriptum:

Αῆς γνῶν Ἡσίοδον, καὶ Σιμιχίδαν, καὶ Ὅμηρον,
Ποιητάς τ' ἄλλως; τὰν λαβὲ πραξομέναν.
Κ'εἰς γὰρ Λατοΐδα γλυκερὸν δῶ, κ'εἰς τε πορευσεῖ
Μισά ρ' ἀηδονίαν ἄλσεα Πιερίδων.

In nullis ferè Libris impressis frequentiores, quàm in duobus his Grammaticorum voluminibus, abbreviationes vidi, quas à manuscriptis codicibus traxerunt Typographi. De quibus abbreviationibus scripsi pluscula in Annal. Typogr. Tom. I. p. 247. 248.

* ALDUS in suâ Epistolâ sic: *Perbeati illi mihi videntur*, Clari *vir doctissime, qui hôc tempore in summâ bonorum Librorum copiâ liberalibus disciplinis operam daturi Græcè discunt: facilè enim ac brevi Græcam Linguam, nisi ipsi sibi defuerint, consequentur; in quâ multis sæculis nullus ferè ex Latinis, culpâ magis temporum quàm ingeniorum, excelluit: facillimè Græcis literis adjutricibus omnium laudatarum artium procreatricem philosophiam callebunt, nec medicinam minùs. Errant meo judicio multùm, qui se bonos Philosophos Medicósque evasuros hôc tempore existimant, si expertes fuerint literarum Græcarum. Quibus &* Aristoteles, *quicquid ad Dialecticen, ad Philosophiam & naturalem, & transnaturalem, & moralem, quicquid ad Rhetoricen & Poeticen pertinet, doctissimè scripsit.* ALDUS igitur noverat ARISTOTELEM de Rhetoricâ & Poëticâ scripsisse. Hos tamen Philosophi Tractatus nondum viderat, quos nequaquam inter reliqua, quæ excudit, illius Opera omisisset. Redeo ad supradictam ALDI Epistolam. —— *Optimè igitur tu, mi* Clari, *in præstanti istâ & opulentâ urbe* Ragusio *juventuti consulis, qui eam & Græcè & Latinè simul, ut præcipit* Quintilianus, *summo studio, ac fide jam multos annos publico conductus stipendio doces; quod ut tibi factu facilius est, mitto ad te* Aristophanem, *ut illum non modo legendum, sed ediscendum quoque discipulis præbeas tuis; quem in tuo nomine publicare voluimus, ut conjunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem munere, declararem, & præsertim cùm tu, etsi de facie non novimus, assiduis tamen*

SURI [1] Præfatione & *Scipionis* CARTEROMACHI [2] Epigrammate. Ad calcem, *Registrum.* Ἅπαντά ἐςι τετράδια, πλὴν τῶν δ. ο. Π. πενταδίων, καὶ τῶν Φ. Ζ. Τ. τριαδίων, καὶ τοῦ Μ. διαδίȣ. *Omnes sunt quaterni, exceptis* δ. ο. Π. *quinternis*, *&* Φ. Ζ. Τ. *ternis*, *& M. duerno. Venetiis apud Aldum. M. II. D. Idibus Quintilis.* In ARISTOPHANIS Textu specimen Græcorum suorum majorum (quantum adhuc videre contigit) ultimum; in scholiis minorum, sed elegantiâ illis majoribus non absimilium, primum dedit; quibus uti in reliquis deinceps Libris usque ad hujus centuriæ finem maluit.

Eodem anno, POLITIANI non multò antè morte præmaturâ erepti Operibus omnibus vitam reddidit longiorem, his præmissa ad *Marinum* SANNUTUM *Leonardi* filium patritium *Venetum* [3] Epistolâ.

tamen me afficias beneficiis. Essem profectò ingratissimus, si te valdè amantem, non redamarem. Accipe igitur novem Aristophanis *Fabulas; nam decimam* Lysistraten *ideo prætermisimus, quia vix dimidiata haberi à nobis potuit. Sint satis hæ novem cum optimis & antiquis (ut vides) commentariis, quibus Græcè discere cupientibus nihil aptius, nihil melius legi potest, non meo solùm judicio, quod non magnifacio, sed etiam* Theodori Gazæ *viri undecunque doctissimi, qui interrogatus quis ex Græcis Auctoribus assiduè legendus foret Græcas literas discere volentibus, Respondit, solus* Aristophanes, *quòd esset sanè quàm acutus, copiosus, doctus, & merus Atticus. Hunc item* Joannes Chrysostomus *tanti fecisse dicitur, ut duodetriginta Comœdias* Aristophanis *semper haberet in manibus, adeò ut pro pulvillo dormiens uteretur. Hinc itaque & eloquentiam & severitatem, quibus est mirabilis, didicisse dicitur. Ego sic assiduè legendum à Græcis censeo* Aristophanem, *ut à nostris* Terentium; *quem quòd semper legeret*, M. Tullius *familiarem suum appellabat. Vale.* Venetiis *tertio Idus* Julias. M. II. D.

1 Μάρκος Μȣσȣ̃ρος ὁ Κρὴς τοῖς ἐντευξομένοις εὖ πράττειν.

Ἄχρι μὲν τȣ̃ παρόντος, ὦ φιλέλληνες, Ἄλδος ἔπραξεν ἡμῖν Ἑλληνικῶν εὐπορεῖν βιβλίων, ἀφ' ὧν ἐςὶ τὴν μὲν φύσιν τῶν ὄντων κατανοεῖν, τὰς δὲ περὶ τὸ ἦθος ἀρετὰς καὶ κακίας διαιρεῖν, καὶ τίνι συλλογιζομένȣς μεθόδῳ τ' ἀληθὲς μετιέρχεσθαι προσήκει, μανθάνειν. Ἃ γὰρ τῶν Ἀριςοτέλȣς συγγραμμάτων καὶ ἐς ἡμᾶς σωθέντα διατελεῖ, δαπάνης φεισάμενος ȣ̓δεμιᾶς ἐνετύπωσεν, ἐφ' ᾧτε δεξιὸς τοῖς εἰλικρινȣ̃ς παιδείας ἱεμένοις τόγε ἐς αὐτὸν ἧκον γενέσθαι. Νῦν δὲ θεωρῶν καὶ σκοπῶν τοῖς φιλοσοφȣ̃σι μετὰ τὴν τῶν λεπτῶν καὶ μετεώρων ἀνάγνωσιν ἐνδεῖν τινα καὶ ψυχαγωγίαν, δι' ἧς τὴν διάνοιαν ἔχοιεν ἂν ἀπειρηκυῖαν ἀνεῖναι, παιδιὰν ἡμῖν ȣ̓ πάντως ἀσπȣ́δαςον ἐπινόησε, μηδοτιοῦν προϊεμένοις καιρȣ̃, τὰς Ἀριςοφάνȣς θυμέλας ȣ̓ μόνον ἀγομένων Διονυσίων Ἀθήνησιν, ἀλλ' αἰεὶ προχείρȣς καὶ πανταχȣ̃ θεᾶσθαι παρασκευάσας. —— Οὐ μόνον τὰς ἐξηγήσεις συνείρειν ἠργολαβήσαμεν πεφυρμένας τέως, ὡς ἴςε που καὶ αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ τυπωθείσας ἤδη ἐπιτετράμμεθα διορθȣ̃ν. Αἱ δὲ τῶν χαλκογράφων ἁμαρτίαι κάρηνά εἰσι Λερναῖα τῆς πολυμφυȣ̃ς Ὕδρας πολυπλοκώτερα, καὶ τῆς Ἰόλεω ἐπικȣρίας δεόμενα. Ὅσῳ γὰρ ἐξεκόπτομεν, τοσῷδε πλείȣς ἡμῖν ἀνεφύοντο, τȣ̃ τὸ μὲν μεταβάλλειν, τὸ δὲ προστιθέναι, τὸ δ' ἀφαιρεῖσθαι τῶν ςοιχείων ἀφορμαί. &c.

2 Σκιπίωνος Καρτερομάχȣ τȣ̃ Πιςοριέως.

Ὅσσῳ τῶν προτέρων πλείȣς ποτὲ τ' ἀνδρὸς ἔφεῖντο,
Τόσσῳ παυρότεροι εἶχον Ἀριςοφάνην.
Νῦν δ' ὀλίγȣ, πάρα μὲν πᾶσιν, καὶ πᾶσιν ὀπηδεῖ.
Μηδένα τῶν πάντων, πῶς γὰρ, ἀναινόμενος.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πάντες τὸν ἐρώμενον ἔσχετ' ἐρασαί,
Χρὴ γ' Ἄλδῳ πολλὰς εὐθὺς ἔχειν χάριτας.
Ἄγνωςον δ' αὐτῷ καὶ πλείονας ὅςις ὀφείλει,
Ἢ ὑμεῖς, ἢ καὶ αὐτὸς Ἀριςοφάνης.

3 In quâ sic ALDUS: —— *quanquam et doctissimus, semper tamen cùm veterum tum neotericorum legis aliquid, memor* Pliniani illius,

ia. *Venetiis in ædibus Aldi Romani mense Julio. M. II. D. cum Registro.*

Hoc anno, impressum est BERGOMI, SCIEDAMI, UTINI, & OPPENHEIMII; item ANDEGAVIS, à JOHANNE ALEXANDRO: Proximo, BAMBERGÆ, à JOHANNE PFEIL; LANTRIGUIERI à Joanne CASNEZ: Anno demum 1500. PERPINIANI, à JOHANNE ROSEMBACH; AURELIANI, à PETRO ASSELINO; CRACOVIÆ; SCHONHOVENIÆ, in Regularium Conventu.

Anno 1499. Aldus duos Epistolarum à variis Authoribus Græcè scriptarum libros *Antonio Codro* URCEO dedicavit. Ad calcem Libri primi, *Græca Marci* MUSURI *Epistola*, *Registrum & signaturarum ordo*; *Venetiis apud* ALDUM. *Mense Martio* (die 29. uti ex Epistolâ * Mu-

illius, nullum esse tam malum librum, qui aliquâ in parte prodesse non possit. Ex quo itaque accepisti Angeli Politiani *summo viri ingenio & singulari doctrinâ lucubrationes excudi formis in ædibus nostris, me, ut editionem accelerem, hortari non desinis, quòd summi ingenii labores præstanti ipse ingenio legere concupiscas, addito tamen Græco adagio* σπεῦδε βραδέως. *Quare tibi* Politiani *quæcunque habere potuimus* Opera, Marine *suavissime, dicata muneri mittimus. Quæ verò ea sint, in Indice, qui statim post Epistolam legitur, licet videre. Quòd si quid doctas aures tuas offendet tanquam parum elaboratum & cultum, scito non esse hæc edita ab ipso, sed ab amicis, & præcipuè ab* Alexandro SARTIO Bononiensi *litteratis omnibus pergrato viro, qui amicissimi viri quæcunque habere potuit Opera multùm ac diù & accuratè quæsita imprimenda curavit. Et igitur dignissimus veniâ* Politianus *noster, siquid in ejus scriptis deprehendetur vitii; quandoquidem emendaturus, si licuisset, erat: immo si annos suos vixisset, & Leges ex Pandectis, quæ olim* Pisanæ *fuerunt, in pristinam, quod cœperat facere, lectionem restituisset, commentariósque in illas, quod prædicabat non barbarè sed more Romano & doctissimè confecisset. Cœperat etiam fœliciter & miro successu à barbaris Philosophiam ipsam asserere. Pollicebatur quoque intrà decennium liberalissimas artes omnes & vivâ voce & scriptis se luculentissimè enarraturum. O immaturam & crudelem mortem, quæ maximè sævit in summa ingenia! O jacturam semper dolendam! Quàm multa vir ille scitu dignissima posteris reliquisset, quæ fortasse nunquam scientur! Sed utinam & secundam centuriam Miscellaneorum & Epiphyllidas & in* Tranquillum, *in* Terentium, *in* Statium, *in* Quintilianum *ingeniosas & doctas annotationes & alia quàm plurima, ex quibus vel centum facere centurias potuisset, habuissemus! Prodiissent & illa in publicum profutura hominibus; quæ (ut audio) quidam* Florentiæ *occultant, ut edant pro suis.* Ante Græca *Politiani* Epigrammata habemus hanc *Zenobii Acciaioli* Epistolam. *Angeli* POLITIANI *Græca Epigrammata, sicut in archetypo volumine scripta erant, publicanda curavi. Non quòd ea censerem judicio auctoris ad æternitatem probata; sed ut bonis adolescentibus ad certam spem profectus extarent; cùm* Politianum *viderent in hôc quoque genere scriptionis, in quo Latini paulummodo mussitantes gloriari solemus, eo tamen studio ac diligentiâ processisse, ut horum permulta penè puer conscripserit. Quædam verò inambulanti etiam aut cœnanti veluti repentino calore fusa ipsi sciamus. In quîs tamen ipsis (ut mihi quidem videtur) ejusmodi multa sunt, quorum si facilitatem ac copiam reputâris, magni quidem ingenii* Politianum *sed & multæ lectionis fuisse ostendant; planèque indicent, quantum vir ille operæ pretium facere potuerit, si perficere, quæ cogitabat, per importunum obitum licuisset: Ut quòd effecit, laude dignissimus, quòd non potuit, veniâ ac commiseratione censendus sit.* Florentiæ *Kal.* Decemb. 1495. Epigrammatibus plerisque annum æræ Christianæ aut suæ ætatis (primo 1471. ætatis 17. ultimo 1493.) adjunxit *Politianus.*

* Ὠς

* MUSURI liquet) *M. ID.* Ad initium secundi, *Aldi* [1] *Epistola ad Urceum quinto decimo calendas Maias M. ID. data.* Ad calcem, *Registrum cum signaturis.* Ἐνετίῃσι καὶ τοῦτο παρ' Ἄλδῳ τοῖς Φθάσασιν ὁμοιοτρόπως. *Venetiis apud Aldum, eâdem, quâ cætera, conditione.*

Eodem Anno in Medicorum gratiam DIOSCORIDEM & NICANDRUM in [2] *Hieronymi* DONATI patritii *Veneti* nomine suo ære excusos publicavit, scholiis in hunc veteribus adjectis. Ad calcem DIOS-

* Ὡς μὲν Ἐνετίῃσι τὸ παρὸν ἐνετυπώθη βιβλίον, καὶ ὅτι παρ' Ἄλδῳ, καὶ ὡς οὐκ ἄνευ προνομίου, καὶ ὅτι μηνυχιῶνος φθίνοντος τρίτη χιλιοστῷ υ' ἐνενηκοστῷ θ' ἀπὸ τῆς θεογονίας ἔτει, ταῦτα δὴ οὔτε πρὸς ἐμοῦ λέγειν, οὔτε τῶν φιλολόγων οὐδεὶς ἄν ποτε τῆς τοιαύτης ἀπειροκαλίας οὐδὲν ἀπόναιτ' ἂν ἀγαθόν. —— Ἔτι κἀκεῖνο πάντας εἰδέναι βουλοίμην, μάλιστα μὲν ἡμῖν τοῦ ἄριστα διορθώσεως τὴν πραγματείαν ἕξειν μελῆσαι. Εἰ δέ τι που παρέδραμεν, ἢ διεστραμμένον εἶναι γράμμα, ἤτι τοιοῦτον, οἷον οὐδὲ τοῖς ἄκρῳ φασὶ δακτύλῳ τῆς Ἑλληνικῆς γευσαμένοις φωνῆς, ἐμποδὼν ἂν πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου γενέσθαι. Ἐν μέντοι τοῖς Ἀλκίφρονος ἔστιν οὐ τὰ τῆς ἐννοίας διημαρτῆσθαι, μηδὲν ἡμῶν παρὰ τὰ ἐν ἀντιγράφοις ἀνηκέστως οὖσι διεφθαρμένοις ῥιψοκινδύνως καινοτομεῖν τολμησάντων. Ὅθεν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἂν εἰ καὶ μάλα φορτικὸν εἰπεῖν ὑποστειλαίμην, μηδένα τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ τοιάδε μεταχειριζομένων, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, οἷς ἡμεῖς ἐνετύχομεν, ἀντιγράφοις, ὑγιέστερον ἂν ταύτην ἐπανορθῶσαι τὴν βίβλον &c.

1 *Aldus Manutius Romanus Antonio Codro Urceo S. P. D.*

Collegimus nuper, Codre doctissime, quotquot habere potuimus Græcas epistolas, easque typis nostris excusas, duobus libris publicamus, præter multas illas Basilii, Gregorii, & Libanii, quas, cùm primùm fuerit facultas, imprimendas domi servamus. Auctores verò, quorum Epistolas damus, sunt numero circiter quinque & triginta, ut in ipsis libris licet videre. Has ad te, qui & Latinas & Græcas litteras in celeberrimo Bononiensi gymnasio publicè profiteris, muneri mittimus, tum ut à te discipulis ostendantur tuis, quò ad cultiores litteras capessendas incendantur magis, tum ut apud te sint Aldi tui μνημόσυνον *& pignus amoris. Vale Venetiis quintodecimo calendas Maias M. ID.*

2 Quem sic in Epistolâ ALDUS alloquitur. *Nescio quid sit,* Donate *Vir integerrime, addo etiam doctissime, quòd ex eo tempore, quo non parvo meo incommodo, & labore renascentibus in* Italiâ *bonis litteris, quocunque potui modo, cœpi opem afferre, omnia mihi adversa, nunc hominum perfidiâ, nunc temporum infelicitate, contigerint. Nisi id* Græcorum *infortunio adscribendum est. Quòd ærumnosi futuri sint, quicunque ex nostris* Græcitati *opitulantur, quod etsi quidam joco solent dicere, multis tamen id ita esse probari exemplis potest. Quòd verò majore in dies animo perstiterim in proposito, & nunc maximè perstem, illud sæpe commemorans,* Tu ne cede malis, sed contra audentior ito, *mecum ipse demiror, atque eò magis, cùm excrucier, ac penè opprimar laboribus, & juvet opprimi, juvet esse miserum.* Video meliora, proboque, deteriora sequor: *nam tempus rem quàm carissimam perdens, mihi obsum, ut aliis prosim. Sed feram æquo animo mea damna, dum prosim; nec si vixero, ab incæptis unquam desistam, donec quod semel statutum mihi est, perfecero. Et quanquam majora viribus aggressi sumus, cùm domi nostrâ ea ad Latinam, Græcámque & Hebraicam Linguam formis publicandam summo studio, assiduóque labore cudantur, quæ admirationi omnibus futura speremus, tamen (faveat Deus) bene ac pulchrè omnia perficientur. Interea* Dioscoridem, *ac* Nicandrum *damus, rati gratissimos, atque utilissimos fore studiosis omnibus, atque iis maximè, qui sunt in* Plinianâ *lectione versati. Scis enim plurima esse in* Dioscoride, *quæ mutuatus videtur* Plinius: *quòd utrumque sæpe legeris, alterúmque cum altero accuratè contuleris. Hunc igitur librum, quò plus auctoritatis foret hisce laboribus nostris, in tuo nomine ære nostro excusum publicare voluimus: quod tibi humanissimo omnium non ingratum fore existimabamus. Quare velim hunc etiam benignâ fronte suscipias. méque de hoc quoque labore, ut facis ames. Quanquam illud fortasse in* Dioscoride *displicebit, simplicia quædam, quæ aliis quàm Græcis ap-* pel-

DIOSCORIDIS, post alphabeticas, quæ signaturis inserviunt, litteras, Ἅπαντά ἐςι τετράδια πλὴν τῦ τελευταίυ, τῦτο γὰρ πεντάδιον. *Omnes sunt quaterni, præter novissimum; is enim quinternus.* Ad calcem NICANDRI, Α. Β. Γ. Δ. τετράδια. Ε δὲ τριάδιον. *Venetiis apud Aldum. Mense Julio. M. ID.* Sequuntur deinde Scholia in NICANDRI *Alexipharmacorum* Librum ampliora cum ἐκθέσει Mensurarum & Characterum. Scholia hæc in binis paginarum singularum columnis disposita typis *Græcis* aliam formam, exiliorem nempe, nec adeò nigram, (qualis in Libris post 1500. ab ALDO impressis) referentibus excusa sunt.

Eodem anno, cùm omnes cujuslibet Artis & Scientiæ studiosos demerendi occasionem nullam omitteret, veteres ex *Græcis* & *Latinis* Astronomicos in corpus unum redactos, hos partim antè vulgatos, illos hactenus ineditos, typis elegantissimis publicavit. *Julium* MATERNUM ex *Scythicis* oris nuper allatum sub * *Guidi* PHERETRII *Urbini* Ducis nomine produxit. Ad calcem, *Venetiis in ædibus Aldi Romani mense Junio. M. ID. Nequis impune integros hos ac emendatos Materni libros, hinc ad annos decem, formis iterum queat excudere, cautum est.* Signaturarum tabella. MATERNUM sequitur [1] MANILIUS; hunc ARATI Vita è *Græco* in *Latinum* versa *Aldo* MANUTIO interprete; dein *Arateæ* [2] GERMANICI, CICERONIS, [3] AVIENI trans-

pellantur nominibus, in contextu esse inserta, eáque in margine potiùs imprimenda fuisse censebis. Sed id nos idcirco fecimus, quoniam in contextu in omnibus ea legimus exemplaribus. Præterea quia non absurdum videbatur, etiam quo apud alias gentes nomine simplicia appellarentur, Dioscoridem *voluisse docere; & præsertim cùm ipse militem se fuisse, ac multam terram peragrasse dicat in proœmio: sed in contextúne, an in margine legantur, parvi referre existimo. Illud magis puto dolendum, nonnulla ex iis nominibus esse incorrecta: quæ tamen unusquisque sibi, correctius nactus exemplar, emendare poterit. Nos, quæ habere potuimus, dedimus Vale.* Venetiis *octavo Idus* Julias *M. ID.* Ex hâc Epistolâ constat ALDUM nil intentatum liquisse, ut omnibus litteratis in omni Linguâ prodesset; & *Hebraicæ* etiam Typographiæ non minùs quam *Latinæ* & *Græcæ* se accingere aliquando voluisse.

* *Opera pretium mihi videtur*, Guide Pheretri *Dux ill. ut quæcunque volumina formis excudenda curamus, præfatione aliquâ veluti clypeo quodam munita exeant in manus hominum, &, quò sit illis plus auctoritatis, viris vel doctrinâ vel dignitate, vel utroque perinsignibus dedicentur. Quapropter* Julium Maternum *sub tuo fœlici nomine are nostro excusum publicare voluimus, tibique dono mittere,* Guide *Princeps doctissime, rati fore tibi gratissimum, quod integer & absolutus abusque* Getis *in* Italiam *redeat, suósque revisat, & patriam. Nam qui vagabatur priùs, valdequam depravatus erat, ac mutilus & ferè dimidius.* —— Venetiis *decimo sexto Calendas* Novem. *M. ID.* Hanc Epistolam sequitur alia ad Cardinalem *Hyppolytum* ESTENSEM Epistola *Pescennii Francisci* NIGRI *Veneti* Doctoris anno 1497. (nam eo primùm editus est hic Author) data; in quâ scribit se *non parvo labore, operâ, industriâ, vaframento, periculo, lucubratione, ad superos deduxisse ab inferis* Firmicum *integrum, emendatum, tersum, politum:* Et in eâdem præterea mentionem facit suæ *triplicis* Grammaticæ. *Latinam* tantùm ejus Grammaticam anno 1480. excusam vidi.

1 Excusus est antea anno 1474.

2 Hæc GERMANICI versio priùs prodiit ann. 1474. ALDUS (ut FABRICIUS observat in *biblioth. Lat.*) edidit hôc titulò; *Frag-*

translationes; Aratus postea cum Theonis scholiis, & Procli Sphæra, *Græcè*; Eadem *Latinè*, interprete *Thomâ* Linacro, cum ejus dedicatoriâ [1] ad Arcturum *Cornubiæ Walliæ*que Principem præfatione, & * Aldi ad *Albertum* Pium, *Gulielmi* Grocini

Fragmenta Arati Phænomenon *per* Germanicum *in Latinum versi cum commento in* Siciliâ *reperto. Propriè verò hoc quod vocat commentum non est commentarius in* Arati *Metaphrasin, unde* H. Grotius *illud tanquam alienum in* Arateis *suis prætermisit: sed ut* Jo. Fellus Oxoniensis *Episcopus in suâ* Eratosthenis *editione pulchre observavit; Latina Versio catasterismorum* Eratosthenis, *additis quibusdam excerptis* Nigidii Figuli *Sphæra Græcanica, & recentioribus quibusdam è* Plinio, Fulgentio Planciade *&* Isidoro *de naturâ rerum assumentis. Persuasit sibi nempe* Fellus *commentarium istum* (*quicquid* Scaliger *aliique viri docti aliter senserint*) Germanici *ipsius esse* (*quod &* Politiano *c.* 3. *Misc. &* Barthio *pridem visum*) *ab eôque non* Aratum *modò sed &* Eratosthenem *translatum esse Latinè.*

3 Antè prodiit ann. 1488.

1 Bayle, Diction. dans les Notes B.] Cependant *Erasme* raconte, que cet Ouvrage fut dedié à *Henri* VII. &c. *Erasmi* verba in Epistolâ ad *Germanum Brixium* ann. 1530. 30. Jan. datâ [lege in Epistol. pag. 1263.] sunt hæc —— Thomam Linacrum, *qui Sphæram* Procli, *ab alio nescio quo utcunque versam, exactiùs transtulit.* —— Thomæ Linacro *pessimè cessit, quòd* Proclum *à se denuo versum Regi hujus patri dicârat.* Andreas *quidam* Tolosates, *præceptor* Arcturi *Principis & in regnum paternum successuri, nisi mors antevertisset, cæcus adulator, nec adulator tantum, sed & delator pessimus, Regem admonuit hoc libelli jam olim fuisse versum à nescio quo; & erat, sed miserè. Hanc ob causam Rex & munus aspernatus est, & in* Linacrum *velut in impostorem inexpiabile concepit odium.* Hunc *Erasmi* locum citat *Albert. Fabric.* in *Biblioth. Græc.* p. 518. vol. 8. En tibi, Lector, ipsam *Linacri* Epistolam.

Ad Illustrissimum Arcturum Cornubiæ Valliæ*que Principem*, Thomæ Linacri Britanni *in* Procli Diadochi *Spæram præfatio.*

Cùm statuissem, Arcture *Princeps Illustrissime, & totius ævi tui decus, pro meâ incredibili erga te pietate summâque observantiâ, mearum lucubrationum monumentum aliquod tibi nuncupare; succurrebat in primis* Procli *Sphæra, dignum* (*ni fallor*) *opus, cui tu præsertim aliquam partem studiorum tuorum impertias. Quippe qui secundus ex omni majorum numero extitisti, qui gentili syderis nomine vocarere. Huc accedit, quòd non parum adjumenti præstabit, vel ad Poëtarum lectionem* (*cui te incumbere miro jam successu cœpisse intelligo*) *vel ad celebrium locorum situs naturæque cognitionem: quæ reliquam quoque ætatem post publicas sollicitudines jucundissimâ voluptate recreet atque reficiat. Neque enim ea cognitio aliâ ratione parabilis est præsertim tibi, cui per occupationes regni peragrare orbem minimè licebit, quàm ex iis Libris, qui prorsus intelligi sinè Sphæræ notitiâ non possunt. Id quod firmissimis rationibus adducerem, nisi vererer, ne nimiùm longa præfatio operis compendio parum quadraret. Feci itaque tibi è Græco Latinum* Proclum *de Sphærâ disserentem: non quòd antea Latinè de eâ proditum etiam ab homine nostrate non sit, sed quòd multo certè meliùs à* Proclo. *Ut taceam, siquid in nostrate requirimus, quod etiam per alium è nostris quoquo modo sarciri non fuerit fortassis alienum. Hanc, inclyte Princeps, tuâ occasione legent studiosi. Leges et tu, cùm tibi commodum videbitur, maximâ indidem* (*nisi nimiùm operis amore labor*) *cum spe fructûs. Simul illud interim admonitus, siquid ex eâ Linguâ desideras, in quâ omnis humanitatis monumenta sunt condita, sunt vel tuorum publicis studiis, vel tuis, quæ magis etiam publica sunt, conducere putâris, non deesse ex* Britannis *tuis, qui tibi nonnihil fortassis in eâ re gratificari possint. Utinam tam possint quàm velint! Sed nunc* Proclum *ipsum, si libet, loquentem audies, perinde tamen ac si in Græciâ esset: ad cujus certè horizonta Sphæram pinxit. Quod ita statim in ingressu operis significâsse non fuerit fortassis ab re.*

* Duas has Epistolas hìc adjicere operæ pretium duxi.

CINI *Britanni* ad ALDUM Epistolis. Ad calcem, *Registrum quinternionum. Venetiis, curâ & diligentiâ Aldi Ro. Mense Octob. M. ID.* cui

Aldus MANUTIUS *Ro. Alberto* PIO *Carporum Principi S. P. D.*

Et si scio à plerisque me tarditatis crimine accusari, ALBERTE, *præsidium meum, quòd plurimum differre videar, quæ toties pollicitus sum studiosis dare, tamen has litteratorum querelas æquo animo ferendas ducimus, tum quia possum vel graviora perferre, dum prosim, tum etiam, quòd sum ipse mihi optimus testis, me semper habere comites (ut oportere aiunt) Delphinum & Ancoram. Nam & dedimus multa cunctando, & damus assiduè. Cùm igitur superioribus diebus curarem imprimenda* ARATI *Phænomena cum* THEONIS *enarratione, visum est illis adjungere* PROCLI *Sphæram, & eò magis quòd eam* Thomas LINACRUS Britannus *doctè & eleganter Latinam nuper fecerit, ad méque nostris excudendam formis miserit. Est enim opusculum ——— quod ipse* Linacrus *noster ——* ARCTURO *Principi suo —— nuncupavit —— Et nos nostrâ curâ impressum ad te legendum mittimus —— à* Thomâ Linacro *summâ tibi familiaritate conjuncto interpretatum. Qui utinam &* SIMPLICIUM *in* ARISTOTELIS *Physica, & in ejusdem Meteora* ALEXANDRUM, *quos nunc summâ curâ Latinos facit, ad me dedisset, ut & illos unà cum* PROCLO *ad te mitterem. Eósque & alios in Philosophiâ Medicinâque perutiles Libros aliquando dabit, ut ex eâdem* Britanniâ, *unde olim barbaræ & indoctæ literæ ad nos profectæ* Italiam *occuparunt, & adhuc arces tenent, Latinè & doctè loquentes bonas artes accipiamus, ac* Britannis *adjutoribus fugatâ barbarie arces nostras recipiamus, ut eâdem-hastâ sanetur, à quâ illatum est, vulnus. Horum ego Latinitatem & eloquentiam admiratus,* Gulielmi Grocini *viri Græcè & nedum Latinè peritissimi atque undecunque doctissimi, quam ad me doctam quidem & elegantem dedit, Epistolam subjungere placuit, ut pudeat Philosophos nostros barbarè & ineptè scribere, æmulatique* Britannos, *non dico grandævi*, γερόντιον γὰρ ψιττακὸς ἀμελεῖ σκυτάλην, *sed cæteri omnes Latinè & doctè philosophentur. Sed quòd in eâ me plurimùm laudat, facit amicè.* Vene. *Pridie idus* Octob. *M. ID.*

Gulielmus GROCINUS *Britannus Alde* MANUTIO *Romano S. P. D.*

Rediit in Britanniam *nuper amicus meus summus, idémque tuus,* Alde *humanissime,* Thomas Linacrus, *salvus (est Deo Gratia) & incolumis. Is cùm tua singularia in se merita abunde mihi exposuisset, facilè perfecit, ut te vel hôc solo nomine mirificè diligerem, perinde gratum existimans quicquid in eum contuleris officii, ac si in me ipsum contulisses. Debent enim esse* τὰ τῶν φίλων κοινά. *Quanquam (neque enim dissimulare fas est) nonnihil jam in me ipsum profiteor esse à te & privatim & publicè collatum. Adeò me tibi jam triplici nomine, vel amici, vel meo, vel (quod omnia complectitur) publico, debere præ me fero. Atque ut de publico in omnes beneficio pauca commemorem, id mihi videtur ejusmodi, ut haud sciam, quid potissimum mirer, aut laudem; ingenium an judicium; fiduciam an industriam; felicitatem an benignitatem. Non enim potuisses neque sine summo ingenio mirum illud artificium ad imprimendas præsertim Græcas litteras excogitatum assequi. Neque sine acerrimo judicio in deligendis Authoribus, quorum impressa volebas opera, idque contra* Ciceronis *censuram,* Aristotelem Platoni *anteponere. (In quo etiam ego tua nimirum accedo sententiæ, ut qui inter summos Philosophos* Aristotelem & Platonem *tantum interesse arbitrer, quantum (pace omnium dixerim) inter* πολυμαθῆ & πολυμυθῆ.) *Neque sine incredibili fiduciâ rem tantam præsertim in maximis difficultatibus temporum aggredi. Neque sine mirâ diligentia, inchoatam inter tot impedimenta persequi. Denique quid videri potest aut felicius quàm posse aut benignius quàm velle litteratissimos quosque tuo demereri obsequio? Quocirca cùm tuum istud tam latè pateat munus amplissimum, ut orbem terrarum propemodum obstrinxeris memoriâ beneficii sempiternâ; cúmque præterea huc accesserit tuum in nos, nos, inquam, divisos toto orbe* Britannos, *privatum munus, idémque cum ipso publico munere conjunctissimum; fatear necesse est nos*

si

cui concessum est ab Ill. S. V. ne hos quoque libros alii cuiquam impune formis excudere liceat.

Sub hujus anni finem prodiit scripta Italicè *Hypnerotomachia* POLIPHILI, *ubi humana omnia nonnisi somnium esse docet, atque obiter plurima scitu sane quàm digna commemorat. Cautum est, nequis in dominio Ill. S. V. impune hunc Librum queat imprimere.* Liber hic *Leonardi* CRASSI *Veronensis* (utì ex ejus Epistolâ ad GUIDONEM *Urbini* Ducem liquet) sumptibus impressus est, elegantissimo Romano charactere, eodem quo MATERNUS & MANILIUS, cum multis (quæ ligneis tabulis incisæ sunt) figuris. In fine sic, * *Tarvisii cùm decorissimis Poliæ amore lorulis distineretur misellus Poliphilus. M. CCCC. LXVII. Kalendis Maii.* Noli verò, Lector, credere hunc esse impressionis annum; hunc enim scrupulum tibi eximet ultima (quæ erratorum lineas quinquaginta novem plenas complectitur) pagina. *Gli Errori del libro fatti stampando, liquali corrige cosi*; & ad calcem, *Ve-*

(*si modò grati esse volumus*) *non solùm cum cæteris omnibus, sed etiam plus quàm cæteros omnes tibi debere. Et quanquam major est magnitudo beneficii tui, quàm ut parem tibi pro eo gratiam referre possimus, nos tamen nunquam pudebit accepti, magìs quàm te pœnitebit collati; quod ne fiat, summopere curabimus. Noster item* Linacrus *nuntiavit mihi te rem multo magìs admirandam moliri, jámque statutum habere, ut Libros Sacros Veteris quidem Testamenti trifariàm, Latinè, Græcè & Hebràicè, Novi autem bifariam Græcè & Latinè imprimas: Opus planè arduum & Christiano viro dignissimum. In quo, si modò perficere licebit, modò cæteros omnes, qui unquam in hôc genere floruerunt, sed etiam te ipsum longo intervallo superabis. Age igitur, mi* Alde, *auspicare tandem opus, quod cogitas, & quod jamdiu parturis, aliquando parias. Non enim adduci possum, ut credam, posse opus tam Divinum secundis carere successibus. Nam quod ad nos attinet, nihil planè prætermittemus, quod huic rei futurum adjumento videbitur. De iis, quæ tibi à nobis privatim debentur, noli laborare. Curavimus, ut propè diem satìs tibi fiat. Vale. ex urbe* Londino *VI. Calen. Septembr.* Hanc *Grocini* Epistolam Sphæræ *Procli* additam memorat *Erasmus* in Epistol. ad *Bud.* (vid. pag. 184.) *Erasmus Grocinum* ex animo venerari se scripsit (Epistol. pag. 136.) Hunc etiam *Latimerus* (Epistol. ad *Erasm.* pag. 294.) *meminit virum multifariâ doctrinâ, magno quoque & exercitato ingenio, duos continuos annos litteris solidam operam dedisse sub summis doctoribus*, Demetrio Chalcondyle & Angelo Politiano. *Grocinus* (utì *Erasmus* notat in Epistol. ad *Latimer.* (p. 379.) *primùm in Angliâ Græcæ Linguæ rudimenta didicit. Pòst in* Italiam *profectus audivit summos viros; sed interim lucro fuit illa priùs à qualibuscunque didicisse.* Is (utì *Erasm.* ad *Gaverum* Epistol. p. 789.) *haud multò post* [Coletum] *periit, præter Theologiæ professionem, in omni genere disciplinarum usque ad morositatem exactè versatus. Is tamen ut ad multam vixit ætatem, ita nil scriptum reliquit.* (Eóque gratiorem lectori fore ejus, quam modò attuli, Epistolam judico.) *Attactus paralysi plùs minùs annum ipse sibi superstes fuit.* De *Coleti* vitâ & obitu lege *Erasmi* Epistolam ad *Jodocum Jonam* (pag. 451.) anno 1519. datam, item aliam ad *Gaverum.* (pag. 789.)

* Hic liber in Gruteri Inscriptionibus (inter Spur. Inscript.) dicitur prodiisse Tarvisii M.CCCC.LXVII. tam in posteriore quàm in priore illarum Inscriptionum editione. De Somnio Poliphili agitur in Menagian. Tom. IV. p. 248. usque ad p. 266.

Caillé. p. 25.] Ce livre a cela de particulier, que l'on ne connoit son auteur que par les premieres lettres de chaque chapitre, lesquelles assemblées ensemble composent, M. POLIAM FRATER FRANCISCUS COLVMNA PERAMAVIT.

 † Aliæ

Venetiis mense Decembri M. ID. in ædibus Aldi Manutii accuratissimè.

Typographicos jam tandem *Aldi* labores † præcipuos ad annum 1500. deduximus. Quos per reliquum deinceps suæ vitæ spatium exsudaverit, in proximo horum Annalium volumine dicetur. Nec (ut puto) mihi succensebit lector, quòd in singulis *Aldinarum* Editionum Epistolis, Præfationibus, Epigrammatibus evolvendis & examinandis nimium operæ consumpserim: cùm ex nihilo fere meliùs deprehendi possit & *Aldi* ingenium & rei Litterariæ illis temporibus status; quibus & quorum auspiciis hæc creverit; quàm ille fuerit, utì in prælo, ità & in stylo, emendatus; quàm in studiorum suorum sociis & adjutoribus æquè ac patronis deligendis peritus; quantum denique fuisse illum oporteat, quem docti in universo orbe viri propè omnes tanti fecerunt.

Veterum, qui de *Græcis* litteris optimè meruerunt, Typographorum *Aldus* fuit præcipuus, non tamen solus.

Anno 1497. *Rhegii* selectas ÆSOPI Fabulas impressit *Dionysius* BERTOCHUS *Græcè* & *Latinè*, cum *Boni* ACCURSII *Pisani* ad Ducalem Quæstorem *Johannem Franciscum* TURRIANUM * Epistolâ: *Florentiæ*, anno eodem, TARRÆI & DIDYMI parœmiarum *Græcam* Authore ZENOBIO Epitomen *Philippus* JUNTA.

Anno proximo, *Mediolani* prodierunt PHALARIDIS, APOLLONII & BRUTI Epistolæ *Græcæ*, cum *Latinâ* interpretatione, ex ædibus [1] BARTHOLOMÆI *Justinopolitani*, [2] GABRIELIS *Brasichel-*

† Aliæ enim aliquod *Aldi* editiones occurrent in Catalogis sequentibus, ad quos remitto lectorem; præsertim ann. 1494. & 1495.

* Epistola hæc est: *In superiore codice, ut nôsti, imprimi curavimus* Æsopi *Fabulas Græcis & litteris & verbis; subdidimúsque earum interpretationem secundum* Rynucium Thettalum *virum meâ sententiâ & doctum & disertum. Nunc verò, quo major liberis tuis ac facilior aditus sit ad utramque Linguam & Græcam & Latinam, quasdam electiores Fabulas, quæ in communi sunt nostrorum hominum usu, ita singulatim in eisdem paginis informari curavimus, ut in eodem latere habeatur ex dexterâ parte Græcus, ex sinistrâ autem Latinus sermo. Hôc enim pacto verbum quasi verbo respondebit sinè longâ inquisitione &c.*

1 Libro hæc ejus Epistola præfigitur:

Bartholomæus Justinopolitanus Petro CONTARENO *patritio Veneto S.*

Cùm omnium atque adeò quotidianis querelis rei litterariæ calamitas deploretur, quæ Librariorum Impressorúmque incuriâ in dies diffunditur latiùs, incredibile dictu, nèc minùs fœdum, nullos tam diu bonarum artium cultores extitisse, qui sacratissimum litterarum numen velut à profanis assererent, mysteriúmque hoc (ut ita dicam) imprimendorum librorum, si non studiorum antistites, at initiati vel cum sordium suspicione susciperent. Hôc verò tempore non desunt, qui hoc verè publicum negotium privato otio libentissimè præferant, hôc maximè freti, quòd invidorum impetus, quos non defuturos jam nunc satìs perspectum est, te patrono facilè sustinere posse confidant. Suscipe per Deos, vir clarissime, jacentium litterarum clientelam te dignam. —— Illud verò non dissimulandum putavi, non deesse, qui quæ Phalaridis *feruntur, eas à* Luciano *scriptas suspicentur. Has tantùm verbum verbo Latinas reddemus disjunctísque voluminibus ita collocabimus, ut pagina paginæ, & versus versui fidelissimè respondeant; cui adminiculo studiorum velut infantia innitatur, & in cæteris, quas intactas hôc consilio reliquimus, profectûs vires experiri.*

fcibellensis, ⁵ *Joannis* BISSOLI & *Benedicti* MANGII *Carpensium*: item anno 1499. SUIDÆ Lexicon *Græcè*, impensâ & dexteritate D. *Demetrii* CHALCONDYLI, *Joannis* BISSOLI, *Benedicti* MANGII *Carpensium*; cui præfiguntur ³ *Græcus Stephani* ⁴ NIGRI inter Bibliopolam & studiosum Dialogus, * Latina *Antonii* MOTTÆ Epigrammata, ⁵ Epistola *Joannis* MARIÆ *Catanei* ad *Albertum* PIUM Latina,

riri possit. Vale. Ad calcem libri, *Privilegio multâ indictâ vetatur, nequis ad decem annos imprimere possit, nec alibi impressa vendere usquam locorum ditionis inclyti & felicissimi S. Veneti.*

2 Hunc eundem puto esse GABRIELEM *Brassicella* natum, quem antea ab *Aldo* (in Epistol. præfix. *Aristotel.* 3 vol. ann. 1497.) laudatum legimus.

3 Hunc Græcum dialogum, Latinúmque hujusmodi alium à Joanne Frobenio Concordantiis Bibliorum præfixum lege in Annal. Typogr. Tom. I. p. 256. 257. 258.

4 Hic *Niger* est ex *Casali majore Cremonensis* agri, cujus Dialogum habemus eruditissimum (*Mediolan.* 1517.) ubi (pag. 42.) comperimus ipsum *consuevisse quatuor viros quàm sæpissimè suâ oratione celebrare, quos inter utriusque literaturæ peritissimos principatum facilè obtinere ingenuè fatebatur*, Demetrium *scilicet* Chalcondylem *præceptorem suum qui jamdiu in hâc nostrâ inclytâ civitate publico conductus stipendio Græcas docet literas*; Joannem Lascarum, *qui nunc* Venetiis *honorificentissimè Regium agit legatum*; Marcum Musurum Cretem, *qui* Patavii *publicè profitetur*; Aldum Romanum, *cujus operâ ac studio respublica literaria plurimum adaucta est*; Demetrium *tamen* Chalcondylem *cæteris, cùm ætate ac rerum usu, tum vel maximè doctrinarum orbe præferre.* —— *Quid mihi* Demetrii *humanitatem memoras? quem omnes tam Latini quam Græci, qui ejus consuetudine usi sunt, humanissimum, doctissimum, prudentissimum, continentissimúmque prædicare nunquam desistunt? Nonne* Stephanus Niger *præceptor noster, qui ei tot annos assiduam operam dedit, quique semper inter intimos ejus familiares extitit, tantam ait esse* Demetrii *integritatem, tantam eruditionem, tantam frugalitatem, tam candidos mores, ut ætatis nostræ mortalium nemini postponendus videatur?* —— pag. 43. *Salvus sis*, Demetri *præstantissime, juventutis* Mediolanensis *moderator.*

* En duo ejus Epigrammata:

Antonius MOTTA.

Demetri, *æternos debet tibi mundus honores,*
Quòd dignum quòd tam nobile tradis opus,
Debet Motta *magìs, caro cui tanta resultat*
Gloria discipulo, te duce quanta datur.

Antonius MOTTA.

Olim Phocis *erat doctis celebrata Poetis,*
Unde novum exhausit funditus Ascra *melos,*
Proximus huic Helicon, *rivo fortè æmulus illi*
In quo tam expressit nobile Smyrna *Sophos.*
Cadmeas Dircæus *olor volitare per arces*
Dictus & immenso est perstrepuisse sono.
Dignius Insubri Suidæ *decus exit ab urbe,*
In cujus lapsa est Græcia *tota sinum.*

5 Sic scribit ille. —— *Quis post hanc divinam imprimendi Artem, Librum aliquem suis undique numeris absolutum publicavit? nisi characteribus decoris insignitum? emendatore optimo illustratum? utilitate publicâ necessarium? Ego autem non negaverim jam plurima utriusque Linguæ Volumina per eruditos in lucem venisse, quæ splendoris multum & utilitatis secum attulere; sed qui eam, quam* Suidas *Græcus, absolutionem sit consequutus, nullum facilè contenderim.* —— *Latebat in tenebris paucorum factus tam preciosus Autor, & ab omnibus in dies desiderabatur. Nullus opem ferebat, nec poterat. Tandem ad hanc provinciam reservatur vir Atticæ facundiæ princeps* Demetrius Chalcondyles *præceptor noster. Non ut cæteris Græcorum studiosis tantam felicitatem invidit; sed ducem se constituens egregios hujus Artis & industrios artifices* Joannem BISOLUM *&* Benedictum MANGIUM Carpenses *accersivit, per quos typis in melius reformatis, additis etiam plerisque & magnæ, & admirandæ gratiæ, quippe qui in* oc-

Latina, [1] *Demetrii* CHALCONDYLI Græca. Ad calcem, quaternionum tabella; & [2] Latini aliquot *Joannis* SALANDI ad CHALCON-

...eo genere præstantissimi sint, & præter conditionem & ætatem suam pluribus multoties collatis Exemplaribus emendandum, imò excolendum, & renovandum Suidam *aggreditur; tanto studio & diligentiâ usus, ut obscura detexerit, inversa correxerit, manca suppleverit, & ut demum quod sentio dicam, in illo expoliendo Autorem ipsum superaverit. Debes itaque plurimum illis,* Alberte *vir Clarissime; nam post Græca tot tibi dicata Volumina, quibus enixè oblectaris, nullum, neque majus, neque utilius dicari potuit* &c.

1 Sic ille in Epistolâ: Τὸ παρὸν βιβλίον Σούΐδα τετύπωται μὲν ὑπὸ Βενεδίκτου Μαγγίου καὶ Ἰωάννου Βισόλου τῶν Καρπαίων. Ὧν ὁ μὲν εὐφυὴς ὢν καὶ πεῖραν οὐκ ὀλίγην ἐσχηκὼς ἐν τῇ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εὐαρμόστῳ συνθέσει, σπουδῇ τε καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος, οὐδὲν παρῆκεν ἐς δύναμιν τῶν εἰς ὀρθὴν σύνταξιν καὶ συμμετρίαν τῶν πρὸς ἄλληλα στοιχείων καὶ συλλαβῶν συντεινόντων· εἰ μή πού τι ἐν τοσούτῳ συντάγματι παρεώραται. Ἰωάννης δὲ ἄριστος ὢν γραμματογλύφος, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν γραμμάτων, καθ' ὅσον οἷόντε ἦν, εἰς ἄκρον ἐκμιμησάμενος τοιοῦτον χαρακτῆρα γραμμάτων ἀποτελέσας ἔχει, οἷόν ἐστιν ὁρᾶν ἐν τῷ βιβλίῳ. Τοιοῦτοι μὲν οἱ τυπώσαντες. Ὁ δὲ τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίου πεποιηκώς Δημήτριός ἐστιν ὁ Χαλκονδύλης. ὃς πλείοσιν ἀντιγράφοις χρησάμενος, κἀν τούτοις πᾶσιν οὐ σμικρ' ἄττα ἁμαρτήματα εὑρηκὼς, ἃν τὰ πλείω ἐν ἅπασιν ὡσαύτως ἐτύγχανον ὄντα, πολλὰ μὲν φιλοπονήσας καὶ διασκεψάμενος ἐπηνώρθωσεν. Ἔστι δ' ἂν οὐχ οἷος τ' ἐγένετο τῆς προσηκούσης διορθώσεως τετυχηκέναι. Ἀλλὰ τὴν μὲν τῆς λέξεως ἑρμηνείαν διὰ σπουδῆς ἔσχε διαφυλάξαι. Τὴν μέντοι παρεισαγομένην ῥῆσιν πρὸς σαφήνειαν τῆς λέξεως ἡμαρτημένην οὖσαν, ὡς εἶχεν, ἀφῆκεν. Ου μὴν ἀλλὰ καὶ λέξεις ἐνίας, ἅτινες τὸ παράπαν οὐχ ὑπῆρχον ἐν Σουΐδᾳ, ἄλλοθέν ποθεν συλλέξας προστέθηκεν. —— Τὸ δε βιβλίον οὕτω τοι σπάνιον καὶ πολύτιμον ἦν ἔντε τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ὡς τὸν τοῦτο κεκτημένον μέγα φρονεῖν ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον κέρας Ἀμαλθείας καρποῦσθαι. Νῦν δὲ διὰ τῆς ἐντυπώσεως ἀφθονίας τοῦ βιβλίου γεγονυίας ἔξεστι τοῖς φιλομαθέσιν ὀλίγου κτωμένους ἀπολαύσειν. καὶ τῆς τε ποικιλίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν πολυμαθίας γευσαμένους χάριν εἰδέναι τοῖς μετὰ πόνου πολλοῦ καὶ δαπάνης τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον βιβλίον φροντίσασι γενέσθαι.

2 *Joannes* SALANDUS, *D. Demetrio* CALCHONDILO.

Majestas, decus: & nitor vetustus,
Argoi eloquii perire visus:
Et torpere gravi priùs veterno,
Sermo Cecropius: Sophosque Achæum,
Nostrâ à cognitione jam remotum
Propter barbariem parum ferendam
A censoribus utriusque Linguæ,
Quum frustra appeteretur in Poetis,
Gressu liberiore concitatis:
Et campo uberiore devagatis,
Quùmque omnis quereretur ordo Phœbi,
Esse interprete nunc opus perito:
Et Musa Argolica locum rogarent
In terris Latii feracis atque
Scirent Hesperiæ sinum beatum;
Demetri, auspiciis bonis in oras
Venisti has Italas polúmque nostrum
Græcâ ut Pallade tunc parum vigente
Posses erigere, & juvare tristes,
Mœstas Pierides favore nullo
Graii nectaris, aut decore cultas;
Qui præter reliquos tuos honores
Et præconia multa, quæ mereris
Longis usibus, arte, vel lepore
Nobis Attica scripta quo resolvis
Tantâ cum gravitate, cum tenore
Constanti, ut videaris ore fari,
Quo priùs cecinere, qui hæc dederunt:
Sudasti en multiplici vocabulorum,
Et rerum serie gravem, frequentem
Lethæis in aquis latere suetum,
A nostris manibus malè evolutum,
Auras in superas redire cogis,
Accedente meo simul sodali,
Charo compatre tempus omne amando,
Non stulta ratione, sed peritâ
Mottâ cum Mariâ meo Joanne
Sed præstante operam, * *manum & artem*
Inter calchographos locum tenente
Primum nunc Benedicto in orbe nostro
Assumpto in socium suo Joanne,
Per quos historias vocabulique
Si quid quæsieras & aucuparis

* Repone forsan *manúmque.*

Hoc

CONDYLUM & Lectorem versus. Typographicum insigne duo rami cum litteris Typographorum initialibus I. B. & B. M. & lemmate [*sudavit & alsit*]: quo nullum sanè poterat commodius excogitari.

Eodem hôc anno, *Venetiis*, lucem aspexerunt *Etymologicum magnum*, & SIMPLICII Commentarius in ARISTOTELIS *Categorias*, Græcè, [1] sumptibus *Nicolai* BLASTI, labore & industriâ *Zachariæ* CALLIERGI *Cretensium*. Ad Libri utriusque calcem [2] Registrum quaternionum; cum insigni (quo plerumque usus est CALLIERGUS) typographico, aquilâ scilicet expansâ bicipite coronatâ, litteris ZK pectori adfixis Exaratur etiam in utroque symbolicum nominis [ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ] compendium, uvarum palmitibus (alludendo ad vocis βλαςὸς etymon) incinctum; signo crucis cum litteris IC & XC sacri nominis indicibus superimposito. Rubricis tituli & initiales capitum litteræ fulgent, uti & superni paginarum capitalium margines vocibus [ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ] hinc indè ad latera appositis. Etymologico præfiguntur [3] Græca *Marci*

Hoc Sudâ duce non potest latere.
Sic nostrâ in regione qui tenebat
Vix tectum breve seu larem pusillum,
Jam regnat ditione fretus amplâ.
*Lector candide * Valere jusse.*

Idem ad Lectorem.

Qui plenis monumenta soles haurire labellis,
Attica qui Græcis fontibus orsa trahis,
Huic Sudæ insudes, largo qui ut copia cornu
Fundit opes animi pabula magna tui.
Motta tibi Antoni, Maria en tibi amice Joannes,
Debebit Graia Pallados auctus honor.
Tantum opus aggressus per quos Demetrius edit,*
Castigátque, operi quæ minùs apta putat,
Quod superest, lector, pretio haud absterrite magno,
Magnum opus illud emas, maxima messis inest.

1 *Etymologici* Exemplar est magnificentissimum; cujus singulæ paginæ binas columnas continent. Τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν ἐντυπωθὲν πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Ἐνετίαις· ἀναλώματι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς Κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός. παραινέσει δὲ τῆς λαμπροτάτης τε καὶ σωφρονεστάτης Κυρίας Ἄννης θυγατρὸς τοῦ πανσεβεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου Κυρίου Λουκᾶ νοταρᾶ ποτὲ μεγάλου Δουκὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητὸς, τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων Ἑλληνικῶν ἐφιεμένων. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐνάτῳ. Μεταγειτνιῶνος ὀγδόη ἱσταμένου. Sic elegantissima hæc *Etymologici* editio conjunctis utriusque sexûs subsidiis peracta est. Rarum sanè ac laudabile litteraturæ illo tempore florentis argumentum!

Τὸ Σιμπλικίου ὑπόμνημα εἰς τὰς δὲ κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἐντυπωθὲν πέρας εἴληφεν ἤδη σὺν Θεῷ ἐν Ἐνετίαις· ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς Κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητός· πόνῳ δὲ καὶ δεξιότητι Ζαχαρίου Καλλιέργου τοῦ Κρητὸς, τῶν λογίων ἀνδρῶν χάριν καὶ λόγων Ἑλληνικῶν ἐφιεμένων. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ ἐνάτῳ. Πυανεψιῶνος πέμπτῃ φθίνοντος.

2 Ἡ τῶν τετραδίων ἰθυτής.

3 Μάρκου Μουσούρου τοῦ Κρητός.

Ἔκποθεν ἀφράστοιο φανεὶς φύγα δ' ἔτραπεν ἄφνω
Αἰετὸς οἰωνῶν ὑψιπέτης ἀγέλην.

Ti-

* Vidi in exemplaribus quibusdam reponi ad marginem *jam*, in aliis legi scriptum, *te valere jusse*.

Marci Musuri & [1] *Joannis* Gregoropuli *Cretensium* in suorum popularium artísque (quâ excelluerunt) typographicæ laudem Epigrammata, & [2] illius ad *Patavii* Scholasticos Epistola.

Anno 1500. Ejusdem Blasti sumptibus, & (ut conjicio, nam hujus nomen non adjicitur) Calliergi industriâ prodiit Græcus *Ammonii* Parvi *Hermiæ* in quinque Porphyrii voces [3] Commentarius: & Galeni * Therapeutica Græcè.

Eodem

Τεθρίππων ἐπιβὰς, σέλας ἠμάλδυνεν ὁμαίμου
Ἥλιος, ἡ δ' ἄστρων φροῦδον ἔθηκε φάος.
Τοὺς δὲ χαρακτήρων Ἀπεχάσσατο τοῦδε τὰ πρόσθεν
Γράμματα καὶ ῥίνης ἔκγονα καὶ δονάκων.
Θηεῦμαι γλυφανῆς πῶς τις σμίλης κοπίδεσσι
Ξέσσε περιπλέκτων ὄρχατον ὧδε τύπων.
Πῶς δὲ μεταξὺ τόνους γραμμῶν στήριξεν ἀάπτους
Ἰθυτάτων, φθόγγοις πάντας ἐπικρέμασας.
Ἀλλὰ τί θαυμαίνω Κρητῶν φρένας; οὓς ποτ' ἐφετμαῖς
Πατρὸς, Ἀθηναίη δαίδαλα πολλὰ δάεν.
Κρὴς γὰρ ὁ τορνεύσας· τὰ δὲ χαλκία Κρὴς ὁ συνείρας·
Κρὴς ὁ καθ' ἓν στίξας· Κρὴς ὁ μολυβδοχύτης.
Κρὴς δαπανᾷ νίκης ὁ φερώνυμος· αὐτὸς ὁ κλείων
Κρὴς τάδε. Κρησὶν ὁ Κρὴς ἤπιος αἰγίοχος.
Τοὶ γὰρ ἄμ' εὐχώμεσθα. πέλοι γενετῆρα χορηγοῦ
Μὴ δίχα μαντοσύνης οὔνομα παιδὶ θέμεν·
Νικῷ δ' ἀντιπάλους. νεῦσε Ζεὺς· οἱ γὰρ ἀφ' ἱρῆς
Ἑλλάδος Ἑλλάνων παισὶ πρέπουσι τύποι.

1 Ἰωάννου Γρηγοροπούλου τοῦ Κρητός.

Ἄνθεα γραμματικῆς δρέψαι ποθέων ξένε, τάνδε
Λάζευ ἀφειδήσας βύβλον ἐπωφέλιμον.
Τὰν πᾶσ' οὐκ ὀλίγων δαπάνης προὔθηκεν ἑτοίμην
Νικόλεως ὁ Κρὴς, Βλαστὸς ἐπωνυμίην.

2 Μάρκος ὁ Μουσοῦρος τοῖς ἐν Παταβίῳ σχολαστικοῖς εὖ πράττειν.

Οἱ μὲν Ἑλληνικῶς ἐντυποῦν ἐγχειρήσαντες ἕκτον ἔτος ἤδη τουτὶ, οὐκ ἀπεικότως ηὐδοκιμήκασιν. —— [Hic annus, qui hìc designatur, est 1493, cùm typographia Græca maximè cœperit exerceri. Antea tamen, licet non ita frequenter, Græcæ occurrunt elegantissimæ editiones.] —— τὰ κυριώτατα τυγχάνει μέρη Νικόλεώς τε ὁ Βλαστὸς, καὶ Ζαχαρίας ὁ Καλλιέργης, ἄμφω Κρῆτε καὶ πολίτα ἐμώ. Ὧν ὁ μὲν οὕτως ἐναργῆ καὶ θαυμαστὰ σημεῖα τῆς ἰδίας ἐξήνεγκεν ἐλευθερίας, ὡς περιττὸν εἶναι ταύτην εὐφημεῖν ὄψει κρίνεσθαι δυναμένην. Ὁ δὲ φιλοπόνως τὰ περὶ τὴν τέχνην, εἴπερ τις ἄλλος, ἐκμελετήσας, οὕτω τραχεῖαν τινα καὶ μεστὴν ἱδρῶτος ὡδοιπόρησεν, ὡς πολλοὺς ὑπάρξαι ποτὲ ἐλπίσαντας ἐκ μέσης αὐτὸν ἀναστρέψειν καμόντα. Ἀλλ' ὅμως ἤνυσε, καὶ πρὸς τὸ τέρμα χαίρων ἀφῖκται, καὶ μονονοὺ παρὰ τοῖς πλείοσιν ὑμῶν ἀνηγόρευται στεφανίτης· λέγω δὲ δι' οὓς ἐξεπόνησε τύπους μηδενὸς κατ' ἴχνη χαράξαι τολμήσαντος δέει τῆς παρανόμων γραφῆς. Ἐπὶ δὴ τούτοις οὐ κατεῤῥαθύμησεν, ἀλλὰ χρυσέας ὑποστήσας κατὰ Πίνδαρον (Olymp. Od. 6. v. 1.) εὐτυχεῖ θαλάμῳ κίονας τοὺς χαρακτῆρας, ἠπείχθη καὶ θεητὸν πῆξαι τάχιστα μέγαρον. Ἀρχὴν δὲ πασῶν ἐπικαιροτάτην ἐποίησε. καὶ πρὸς ἣν τὰ ἑκάστοτε τυπωθησόμενα καθιστάμενος, ἥκιστα ἂν ἁμάρτοι. Ἐκείνης γὰρ τῆς βίβλου κατήρξατο &c. —— Ἡ δὲ διόρθωσις, περὶ ἧς οὐ χεῖρον οὐδὲ τοῦ λόγου πάρεργον εἰπεῖν, ἐργώδης ὑπῆρξε καὶ χαλεπὴ διενεγκεῖν, κατ' ἔνδειαν ὑγιῶς ἐφ' ἅπασιν ἔχοντος ἀντιγράφου. Ὧν γὰρ ἦν εὐπορία, ταῦτ' εἰ καὶ ἄλλως παλαιὰ καὶ ἀξιόπιστα, ἀλλ' οὖν ἀσαφῆ καὶ γρίφων ἀνάμεστα, καὶ διὰ τοῦτό τινος εἰκαστοῦ Οἰδίποδι παραπλησίου δεόμενα. &c. —— Τοῖς δὲ νεωστὶ τουτοισὶ Γραικοτύποις οὐδὲν ἧττον καθ' ὁδὸν προχωρήσει τὰ τῆς εὐδοκιμήσεως. οἷς ἀπόχρη μόνον ὑμῶν, ὦ φιλέλληνες, ἐπιτυχεῖν εὐμενῶν. &c.

3 Ὑπόμνημα εἰς τὰς πέντε φωνὰς ἀπὸ φωνῆς Ἀμμωνίου Μικροῦ τοῦ Ἑρμείου. —— Ἐνετίησιν ἐτυπώθη δαπάνῃ τοῦ εὐγενοῦς καὶ δοκίμου ἀνδρὸς κυρίου Νικολάου Βλαστοῦ τοῦ Κρητὸς, οὐκ ἄνευ μέντοι προνομίου. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ, σκιροφοριῶνος ἐννάτῃ φθίνοντος. ἐπὶ ἄρχοντος Αὐγουττίνου Βαρβαδίκου τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ταύτην εὐτυχῶς ἡνιοχοῦντος.

* Γε-

Eodem [1] anno, ex *Philippi* JUNTÆ officinâ ORPHEI *Argonautica* & hujus PROCLíque *Lycii* Hymni exierunt.

Nullum hi duo Libri in calce habent Registrum.

Compluribus jam tum *Aldinis* tum aliis *Græcorum* Librorum editionibus enumeratis & expositis; vocibus quibusdam Typographorum technicis locum hìc dabo.

Signaturarum, reclamantium, ciphrarum, registrorum nullus usus fuerat in primis, qui *Græcè* prodierunt, Libris E. G. in LASCARIS [2] Grammaticâ ann. 1476. in [3] ÆSOPI Vitâ & Fabulis sinè anni notâ.

Primæ usu venerunt Typographis signaturæ cum registro ad calcem posito; utì in *Batrachomuiomachiâ* anno 1486. ubi signaturæ sic exprimuntur Latinis figuris: .i. ii. | i. ii. | i. iii. | i. iiii. | in secundo quaternione, .ii. i. | ii. ii. | ii. iii. | ii. iiii. | in tertio, iii. i. | iii. ii. | iii. iii. | iii. iiii. || Et ad libri finem Registrum sic disponitur;

ἀρχόμενος

* Γαλήνου Θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλία ιδ΄. καὶ Θεραπευτικῶν πρὸς Γλαύκωνα βιβλία β΄. ἐτυπώθη ἀναλώμασι Νικολάου Βλαστοῦ. Ἐνετίῃσιν ἐπὶ ἄρχοντος Αὐγούστου Βαρβαδίκου. ἔτει χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ πυανεψιῶνος πέμπτῃ ἱσταμένου. Nihil, quod sciam, antea in re medicâ, præter hunc Galeni tractatum, & Nicandrum Dioscoridémque anno præcedente memoratos, Græcè excusum fuerat.

1 *Anno ab incarnatione M. CCCCC. Die XIX. Septem. Impressum Elorentiæ impensâ Philippi Juntæ bibliopolæ. Siquos errores in hôc opere, lector, invenies, qui properantes oculos nostros subterfugerint, eos pro judicio tuo emendabis. Vix fieri potest, ut non tales interveniant.*

2 Impressum *Græcè* integrum Codicem hôc antiquiorem non vidi; idémque innuit huic præfixa Græcè & Lantinè DEMETRII *Cretensis* Epistola. —— *Quapropter cùm multùm mente plurimùm verò experientiâ laboravimus, vix tandem inveni, quonam modo libri quoque Græci imprimerentur, tum litterarum compositione, quæ varia & multiplex penès litteras Græcas existat, tum maximè locis accentuum servatis, quod profectò arduum erat, nec parvâ indigebat consideratione.* —— Postea docet, quàm necessarium fuerat à Grammaticis incipere. Vix dubium est, quin huic editioni corrigendæ *Demetrius*, qui scripsit Epistolam, præfuerit.

3 Huic præfigitur Latina *Accursii* Epistola.

BONUS ACCURSIUS Pisanus *doctissimo ac sapientissimo Ducali Quæstori* Joanni Francisco TURRIANO *salutem plurimam dicit.*

Cùm animadverterem quanto in pretio & apud Platonem *& apud universam vetustatem* Æsopus *habitus fuerit, existimavi me facturum rem non indignam, si Græcas ejus Fabellas & Vitam unà cum Latinâ interpretatione imprimi curarem: quo divulgarentur inter omnes, & eas ad te omnium primum, qui gravissimus & doctissimus sis, dono mitterem.* —— *Ex earum lectione consules liberis tuis, quò tibi sint, ut cæteris in rebus, tum in doctrinâ eloquentiâque simillimi. Non enim me latet non licere tibi per occupationes tuas harum rerum lectioni operam dare: at ne indiges quidem, qui & scribendo & loquendo ornatissimus sis & eruditissimus. Verùm liberi tui, si huic rei studuerint, reddentur propediem & docti & diserti in primis, quos tu plurimum cupis esse, excultâ quâdam ac perpolitâ litteraturâ, quam intelligis nemini posse è nostris hominibus absolutè contingere, ubi Græcarum litterarum omnino sint rudes.* Idem omnino hujus, qui præcedentis, Libri character; ambo forsan ab eodem Typographo excusi.

ἀρχόμενος
πάντα
τρωξάρτας
ἐυδέκοτ᾽ ἐ

i &c.

In HOMERI Editione 1488, nullum registrum: sed signaturæ exprimuntur litteris Romanis majusculis; A, AII, AIII, AIIII. BI, BII, BIII, BIIII. CI, CII, CIII, CIIII. &c. Hæ signaturæ, quæ plerumque sub extremâ paginæ lineâ poni solent; aliquando reperiuntur ad extremæ lineæ latus locatæ, utì G III.

ISOCRATIS editio *Mediolanensis* ann. 1493. habet signaturas & registrum.

In *Anthologiâ* 1494, aliísque Libris, ubi [1] litteræ majusculæ solæ adhibentur, registrum non invenio. Signaturas indicant litteræ Græcæ majusculæ in *Anthologiâ* & CALLIMACHO; AI, AII, AIII, AIIII. BI &c. ΓI &c. aliquando ad ultimæ aut penultimæ lineæ latus positæ; utì in *Antholog.* AII, AIII. Latinæ minusculæ in *Gnomis* & MUSÆO; ai, aii, aiii, aiiii &c. ad ultimæ nonnunquam lineæ latus; utì biii, biiii. Græcæ minusculæ in APOLLON. *Argon.* 1496. αι, αιι, &c. βι, βιι, &c. etiam ad ultimæ lineæ [2] latus; utì ει, ειι, ειιι, ειιιι.

Signaturæ indigitantur per litteras Græcas aut Latinas, majusculas aut minusculas, aut seorsim aut conjunctas; quarum singularum in variis editionibus specimina antea [3] protuli.

[4] Bibliopegis plurimùm proderat * Registrum aut Regestum; quod etiam [5] series chartarum, & alicubi [6] Speculum, [7] Græcè Ἰθυτὴς vocabatur. Illud in Libri fine omnes suo ordine, quæ Signaturis serviebant, litteras, unà cum initialibus priorum [8] aliquot in unâquâque signaturâ foliorum vocibus, collectas exhibebat. Quoniam verò id sæpe in grandioribus Voluminibus adeò excrescebat, ut plures [9] paginas occuparet, visum est in compendium redigere.

Signaturis igitur solis in lineam unam plurésve aggregatis, subnotare

1 De his postea agam.

2 In aliis etiam Libris idem reperitur: utì *Orph.* 1500.

3 Lege Annal. Typogr. Tom. I. p. 263. 264.

4 CHEVILLER. pag. 39.

* De his vocibus lege DAUSQ. *Orthograph.* Vol. 2. ann. 1632. pag. 269.

5 JOSEPH. Gr. *Basil.* 1544. ALD. *Orthograph. Venet.* 1566.

6 Enarrat. JUVENAL. per *Georg.* MERUL. ann. 1478. *Junian.* MAI. *de priscor. proprietate verbor.* ann. 1480.

7 *Etymologic.* & SIMPLIC. ann. 1499.

8 Duorum in duernis, trium in ternis, quatuor in quaternis, quinque in quinternis, sex in sexternis. Vide ARISTOTEL. 1. vol. 1495. *Hort.* ADONID. 1496. ARISTOTEL. 5. vol. 1498.

9 ARISTOTEL. 2. vol. 1497.

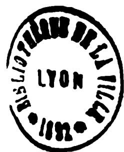
tare mos erat, quoties ſingulæ multiplicabantur: ſi enim ſemel, vocabantur [1] *unerniones*; bis, [2] *duerni*, [3] διάδια vel (quod malim) [4] δυάδια, ter, [5] *terni*, [6] τριάδια vel [7] τριάδοια; quater, [8] *quaterni* [9] τετράδια vel [10] τετράδοια; quinquies, [11] *quinterni* [12] πεντάδια vel [13] πεντάδοια; ſexties, [14] *ſexterni* [15] ἑξάδια; ſive [16] *duernones*, *terniones*, *quaterniones*, *quinterniones*; vel [17] *quadernones*, *quinternones*.

Brevem hujusmodi ſignaturarum σύλλαβον in Græco Aldi *Pſalterio* habemus.

α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ.

Ἅπαντα τετράδοια, πλὴν τοῦ ι, ἐκεῖνο γὰρ τριάδοιον. Eodem modo etiam in * aliis.

[18] In nonnullis Libris adduntur Registrum & Syllabus; [19] eſt, ubi, neglectis Registro & Syllabo, ſola fit mentio multiplicationum. Illìc aliquid abundare, hìc nimium deeſſe mihi videtur. [20] Alibi Registro ſubjicitur, non Syllabus ſignaturarum, ſed tantùm multiplicium ratio. [21] Registrum aliquando occurrit; ubi mendoſe deeſt aliquot foliorum ſignatura. Hactenus de Signaturis & earum Registris: jam de Reclamantibus & Ciphris dicendum. [22] Registrum recentiores omnino neglexerunt Typographi; nam Signaturæ, Reclamantes & Ciphræ Bibliopegis ſufficiunt.

Voces (quas dicunt) *Reclamantes* anno 1495. in [23] *Aldinis* Editionibus frequentari cœptæ; in Aristotelis Volumine primo nullæ. In *Hortis* Adonidis ann. 1496. infra ultimam ſignaturæ cujuslibet paginam, in *Pſalterio* infra alias etiam paginas, infra penè omnes in reliquis Aristotelis Voluminibus [24] aliiſque ſitæ occurrunt. Hæ autem *Reclamantes* ſemper posteriori paginæ, nunquam ante-

1 *Icones* Philostrat. &c. Ald. 1522.

2, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 12. Aristophan. 1498.

4 Aristot. 5. vol. 1498. Epistol. varior. 1499.

7 Aristot. 3. vol. 1497.

10, 13. Aristot. 4. vol. 1497.

14, 15. Aristot. 5. vol. 1498.

16 Demosthen. apud. *Ald.* 1504. & Æsop. apud Eund. 1505.

17 *Jun.* Mai. *de propriet.* 1480.

* Aristotel. vol. 4. 1497. Dioscorid. & Nicand. 1499. Suid. 1499. Negligitur hic Syllabus in Æsop. 1497. *Etymologic.* & Simplic. 1499. ubi & Registrum in Phalarid. *Epistol.* 1498.

18 *Lexic. Gr. Lat.* 1497. Aristot. 5. vol. 1498. Aristophan. 1498. Politian. 1498.

19 Aristotel. 3. vol. 1497. Ἅπαντα τετράδοιά ἐστιν πλὴν τοῦ * καὶ CΓ. καὶ K. ἐκεῖνα γὰρ τριάδοια.

20 Aristotel. 2. vol. 1497.

21 *Hort.* Adonid. 1496. ubi omittitur * primus quinternio.

22 Lege Cheviller. pag. 39. „Mais „ pour être tout-à-fait ſeur, il faut encore „ lire quelquefois les deux dernieres lignes „ d'un feuillet, & les deux premieres du „ ſuivant avec réfléxion, s'il y a de la ſuite „ & du ſens.

23 Theodor. *de menſib. ann.* 1495. Theocrit. Hesiod. 1495.

24 Aristophan. 1498. Politian. 1498. Dioscorid. & Nicand. 1499. Arat. 1499. *Epistol. Varior.* 1499. &c.

anteriori, solebant supponi. Utrique has supponere mos erat paulò [1] recentior.

Ciphras superiori paginarum anteriorum oræ affixit ALDUS [2] anno 1496; easdem * aliquando fronti paginæ anterioris in margine sive orâ exteriore, posterioris in interiore, affixit: easdem postea [3] ipse & [4] alii neglexerunt. Has tandem [5] utrique foliorum paginæ cœperunt imprimere. *Thomas* ANSHELMUS (utì [6] observavit CHEVILLERIUS) in suâ [7] HESYCHII editione in binis columnis excusâ ciphras infrà in utrâque paginâ sub singulis columnis in parte mediâ disposuit.

Signaturas primùm & [8] *Ciphras* celebres centuriæ sequentis Typographi, priorum exemplo ducti, ac tandem (licèt aliquantulo parciùs seriúsque) [9] *Reclamantes* in suis Editionibus observârunt.

In

1 *Theodor.* GAZ. *Gramm. Gr.* lib. 1. apud FROBEN. ann. 1516.

2 *Hort.* ADONID. Sic ARISTOTEL. vol. 2. 3. 4. 1497. 5. 1498.

* Pindar. Gr. 1513. 8.

3 *Dictionar. Gr. Lat.* 1497. ARISTOPHAN. POLITIAN. 1498. DIOSCORID. NICAND. *Astronom. Epistol.* 1499.

4 SUID. apud. CALLIERG. 1499. Reclamantes & Ciphræ omittuntur in LUCIAN. 1496. ÆSOP. 1497. PHALARID. *Epist.* 1498. *Etymolog.* & SIMPLIC. 1499. HERM. & ORPH. 1500.

5 ALD. in DEMOSTH. 1504.

6 Pag. 38.

7 Ann. 1514.

8 Signaturis & ciphris usi sunt *Henr.* STEPHANUS 1504. in ARISTOTEL. *Physic. & Metaph. Lat. Franc.* REGNAULT. & *Ægid.* GOURMONT 1510. in PLIN. *Epist. Sim.* COLINÆUS 1520. in CLICTOV. *doctrin. moriend.* Ciphras omiserunt aliquando GOURMONT 1508. in TISSARD. *Opusc. Grammat.* & 1528. in ARISTOPHAN. *Græc.* BADIUS 1505. in HORAT. *Rob.* STEPHANUS 1526. in PRISCIAN. *de Accent.* & 1527. in MONES. *de Accent.* VASCOSANUS 1532. in *Thom.* MAG. &c. *Græc. Andr.* BOUCARDUS 1531. in VIRGIL. *Conr.* NEOBARIUS 1539. in *Ocell.* LUCAN. *Græc.* Ciphras in mediâ paginarum omnium fronte posuit *Phil.* JUNTA 1516. in *Enchirid. Grammat. Græc.* utì etiam *Aldus* in suâ editione *Lucianeâ* 1503. qui in Græcâ Proverbiorum collectione (1505. ad calcem *Æsop.* Fabul.), ubi singulæ paginæ binis columnis imprimuntur, ciphras suprà in mediâ singularum columnarum parte distribuit. Has FROBENIUS neglexit 1515. in *Epistol. quorund. Viror.* & paginis omnibus affixit 1518. in *Epistolis* ERASM. *Rob.* STEPHANUS paginæ solùm anteriori affigebat 1526. in *Præcept. Theodidact.* Denique etiam posteriori 1530. in CICER. *Topic. Jo. Lodoic.* TILETANUS paginæ utrique 1536. in ASCON. *Comment.* & 1545. in ARISTOPHAN. *Thesmoph. Græc.* Sed tantùm anteriori 1542. in PLIN. *de Vir. Illust.* & 1544. in OVID. *Epist.*

9 CHEVILLER. p. 38. *Les Imprimeurs ne les ont employées que fort tard, vers l'année* 1520. Sic *Christian.* WECHELUS 1528. in GALEN. *de plenitud.* VASCOSANUS 1533. in *Tuscul. Quæst. Sim.* COLINÆUS 1534 in *Nov. Testam. Græc. Franc.* GRYPHIUS 1536. in HEGHENDORPH. *Method. Epistol. Audoen.* PARVUS 1543. in PLIN. *Nat. Hist Franc.* STEPHANUS 1543. in *Gr. Psalter. Guil.* MORELIUS 1549. in PHALARID. *Epist.* Reclamantes aliquando adhibitæ sunt, & ciphræ neglectæ apud ARISTOPHAN. *Gr per* GOURMONT. 1528. VIRGIL. per *Andr.* BOUCARD. 1531. ADAMANT. *Physiognom. Gr.* per NEOBAR. 1540. Dubito, an TILETANUS & *Joannes* ROIGNY reclamantibus unquam usi sint. *Rob.* STEPHANUS signaturas, ciphras & reclamantes in *Hebr. Prophet.* 1539. aliisque *Hebræorum Bibliorum* partibus; utì & in *Græcis* Editionibus EUSEB. 1544. *Nov. Test.* 1546. 1549. &c. Has VASCOSANUS omnibus paginis apposuit in *Meditat. Græc.* CLENARD. 1534.

Apud quosdam Typographos, in *Græcis* magis

In his Artis Typographicæ minutiis, nescio an fuerim paulo occupatior. Multum autem abest, ut hanc exhauserim materiam. Quot enim Libri essent attentiùs evolvendo! sed Lector hôc meo interim labore erit contentus, & forsan non minùs, quàm ego, defatigatus; præsertim cùm hæc typographica adminicula in Bibliopegorum potiùs quàm Lectorum usum excogitata ad exteriorem Libri habitum potiùs quàm sensum pertineant. Ciphrarum tamen usum nunquam meliùs sensimus, quàm cùm Librorum Indices (res, incertum, magísne laboriosa an necessaria) componi cœperint.

Aggrediar jam id, quod antea promiseram, præstare, & Græcarum Capitalium usum in antiquis Editionibus explicare.

Anno 1494. *Joannes* LASCARIS litterarum Græcarum Capitalium usum *Florentiæ*, *Laurentio Francisci de* ALOPÂ *Veneto* Impressore, induxit. Eâ characterum specie excusi prodierunt Libri sequentes; in 4to.

ANTHOLOGIA *diversorum Epigrammatum*; *Florentiæ*, per *Laurentium Francisci de* ALOPÂ *Venetum* III. Idus *Augusti*. M. CCCC. LXXXXIIII.

APOLLONII *Rhodii Argonauticon Libri quatuor*, *cum Scholiis Græcis*; *Florentiæ*, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto.

EURIPIDIS *Medea*, *Hippolytus*, *Alcestis*, *Andromacha*.

CALLIMACHI *Hymni*, *cum Scholiis Græcis*.

GNOMÆ *Monostichoi ex diversis Poetis secundùm ordinem Alphabeticum: & Poëmatium* MUSÆI.

His plures, qui capitalibus excusi sint, Libros nondum vidi. Audivi tamen, qui affirmaret HOMERUM à se aliquando visum. In re nihilominus tam rarâ, sunt rari, quibus meam fidem adstringerem.

Capitalis character mihi videtur Textui præcipuè Authorum destinatus, cùm minusculus scholiis potiùs inserviat. Par enim est partem Libri nobiliorem nobiliori typo impressam conspici. Sic videmus APOLLONII & CALLIMACHI Textum typo capitali, scholia minusculo imprimi. Quinimo, ubi scholia alicujus Authoris sola imprimuntur, voces ipsæ è textu citatæ, quæ in scholiis explicantur, capitalibus litteris distingui solent. Quod in vetusto *Homericæ Iliadis* interprete anno 1517. & antiquis in SOPHOCLIS Tragœdias scholiis anno 1518. *Romæ* editis observatum est. Illis & his (utì & Porphyrii de

magìs quàm *Latinis*, Reclamantes reperiri observo; utì apud *Franc.* STEPHANUM, qui nescio an unquam has, præterquam *Psalterio Græco*, apposuerit.

Hæç libuit observare de Typographis *Parisiensibus*. Nimis longum esset de aliis sigillatim dicere.

de Homericis Quæstionibus & antro Nympharum libris ann. 1517. Romæ excusis) carmina aliquot LASCARIS præeunt *Græcis* majusculis excusa. Eandem quoque majusculorum rationem secuti sunt *Gerardus* MORRHIUS ann. 1530. & *Wendelinus* RICHELIUS ann. 1539. in *Græco* HOMERI Interprete excudendo, quoties una plurésve *Homerici* Textûs voces inserendæ occurrunt. Hæc quidem litterarum varietas legenti perutilis est, quo faciliùs & citiùs Textus secerni à scholiis & internosci possit.

Anthologia suprà dicta à [1] *Leone* ALLATIO scribitur anno 1484. *Florentiæ* edita, toto decennio antequam nostra: & in Fabric. Biblioth. anno 1487. [2] Vitium utrobique subest numeris typographicum. Illam enim Editionem à viro eruditissimo antiquitatis indagatore ignorari vix credibile est, neque ullam anno 1494. extitisse vetustiorem verisimile; cùm præterea ante annum 1488, quo HOMERI opera prodierunt, *Florentiæ* nil *Græcè* excusum fuisse ex HOMERI illius Præfationibus antea memoratis Lector facilè conjiciet. R. P. D. *Bernardus de* MONTFAUCON tradit in [3] Bibliothecâ S. Salvatoris *Bononiæ* asservari *Anthologiam primò cusam sinè nomine Typographi & Loci*; & in [4] Bibliothecâ S. *Joannis de Carbonariâ Editionem Anthologiæ vetustissimam elegantibus typis*. Annum non adjecit vir clarissimus; quem tamen in aliis rarioribus Libris omittere non solet; E. G. [5] *Grammatica Græca Constantini* LSCARIS *cusa Mediolani anno* 1476. HOMERI *Illiados editio anno* 1488. [6] *Ejusdem Odyssea cusa Florentiæ anno* 1488. [cujus Editionis bina Volumina cùm distracta sint nec in eâdem Bibliothecâ occurrant, Hoc in *Ambrosianâ Mediolanensi*, illud in B. MAR. *Florentin.* conjicio utrumque simul junctum [7] rarissimè fieri obvium] [8] *Editio prima Græco-Latina Psalmorum Mediolani anno* 1481. *Biblia Moguntina anno* 1462. ARISTOTELIS *prima editio in membranâ*; quam, licèt annum non adscripserit, *Aldinam* (de quâ antea) fuisse non dubito.

Sed ut ad *Anthologiam* redeam, siqui ejus codices [9] anni indicio careant, id causæ esse crediderim, quòd LASCARIS Epigramma Græcum & Latina ad *Petrum* MEDICEN Epistola (*quam vidisse operæ pretium esse scribit* [10] ALLATIUS, ideóque in primâ editione Annal. Ty-

1 *Animadvers. in Antiquit.* Etrusc. *Fragm.* Paris 1640. 4to. pag. 61. 62.
2 Lege FABRIC. *Bibl. Gr.* lib. 3. p. 698.
3 *Diar. Italic. Paris* 1702. 4to. p. 410.
4 Pag. 312.
5 Pag. 369.
6 Pag. 17.
7 Haud pauca tamen in publicis & privatis *Angliæ* Bibliothecis videre mihi contigit: ubi jamdiu apud eruditos revixit laudanda veterum bonorum Librorum aviditas.
8 *Diar. Ital.* p. 410.
9 Qualem vidi in Biblioth. *Bodleianâ* & alibi alterum.
10 *Animadv. in Antiq.* Etrusc. *Fragm.* pag. 62.

Typograph. Tom. I. p. 270. usque ad p. 283. integram unà cum Lascaris epigrammate excudendam curavi) à calce libri avulsa & à quibusdam litterariæ antiquitatis studiosis seorsim (eruditionis alibi raræ, quæ ibi diffunditur, gratiâ) fuerint servata. Hanc in posterioribus Editionibus per Typographorum avaritiam omissam esse dolet COLOMESIUS.

Non tantùm *Græcum* LASCARIS Epigramma sed & *Latina* ejus Epistola capitalibus litteris excuditur. Nullum aliud *Latinarum* majuscularum in Typographiâ specimen hujusmodi, præter monumenta aut inscriptiones, vidi. In hisce *Græcis* per capitales litteras editionibus pauca hæc adnotabo; accentuum scilicet [1] notas imprimi; pro utroque spiritu [2] dissectas litteræ H partes (⊢ ⊣) usurpari; [3] circumflexi eandem, quæ in *Latinis*, figuram, ex acuti & gravis conjunctione effictam (∧) adhiberi.

Litterarum certè (quod observat [4] *Leo* ALLATIUS) *Romanarum forma* [5] *Græcarum simillima nonnisi capitalis esse potuit*; *nomen sortita à quantitate vel modulo*; *modò maxima à* [6] CICERONE; *grandis ab* OVID. *lib.* 3. *Trist. cubitum longa à* PLAUT. [7] *Pœnul.* & [8] *Rudent. minuta & minutissima à* PLAUT. [9] *Bacchid.* CICER. *apud* PLIN. *Lib.* 7. *cap.* 21. SENEC. *Epistol.* 95. *modò rotunda ab aliis*, *modò quadrata à* [10] PETRONIO. Quin etiam idem [11] ALLATIUS capitalium usum fuisse antiquum probat eò quòd [12] *ab illis errata corrivârint*. Pluribus hoc explicat argumentum [13] vir doctissimus, ad quem lectorem refero.

Ante LASCAREM is capitalium usus in Typographiâ ignorabatur, qui licèt in antiquis Numismatum Marmorúmque Inscriptionibus locum [14] potissimum habeat, in manuscriptis tamen Codicibus characteres

1 Has (quoties in Capitum titulis majuscularum usus est) habet ALDUS in suis primis Editionibus; negligit HOMERI Editio *Florentina*, utì & CALLIERGUS in *Etymologico*, ac SIMPLICIO, & BISSOLUS in SUIDÂ 1499. Aliquando omittit, aliquando admittit Editio HOMER. *Iliad.* Schol. *Romana* 1517. (consule pag. 4. lin. quinq. ultim. & pag. 5. lin. du prim.) utì & *Henr.* STEPHANUS in Edit. *Heroïc. Poet.* 1566.

2. 3 Sic ALDUS plerumque in primis Editionibus, & *Henr.* STEPHANUS in *Heroïc. Poet.*

4 *Animadv. in Antiq.* Etrusc. *Fragm.* pag. 57.

5 PLIN. *Nat. Hist.* lib. 7. cap. 58. TACIT. *Annal.* lib. 11. pag. 171. Edit. *Lips.*

6 Epis. ad *Quint.* Lib 3. Epist. 1.

7 Act. 4. Sc. 2. ℣. 15.

8 Act. 5. Sc. 2. ℣. 7.

9 Act. 4. Sc. 9. ℣. 67.

10 Cap. 29.

11 Ibid. pag. 55.

12 L in D. lege SCALIG. in VARR. *de re Rust.* lib. 2. D & T. lege STEWECH. in APUL. lib. 1. B, P & R. Idem. lib. 5.

13 Lege *Leon.* ALLAT. in *Anim. ad Ant.* Etrusc. *Frag.* p. 55. usque ad pag. 81. Lege etiam *Jos.* SCALIG. digress. de litterarum *Ionicarum* origine in ejus *Animadv. ad* Euseb. *Chron.* pag. 110. usque ad pag. 122. Edit. *Amstel.* 1658.

14 *Leo* ALLAT. p. 48. notat, quòd *litterarum* etiam *minuscularum fidem faciant veteres inscriptiones apud* GRUTERUM. Quin

teres minusculos five (quos vocant, & [1] quibus nunc utimur) curfivos fæpius, expeditioris fcriptionis gratiâ, adhibebant Scribæ: quales characteres cernimus in Libris, qui ante 1494. *Græcè* excufi funt. In horum tamen antiquioribus quædam litteræ funt tantùm aut fæpius capitales, [2] Γ, M, [3] H, N, C.

[4] *Leo* Allatius *Guil.* Cantero producto teste *probat*, *tum ex vetustis codicibus*, *tum ex Scholiastis*, *veteres Græcos nudas litteras absque apicibus illis pingere folitos fuiffe*, *quod fæpius afferit* Politianus, *fed potiffimùm Miscellan. cap.* 58. & 80. Apices itaque illos omnino rejecerunt Typographi [5] *Conradus* Swyenheym & *Arnoldus* Pannartz &c. [6] Leonardus *de Arigis* in Politiani Operibus, [7] *Badius* Ascensius in ejusdem Miscellaneis; (& in Macrob. 1515. Sed in Lucret. fol. 1514. aliqua Græeè occurrunt apicibus illis notata; aliqua nullis). At Aldus in [8] fuâ Politiani editione profodica illa vocum fastigia noluit negligere, nifi in duobus locis, ubi citantur [9] Sibyllini verfus & [10] Callimachi Hymnus in Palladis lavacra; quia fcilicet Politianus ibi difertis vesbis eorum abfentiam in vetustis codicibus confirmat. Nihilominus tamen Lascaris in fuis, quas *Græcis* capitalibus vulgavit, Editionlbus accentuum & fpirituum notas diligentiffimè adjecit tanquam neceffarias; quibus, fi omnino fuiffent ablegandæ, [11] capitales meliùs quàm minusculæ carere potuiffent.

A pronunciationis notis ad distinctionis notas, de harum ufu in *Græcis* Editionibus paucula dicturus, tranfeo. Punctum tantùm [12] antiqui noverant; quod triplex fuiffe obfervat [13] Allatius, τελείαν ςιγμὴν, μέσην & ὑποςιγμὴν; [14] recentiorum ufus induxit lineolas curvas, quas

Quin & alibi paffim in vetustis Infcriptionibus minusculæ occurrunt capitalibus immistæ.

1 Allat. pag. 45.

2 Aul. Gell. 1469.

3 *Batrachom.* 1486.

4 Pag. 77. ex Canter. *Syntag. de rat. emend.*

5 Aul. Gell. 1469. At tamen hos *Nicolaus* Jenson in fuâ *Aul.* Gellii 1472. Editione rejicere noluit.

6 *Florent.* 1499.

7 Ann. 1511.

8 Anno 1498. quæ Editio continet etiam miscellaneorum centurias, quas omifit *Leonardina* ann. 1499.

9 Cap. 58. —— *Sibyllinos verfus*, *qui nunc quoque apud* Zofimum *vetustiffimis codicibus citra ulla fastigia*, *qualésque de industriâ fubjecimus*, *inveniuntur.*

10 Cap. 80. —— Callimachi *verficulos fubfcriptos veteri more finè ullis accentiunculis* —— In Sibyllinis verfibus (ỳ. 10. & 13.) duæ voces reperiuntur accentu notatæ, fed id per Typothetæ festinantis ofcitationem.

Politiani verba hæc [*de industriâ*] innuere mihi videntur, quòd antiqua illa in codicibus fcribendi confuetudo non fatis deinceps apud eruditos valuerit, ut Profodiarum notæ prorfus exularent. De his lege nonnihil in *Histor.* Stephanor. p. 437.

11 Capitales enim, quarum in Numismatibus & Marmoribus ufus crebrior, lineis omnibus profodicis cernuntur destitutæ.

12 Sicut in *Aul.* Gell. 1469.

13 Pag. 77. ex *Constant.* Lascar. *Gramm. Græc.*

14 Pag. 81.

quas virgulas vocamus. LASCARIS in suprà laudatis Editionibus non tantùm punctum sed & [1] virgulam ad sensum sententiarum dirimendum vocibus injecit. In Latinis libris impressis, virgulæ vice usurpabatur olim [2] lineola inter voces in transversum ducta.

Satìs supérque jam de litterarum figurâ, vocum prosodiis, & sententiarum distinctionibus, quæ in vetustis illis rarísque Typographiæ monumentis observantur, dictum est. Antequam hos libros capitalibus exaratos mittam, id restat animadvertendum, quòd ex his una [3] *Anthologia* nomen Urbis, & Typographi, anníque numerum gerat; [4] APOLLONIUS urbem & annum indicet; [5] EURIPIDIS *Tragœdiæ* quatuor, [6] CALLIMACHUS & [7] *Gnomæ*, cum [8] MUSÆO, typographicis illis tribus circumstantiis careant. A' vero tamen longissimè non forsan abero, si ibidem & ab eâdem officinâ censeam omnes exiisse. Ad tempus quod attinet, *Anthologiam* reliquis præivisse satìs indicat ei adjuncta LASCARIS Epistola, quâ novi illius, qui omnibus communis est, characteris adhibendi ratio aperitur. Omnes certè non longo temporis spatio inter se distare conjicio. *Anthologiæ*, uti & *Gnomis*, præmittitur Alphabeti *Græci* cum diphthongis propriis & impropriis παράδειγμα majusculis litteris excusum. Dubitandi non locus est, quin omnium Editionibus præfuerit LASCARIS primus hôc charactere utendi hortator; qui CALLIMACHO subjunxit hoc * Epigramma.

Εἰς

1 Virgularum & interrogationis ex puncto virgulâque factæ usus in HOMER. 1488. Virgulæ in *Batrachom.* 1486.

2 Hanc *Henricus* STEPHANUS usque ad annum 1520. adhibuit. Vide Logic. 1520. & Montholon. eod. anno: quo etiam *Sim.* COLINÆUS.

3 Hujùs Editionis *Henricus* STEPHANUS non meminit in suâ 1566.

4 Idem in suis ad APOLLONIUM (anno 1574.) annotationibus hanc editionem *Florentinam* citat.

5 FABRIC. in *Biblioth. Gr.* has *Florentiæ* cusas ex ratione litterarum conjicit.

6 Hanc CALLIMACHI editionem majusculis litteris vocat *Florentinam Henricus* STEPHANUS in *Poët. Heroïc.* 1566. 2 Tom. p. 487. Et CALLIMACH. 1577. p. 106.

7 Has *Gnomas* inseruit *Henr.* STEPHANUS in suâ editione anni 1569. p. 182. usque ad pag. 365. Non invenio ullam hujus mentionem ab eo factam. Easdem ALDUS ad calcem THEOCRITI & HESIODI anno 1495. impresserat. Cui editioni forsan hæc antecessit litteris majusculis edita.

8 Hoc Poemation ad calcem *Gnomarum* rejicitur cum hôc titulo, Μουσαίου τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον. Hanc ejus Editionem an viderit *Henric.* STEPHANUS, dubito. De eâ altum silentium in ejus edit. *Poet. Heroïc.* 1566. 2 Tom. p. 487. ubi hæc leguntur. *Affirmavit mihi olim* Michael Sophianus *coram aliis plurimis se vidisse* Genuæ *Librum veterem, qui inter alia Poëmata haberet istud, ita inscriptum* Μουσαίου γραμματικοῦ τὰ καθ' Ἡρὼ καὶ Λέανδρον.

* Idem recusum est in editionibus *Aldinâ* 1513. *Frobenianâ* 1532. *Stephaneâ* 1577. *Cramosianâ* 1675. & *Parisinâ Benenati* 1574. ubi Latina *Gulonii* interpretatio additur hæc.

Epigramma Jani LASCARIS *in* CALLIMACHUM *è Græco Latinum factum ab eodem interprete.*

Corporis Herculei, vestigia recta secutus;
Quanta esset moles Pythagoras docuit.
Hastáque Alexandri templo visenda Dianæ,
Testis erat, Regis quam generosa manus.
Noscitur

'Εις Καλλίμαχον.

"Ιχνια μαςεύων, ῥυθμίσσατο σῶμα πέλωρον
    Πάνσοφος Ἡρακλέες πρίν ποτε Πυθαγόρης.
Δῦρας 'Αλεξάνδρε δ' Ἱππεῦς παρὰ κίονι νηῷ
    Δηρὰν ἔην, μεγάλης μνημόσυνον παλάμης.
Καὶ σέο δ' οἷα λέοντος ὄνυξ, τόδε, Καλλίμαχ' ἥρως,
    Λείψανον εὐύμνων λαμπρὸν ἔδειξε νόον.
Ὡς γόνιμον, σοφίην πιςέμενον, εἴσιδε τέχνην,
    'Αέναον φωνὴν, ἔνθεον ἁρμονίην.
Ὀκτάκις εἰ δ' ἑκατὸν ςίχα βίβλων ὤλεσεν αἰὼν
    Λευγαλέος, βαιὸν Ζεὺς τόδ' ἔνευσε μέλος
'Αρχέτυπον τελέθειν, θεῖον γένος ἥντις ἀείδῃ,
    Μορφῆς ὡς πλάςαις κυάνεον βλέφαρον.
Μήποτε δ' ἐξάρχοντος ἔοι σπάνις ὑμνοπόλοισι
    Μολπῆς, χαλκογράφων ξυνὸν ἔθηκε τέχνη.

Λασκάρεως.

Forsan etiam LASCARIS aliquatenus curam gessit *Homerici* & *Sophoclei* interpretum, & PORPHYRII *de Homeric. Quæst.* quorum Editiones *Romæ* ann. 1517. & 1518. prodierunt, ejus Epigrammatibus *Græcis* ornatæ. Alia, quare id credam, ea causa est, quod hæ in Gymnasio *Mediceo Quirinalis* collis à [*Joanne* MEDICEO] LEONE X. constituto typis mandatæ fuerint. Et quidni putem, LASCAREM *Mediceæ* familiæ semper adeò, ut vix quisquam magis, addictum illius Gymnasii Typographeo operam suam commodâsse? Hic obiter observo *Joannem* hunc LASCAREM *Rhyndacenum* [1] tanto in pretio habitum fuisse, ut [2] à Rege *Galliæ* LUDOVICO XII. accitus ad *Venetos* sæpius legaretur; & [3] *posthæc* Romam *abiens*, *ibidem amicitiâ fretus*

Noscitur ungue Leo: hymnorum sic, Callimache heros,
  Hoc reliquum ostendit, mens tua quanta fuit.
Quámque ferax & quàm sapiens artem inspice doctam,
  Divinam harmoniam, mellifluósque sonos.
Tempus edax rerum octingenta volumina trivit.
  Annuit exiguum Jupiter istud opus
Archetypum esse, Deos si quis celebraverit hymno:
  Forma ut pictori nigra supercilia.
Nève hymni cupidis penuria principis esset,
  Commune hoc fecit Chalcographeia bonum.

1 Lege clariss. ZELTNER. in *Corrector. centur.* pag. 318.

2 BEMB. *Ven. Hist.* apud VASC. 1551. pag. 144. & 152.

3 ZELTNER. *Centur. Corrector.* pag. 319. Vir clariss. pag. 320. habet hæc, *Mortuus tandem est* Romæ, *ætatis nonagesimo*, Christ. 1489. *morbo articulari constanter laborans.* Quæ non satìs intelligo; LASCAREM enim ex supra dictis constat ultra ann. 1489. vixisse. Præter Joannem LASCAREM alius fuit Constantinus LASCARIS Byzantinus Grammaticæ Græcæ author, qui quo anno obierit, nescio. Grammaticas suas Institutiones prælègebat in Messanâ Siciliæ anno millesimo quadringentesimo septuagesimo; uti

fretus Leonis X. Laurentii de Medices *fratris*, *postquam ex* Græciâ *juvenes eruditos & bene moratos secum eduxerat*, *hujus Collegii*, *ad conservandam Linguæ* Græcæ *puritatem instituti*, *moderator factus*, *ingentibus Pontificiis beneficiis sit gavisus. Ab hinc demo in* Galliam *à* Francisco *I. citatus est*, *ut ei à Bibliothêca esset.*

Joannes hic Lascaris, [1] *vir* Græcus, *utrâque Linguâ pereruditus*, Romæ Græcorum *Scholæ præfectus à Pontifice*, [2] *multum laboravit in correctorio opere*, *imò plura fecisset* (inquit Erasmus) *ni crebræ legationes & Regum negotia eum revocâssent.* Florentiis *autem quàm maximè &* Venetiis *id factum credibile est*, *illic apud* Juntas, *hic apud* Aldum: imò & *Lugduni*, ut conjicit [3] Chevillerius. Eodem circiter tempore, quo Lascaris, [4] *Marcus* Musurus munere correctorio fungebatur.

Munus

uti in Institutionum illarum apud Aldum impressarum fine legitur.

Bayle, *Diction.*] *Il retourna en* France *sous le regne de* François *I. & après s'y être arrêté quelque tems, il repassa en* Italie, *& mourut à* Rome *perdu de goutes à l'âge d'environ 90. ans.*

1 Budæus *Tonstallo* hæc scribit anno 1517. Lege *Erasm.* Epistol. p. 245. Erasmus *Lascarem* adhuc esse in vivis anno 1524. scribebat. Lege ejus Epistol. ad *Gaverum.* p. 788. Et Mon. *Lilius* Gyraldus, *in secundo de sui temporis poëtis dialogo*, *Lascarem hunc non multò post ineuntem* Pauli III. *pontificatum obiisse scribit.* Paulus *autem* 13. *Octob. anno* 1534. *sedere cœpit.*

2 Zeltner. *Centur. Corrector.* p. 321.

3 Pag. 194. „ *Jean Lascaris* étoit sorti de l'illustre Famille, qui donna trois „ Souverains à l'Empire *Grec.* Il se retira „ en *Italie* après la prise de *Constantinople*, „ & vint en *France*, d'où il fut envoyé „ par *Louïs* XII. Ambassadeur à *Venise.* Il „ avoit fort étudié les anciens Auteurs de „ sa Nation, dont il rechercha les Manuscrits, & corrigea les fautes pour les rendre plus faciles à traduire. *Genebrard* „ dit, que ce fut par son conseil & celui „ de *Guillaume Budé*, que le Roi *Francois* „ I. forma le dessein de dresser une Bibliotheque dans sa Maison Royale de „ *Fontainebleau*, & de fonder à *Paris* le „ College des Professeurs Royaux pour „ les Langues: Lascari & Budæo „ *Auctoribus Franciscus I. Bibliothecam* „ *Fontanablaam instruxit*, *indéque anno* „ 1530. *Linguarum & Mathematum Professores.* Je crois que ce fut *Lascaris* qui „ servit de Correcteur à l'*Avicenne* imprimé à *Lyon* en trois Volumes *in fol.* avec „ les Commentaires de *Jaques de Partibus*, par *Jean Trechsel* & *Jean Cleyn* „ l'année 1498. comme je conjecture de „ l'Epître dédicatoire adressée au Medecin „ du Roi *Jean Ponceau*, qu'il mit à la tête „ de ce Livre. Ces deux sçavans *Grecs* „ [*Lascaris* & *Musurus*] étoient aussi fort „ habiles dans la Langue *Latine. Erasme* „ dit, dans ses Epitres (scil. *ad Gaverum* „ pag. 788.) *Latinæ Linguæ ad miraculum* „ *doctus* (Musurus): *quod vix ulli* Græco „ *contigit*, *præter Theodorum* Gazam & „ *Joannem* Lascarem.

4 Lege *Henr.* Steph. *Querimon. Art. Typogr.* & Chevilleb. p. 194. „ *Marc* „ *Musurus* étoit de l'Isle de *Candie*, & „ devint Archevêque de *Raguse*, après „ avoir expliqué long-tems à *Padouë* les „ Auteurs *Grecs* avec reputation. *Beatus* „ *Rhenanus* a écrit qu'il étoit homme de „ grande lecture, & d'une profonde érudition; qu'il n'y avoit rien de si obscur „ qu'il ne rendît clair par son éloquence: „ *Nihil erat tam reconditum*, *quod non* „ *aperiret*, *nec tam involutum*, *quod non* „ *expediret. Omnia legerat*, *excusserat omnia.* Et auparavant lui *Alde Manuce*, „ avec qui il travailloit à corriger les Manuscrits *Grecs*, & revoyoit les feuilles „ des Impressions, fit son Eloge en ces „ termes sur le Platon *Grec* de 1513. „ Musurus Cretensis, *magno Vir judicio*, *magnâ doctrinâ*, *qui hos* Platonis „ *Libros*

Munus certè illud, quo nullum Arti Typographicæ magìs necessarium, viris nonnisi pereruditis deferri solebat. Id curabant viri omnium ordinum in loco quocunque primarii; nec quâ aspergi maculâ honorem suum credebant, si litterarum promovendarum gratiâ tam laboriosum, sed præclarum, opus tractarent. Non igitur potui, dum Annales Typographicos texo, his quam plurima de typographicis Correctoribus non intexere; & sequentem Catalogum lectori proponere.

ADA de Montaldo Genuensis Augustinianus Sacræ Theologiæ doctor elimavit Joannis Tortelii Aretini Commentarios Grammaticos; qui per Ulricum Gallum & Simonem Nicolai Romæ prodierunt 1471.

ÆNEAS Vulpes Vicentinus Prior Sanctæ Crucis, adjutore Laurentio Brixiensi, Pauli Orosii Historias castigavit, quas Hermanus Liechtenstein typis mandavit, anno tamen non indicato.

ALEXANDER Bondinus sive Agathemerus, physicus, correxit Ciceronis Organum ab Aldo Manutio Græcè excusum Venetiis 1495.

ALUYSIUS Strazarolus recognovit Terentium cum Donati Commentariis per Paulum Ferariensem impressum Tarvisii 1481.

ANGELUS de Monte Ulmi Ord. S. Francisci emendavit editionem Bibliorum Latinorum, quæ excusa sunt in officinâ Joannis & Angeli Britannicorum Brixiæ 1496.

ANGELUS Tifernas emendavit Varronis libros de Linguâ Latinâ & Analogiâ sinè anni, loci, typographíque indicio editos.

ANGELUS Vadius & Barnabas Picardus Vicentinus curaverunt Ptolomæi Cosmographiam Latinè ab Hermanno Levilapide Vicentiæ vulgatam 1475.

ANTONIUS Volscus recognovit Propertium ab Euchario Silber Romæ editum 1482.

AUGUSTINUS Dodo, Canonicus ad D. Leonardi ædem, operam suam dedit Joanni Amerbachio seniori opera D. Augustini imprimere aggresso. Sed cùm argumenta in singulos libros scribere cœpisset, peste decessit; & typographus operâ Francisci Wyler Basiliensis Minoritæ usus est. Lege ADAM. *Vit. Theolog. German.* p 272. & ZELTNER. *Centur. Corrector.* p. 163.

AUGUSTINUS Maphæus operam dedit edendis Ciceronis ad Brutum, Quintum & Atticum epistolis. Lege epigramma Pomponii Læti earum editioni (sinè anno, loco & typographo) præfixum.

AU-

„ *Libros accuratè recognovit, cum antiquissimis conferens Exemplaribus, ut unà mecum, quod semper facit, multum adjumenti afferret & Græcis & nostris hominibus.* Ce fut lui, qui corrigea le grand „ *Etymologicon*, qui fut imprimé à *Venise* „ in fol. l'année 1499. par *Zacharie Calliergus* aux dépens de *Nicolas Blastus.*

A. Sabinus poeta laureatus curavit Ammiani Marcellini editionem à Georgio Sachsel & Bartholomæo Golsch factam Romæ 1474. *Vide etiam* Joan. Aloif. Tuscan.

Augustinus Vincentius Caminadus à mendis vindicavit Erasmi Collectanea adagiorum; apud Joannem Philippum Parisiis 1500.

Barnabas Celsanus Vicentinus emendavit Ovidium ab Hermano Lichtenstein impressum Vicentiæ 1480.

Barnabas Picardus. *Vide* Angel. Vad.

Bartholomæus de Alten de Nusiâ Germanus artium & medicinæ doctor emendavit librum astrologicum Albohazin in officinâ Erhardi Ratdolt Venetiis 1485.

Bartholomæus Bellatus de Feltro Ordin. minorum conventûs Bononiæ, Sacræ paginæ doctor, & regens, emaculavit Scoti Quæstiones in prim. sentent. apud Joannem de Annunciatâ 1478. & eodem anno, cum fratre Gometio Hispano de Ulyxbonâ Theologiæ baccalaureo, fratris Asterani de Est Summam sumptibus Joannis de Coloniâ & Joannis Manthen editam Venetiis.

Bartholomæus Merula recognovit Persium editum sumptu Joannis de Tridino Venetiis 1494.

Bartholomæus Parthenius recognitionem præstitit libri de priscorum verborum proprietate à Juniano Maio compositi, & impressi per Bartholomæum Confalonerium Tarvisii 1480.

Bartholomæus Salicetus Bononiensis, & Ludovicus Regius recognoverunt Ciceronis Epistolas ad Brut. Quint. Attic. excusas per Eucharium Silber Romæ 1490.

Beatus Rhenanus (Lege Zeltner p. 464. & Teissier. *Elog.* p. 4. & Adam. *Vit. Philosoph.* p. 132.) *natus ann.* 1485. —— *Officia in tollendis codicum erratis Joanni Amerbachio obtulit.* —— *Obiit* 13. *Cal. Jun. ann.* 1547 *ætat.* 62. Recognitor fuit cum Petro Portâ in Henrici Stephani primi officinâ, cùm excuderet Aristotel. Politic. ann. 1506. utì ad ejus editionis calcem legitur cum Latino ejusdem tetrasticho epigrammate.

Benedictus Brugnolus Latinâ & Græcâ linguâ eruditissimus recognovit Priscianum impressum à Georgio Arrivabeno Venetiis 1488. & postea à Philippo Pinzio ibidem 1492. & Diogenem Laertium Latinè ab Ambrosio versum & à Phil. Pinzio excusum Venetiis 1497.

Benedictus Rhetor correxit Georgii Trapezuntii Rhetoricam impressam per Spirensem Venetiis, absque anni notâ; & postea in officinâ librariâ Leonardi Pachei Mediolani 1493.

Berardinus Lanterius. *Vide* Franc. Puteolan.

Bernardinus Cyllenius Veronensis curavit Petrarchæ Editionem à Christophoro factam, & à Vindelino vulgatam 1470.

BERNARDUS Eadolus D. Michaelis Murani Prior emendavit Biblia Latina excusa per Paganinum de Paganinis Venetiis 1495.

BONETUS de Locatellis Bergomensis elucubratione suâ correxit Durandi Rationale impressum per Perrinum Latomi, Bonifacium Joannis, & Joannem de Villâ Veteri, Venetiis 1494.

BONUS Accursius Pisanus curam habuit corrigendi Valerium Maximum ab Antonio Zaroto Mediolani 1475. impressum; & Latino-Græcum Vocabulistum à Dionysio de Bertochis & Marcum Antonium de Bacileriis Regii 1497. editum.

CÆSAR de Nappis castigatissimè curavit Parthenicen Mantuani, Bononiæ 1488.

CALPHURNIUS Brixiensis expositiones Domitii Calderini in Juvenalem recognovit Romæ 1474. editas; & Horatium Tarvisii 1477.

CAROLUS de Alexandris de Perusio correxit Justiniani Institutiones ab Udalrico Gallo Romæ 1475. impressas.

CHRISTOPHORUS Berardus Pisaurensis recognovit Dantis Opera à Vindelino Spirensi Venetiis 1477. edita.

COELESTINUS in S. Eusebii cœnobio degens correxit Antonini Librum de Institutione Confessorum impressum per Georgium Laver 1472.

CONRADUS Dusseldorp rubricavit, sive rubricis distinxit Historiam Longobardicam apud Conradum Winters Coloniæ editam 1480.

CONRADUS Pellicanus (Lege Zeltner. p. 416. & Teissier. Elog. ann. 1696. p. 91. & Adam. Vit. Theolog. p. 262.) *natus anno* 1478. —— *rogatu fidelissimi typographi* [Joannis Amerbachii] *centum quinquaginta libros residuos* [operum Augustini, post abitum Francisci Wyler, de quo suprà, vid. Augustin. Dodo.] *absolvit. Aliis quoque typographis toto sexennio pro virili fuit subsidio; maximè Jacobo à Pfortzen, qui primus Basileæ impressit opera Chrysostomi; & Stephan. Brulifer.* —— *Joannes Frobenius cupiens quadruplex Psalterium imprimere, opus in Germaniâ non tentatum, exoravit Casparum Sazgerum provincialem Pellicani, ut tres menses pateretur ipsum Basileæ commorari, quo correctiùs opus ederetur.* —— *Obiit anno* 1556. *ætat.* 78.

CORADINUS aliquid operæ suæ impendit in Omniboni Commentarios ad Lucanum Venetiis 1475.

DEMETRIUS Cretensis recognovit Lascaris Grammaticam Græcam apud Dionysium Paravisinum Mediolani 1476. editam; & Florentinam Homeri editionem Græcam cum Joanne Accaiolo & Demetrio Chalcondylâ Atheniensi (*lege Bernardini Nerlii præfationem huic editioni additam*) 1488. Demetrius Chalcondyles Mediolanensibus Isocratis 1493. & Suidæ 1499. editionibus Græcis præfuit.

DE-

DEMETRIUS *Chalcondyles* (lege Zeltner. p. 155. usque ad p. 157.) *patriâ Byzantinus* (Atheniensem fuisse scribit Isaacus Bullart. in *Academ. des Scienc.* Sed forsan Athenis natus Byzantium concessit, deinde Florentiam petiit, tum Venetias, denique Mediolanum) *Florentiam delatus est —— tum discessit Venetias, ibidémque apud Aldum Græcos codices sub prælo sudantes diu correxit. —— Id tamen factum est, non antequam princeps Florentiæ obierat. —— Post hæc Mediolanum à Ludovico Sfortiâ accersitus unà cum uxore & liberis eò commigravit, ac non multò post Grammaticæ suæ rudimenta luci publicæ exposuit. —— Ejus filia Jano Parrhasio in matrimonium concessa est. —— Octogenario major Mediolani Spiritum exhalavit.* Erasm. Epist. p. 294. *Sub Chalcondylâ profecerunt Gulielmus Latimerus, Linacer, & Grocinus. Demetrius* (ut Bullartus scribit) *mourut agé de plus de quatre vingts ans, peu avant que les François sortissent de l'Italie poursuivis par les armés de Jules II. & des Venitiens.*

DOMINICUS de Canali Feltrensis emendavit Librum Santis de Ardoinis de Venetiis editum operâ Bernardi Ricii Venetiis 1492.

ELYANORUS Sanseverinus. *Vide* Hie. Tur. Vero.

EUSEBIUS Scutarius Vercellensis recognovit Plautum (olim magnâ ex parte emendatum à Georgio Merulâ Alexandrino) in officinâ Ulderici Scinzenzeler 1490. impressum.

FRANCISCUS Cerêtus Parmensis quædam Mantuani opera recognovit; scilicet Parthenicen secundam, & Libros de Calamitatibus, impensis Benedicti Hectoris & Platonis Bononiæ 1489.

FRANCISCUS Colucia Verzinensis Compilationem Decretalium Gregorii VIII. castigavit à Nicolao Jenson Venetiis 1475. editam.

FRANCISCUS Helius. *Vide* Joan. Aloif. Tuscan.

FRANCISCUS Moneliensis de Genuâ castigavit eandem Compilationem, & Apparatum Decretalium Innocentii IV. apud Nicolaum Jenson & socios Venetiis 1481.

FRANCISCUS Puteolanus Parmensis recognovit Ovidii Opera à Balthezare Azoguido edita Bononiæ 1471. Et, adjuvante Berardino Lanterio Mediolanensi, Taciti Historias per Philippum Pinzium vulgatas Venetiis 1497. Recognovit etiam Puteolanus libros Rhetoricos Chirii Fortunatiani, impressos sinè notâ loci, typographi aut anni; eodem tamen (ut conjecturam facio) tempore, quo Tacitus; nam & hujus & illorum, editiônem Jacobo Antiquario dedicat Puteolanus.

FRANCISCUS Rholandellus Tarvisanus, qui emendationes in Terent. Varron. de Ling. Lat. scripsit Parmæ 1487. editas, Trismegisti Latinè à Ficino versi copiam fecit Gerardo de Lisâ Tarvisii 1471.

FRAN-

FRANCISCUS Vitalis Bodianus curavit Martianum Capellam impressum per Henricum de S. Urso Vicentiæ 1499.

FRANCISCUS Wyler. *Vid.* August. Dodo. *Lege Zeltner p.* 364.

FREDERICUS Pistorius (*Lege Zeltner p.* 424.) *natus ann.* 1486. —— *aliquibus officinis, Antonio præcipuè Koburgero operam locabat suam, ut à vitiis typothetarum pagellas purgaret.* —— *Obiit ann.* 1554. 24. *Mart.*

GABRIEL Fontana Placentinus Cic. Topic. & Partit. recognovit 1472.

GASPAR Grossch & Stephanus Roemer emendaverunt epitomen Joannis de Monte Regio in Almagestum Ptolomæi impressam à Joanne Hamman de Landoià Venetiis 1496.

GEORGIUS Alexandrinus (Merula) emendavit Plauti Comœdias à Joanne Coloniensi & Vindelino Spirensi editas 1472.

GOMETIUS. *Vide* Bartholom. Bellat.

GULIELMUS Militi. doctor Sorbonicus correxit Editionem Gregorii de Rimin. Parif. 1482. Vide CHEVILLER. p. 120.

HIERONIMUS Avantius curavit Lucretii editionem apud Paulum Fridenperger Veronæ 1486.

HIERONYMUS Bononius Tarvisinus recognovit Cæsaris Commentarios apud Michaelem Manzolinum Tarvisii; & Tortellii Commentarios apud Hermanum Liechtenstein Vicentiæ; 1480.

HIERONYMUS Cento Paduanus correxit & castigavit Francisci Petrarchæ Capitul. apud Petrum Veronensem. Venetiis 1490.

HIERONYMUS Salius Faventinus præfuit Propertii emendationi apud Benedictum Hectoris & Platonem Bononiæ 1487. & recognovit Beroaldi Annotationes apud eosdem ibidem 1488.

HIERONYMUS Squarzaficus Alexandrinus procuravit editionem Asconii Pediani in Ciceronem apud Joannem Coloniensem & Joannem de Cherretzem Venetiis 1477. *Vide etiam* Nicol. Peranz.

HIE. Tur. Vero. & Elyanorus Sanseverinus, artium & medicinæ doctores, Joannis Arculani Practicam correxerunt & castigaverunt apud Bernardinum Stagninum Venetiis 1493.

JOANNES Aloisius Tuscanus advocatus consistorianus cum Francisco Marchisio Helio Parthenopeo & Sabino curavit Horatianarum Odων, Epodων, & Poetices cum Acronis & Porphyrionis commentariis editionem; quæ sinè anni, typographi & loci indicio prodiit. Hujus Joannis Aloisii Tuscani de Mediolano auspicio impressi sunt Calderini Commentarii in Martialem Romæ apud Joannem Gensberg 1474.

JOANNES Andreas episcopus Aleriensis præfuit editionibus librorum, qui ex Conradi Sweynheym & Arnoldi Pannartz officinâ Romæ prodierunt; quorum Catalogum ipse Andreas dedit in epistolâ

tolâ ad Xystum IIII. additâ Gloſſis Nicolai de Lyra in Biblia 1472. Is Joannes Andreas (*lege Biblioth. Simler.*) fuit Apoſtolicæ Bibliothecæ Secretarius & Nicolai Cuſæ Cardinalis quondam contubernalis. Alius autem fuit Joannes Andreas Bononienſis Juriſconſultus. Zeltnerus p. 65. usque ad p. 69. videtur utrumque Andream pro uno habuiſſe: eumque ſcribit ſeptuagenarium ferè obiiſſe; & extare epiſtolarum ab eo ad diverſos ſcriptarum volumen, quod rariſſimum eſt, Venetiis excuſum. Notat eundem claruiſſe quammaximè anno Chriſti nonageſimo ſupra milleſimum & quadringenteſimum. At certè Joannes Andreas Alerienſis ante illud tempus diu inclaruit, uti ex editionibus ab anno 1467. usque ad 1473. Romæ ab eodem procuratis ſatis conſtat.

JOANNES Angelus correxit Libros quosdam Aſtronomicos excuſos apud Erhardum Ratdolt Auguſtæ Vindelicorum 1489. & 1491.

JOANNES Antonius Campanus Epiſcopus Teramenſis eandem Udalrico Gallo operam, quam Joannes Andreas Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz, Romæ eodem tempore præſtitit. *Mortuus eſt* (ut ſcribit Zeltnerus p. 101. usque ad p. 106.) *ann. æt.* 50. *Sienæ die* 15. *Julii* 1477. *Fertur tantâ diligentiâ & alacritate excudiſſe libros Gallus, ut Campano correctori per ſingulas noctes ne quidem trium horarum continua quies conceſſa fuerit.*

JOANNES Baptiſta Palmarius recognovit Plinianæ Hiſtoriæ editionem à Joanne Aluiſio impreſſam Venetiis 1499.

JOANNES Cono (Lege *Zeltner* pag. 122.) *ſusceptus eſt in hunc mundum ann.* 1463. —— Johannes Amerbachius *totum ſe comparaverat ad caſtigationem Voluminum* Hieronymi *conquiſitis undique vetuſtis exemplaribus, & doctis viris conductis, qui Græcas dictiones paſſim reſtituerent; de quorum numero fuit* Johannes Reuchlinus *Jctus, qui ex Lexicis vacuas lacunas explere conabatur: cui ſucceſſit feliciter caſtigator* Joannes Cono Norimbergenſis —— *qui* —— *è veſtigiis antiquorum codicum ea quæ vel deerant, vel erant depravata, diligenter reparabat* —— *homo propemodum Græcè quàm Latinè doctior, verſatus nimirum in optimis Auctoribus aliquot annis, excellentiſſimorum in* Italiâ *Profeſſorum* Muſuri & Scipionis *atque* Joh. Cretenſis *non pœnitendus auditor.* —— *tempus ab his laboribus relictum* —— *impendebat, ut* Bonifacium Amerbachium & B. Rhenanum *pueros adhuc ſcientiis augeret* —— *obiit ann.* 1513. 9. *Cal. Mart.* Lege ADAM. in *Vit. B.* RHENAN. & ERASM. Epiſtol. p. 154.

JOANNES Creſtonus Placentinus Monachus recognovit Latinam Verſionem Pſalterii Græci, quod prodiit Mediolani 1481.

JOANNES Forget Convent. Auguſtin. Lugdunenſ. recognovit Librum vocatum *Le Proprietaire des choſes*, impreſſum à Gulielmo le Roy Lugduni 1485.

JOANNES Franciscus Philomusus Pisaurensis Poeta laureatus Horatii à Georgio Arrivabene Venetiis 1490. editi emendationem curavit.

JOANNES Lapidanus Sorbonensis Scholæ prior Germanos typographos, qui Parisiis anno 1470. artem cœperunt exercere, in corrigendis libris operâ suâ multùm adjuvit.

JOANNES Lascaris (de quo vide priùs, & lege Zeltner. p. 316.) *mortuus est Romæ ann. 1489. æt. 90. morbo articulari constanter laborans.*

JOANNES Lucilius Santritter Helbronensis [celebris etiam typographus] cum Jacobo Sentino Ricinensi correxit Hygini Astronomicon apud Erhardum Ratdolt Venetiis 1482. Idem Santritter tabulas Alphonsi Astronomicas in ordinem redegit, & easdem tabulis ipse aliquot regulisque quibusdam additis in suâ officinâ excudit Venetiis 1494.

JOANNES Reuchlinus *Vide* Joan. Cono.

JOANNES Sulpicius. *Vide* Sulpic.

JOANNES Taberius Brixianus Commentarios in Lucani Pharsaliam Omniboni Vincentini titulo inscriptos emendavit apud Uldaricum Scinzenzeler Mediolani. 1491.

JOANNES Tolentinus Veronensis Artium & Medicinæ Doctor emendavit Calculationes Suisethi à Francisco Gyrardengo impressas Papiæ 1498.

JOANNES Trithemius Abbas Spanhemensis emendavit exemplar Missalis secundùm morem S. Bened. de observant. Bursfeldens. à Petro Drach editum Spiræ 1498.

JODOCUS Badius Ascensius fuit vitiorum expunctor in sui soceri Joannis Trechselli officinâ Lugduni, operámque eandem aliis etiam typographis præstitit. Vide Juvenal. Lugdun. 1498. Lege Annal. Typogr. Tom. II. p. 72.

JULIANUS Macho & Petrus Farget recognoverunt Gallicam Novi Testamenti Versionem apud Bartholomæum Buyer Lugduni [1477.]

JULIUS Æmylius Ferrarius Novariensis curavit Ausonianorum Epigrammatum editionem apud Uldericum Scinzenzeler Mediolani 1490.

JUNIANUS Maius Parthenopæus Rhetor publicus recognovit Plinii Epistolas impressas per Matthiam Moravum Neapoli 1476.

LAURENTIUS Brixiensis. *Vide* Æn. Vulp.

LAURENTIUS de Gozadinis medicus Bononiensis Artium & Medicinæ Doctor correxit Ugonis Bencii de diversis ægritudinibus consilia impressa per Joannem de Noerdlingen & Henricum de Harlem 1482.

LAURENTIUS Valla. *Vide* Thad. Ugolet.

LUCAS Porrus recognovit Livii decades impressas per Joannem Vercellium Tarvisii 1482.

LUDOVICUS Carbo correxit Servii in Virgilium Commentarios in officinâ Christophori Valdarfer Venetiis 1471. Et eodem anno (sed sinè loci aut typographi nomine) Plinii Epistolas.

LUDOVICUS Odaxius emendavit Nicolai Perotti Cornu-copiam. Lege ejus editionem per Udalr. Gering & Berth. Rembolt Parisiis 1500.

LUDOVICUS Regius Corneliensis (*Vide* Barthol. Salicet.) recognovit Ciceronis Epistolas ad Atticum &c. Vide earum editionem sine anno, loco & typographo.

M. B. censuram egit Authorum Rei Rusticæ à Bartholomæo Bottono Regii 1482 impressorum.

MANILIUS Romanus emendandis Pompeii Festi libris à Joanne Reynhard Romæ impressis 1475 operam dedit. Idem est forsan ac Sebastianus Manilius Romanus, cujus industriâ Senec. Epistolæ prodierunt Venetiis 1499. *Vide* Sebastian. Manil.

MARCUS Scaramucinus de Palatiolo Brixianus emendavit Aulum Gellium Brixiæ apud Boninum de Boninis 1485. editum.

MATTHÆUS Moretus Brixianus emendavit Matthæi Sylvatici Pandectas apud Joannem Coloniensem & Joannem Manthen Venetiis 1480.

MICHAEL Fernus emaculavit Joannis Antonii Campani opera vulgata 1495.

NICOLAUS Peranzone, aliàs Riccius Marchesianus, & Hieronymus Squarciaficus Alexandrinus emendaverunt Petrarchæ opera Italicè à Bartholomæo de Zanis Venetiis 1500. edita.

NICOLAUS Scyllacius Siculus Messanensis Artium Doctor & in Papiensi collegio Philosophiæ extraordinariæ Prælector emendavit Joannis Gadesden Rosam Anglicam à Joanne Antonio Birreta Papiæ 1492. impressioni traditam.

OMNIBONUS Leonicenus in Nicolai Jenson officinâ Venetiis emendavit Ciceronis libros Rhetoricos 1470. & Quintiliani Institutiones 1471.

PAULUS Malleolus Andelocensis recognovit Virgilium, primùm 1489. Parisiis in vico Sorbonico impressum; iterum 1498. ibidem apud Udalr. Gering & Berth. Rembolt. *Lege Chevillier. pag.* 119. *&* 120.

PAULUS Panormita. *Vide* Secund. Contar.

PETRUS Albignanus Trecius Juris utriusque consultus emendavit Codicem Decretorum editum impendio Joannis Coloniensis & Joannis Manthen Venetiis 1479.

PETRUS Augustinus Philelfus Pii II. epistolas castigavit ab Antonio Zaroto editas Mediolani 1481.

PETRUS de Carariis de Monte Silice theoricæ medicinæ in gymnasio Patavino lector revisit Petri de Abano Conciliatorem à Gabriele de Tarvisio editum Venetiis 1476.

PETRUS Desrey Tricatius emendavit Machabri Choream versibus Alemanicis editam à Guidone Mercatore Parisiis 1490.

PETRUS Farget. *Vide* Julian. Macho.

PETRUS Justinus Philelfus curavit editionem Cæsaris Commentariorum vulgatam ab Antonio Zaroto Mediolani 1477. & Titi Livii apud eundem Zarotum 1480. & Silii Italici apud eundem 1481. & Ciceronis Epistolarum Familiarium apud eundem 1482.

PETRUS Loslein de Langencen fuit socius & corrector Bernardi Pictoris & Erhardi Ratdolt Venetiis 1475. 1477. 1478.

PETRUS Oliverius revisit Comment. Andreæ de Ysernià in Constitutiones Siciliæ editas à Sexto Russingero Neapoli 1472.

P. Stephanus Dulcinius Manilium à se emendatum tradidit imprimendum Antonio Zaroto Mediolani 1489.

PLATYNA emendavit Josephi libros VII. Histor. Latinè excusos ab Arnoldo Pannartz Romæ 1475. & Terentii Varronis libr. de Linguâ Latinâ Romæ 1471.

POMPONIUS (Lætus) Terentii Varronis de Ling. Latin. fragmentis multum addidit: & ejusdem libros correxit. (*lege ejus ad Platynam præfationem recusam in Terent. Varron. editione Brixiensi* 1483.) Idem cum Sulpicio emendavit Vitruvium editum Florentiæ 1496. Idem etiam correxit Quintum Curtium. Consule ejus editionem per Georgium Laver Romæ sinè anni indicio.

PYLADES Brixianus Vitas Plutarchi Latinè versas castigavit, impressas per Jacobum Brittannicum Brixiæ 1499.

RAPHAEL Jovenzonius Ister Terentii Comœdias emendavit à Joanne Agrippinæ Coloniæ impressas Venetiis 1471.

SEBASTIANUS & Raphael de Orlandis, ingenui adolescentes, procuraverunt editionem Vegetianæ de re militari epitomæ apud Sigismundum Rodt Pesciæ 1488.

SEBASTIANUS Manilius Romanus civis castigavit Petrarchæ Epistolas familiares impressas Venetiis per Joannem & Gregorium de Gregoriis 1492. *Vide antea* Manil. Roman.

SECUNDUS Contarenus Venetus Theol. Professf. Ord. S. Aug. & Paulus Panormita ejusd. Ord. correxerunt Jo. de Gandavo unà cum lib. Aristotel. de animâ, edit. per Octavianum Scotum Venetiis 1493.

STEPHANUS Parisetti correxit Bibliorum Latinorum editionem vulgatam à Jacobo Malieti 1490.

STEPHANUS Roemer. *Vide* Gasp. Grossch.

SULPICIUS (*Vide* Pompon.) Verulanus curavit editionem Frontini Stratagematum apud Eucharium Silber Romæ 1487.

THA-

THADÆUS Ugoletus recognovit Quintiliani Declamationes 136. per Angelum Ugoletum Parmæ 1494. impressas; & in suâ ad Anselmum Nepotem epistolâ laudat Laurentii Vallæ in emendandis veteribus libris, præsertim Livio, industriam & peritiam.

THEOPHILUS frater. correxit Summam Roberti Lincolniensis super VIII. libros Physicor. cum expositione Divi Thomæ, editam per Petrum Bergomensem Venetiis 1500.

THOMAS Anglicus recognovit opus Jo. Scoti in IV. Sentent. impress. ductu Jo. de Coloniâ Venetiis, sinè anni indicio.

THOMAS Dorniberg de Memmingen Juris Canonici Doctor correxit Bibl. Authorit. & Sentent. in Decret. & Decretal. impress. per Petrum Drach. 1481.

VICTOR Pisanus recognovit Avieni interpretationem Arat. & Dionys. de situ orbis, & Arat. interpretat. per Germanic. & Cicer. & Seren. de Medicin. Edit. per Antonium de Stratâ Venetiis 1488.

WENDELINUS Steinbach Theologiæ Professor recognovit Canonis Missæ Expositionem impressam expensis Friderici Meynberger Tubingæ 1499.

WOLFGANGUS Lachnerus (cujus ductu & impensis Michael Furter impressit Basileæ 1495. Tho. Aquin. in omnes Epistolas D. Pauli) *Joannis Frobenii socer & Frobenianæ officinæ princeps, vir utriusque literaturæ doctissimus, & pari cum Erasmo fide præditus, solus primùm, postea simul cum Erasmo muneri correctorio præfectus est. Obiit peste anno circiter* 1518. Lege Zeltner p. 206. 207. Erasm. Epistol. p. 1625. 307. Cave in Prolegom. ad Scriptor. Ecclesiastic. Et Annal. Typograph. Tom. II. p. 15. 21.

In Correctorum classem multos quoque neque tamen omnes editionum Recognitores conjeci. Si enim in Correctorum albo censendi sint non ii tantùm, qui in Typographeo quodam conducti mercedis annuæ menstruæ've gratiâ Librorum plagulis emaculandis suam operam elocant; sed & alii omnes, quorum curâ non mercenariâ sed aut necessariâ aut spontaneâ factum est, ut ullius Libri editio correctior in manus veniret; in magnam nimis iste Catalogus excrescet molem, cujus improbo labori exantlando vix quisquam unus sufficiat, nisi cui singulæ omnium, quotquot emissi fuerunt, Librorum editiones perfectè innotuerint. In Correctorum numerum oportet concedant è Typographis melioris notæ complures, qui antequam ipsi officinam instruerent, in alienâ se exercebant, ibique prima ponebant Artis, cujus aliquando evaderent magistri, tyrocinia. Sic *Johannes* * AMERBACHIUS *Antonium* KOBURGERUM in expungendis librorum vitiis ad-

* Vide priùs ann. 1471. ubi Koburgeri fit mentio.

adjuvit. *Johannes*[1] FROBENIUS cum *Adamo* PETRI *Johanni* AMERBACHIO & *Johanni* PETRI Typographis *Basileensibus* præclaram navavit operam; *Jodocus*[2] BADIUS *Joanni* TRECHSELIO; [3] *Robertus* STEPHANUS vitrico suo COLINÆO; [4] *Henricus* STEPHANUS patri *Roberto*; [5] *Paulus* MANUTIUS patri *Aldo*; [6] *Fredericus* MORELLUS *Carolæ* GUILLARD; [7] *Gulielmus* MORELIUS *Joanni* TILETANO. Eo necessitudinis & cognationis nexu paríque officii ratione sibi invicem cohærebant corrigendi & imprimendi munera, ut hôc dignior putaretur, qui illud administrâsset; neque illud penitus deponeret, postquam hoc suscepisset. Huc non incommodè transferri potest Romani[8] Historici sententia: *utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* Celebriores itaque Typographi oneris ἐπανορθωτικοῦ partem, quoties à prelo urgendo operíque typographicis instigandis aliquantulum otii fuerit, lubentissimè subierunt. Sic *Robertus* STEPHANUS, quo vix ullum occupatiorem fuisse accepimus, nonnunquam[9] ipse plagulas relegere solebat, [10] *licèt decemviratum quendam literarium domi haberet, quorum quidam correctorio munere fungebantur.* Correctorum numerum augebunt eruditi, quicunque aut sua aut veterum scripta emiserint in lucem, aut vulgata antea & à se recensita meliori luce donaverint. Vix enim puto Editorem (nisi prorsus insipientem eóque nomine indignum) reperiri posse sui operis adeò incuriosum, de suâ famâ tam minimè sollicitum, ut sui fœtûs, postquam Typographo & ipsius Correctori eundem commendaverit, omnem interim abjiciat curam, nec (modò causa gravissima non intervenerit, loci putà distantia aut valetudo infirmior) in erratis, quæ vel attentissimo typothetæ elabi possunt, vel inter abacum *Compositoris* & prelum (quod ipse novi) intercidere, amovendis extremam censuram peragat.

Correctoribus antiquissimis mos erat, qui à primâ Artis origine deductus diu postea apud posteros invaluit, carmina in laudem Typographi, cujus officinæ præerant, aut Operis, cujus edendi curam gesserant, aut utriusque conscribere. Sic[11] CAMPANI versus legimus in Udalricum GALLUM notissimos; sic[12] Epigrammata à Roberti STEPHANI Correctoribus postremæ *Thesauri Latini* editioni præ-

1 ZELTNER. p. 201. ADAM. *vit. Philos.* pag. 65.
2 ZELTNER. p. 76. CHEVILL. pag. 195.
3 *Histor.* STEPHANOR. pag. 14.
4 ZELTNER. pag. 517. *Histor.* STEPHAN. pag. 228.
5 ZELTNER. pag. 331.
6 *Histor. Typograph.* Parisiens. pag. 82.
7 Ibid. pag. 34.
8 SALLUST. *Catilin.* in initio.
9 Lege *Histor.* STEPHAN. pag. 116.
10 Lege *Epistol.* H. STEPHANI ad P. STEPHAN. præfix. AUL. GELL. 1585. pag. 13.
11 Vide priùs ann. 1469.
12 *Andreâ* GRUNTLERO, *Gerardo* CLERICO, & *Adamo* MODIO. *Vide Thesaur. Lat. Ling.* 1543.

præfixa [1]. Versuum editionibus *Conradi* SWEYNHEYM & *Arnoldi* PANNARTZ subjunctorum authorem fuisse *Joannem* ANDREAM forsan probabile est.

An omnes, quorum versus libris additos habemus, fuerint in Typographeis, unde libri exierunt, Correctores, incertum. Horum plurimos, (quorum alii authoris nomen gerunt [2], alii omittunt) præcipuè ubi Typographi Ars laudatur & industria, lectori impertire & in suis passim locis inserere operæ pretium duxi; & interim plurimorum, qui editiones Epigrammatibus Græcis Latinísve ornarunt, nomina in sequenti Catalogo describere.

Epigrammata Græca.

ALDI Manutii, Angeli Politiani, Aristobuli Apostolidæ, Scipionis Carteromachi. *Hort. Adonid. apud Aldum. Venetiis.* 1496.

JOANNIS Gregoropyli, & Marci Musuri Cretensium. *Etymologic. per Zachariam Calliergum. Venetiis.* 1499.

JOANNIS Lascaris. *Antholog. Græc. per Laurent. Francisc. Florentiæ.* 1493. *& Callimach. Græc. sinè anni notâ. & Homeric. & Sophocl. Schol. & Porphyr. Homer. Quæst. Rom.* 1517. 1518.

SCIPIONIS Carteromachi Pistoriensis. *Aristophan. apud Ald. Venetiis.* 1498.

Epigrammata Latina.

ADAMI Genuensis. *Lactant. per Sweynh. & Pann. Romæ.* 1468.

AMERIGI Corsini in laudem libri de triplici vitâ à Ficino scripti. Apud Anton. Miscomin. *Florentiæ.* 1489.

ANGELI Politiani, in laudem Landini. *Horat. per Anton. Miscomin. Florentiæ.* 1482.

ANTONII Constantii Fanensis. lege *Perot. Cornu-cop. Parisiis.* 1500.

ANTONII Cornazani, in laudem Nicolai Jenson. *Euseb. Præpar. Evangel. Venetiis.* 1470.

ANTONII Mottæ, in laudem Demetrii Chalcondylæ. *Suid. Mediolani.* 1499.

ANTONII Peloti. *Æmil. Prob. sinè notâ ann. typogr. loc.*

ANTONII Sabellici. *Ejusd. lib. de Utini & Aquileiæ origine. apud Antonium Avenionensem. sinè anni & loci notâ.*

AUGUSTINI Grandis, in laudem correctoris & typographi. *Hermol. Castigation. in Plin. per Carolum à Darleriis. Cremonæ.* 1495.

BAR-

1 Lege versus subjunctos Editioni A. Gellii. 1469.

2 Horum exempla plurima occurrunt in subscriptionibus veterum editionum.

Bartholomæi Girardini. *Auson. epigramm. Venetiis.* 1472.

Bartholomæi Paielli equitis Vicentini. *Paul. Oros. apud Hermanum Lichtenstein sinè anni notâ.*

Bonini Mombritii. *Pap. Vocabular. per Andr. de Bonet. Venetiis.* 1485. *& Euseb. Chronic. per Philip. de Lavagn. Mediolani. sinè anni indicio.*

Calliphili Bernardini Robiatini. *Franc. Philelf. Satyr. per Christoph. Valdarfer. Mediolani* 1476.

Coradini. *Rhetoric. Georg. Trapezunt. apud Spirensem. sinè anno. & Leon. Pachel. Mediolani.* 1493.

Danielis Caietani, in laudem Moreti. *Lege Nic. Perott. Cornucop. per Ulr. Gering & Berth. Rembolt. Parisiis.* 1500.

Dantis tertii Aligeri. *Valtur. de Art. Militar. per Bonin. de Bonin. Veronæ.* 1483.

Domici Palladii Sorani, in laudem Marci Firmani: *cujus impensâ Plauti Comœdias impressit Simon Papiensis Venetiis.* 1499. *& Pompon. Læt. Histor. apud. Bernardin. Venet. Venetiis.* 1499. *& Perot. Cornu-cop. Parisiis.* 1500.

Erhardus Windsberg Germanus Medicinæ Doctor, in laudem Michaelis Friburger, Martini Crantz & Ulrici Gering. *Vide Epistol. Cynic. ab iis impressas Parisiis sinè anni notâ.*

Francisci Nigri Veneti. *Sphær. Jo. de Sacr. Bust. apud Franc. Renner. Venetiis.* 1478.

Gabrielis Carchani Mediolanensis in laudem Mathiæ Moravi. *Senec. Philosoph. Oper. apud Mat. Moravum Neapoli.* 1475.

Gulielmi Ficheti Alnetani in laudem Friburger, Crantz, & Gering. *Vide editiones ab iisdem factas Gasparin. Epistol. & Sallust. & Cicer. Offic. Lœl. Cat. Parad. Somn. Parisiis. sinè anni indicio.*

Hieronymi Bononii in primi Impressoris laudem. *Tortell. Comment. apud Herman. Lichtenstein. Vicentiæ.* 1480.

Hieronymi Brianici Veronensis in laudem Blondi, & Bonini de Ragusâ. *Blondi Ital. apud Boninum de Ragusiâ. Veronæ.* 1482.

Joannis Andreæ (ut puto) sunt hæc carmina, quæ libris plerisque à Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz editis adjiciuntur.

Joannis Antonii Campani in Udalrici Galli laudem. *Vide libros plerosque à Gallo editos.*

Joannis Francisci Philomusi Poetæ laureati. *Horat. per Georg. Arrivaben. Venetiis.* 1490.

Joannis Lapidani. *Cicer. Offic. &c. apud Gering, Crantz & Friburger. Parisiis. anno non expresso.*

Joannis Lucilii Santritter Helbronensis in Erhardi Ratdolt laudem. *Hygin. Astronom. apud Erh. Ratdolt. Venetiis.* 1482. *& Euseb. Chronic. apud eund. ibid.* 1483.

Joan-

Joannis Pomponii Corniani Brixiani. *Vide Nicol. Perott. Cornu-cop. apud Gering & Rembolt. Parisiis.* 1500.

Joannis Salandi in Demetrii Chalcondylæ laudem. *Etymologic. apud Zachar. Callierg. Venetiis.* 1499.

Jodoci Badii Ascensii. *Phil. Beroald. Orationes. Pro Dionysio Roce. Parisiis.* 1499.

Ludovici Carbonis in Christophori Valdarfer laudem. *Cicer. Oration. per Valdarfar. Venetiis.* 1471.

L. Pontici Tarvisani in Perotti & Moreti laudem. *Lege Nic. Perott. Cernu-cop. apud Gering & Rembolt. Parisiis.* 1500.

Marcelli Philoxeni. *Lege Perot. Cornu-cop. Ibid.* 1500.

Martini Philetici in Eucharii Silber laudem. *Theocrit. Idyll. quæd. Philetic. interpret. per Eucharium Argyrion. sinè anni notâ.*

Pandulphi Collenucii Pisaurensis Jurisconsulti. *Vide ejusd. Apologiam pro Plinio, apud Andr. Gallic. Ferrariæ. sinè anno.*

Petri Corneri. *Æmil. Prob. sinè notâ anni, loci, & typographi.*

Petri Nicolai Castellani Faventini. *Valer. Flacc. Argon. per Benedictum Hectoreum. Bononiæ.* 1498.

Petri Schotti Argentinensis Patritii Juris utriusque Doctoris. *Ejusd. Lucubratiuncul. apud Martin. Schot.* 1498.

Pomponii Læti. *Cicer. Epistol. ad Attic. &c. Anno, typographo & loco non indicatis.*

Quintii Emiliani Cymbriaci Poetæ laureati in laudem prototypographi. *Bibl. Latin. apud Joan. Herbort. Venetiis.* 1483.

Raphaelis Jovenzonii vel Zovenzovii Poetæ Istri Tergestini, in laudem Vindelini Spirensis. *Cicer. de Natur. Deor. &c. apud Vindelin. Spir. sinè anno. & Q. Curt. & Martial. apud eund. sine anno. & Appian. apud eund.* 1472. *& Strab. apud eund.* 1472. *& Nic. Abbat. prim. pars lib. II. Decretal. apud eund.* 1472. *& Boccac. Genealog. apud eund.* 1473. *& Donat. Comment. in Terent. sinè anni indicio.*

Roberti Gaguini. *Flor. Epitom. Parisiis. sinè notâ anni.*

Sebastiani Brandt in laudem Joannis Froben, & Joannis Petri de Langendorff. *Concordat. Bibl. apud eosd. Basileæ.* 1496.

Thomæ Beccadelli Cymbri adolescentuli in laudem Joannis Bergman de Olpe. *Seb. Brandt Nav. Stultifer. apud eund. Joan. Basileæ* 1498.

Ugerii Pontremulensis Legum scholastici in Benedicti Hectoris laudem *Author. Rei Rustic. apud eund. Benedict. Bononiæ.* 1494.

Correctorium munus (utì jam antea notavi) non secus ac typographicum profiteri neutiquam erubescebant viri inter litteratos ex omni ordine

ordine [1] Theologorum, [2] Medicorum & [3] Jurisconsultorum clarissimi. [4] ERASMO quidem objecerunt *Albertus* PIUS & *Julius* SCALIGER, ipsum ALDI *heri sui officinæ ministrâsse*, & ibidem *quæstum fecisse corrigendis exemplaribus*. Is factum, quod objiciebatur negabat & diluebat his verbis, *An ille minister est officinæ, qui proprio adest operi? Neque enim aliam operam* ALDO *addixeram. Officina mihi potiùs erat ministra.* ERASMUS igitur eo (ut mihi videtur) responso, tantum abest, ut à se amoliatur Correctoris officium; ut potiùs hoc typographico anteponendum censeat; & id solum agat, ut probet huic illud magis quàm illi hoc famulari. Nolo interim dissimulare, quòd [5] multi in eruditorum classe non ignobiles, ut suam inopiam levarent, hujusmodi quæstum litterarium, non pudendum, non illiberalem & sordidum, fecisse. Quenquámne litterarum pudebit, quòd litteratos (nimio multos) videat pannis obsitos tenuem victum litterario sudore vix quæritare? Denique si nostris Correctoribus dedecori aut ludibrio vertatur, quòd plerique hanc operam non gratis polliceantur, nec nisi certo pretio constituto elocent, rogo, an viri in summo Reipublicæ gradu constituti suæ quicquam dignitati detrahi arbitrentur, si honestum (quod sanè non adeò multis contigit) lucrum ex illâ faciant? Nec præmium neque officium quodcunque sordet, modò utrumque sit non turpe, sed liberale & honestum.

Correctoris eruditi consuetudo Typographis quibusdam visa est adeò necessaria, ut illum aliquando sibi in societatem & lucri partem adsciscerent, nonnunquam in eandem familiam per conjugium cooptarent. Sic [6] *Bernardus* PICTOR & *Erhardus* RATDOLT *Petrum* LOSLEIN Correctorem & Socium habuerunt. Sic [7] *Johannes*

1 *Joannes* ANDREAS & *Antonius* CAMPANUS Episcopi, Correctores *Sixtus* RUSSINGER & *Bonetus* LOCATELLUS Presbyteri, Typographi.

2 *Carolus* STEPHANUS ex Medico Typographus (lege *Histor.* STEPHAN. p. 164.) *Victor* GESELINUS Medicus apud *Christophorum* PLANTINUM Corrector. (ZELTNER. pag. 237.)

3 *Johannes* CHAPPUIS, de quo priùs. *Æmarus* RANCONETUS; de quo consule *Histor.* STEPHAN. p. 168. *Inter antiquissimos Correctores memorabile & suspiciendum est Pauli Trecii Jurisconsulti nomen, de quo Sabellicus refert, gloriari solitum, triginta voluminum millia à se revisa & recognita è prælis prodiisse. At is ita intelligendus est, ut non singulorum librorum archetypi, sed cujusque operis universa excusa exemplaria in computationem illam veniant.* Mallinkrot. p. 97. Chevillier. p. 202. De Correctoribus jam antea egeram in primâ horum Annalium editione; Tom. I. pag. 288. usque ad p. 294.

4 CHEVILL. pag. 196. 197.

5 *Johannes Ludovicus* APIN, *Marcus* HEILAND, *Franciscus* MODIUS, *Jacobus Ludovicus* STREBÆUS, *Georgius Wolfgangus* WEDELIUS, &c. Lege ZELTNER. pag. 71. 255. 367. 513. 550.

6 Vide ann. 1477.

7 Vide postea, ubi BADII fiet mentio. Hujusmodi affinitates inter Typographos & Correctores, *Paulum* EGENOLPHUM & *Casparum* FINK, *Andream* CRATANDRUM & *Hieronymum* GEMUSÆUM, &c. commemorat ZELTNERUS p. 182. 231.

nes TRECHSEL *Johanni* BADIO in matrimonium filiam collocavit.

Haud igitur injuriâ gravissimas virorum doctorum querelas [1] legimus adversùs Typographos ignaros, qui ut impensis parcant, Correctore aut nullo aut indocto utuntur. Hinc in Libros manavit ingens & turpis erratorum seges, quorum fœda specimina affatim protulit [2] CHEVILLERIUS.

In [3] primævis editionibus errores præli (ubi erant pauciores) *singuli suis locis calami cuspide transfodiebantur*. Neque defuerunt, qui hunc morem & [4] servarent & [5] laudarent; quod nempe *multo commodius ac expeditius id Lectori fore, licèt emendatori onerosius impensiorisque operæ, existimaverint*. [6] Pluribus tamen postea placuit errata omnia

plaris, quod consului, reperio.

1 Lege, quæ de his fuse differit CHEVILLERIUS pag. 185. usque ad pag. 193. & pag. 184. 185. Affert locum ERASMI Typographos *Venetos*, *Romanos* & præsertim *Germanos* vehementer accusantis. ZELTNERUS pag. 18. invehitur in *Genevenses, qui primi operas corruperunt, & rudibus in omni doctrinæ genere Correctoribus usi sunt.* Eorum chartam, quâ Libros imprimunt, minimè probat *Josephus* SCALIGER. *Conradus* GESNERUS scribit se maluisse *externos claros & bene meritos de communibus studiis Typographos quàm* Germanos, *concelebrare* —— *cùm multi eorum avaritiâ capti, mendosos prorsus Libros excudere, quàm sumptus etiam mediocres facere malint.* Lege CHEVILL. pag. 160. 161. Idem pag. 192. queritur in *Parisiensibus* nonnullis editionibus reperiri quasdam vacantes lineas, quæ Græcè excudi debuerant, quòd Compositores aut Correctores, qui Græcè scirent, desiderarentur.

2 Lege pag. 169. usque ad 173. p. 184. 189. 190. 191.

3 Lege CHEVILL. pag. 154.

4 CHEVILL. p. 155. „ *Louïs Lasseré* „ Proviseur du College de *Navarre*, fit „ imprimer l'année 1534. les Sermons de „ *Josse Clictou* son ami, pendant le tems „ que ce Docteur s'acquittoit à *Chartres* „ des fonctions de sa Charge de Théologal. Il ne fit point d'*Errata*, mais, suivant la plus ancienne maniere, il corrigea avec la plume les fautes d'Impression par tous les Exemplaires.

5 Id. p. 155. „ Cette maniere ne deplaisoit point à *Erasme*. &c.

6 Vide paginarum binarum Errata in Edit. JUVENAL. cum not. MERUL. *Venet.* per *Gabrielem* PETRI 1478. ubi hæc leguntur: *Lector, ne te offendant Errata, quæ operariorum indiligentia fecit, neque enim omnibus horis diligentes esse possumus. Recognito Volumine ea corrigere placuit.* HORAT. *Florent.* apud MISCOMIN. 1482. *Hæc sunt, quæ in codice* HORATII *errore Librarii mendosa emendanda fuerant. Tu igitur, Lector, numeris indicibus cuncta assequeris.* Subsequuntur Errata, quæ totam implent paginam; uti & aliam ex adverso *Emendata in Commentariis, quæ invenies indice numero chartarum. Jov.* PONTAN. *de Fortitud. bellicâ & heroicâ*; *Neapol.* per MORAVUM. 1490. ubi habetur quatuor erratorum index, cum Versibus anteà suo loco in Catalogo ann. 1490. citatis.

SUETON. cum Comment. BEROALDI *Bonon.* 1493.

AD LECTOREM.

Lector candide, offendes, opinor, interdum offendicula & moramenta quædam in Commentariis nostris ex immutatione transmutationéve litterarum ac syllabarum, nonnunquam ex inversione dictionum; quos errores minutulos quidem & cognobiles non Conditori adscribas, quæso, sed Impressori. Vix enim fieri potest, ut opere in magno non interveniant hujusmodi labeculæ. Præfuerunt recognitioni Scholastici duo eruditi, qui elaboraverunt, ut emendati sincerique Commentarii ex officinâ Impressoris depromerentur. Siquid erit mendosum, id Impressor subnotabit ex ordine chartarum, eritque in calce operis collocatum. Vale & perlege. Nullum tamen erratorum Indicem in calce exem-

omnia in unum Indicem congesta [1] calci plerumque Librorum subjicere.

Inter errata typographica mihi videntur vix ignoscenda, quæ in [2] anno editionis designando admittuntur. Horum exempla in Libris veteribus occurrunt; quorum nonnulla in hujus operis initio fuerunt observata.

Quamvis [3] opera quædam sint typographica, in quibus nulla esse errata

1 *Sebastianus* GRYPHIUS hunc Indicem posuit in initio *Biblior. Latinor.* ann. 1550. Lege CHEVILL. pag. 151. „ On „ mettoit ordinairement l'*Errata* dans l'en„ droit le plus caché du Livre. *Gryphe* le „ mit à la plus belle place, où on ne man„ que jamais de jetter les yeux. La pre„ miere page c'est le titre du Livre, la „ marque de l'Imprimeur, & l'année de „ l'Impression. La seconde, c'est l'*Er„ rata*; & la troisiéme c'est l'Epitre dé„ dicatoire.

2 CHEVILL. p. 10. 11. „ On voit „ dans la Bibliotheque de *Sorbonne* deux „ Imprimez *in fol.* d'une datte extraordi„ naire, mais fausse. L'une finit par ces „ termes, *Flores de diversis Sermonibus &* „ *Epistolis B. Bernardi per me Joann. Koel„ hof de Lubech Coloniensem civem impressi* „ *an. M. CCCC. feliciter finiunt.* Il y a er„ reur manifeste dans cette datte: premie„ rement, parce que le dessein de l'Impri„ merie n'a été formé qu'environ l'année „ 1440. & n'a été réduit en pratique, que „ vers l'année 1450. Secondement, parce „ que cet Imprimeur *Jean Koelhof* n'étoit „ point encore né en l'année 1400. Il im„ prima à *Cologne* l'année 1483. le *Gerson* „ *in fol.* en quatre Volumes, qui sont de „ même fabrique que ce *Flores.* Sans dou„ te l'erreur vient d'une omission de cet „ autre chiffre lxxxij. qui devoit être ajoû„ té après M. CCCC. L'autre est le * *Præ„ ceptorium divinum* de *Gotschal Hollen* Re„ ligieux *Augustin*, où on lit à la fin, *Im„ pressum per me Joan. Guldenschaef civem* „ *Coloniens. ipso die S. Küberti Episcopi anni* „ *Domini Octogesimi quarti.* Il y a ici une „ omission de ces mots qui doivent préce„ der, *millesimi quadringentesimi.* J'ai vû „ dans la Bibliotheque *Mazarine* un *Mani„ pulus Curatorum*, que *Guy de Mons-Ro„ cher* composa l'année 1333. c'est une „ Edition faite à *Paris in 4°.* où on lit ces „ termes écrits en cette maniere, *Comple„ tus Parisius anno Domini millesimo CCCC* „ *vicesimo tertio: amen.* L'erreur dans la „ datte est bien certaine, puisque l'Impri„ merie n'a commencé à *Paris* qu'en l'an„ née 1470. comme nous ferons voir dans „ la suite. Il faut que le cinquième *C*, qui „ faisoit l'année 1523. soit échapé des for„ mes „. Sic QUINTILIAN. *Venetiis* per LOCATELLUM. M. CCCCLXCIII. ubi L mendosè inseritur. Sic ARISTOTEL. *Animal. Græcè*; apud *Aldum.* M. IID. X. HHHH. ΔΔΔΔΠΙΙ. ubi omittitur in Græcis numeralibus |Δ| nota quinquagenaria post centenarias.

3 CHEVILL. p. 120.] In fine Epigrammatis *Joannis* AUBER in VIRGIL. apud GERING & REMBOLT. 1498.

Hoc eme, quisquis amas tersum sinè labe Volumen;
Nulla equidem toto corpore menda latet.

Et *Dominic.* MANCINI de Editione GREGOR. *Rimin. Paris.* 1412. quam *Gulielmus* MILITIS Doctor *Sorbonicus* correxit:

Integer est, omni sublatâ è corpore mendâ,
Wilelmi *eximio* Militis *officio.*

CHEVILL. p. 123.] GRAPALD. *de partib. adium*; apud *Jo.* PARVUM 1517. *Eâ fide eâque diligentiâ excusum, ut vix errorem offendas.*

Id.

* Hunc Librum vide in Catalogo ann. 1484. Nescio tamen, an hic (quem notat *Chevillerius*) error consulto admissus fuerit. Sunt enim Libri, ubi millenariis & centenariis omissis minores tantùm indicantur numeri. De illis enim certa est, de his nulla nisi incerta & dubia institui potest conjectura. Sic in editione AUGUSTIN. *de Trinitat.* per *Joann. de Westfal. anno nonagesimo quinto*, ubi majores numeri, quia facilè conjiciendi, omittuntur. Vide postea in Catalog. ann 1495.

errata jactantiùs quàm veriùs perhibentur; malo tamen cum [1] viris eruditis sentire, quòd *fieri haud quaquam possit, ut Liber nullus absque mendis in lucem prodeat.* Et ut [2] Poetæ verbis utar; nullus *vitiis sinè nascitur; optimus ille, qui minimis urgetur.* Laudanda est itaque eorum modestia, qui postquam omnem, quâ valent, diligentiam adhibuerint, humani nihil à se alienum putant; cúmque humanum sit errare, malunt [3] *pudore suo fatendo plecti, quàm ut tacendo Respublica litteraria suo*

Id. p. 138.] DIONYS. *Carthus. in* 4. *Evangel. sub prelo Ascensiano* 1542. *Joan.* TILETANUS hæc verba addidit, *extremâ & infallibili diligentiâ.*

1 *Angel.* ROCCHA. in Lib. *de Biblioth. Vatic.* Lege GHEVILL. p. 121. 122. 123. Lege querelam *Michael.* FERNI in suâ CAMPANI Operum editione. Consule Catalog. ann. 1495.

2 HORAT. Lib. I. Satyr. III. ℣. 68.

3 Verba hæc *Matthiæ* SCHURERII in *Baptist.* MANTUAN. Lib. *de patient.* ann. 1510. Lege CHEVILL. p. 163. 164. VASCOSANUS ad finem suæ editionis *Tho.* MAGISTRI &c. 1532. Lectorem veniam orat, quod *postquam errata collegisset in calce operis adjecturus, coactus fuerit, cùm nulla charta relicta esset integra, invitus ea omittere:* & ibidem queritur, quòd *excusores litterarum omnis mora impatientes improbè urgeant, ut momento absolvas, quod in manibus habes; nihili facientes, an Liber emendatus an depravatus in lucem prodeat, modò ipsi suum pensum absolvant.* CHEVILLERIUS de erratorum Indicibus multa differens (pag. 141. 142. 148. 151. 155. usque ad 160. 162. 163.) notat se non breviorem hujusmodi Indicem vidisse quàm erratorum duorum in *Elemen.* EUCLID. apud COLIN. 1536. licèt opus 174. in fol. paginas contineat; (Vid. *Histor. Parisiens. Typograph.* pag. 10.) quæ etiam errata in aliquibus absunt Exemplaribus (quorum unum inspicere inter selectissimos Clariss. viri *Roberti* GRAY M. D. ob doctrinam & integritatem dignissimi Libros mihi contigit) Errata itidem duo in *Comment.* *Franc.* BURAN. in ARISTOT. *Analyt.* prior. apud *Christian.* WECHEL. 1539. Errata octo in DOLET. *Comment.* prim. Vol. apud *Sebast.* GRYPH. 1536. Errata, quæ PIC. MIRANDUL. Operum editionem *Joannem* KNOBLOUCH impensis *Matthiæ* SCHURERII 1507. deturpant, excrescunt in quindecim paginas in fol. In nullo Libro plura vidisse se meminit CHEVILLERIUS. De erratorum multitudine per Typographorum incuriam lege querelas *Roberti* GUAGUINI in suo *de Gestis Francor.* Libro *Paris.* 1497. & ejusd. Epistol. 1498. *Michaelis* FERNI in CAMPAN. Oper. *Romæ* 1495. *Petri* GALATINI in suo tractatu *de Arcan. Cathol. Verit. Ortonæ* 1518. *Ravisii* TEXTORIS in *Epithet. Paris.* 1524. Et Cardinalis BELLARMINI in *Recognit.* suorum Librorum. *Ingolstad.* 1608.

Nicolaus GERBELIUS (in *Nov. Testament. Græc.* apud ANSHELM. *Hagenoæ* 1521. 4.) scribit se *mendas minimi momenti in castigando non tam severum ac religiosum pio Lectori ad emendandum reliquisse.* Quem de punctorum, spirituum & accentuum erroribus loqui notat CHEVILLERIUS (p. 142.) severior tamen & religiosior in his minutiis fuit *Robertus* STEPHANUS in Indice erratorum *Nov. Test. Gr.* 1546. Idem erratorum Græcorum Indicem editioni *Eusebianorum* Operum ann. 1544. adjecit. Ante *Robertum* STEPHANUM *Simon* COLINÆUS ejus vitricus in Græcis * aliquando Indicem erratorum adjecit, utì & † *Jodocus* BADIUS ejusdem socer. ‡ Paucissimos adhuc erratorum Indices in Libris Græcis vetustis

* *Galen.* ad *Patrophil.* 8. Sed *Colinæus* suis Novi Testamenti & *Sophoclis* editionibus Græcis nullum Indicem apposuit. Index, qui Sophocli ab illo additur, est Variantium lectionum.

† *Anth

olog. Græc.* Ann. 1531. 8.

‡ Quales ad calcem Constantini Lascaris Erotematum 1494. & Alphabeti Greci 1495. impressorum ALDUS adjecit. *Non fieri* (inquit) *potuit, quin Impressores quædam (ut assolent) inverterint depravârintque. Quare opus fuit, ut totum librum percurrerem: quæque alicujus esse momenti videbantur, errata annotarem. Id quidem fecimus, ut exiret liber in manus studiosorum quàm emendatissimus.*

suo damno ipsorum peccata luat. Vetus sanè aliquando invaluerat (& eadem utinam teneretur) consuetudo, ut Librorum editio quælibet * Correctoris nomine signaretur. Laus aut infamia, quâ palam affi- ci

vetustis ante 1500. (licèt & in magnis & in multis Voluminibus impressis) vidi; cujus rei à Typographis alioqui eruditissimis & accuratissimis (qualis *Aldus* fuit &c.) neglectæ nullam invenire possum causam præter magnum in Exemplaribus, qui Linguâ illâ excuduntur, recognoscendis laborem.

Aldus in eo *Aristotelicorum* Operum Volumine, quod Animalium historiam continet, in posteriore folii centesimi paginâ cùm hæc verba [*τριῶν· οἷον ἔχοντός τινος σίγμα ἐν τῷ βραχίονι, ὁ μὲν υἱὸς οὐκ*] ad ejusdem paginæ calcem omissa ab operis suis typographicis animadvertisset, eam, quæ neglecta fuerat, lineam curavit in chartulâ imprimi, & ibidem in singulis exemplaribus agglutinari.

Aldus linearum in singulis paginis numerum æqualem non semper observavit. Sic in supra-dicto Volumine, folii quinti pagina prior lineas triginta, posterior ejusdem & sexti utraque lineas viginti octo, septimi prior triginta, posterior viginti novem, octavi & noni paginæ omnes lineas triginta unam continent.

* Chevill. pag. 166.] „ *Jean Ravis* „ *Textor* donna son attestation, qu'il avoit „ corrigé les fautes d'Impression dans le „ Dialogue d'*Ulric Hutten* intitulé, *Aula*, „ imprimé à *Paris in* 4°. l'année 1519. „ par *Antoine Aussurd.* Et ce Libraire mit „ au bas de la premiere page du Livre, „ Textor *emaculavit*, pour assûrer le „ Public par l'autorité de cet habile hom- „ me, que l'Imprimé étoit correct. Sur „ le *Pimander* attribué à *Mercure Trismegiste*, que *Jaques Fabry d'Estaples* fit „ imprimer par *Henry* le pere des *Etiennes*, „ on lit les noms de deux Correcteurs de „ cet Ouvrage en ces termes : Parisiis *in* „ *Officinâ* Henrici Stephani, *recognitoribus* „ *mendásque ex officinâ eluentibus* † Jacobo „ Solido Cracoviensi *&* Volgatio Pratensi „ *ann.* 1505. *Calend.* April. *Oronce Finé*, „ Correcteur du Livre de *George* Purbach (*Theorica Planetarum in fol.* aux „ depens de *Jean Petit.*) mit à la fin de „ cette Impression des Vers dont les pre- „ mieres lettres assemblées composent son „ nom, & ajoûta ce Distique :

Si petis, hoc mendis quis terserit; arte figuris
Hinc decorârit opus, prima Elementa dabunt.

„ Le Jurisconsulte *Jean Chappuis* avoit „ fait la même chose l'année 1500. au „ *Sexte*

Sed ut faciliùs singuli quique emendari errores possent, scripsimus alphabeti litteram, quâ signatus est quaternus, atque ibidem chartarum numerum & in chartâ numerum versuum sic..

a. chartâ vi. versu. xxxii. *πρώτι* immo *πρώτη*. c. char. iiii. ver. xiii. intervertuntur. &c. ut boves deest. ut demosthenis nis. omicron & epsilon in oypsilon contrahuntur.

Hujusmodi Indices occurrunt in Zenobii Parœmiis apud Junt. Florent. 1497. & Chalcondyl. Erotem. sinè ann. typogr. & loci indicio : quorum specimen hìc dare non erit supervacaneum.

In Zenob. *Ἐπανορθώσεις τοῦ παρόντος βιβλίου. ἐν τῷ πρώτῳ τετραδίῳ, ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ, Περσεφόνης, Περσεφόνης. ἐν β', ἀγρίων, ἀγροίκων. ἐν τῷ αὐτῷ, ἀγναμπτότατος, ἀγναμπτότατος. ἐν τῷ αὐτῷ, ἄπολλων, ἀπίλλων. ἐν τῷ αὐτῷ, μεδίονται, μαιεύονται.* &c. ubi notanda est Correctoris diligentia, qui errata etiam in accentibus admissa animadvertit. In hôc Indice, quaternionis & folii numerus tantùm; in proximo, paginæ etiam & lineæ numerus indicatur.

In Chalcondyl. Erotem. *Τὰ ἐν τῇ γραμματικῇ εὑρισκόμενα σφάλματα ἐν ταύτῃ περιέχονται τῇ σελίδι καὶ τινὲς ἐπισημειώσεις. Ἐν τῷ ἑβδόμῳ φύλλῳ τοῦ πρώτου τετραδίου ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι κατὰ τὸ τέλος λείπει, ὦ δημοσθένεις δημοσθένεις. ἐν τῷ ὀγδόῳ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ στίχῳ τὸ, εὐθείας καὶ, περιττεύει.* &c. Index quoque alter erratorum subjungitur Moschopuli Erotematibus, quæ unà cum Chalcondyl. excusa sunt *Τὰ ἐν τῇ γραμματικῇ εὑρισκόμενα σφάλματα ἐν ταύτῃ περιέχονται τῇ σελίδι καὶ τινὲς ἐπισημειώσεις. ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τοῦ πρώτου τετραδίου ἐπὶ τοῦ δευτέρου καταβατοῦ ἐν τῷ δωδεκάτῳ στίχῳ τὸ, ἑξῆς, δασυντέον. ἐν δὲ τῷ τρισκαιδεκάτῳ, τὸ, καταπεραιοῖ, περισπαστέον μόνον.* &c. Hic error in accentûs & spiritûs etiam notatione corrigitur. Vox (*καταβατοῦ*) idem mihi videtur significare ac *σελίς*.

† Hìc lapsus est *Chevillerius*; cùm illius nomen fuerit *Johannes*.

ci necesse est, Typographum & Correctorem hortarentur, ut rei suæ uterque magis invigilarent: illum puderet Correctorem peritissimum non habuisse, hunc suo officio defuisse.

Antequam ad Catalogum librorum contexendum transeam, visum est, ut possit, quicquid de anno, loco, typographóve quæritur, expeditius reperiri, quatuor sequentes Indices, priorem ordine Chronologico, tres posteriores Alphabetico, in lectoris levamen componere.

„ *Sexte des Decretales*, & aux *Extravagantes* de JEAN XXII. Imprimées par „ *Gering*; où ayant marqué son nom par „ les premieres lettres de quelques Vers, „ il écrit sur le premier feuillet des *Extravagantes*:

Si quid purgatum, si quid legis utile, fundas
Pro Correctore supplicat ipse preces.

Code du Roi HENRY. *Paris* 1601 liv. II. tiltre II. 6.] „ Si les maistres imprimeurs de Livres en Latin ou autre langue ne sont sçavans & suffisans pour corriger les livres, qu'ils imprimeront; seront tenus avoir Correcteurs suffisans: „ sur peine d'amende arbitraire. Ausquels „ Correcteurs enjoignons bien & soigneusement corriger les livres, rendre leurs „ corrections aux heures accoustumées „ d'ancienneté, & en faire tout leur devoir, à peine de tous despens, dommages & interests, que les Imprimeurs „ encourront par leur faute & coulpe.

Lector si hujus undecimi tituli (in hôc codicis libro) septem priores regulas perlegerit, facilè percipiet typographicæ Arti per hæc Statuta optimè tunc consultum fuisse. Haud igitur injuriâ *Angel.* ROCCHA (*Biblioth. Vatican.* p. 412.) sic deplorat calamitatem illi ab imperitis artificibus illatam. *Hâc tempestate, in qua per totum ferè terrarum orbem Typographia exercetur, vilissimus quisque, perpaucis exceptis, egenus preterea, nulliúsque eruditionis homunculus eam illotis tractat manibus, spe tantùm lucri aut mercatura exercenda gratiâ ductus. Hinc factum est, ut soli ferè mercatores, quarum multi nullum nôrunt litterarum elementum paupperrimis hanc artem hominibus exercendam committant, questum indè omnem desumentes, & nonnisi labores litterarum Concinnatoribus, qui & Compositores dicuntur, necnon iis, qui prælo præsunt, & Torculares vocitantur, relinquentes. Correctores insuper vel satis mediocriter eruditi ob tenuissimam mercedem ad corrigendi artem eliguntur; vel, si eruditi sint, accurati esse non possunt, ob ingentem sarcinam humeris imparem, quam tamen sponte susceperunt, ut die noctéque adlaborantes victum quotidianum sibi comparare queant. Id quod etiam Compositoribus, Torcularibus ac proto, cæterisque hujusce Artis Operariis evenire solet. Dira igitur lucri cupido, pace bonorum dixerim, hanc nobilissimam Artem & omni laude dignam deturpavit, vilissimámque reddidit.*

CHEVILLERIUS (p. 165. 166.) scribit Censores in *Hispaniâ* aliquando constitutos, qui post impressum Exemplare cum Manuscripto collatum & erratorum Catalogum confectum fidem faciant Librum in reliquis fideliter imprimi. Idem (pag. 167.) addit anno 1649. *Parisiis* Articulos triginta sex publicatos, quibus Typographorum in Librorum correctione incuria coerceretur.

Idem tamen (p. 203. 204.) observat erratorum culpam non semper in Typographum & Correctorem sed aliquando in Authoris indiligentiam aut imperitiam debere transferri; profértque *Cornelii Kiliani*, qui *Plantini* Typographeo præerat, Epigramma, quo miserum Correctorum fatum gemit, quoties cum Authoribus ineruditis eóque iniquioribus, & eorum incorrectis Manuscriptis oportet conflictari. *Chevillerius* denique (p. 211. usque ad p. 220. p. 230. ad p. 232.) Librariorum quorundam, vel potiùs falsariorum, infidelitatem; aliorum (pag. 221. usque ad pag. 230) inhonestam libertatem increpat; quorum illi de industriâ Libros fraude mala corrumpebant, hi turpis lucri gratiâ imprimere Libellos spurcos & obscœnos non erubescebant. Utriusque generis exempla affert in locis modò indicatis *Chevillerius*, ad quem Lectorem remitto.

nere. Iu primo ostendetur, quos, quibus in locis, & quorum in singulis locis typographorum operâ per annorum seriem Ars ab anno 1457. ad annum 1500. progressus fecerit. In secundo alphabeticè describentur Urbium nomina: singulísque urbibus typographi, servato temporis ordine, subjicientur. Tertius in alphabetum rediget typographos secundùm ipsorum prænomina; itidémque monstrabit, quo primùm anno, ubi, quibus cum sociis, & quandiu artem exercuerint. Quartus exhibebit typographorum agnomina seu cognomina sive etiam nomina gentilitia: appellationibus enim tam variis enuntiantur, ut sæpe difficile sit illos inter se invicem discernere.

Nonnunquam solum prænomen, agnomen aut cognomen exprimitur; unde, cùm idem plurimis ex familiâ diversa ortis prænomen aut ex eâdem agnomen vel cognomen esse possit, inter homonymos discrimen non semper fit obvium. Porrò quoniam nihil frequentius occurrit, quàm varia nominum, præcipuè barbarorum, orthographia, & crebra eorundem nominum, in *Græca* aut *Latina* (ut molliora fiant pronuntiatu) deflexio; hinc etiam error vel attentissimo potest subrepere. Denique prænomini, agnomini aut cognomini nomen aut urbis aut patriæ aut utriusque adjicitur; & ibi facilior, quàm in aliis, habebitur distinctio. Præterea typographis mos erat cognationis aut commercii aut utriusque societatem mutuam jungere. Alii aliquando suo, aliquando alieno ære, aliquando soli, aliquando conjuncti typographiam exercebant; impensam hic, ille operam suppeditabat: sic onus, quoties uni gravius videbatur, inter binos aut plures divisum fiebat levius. Quidam typographi in uno loco continere se nolentes solum sæpe vertebant, ut Ars sua communior foret & utilior. Omnia hæc attentè & sigillatim excutere, plures omnimodi generis libros evolvere, multas Bibliothecas scrutari eum oportet, qui historiam typographicam rectè condere voluerit. Lector interim his parvulis meis conatibus & conjecturis ignoscet, quandocunque in interruptis itineris tam flexuosi anfractibus aberrare contigerit.

INDEX PRIMUS

Urbium & Typographorum Chronologicus.

M. CCCC. LVII. Moguntiæ. Joannes Fust civis Moguntinus, & Petrus Schoeffer de Gernsheim.

M. CCCC. LIX. Moguntiæ. Joannes Fust civis Moguntinus, & Petrus Gernsheim clericus Diocesis ejusdem.

M. CCCC. LX. Moguntiæ. Jo. Fust civis Mogunt. & Pet. Schoiffher de Gernsheim cleric. Dioc. ejusdem.

Mo-

Moguntiæ. *Omissis typographorum nominibus.*

M. CCCC. LXI. *Nomine urbis non expresso.* Nicolaus JENSON.

M. CCCC. LXII. Moguntiæ. Jo. Fust, & Pet. Schoiffer.

M. CCCC. LXIV. *Nomine loci non expresso.* Ulricus [GERING,] Martinus [CRANTZ] & Michael [FRIBURGER] Teutonici; cùm Ludovicus undecimus Francos semi-lustrum rexerat.

M. CCCC. LXV. Moguntiæ. Jo. Fust, & Pet. Schoiffer.

In SUBLACENSI Monasterio. *Sinè ullo typographi nomine.* Pauli Papæ II. anno secundo.

M. CCCC. LXVI. AUGUSTÆ Vindelicorum. Joannes BEMLER.

M. CCCC. LXVII. Moguntiæ. Petrus Schoiffer de Gernshem.

Augustæ Vindelic. Joan. Bemler.

ROMÆ. Conradus SWEYNHEIM, & Arnoldus PANNARTZ, Teutonici, in domo Petri de Maximo. *Hi typographiam sub ductu & auspiciis Joannis Andreæ Episcopi Aleriensis exercebant.*

TURONIS. In domo Guillermi, Archiepiscopi Turonensis.

Sinè loci & typographi nomine.

M. CCCC. LXVIII. Moguntiæ. Pet. Schoyffer.

Jo. Fust.

Romæ. Conr. Sweynheym, & Arn. Pannartz, in domo Petri Maximi & Francisci fratrum.

Ulricus HAN de Wiennâ. *Hujus typographiæ præerat Joannes Antonius Campanus Episcopus Teramensis.*

OXONIÆ. *Sinè typographi nomine.*

M. CCCC. LXIX. Romæ. Con. Sweynheym, & Arn. Pannartz; Pauli II. anno V. in domo Petri de Maximis.

In domo Petri de Maximis. *Omissis typographorum nominibus.*

Ulric Han.

VENETIIS. JOHANNES de Spirâ.

REUTLINGÆ. JOHANNES de Averbach.

M. CCCC. LXX. Moguntiæ. Pet. Schoiffer

Pet. Schoeffer, Conradus HENLIF, & Jo. Fust, cives de Moguntiâ Impressores librorum.

Augustæ Vindelic. GINTHER ZAINER de Reutlingen.

Romæ. Conr. Sweynheym, & Arn. Pannartz, in domo Petri & Francisci de Maximis, juxta campum Floræ; Pauli II. anno VI.

Udalricus Gallus.

Nomine typographi (scil. Ulrici Han) non expresso. In pineâ regione viâ Papæ prope Sanctum Marcum. Pauli II. anno VI.

In S. EUSEBII Monasterio. *Sinè typographi nomine: sed in illo Monasterio Georgius Laver imprimebat* 1472.

Venetiis. Nicolaus Jenson Gallicus, Christophoro Mauro Venetiarum Duce. *In hujus typographi officinâ libros corrigebat, Omnibonus*

bonus Leonicenus; & eundem epigrammate laudavit Antonius Cornazanus.

VINDELINUS & Joannes de Spirâ (*qui Joannes hôc anno obiit*) *fratres. In Vindelini officinâ corrector erat Georgius Alexandrinus; & ejus editiones solebat suis versibus commendare Raphael Jovenzonius Ister Poëta.*

Christophorus VALDARFER Ratisponensis.

COLONIÆ. Joannes KOELHOFF de Lubeck Coloniæ civis.

PARISIIS, in domo SORBONÆ. Ulricus Gering Constantiensis, Martinus Crantz, & Michael Friburger de Columbariâ; *à Germaniâ acciti operâ Gulielmi Ficheti Alnetani & Joannis Lapidani Germani Sorbonæ Doctorum.*

MEDIOLANI. Antonius ZAROTUS operâ & impendio Johannis LEGNANI.

[FULGINEI.] Emilianus de ORFINIS Fulginas, & Joannes NUMEISTER Teutonicus, ejúsque socii. *Lege, quod in Catalogo librorum postea observatur.*

In pago ERGOWIÆ. HELIIAS Heliiæ aliàs de Llouffen canonicus Ecclesiæ Villæ Veronensis in pago Ergowiæ sitæ.

Sinè nomine loci. Johannes SCHUSZLER.

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXI. Moguntiæ. Pet. Schoeffer.

Augustæ Vindelic. Johannes Schuszler Augustæ concivis.

Romæ. Conr. Sweynheym, & Arn. Pannartz; Pauli II. anno septimo.

In domo de taliacoxis Ulricus Gallus Teutonicus, & SIMON Nicolai Lucensis; Sexti Quarti Genuensis anno primo.

Sinè nomine typographi. Pauli II. anno septimo.

In pineâ regione; Pauli II. anno VII. *Ulricus Gallus, quamvis ejus nomen non exprimatur.*

Venetiis. Nicol. Jenson.

Vindelin. de Spirâ.

Christ. Baldarfer Ratisponensis; corrigente Ludovico Carbone Poetâ.

JOHANNES ex Coloniâ Agrippinensi; emendatore Raphaële Jovenzonio Istro: Christophoro Mauro, & *post eum* Nicolao Throno, Venetiarum Duce.

CLEMENTINUS Patavinus.

Coloniæ. PETRUS de OLPE.

Arnoldus THERHOERNEN.

Mediolani. *Sinè nomine typographi.* Galeaz Mariæ Mediolani Ducis quinti anno quinto.

NORIBERGÆ. Antonius COBURGER.

AR-

ARGENTINÆ. Henricus EGGESTEIN.
NEAPOLI. Sixtus RIESSINGER Theotonicus.
TARVISII. GERARDUS de LISA, ope Fran. Rhol. Tarvisani.
BONONIÆ. Balthesar AZOGUIDUS civis Bononiensis, honestissimo loco natus.
FERRAIÆ. ANDREAS Gallus civis Ferrariensis.
Sinè nomine typographi.
LUBECÆ. *Sinè nomine typographi.*
Sinè loci nomine. Vindelinus Spirensis.
ADAM. *sive, ut puto,* ADAM ROT clericus Metens. Diœces. *qui anno* 1474. *Romæ impressit.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXII. Moguntiæ. Pet. Schoiffer de Gernsheym; Sixto Papâ IV. Friderico Romanorum Rege, Adolpho de Nassau Archiepiscopo Moguntinensi.
Augustæ Vindelic. Joh. Bemler.
Gintherus Zainer ex Reutlingen progenitus.
Joh. Schusler.
Romæ. Conr. Sweynheym, & Arn. Pannartz; in domo Petri de Maximis.
Georg. LAVER Herbipoli natus; corrigente Celestino in Eusebii Cenobio degente: sub Sixto IV. Pontifice.
Georg. Laver, & Leonardus PELUGL.
Johannes Philippus de LIGNAMINE Messanensis Siculus Sixti IIII. familiaris.
Venetiis. Nicol. Jenson; Nicolao Trono Duce Venetiarum.
Vindelinus Spirensis.
Vindelinus Spirensis, & Johannes de Coloniâ; Nicolao Trono Duce.
ANTONIUS Bononiensis.
Leonardus ACHATES Basileensis; Nicolao Trono Duce.
Christophorus ARNOLDUS.
GABRIEL de Petro, & PHILIPPUS ejus socius.
BARTHOLOMÆUS Cremonensis; Nicolao Trono Duce.
Sinè nomine typographi; sed recognitoris nomen indicatur; Bartholomæus Girardinus.
Mediolani Philippus LAVAGNA civis Mediolanensis.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Argentinæ. Heinricus Eggesteyn philosophiæ magister Argentinæ civis.
Neapoli. Sixtus Russingerus, sumptibus MARTINI bibliopolæ recognitore Doctore Petro Oliverio: sub Ferdinando Neapolis Rege.

Bononiæ. *Sinè nomine typographi.*

FLORENTIÆ. Bernardinus CENNINUS aurifex, & Dominicus ejus filius; cum Petro Bernardini filio correctore.

VERONÆ. JOANNES ex Veronâ oriundus Nicolai chirurgiæ Medici filius.

PADUÆ. BARTHOLOMÆUS de Valdezochio Patavus, & MARTINUS de septem Arboribus Prutenus.

PARMÆ. *Sinè nomine typographi.*

MANTUÆ. GEORGIUS & PAULUS Teutonici, adjuvante COLUMBINO Veronensi.

PETRUS ADAM de Michaelibus civis Mantuanus imprimendi auctor: Ludovico Gonzagâ secundo Mantuæ Principatum agente.

THOMAS SEPTEM-CASTRENSIS & socii; Ludovico de Gonzagâ Marchione.

DAVENTRIÆ. *Sinè nomine typographi.*

Sinè loci nomine. Johan. Numeister.

Arnold. Therhoernen. (*scil. Coloniæ.*)

Adam de Ambergau. *Nescio, an idem, qui dictus est* Adam, & Adam Rot.

Antonius MORETUS Brixiensis, & HIERONYMUS Alexandrinus.

Sinè nomine loci & typographi. Gabriele Fontanâ Placentino recognitore.

M. CCCC. LXXIII. Moguntiæ. Pet. Schoeffer; Sixto Papâ IIII. Friderico Romanorum Rege; Adolpho Archipræsule Moguntino.

Augustæ. *Sinè nomine typographi.*

Romæ. Conr. Sweynheym, & Arn. Pannartz.

Udalr. Gallus Alamanus, & Simon Nicolai de Lucâ.

Venetiis. Nicol. Jenson.

Vindelinus de Spirâ; Nicolao Throno Duce.

Philippus PINZIUS Mantuanus. *Qui, nescio, an forsan idem, sit, ac Philippus anno 1472. Gabrielis de Petro socius.*

FRANCISCUS de Hailbrun, & NICOLAUS de Francfordiâ socii

JACOBUS Gallicus scil. Rubeus.

Sinè nomine typographi.

Coloniæ. Arn. Terhoœrnen.

Parisiis. Michael. de Columbariâ, Udal. Gering, & Martin. Crantz.

Petrus CÆSARIS, & Johannes. STOL.

Mediolani. Antonius dè Zarotis Parmensis.

Noribergæ. Antonius Coburger civis alumnus Nurembergensis.

Fredericus CREUSNER.

Jo-

Johannes SENSENSCHMID de Egra, & Henricus KOLER Moguntinus.

Sinè nomine typographi.

Neapoli. ARNOLDUS de Bruxellâ.

Sinè nomine typographi.

Bononiæ. Baldaser de Azzoguidis.

Paduæ. Barthol. de Valdezochio, & Martin. de sept. Arbor.

Leonardus Basileensis. *Is fortè, qui Achates dictus ann.* 1472. *Venetiis imprimebat.*

Laurentius CANOZIUS.

Parmæ. Stephanus CORALLUS Lugdunensis.

Mantuæ. *Sinè nomine typographi.*

ULMÆ. JOHANNES ZEINER de Reutlingen.

TRAJECTO Inferiore. Nicolaus KETZLAER, & GHERARDUS de LEEMPT.

BUDÆ. Andreas HESS.

BARCINONE. *Sinè nomine typographi.*

Sinè nomine loci. Leonardus AURL.

Johan. Philippus (scil. *de Lignamine, Romæ*) familiaris S. Sixti IV. anno II.

Ginther. Zeiner. (*Scil. Augustæ.*)

Barthol. Cremonen. (*Scil. Venetiis.*)

Johannes MENTELLIN. (*Scil. Argentinæ.*)

Jo. de Coloniâ, & Jo. MANTHEN. (*Scil. Venetiis. Vide ann.* 1474.)

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC LXXIV. Moguntiæ. Pet. Schoeffer.

Jo. Faust.

Romæ. Arnold. Pannartz, in domo Petri de Maximis; Sixti Pont. anno quarto. Die secund. Decemb.

Udalr. Gallus, & Sim. Nicol. Sixti Pont. anno tertio. Die XII. Februar.

Joan. Philipp. de Lignamine. Sixti IIII. anno quarto. Die V. Decemb.

Georg. Laver de Herbipoli.

Adam Rot. clericus Metens. Diœces.

Georgius SACHSEL de Reichenhal, & Bartholomæus GOLSCH de Hohenbart clerici.

Johannes GENSBERG, auspicio Joannis Aloisii Tuscani de Mediolano advocati consistorialis: sedente Sixto IIII.

Sinè nomine typographi.

Venetiis. Nic. Jenson; Sixto IIII. Pontifice, Nicolao Marcello Venetorum Duce.

Jo. de Colon. Agrippin. & Jo. Manthen de Gherretſhem.
Jacobus Rubeus natione Gallicus, honestiſſimo loco natus; Nicolao Marcello Duce Venetiarum.
Barthol. Cremonenſis, & BARTHOLOMÆUS de CARLO Vercellenſis ejus conſocius; Nicolao Marcello Venetiarum Duce.
Leonardus Achates; Duce Nicol. Marcel.
Franciscus de Hailbrun & Nicolaus de Francfordiâ ſocii.
Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*
Coloniæ. Jo. Koelhof.
Arnold. Therhœrnen.
Nicolaus GOTZ de Sletzſtat.
Pariſiis. Petrus CARON.
Mediolani. Anton. Zarotus.
Christ. Valdarfer.
Philippus de Lavagna.
Noribergæ. Anton. Coburger.
Freder. Creusner.
Andreas FRISNER de Wunſidel, & Jo. Senſenſchmid.
Neapoli. Arnold. de Bruxellâ.
Sinè nomine typographi.
Tarviſii. *Sinè nomine typographi.*
Bononiæ. Baldiſer. de Azziguid.
Ugo RUGERIUS, & Doninus BERTOCHUS Regienſes.
Sinè nomine typographi.
Ferrariæ. Andr. Gallus, civis Ferrarienſis, operâ Peregrini Prisciani nobilis Ferrarienſis: Hercule Ferrariæ Duce.
Carnerius AUGUSTINUS, Bernardi bibliopolæ filius; Duce Ferrariæ Hercule regiæ Lionoræ viro.
Patavii. Barthol. de Valdezoc.
Laurentius Canozius Lenenarienſis, impenſâ nobilis Vincentini Johannis Philippi Aureliani & fratrum.
Petrus MAUFER.
Sinè nomine typographi.
Mantuæ: & Ulmæ. *Sine nominibus typographorum.*
ALOSTI. JOHANNES de Weſtphaliâ Paderbornenſis, & ipſius ſocius THEODORICUS Martini: die ſexto Maii.
LOVANII. Johannes de Weſtphaliâ Paterbonenſ. Dioceſ. in Lovanienſi Univerſitate reſidens: die nonâ Decemb.
Jo. VELDENER.
BRIXIÆ HENRICUS Colonienſis, & STATIUS Gallicus.
TAURINI. Johannes FABRI, & JOHANNINUS de Petro.

JA-

Januæ. Mathias Moravus de Olomuntz, & Michael de Monacho ejus socius.
Sinè loci nomine. Vindelin. de Spirâ.
Albertus de Stendael. *Qui ann. 1475. Patavii.*
Christoph. Arnoldus. *Ut puto, Venetiis.*
Gulielmus Caxton.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXV. Moguntiæ. Pet. Schoeffer.
Augustæ Vindelic. Antonius Sorg.
Romæ. Arnold. Pannartz, in domo Petri de Maximis; Platynâ emendatore. Sixti IIII. anno v. die xxv. Nov. & ejusd. anno iv. die secundâ Julii.
Apud S. Marcum. *Nomine typographi non expresso; videtur autem fuisse Udalricus Gallus.*
Udalricus Gallus alias Han Alamanus ex Ingelstat civis Wienensis; sedente Sixto IIII. Correctore Carolo de Alexandris de Perusio.
Simon. Nicolai de Lucâ.
Jo. Philippus de Lignamine.
Johannes Reynhard de Eningen Constantiensis.
G. Tibullus de Amidanis de Cremonâ imprimi fecit; Sixti IIII. anno quarto.
Johannes Schurener de Bopardia; Sixti quarti anno quarto.
Johannes Nicolai Hanheymar de Oppenheim, & Johan. Schurener de Bopardiâ.
Eucharius Frank.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Nicolaus Jenson Comes Palatinus: Sixto quarto Pontifice; Petro Mocinico Venetorum Duce.
Jo. de Coloniâ.
Jo. de Coloniâ, & Jo. Manthen de Cherretzem.
Gabriel Petri de Tarvisio.
Franc. de Hailbrun, & Nic. de Frankfordiâ socii.
Jacob. Rubeus Gallicus.
Bernardus Pictor de Augustâ, Petrus Joslein de Langencen, & Erhardus Ratdolt de Augustâ.
Sinè nomine typographi. Coradino recognitore.
Coloniæ. Arnold. Therhœrnen.
Nic. Gotz de Sletzstat; *sed loci nomen non exprimitur: vide tamen ann.* 1474.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Martinus Crantz, Ulricus Gering, & Michael Friburger.
Mediolani. Anton. Zarotus.

Phil.

Phil. de Lavagnâ.

Johannes. *Scil. nisi fallor, Legnanus.*

Noribergæ. Anton. Coburger.

Fred. Creusner.

Neapoli. Arn. de Bruxellâ; Ferdinandi Siciliæ Regis anno decimo octavo.

Mathias Moravus (*qui ann.* 1474. *Januæ*) sub Blasio Romero Monacho Populeti, cum Gabrielis Carchani Mediolanensis in artificis laudem carmine: Ferdinando regnante.

Bertholdus RYING de Argentinâ.

Sinè nomine typographi.

Tarvisii. Gerardus de Flandriâ.

Bononiæ. Baldas. de Azaguid.

Sinè nomine typographi.

Ferrariæ. Augustinus Bernardi filius: Hercule Duce Ferrariam regente.

Pet. de ARANCEIO, & IOAN. de Tornaco.

Sinè nomine typographi.

Lubecæ: Lucas BRANDIS de Schass; Sixto Papâ IIII, Frederico III. Imperatore.

Patavii. Albertus de Stendaliâ in Studio Patavino.

Ulmæ. Jo. Zeiner de Reutlingen.

Mantuæ. Johannes SCHALLUS: Ludovico Mantuam regente.

Lovanii. Johan. de Paderborne in Westfaliâ; Sixti IIII. anno V. Frederici tertii Imperii anno XXIV. Regni Romani XXXVI. Hungarici XVII. Caroli Ducis Burgund. anno VIII. Ludovici de Borboen Leodiens. Præsul. anno XIX.

BASILEÆ. *Sinè nomine typographi.*

VICENTIÆ. Hermanus LEVILAPIS Coloniensis, expensâ Antonii, Gerardi, Joannis, Petri, & Bartholomæi fratrum, & filiorum quorumdam S. Zanoti de Placentiâ, civium Veronæ. Benedicto Trevisano & Angelo Michaele Præsidibus.

In Sancto URSIO Vincē. districT. IOHANNES de RENO.

ESLINGÆ. Conradus FYNER de Gerhusen.

PLACENTIÆ. Johannes Petrus de FERRATIS Cremonensis.

PINAROLII. Jacobus de Rubeis.

VALENTIÆ. *Sinè nomine typographi.*

In oppido BURGDORF. *Sinè nomine typographi.*

HAGENOÆ. *Sinè nomine typographi.*

Sinè loci nomine. Johannes VURSTER de Campidona.

Martinus FLACHEN ex Basileâ civis progenitus. (*ut puto, Argentinæ.*)

Sinè nomine loci & typographi.

M.

M. CCCC. LXXVI. Moguntiæ. Pet. Schoyffer; Sixto Papâ IIII. Frederico III. Imperatore. Diethero de Isenburg electo & confirmato Moguntino.

Augustæ Vindelic. Ant. Sorg.

Romæ. Arn. Pannartz, in domo Petri de Maximis, juxta campum Floræ; Sixti anno V.

Jo. Philip. de Lignamine.

Jo. Schurener de Bopardiâ; Sixti Pap. ann. V.

LUPUS GALLUS frater Udalrici Galli de Biennâ: sedente Sixto quarto.

Ad palatium S. Marci. Sixti anno quinto. *Nomine typographi non expresso; sed ibi Udalr. Gallum habitâsse constat & in fratris ædes succcessisse Lupum Gallum probabile est.*

Venetiis. Nic. Jenson.

Vindelin. de Spirâ.

Antonius Bartholomæi Bononiensis.

Christophorus Arnoldus Alemanus.

Gabriel de Tarvisio, impensâ Domini Trivisani Veneti.

Franc. de Hailbrun.

Jo. de Colon. & Jo. Manth.

Jacob. Rubeus; Andreâ Vendramino Venetiarum Duce.

Marcus de COMITIBUS, & ejus socius GIRARDUS ALEXANDRINUS.

ANDREAS Jacobi Catharensis.

Sinè nomine typographi.

Coloniæ. Bartholomæus UNKEL.

Sinè nomine typographi.

Parisiis. Mart. Crantz, Udalr. Gering, & Mich. Friburger.

Paschasius BONHOMME.

In viâ S. Jacobi ad intersignium viridis follis. *Sinè nomine typographi.*

Mediolani. Anton. Zarotus.

Philip. de Lavagniâ.

Christ. Valdarfer.

DOMINICUS de VESPOLATE.

DIONYSIUS PARAVISINUS.

Noribergæ. Ant. Coburger.

Frid. Creusner.

Andr. Freisner Bunsidelensis, & Jo. Sensenschmid Civis Nurembergensis.

Sinè nomine typographi.

Argentinæ. Georgius HUSNER.

LEORIUS Husner Civis Argentinensis.

Neapoli. Matth. Moravus; Ferdinando Rege.

Tarvisii. Gerard. de Flandriâ.
Bononiæ. Ad petitionem Sigismundi de Libris.
Ferrariæ. Severus [Severinus Bibliopola] Ferrariensis.
Veronæ. Felix Antiquarius, & Innocentius Zileti.
Sinè nomine typographi.
Paduæ. Petrus Maufer Normanus Rothomagensis.
Johannes Hebert.
Parmæ. Steph. Corallus Lugdunensis; Galeacio Mariâ Mediolani Duce quinto.
Ulmæ. Jo. Zainer Reutlingensis.
Lovanii. Jo. Veldener.
Brixiæ. Henr. de Coloniâ.
Basileæ. Bernhardus Richel.
Michael Wensler.
Vincentiæ. Herm. Levilapis.
Johan. de Reno.
Johannes de Viennâ.
Sine typographi nomine. Xisto Pontif. atque Andr. Vendramino Venetiarum Duce.
Lubecæ. *Sinè nomine typographi.*
Rostochii. Fratres Presbyteri & Clerici viridis horti.
Brugis. Colard Mansion.
Bruxellæ. *Sine nomine typographi.*
Sinè loci nomine. Conradus de Hoemborch. *Qui anno* 1479. *Coloniæ.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXVII. Moguntiæ Pet. Schoeffer.
Augustæ Vindelic. Ant. Sorg Civis Augustensis.
Romæ. Georg. Sachsel, & Bart. Golsch.
Johan. Scheurhenor de Bopardiâ.
Venetiis. Nicol. Jenson.
Vindel. de Spirâ.
Anton. Bononiensis; Sixto IV. Pontifice, Andr. Vendramino Venetiarum Duce.
Gabr. de Petro Trevisanus.
Joh. de Colon. & Joh. Manthen.
Bern. Pictor, & Erh. Ratdolt, cum Pet. Joslein de Langencen eorum correctore & socio.
Andr. Jacobi Catharensis; Andr. Vendramino Duce Venetiarum.
Gerard. de Flandriâ, Andr. Vendram. Duce.
Jacobus Lunensis de Fivizano, in domo Marci de Comitibus.
Juvenis Guerinus.
Philippus Condam Petri; Joanne Mozenico Duce Venetiarum: xv. Septemb.

Franc.

Franc. de Hailbrun, & Petrus de BARTUA focii.
BRUNO VALLA de Pedemont. & THOMAS de Alexandriâ focii; Andreâ Vendramino Venetiarum Duce: menfe Augusto.
THEODORUS de Rheinsburg, & REINALDUS de Noviomagio focii.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Arn. Therhurnem.
Parifiis. Marc. Crantz, Udalr. Gering, & Mich. Friburger.
Sinè nomine typographi. In vico S. Jacobi in interfignio follis viridis.
Mediolani. Ant. Zarotus.
Phil. Lavanius Mediolanenfis.
Christ. Valdarfer.
Jacobus. MARLIANUS.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Fred. Creusner.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. *Sinè nomine typographi.*
Neapoli. Arn. de Bruxellâ.
Matthias Moravus.
Tarvifii.. Herm. Levilapis. XIV. Cal. Octob.
BERNARDUS de Coloniâ.
Sumptu Michaelis MANZOLI Parmenfis.
Bononiæ. Dominicus de LAPIS, impendio Sigismundi à Libris Civis atque librarii Bononienfis.
Florentiæ. NICOLAUS Alamanus.
In Monasterio S. JACOBI de Ripoli: fratres DOMINICUS de Pistoia, & PETRUS de Pifa.
Sinè nomine typographi.
Parmæ. AUGUSTINUS Genoenfis.
Sinè nomine typographi.
Daventriæ. Richardus PAFFROIT de Coloniâ Civis Daventrienfis.
Lovanii. Jo. de Westfaliâ.
Sinè nomine typographi.
Taurini. Johannes Fabri Lingonenfis.
Sinè nomine typographi.
Bafileæ. Bernhardus Richel Civis Bafileenfis.
Mich. Wenzler.
Sine nomine typographi.
Vicentiæ. Herman. Levilapis de Coloniâ, expenfis NICOLAI PETRI de Harlem de Hollandiâ Almani; die 12. Maii.

Eslingæ. Conrad. Fyner.

SPIRÆ Petrus DRACH.

PAPIÆ. JACOBUS de Sancto Petro.

DELPHIS JACOB JACOPSS.

Sine nomine typographi.

LUGDUNI. Bartholomæus BUYER.

Sinè nomine typographi.

MUTINÆ. Baldaser de STRUCIIS: Duce Hercule regnante.

WESTMONASTERII. Gul. Caxton.

PANORMI. ANDREAS de Wormaciâ.

Sinè loci nomine. Joannes Wienner de Wiennâ. *Idem, ut puto, qui Joannes de Wiennâ*, 1476. *Vicentiæ.*

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXVIII. Moguntiæ. Pet. Schoeffer: Diethero Archipræsule Moguntino.

Romæ. Simon Nicolai de Lucâ.

Sinè nomine typographi.

Venetiis. Nic. Jenson.

Antonius de Bononiâ

Christ. Arnoldus: Duce Andreâ Vendramino.

Gabr. Petri: Duce Andr. Vendram.

Phil. Petri (*vel.* Philip. Condam Petri) Duce Johanne Mozenigo.

Jo. de Colon. & Jo. Manth.

Franc. Renner de Hailbrun.

Franc. de Hailbrun, & Pet. de Bartua socii.

Bern. Pictor, Erh. Ratdolt, cum Pet. de Loslein.

Erhard. Ratdolt.

Andreas Catharensis.

Theodoricus de Reynsburg, & Reinaldus de Novimagio Theutonici & socii.

Philippus Venetus; Duce Andr. Vendramino.

Philippus Petri Venetus, & Bartholomæus PHEI Campanus Ponticuriensis. *Hìc libet monere lectorem discriminis inter Philippum Pinzium Mantuanum, de quo anno* 1473. *& hunc Philippum Petri Venetum habendi. Philippum Petri Venetum & Philippum Condam Petrum Petri, eundem fuisse puto. Philippus autem ille, qui* 1472. *Gabrielis de Petro socius, uter horum fuerit, an ab his diversus, non ausim definire.*

Leonardus de WILD, pro Francisco de Hailbrun & Nicolao de Francofordiâ.

Andreas de Paltasichis Catarensis, & Boninus de BONINIS: Johanne Mocenigo Duce.

Marinus SARACENUS.

S. F. B.

S. F. B R. —— Z. F. *Quis literis hisce designetur typographus, ignoro.*

Sinè nomine typographi.

Coloniæ. *Sinè nomine typographi.*

Parisiis. Udalr. Gering.

Sinè nomine typograhi.

Mediolani. Ant. Zarotus.

Phil. Lavagnia Mediolanensis.

Dominic. de Vispolate, & Dionys. Palavicinus.

Jacob. Marlianus, & Dominic. Vespolat.

Leonardus PACHEL, & Oldorichus SINCZCENCELLER exgente Theutonicâ patriâque Baveriâ; anno primo Ducatûs Johannis Galeaz Mariæ Viccecomitis Ducis Mediolani.

LUD. (*Ludovicus*) & ALB. (*Albertus*) Pedemontani: Div. Bo. Ma. cum dulci nato. Jo. Gz. Ducibus Liguriæ.

Sinè nomine typographi.

Noribergæ. Ant. Coburger.

Andr. Frisner de Wunsidel, & Jo. Sensenschmid.

Sinè nomine typographi.

Argentinæ. Henricus KNOBLOCZER.

Sinè nomine typographi.

Neapolii. Johannes ADAM de Poloniâ, cum literis & instrumentis Nicolai Jacobi de LUCIFERIS de Neapoli.

Conradus GULDEMUND, ope & impensis BASILII de Argentinâ.

Sinè nomine typographi..

Tarvisii. Barnard. de Coloniâ.

Bartholomæus de CONFOLONERIS.

Bononiæ. Johannes SCRIBER de Annuntiata de Augusta.

Sinè nomine typographi.

Florentiæ. Nicolaus Diocesis Vratislaviensis.

Apud S. Jacob. de Ripoli. *Per eosdem, ut puto, qui anno* 1477.

Parmæ. *Sinè nomine typographi.*

Ulmæ. Jo. Zeiner de Reutlingen.

Sinè nomine typographi.

Lovanii. Jo. de Westphal.

Basileæ. Bern. Richel.

Mic. Wentzler.

Sinè nomine typographi.

Vicentiæ. Herm. Lichtenstein Coloniensis.

Bruxellæ. *Sinè nomine typographi.*

Spiræ. Pet. Drach.

Papiæ. FRANCISCUS de Sancto Petro.

Antonius de CARCANO: Johannes Galeaz Insubrium Duce sexto.

Delphis. *Sinè nomine typographi.*

Lugduni. Martinus HUSZ & Jo. Faber: anno Ludovici undecimi XVII.

Sinè nomine typographi.

COSENTIÆ. Octavianus SALAMONIUS de Manfridoniâ.

GENEVÆ. & GOUDÆ. *Sinè nominibus typographorum.*

In COLLÆ oppido municipio Florentino. Bonus GALLUS.

In SORTEN. Monasterio. *Sinè nomine typographi.*

Sinè loci nomine. Phil. Petri. *scil. Venetiis.*

Gul. Caxton. *scil. Westmonasterii.*

Jo. de Reno. *scil. Vicentiæ.*

Joannes GULDENSCHAFF de Moguntiâ; *qui Coloniæ anno* 1484.

BERNARDUS de Daciâ.

Jo. SILIGENSTAT. *Idem fortè, qui Venetiis* 1483. *Joan. Herbert de Siligenstat.*

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXIX. Moguntiæ Pet. Schoyffer.

Romæ. Geörg. Laur. de Herbipoli: Sixti IV. anno VIII.

Sinè nomine typographi.

Oxonii. *Sinè nomine typographi.*

Venetiis. Nic. Jenson.

Jo. de Colon.

Jo. de Colon. & Jo. Manth.

Franc. Renner de Hailbrun.

Phil. Condam Petri: Johanne Mocenigo Duce.

Reynald. de Novimagio.

Georgius WALCH Almanus.

Nicolaus GIRARDENGUS.

Sinè nomine typographi.

Coloniæ. Conrad. de Homborch.

Hinricus QUENTEL.

Sinè nomine typographi.

Parisiis. Ulr. Gering.

In vico Sancti Jacobi, in intersignio follis viridis. *neglecto typographi nomine.*

Sinè nomine typographi.

Mediolani. Ant. Zarotus.

Leon. Pachel, & Ulder. Scizenzeler.

Sinè nomine typographi.

Noribergæ. Ant. Coburger.

Tar-

Fred. Creusner.
Tarvisii. Mich. Mazzoli Parmens.
Bononiæ. Henr. de Coloniâ.
Florentiæ. HIPPOLYTUS ad petitionem Joannis de NATO Florentini.
Veronæ. *Sinè nomine typographi.*
Paduæ. Pet. Maufer.
Parmæ. Andreas PORTILIA.
Mantuæ. Joan. Schallus Germanicus Herosfeldensis physicus: Frederico Mantuæ Principe.
Paulus Johannis de Butschbach Alamanus Moguntinensis. *Idem fortè, qui Paulus vocatur anno* 1472.
Daventriæ. Rich. Paffroid de Coloniâ Civis Daventriensis.
Lovanii. *Sinè nomine typographi.*
Basileæ. Mich. Wensler.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Herm. Lichtenstein.
Stephanus KOBLINGER de Viennâ.
Sinè nomine typographi.
Pinerolii. Jacob. de Rubeis.
Spiræ. *Sinè nomine typographi.*
Papiæ. Anton. de Carcano.
Sinè nomine typographi.
Delphis. *Sinè nomine typographi.*
Lugduni. Barth. Buyer Civis Lugdunensis.
Perrinus LATOMI de Lotharingiis.
Goudæ. *Sinè nomine typographi.*
Collæ. Bonus Gallus.
NOVIMAGII. Joan. de Westfaliâ.
PICTAVII. In ædibus Canonici Ecclesiæ B. Hilarii; *typographo non nominato.*
ZWOLLIS: LEWIS: ANTVERPIÆ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè nomine loci & typographi.
M.CCCC.LXXX. Augustæ Vindelic. Ant. Sorg.
Romæ. Jo. Philip. de Lignamine.
Euchar. Silber aliàs Franck.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Nic. Jenson: Joanne Mocenigo Duce.
Jo. de Colon. & Jo. Manth.
Franc. de Hailbrun.
Erh. Ratdolt.
Phil. Condam Petri Venet. Joan. Mocen. Duce.

Reyn.

Reyn. de Novimag. Joan. Mocen. Duc.
Nicolaus G. *scil. Girardengus.*
Petrus PIASIUS Cremonensis, Bartholomæus BLAVIUS Alexandrinus, & Andreas TORESANUS de Asulâ.
C. Joannes Lucilius SANTRITER de Fonte salutis de gente Helbronnâ genitus, & Franciscus THEODORUS de Herbipoli.
Adam de ROTWIL.
Impensis Octaviani SCOTI.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Conrad. Winters de Homburch Coloniæ: rubricante Conrado Dusseldorp.
Henr. Quentel.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering, & G. MAYNYAL.
Antonius VERARD *vel* Gerard.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Ant. Zarotus impensis Joh. Legnani: Mediolani Ducibus Bonâ & Johanne Galeacio Mariâ Sphortiâ.
Impensis Philippi Lavagniæ.
Leon. Pachel, & Uld. Scinczenzeller.
Simon MAGNIGUS.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Marcus REYNHARDUS de Argentinâ, & Nicolaus PHILIPPI de Gernsheym.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. Franciscus de DINO Florentinus.
Tarvisii. Mich. Manzolin.
Barthol. Confalonerius Brixiensis.
Bernardinus CELERIUS de Luere: Joanne Mocenigo Venetiarum Duc.
Bononiæ. Baldaser de Azzoguidis Civis Bononiensis.
Jo. de NOERDLINGEN.
Florentiæ. *Sinè nomine typographi.*
Veronæ. Pet. Maufer Gallicus, & Innocentius Ziletus Urceis novellis ortus, Veronæ alitus: Sixto IV. Pont. & Joan. Mocenigo Venet. Duc.
Patavii. *Sinè nomine typographi.*
Parmæ. Andr. Portilia: Joan. Galeacio Mariâ Mediolani Duce.
Sinè nomine typographi.
Daventriæ. Rich. Paffroid.
Ulmæ. Jo. Zainer.
Ultrajecti. *Sinè nomine typographi.*
Brixiæ. Boninus de Boninis de Ragusiâ.
Genuæ. *Sinè nomine typographi.*

Ba-

Basileæ. Mich. Wensler.

AMERBACHIUS.

Vicentiæ Herm. Lichtenstein *sive* Levilapis: emendatore Barnabâ Celsano Vicentino.

Henricus LIBERARIUS.

Henricus de SANCTO URSO.

Lubecæ. *Sinè nomine typographi.*

Pinarolii. Jacob. de Rubeis natione Gallicus.

Brugis: & Bruxellis. *Sinè nominibus typographorum.*

Spiræ. Pet. Drach.

Delphis: & Lugduni. *Sinè nominibus typographorum.*

Westmonasterii. Caxton.

Goudæ. Girardus LEEU.

Sinè nomine typographi.

Antverpiæ. Girardus Leeu.

CADOMI. Jacobus DURANDAS, & Ægidius QUIJOUE.

In Civitate AUSTRIÆ. impensis Gerardi de Flandriâ.

ALDENARDÆ. Joannes CÆSAR.

HEIDELBERGÆ. TRECIS. GENTIÆ (*seu Genzano.*) in villâ S. ALBANI. & QUILAMBOURG. *Sinè nominibus typographorum.*

Sinè loci nomine. Joannes VERCELLENSIS. *Qui Tarvisii* 1482.

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXXI. Moguntiæ. *Sinè nomine typographi.*

Romæ. Jo. Philip. de Lignamine.

Euch. Archyrios *sive* Silber.

Georgius HEROLT de Bambergâ: Sixti IV. anno X.

Sinè nomine typographi.

Oxonii. Theodoricus ROOD.

Venetiis. Jo. de Colon. Nic. Jenson, & Socii; Arte & typis Johannis Herbort de Selgenstat Alemani.

Philip. Venetus, *sive* (*ut puto*) Philippus de Petro.

Thom. Alexandrinus: Jo. Mocenico Duce.

Leon. Wild. de Ratisbonâ.

Octav. Scotus Modoetiensis.

Bartholom. de Alexandriâ (*idem, ut puto, qui anno* 1480. *Barthol. Blav. Alexandr.*) & *Andr. de Asulâ*, & MAPHEUS.

Pet. de Piasiis.

Mich. Manzolin. de Parmâ.

JOHANNES de Forlivio, & GREGORIUS fratres.

LUCAS Dominici fil. Venetus.

Baptista de TORTIS.

ANTONIUS de Alexandriâ Paleæ.

ANTONIUS de STRATA de Cremonâ.
Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*
Coloniæ. Jo. Koelhoff de Lubeck.
Henr. Quentel.
Johannes GULDENSCHAEF civis Coloniensis.
Sinè nomine typographi.
Parisiis Joannes de PRATIS.
Franciscus REGNAULT.
G. MARNEF.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Ant. Zarotus impendio Jo. Legnani.
Leon. Pachel, & Uld. Scinczenceller.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Conradus LEONTORIUS.
Conradus ZENINGER. *Idem forsan typographus, sub duplici appellatione.*
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Neapoli. *Sine nominibus typographorum.*
Tarvisii. Bart. Confolonerius, & Morellus GERARDINUS.
PAULUS Ferariensis; recognoscente Aluysio Strazarolo.
Bononiæ. Ugo Ruggerius.
BALTASSAR de Hyruberiâ, impensis Johannis de RIPA Conventûs S. Jacobi de Bononiâ Prioris & fratris SIMONIS de Ungariâ Ordin. D. Augustini.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Nicol. de Laurent. Alamanus.
Antonius Bartholomæi MISCHOMINUS.
Veronæ. Boninus de Boniniis de Ragusiâ.
Parmæ. Andr. Portilia.
Sinè nomine typographi.
Mantuæ. Paul. Joan. de Butschbach: Frederico de Gonzagâ Marchione tertio.
Daventriæ. Rich. Pafradius.
Lovanii. Jo. de Westphaliâ.
Basileæ. Jo. Amerbach.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Joannes Renensis, & DIONYSIUS BERTOCHUS.
ROSTOCHII. Bruxellæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Spiræ. Pet. Drach.
Papiæ. Franc. de S. Petro.
Lugduni. Mart. Huss.
Westmonasterii. Gul. Caxton: anno Edvard. IV. 21.

Goudæ,

Goudæ. Gerard. Leeu.

Noviomagi. Antverpiæ. *Sinè nominibus typographorum.*

Regii. Prosper Odoardus, & Albertus Mazali Regienses.

Bartholomæus Bottonus.

Monteregali. Dominicus de Nivaldis, & filii.

Perusiæ. Stephanus Arns Almanus.

Montismonachorum loco penès urbem Babenbergensem. Johan. Sensenschmidt: Sixto Papâ IV. Frederico Imperatore.

Londini. Lipsiæ. Lignis. Hasseleti. Viennæ. in Civitate Gebonnensi. *Sinè nominibus typographorum.*

Sinè loci nomine. Erh. Ratdolt. *Scil. Venetiis.*

Jo. Guldenschaeff civis Coloniensis. *Igitur Coloniæ.*

Jo. Zeiner. *Scil. Ulmæ.*

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXXII. Augustæ Vindelic. *Sinè nomine typographi.*

Romæ. Eucharius Silber.

Stephanus Planck Paduanus.

Nicolaus Hahn sive Gallus.

Sinè nomine typographi.

Venetiis. Nic. Jenson.

Philippus Venetus.

Franc. Renner de Hailbrun.

Erh. Ratdolt.

Andreas Jacobi de Catthará, impensis Octaviani Scoti de Modoetis.

Philippus Petri.

Thomas Alexandrinus, & Socii.

Renaldus de Novimagio.

Jo. de Forlivio, & Socii.

Lucas Venetus Dominici filius.

Bapt. de Tortis.

Jo. Herbort Alemannus.

Anton. de Stratâ.

Antonius Papiensis, & Bernardinus de Moronis de Leccho.

Math. de Codeca *sive* Capcasa de Parmâ, ad instantiam Lucantonii Zontæ.

Sinè nomine typographi.

Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*

Coloniæ. Jo. Koelhoff.

Sinè nomine typographi.

Parisiis. Udalr. Gering.

Nicol. Philippi, & Marc. Reinhardi.

GUL. MILITIS.

Mediolani. Ant. Zarot. impens. Jo. Legnani.
Christophorus Ratisponensis.
Leon. Pachel, & Udal. Scinczenzeller.
Joannes Antonius de BONASO.
Sinè nomine typographi.

Noribergæ. Ant. Coburger.
Sinè nomine typographi.

Argentorati. Marc. Reinhardi de Argentinâ, & Nic. Philippi de Gernsheim.
Sinè nomine typographi.

Tarvisii. Johannes Vercellensis.
Paulus de Fərariâ, & Dionysius de Bononiâ: Joanne Mocenigo Duce.
Dionysius Bononiensis, & PEREGRINUS ejus Socius. *Nondum certus sum, an hic Dionysius de Bononiâ, qui Dionysius Bertochus, Vicentiæ* 1481. *& Dionysius de Bertochis de Bononiâ, Venetiis* 1494. *sit idem, qui Dionysius Bertochus Regiensis, Regii.* 1496.

Bononiæ. Jo. de Noerdlingen, & Henr. de HARLEM socii.
Dominic. de SILVESTRO de Cini de Monte Pulciano.

Florentiæ. Anton. Miscominus.
Sinè nomine typographi.

Veronæ. Boninus Ragusii genitus.

Paduæ. Matthæus CERDONIS.
Sinè nomine typographi.

Parmæ. Daventriæ. *Sine nominibus typographorum.*

Ulmæ. Leonardus HOL Ulmæ civis.

Lovanii. *Sinè nomine typographi.*

Brixiæ Bartholomæus Vercellensis: Benedicto Priolo, Humfredo Justiniano patritiis Venetis Brixiæ Magistratibus.
Sinè nomine typographi.

Basileæ. Bern. Richel.
Mich. Wensler.

Vicentiæ. Leonardus Basileensis.
JACOBUS Dusensis.

Spiræ. *Sine nomine typographi.*

Papiæ. Nicol. de Girardengis: Prætore ac Commissario magnifico Almerico de Almericis.
Sinè nomine typographi.

Delphis. Viennæ. *Sine nominibus typographorum.*

Regii. Barth. Bottonus aliàs Bruschus Regiensis.

Lipsiæ. *Sinè nomine typographi.*

AQUI-

AQUILÆ. Adam de Rotwil Alamanus.
PISÆ. ERFORDIÆ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Joan. Fabri Lingonensis. *Scil. ut puto, Taurini.*
Petrus UNGARUS.
Impensis Damiani de MOYLLIS, & Johannis ANGELI de Montalis.
Sinè nomine loci & typographi. Sed, ut puto, Gul. Caxton.
M. CCCC. LXXXIII. Augustæ Vindelic. Anton. Sorg.
Sinè nomine typographi.
Romæ. *Sinè nomine typographi.*
Venetiis. Franc. Renner de Hailbrun.
Erh. Ratdolt: Duce Joan. Mocenico, Frederici III. Imperii anno 44.
Pet. Loslein de Langencein.
Thom. de Alexandriâ.
Rayn. de Novimagio: Duce Joan. Mocenico.
Octav. Scotus: Duce Joan. Mocenico.
Barthol. de Alexandriâ, & Andr. de Asulâ.
Lucas Venetus Dominici filius.
Bapt. de Tortis.
Joannes dictus Magnus Herbort de Siligenstat Alemanus.
Anton. de Stratâ.
Joan. de Forlivio, & Socii.
Joan. de Forlivio, & Jacobus BRITANNICUS Brixianus.
Pet. Maufer, & NICOLAUS de Contengo Ferrariensis.
Herman. Lichtenstein Coloniensis.
Peregrinus de Pasqualibus.
PLATO de Benedictis.
BERNARDINUS de Benaliis Bergomensis.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Jo. Koelhoff de Lubeck.
Bartholomæus de Unckel.
Jo. Veldener.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering.
Antonius CAILLAUT, & Ludovicus MARTINEAU.
Sinè nomine typographi. In domo campi Gaillardi retro Collegium Navarræ. *Forte Guid. Mercator, qui ann.* 1489.
Mediolani. Ant. Zarot. impensâ Johan. Legnani: Johanne Galeazio Sfortiâ Vicecomite Duce Mediolani sexto.
Leon. Pachel, & Uld. Scinczenzeller.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.

Sinè nomine typographi.

Argentinæ. Martinus Simus. *i. e. Flachen.*

Sinè nomine typographi.

Neapoli. *Sinè nomine typographi.* Sub Ferdinando Siciliæ Rege; Sixto IV. Pontifice.

Tarvisii. Barth. Confalonerius de Salodio.

Joan. Vercellius.

Bononiæ. Henr. de Coloniâ.

Veronæ. Bonin. de Boninis. XVII. Febr.

Sinè nomine typographi.

Paduæ. *Sinè nomine typographi.*

Parmæ. DEIPHOEBUS de Oliveriis.

Sinè nomine typographi.

Daventriæ. Rich. Paffroed.

Lovanii. Joan. de Westfaliâ.

Sinè nomine typographi.

Brixiæ. Bonin. de Bonin. de Ragusiâ. XVIII. Jun.

Bonin. de Bonin. & Miniatus DELSERA Florentinus socii. XVI. Jun.

Sinè nomine typographi.

Taurini. Johan. Fabri Lingonensis.

Vicentiæ. Dionys. Bertochus de Bononiâ.

Placentiæ. *Sinè nomine typographi.*

Spiræ. Pet. Drach.

Sinè nomine typographi.

Papiæ. Delphis. *Sine nominibus typographorum.*

Lugduni. Gulielmus le ROY.

Sinè nomine typographi.

Westmonasterii. Gul. Caxton: Richardi III. anno primo.

Zwollis. Trecis. GANDAVI. MEMMINGÆ. *Sinè nominibus typographorum.*

Sinè loci nomine. Bernardinus de Celeris de Luere. *Qui imprimebat Tarvisii* 1480. *&* *Venetiis* 1484.

Mich. Manzolinus Parmensis. *Scil. Tarvisii.*

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. LXXXIV. Moguntiæ. *Sinè nomine typographi. Sed rubricatum exhibetur insigne typographicum, quali Impressores primi Moguntini uti solebant.*

Romæ. *Sinè nomine typographi.*

Venetiis. Erh. Ratdolt: Johanne Mocenico Duce.

Thom. Alexandrinus.

Andr. Paltascichis de Catharo.

Octav. Scotus de Monza.

Andr.

Andr. de Afulâ, & Barthol. Alexandr.
Joan. Forliv. & Jacob. Britannic. focii.
Jo. Herbort de Selgenftat.
Peregrinus Bononienfis.
Herman. Lichtenftein.
Jo. Herbort de Siligenftat, & BERNARDINUS de TRIDINO ex Monteferrato.
BERNARDINUS de NOVARIA, & Bernardinus Cellerius de Luere focii.
Impenfâ Dion. Bertochi de Bononiâ.
Andr. de BONETIS de Papiâ.
Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*
Coloniæ. Joan. Koelhoff.
Joan. Guldenfchayff civis Colonienfis.
Parifiis. Ludov. Martineau Provinciæ Turoniæ.
Georgius MITTELHUS.
Dionyfius JANOT.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Georgius STUCHS de Sultzbach.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Impenfis Johannis (*Reinhard*) Grumminger.
Johannes PREUSS.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. Bononiæ. Mantuæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Daventriæ. Richardus. *Scil. Paffroit.*
Ulmæ. Jo. Zainer Ulmenfis oppidi incola.
Lovanii. Jo. de Weftphaliâ, & Socii.
Ægidius HEIRSTRATE.
Sinè nomine typographi.
Brixiæ. Bafileæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Lubecæ. STEPHANUS Arnoldi.
Valentiæ. *Sinè nomine typographi.*
Brugis. Colart Menfion civis Brugenfis.
Spiræ. Pet. Drach.
Papiæ. Delphis. *Sinè nominibus typographorum.*
Lugduni. Mathias HUSM.
Goudæ. Gerard. de Leeu.
Sinè nomine typographi.
Zwollis. *Sinè nomine typographi.*
Lipfiæ. Marcus BRANDT.
Pifis. *Sinè nomine typographi.*

VIEN-

Viennæ. in Delphinatu Petrus Schenck.
Harlemi. Jacobus Begaard.
Sinè loci nomine. Joan. Vercellensis. *Scil. Tarvisii.*
Berolini. Urbini. Soncini. *Sinè nominibus typographorum.*
Gul. Caxton. Richardi III. anno secundo.
Wynkyn de Worde in Caxtoni domo.
Oliverius Servius de Tholentino.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXXV. Augustæ. *Sinè nomine typographi.*
Romæ. Steph. Planck.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Erh. Ratdolt.
Thom. de Alexandriâ. Joan. Mocenico Duce.
Barthol. Alexandr. & Andr. Asulanus.
Jo. & Greg. fratres Furliviens.
Jo. Herbort de Silgenstat.
Bapt. de Tortis.
Anton. de Stratâ.
Peregrinus de Pasqual. & Dionysius de Bertoch. Bononienses.
Andr. de Bonetis.
Bernardinus Stagninus de Tridino.
Paganinus de Paganinis. Brixiensis.
Antonius Bactibovis Alexandrinus.
Georgius Arrivabenus.
Andreas Parmensis.
Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*
Coloniæ. Jo. Koelhoff.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Ludov. Martineau.
Mediolani. Ant. Zarotus; impendio Johannis Legnani: & impensis Augustini Mariæ Conagi.
Leon. Pachel, & Uld. Scinzenceller.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Andreas de Sociis.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martin. Flach.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. *Sinè nomine typographi.*
Tarvisii. Joannes Vercellensis.
Bononiæ. Ugo Ruggerius.
Henr. de Coloniâ.
Henricus de Harlem.
Henr. de Harlem: & Matthæus Crescentinus.

Fer-

Ferrariæ. Andr. Gallus.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Nicol. Laurentius Alamanus.
Franciscus BONACCORSI ad petitionem JACOBI di Luigi de Morsi.
Sinè nomine typographi.
Paduæ. Matthæus Cerdonis de Windischgretz.
Sinè nomine typographi.
Daventriæ. *Sinè nomine typographi.*
Lovanii. Jo. de Westphaliâ.
Sinè nomine typographi.
Brixiæ. Bonin. de Boninis.
Jacob. Britannicus.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. *Sinè nomine typographi.*
Vicentiæ Henr. Liberarius.
Sinè nomine typographi.
Lugduni. Johan. Fabri.
Matthæus (*aut Martinus* 1478.) Husz.
Guil. le Roy.
Westmonasterii. Guil. Caxton.
Zwollis. *Sinè nomine typographi.*
Antverpiæ. Gerard. Leeu.
Sinè nomine typographi.
Heidelbergæ. *Sinè nomine typographi.*
Pisis. Gregorius de GENTE.
Lipsiæ. Conradus KACHELOVEN.
Gandavi. Arend. de KEYSERE.
Harlemi. Soncini. MAGDEBURGI. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Dionysius, & Peregrinus ejus socius, Bononienses.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXXVI. Moguntiæ. Erhardus REIIWICH de Trajecto inferiori.
Romæ. Euchar. Silber clericus Herbipolen. Innocentii Pontif. anno secundo.
Steph. Planck.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Antonius Bartholomæi Impressorum Discipulus.
Andr. de Asulâ, & Thom. de Alexandriâ.
Reyn. de Novimagio.
Bapt. de Tortis.
Anton. de Stratâ.

Herman. Liechtensteyn.
Peregrin. de Pasqualibus, & Dominicus (*videtur reponendum*, Dionysius; *Vid. ann.* 1485.) Bertochus Bononiensis socii.
Bernardinus de Benaliis Bergomensis.
Bernardinus de Novariâ.
Bernardinus de Tridino ex Monteferrato.
Georgius Arrivabenus.
Johannes Vercellensis.
ALEXANDER ex Chandoce Urbe Cretæ.
LAONICUS Cretensis.
GULIELMUS de Tridino de Monteferrato.
PETRUS Cremonensis, dictus Veronensis.
Andreas de STANCHIS de Valentiâ.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. apud S. LAURENT.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Anton. Verard.
Johan. du Pré.
Robinet MACE.
Johannes BONHOMME.
Mediolani. Anton. Zarot.
Christoph. Ratisponensis.
Noribergæ. Anton. Coburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. *Sinè nomine typographi.*
Bononiæ. Henr. de Coloniâ.
Sinè nomine typographi.
Ferrariæ. Andr. Gallus.
Florentiæ. Nicol. Laurent.
ANTONIUS Francisci Venetus.
Veronæ. Paulus FRIDENPERGER in Pataviâ. Alæmagnæ genitus.
Parmæ. *Sinè nomine typographi.*
Ulmæ. Operâ & expensis JUSTI de Albano de Venetiis per provisorem suum Johannem REGER.
Sinè nomine typographi.
Lovanii. Jo. de Westphal.
Ægid. van der Heerstraten.
Brixiæ. Bonin. de Boninis.
Jacob. Britannic.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. Mich. Wensler.
Nicolaus Kesler.

Si-

Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Henricus de Sancto Urso.
Sinè nomine typographi.
Brugis sive Gesoriaci. *Sinè nomine typographi.*
Spiræ. *Sinè nomine typographi.*
Papiæ. Joan. Antonius de BIRRETIS.
Sinè nomine typographi.
Lugduni. Goudæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Antverpiæ. Gerard. Leeu.
Heydelbergæ. S. Albani. Memmingæ. Harlemi. Soncini. *Sinè nominibus typographorum.*
MONASTERII. Joannes. LIMBURGUS.
ABBATISVILLÆ. Joannes du Pré, & Petrus GERARD.
TOLETI. ARIMINI. MESSANÆ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Gul. Caxton. *Scil. Westmonasterii.*
Henricus Librarius Vincentinus. *Scil. Vincentiæ.*
Nicolaus BATTIBOVIS Alexandrinus (*Venetiis*, *ut puto*;) Marco Barbadico Duce.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXXVII. Augustæ Vindelic. Ant. Sorg Civis Augustensis.
Sinè nomine typographi.
Romæ. Euch. Silber aliàs Franck.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Nicol. Francfurt.
Andr. de Paraschischis Catarensis.
Marinus Saracenus.
Andr. de Toresanis de Asulâ.
Joan. Forliv. & Gregor. fratres.
Bapt. de Tortis.
Herman. Liechtenstein.
Bernard. de Novariâ.
Georg. de Rivabenis Mantuanus, aliàs Parentez.
Joan. Rubeus (*Vercellensis. Vide.* 1490. 1493. 1497.)
Bonetus LOCATELLUS, expensis Octaviani Scoti.
PETRUS Bergomensis.
Bartholomæus de ZANIS de Portesio.
SIMON Papiensis. *idem qui hôc anno Vicentiæ.*
Joannes HAMMANUS, de Landoiâ, & Joannes EMERICH de Udenhem.
ANNIBAL de Parmâ.
Joannes LEOVILER de Hallis, impensis Octaviani Scoti.

Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. Joannes OTHMAR.
Siné nomine typographi.
Coloniæ. Jo. Koelhoff.
Henr. Quentel.
Jo. Guldenſchayff.
Sinè nomine typographi.
Pariſiis. Antonius. Verard.
Petrus LEVET.
Joannes CARCHAGNI.
Petrus RUBEUS Impreſſor Regius.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Uld. Scinzenzeler.
Leon. Pachel, & Uld. Sinſcenceler.
Sinè nomine typographi.
Norībergæ. Ant. Coburger.
Frid. Kreusner.
Andr. Friſner, & Jo. Senſenſchmid.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Joannes Pryss.
Sinè nomine typographi.
Bononiæ. Ugo de Rugeriis.
Henr. de Harlem, & Joannes WALBECH.
Benedictus HECTORIS Librarius, & Plato de Benedictis Impreſſor; Hieronymo Salio emendatore.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Antonius Francisci Venetus.
Jacobus CAROLUS Johannis clericus Florentinus.
M. B. Florentinus.
Sinè nomine typographi.
Paduæ. Matthæus Cerdonis.
Parmæ. *Sinè nomine typographi.*
Alosti. Theod. Martinus.
Sinè nomine typographi.
Lovanii. Jo. de Weſtphal.
Ægid. ab Heerſtraten.
Brixiæ. Bonin. de Boninis.
Baſileæ. *Sinè nomine typographi.*
Vincentiæ. Symon de Gabis Papienſis.
Lubecæ. Hagenoæ. *Siné nominibus typographorum.*
Spiræ. Petrus Drach. conſularis Civitatis Spirenſis.
Delphis. *Sinè nomine typographi.*
Lugduni. Johannes TRECHSEL.

Si-

Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Dominicus ROCOCIOLA.
Antverpiæ. Girard. Leeu.
Sumptibus Nicol. Kesler.
Rhegii. Albertus de Mazalibus.
Lipsiæ. BOSCODUCIS. BISUNTIÆ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Ant. Zarotus, operâ & impendio Johannis PETRI Novariensis. *Mediolani, ut puto.*
Franc. de Dino Jacobi Florentinus. (*Neapoli. Vide* 1480.)
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXXVIII. Moguntiæ. Erh. Reiick Ultrajectinus.
Augustæ Vindelic. Erh. Ratdolt.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Thomas de Blavis Alexandrinus.
Andr. de Parascischis Catarensis.
Marinus Saraceni.
Andr. de Toresanis de Asulâ.
Octav. Scotus.
Lucil. Santriter Helbronensis.
Johan. de Forlivio.
Anton. de Stratâ Cremonensis.
Bernard. de Benaliis
Herman. Liechtenstein.
Bernard. de Novariâ.
Peregr. de Pasqualibus, & Dominicus Bertochus Bononiensis.
Paganin. de Paganinis.
Georg. Arivabenus Mantuanus.
Joan. Rubeus.
Jo. Lucil. Santriter de Fonte Salutis, & HIERONYMUS de Sancti Veneti socii, impensis Francisci Bolani patritii.
Theodorus de RAGAZONIBUS.
Bernardinus de CORIS Cremonensis.
Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. *Sinè nomine typographi.*
Coloniæ. Jo. de Koelhoff Coloniæ Civis.
Henr. Quentel.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Anton. Verard.
Johan. du Pré.
Georg. Mittelhus Germanus.
Pet. Levet.

Pet. le Rouge Impressor Regius.
Sinè nomine typographi. Sur le Pont Notre Dame à l'Image de S. Jehan l'Evangeliste. *Igitur Ant. Verard.*

Mediolani. Leon. Pachel.
Uld. Scinzenzeller.
Uld. Scinzenzeller, impensis ALOYSII de Sera.
BENIGNUS, & Joannes Antonius de Bonaso fratres.
Sinè nomine typographi.

Noribergæ. Ant. Coburger.
Sinè nomine typographi.

Argentinæ. Johan. Pruss.

Neapoli. *Sinè nomine typographi.*

Bononiæ. Henr. de Harlem, & Jo. Valbeck socii.
Benedictus Hectoris Librarius.
Bened. Hectoris, & Plato de Benedictis.
Curâ Cæsaris de Nappis, impensâ Benedicti Hectoris Librarii, operâ Platonis impressoris.
Sinè nomine typographi.

Ferrariæ. Andr. Gallus.

Florentiæ. DEMETRIUS Mediolanensis Cretensis, sumptibus BERNARDI & NERII Tanaidis Nerilii Florentinorum.
Sinè nomine typographi.

Veronæ. Daventriæ. *Sinè nominibus typographorum.*

Lovanii. Jo. de Westphaliâ.

Brixiæ. Jacob. Britannicus.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. Nic. Kesler.
Sinè nomine typographi.

Vicentiæ. Leon. de Basileâ.
Henr. de Sancto Urso.
Sinè nomine typographi.

Hagenoæ. *Sinè nomine typographi.*

Spiræ. Pet. Drach.

Papiæ. Antonius de Carcano gymnasii Juristarum generalis Bidellus.
Christophorus de CANIBUS impensâ Hieronymi de DURANTIBUS.
Sinè nomine typographi.

Delphis. *Sinè nomine typographi.*

Lugduni. Guil. Regis.
Janon CARCAIGNI.
Michelet TOPIE Pedemontanus, & Jacobus HEREMBERCLE Alamanus.

Si-

Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Dominic. Rocociola.
Zwollis. *Sinè nomine typographi.*
Antverpiæ. Gerard. Leeu.
Matth. Goes.
Sinè nomine typographi.
Heidelbergæ. *Sinè nomine typographi.*
Lipsiæ. Mauricius (*aut forsan, Marcus*) Brandis.
Sinè nomine typographi.
Soncini. Abraham filius Rabbi Hhaiim.
Bisuntii. *Sinè nomine typographi.*
Rothomagi. Johannes le Bourgois in ædibus Gaillardi le Bourgois.
Nannetis. Stephanus Larcher.
Pesciæ. Sigismondus Rodt de Bitsche.
Tubingæ. Fredericus Meynberger.
Eistetæ. Michael Reiser.
Gaietæ. Justus.
Tolosæ. Viterbii. Brunæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Guil. de Tridino. *Scil. Venetiis.*
Math. Capcasa Parmensis. *Scil. Venetiis.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. LXXXIX. Augustæ Vindelic. Ant. Sorg.
Erh. Ratdolt; Johannis Angeli correctione.
Sinè nomine typographi.
Romæ. Euchar. Silber aliàs Franck Alemanus.
Venetiis. Impensis Octav. Scoti.
Joh. Lucil. Santriter Helbronensis, impensis Franc. Bolani Candiani patritii Veneti.
Mathæus Capcasa Parmensis.
Math. Capcasa Parmens. impensâ Lucantonii Florentini.
Bernard. de Tridino.
Bernardus Novariensis.
Paganin. de Paganinis.
Georg. Arrivabenus.
Bernardin. de Choris de Cremonâ, & Simon de Luero.
Christophorus de Pensis de Mandello.
Bernardinus (*scil. de* Vitalibus) Venetus.
Andreas Calabrensis de Papiâ.
Sinè nomine typographi.
Reutlingæ. Joan. Otmar.
Sinè nomine typographi.

Co-

Coloniæ. Cornelius de Zyrichzee apud Conventum Prædicatorum in Destolckgaff.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Ant. Verard.
Georg. Mittelhus prope parvum pontem in intersignio argenteæ clavis.
Jo. Bonhomme.
Pet. Levet.
Georgius Wolff.
Guido Merchant in campo Gaillardi.
Wolfgangus Hopyl Alemanus.
Durandus Gerlier.
Michael le Noir.
Philippus Pigouchet.
Gulielmus Caron, Joannes Belin, & Joannes Du Pré.
In vico Sorbonico. *Sinè nomine typographi.*
Mediolani. Ant. Zarotus : Joan. Galeazio Duce Mediolani.
Ant. Zarot. Impensâ Jo. Antonii Corvini de Arretio.
Uld. Scinzenzeller.
Jacobus S. Nazarii.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martin. Flach.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. *Sinè nomine typographi.*
Bononiæ. Plato de Benedictis.
Bened. Hector Bibliopola, & Plato ejus impressor Cives Bononienses; animadversione Francisci Gereti Parmensis.
Bacielierius de Bacieleriis Felsineus Civis.
Florentiæ. Anton. Miscominus.
Daventriæ. Rich. Pafroed.
Alosti. Theodor. Martin.
Basileæ. Joannes de Amerbach.
Nic. Kesler.
Joannes de Besikein.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Sim. Papiensis Bivilaqua.
Hagenoæ. Spiræ. *Sinè nominibus typographorum.*
Papiæ. Joannes Antonius de Birretis, & Franciscus Gyrardengus socii.
Sinè nomine typographi.
Lugduni. Matthias Husm Alemanus.

Joan.

Joan. Trechsel.
Joan. Dupré.
Johannes CLEIN Alemanus.
Sinè nomine typographi.
Antverpiæ. Girard. Leeu.
Heidelbergæ. Jacobus KNOBLOCKER.
Regii. *Sinè nomine typographi.*
Lipsiæ. Conrad. Kachelofen.
Sinè nomine typographi.
Pisis. Soncini. *Sinè nominibus typographorum.*
Pisciæ. CONST. (*forsan, Constantiæ.*) *Sinè nominibus typographorum.*
SENIS. Sigismundus Rot.
Sinè loci nomine. Johannes Reynardus aliàs de Grunynger. *Scil. Argentinæ.*
Caxton. Henrici VII. anno quarto.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XC. Moguntiæ. *Sinè nomine typographi.*
Augustæ. Erh. Ratdolt: Joh. Angeli correctione.
Sinè nomine typographi.
Romæ. Euchar. Silber: Innocentii VIII. Pap. anno sexto.
Steph. Planck.
Petrus de TURRE.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Philippus Pincius de Caneto.
Impensis Octaviani Scoti.
Jo. de Forliv. & Gregor.
Bapt. de Tortis.
Bernardinus de Benaliis Bergomensis.
Herman. Lichtenstein.
Bernard. Rizus de Novariâ: Augustino Barbadico Duce.
Dionys. de Bertocho de Bononiâ.
Paganinus de Paganinis.
Georg. Arrivabene.
Joannes Rubeus de Vercellis.
Gulielmus Tridinensis cognomento Anima mia; Augustino Barbadico Duce.
Pet. Veronensis.
Theodor. de Ragazonibus de Azulâ.
Bernardinus de Cremonâ, & Simon de Luero.
JACOBUS de Paganinis Brixiensis.
Bernardinus de RENATIS.
Lazarus de ISOARDIS de Saviliano.

Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Jo. Koelhoff de Lubeck Coloniæ Civis.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Anton. Verard.
Georg. Mittelhus.
Georg. Wolf.
Guiot Marchant (*Guido Mercator*) Impressor in magno hospitio Navarræ in campo Gaillardo.
Guido Mercator pro Godofredo de Marnef.
Joan. Belin.
Pro Dionysio Roce.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Ant. Zarot.
Leon. Pachel.
Udalr. Scinzenzeler.
Uld. Scinzenzel. & Joan. Legnanus.
Philippus de Montegatiis, impensis Presbyterorum Andreæ Lelii & Francisci Tantii.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Petrus Wagner.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Johan. Pryss.
Martinus Schott.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. Matthias Moravus.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Franc. Bonaccorsi.
Franc. de Dino de Jacob Florentin.
Sinè nomine typographi.
Mantuæ. Vincentius Bertochus.
Daventriæ. Jacobus de Bredâ.
In plateâ Episcopi. *Sinè nomine typographi. sed Rich. Paffroed. Vide* 1491.
Alosti. Theodor. Martinus Alostanus.
Brixiæ. Jacob. Britannicus.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. Joan. Amerbacensis.
Nic. Kesler.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Leonard. de Basileâ.
Lubecæ. Hagenoæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Spiræ. Pet. Drach.
Sinè nomine typographi.

Papiæ.

Papiæ. Jo. Anton. de Birretis, & Franc. Girardengis.
Gabriel de GRASSIS.
Sinè nomine typographi.
Lugduni. Joan. Trechsel.
Mich. Topie, & Jac. Herenberch.
Petrus MARESCHAL.
Johannes de la FONTAINE.
Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Dominic. Rocociola.
Genevæ. Jacobus ARNOLLET.
Sinè nomine typographi.
Zwollis. *Sinè nomine typographi.*
Antverpiæ. Gerard. Leeu.
Lipsiæ. *Sinè nomine typographi.*
Memmingæ. Albertus KUNE.
Sinè nomine typographi.
Soncini. Pisciæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Senæ. Henr. de Harlem.
CONSTANTINOPOLI. *Sinè nomine typographi.*
Sinè loci nomine. Gul. Caxton.
Jacobus MALIETI. *Parisiis, ut puto.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCI. Moguntiæ. Sub Archipræsulatu Bertoldi Archiepiscopi Moguntini. *Sinè nomine typographi.*
Augustæ Vindelic. Erh. Ratdolt.
Sinè nomine typographi..
Romæ. Euchar. Silber.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Philip. Pincius de Caneto.
Thomas de Blancis de Alexandriâ. (*idem, ut puto, qui Thomas de Alexandriâ* 1477. *& Thomas de Blavis Alexandrinus* 1488.)
Augustino Barbadico Duce.
Octav. Scotus.
Jo. de Forliv. & Gregor.
Peregrin. de Pasqualib.
Bernardinus Benalius Pergomensis, & Matthæus Capcasa Parmensis.
Bernardin. de Tridin. ex Monteferr.
Bernardin. de Novariâ.
Dionys. Bertoch. de Bononiâ.
Gul. Tridinens. Anima mia, de Monteferr.
Pet. Cremonens. dict. Veronens.
Bonet. Locatell. Bergomens. impens. Octaviani Scoti.

Barthol. de Zan. de Portes.
Theod. de Ragazon. de Asulâ: Augustino Barbadico Duce.
Bernardus de Choris de Cremonâ, & Simon de Luero, impensis Andr. Toresani de Asulâ.
Christoph. de Pensis.
Andr. de Calabriâ.
Lazar. de Saviliano.
Simon de GARA.
Joannes RIGARIUS de Monteferrato.
Baptista de SESSA Mediolanensis.
Maximus de BUTRICIS Papiensis.
MANFREDUS de Monteferrato.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. *Sinè nomine typographi.*
Parisiis. Ulr. Gering.
Ant. Verard.
Pet. Levet impensis Nicolai MILITIS Librarii.
Georg. Wolf.
Phil. Pigouchet, pro Simone VOSTRE Librario.
Phil. Pigouchet, & E. G. (scil. ENGUILBERTUS, Godofredus) de Marnef.
Joannes HIGMAN.
In ædibus Sorbonæ Solis aurei. *Sinè nomine typographi.*
Mediolani. Leon. Pachel.
Uld. Scinzenzeller.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Gaspar HOCHFEDER.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Marcus Flach. Argentinæ concivis.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. *Sinè nomine typographi.*
Tarvisii. Matth. Capcasa.
Bononiæ. Ugo de Rugeriis.
Plato de Benedictis: regnante Johanne Bentivolo secundo.
Benedictus Hectoris Librarius, & Plato de Benedictis Impressor, Cives Bononienses.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Franc. Bonaccursius.
Veronæ. *Sinè nomine typographi.*
Parmæ. Angelus UGOLETUS Parmensis.
Daventriæ. Rich. Paffroed. in plateâ Episcopi.
Jacob. de Bredâ juxta Scholas.
Sinè nomine typographi.

Ul-

Ulmæ. Jo. Rager.
Basileæ. Joan. de Amerbach.
Nic. Kesler Civis Basileensis.
Johannes FROBEN de Hammelburck.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Leon. de Basileâ, & GULIELMUS de Papiâ socii.
Papiæ. Delphis. *Sinè nominibus typographorum.*
Lugduni. Antonius. LAMBILLONIS, & Marin. Saracen.
Matthæus HUTS.
Engelhardus SCHULTIS Almanus.
Mutinæ. Zwollæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Antverpiæ. Gerard. Leeu.
Sinè nomine typographi.
Lipsiæ. Memmingæ. *Sinè nominibus typographorum.*
HISPALI. PAULUS de Coloniâ, & Joannes PEGNICZER de Nurember, & MAGNUS, & THOMAS Alemanni.
Meynardus UNGUT Alamanus, & LADISLAUS Polonus.
DIVIONE. ULYSSIPONE. CARAGOSÆ. *Sinè nominibus typographorum.*
Sine loci nomine. Jacob. de Paganinis Brixiensis. *Venetiis, ut puto; vide* 1490.
Jacob. Maillet. *Parisiis, ut puto.*
CHRISTOPHORUS de Cremonâ. *scil. qui Venetiis* 1493. *Christophorus de Quietis Antignato Cremonensis.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCII. Moguntiæ. Pet. Scheffer in Gernsheim.
Augustæ. *Sinè nomine typographi.*
Romæ. Eucharius Argenteus, sive Silber aliàs Franck.
Steph. Planck.
Venetiis. Joan. & Gregor. de Gregoriis fratres: Augustino Barbadico Duce.
Matthæus Capcasa.
Peregrin. de Pasqualib. de Bononiâ.
Bernardin. Benalius.
Bernardus Ricius de Novariâ, impensis Joannis DOMINICI de Nigro: Augustino Barbadico Duce.
Dionys. Bertochus.
Georg. de Arrivabenis.
Petrus Johannes de Quarengis de Palazogo, *idem qui Petrus Bergomensis* 1487. *&* 1499.
Bonet. Locatell. impensis Oct. Scoti.
Bart. de Zan. de Partes. impensis Oct. Scoti.

Simon Papiensis aliàs Bivilaqua.
Johan. Hamman de Landoiâ dictus Hertzog.
Theod. de Ragazonib. de Asulâ.
Bernard. de Coris de Cremonâ.
Lazar. Isoard. de Saviliano.
Philip. Pinzius *vel* de Pinzis Mantuanus.
Phil. Pinzius, sumptibus Benedicti FONTANA.
Manfred. de Monteferrato.
Anton. Lambillion impensis Francisci de Gerardenghis de Papiâ.
JOHANNES de Cereto (*idem forsan ac* de Monteferrato) de Tridino.
BARTHOLOMÆUS Venetus de Ragazonibus.
HIERONYMUS de Paganinis Brixiensis.
Martinus de ROUADO de Lazaronibus, & Christophorus de Quietis Antignato Cremonensis socii.
Nicolaus de FERRARIS de Pralormis.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Ant. Verard.
Ant. Cayllaut.
Georgius Wolff Badensis, pro Philippo Pigouchet & Engelberto de Marnef Librariis.
Phil. Pigouchet.
Gul. Caron, Jo. Belin, & Jo. Dupré.
Gillet COUSTEAU, & Joan. MENARD pro Antonio Verard.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Ant. Zarotus.
Leon. Pachel, operâ Johannis Petri de LOMACIO.
Phil. Mantegatius dictus Cassanus, operâ & impensâ Johannis Petri de Lomacio.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koberger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. *Sinè nomine typographi.*
Neapoli. AYOLFUS de Canthono Civis Mediolanensis.
Tarvisii. Gerardus de Flandriâ : sub Prætore Augustino Foscarini.
Bononiæ. Hector FAELLI.
Johannes Jacobus de FONTANESIS.
Ferrariæ. LAURENTIUS Rubeus de Valentiâ.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Ant. Miscominus.

Franc.

Franc. Bonaccurs.
Laurentius FRANCISCUS.
BARTHOLOMÆUS P. Florentinus.
Sinè nomine typographi.
Paduæ. MOSES de Castello Comensis.
Daventriæ. Jacob. de Bredâ.
Sinè nomine typographi.
Lovanii. Jo. de Westphaliâ.
Brixiæ. Bernardinus MISINTIS de Papiâ, & CÆSAR Parmensis socii.
Rabbi GHERSON.
Taurini. NICOLAUS de Benedictis, & Jacobinus SUIGUS de Sancto Germano.
Basileæ. Nic. Kesler.
Johan. de Amerbach.
Johan. Froben.
Jacobus de PHORCZEN, impensis Jacobi de KIRCHEN.
Lubecæ. Bartholomæus GOTHANUS.
Spiræ. Pet. Drach.
Papiæ. Joan. Anton. Birreta.
Lugduni. Jo. Trechsel.
Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Domini. Rocociola.
Trecis. Gulielmus le ROUGE impressor.
Lipsiæ. Memmingæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Hispali. *Sinè nomine typographi.*
CREMONÆ. Bernardinus de Misintis de Papiâ, & Cæsar Parmensis socii, industriâ Nicolai Lugari.
DOLÆ. Joannes HEBERTIN.
INGOLSTADII. *Sinè nomine typographi.*
Sinè nomine loci & typographi.
M.CCCC.XCIII. Romæ. Euchar. Argenteus Germanus: Alexandri VI. Pontif. anno primo.
Johannes Besicken, & Sigismundus MAYER.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Philip. Pincius Mantuanus: Augustino Barbadico Duce.
Octav. Scotus.
Jo. & Greg. de Gregoriis.
Matth. Capcasa Parmensis.
Joannes (*an vocabatur Joannes Matthæus, idem qui* 1482. *Capcasa & Codeca; an alter quidam*) de chodeca da Parma ad instant. Luckantonii de Giunt. Florentin.
Peregrin. de Pasqualibus.

Ber-

Bernard. Benalius.
Herm. Lichtenstein.
Bernardinus Stagninus de Tridino de Monteferrato.
Jo. Rubeus Vercellensis.
Petrus de Querengiis.
Bonet. Locatellus impensis Oct. Scoti.
Simon Bevilaqua Papiensis.
Bernardinus Venetus.
Joan. de Cereto de Tridino aliàs Tacuinus.
Hieron. de Paganinis.
Martin. de Rouado de Lazaronibus, & Christoph. de Quaientis Antignato Cremonensis Socii.
T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga.
DAMIANUS de Mediolano.
VINCENTIUS Benalius.
Joannes ALUISIUS de Varisio.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Ant. Verard.
Johan. Dupré.
Guid. Mercator.
Felix BALLIGAULT.
Johannes LAMBERT.
Joannes MAURAND.
Guillelmus EUSTACE.
Mediolani. Leon. Pachel.
Impensis Petri Antonii de CASTILLIONO.
Henricus GERMANUS, & Sebastianus ex PONTREMURO, sumptibus Bartholomæi SCYASI, Vicentii HALIPRANTI, Bartholomæi ROZONI.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger, ad preces Sebaldi SCHREYER & Sebastiani KAMERMAISTER, operâ Mathematicorum & pingendi Arte peritorum Michaelis Woldemut & Wilhelmi Pleydenwurff.
Fred. Creusner.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martinus Simus Librarius & Civis Argentinensis.
Sinè nomine typographi.
Neapoli. *Sinè nomine typographi.*
Bononiæ. Benedictus Hectoris: Jo. Bentivolo Bononiam regente.
Plato de Benedictis.

Ba-

Bazalerius de Bazaleriis (*vel* Basalerus de Basaleris) Civis Bononiensis.
Hercules Nani.
Ferrariæ. Andr. Gallus.
Laurent. de Valentiâ, & Andreas de Castro Novo.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Anton. Mischominus.
Bartholomæus P.
Sinè nomine typographi.
Veronæ. *Sinè nomine typographi.*
Paduæ. Hieronymus de Durantis.
Sinè nomine typographi.
Parmæ. Angelus Ugoletus.
Mantuæ. Vincent. Bertochus.
Daventriæ. Rich. Paffroed.
Barcinone. Brixiæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Basileæ. Joan. de Amerbach.
Nic. Kesler.
Vicentiæ. Henr. de S. Urso.
Sinè nomine typographi.
Lubecæ. Stephanus Arndes. *Qui tamen, utì suspicor, idem qui Stephanus Arnoldi anno* 1484.
Sinè nomine typographi.
Hagenoæ. *Sinè nomine typographi.*
Papiæ. Bernardinus & Ambrosius fratres de Rouellis.
Sinè nomine typographi.
Delphis. *Sinè nomine typographi.*
Lugduni. Jo. Trechsel.
Jo. Dupré.
Sinè nomine typographi.
Antverpiæ *Sinè nomine typographi. Puto tamen Girard. Leeu.*
Londini. Richardus Pynson.
Lipsiæ. Gregorius Boetticher.
Sinè nomine typographi.
Magdeburgi. Aquilæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Luneburgi. Johannes Luce.
Friburgi. Kilianus.
Thessalonicæ. Burgis. Angolismi. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Georg. Wolf. *Scil. Parisiis.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCIV. Moguntiæ. Petrus de Friedbergk.
Augustæ Vindelic. *Sinè nomine typographi.*

Romæ. Eucharius Silber.
Steph. Planck.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Philippus de Pinciis.
Franc. de Hailbrun.
Reinold. de Noviomago.
Leon. Wild. de Ratisbona.
Lucil. Santritter Helbronensis.
Jo. & Gregor. de Gregor.
Gregor. de Gregoriis, expensis Benedicti Fontana.
Bapt. de Tort.
Peregrin. de Pasqualib. de Bonon.
Herman. Lichtenstein; Alexandro VI. Pont. & Maximiliano primo Romanorum Rege.
Dionys. de Bertochis de Bonon.
Paganin. de Paganinis.
Georg. Arrivaben.
Johan. Rubeus Vercellensis, precibus Lucæ Antonii Juntæ.
Bonet. Locatell. sumptib. Octav. Scoti.
Barth. de Zanis de Portes.
Simon Papiensis Bevilaqua.
Simon Papiensis dictus Bevilaqua, Impensis Lazari de Isoardis de Saviliâ.
Johan. de Hertzorg de Landoiâ, Impensis Fridrici de Egmont, ac Gerardi Barrevelt.
Johan. Emericus.
Christoph. de Pensis.
Bernardin. Venetus, expensis Jeronymi Duranti.
Jo. de Cereto de Tridino, aliàs Tacuinus.
Damianus de Mediolano.
Perrinus Lathomi, BONIFACIUS Johannis, & JOHANNES de Villâ-Veteri socii.
FRANCISCUS LAPICIDA. *Affinis forsan Perrini Lathomi.*
ALDUS Manucius Romanus.
JOHANNES Ragazzo, & Johannes MARIA socii.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Jo. Koelhoff.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering, & Berthold REMBOLT socii.
Anton. Verard.
G. Mittelhus.
Georg Wolff Badensis, & JOHANNES Philippi de Cruczennach.

Guido

.Guido Mercatoris.

Wolffgangus Hopyl in pago Divi Jacobi & apud insigne S. Georgii. *Et* Impensis Nicolai COMITIS in Londino supra cimiterium sancti Pauli in intersignio Sancti Nicolai.

Jo. Higman.

Johannes Menard pro Petro DRU.

Felix Baligault Civis Parisiensis in monte beatæ Genovephæ in signo sancti Stephani.

Claudius JAMMAR.

Johannes TREPEREL super ponte Dominæ Nostræ ad insigne S. Laurentii.

In vico S. Jacobi in signo S. Barbaræ. *Ergo Johannes Philippi. Vide* 1495.

Mediolani. Ulr. Scinzenzeller.

Jacob. S. Nazarii.

Jacobus RIPA.

Sinè nomine typographi.

Noribergæ. Ant. Koburger.

Gaspar Hochfeder.

Sinè nomine typographi.

Argentinæ. Martin. Simus.

Sinè nomine typographi.

Bononiæ. Impensis Benedict. Hectoris.

Plat. de Benedictis.

Hercul. Nani: sub Johanne Bentivolo Sforza.

Sinè nomine typographi.

Florentiæ. Ant. Miscominus.

Laurentius Francisci de Alopâ Venetus.

Sinè nomine typographi.

Parmæ. Angel. Ugoletus Parmensis.

Sinè nomine typographi.

Daventriæ. Jacob. de Bredâ.

Barcellonæ. *Sinè nomine typographi.*

Brixiæ. ANGELUS & Jacobus de Britannicis de Pallazolo fratres.

Gerson fil. Mosis Soncinas.

Taurini. Nicol. de Benedictis, & Jacobinus Suigus.

Basileæ. Johan. de Amerbach.

Michael FURTER Impressor.

Sinè nomine typographi.

Lubecæ. Valentiæ. *Sinè nominibus typographorum.*

Spiræ. Pet. Drach.

Sinè nomine typographi.

Papiæ. Anton. de Carcano Impressor, expensis Gabrielis Grassi.

Sinè nomine typographi.

Delphis. Lugduni. *Sinè nominibus typographorum.*

Antverpiæ. Adrianus HESVELT.

Heidelbergæ. *Sinè nomine typographi.*

Londini. Rich. Pynson extra Temple-barr.

Impensis Nicol. Comitis. *Vide prius*, *Paris. Wolfgang Hopyl.*

Lipsiæ. Memmingæ. Cremonæ. *Sinè nominibus typographorum.*

Rothomagi. Martinus MORIN.

Tubingæ. Senis. *Sinè nominibus typographorum.*

Hispali. Meynard. Ungut Alemanus, & Stanislaus Polonus socii; impensis CONRADI Alemani & Melchioris GURRIZI Librariorum.

Friburgi. PISAURI. LEIRIÆ. COMPLUTI. MATRITI. *Sinè nominibus typographorum.*

Sinè loci nomine. Wynkin de WORD in domo Gulielmi Caxton.

Jo. Vercellensis. *scil. Venetiis.*

Math. Capcasa (*scil. Venetiis*) Duce Augustino Barbadico.

Mathias Hus Alemanus. *Lugduni*, *ut puto. Vide* 1484.

Sinè nomine loci & typographi.

M. CCCC. XCV. Moguntiæ. Petrus Friedbergensis.

Sinè nomine typographi.

Romæ. Euchar. Silber.

Sinè nomine typographi.

Venetiis. Philippus Pincius.

Jo. & Gregor. de Gregoriis: Duce Augustino Berbadico.

Math. Capcasa Parmensis, impensâ Hieronymi BLONDI Florentini: cui privilegium signaverunt Jac. Leonus, Nicol. Trivisanus, Andr. Venerius, Leon. Mocenigo.

Bernardinus de Tridin. de Monteferr.

Paganin. de Paganinis.

Georg. de Arivabenis.

Bonetus Locatellus, mandante Octaviano Scoto.

Barthol. de Zan: de Portesio.

Simon Bevilaqua.

Theod. de Ragazon. de Azulâ dictus Bresanus.

Bernardin. Venetus.

Jo. de Tridino aliàs Tacuinus.

Aldus Manuc. Romanus.

Sinè nomine typographi.

Coloniæ. Henr. Quentel.

Sinè nomine typographi.

Parisiis. Udalr. Gering, Constant. & Berchtold, Rembolt Argent. Socii in Sole aureo vici Sorbonici.

Pet.

Pet. Levet.
Guid. Mercator.
Johan. Treperel.
Johan. Philip. Aleman. in vico S. Jacobi ad interfignium S. Barbaræ.
Petrus POUILLAC pro Dionyfio Roce.
Stephanus LEHANNOT.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Uld. Sinzenzeller, impenfis Alexandri MINUTIANI; pridie quàm Lud. M. S F. ducalia Infignia à Maximiliano Imperat. acciperet.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Pet. Wagner.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Joan. Gruninger.
Sinè nomine typographi.
Bononiæ. Benedict. Hector.
Plat. Benedict.
Caligula BAZALERIUS.
IUSTINIANUS de Ruberiâ.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Laurentius MORGIANI, & JOHANNES de Maganza ad inftantiam Petri PACINI de Pefciâ.
Sinè nomine typographi.
Daventriæ. Jacob. de Bredâ.
Sinè nomine typographi.
Ulmæ. Barcelonæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Lovanii. Jo. Padelborn de Weftphaliâ.
Brixiæ. Bernardinus de Mifintis de Papiâ Impreffor.
Bafileæ. Jo. de Amerbach.
Nic. Keſsler.
Johan. Frobenius de Hamelburg Civis Bafilienfis.
Mich Furter, impenfis Wolfgangi LACHNERI.
Sinè nomine typographi.
Lubecæ. *Sinè nomine typographi.*
Papiæ. Jo. ANDR. & Mich. GARALDUS focii: regnante Lud. Sfort.
Delphis. Christianus SNELLAERT.
Lugduni. Johan. Trechfel. Alemanus.
Janon. Carcan.
Jacobus Arnollet.
Johannes de VINGLE.

Jodocus BADIUS Ascensius.
Sinè nomine typographi.
Westmonasterii. Wynkyn de Word.
Genevæ. Zwollis. *Sinè nominibus typographorum.*
Antverpiæ. Adrianus de Liesvelt. *aut Hesvelt, sicut ann.* 1494.
Regii. Bazalerius de Bazaleriis.
Lipsiæ. Gregorius Boetticher.
Baccalarius WOLFGANGUS de Monacho.
Sinè nomine typographi.
Toleti. Joannes TELLER.
Cremonæ. Carolus à DARLERIIS chalcographus Civis Cremonensis; Ludovici Sfor. Vicecom. Mediol. Duc. anno primo.
Rothomagi. Mart. Morin.
Hispali. Maynardus Ungut Alemanus.
SCANDIANI. Peregrin. Pasqual. Camillo Boiardo Comite.
SALAMANCÆ. *Sinè nomine typographi.*
HOLMIÆ. Joannes Faber.
Sinè loci nomine. Ugo de Rugeriis. *Scil. Bononiæ.*
Franc. Bonaccursf. *Scil. Florentiæ.*
Antonius MORETUS Brisiensis, & HIERONYMUS Alexandrinus.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCVI. Augustæ Vindelic. *Sinè nomine typographi.*
Johannes FROSCHOVER.
Romæ. Steph. Planck de Pataviâ: Alexandri VI. anno 4.
Sinè nomine typographi.
Turonis. Mathæus LATERON pro Johanne de LIEGE Librario.
Venetiis. Philip. Pinzius.
Octav. Scotus.
Gregor. de Gregoriis, expensis Benedicti Fontanæ.
Jo. & Greg. de Gregoriis de Forli.
Bernardin. Benalius.
Georg. de Arrivabenis.
Bonet. Locatell. Impensis Octov. Scoti.
Barth. de Zanis de Portes.
Simon Bivilaq. Papiens.
Joan. Hamman de Landoiâ dictus Hertzog; emendatione Gasparis Grossch & Stephani Roemer: Maximiliano Romanorum Rege primo imperante.
Christoph. de Pensis.
Joan. de Cereto de Tridino aliàs Tacuinus.
Aldus Manuc. Roman.
OTINUS Papiensis.

Ja-

Jacobus de Leucho.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. *Sinè nomine typographi.*
Parisiis. Udalr. Gering, & Berth. Rembolt.
Ant. Verard.
Guid. Mercator.
Guid. Mercator, ac Johannes Parvus.
Joannes Bouyer, & Gulielmus Boucher, pro Engelberto de Marnef.
Andreas Bogard, sumptibus Petri Reginaldi Cadomensis Librarii.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Uld. Scinzenzeler, Impensâ Joannis de Lignano.
Guillermus Signerre Rothomagensis, impensâ Jo. Petri de Lomacio.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martin. Flachius.
Johan. Grunninger.
Sinè nomine typographi.
Bononiæ. Plato de Benedict.
Benedict. Hectoris.
Ferrariæ. Laur. Rubeus de Valentiâ.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Franc. Bonaccorsi.
Laur. Morgian. & Johan. de Maganza ad instant. Pet. Pacini de Pescia.
Ad instantiam Laurentii Vivuoli.
Sinè nomine typographi.
Daventriæ. Rich. Paffroet.
Jacob. de Bredâ.
Sinè nomine typographi.
Ulmæ. Joan. Roger de Kemnat.
Brixiæ. Jacob. & Angel. Britannici.
Bernardin. de Misint. Papiens.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. Johan. de Amerbach.
Nic. Kessler.
Johan. Frobenius.
Johan. Froben. & Johannes Petri de Langendorf.
Mich. Furter.
Sinè nomine typographi.
Valentiæ. Alphonsus de Orta. 1496.

His

Hagenoæ. Henricus GRAN.
Papiæ. Delphis. *Sinè nominibus typographorum.*
Lugduni. Jo. Trechtel.
Jo. de Wingle. Impressor Picardiæ Nationis.
Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Dominic. Rococciolus.
Westmonasterii. Wynandus de Worde in domo Caxton.
Antverpiæ. Girard. de Leeu.
Cadomi. Petrus Reginaldus. *Vide prius Parisiis.*
Regii. Dionys. Bertochus Regiensis: imperante Hercule Esten.
Londini. Rich. Pynson.
Lipsiæ. Wolffgang. Molitor.
Melchior LOTHER.
Sinè nomine typographi.
Cremonæ. Carol. de Darleriis Cremonensis Impressor: Ludovici Sfort. anno secundo.
Rothomagi. Martin. Morin impressoriæ Artis Librarius ante ædem S. Lo (*Lauti*) commorans.
Senis. Hispali. *Sinè nominibus typographorum.*
Salmanticæ. *Sinè nomine typographi.*
PAMPELUNÆ. Gulielmus de BROCARIO.
ORTHONÆ. Judæi Soncinates.
GRANATÆ. MIRANDULÆ. OFFENBACH. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Manfred. de Monteferrato. *Scil. Venetiis.*
Jo. Philip. Alemanus. *Scil. Parisiis.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCVII. Moguntiæ. *Sinè nomine typographi.*
Augustæ. Vindelic. Johannes SCHENSPERGER.
Romæ. Euchar. Silber.
Steph. Planck.
Venetiis. Philip. Pinzius, sumptibus Benedicti Fontana.
Octav. Scotus.
Jo. de Forliv. & Gregor.
Gregor. de Gregoriis.
Bapt. de Tort.
Bernardin. Benal.
Jo. Rubeus Vercellens. ad instantiam Lucantonii Juntæ.
Bonet. Locatell. expensis Oct. Scoti.
Pet. Joan. de Quareng. de Palazogo Bergomensis.
Barthol. Zani.
Simon Ticinensis cognomento Bivilaqua.
Theodor. de Ragazon.
Christoph. de Pensis.

Man-

Manfredus de Strevo de Monteferrato.
Hieron. de Paganinis.
Aldus Manutius.
Otinus Papiensis.
ANTONIUS Bergomensis de Zanchis.
Antonius de GUZAGO.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel Civis Coloniensis.
Hermannus BAUMGART.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering, & Berthold. Rembolt.
Udalr. Ger. & Bert. Remb. expensis Simonis Vostre.
Ant. Verard.
Pet. Levet, expensis Johannis CONBELENS, præfati Levet, & Michaelis MORIN.
Pet. Levet, expensis suis & Johannis de Conbelens.
Wolfg. Hopyl, & Jo. Higman.
Guid. Mercator in campo Gaillardo.
Andr. Bocard, impensis Durandi Gerlerii.
Andr. Bocard, impensâ Johannis ALEXANDRI, & Jo. Petit Librariorum.
Andr. Bocard, impensis Johannis RICHART, Jo. Petit, & Dur. Gerlerii Civium Parisiensium.
Joannes Philippi, Man STENER, & Godofredus de Marnef.
Antonius DENIDEL.
Ant. Denidel prope Collegium de Coquerer in intersignio cathedræ, pro Jo. Petit.
In vico S. Jacobi ad intersignium Ursi prope S. Maturinum. *Sinè nomine typographi.*
Mediolani. Uld. Scinzenzeller.
Gul. Signerre Rothomagensis; Ludovico Mar. Sfort. Duce.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Coburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martin. Flach.
Jo. Grunninger.
Sinè nomine typographi.
Tarvisii. *Sinè nomine typographi.*
Bononiæ. Bened. Hector.
HIERONYMUS de Benedictis.
Ferrariæ. Laur. de Rubeis de Valentiâ.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Laur. de Morgianis.

Impensis & curâ PHILIPPI de Juntâ Florentini.
Societas COLUBRI.
Sinè nomine typographi.
Patavii. *Sinè nomine typographi.*
Daventriæ. Rich. Paffroed.
Jacob. de Bredâ.
Ulmæ. Johan. Reger.
Brixiæ. Bernard. Misint. Papiens.
Basileæ. Jo. Amerbach.
Nicolaus Kesler.
Joannes BERGMAN de Olpe.
Sinè nomine typographi.
Hagenoæ. Henr. Gran, impensis Johannis RYNMAN.
Papiæ. Franc. Gyrardeng.
ALOISIUS Comensis, & Bartholomæus de TROTTIS.
Leonardus GERULA.
Sinè nomine typographi.
Delphis. *Sinè nomine typographi.*
Lugduni. Jo. Trechsel.
Jo. de Vingle.
Sinè nomine typographi.
Westmonasterii. Wynkyn de Worde.
Antverpiæ. *Sinè nomine typographi.*
Regii. Dionys. Bertochus.
Dionys. de Bertocho, & Marcus ANTONIUS de Bacileriis.
Perusiæ. *Sinè nomine typographi.*
Lipsiæ. Wolfgangus (*Molitor.*)
Melch. Lottar.
Sinè nomine typographi.
Cremonæ. *Sinè nomine typographi.*
Messanæ. ANDREAS de Bruges.
Rothomagi. Martin. Morin.
Tubingæ. Ulyssipone. *Sinè nominibus typographorum.*
AVINIONE. Impensâ Nicolai LEPE Civis Avinionensis.
PROVINI. Gulielmus. TAVERNIER.
LEYDÆ. *Sinè nomine typographi.*
Sinè loci nomine. Angel. Britannicus. *Scil. Brixiæ.*
Curâ Presbyteri BAPTISTÆ Farfengi, impensâ Francisci LAURINI Civis Brixiani. *Brixiæ igitur, ut puto.*
Joannes BACHELIER (*qui Lugduni anno* 1500.) & Petrus BARTHELOT.
Franciscus FRADIN, & Joannes PIVARD.
Sinè nomine loci & typographi.

M.

M. CCCC. XCVIII. Augustæ Vindelic. Ant. Sorg.
Sinè nomine typographi.
Romæ. Euch. Silber in campo Floræ.
Steph. Planck de Pataviâ.
Venetiis. Jo. & Greg. de Gregorio.
Bapt. de Tortis.
Bernardin. Benalius.
Bernardin. de Tridino.
Georg. de Arrivaben.
Jo. Pet. de Quareng. Bergomensis.
Bonet. Locatell. expensis Oct. Scoti.
Barth. de Zan. de Portes expens. Oct. Scoti.
Sim. Bivilaq.
Sim. de Luer. impensis Andr. Toresan.
Christoph. de Pensis dictus Mandella.
Bernardin. Venetus.
Jo. Bapt. de Sessa Mediolanensis.
Jo. de Tridino de Cereto.
Jo. Aluys. de Varis. Mediolanensis.
Ald. Manuc.
Anton. de Guzago Brixiensis.
Jacob. Suigus, & Nicol. de Benedict.
PETRUS Lichtenstein.
Bernardinus & MATHEUS Veneti, qui vocantur Albanesoti.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel.
Hermanus Baumgart.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering, & Berth. Rembolt.
Anton. Verard.
Gofridus de Marnef.
Anton. Caillaut.
Georg. Wolff, & Thielmannus KERVER.
Guid. Mercator.
Guid. Mercator, pro Dion. Roce.
Felix Baligault.
Jo. Higman.
Jo. Higman, & Wolfgang. Hopylus; & Poncetus le PREUX.
Joan. Treperel.
Joan. Petit usus est operâ Parvi LAURENTII.
Andr. Bocard, pro Durand. Gerlier.
Iohan. Richard, pro Fel. Baligaut.
Thiel. Kerver.

Johannes POITEVIN.
Johannes DRIART.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Ulderic. de Scinzenzeler.
Uld. Scinzenzel. impensis Presbyteri HIERONYMI de Asulâ, & Joannis de ABBATIBUS Placentini.
Guil. Signerre Rothomagensis.
Guil. Signer. & ejusdem nominis GULIELMUM fratrem.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Antonius Coburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Martin. Flach Argentinæ concivis.
Operâ & impensis Johannis Reinhardi cognomento Grunninger Civis Argentinensis.
Marc. Schottus Civis Argentinensis, Petro Schotto correctore.
Sinè nomine typographi.
Tarvisii. Gerard. de Flandriâ.
Bononiæ. Bened. Hectoreus Bibliopola: Jo. Bentivolo regente.
Florentiæ. GERARDUS de Harlem.
Sinè nomine typographi.
Mantuæ. Vincent. Bertochus Regiensis: Francisco Gonzagâ IIII. Mantuæ March.
Daventriæ. *Sinè nomine typographi.*
Brixiæ. Jacob. Britannicus.
Sinè nomine typographi.
Basileæ. Nic. Kesler Civis Basileensis.
Jo. Pet. de Langendorff, & Jo. Froben. de Hamelburg Cives Basileenses.
Jo. Bergman de Olpe.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ Lubecæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Haganoæ. Jo. Rynman.
Sinè nomine typographi.
Spiræ. Petrus Drach Civis & Senator Spirensis.
Papiæ. Franc. Gyrardengus.
Sinè nomine typographi.
Delphis. *Sinè nomine typographi.*
Lugduni Johan. de Vingle.
Claudius GIBOLETI.
Industriâ NICOLAI Wolff Alemani, pro Bibliopolâ Stephano GUEINARDO Lugdunensi: Ascensio corrigente.
Aymon de PORTA.
Guillermus BALSARIN.
Johannes SIBERTUS impensis Jacobi BUERI.

Si-

Sinè nomine typographi.
Mutinæ. Dominicus Rocociola.
Westmonasterii. W. de Worde.
Genevæ. *Sinè nomine typographi.*
Regii. FRANCISCUS de Mazalis.
Londini. Julian. NOTAIRE, & J. BARBIER.
Lipsiæ. Jacobus THANNER *sive* Abiegnus Herbipolensis, ære & emendatione Wilhelmi Haldenhoff.
MARTINUS Herbipolensis.
Conradus Kachelofen.
Marcus Brandt.
Sinè nomine typographi.
Messanæ. Guillelmus SCHONBERGER de Frankfordiâ Alamanus.
Rothomagi. Johan. le Bourgeois.
Sylvester RAMBURITEUS.
Tubingæ. *Sinè nomine typographi.*
Toleti. Petrus HAGENBACH.
Hispali. Maynardus Ungut & Stanislaus Polonus impensis Lazari de GAZANIS.
Burgis. Fredericus. 1498.
ANDEGAVIS. Joannes ALEXANDER Librarius in vico dicto La Chaussée S. Pierre.
BERGOMI. SCIEDAMI. UTINI. OPPENHEIMII. *Sinè nominibus typographorum.*
Sinè loci nomine. Paganin. de Paganinis. *Scil. Venetiis.*
Rich. Pynson. *Scil. Londini.*
In ædibus BARTHOLOMÆI Justinopolitani, GABRIELIS Brasichellensis, Joannis BISSOLI & Benedicti MANGII Carpensium. *Mediolani, ut puto. Vide ann.* 1499.
Apud Juntas. *Scil. Florentiæ.*
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCC. XCIX. Augustæ Vindelic. *Sinè nomine typographi.*
Romæ. Euchar. Silber.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Phil. Pincius Mantuanus.
Leon. Wild de Ratisponâ.
Octav. Scotus.
Andreas Asulanus.
Jo. & Greg. de Gregor.
Bernardin. Stagninus de Tridino.
Joan. Rubeus Vercellensis.
Petrus Bergomensis de Quarengiis.
Barth. de Zan. de Portes, expensis Oct. Scoti.

Z 3 Sim.

Sim. Papienſ. Bivilaq.
Sim. de Luer. expenſis Andr. Torreſan.
Christoph. de Penſis Mandello, impenſis Octav. Scoti.
Bernardin. Venetus de Vitalibus.
Jo. Bapt. Seſſa Mediolanenſ.
Jo. de Ceret. de Tridino aliàs Tacuinus.
Sumptibus Benedicti Fontana.
Joan. Aluiſius de Variſio Mediolanenſ.
Ald. Manuc.
Otinus della Luna Papienſis.
Jacob. de Leucho.
Joannes Rubeus, & ALBERTINUS frater.
Albertinus Vercellenſis, expenſis Octaviani Scoti, & fratris ejus; die XXIII. Oct.
Benedictus de BINDONIS typographus Venetus.
Sebastianus MANILIUS Romanus, & Socii.
Zacharias CALLIERGUS Cretenſis, impenſis Nicolai BLASTI Cretenſis.
Zach. Calliergus, ſumptibus Nic. Blasti, hortatu ANNÆ filiæ Lucæ Notarii magni Ducis Conſtantinop.
Petrus Leichtenſtein dedit impenſas Jacobo de Leucho.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel.
Hermannus Baungart.
Sinè nomine typographi.
Pariſiis. Udalr. Gering, & Berth. Rembolt.
Ant. Verard.
Guid. Mercator pro Dion. Roce.
Guid. Mercator. in Belloviſu.
Georg. Wolf, & Thiel. Kerver.
Phil. Pigouchet.
Jo. Richard.
Thiel. Kerver, impenſis Jo. Parvi, & Jo. Confluentini.
Parvus Laurentius.
Michael TOLOSA.
Mediolani. *Sinè nomine typographi.*
Leon. Pachel.
Impenſâ & dexteritate Demet. Chalcondylæ; Johannis Biſſoli, Benedicti Mangii Carpenſium.
Alex. Minutianus: in Ludovici S.F. Ducatu.
Ambroſius CAPONAGUS.
Noribergæ. *Sinè nomine typographi.*
Argentinæ. Martin. Flach.

Jo.

Jo. Grunninger.
Sinè nomine typographi.
Bononiæ. Benedict. Hector: Bentivolo II. regente.
Justinianus de Ruberiâ.
Caligula Bazalerius.
Joannes Antonius * PLATONIDES Benedictorum Bibliopola & Civis Bononiensis: sub Johanne Bentivolo.
Ferrariæ. *Sinè nomine typographi.*
Lubecæ. Stephanus Arndes.
Florentiæ. Leonardus de ARIGIS de Gesoriaco.
Parmæ. Angel. Ugolet. Parmens.
Daventriæ. Rich. Pafraet.
Ulmæ. *Sinè nomine typographi.*
Brixiæ. Jacob. Britannicus.
Baptista de Farfengo.
Basileæ. Petrus de Langenstein. *Forsan legendum est Langendorf, vide* 1496. *Aut legerem Langencen, sed Pet. de Langencen Venetiis imprimebat anno* 1475.
Jacobus de Pfortze.
Sinè nomine typographi.
Vicentiæ. Henr. de Sancto Urso.
Hagenoæ. Henr. Gran. sumptibus Jo. Rynman.
Delphis. Henricus ECKERT de Homberch.
Lugduni. Matthæus Husz.
Jo. de Vingle.
Nicol. Wolf Alemanus. (*Idem qui* Nicolaus Wolf Lucrien. *Sinè loci nomine.*)
Jacobus Mo---
Elucubratione Boneti de Locatellis Bergomensis. *Qui corrector mihi videtur, non typographus. Nescio, an is sit, qui Venetiis imprimere solebat.*
Mutinæ. In ædibus Dionys. Bertochi Bononiens. subterraneis.
Westmonasterii. *Sinè nomine typographi. Sed cum symbolo Cantoni typographico. Forsan Wynkyn de Word.*
Zwollæ. *Sinè nomine typographi.*
Cadomi. Impensâ Petri Regnault Librarii Universitatis Cadomen. ibidem commorantis ad intersignium S. Petri in frigido vico.
Regii. Impensis Francisci Mazali.

Lip-

(*) MON. *Plato de Benedictis videtur pater Joannis Antonii Platonida de Benedictis: uterque Bononiæ imprimebat sumptibus Benedicti Hectoris, id est, Benedicti qui erat Hectoris filius, ideòque Hectoreus interdum appellatur.*

Lipsiæ. Jacob. Thanner.
Sinè nomine typographi.
Rothomagi. Johan. le Bourgeois, impensis Pet. Regnault.
Operâ & ære Jo. Richardi in Civitate Rothomagensi commorantis.
Tubingæ. Expensis Frederici Meynberger, ductu Joannis Otmar.
Caragocæ. Pablo Hurus de Constantiâ.
Friburgi. *Sinè nomine typographi.*
Avenione. *Sinè nomine typographi.*
Burgis. *Sinè nomine typographi. Sed Anton. Orlandi scribit Brugis, non Burgis.*
Bambergæ. Joannes Pfeil.
Lantriguieri. Joannes Calvez.
Sinè loci nomine. Bonet. Locatellus, expensis N. de Francford.
Venetiis, ut puto: Sed quis ille N. de Francford? An, cujus prima mentio facta est 1474. *Nicolaus de Francfordiâ?*
Jacobus Zachon Pedemontanus; idem fortè ac Jacobus Sachon, qui Lugduni 1505. imprimebat.
Rich. Pynson (*scil. Londini*) expensis Fridrici Egmondt & Petri.
Sinè nomine loci & typographi.
M. CCCCC. Augustæ Vindelic. Joannes Froschover.
Romæ. Euch. Silber.
Martinus de Amsterdam & Jo. Besicken.
Sinè nomine typographi.
Venetiis. Phil. Pincius: Augustino Barbadico Duce.
Bapt. de Tortis.
Jo. & Greg. de Gregor.
Pet. Bergomensis de Quadrengiis.
Bonet. Locatellus.
Barth. de Zan. de Portes.
Sim. Papiens. Bivilaq. 21. Nov. *Et* impensis Bartholomæi Trot Bibliopolæ Lugdunensis; 20. Dec.
Joan. Hertzog, expensis Anton. Moretti.
Theod. de Ragazon. de Asul.
Sim. de Luere.
Christoph. de Pensis.
Bernardin. Venet. de Vitalibus.
Jo. Tacuinus de Tridino.
Ald. Manuc.
Jacobus Pintius de Leucho.
Albertin. Vercellens.
Impensis Nic. Blasti.

Jo-

JOHANNES de Spirâ, impensis Lucæ Antonii de Giuntâ Florentini.
HÆREDES Scoti.
Bonet. Locatellus, sumptibus Hæredum quondam nobilis viri Octaviani Scoti Modoetiensis; sext. Cal. Febr.
Sinè nomine typographi.
Coloniæ. Henr. Quentel.
Sinè nomine typographi.
Parisiis. Udalr. Gering, & Berth. Rembolt.
Ant. Verard.
Franc. Regnault.
Phil. Pigouchet pro Nicolao WAULTIER.
Sim. Vostre.
Joan. Philippus in viâ Divi Marcelli ad S. Trinitatis signum.
Jo. Parvus, & Jo. de Confluentiâ.
Thielm. Kerver, pro Sim. Vostre; & pro Durando Gerlier ac Joanne Parvo.
Nic. Wolf.
Andreas Bocard.
Nicolaus Valterius, Durandus Gerlerius & Felix Baligault.
Alexander ALIATE.
Nicolaus de la BARRE.
Sinè nomine typographi.
Mediolani. Leon. Pachel.
Uld. Scinzenzeller.
Joan. ANGELUS Scinzenzeler, & Bartholomæus MINIATOR.
Petrus MARTYR Montegatius.
GOTARDUS de Ponte.
Sinè nomine typographi.
Noribergæ. Ant. Koburger.
Sinè nomine typographi.
Argentinæ. Mart. Flach. Civis Argentin.
Sinè nomine typographi.
Bononiæ. Benedictus Hectoris impressor: Jo. Bentivolo II. regente.
Hector Faelli.
Sinè nomine typographi.
Florentiæ. Impensis Philippi Juntæ Bibliopolæ.
Daventriæ. Jacob. de Bredâ.
Sinè nomine typographi.
Brixiæ. Angel. Britannicus.
Lovanii. Theodoricus Alostensis.
Basileæ. Joan. Froben.
Sinè nomine typographi.

Valentiæ. *Sinè nomine typographi.*
Hagenoæ. Expensis Joannis Rynman.
Henr. Gran.
Jo. Rynman, & Henr. Gran.
Lugduni. Bartholomæus Trot Bibliopola. (*Vide paulò antè Venetiis, Sim. Bivilaq.* 1500.) Idem, ut puto, qui *Barthol. de Trottis, Papiæ* 1497.
Stephanus Gueinardus.
Gaspar Ortuin, & Pet. Schenck.
Johannes Bachelier.
Johannes Dyamantier, & Enguilb. de Marnef.
Sinè nomine typographi.
Papiæ. Jacobus de Paucisdrapis de Burgo Franco.
Mutinæ. Dion. Bertochus.
Pictavii. Joannes de Marnef.
Westmonasterii. Wynandus de Worde.
Zwollæ. Antverpiæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Viennæ. Ductu Conradi Celtis.
Regii. Ugo de Rugeriis Civis Regiensis: dominante Bononiæ Joanne II. Bentivolo.
Lipsiæ. *Sinè nomine typographi.*
Cremonæ. Car. Darlerius.
Sinè nomine typographi.
Toleti. Petrus Hagembach, impensis nobilis Melchioris Gorricii Novariensis.
Rothomagi. Impensis Petri Regnault Cadomensis Universitatis Bibliopolæ.
Mart. Morin, impendio Jo. le Forestier, Jo. Huuyn, & G. Benard.
Tubingæ. Ductu magistri Otmar, expensis Fr. Meynberger.
Sinè nomine typographi.
Hispali. Salamancæ. Cracoviæ. *Sinè nominibus typographorum.*
Perpiniani. J. Rosembach.
Aureliani. Petrus Asselinus.
Schonhoveniæ, in Conventu Regularium.
Sinè Urbis nomine. Joan. Pivard.
Lazarus de Gazanis; qui Hispali 1498.
Nicolaus de Benedictis. *Qui Taurini anno* 1492.
Hieronymus Soncinus.
Antonius Tubini, Laurentius Franciscus Venetus (*qui Florentiæ anno* 1492.) & Andr. Ghyr (*ardengus*) de Pistoia.
E regione Collegii Warchie ad intersigna S. Ludovici.
Sinè nomine loci & typographi.

IN-

INDEX SECUNDUS,

Urbium Alphabeticus.

A.

ABBATIS Villæ. Johannes du Pré, & Petrus Gerard. 1486.
S. ALBANI Villæ. *Sinè nomine typographi*. 1480.
ALDENARDÆ. Johannes Cæsar. 1480.
ALOSTI. Johannes de Westphaliâ, & Theodoricus Martini. 1474.
Theodoric. Martin. 1487. 1489. 1490.
ANDEGAVIS. Johannes Alexander. 1498.
ANGOLISMI. *Sinè nomine typographi*. 1493.
ANTREGUIER. *Vide* Lantriguier.
ANTVERPIÆ. 1479. 1493. 1497.
Girardus Leeu 1480. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490, 1491. 1496.
Sumptibus Nicolai Kesler. 1487.
Matth. Goes. 1488.
Adrianus Liesvelt *aut* Hesvelt. 1494. 1495.
AQUILÆ. Adam de Rotwil. 1482.
Sinè nomine typographi 1493.
ARGENTINÆ. Henricus Eggestein. 1471. 1472.
Georgius Husner. 1476.
Leorius Husner. 1476.
Sinè nomine typographi. 1477. 1481. 1486. 1492.
Henricus Knobloczer. 1478.
Marcus Reynhardus, & Nicolaus Philippi. 1480. 1482.
Martinus Flachen. 1483. 1485. 1489. 1491. 1493. 1494. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Johannes (Reynhard) Grunninger. 1484. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499.
Johannes Preuss. 1484. 1487. 1488. 1490.
Martinus Schott. 1490. 1498.
ARIMINI. *Sinè nomine typographi*. 1486.
AVINIONE. Nicolaus Lepe. 1497.
Sinè nomine typographi. 1499.
AUGUSTÆ Vindelicorum. Johannes Bemler. 1466. 1467. 1472.
Ginther. Zainer. 1470. 1472.
Johannes Schuszler. 1471. 1472.
Sinè nomine typographi. 1473. 1482. 1485. 1492. 1494. 1496. 1499.

Antonius Sorg. 1475. 1476. 1477. 1480. 1483. 1487. 1489. 1498.
Erhardus Ratdolt. 1488. 1489. 1490. 1491.
Johannes Froſchover. 1496. 1500.
Johannes Schensperger. 1497.
AURELIANI. Petrus Aſſelinus. 1500.
AUSTRIÆ Civitatę. Girardus de Flandriâ. 1480.

B.

BAMBERGÆ. Johannes Pfeil. 1499.
BARCINONE. *Sinè nomine typographi.* [1473.] 1493. 1494.
BASILEÆ. *Sinè nomine typographi.* 1475. 1484. 1485. 1487.
Bernardus Richel. 1476. 1477. 1478. 1482.
Michael Wensler. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1482. 1486.
Johannes Amerbach. 1480, 1481. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497.
Nicolaus Kesler. 1486. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1495. 1496. 1497. 1498.
Johannes de Beſikein. 1489.
Johannes Froben. 1491. 1492. 1495. 1496. 1500.
Johannes Petri de Langendorf & Joannes Froben. 1496. 1498.
Jacobus de Phorczen impenſis Jacobi de Kirchen. 1492.
Jacobus de Pfortze. 1499.
Michael Furter. 1494. 1496.
Michael Furter, impenſis Wolfgangi Lacheri. 1495.
Johannes Bergman. 1497. 1498.
BERGOMI. *Sinè nomine typographi.* 1498.
BEROLINI. *Sinè nomine typographi.* 1484.
BISUNTIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1487. 1488.
BONONIÆ. Balthesar Azoguidus. 1471. 1473. 1474. 1475. 1480.
Ugo Rugerius, & Doninus Bertochus. 1474.
Ugo Rugerius 1481. 1485. 1487. 1491.
Sigismundus de Libris. 1476.
Dominicus de Lapis. 1477.
Johannes Scriber. 1478.
Henricus de Coloniâ. 1479. 1483. 1485. 1486.
Johannes de Noerdlingen. 1480.
Balthaſar de Hyruberiâ., impenſis Johannis de Ripâ & Simonis de Ungariâ. 1481.
Henricus de Harlem, & Jo. de Noerdlingen. 1482.
Henricus de Harlem. 1485.
Dominicus de Silvestro de Cini. 1482.
Sinè nomine typographi. 1484.

Mat-

Matthæus Crescentinus, & Henr. de Harlem. 1485.
Iohannes Walbech, & Henr. de Harlem. 1487. 1488.
Benedictus Hectoris, & Plato de Benedictis. 1487. 1488. 1489. 1491. 1494.
Benedict. Hector. 1488. 1493. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Plat. de Benedict. 1489. 1491. 1493. 1494. 1495. 1496.
Bacielerius de Bacieleriis. 1489. 1493.
Hector Faelli. 1492. 1500.
Johannes Iacobus de Fontanesis. 1492.
Hercules Nani. 1493. 1494.
Caligula Bazalerius. 1495. 1499.
Justinianus de Ruberiâ. 1495. 1499.
Hieronymus de Benedictis 1497.
Johannes Antonius Platonides. 1499.
BOSCODUCIS. *Sinè nomine typographi.* 1487.
BRIXIÆ. Henricus Coloniensis, & Statius Gallicus. 1474.
Henr. de Colon. 1476.
Boninus de Boninis. 1480. 1483. 1485. 1486. 1487.
Bartholomæus Vercellensis. 1482.
Miniatus Delsera, & Boninus de Boninis. 1483.
Sinè nomine typographi. 1484.
Jacobus Britannicus. 1485. 1486. 1488. 1490. 1498. 1499.
Bernardinus Misintis, & Cæsar Parmensis. 1492.
Bernardin. Misint. 1495. 1496. 1497.
Rabbi Gherson. 1492. 1494.
Angelus & Jacobus de Britannicis 1494. 1496.
Angelus Brittannicus. 1500.
Baptista de Farfengo. 1499.
Arundus de Arundis. *Sinè anni notâ.*
BRUGIS. Colard Mansion. 1476. 1484.
Sinè nomine typographi. 1486.
BRUNÆ. *Sinè nomine typographi.* 1488.
BRUXELLÆ. *Sinè nomine typographi.* 1476. 1478. 1480.
BUDÆ. Andreas Hess. 1473.
BURGDORF. *Sinè nomine typographi.* 1475.
BURGIS. *Sinè nomine typographi.* 1493.
Fredericus Alemanus. 1496. 1498.
Johannes de Burgos. 1499.

C.

CADOMI. Jacobus Durandas, & Ægidius Quijoue. 1480.

Petrus Reginaldus. 1496. 1499. 1500.

CARAGOSÆ. *Sinè nomine typographi.* 1491. (Cæsar-Augustæ.) 1496.

Pablo Hurus de Constantiâ. 1499.

COLLÆ. Bonus Gallus 1478.

COLONIÆ. (*sive* Ceulen. 1480. 1499.) Johannes Koelhoff. 1470. 1474. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1487. 1488. 1490. 1494.

Petrus de Olpe. 1471.

Arnoldus Therhoernen. 1471. 1473. 1474. 1475. 1477.

Nicolaus Gotz. 1474. 1475.

Bartholomæus de Unkel. 1476. 1483.

Sinè nomine typographi. 1476. 1478.

Conradus Winters de Homburch. 1479. 1480.

Henricus Quentel. 1479. 1480. 1481. 1487. 1488. 1492. 1493. 1495. 1497. 1498. 1499. 1500.

Johannes Guldenschayff. 1481. 1484. 1487.

Johannes Veldener. 1483.

S. Laurent. 1486.

Cornelius de Zyrichsee. 1489.

Hermannus Baumgart. 1497. 1498.

Sinè nomine typographi. 1491. 1496.

COMPLUTI. *Sinè nomine typographi.* 1494.

CONST (ANTIÆ.) *Sinè nomine typographi.* 1489.

CONSTANTINOPOLI. *Sinè nomine typographi.* 1490.

CONVENTU Regularium. *Sinè nomine typographi.* Schoonhoveniæ. 1500.

COSENTIÆ. Octavius Salamonius. 1478.

CRACOVIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1500.

CREMONÆ. Bernardinus de Misintis, & Cæsar Parmensis, industriâ Nicolai Lugari. 1492.

Carolus à Darleriis. 1495. 1500.

Sinè nomine typographi. 1497.

D.

DAVENTRIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1472. 1498.

Richardus Paffroit. 1477. 1479. 1480. 1481. 1483. 1484. 1489. 1490. 1491. 1493. 1496. 1497. 1499.

Jacobus de Bredâ. 1490. 1491. 1492. 1494. 1495. 1496. 1497. 1500.

DELPHIS. Jacob. Jacops. 1477.

Sinè nomine typographi. 1478. 1479. 1480. 1482. 1487. 1491. 1493, 1494 1497. 1498.

Christianus Snellaert. 1495.

Hen-

Henricus Eckert. 1499.
DIVIONE. *Sinè nomine typographi.* 1491.
DOLÆ. Johannes Hebertin. 1492.

E.

EISTETÆ. Michael Reiser. 1488.
ERFORDIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1482.
ERGOWIÆ pago. Heliias Heliiæ. 1470.
ESLINGÆ. Conradus Fyner. 1475.

F.

FERRARIÆ. Andreas Gallus. 1471. 1474. 1485. 1486. 1488. 1493.
Carnerius Augustinus Bernardi Bibliopolæ filius. 1474. 1475.
Petrus de Aranceio, & Joannes de Tornaco. 1475.
Severus *vel* Severinus. 1476.
Laurentius Rubeus., & Andreas de Castro Novo. 1493.
Sinè nomine typographi. 1499.
FLORENTIÆ. Bernardinus Cenninus, & Dominicus filius 1472.
In monasterio S. Jacobi de Ripoli. Dominicus de Pistoia, & Petrus de Pisâ. 1477. 1478.
Nicolaus Alamanus Laurentii. 1477. 1478. 1481. 1485. 1486.
Hippolytus, ad petitionem Joannis de Nato. 1479.
Sinè nomine typographi. 1480.
Antonius Bartholomæi Miscominus. 1481. 1482. 1489. 1492. 1493. 1494.
Franciscus Bonaccorsi, ad petitionem Jacobi di Luigi de Morsi. 1485.
Franciscus Bonaccorsi. 1490. 1491. 1492. 1496.
Antonius Francisci. 1486. 1487.
Jacobus Carolus. 1487.
M. B. Florentinus. 1487.
Demetrius Mediolanensis Cretensis, sumptibus Bernardi & Nerii Tanaidis Nerilii. 1488.
Franciscus de Dino de Jacobo. 1490.
Laurentius Franciscus. 1492. 1494.
Laurentius Franciscus Venetus, cum Antonio Tubini, & Andr. Ghyr (*ardengo*) de Pistoiâ. *Sinè loci nomine.* 1500.
Bartholomæus P. Florentinus. 1492. 1493. 1497.
Laurentius Morgianus, & Johannes de Maganza, ad petitionem Petri Pacini de Pesciâ. 1495 1496.
Laurent. de Morgianis. 1497.

Ad

Ad instantiam Laurentii Vivuoli. 1496.
Philippus de Juntâ. 1497. 1500.
Societas Colubri. 1497.
Gerardus de Harlem. 1498.
Leonardus de Arigis. 1499.
FRIBURGI. Kilianus. 1493.
Sinè nomine typographi. 1494. 1499.

G.

GAIETÆ. Justus. 1488.
GANDAVI. *Sinè nomine typographi.* 1483.
Arend de Keysere. 1485.
GEBONNENSI Civitate. *Sinè nomine typographi.* 1481.
GENEVÆ. *Sinè nomine typographi.* 1478. 1495. 1498.
Jacobus Arnollet. 1490.
GENTIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1480.
GENUÆ. Mathias Moravus, & Michael de Monacho. 1474.
Sinè nomine typographi. 1480.
GOUDÆ. *Sinè nomine typographi.* 1478. 1479. 1486.
Gerardus Leeu. 1480. 1481. 1484.
GRANATÆ. *Sinè nomine typographi.* 1496.

H.

HAGENOÆ *Sinè nomine typographi.* 1475. 1487. 1488. 1489. 1490. 1493.
Henricus Gran. 1496. 1500.
Henr. Gran, impensis Johannis Rynman. 1497. 1499. 1500.
Johan. Rynman. 1498.
HARLEMI. Jacobus Begaard. 1484.
Sinè nomine typographi. 1485.
HASSELETI. *Sinè nomine typographi.* 1482.
HEIDELBERGÆ. *Sinè nomine typographi.* 1480. 1485. 1486. 1488. 1494.
Jacobus Knoblocker. 1489.
HISPALI. Paulus de Coloniâ, Johannes Pegniczer, Magnus, & Thomas. 1491.
Meynardus Ungut, & Ladislaus Polonus. 1491.
Sinè nomine typographi. 1492. 1496. 1500.
Meynard. Ungut, & Stanislaus, impensis Conradi Alemani, & Melchioris Currizi. 1494. impensis Lazari de Gazanis. 1498.
Meynard. Ungut. 1495.

HOL-

HOLMIÆ. Johannes Faber. 1495. 1496.

I.

JACOB. de Ripoli. *Vide*, Florentiæ.
INGOLSTADII. *Sinè nomine typographi.* 1492.

L.

LANTRIGUIERI. [Antreguier; Lantriguet; Treguier; Trecorii] Joannes Casnez. 1499.
LEIRIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1494.
LEWIS. *Sinè nomine typographi.* 1479.
LEYDÆ. *Sinè nomine typographi.* 1497.
LIGNIS. *Sinè nomine typographi.* 1481.
LIPSIÆ. *Sinè nomine typographi.* 1481. 1482. 1487. 1490. 1491. 1492. 1494. 1500.
Marcus Brandt. 1484. 1488.
Conradus Kacheloven. 1485. 1489. 1498.
Gregorius Boetticher. 1493. 1495.
Wolfgangus Molitor. 1495. 1496. 1497.
Melchior Lother. 1496. 1497.
Jacobus Thanner. 1498. 1499.
Martinus. 1498.
LONDINI. *Sinè nomine typographi.* 1481.
Richardus Pynson. 1493. 1494. 1496.
Nicolaus le Conte. 1494.
Julianus Notaire, & J. Barbier. 1498.
LOVANII. Johannes de Westphaliâ. 1474. 1475. 1477. 1481. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1492. 1495.
Johannes Veldener. 1474. 1476.
Sinè nomine typographi. 1479. 1482.
Ægidius Heerstrate. 1484. 1486. 1487.
Theodoricus Alostensis. 1500.
LUBECÆ. *Sinè nomine typographi.* 1471. 1476. 1480. 1487. 1490. 1494. 1495.
Lucas Brandis. 1475.
Stephanus Arnoldi. 1484.
Bartholomæus Gothanus. 1492.
Stephanus Arndes (*idem forsan, qui priùs* Stephanus Arnoldi) 1493. 1499.
LUGDUNI. Bartholomæus Buyer. 1477. 1479.
Martinus Husz, & Joan. Faber. 1478.

Martin. Husz. 1481.
Jo. Fabri. 1485.
Perrinus Latomi. 1479.
Sinè nomine typographi. 1480. 1486.
Gulielmus le Roy. 1483. 1488.
Mathias Husm. 1484. 1489.
Johannes Trechsel. 1487. 1489. 1490. 1492. 1493. 1495. 1496. 1497.
Janon Carcaigni. 1488. 1495.
Michaet Topie, & Jacobus Herembercte. 1488. 1490.
Joannes du Pré. 1489. 1493.
Joannes Clein. 1489.
Petrus Mareschal. 1490.
Joannes de la Fontaine. 1490.
Antonius Lambillonis, & Marinus Saracenus. 1491.
Matthæus Huts. 1491. 1499.
Engelhardus Schultis. 1491.
Joannes de Vingle. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499.
Jacobus Arnollet. 1495.
Jodocus Badius. 1495.
Claudius Giboleti. 1498.
Nicolaus Wolf, pro Stephano Gueynardo 1498.
Nicol. Wolf. 1499.
Aymon de Portâ. 1498.
Guillermus Balsarin. 1498.
Joannes Sibertus impensis Jacobi Bueri. 1498.
Jacobus Mo --- 1499.
Bartholomæus Trot. 1500. impensas fecit Simoni Bivilaq. Venetiis. 1500.
Gaspar Ortuin & Petrus Schenck. 1500.
Johannes Bachelier. 1500.
Johannes Dyamantier & Enguilb. Marnef. 1500.
Claudius de Huschia. *Anno non adjecto.*

LUNEBURGI. Johannes Luce. 1493.

M.

MAGDEBURGI. *Sinè nomine typographi.* 1483. 1493.
MAINTS. *Sinè nomine typographi.* 1492. *Sed vide Catalog.*
MANTUÆ. Georgius, & Paulus adjuvante Columbino. 1472.
Paulus Joannes de Butschbach. 1479. 1481.
Petrus Adam de Michaelibus. 1472.
Thomas Septem-castrensis & socii. 1472.

Sle-

Sinè nomine typographi. 1473. 1474. 1484.
Johannes Schallus. 1475. 1479.
Vincentius Bertochus. 1490. 1493. 1498.
Joannes Vurster de Campidona, & Johannes Baumeiner socii. *Sinè anni indicio*.

MATRITI. *Sinè nomine typographi*. 1494.

MEDIOLANI. Antonius Zarotus, operâ Johannis Legnani. 1470. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485.
Ant. Zarot. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1486. 1489. 1590. 1492. 1499.
Johannes Legnanus. 1475.
Ant. Zarot. impensis Augustini Mariæ Conagi. 1485.
Ant. Zarot. impendio Johannis Petri. 1487.
Ant. Zarot. impensis Joannis Antonii Corvini de Arretio. 1489.
Philippus Lavagna. 1472. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1480.
Christophorus Valdarfer. 1474. 1476. 1477. 1482. 1486.
Dominicus de Vespolate. 1476.
Dionysius Paravisinus. 1476.
Jacobus Marlianus. 1477.
Jacobus Marlianus, & Dominicus de Vespolate. 1478.
Dominic. de Vespolate, & Dionys. Palavisinus. 1478.
Leonardus Pachel, & Oldorichus Sinczenceller. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485. 1487.
Leon. Pachel. 1488. 1490. 1491. 1493. 1499. 1500.
Leon. Pachel, operâ Joannis Petri de Lomacio. 1492.
Uld. Scinzenzeller, 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1494. 1497. 1498. 1500.
Uld. Scinzenzeller, impensis Aloysii de Serâ. 1488.
Uld. Scinzenzeller, & Jo. Legnanus. 1490.
Uld. Scinzenzeller, impensis Alexandri Minutiani. 1495.
Uld. Scinzenzeller, impensâ Johannis de Lignano. 1496.
Uld. Scinzenzeller, impensis Hieronymi de Asulâ & Joannis de Abbatibus. 1498.
Ludovicus & Albertus. 1478.
Simon Magnigus. 1480.
Johannes Antonius de Bonaso. 1482.
Benignus & Jo. Anton. de Bonaso. 1488.
Jacobus S. Nazarii. 1489. 1494.
Philippus de Montegatiis, impensis Andreæ Lelii & Francisci Tantii. 1490.
Phil. Montegat. impensâ Jo. Petri de Lomacio. 1492.
Impensis Petri Antonii de Castilliono. 1493.
Henricus Germanus, & Sebastianus ex Pontremulo, sumptibus Bar-

Bartholomæi Scyafi, Vicentii Halipranti, Bartholomæi Rozoni. 1493.
Jacobus Ripa. 1494.
Gulielmus Signerre, impensâ Jo. Petri de Lomacio. 1496.
Gul. Signerre. 1497. 1498.
Gul. Signerre, & Gulielmus frater. 1498.
Impensâ & dexteritate Demetrii Chalcondylæ, Johannis Bissoli, & Benedicti Mangii. 1499.
Alexander Minutianus. 1499.
Ambrosius Caponagus. 1499.
Joannes Angelus Scinzenzeller, & Bartholomæus Miniator. 1500.
Petrus Martyr Montegatius. 1500.
Gotardus de Ponte. 1500.

MEMMINGÆ. *Sinè nomine typographi.* 1483. 1491. 1494.
Albertus Kune. 1490.

MESSANÆ. *Sinè nomine typographi.* 1486.
Andreas de Brugis. 1497.
Gulielmus Schonberger de Franckfordiâ.

MIRANDULÆ. *Sinè nomine typographi.* 1496.

MOGUNTIÆ. Joannes Fust, & Petrus Schoeffer. 1457. 1459. 1460. 1462. 1465.
Pet. Schoeffer. 1467. 1468. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1492.
Jo. Fust. 1468. 1474.
Jo. Fust, Pet. Schoeffer, & Conrardus Henlif. 1470.
Sinè nomine typographi. 1481. 1484. 1490. 1491. 1497.
Erhardus Reiiwich. 1486. 1488.
Petrus de Friedbergk. 1494. 1495.

MONASTERII. Joannes Limburgus. 1486.

MONTE-MONACHORUM. Johannes Sensenschmidt. 1481.

MONTEREGALI. Dominicus de Nivaldis, & filii. 1481.

MUTINÆ. Baldaser de Struciis. 1477.
Dominicus Rocociola. 1487. 1488. 1490. 1492. 1496. 1498.
Sinè nomine typographi. 1491.
Dionysius Bertochus. 1499. 1500.

N.

NANNETIS. Stephanus Larcher. 1488.

NEAPOLI. Sixtus Riessinger. 1471.
Sixt. Russinger, sumptibus Martini Bibliopolæ. 1472.
Arnoldus de Bruxellâ. 1473. 1474. 1475. 1477.
Mathias Moravus, sub Blasio Romero. 1475.

Mathias Moravus. 1476. 1477. 1490.
Bertholdus Rying 1475.
Johannes Adam, cum literis Nicolai Jacobi de Luciferis. 1478.
Conradus Guldemund, impensis Basilii. 1478.
Franciscus de Dino. 1480.
Sinè nomine typographi. 1481. 1483. 1484. 1485. 1488. 1489. 1491. 1493. 1500.
Ayolfus de Canthono. 1492.

NORIBERGÆ. Antonius Coburger. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1491. 1492. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1500.
Ant. Coburger, ad preces Sebaldi Schreyer, & Sebastiani Kamermaister. 1493.
Fredericus Creusner. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1479. 1487. 1493.
Johannes Sensenschmidt, & Henricus Koler. 1473.
Andreas Frisner, & Jo. Sensenschmid. 1474. 1478.
Conradus Leontorius. 1481.
Conradus Zeninger. 1481.
Georgius Stuchs. 1484.
Andreas de Sociis. 1485.
Petrus Wagner. 1490. 1495.
Gaspar Hochfeder. 1491. 1494.
Sinè nomine typographi. 1498. 1499.

NOVIMAGII. Johannes de Westphaliâ. 1479.

O.

OFFENBACH. *Sinè nomine typographi.* 1496.
OPPENHEIMII. *Sinè nomine typographi.* 1498.
ORTHONÆ. Judæi Soncinates. 1496.
OXONII. *Sinè nomine typographi.* 1468. 1479.
Theodoricus Rood. 1481.

P.

PADUÆ *vel* Patavii. Bartholomæus de Valdezochio, & Martinus de Septem-arboribus. 1472. 1473.
Barthol. de Valdezoch. 1474.
Leonardus Basileensis. 1473.
Laurentius Canozius. 1473. 1474.
Laurent. Canozius, impensâ Vincentini Johannis Philippi & fratrum. 1474.

Petrus Maufer. 1474. 1476. 1479.
Albertus de Stendaliâ. 1475.
Johannes Hebert. 1476.
Sinè nomine typographi. 1480. 1497.
Matthæus Cerdonis. 1482. 1485. 1487.
Moſes de Castello. 1492.
Hieronymus de Durantis. 1493.
PAMPELUNÆ. Gulielmus de Brocario. 1496.
PANORMI. Andreas de Wormaciâ. 1477.
PAPIÆ. Jacobus de Sancto Petro. 1477.
Franciscus de Sancto Petro. 1478. 1481.
Antonius de Carcano. 1478. 1479. 1488.
Anton. de Carcano, expenſis Gabrielis Graſſi. 1494.
Nicolaus de Girardengis. 1482.
Sinè nomine typographi. 1483. 1491. 1496.
Joannes Antonius de Birretis. 1486. 1492.
Jo. Ant. de Birretis, & Franciscus Gyrardengus. 1489, 1490.
Christophorus de Canibus, impenſâ Hieronymi de Durantibus. 1488.
Gabriel de Graſſis. 1490.
Bernardinus & Ambroſius de Rouellis. 1498.
Jo. Andr. & Michael Garaldus. 1495.
Franciscus Gyrardengus. 1497. 1498.
Aloiſius Comenſis, & Bartholomæus de Trottis. 1497.
Leonardus Gerula. 1497.
Jacobus de Paucis-drapis de Burgo Franco. 1500.
PARISIIS. Ulricus Gering, Martinus Crantz, & Michael Friburger. 1470. 1473. 1475. 1476. 1477.
Ulr. Gering. 1478. 1479. 1482. 1483. 1491.
Ulr. Gering, & G. Maynyal. 1480.
Ulr. Gering, & Berthold. Rembolt. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Ulr. Gering, & Berth. Rembolt, expenſis Simonis Vostre. 1497.
Petrus Cæſaris, & Johannes Stol. 1473.
Petrus Caron. 1474.
Paſchaſius Bonhomme. 1476.
In viâ S. Jacobi ad interſignium viridis follis: *Sinè nomine typographi.* 1476. 1477. 1479.
Antonius Verard. 1480. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Johannes de Pratis. 1481. 1486. 1488. 1493.
Jo. du Pré, Gulielmus Caron, & Johannes Belin. 1489. 1492.
Franciscus Regnault. 1481. 1500.

Go-

Godofredus Marnef. 1481. 1498.
Nicolaus Philippi, & Marcus Reinhardi. 1482.
Gulielmus Militis. 1482.
Antonius Caillaut, & Ludovicus Martineau. 1483.
Ludovic. Martineau. 1484. 1485.
Ant. Caillaut. 1492. 1498.
In domo campi Gaillardi, retro Collegium Navarræ: *Sinè nomine typographi.* 1483.
Georgius Mittelhus. 1484. 1488. 1489. 1490. 1494.
Dionysius Janot. 1484.
Robinot Mace. 1486.
Johannes Bonhomme. 1486. 1489.
Petrus Levet. 1487. 1488. 1489. 1495.
Pet. Levet, impensis Nicolai Militis. 1491.
Pet. Levet, expensis ipsius, & Johannis Conbelens, & Michaelis Morin. 1495. 1497.
Pet. Levet., expensis ipsius, & Johannis de Conbelens. 1497.
Johannes Carchagni. 1487.
Petrus Rubeus impressor regius. 1487. 1488.
Georgius Wolf. 1489. 1490. 1491.
Georg. Wolf, pro Philippo Pigouchet & Engelberto de Marnef. 1492.
Georg. Wolf, & Johannes Philippi. 1494.
Georg. Wolf, & Thielman. Kerver. 1498. 1499.
Guido Merchant in campo Guillardi. 1489. 1490. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499.
Guid. Mercator, pro Godofredo Marnef. 1490.
Guid. Mercator, & Johannes Parvus. 1496.
Guid. Mercator, pro Dionysio Roce. 1498. 1499.
Wolfgangus Hopyl. 1489.
Wolfgang. Hopyl, impensis Nicolai Comitis. 1494.
Wolfgang. Hopyl, & Johannes Higman. 1497. 1498.
Durandus Gerlier. 1489.
Michael le Noir. 1489.
Philippus Pigouchet. 1489. 1492. 1499.
Phil. Pigouchet, pro Simone Vostre. 1491.
Phil. Pigouchet, & Enguilbertus ac Godofredus de Marnef. 1491.
Phil. Pigouchet, pro Nicolao Vaultier. 1500.
In vico Sorbonico, *Sinè nomine typographi.* 1489.
In ædibus Sorbonæ Solis Aurei. *Sinè nomine typographi.* 1491.
Johannes Belin. 1490.
Dionysius Roce. 1490.
Johannes Higman. 1491. 1494. 1498.

Udalr.

Gillet Cousteau, & Johannes Menard, pro Antonio Verard. 1492.
Felix Balligault. 1493. 1494. 1498.
Guillelmus Eustace. 1493.
Johannes Lambert. 1493.
Johannes Maurand. 1493.
Johannes Menard, pro Petro Dru. 1494.
Claudius Jammar. 1494.
Johannes Treperel. 1494. 1495. 1498.
Michael Morin. 1495.
Johannes Philippi. 1495. 1500.
Johannes Philippi, Man Stener, & Godofredus de Marnef. 1497.
Petrus Pouillac, pro Dionysio Roce. 1495.
Stephanus Jehannot. 1495.
Johannes Bouyer, & Gulielmus Boucher, pro Engelberto de Marnef. 1496.
Andreas Bocard, sumptibus Petri Reginaldi. 1496.
Andr. Bocard, impensis Durandi Gerlerii. 1497. 1498.
Andr. Bocard, impensis Johannis Alexandri & Jo. Petit. 1497.
Andr. Bocard, impensis Johannis Richart, Jo. Petit, & Durand. Gerlerii. 1497.
Andreas Bocard. 1500.
Antonius Denidel. 1497.
Anton. Denidel, pro Jo. Petit. 1497.
In vico S. Jacobi ad intersignium Ursi prope S. Maturinum: *Sinè nomine typographi*. 1497.
Johannes Petit. 1498.
Jo. Parvus, & Jo. de Confluentiâ. 1500.
Thielman. Kerver. 1498.
Thielm. Kerver, impensis Jo. Parvi, & Jo. Confluentini. 1499.
Thielm. Kerver, pro Simone Vostre; & pro Durando Gerlier ac Joanne Parvo. 1500.
Johan. Richard, pro Felice Baligaut. 1498.
Johan. Richard. 1499.
Johannes Poitevin. 1498.
Johannes Driart. 1498.
Parvus Laurentius pro Johanne Petit. 1498. 1499.
Poncetus le Preux, Johannes Higmannus & Wolfgangus Hopylius. 1498.
Michael Tolosa. 1499.
Simon Vostre. 1500.
Nicolaus Wolf. 1500.
Alexander Aliate. 1500.
Nicolaus de la Barre. 1500.

PARMÆ. *Sinè nomine typographi*. 1472. 1478. 1482. 1486. 1487.

Stc-

Stephanus Corallus. 1473. 1476.
Augustinus Genoensis. 1477.
Andreas Portilia. 1479. 1480. 1481.
Deiphœbus de Oliveriis. 1483.
Angelus Ugoletus. 1491. 1493. 1494. 1499.
PERPINIANI. J. Rosembach. 1500.
PERUSIÆ. Stephanus Arns. 1481.
Sinè nomine typographi. 1497.
PESCIÆ. Sigismundus Rodt. 1488.
Sinè nomine typographi. 1490.
PICTAVII. In ædibus Canonici Ecclesiæ B. Hilarii: *Sinè nomine typographi.* 1479.
Joannes de Marnef. 1500.
PINAROLII. Jacobus de Rubeis. 1475. 1479. 1480.
PISÆ. *Sinè nomine typographi.* 1482. 1484. 1489.
Gregorius de Gente. 1485.
PISAURI. *Sinè nomine typographi.* 1494.
PLACENTIÆ. Johannes Petrus de Ferratis. 1475.
Sinè nomine typographi. 1483.
PROVINI. Gulielmus Tavernier. 1497.

Q.

QUILAMBOURG. *Sinè nomine typographi.* 1480.

R.

REGII. Prosper Odoardus, & Albertus Mazali. 1481.
Bartholomæus Bottonus. 1481. 1482.
Albert. de Mazal. 1487.
Sinè nomine typographi. 1489.
Bazalerius de Bazaleriis. 1495.
Dionysius Bertochus. 1496. 1497.
Dion. Bertoch. & Marcus Antonius de Bacileriis. 1497.
Franciscus de Mazalis. 1498. 1499.
Ugo de Rugeriis. 1500.
REUTLINGÆ. Johannes de Averbach. 1469.
Sinè nomine typographi. 1474. 1481. 1482. 1484. 1485. 1488.
Johannes Othmar. 1487. 1489.
ROMÆ. Conradus Sweynheim & Arnoldus Pannartz. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473.
Arn. Pannartz. 1474. 1475. 1476.
Ulricus Han. 1468. 1469. 1470. 1471. 1475.
Ulr. Han, & Simon Nicolai. 1471. 1473. 1474.
Sim. Nicolai. 1475. 1478.

ROMÆ. In S. Eusebii Monasterio : *Sinè nomine typographi*. 1470.
Georgius Laver. 1472. 1474. 1479.
Georg. Laver, & Leonardus Pelugl. 1472.
Johannes Philippus de Lignamine. 1472. 1474. 1475. 1476. 1480. 1481.
Adam Rot. 1474.
Georgius Sachsel, & Bartholomæus Golsch. 1474. 1477.
Johannes Gensberg. 1474.
Johannes Reynhard. 1475.
G. Tibullus de Amidanis. 1475.
Johannes Schurener. 1475. 1476. 1477.
Jo. Schurener, & Johannes Nicolai Hanheymar. 1475.
Eucharius Franck. 1475. 1480. 1481. 1482. 1486. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1497. 1498. 1499. 1500.
Lupus Gallus. 1476.
Georgius Herolt. 1481.
Stephanus Planck. 1482. 1485. 1486. 1490. 1492. 1494. 1496. 1497. 1498.
Nicolaus Hahn sive Gallus. 1482.
Sinè nomine typographi. 1483. 1484.
Petrus de Turre. 1490.
Johannes Besicken, & Sigismundus Mayer. 1493. & Martinus de Amsterdam. 1500.

ROSTOCHII. Presbyteri & Clerici Congregationis domûs viridis horti. 1476.
Sinè nomine typographi. 1481.

ROTHOMAGI. Johannes le Bourgois, in ædibus Gaillardi le Bourgois. 1488. 1498.
Jo. le Bourgois, impensâ Petri Regnault. 1499.
Impensâ Petri Regnault. 1500.
Martinus Morin. 1494. 1496. 1497.
Mart. Morin, impendio Jo. le Forestier, Jo. Huuyn, & G. Benard. 1500.
Sylvester Ramburitrus. 1498.
Johannes Richard. 1499.

S.

SALAMANCÆ. *Sinè nomine typographi*. 1495. 1500.
SCANDIANI. Peregrin. Pasqual. 1495.
SCHONHOVENIÆ, in Conventu Regularium. 1500.
SCIEDAMI. *Sinè nomine typographi*. 1498.
SENIS. Sigismundus Rot. 1489.
Henricus de Harlem. 1490.

Si-

Sinè nomine typographi. 1494. 1496.
SONCINI. *Sinè nomine typographi.* 1484. 1485. 1489. 1490.
Abraham filius Rabbi Hhaiim. 1488.
SORTEN. Monasterio. *Sinè nomine typographi.* 1478.
SPIRÆ. Petrus Drach. 1477. 1478. 1480. 1481. 1483. 1484. 1487. 1488. 1490. 1492. 1494.
Sinè nomine typographi. 1479. 1482. 1486.
SUBLACENSI Monasterio. *Sinè nomine typographi.* 1465.

T.

TARVISII. Girardus de Lisa de Flandriâ. 1471. 1475. 1476. 1492. 1498.
Sinè nomine typographi. 1474. 1497.
Hermannus Levilapis. 1477.
Bernardus de Coloniâ. 1477. 1478.
Michael Manzoli. 1477. 1479. 1480.
Bartholomæus de Confoloneris. 1478. 1480. 1483.
Barth. Confolonerius, & Morellus Gerardinus. 1481.
Bernardinus Celerius. 1480.
Paulus Ferariensis. 1481.
Paul. Ferar. & Dionysius de Bononiâ. 1482.
Dionys. Bonon. & Peregrinus. 1482.
Johannes Vercellensis. 1482. 1483. 1485.
Matth. Capcasa. 1491.
TAURINI. Johannes Fabri. & Johanninus de Petro. 1474.
Johannes Fabri. 1477. 1483.
Nicolaus de Benedictis, & Jacobinus Suigus. 1492. 1494.
THESSALONICÆ. *Sinè nomine typographi.* 1493.
TOLETI. *Sinè nomine typographi.* 1486.
Joannes Teller. 1495.
Petrus Hagembach. 1498. 1500.
TOLOSÆ. *Sinè nomine typographi.* 1488.
TRAJECTO Inferiore. Nicolaus Ketzlaer, & Gherardus de Leempt. 1473.
Sinè nomine typographi. 1480.
TRECIS *Sinè nomine typographi.* 1480.
Gulielmus le Rouge. 1492.
TRECORII. *Vide* Lantriguier.
TUBINGÆ. Fredericus Meynberger. 1488.
Sinè nomine typographi. 1494. 1497. 1498.
Johannes Othmar, expensis Frederici Meynberger. 1499. 1500.
TURONÆ. In domo Guillermi Archiepiscopi Turonensis: *Sinè nomine typographi.* 1467.

Matthæus Lateron, pro Johanne de Liege. 1496.

V.

VALENTIÆ. *Sine nomine typographi.* 1475. 1484.
Alphonsus de Orta. 1496.
VENETIIS. Johannes de Spirâ. 1469.
Johannes & Vindelinus de Spirâ. 1470.
Vindelin. de Spir. 1471. 1472. 1473. 1476. 1477.
Nicolaus Jenson. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1482.
Christophorus Baldarfer. 1470. 1471.
Clementinus Patavinus. 1471.
Johannes de Coloniâ. 1471. 1475. 1479.
Jo. de Colon. & Vindelin. Spir. 1472.
Franciscus Renner de Hailbrun, & Nicolaus de Francofordiâ. 1473. 1474. 1475.
Franc. de Hailbrun, & Petrus de Bartua. 1477. 1478.
Franc. de Hailbrun 1476. 1478. 1479. 1480. 1482. 1483. 1494.
Nic. Francfurt. 1487.
Jo. de Colon. & Jo. Manthen. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480.
Jo. de Colon. & Nic. Jenson, & Socii, typis Johannis Herbort de Selgenstat. 1481.
Antonius Bononiensis. 1472. 1476. 1477. 1478. 1486.
Leonardus Achates. 1472. 1474.
Christophorus Arnoldus. 1472. 1476. 1478.
Gabriel de Petro, & Philippus. 1472.
Gabr. Petr. 1475. 1476. 1477. 1478.
Bartholomæus Cremonensis. 1472.
Barth. Cremon. & Bartholomæus de Carlo Vercell. 1474.
Philippus Pinzius. 1473. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1499. 1500.
Phil. Pinz. Sumptibus Benedicti Fontana 1492. 1497.
Jacobus Rubeus. 1474. 1475. 1476.
Bernardus Pictor, Petrus Loslein, & Erhardus Ratdolt. 1476. 1477. 1478.
Erh. Ratdolt. 1478. 1480. 1482. 1483. 1484. 1485.
Pet. Loslein. 1483.
Marcus de Comitibus, & Girardus Alexandrinus. 1476.
Andreas Jacobi Catharensis. 1476. 1477. 1478. 1484. 1487. 1488.
Andr. Cathar. impensis Octaviani Scoti. 1482.
Gerardus de Flandriâ. 1477.

Jaco-

VENETIIS. Jacobus Lunensis de Fivizano, in domo Marci de Comitibus. 1477.
Juvenis Guerinus. 1477.
Philippus Condam Petri. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482.
Bruno Valla, & Thomas de Alexandriâ. 1477.
Thom. Alexandr. 1481. 1483. 1484. 1485. 1488. 1491.
Thom. Alexandr. & Socii. 1482.
Thom. Alexandr. & Andreas Toresanus. 1486.
Theodorus de Rheinsburg, & Reinaldus de Novimagio. 1477. 1478.
Reinald. de Novim. 1479. 1480. 1482. 1483. 1486. 1494.
Bartholomæus Phei, & Philippus Petri. 1478.
Leonardus de Wild, pro Franc. Hailbrun & Nic. Francf. 1478.
Leon. Wild. 1481. 1494. 1499.
Boninus de Boninis, & Andr. de Paltasichis Catarensis. 1478.
Marinus Saracenus. 1478. 1487. 1488.
S. F. B. R.-Z. F. 1478.
Georgius Walch. 1479.
Nicolaus Girardengus. 1479. 1480.
Petrus Piasius, Bartholomæus Blavius de Alexandriâ., & Andreas Toresanus. 1480.
Petr. Pias. 1481.
Barth. de Alex. & Andr. Toresan. & Mapheus. 1481.
Barth. de Alex. & Andr. Toresan. 1483. 1484. 1485.
C. Jo. Lucilius Santriter, & Francus Theodorus. 1480.
Lucil. Santrit. 1488. 1494.
Lucil. Santrit. & Hieronymus de Sanct. Venet. impensis Francisci Bolani. 1488.
Lucil. Santrit. impensis Franc. Bolani. 1489.
Adam de Rotwil. 1480.
Octaviani Scoti expensis. 1480. 1481. 1483. 1484. 1488. 1489. 1490. 1491. 1493. 1496. 1497. 1499. 1500.
Mich. Manzolin. 1481.
Joannes de Forlivio, & Gregorius. 1481. 1485. 1487. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Jo. de Forliv. & Socii. 1482. 1483.
Jo. de Forlivio, & Jacobus Britannicus. 1483. 1484.
Jo. de Forliv. 1488.
Gregor. de Gregor. expensis Benedicti Fontana. 1494. 1496.
Gregor. de Gregor. 1497.
Lucas Dominici Venetus. 1481. 1482. 1483.
Baptista de Tortis. 1481. 1482. 1483. 1485. 1486. 1487. 1490. 1494. 1497. 1498. 1500.
Antonius de Alexandriâ. 1481.

VENETIIS. Antonius de Stratâ. 1481. 1482. 1483. 1485. 1486. 1488.
Jo. Herbort. 1482. 1483. 1484. 1485.
Jo. Herbort, & Bernardinus de Tridino. 1484.
Antonius Papiensis, & Bernardinus de Moronis. 1482.
Joannes di Codeca ad instantiam Lucantonii de Giunta. 1493.
Math. de Codeca *sive* Capcasa, ad instantiam Lucantonii Giuntæ. 1482. 1489.
Math. Capcasa. 1489. 1492. 1493.
Math. Capcasa, impensâ Hieronymi Blondi. 1495.
Petrus Maufer, & Nicolaus de Contengo. 1483.
Hermannus Lichtenstein. 1483. 1484. 1486. 1487. 1488. 1490. 1493. 1494.
Peregrinus de Pasqualibus. 1483. 1484. 1491. 1492. 1493. 1494.
Peregr. de Pasqual. & Dionysius de Bertocho. 1485.
Peregr. de Pasqual. & Dominic. Bertochus. 1486. 1488.
Plato de Benedictis. 1483.
Bernardinus de Benaliis. 1483. 1486. 1488. 1490. 1492. 1493. 1496. 1497. 1498.
Bernardin. Benal. & Math. Capcasa. 1491.
Bernardinus de Novariâ, & Bernardin. Cellerius. 1484.
Bernardin. de Novar. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491.
Bernardin. Novar. impensis Joannis Dominici de Nigro. 1492.
Dionysius Bertochus de Bonon. 1484. 1490. 1491. 1492. 1494.
Andreas de Bonetis. 1484. 1485.
Bernardinus Stagninus de Tridino. 1485. 1486. 1489. 1491. 1493. 1495. 1498. 1499.
Paganinus de Paganinis. 1485. 1488. 1489. 1490. 1494. 1495.
Antonius Bactibovis Alexandrinus. 1485.
Georgius Arrivabenus. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1492. 1494. 1495. 1496. 1498.
Andreas Parmensis. 1485.
Johannes Rubeus Vercellensis. 1486. 1487. 1488. 1490. 1493. 1499.
Jo. Rubeus, precibus Luc. Ant. Juntæ. 1494. 1497.
Jo. Rubeus, & Albertinus frater. 1499.
Albertin. Vercellensis, expensis fratris & Oct. Scoti. 1499.
Albertin. Versellensis. 1500.
Alexander Cretensis. 1486.
Laonicus Cretensis. 1486.
Gulielmus de Tridino 1486. 1490. 1491.
Petrus Cremonensis dictus Veronensis. 1486. 1490. 1491.
Andreas de Stanchis. 1486.
Joannes Leoviler de Hallis. 1487.
Andr. Toresan. 1487. 1488. 1499.

Bo-

VENETIIS. Bonetus Locatellus, expensis Octaviani Scoti. 1487. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498.
Bonet. Locatell. sumptibus Hæredum Oct. Scoti. 1500.
Petrus Bergomensis. 1487. 1492. 1493. 1497. 1498. 1499. 1500.
Bartholomæus de Zanis. 1487. 1491. 1494. 1495. 1496. 1497. 1500.
Barthol. de Zan. impensis Oct. Scoti. 1492. 1498. 1499.
Simon Papiensis 1487. *Scilicet Simon (ut puto) de Gabis, non Bivilaqua: de quo infrà ann.* 1492. *De Simone de Gabis Vide Vicent.* 1487.
Joannes Hammanus Hertzog, & Joannes Emerich. 1487.
Joan. Hamman. Hertzog. 1492. 1496.
Jo. Hertzog impensis Frid. de Egmont & Ger. Barrevelt. 1494.
Jo. Hertzog, expensis Antonii Moretti. 1500.
Jo. Emericus. 1494.
Annibal de Parmâ. 1487.
Theodorus de Ragazonibus. 1488. 1490. 1491. 1492. 1495. 1497. 1500.
Bernardinus de Coris. 1488. 1492.
Bernardin. de Coris, & Simon de Luero. 1489. 1490.
Bernardin. de Coris, & Sim. de Luero, impensis Andreæ Toresan. 1491.
Sim. de Luero, impensis Andreæ Toresani. 1498. 1499.
Sim. de Luero. 1500.
Christophorus de Pensis. 1489. 1491. 1494. 1496. 1497. 1498. 1500.
Christoph. de Pensis, impensis Octav. Scoti. 1499.
Bernardinus de Vitalibus Venetus. 1489. 1493. 1495. 1498. 1499. 1500.
Bernardinus Venetus, expensis Hieronymi Duranti. 1494.
Andreas Calabrensis. 1489. 1491.
Jacobus de Paganinis. 1490.
Bernardinus de Renatis. 1490.
Lazarus de Isoardis. 1490. 1491. 1492.
Simon de Gara. 1491.
Johannes Rigarius. 1491.
Jo. Baptista de Sessâ. 1491. 1498. 1499.
Maximus de Butricis. 1491.
Manfredus de Monteferrato. 1491. 1492. 1497.
Simon Bivilaqua Papiensis. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Sim. Bivilaq. impensis Lazari de Isoardis. 1494.
Sim. Bivilaq. impensis Bartholomæi Trot. 1500.

An-

VENETIIS. Antonius Lambillion, impensis Francisci de Gerardengis. 1492.
Johannes de Cereto de Tridino. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1498. 1499. 1500.
Bartholomæus de Ragazonibus. 1492.
Hieronymus de Paganinis. 1492. 1493. 1497.
Martinus de Rouado, & Christophorus de Quietis. 1492. 1493.
Nicolaus de Ferraris. 1492.
T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga. 1493.
Damianus de Mediolano. 1493. 1494.
Joannes di Codeca de Parma, ad instantiam Lucantonii Giuntæ. 1493.
Vincentius Benalius. 1493.
Joannes Aluisius de Varisio. 1493. 1498. 1499.
Aldus Manucius. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Joannes Ragazzo, & Joannes Maria. 1494.
Perrinus Lathomi, Bonifacius Joannis, & Joannes de Villâ Veteri. 1494.
Franciscus Lapicida. 1494.
Otinus Papiensis. 1496. 1497. 1499.
Jacobus Pinsus de Leucho. 1496. 1499. 1500. expensis Petri Leichtenstein. 1499.
Antonius Bergomensis. 1497.
Antonius de Guzago. 1497. 1498.
Jacobus Suigus, & Nicolaus de Benedictis. 1498.
Bernardinus & Mathæus Veneti. 1498.
Sumptibus Benedicti Fontana. 1499.
Benedictus de Bindonis. 1499.
Sebastianus Manilius, & Socii. 1499.
Zacharias Calliergus, impensis Nicolai Blasti. 1499.
Impensis Nicolai Blasti. 1500.
Johannes de Spirâ, impensis Luc. Ant. de Giuntâ. 1500.
Hæredes Octav. Scoti. 1500.

VERONÆ. Johannes Nicolai filius. 1472.
Felix Antiquarius, & Innocentius Zileti. 1476.
Sinè nomine typographi. 1479. 1488. 1491. 1493.
Petrus Maufer & Innocent. Zilet. 1480.
Boninus de Boninis de Ragusiâ. 1481. 1482. 1483.
Paulus Fridenperger. 1486.

VICENTIÆ. Hermanus Levilapis, expensis Antonii, Gerardi, Joannis, Petri, & Bartholamæi fratrum, & filiorum quorundam S. Zanoti de Placentiâ. 1475.
Herman. Levilapis. 1476. 1478. 1479. 1480.
Herman. Levilapis, expensis Nicolai Petri de Harlem. 1477.

In

In Sancto Ursio Vincen. distrit. Johannes de Reno. 1475. 1476.
Johannes de Viennâ. 1476.
Stephanus Koblinger. 1479.
Henricus Liberarius. 1480. 1485.
Henricus de Sancto Urso. 1480. 1486. 1488. 1493. 1499.
Dionysius Bertochus, & Joannes Renensis. 1481.
Dionys. Bertoch. 1483.
Leonardus Basileensis. 1482. 1488. 1490.
Leon. Basil. & Gulielmus de Papiâ. 1491.
Jacobus Dusensis. 1482.
Symon de Gabis Papiensis. 1487.
Simon Bivilaq. 1489.
Sinè nomine typographi. 1498.
VIENNÆ. *Sinè nomine typographi.* 1481.
VIENNÆ in Delphinatu. Petrus Schenck. 1484.
Conrad. Celtis. 1500.
VITERBII. *Sinè nomine typographi.* 1488.
ULMÆ. Johannes Zeiner. 1473. 1475. 1476. 1478. 1480. 1484.
Sinè nomine typographi. 1474. 1495. 1499.
Leonardus Hol. 1482.
Johannes Reger, operâ & expensis Justi de Albano. 1486.
Jo. Reger. 1491. 1496. 1497.
ULYSSIPONE. *Sinè nomine typographi.* 1491.
URBINI. *Sinè nomine typographi.* 1484.
UTINI. *Sinè nomine typographi.* 1498.

W.

WESTMONASTERII. Gulielmus Caxton. 1477. 1480. 1481. 1483. 1485.
Winandus de Word. 1495. 1497. 1498. 1500.
Winand. de Word, in domo Caxton. 1494. 1496.
Sinè nomine typographi. 1499.

Z.

ZWOLLIS. *Sinè nomine typographi.* 1479. 1483. 1484. 1485. 1490. 1491. 1495. 1499. 1500.

INDEX TERTIUS,

Typographorum juxta ipsorum prænomina Alphabeticus.

A.

dri ac Johannis Petit. 1497. & Johannis Richart, Johannis Petit, ac Durandi Gerlerii. 1497.

ANDREAS de Bonetis de Papiâ. Venetiis. 1484. 1485. *Lego in* la Caille. p. 40. *Michaelis Savonarolæ practicam ab eo Papiæ anno* 1486. *impressam: & in* Ant. Orland. p. 42. *Venetiis hôc etiam anno prodiisse. Huic magìs assentio quàm illi, qui typographi patriam pro loco, ubi impressit, potuit accepisse.*

ANDREAS de Brugis. Messanæ. 1497.

ANDREAS Calabrensis de Papiâ. Venetiis. 1489. 1491.

ANDREAS de Castro Novo & Laurentius Rubeus. Ferrariæ. 1493.

ANDREAS Frisner de Wunsidel, & Johannes Sensenschmidt. Noribergæ. 1474. 1478.

ANDREAS Gallus Civis Ferrariensis. Ferrariæ. 1471. (operâ Peregrini Prisciani nobilis Ferrariensis. 1474.) 1485. 1486. 1488. 1493. *Hic Andreas Gallus sive etiam* Gallicus *libros quosdam nullo anni indicio notatos excudisse reperitur.* Vocatur (nî fallor) *Andreas Belfortis Gallicus.* Vide *Pandulf. Collenuc. pro Plin.* in Catalog. inter Libros anni notâ destitutos.

ANDREAS Ghyr (*ardengus*) de Pistoiâ cum Antonio Tubini, & Laurentio Francisco Veneto. *Sinè loci nomine.* 1500. *Forsan Florentiæ, ubi ille Franciscus impressit.*

ANDREAS Hess. Budæ. 1473.

ANDREAS Jacobi Catharensis Venetiis. 1476. 1477. Andreas Catharensis. 1478. Andreas Jacobi de Catthara, impensis Octaviani Scoti de Modoetis. 1482. Andreas Catharensis. 1478. (*Et eodem anno: nam puto eundem fuisse typographum*) Andreas de Paltasichis Catarensis, ac Boninus de Boninis. 1478. Andreas Paltascichis de Catharo. 1484. 1487. Andreas de Parascischis Catarensis. 1488.

ANDREAS Lelius & Franciscus Tantius præbuerunt impensas Philippo de Montegatiis. Mediolani. 1490.

ANDREAS Parmensis. Venetiis. 1485.

ANDREAS Portilia. Parmæ. 1479. 1480. 1481.

ANDREAS de Sociis. Noribergæ. 1485.

ANDREAS de Stanchis de Valentiâ. Venetiis. 1486.

ANDREAS Toresanus (*vel* de Toresanis) de Asulâ. Venetiis. (cum Petro Piasio & Bartholomæo Blavio de Alexandriâ. 1480. cum Bartholomæo de Alexandriâ & Mapheo. 1481. cum Bartholomæo de Alexandriâ. 1483. 1484. 1485. cum Thomâ de Alexandriâ. 1486.) 1487. 1488. (Andreas Asulanus. 1499.) impensas præbuit Bernard. de Choris ac Simoni de Luero. 1491. & Simoni de Luero. 1499.

ANDREAS de Wormaciâ. Panormi. 1477.

ANGELUS & Jacobus de Britannicis de Palazolo fratres. Brixiæ. 1494. 1496. Angelus Britannicus. *Sinè loci nomine.* 1497.

ANGELUS Ugoletus Parmensis. Parmæ. 1491. 1493. 1494. 1499.

ANNIBAL de Parmâ. Venetiis. 1487.

ANTONIUS quidam cum suis fratribus præbuit expensas Hermano Levilapidi. Vicentiæ. 1475.

ANTONIUS de Alexandriâ Paleæ. Venetiis. 1481. *Nescio, num fortè idem sit qui vocatur* Antonius Bactibovis Alexandrinus. Venetiis. 1485.

ANTONIUS Avenionensis. Sinè temporis & loci notâ. *Vide* Catalog.

ANTONIUS Bononiensis. Venetiis. 1472. Antonius Bartholomæi Bononiensis. 1476. Antonius de Bononiâ. 1478. Antonius Bartholomæi Impressorum Discipulus. 1486.

ANTONIUS Bartholomæi Miscomini. Florentiæ. 1481. Antonius Miscominus. 1482. 1489. 1492. 1493. 1494. *Aliquando ex nominis similitudine putavi hunc à præcedente diversum non fuisse.*

ANTONIUS Bergomensis de Zanchis. Venetiis. 1497.

ANTONIUS de Carcano. Papiæ. 1478. 1478. Antonius de Carcano gymnasii Juristarum generalis Bidellus. 1488. Antonius de Carcano, expensis Gabrielis Graffi. 1494.

ANTONIUS Cayllaut, & Ludovicus Martineau. Parisiis. 1483. Antonius Caillaut. 1492. 1498.

ANTONIUS Coburger. Noribergæ. 1471. 1472. (Civis alumnus Nurembergensis. 1473.) 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1491. 1492. (Antonius Koburger, ad preces Sebaldi Schreyer & Sebastiani Kamermaister. 1493.) 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1500.

ANTONIUS Francisci Venetus. Florentiæ. 1486. 1487.

ANTONIUS de Guzago Brixiensis. Venetiis. 1497. 1498.

ANTONIUS Lambillionis, & Marinus Saracenus. Lugduni. 1491. Anton. Lambillion. impensis Francisci de Gerardenghis. Venetiis. 1492.

ANTONIUS Miscominus. *Vide* Anton. Barthol.

ANTONIUS Moretus Brixiensis, & Hieronymus Alexandrinus. *Sinè loci nomine*. 1472. 1495. Anton. Moretus impensas præbuit Johanni Hertzog. Venetiis. 1500.

ANTONIUS de Nidel, pro Johanne Petit. Parisiis. 1497. *Caille. p. 69. Il imprima* Consequentiæ Martini Magistri; *à la fin duquel est ce dicton;*

> *Has consequentias ANTONIUS DE NIDEL*
> *In Artibus Magister, nec non civis*
> *Parisiensis in monte Sancti Hilarii*
> *Primâ concurrente causâ, miro caractere*
> *Exaravit anno* 1501.

AN-

ANNA filia Lucæ. *Vide Zachar. Calliere.*

ANTONIUS Papienſis, & Bernardinus de Moronis de Leccho. Venetiis. 1482.

ANTONIUS Sorg Civis Auguſtenſis. Auguſtæ Vindelicorum. 1475. 1476. 1477. 1480. 1483. 1487. 1489. 1498.

ANTONIUS de Stratâ de Cremonâ. Venetiis. 1481. 1482. 1483. 1485. 1486. 1488.

ANTONIUS Tubini, Laurentius Franciscus Venetus; & Andr. Ghyr (*ardengus*) de Pistoiâ. *Sinè loci nomine.* 1500. *Forſan Florentiæ, ubi ille Franciscus impreſſit.*

ANTONIUS Verard *vel* Gerard. Pariſiis. 1480. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1494. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. Uſus eſt operâ Johannis Menard & Gillet. Couſteau. 1492.

ANTONIUS Zarotus. Mediolani. operâ & impendio Johannis Legnani. 1470. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485. impenſis Auguſtini Mariæ Conagi. 1458. (operâ & impendio Johannis Petri Novarienſis. *Sinè loci nomine.* 1487.) impenſâ Jo. Antonii Corvini de Arretio. 1489. Antonius de Zarotis Parmenſis. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1486. 1489. 1490. 1492. 1499.

AREND de Keyſere. Gandavi. 1485.

ARNOLDUS de Bruxellâ. Neapoli. 1473. 1474. 1475. 1477.

ARNOLDUS Pannartz & Conradus Sweynheym Theotonici. Romæ. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. Arnoldus Pannartz. 1474. 1475. 1476. *Libri quidam ab Arnoldo Pannartz & Conrado Sweynheym excuſi occurrunt absque anni notatione.*

ARNOLDUS Therhoernen. Coloniæ. 1471. (*Sinè loci nomine.* 1472.) 1473. 1474. 1475. 1477.

ARUNDUS de Arundis. Brixiæ. *Anno non indicato.*

AUGUSTINUS Genoenſis. Parmæ. 1477.

AUGUSTINUS Maria Conagus impenſas præbuit Antonio Zarot. Mediolani. 1485.

AYMON de Portâ. Lugduni. 1498.

AYOLFUS de Canthono Civis Mediolanenſis. Neapoli. 1492.

B.

BACIELIERIUS de Bacieleriis Felſineus Civis. Bononiæ. 1489. (*vel* Bazalerius de Bazaleriis, *vel* Baſalerus de Baſaleris Civis Bononienſis) 1493. Regii. 1495.

BALTHESAR Azoguidus Civis Bononienſis. Bononiæ. 1471. (*vel* Baldaſer de Azoguidis) 1473. 1474. 1475. 1480.

BALTASSAR de Hyruberiâ, impenſis Johannis de Ripâ, & Simonis de Ungariâ. Bononiæ. 1481.

BALDASER de Struciis. Mutinæ. 1477.

BAPTISTA Farfengus Presbyter, impensâ Francisci Laurini. *loco non indicato*. 1497. Baptista de Farfengo. Brixiæ. 1499.

BAPTISTA de Tortis. Venetiis. 1481. 1482. 1483. 1485. 1486. 1487. 1490. 1494. 1497. 1498. 1500.

BARTHOLOMÆUS & fratres Antonius, Gerardus, Joannes, Petrus, expensas dederunt Hermano Levilapidi. Vicentiæ. 1475.

BARTHOLOMÆUS Blavius de Alexandriâ. Venetiis cum Petro Piasio & Andreâ Toresano. 1480. Cum Andreâ Toresano & Mapheo. 1481. Cum Andreâ Toresano. 1483. 1484. 1485.

BARTHOLOMÆUS Bottonus, aliàs Bruschus, Regiensis. Regii. 1481. 1482.

BARTHOLOMÆUS Buyer Civis Lugdunensis. Lugduni. 1477. 1479.

BARTHOLOMÆUS de Carlo Vercellensis, & Bartholomæus Cremonensis. Venetiis. 1474. Bartholomæus Vercellensis Bibliopola. Brixiæ. 1482.

BARTHOLOMÆUS de Consoloneris, vel Consolonerius Brixiensis de Salodio. Tarvisii. 1478. 1480. 1483. cum Morello Gerardino. 1481.

BARTHOLOMÆUS Cremonensis. Venetiis. 1472. cum Bartholomæo de Carlo. 1474.

BARTHOLOMÆUS Golsch de Hohenbart, & Georgius Sachsel, Clerici. Romæ. 1474. 1477.

BARTHOLOMÆUS Gothanus. Lubecæ. 1492.

BARTHOLOMÆUS Justinopolitanus, Gabriel Brasichellensis, Johannes Bissolus & Benedictus Mangius Carpenses. *Sinè loci nomine* 1498.

BARTHOLOMÆUS Miniator, & Johannes Angelus Scinzenzeller. Mediolani. 1500. *Sic Antonius Orlandi, qui sub anno* 1495. *hunc Bartholomæum Libri non Impressorem sed Editorem affert.*

BARTHOLOMÆUS Phei Campanus Ponticurvensis, cum Philippo Petri Veneto. Venetiis. 1478. *Nescio, an idem sit* qui scribitur, Bartholomæus P. Florentiæ. 1492. 1493. 1497.

BARTHOLOMÆUS de Ragazonibus Venetus. Venetiis. 1492.

BARTHOLOMÆUS Rozonus, cum Bartholomæo Scyazo & Vicentio Haliprando, sumptus suppeditavit Henrico Germano & Sebastiano ex Pontremulo. Mediolani. 1493.

BARTHOLOMÆUS de Trottis, & Aloisius Comensis. Papiæ. 1497. *Is forsan idem est, qui* Bartholomæus Trot Bibliopola Lugdunensis. Lugduni. 1500. impensas dedit Simoni Bivilaq. Venetiis. 1500.

BARTHOLOMÆUS de Valdezochio Patavus, & Martinus de Septemarboribus. Paduæ. 1472. 1473. Bartholomæus de Valdezochio. 1474.

BARTHOLOMÆUS de Unckel. Coloniæ. 1476. 1483.

BAR-

BARTHOLOMÆUS de Zanis de Portesio. Venetiis. 1487. 1491. 1494. 1495. 1496. 1497. 1500. Impensis Octaviani Scoti. 1492. 1498. 1499.

BASILIUS de Argentinâ impensas præstitit Conrado Guldemund. Neapoli. 1478.

BENEDICTUS de Bindonis typographus Venetus. Venetiis. 1499.

BENEDICTUS Fontana sumptus dedit Philippo Pinzio. Venetiis. 1492. 1497.

BENEDICTUS Hectoris Librarius, & Plato de Benedictis impressor, Cives Bononienses. Bononiæ. 1487. 1488. 1489. 1491. 1494. Benedictus Hectoris *vel* Hectoreus. 1488. 1493. 1495. 1495. 1497. 1498. 1499. 1500.

BENEDICTUS Mangius Carpensis, cum Johanne Bissolo, Gabriele Brasichellensi, & Bartholomæo Justiniano. *Sinè loci nomine*. 1498. cum Johanne Bissolo, & Demetrio Chalcondylâ. Mediolani. 1499.

BENIGNUS, & Johannes Antonius de Bonato fratres. Mediolani. 1488.

BERNARDINUS de Benaliis *vel* Benalius Bergomensis. Venetiis. 1483. 1486. 1488. 1490. 1492. 1493. 1496. 1497. 1498. Bernardinus Benalius Bergomensis, & Matthæus Capcasa. 1491.

BERNARDINUS Celerius de Luere. Tarvisii. 1480. *Sinè loci nomine*. 1483. cum Bernardino de Novariâ. Venetiis. 1484.

BERNARDINUS Cerminus aurifex, & Dominicus ejus filius, cum Petro Bernardini filio. Florentiæ. 1472.

BERNARDINUS de Coris *vel* Choris Cremonensis. Venetiis. 1488. 1492. cum Simone de Luero. 1489. 1490. cum Simone de Luero, impensis Andreæ Toresani. 1491.

BERNARDINUS Misintis de Papiâ, & Cæsar Parmensis, industriâ Nicolai Lugari. Cremonæ. 1492. Bernardinus Misintis & Cæsar Parmensis. Brixiæ. 1492. Bernardinus de Misintis. Brixiæ. 1495. 1496. 1497.

BERNARDINUS de Moronis de Leccho, & Antonius Papiensis. Venetiis. 1482.

BERNARDINUS de Renatis. Venetiis. 1490.

BERNARDINUS de Novariâ, & Bernardinus Celerius. Venetiis. 1484. Bernardinus de Novariâ. 1486. 1487. 1488. (Bernardinus Novariensis. 1489. Bernardinus Rizus de Novariâ. 1490.) 1491. Bernardus Ricius de Novariâ, impensis Johannis Dominici de Nigro. 1492.

BERNARDINUS de Rovellis & Ambrosius fratres. Papiæ. 1493.

BERNARDINUS de Tridino ex Monteferrato, & Johannes Herbort de Siligenstat. Venetiis. 1484. Bernardinus Stagninus de Tridino. 1485. Bernardinus de Tridino ex Monteferrato. 1486. Bernardinus

de

de Tridino. 1489. 1491. Barnardinus Stagninus de Tridino de Monteferrato. 1493. 1495. 1498. 1499.

BERNARDINUS Venetus. Venetiis. 1489. 1493. (expensis Jeronymi Duranti. 1494.) 1495. 1498. (Bernardinus & Matthæus Veneti, qui vocantur Albanesoti. 1498.) Bernardinus Venetus de Vitalibus. 1499. 1500.

BERNARDUS Augustinus Bibliopola. Ferrariæ. 1474. 1475.

BERNARDUS de Coloniâ. Tarvisii. 1477. 1478.

BERNARDUS de Daciâ. *Sinè loci nomine*. 1478.

BERNARDUS & Nerius Tanaidis Nerilii Florentini sumptus suppeditaverunt Demetrio Mediolanensi Cretensi. Florentiæ. 1488.

BERNARDUS Pictor de Augustâ, cum Petro Loslein, & Erhardo Ratdolt. Venetiis. 1475. 1477. 1478.

BERNARDUS Richel Civis Basileensis. Basileæ. 1476. 1477. 1478. 1482.

BERTHOLDUS Rembolt Argentinensis, & Udalricus Gering. Parisiis. 1494. 1495. 1496. 1497. (expensis Simonis Vostre. 1497.) 1498. 1499. 1500.

BERTHOLDUS Rying de Argentinâ. Neapoli. 1475.

BLASIUS Romerus Monachus Populeti Theologus, & Mathias Moravus impressor. Neapoli. 1475.

BONETUS Locatellus Bergomensis, expensis Octaviani Scoti. Venetiis. 1487. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. sumptibus Hæredum Octaviani Scoti. 1500. expensis N. de Francford. *Sinè loci nomine*. 1499.

BONIFACIUS Johannis, cum Perrino Lathomi, & Johanne de Villa Veteri. Venetiis. 1494.

BONINUS de Boninis, & Andreas de Paltasichis Catharensis. Venetiis. 1478. Boninus de Boninis de Ragusiâ. Brixiæ. 1480. 1483. (cum Miniato Delserâ. 1483.) 1485. 1486. 1487. Boninus de Boninis de Ragusiâ. Veronæ. 1481. (Boninus Ragusii genitus. 1482.) 1483. *Oportet hunc Boninum eodem tempore Brixiæ & Veronæ prælum & supellectilia typographica habuisse.*

BONUS Gallus. Collæ. 1478.

BRUNO Valla de Pedemontio, & Thomas de Alexandriâ. Venetiis. 1477.

C.

C. Joannes Lucilius Santreiter, *vel* Santritter, de Fonte Salutis, Helbronensis, & Francus Theodorus Herbipolitanus. Venetiis. 1480. Jo. Lucil. Santriter. 1488. (cum Hieronymo de Sancti Veneti, impensis Francisci Bolani. 1488. impensis Francisci Bolani. 1489.) 1494.

CÆ-

Cæsar Parmensis, & Bernardinus de Misintis. Brixiæ : & Cremonæ. 1492.

Caligula Bazalerius. Bononiæ. 1495. 1499.

Carnerius Augustinus Bernardi Bibliopolæ filius. Ferrariæ. 1474. 1475.

Carolus à Darleriis *vel* Darlerius; Civis Cremonensis. Cremonæ. 1495. 1496. 1500.

Christianus Snellaert. Delphis. 1495.

Christophorus Arnoldus. Venetiis. 1472. (*Sinè loci nomine.* 1474.) Christophorus Arnoldus Alemanus. 1476. 1478.

Christophorus de Canibus, impensâ Hieronymi de Durantibus. Papiæ. 1488.

Christophorus de Pensis de Mandello Venetiis. 1489. 1491. 1494. 1496. 1497. 1498. (impensis Octaviani Scoti. 1499.) 1500.

Christophorus de Cremonâ. *Sinè loci nomine.* 1491. Christophorus de Quietis Antignato Cremonensis, & Martinus de Rouado de Lazaronibus. Venetiis. 1492. 1493.

Christophorus Valdarfer *vel* Baldarfer, Ratisponensis. Venetiis. 1470. 1471. Mediolani. 1474. 1476. 1477. 1482. 1486.

Claudius Giboleti. Lugduni. 1498.

Claudius de Huschiâ. Lugduni. *Anno non expresso.*

Claudius Jammar. Parisiis. 1494.

Clementinus Patavinus. Venetiis. 1471.

Colard Mansion civis Brugensis. Brugis. 1476. 1484.

Colubri Societas. Florentiæ. 1497. Compagnia del Dragho. 1498.

Columbinus Veronensis adjuvit Georgium & Paulum Teutonicos. Mantuæ. 1472.

Conradus Alemanus, & Melchior Gurrizus impensas dederunt Meynardo Ungut & Stanislao Polono. Hispali. 1494.

Conradus Celtis. Viennæ. 1500.

Conradus Fyner de Gerhusen. Eslingæ. 1475.

Conradus Guldemund, impensis Basilii de Argentinâ. Neapoli. 1478.

Conradus Henlif, Petrus Schoeffer, & Johannes Fust, Cives de Moguntiâ, impressores Librorum. Moguntiæ. 1470..

Conradus Kacheloven *vel* Kachelofen. Lipsiæ. 1485. 1489. 1498.

Conradus Leontorius. Noribergæ. 1481. *An idem, qui vocatur* Conradus Zeninger. Noribergæ. 1481.

Conradus Swcynheym, & Arnoldus Pannartz, Theotonici. Romæ. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473.

Conradus Winters de Homburch Coloniæ civis. *Sinè loci nominè.* 1476. Coloniæ. 1479. rubricante Conrado Dusseldorp. 1480.

Conradus Zeninger. Noribergæ. 1481.

Cornelius de Zyrichzee apud Conventum Prædicatorum in Dertolckgaff. Coloniæ. 1489.

D.

Damianus de Mediolano. Venetiis. 1493. 1494.

Damianus de Moyllis, & Joannes Angelus de Montalis impensas dederunt. 1482.

Deiphoebus de Oliveriis. Parmæ. 1483.

Demetrius Mediolanensis Cretensis, sumptibus Bernardi & Nerii Tanaidis Nerilii Florentinorum. Florentiæ. 1488. Impensâ & dexteritate Demetrii Chalcondylæ; Johannis Bissoli, Benedicti Mangii Carpensium. Mediolani. 1499.

Dionysius Bertochus, & Johannes Renensis. Vicentiæ. 1481. Dionysius Bertochus de Bononiâ. 1483. Dionysius Bononiensis, & Peregrinus ejus socius: Dionysius etiam de Bononiâ & Paulus de Ferrariâ. Tarvisii. 1482. (*Sinè loci nomine.* 1485.) Dionysius Bertochus de Bononiâ. Venetiis. 1484. (cum Peregrino de Pasqualibus 1485. 1486.) Dionysius de Bertocho de Bononiâ. 1490. 1491. 1492. Dionysius de Bertochis de Bononiâ. 1494. Dionysius Bertochus Regiensis. Regii. 1496. 1497. Dionysius de Bertocho, & Marcus Antonius de Bacileriis. 1497. Dionysius Bertochus Bononiensis. Mutinæ. 1499. 1500.

Dionysius Janot. Parisiis. 1484. *Caille. p. 62. Denys Janot épousa Jeanne de Marnef fille de Libraire, de qui il eut Denis. Il avoit pour devise autour de sa marque;* Amor Dei omnia vincit, *Amour par tout, tout par amour, par tout amour.*

Dionysius Paravisinus. Mediolani. 1476. Dionysius Palavisinus, & Dominicus de Vispolate. 1478.

Dionysius Roce. Parisiis. 1490. usus est operâ Petri Pouillac. 1495. & Guidonis Mercatoris. 1498. 1499. *Caille. p. 72. Denis Roce mettoit ordinairement au bas de ses Livres cette devise; A l'avanture tout vient à point qui peut attendre.*

Dominicus Cenninus Bernardini filius. Florentiæ. 1472.

Dominicus de Lapis, impendio Sigismundi à Libris. Bononiæ. 1477.

Dominicus de Nivaldis, & filii. Monteregali. 1481.

Dominicus de Pistoiâ, & Petrus de Pisâ, fratres in Monasterio S. Jacobi de Ripoli. Florentiæ. 1477.

Dominicus Rococciola *vel* Rococciolus. Mutinæ. 1487. 1488. 1490. 1491. 1496. 1498.

Dominicus de Silvestro de Cini de Monte Pulciano. Bononiæ. 1482.

Dominicus de Vespolate *vel* de Vespolâ. Mediolani. 1476. cum Dio-

Dionysio Palavicino. 1478. & cum Jacobo Marliano. 1478.

DONINUS Bertochus, & Ugo Rugerius, Regienses. Bononiæ. 1474.

DURANDUS Gerlier. Parisiis. 1489. 1500. Durandus Gerlerius cum Johanne Richard & Johanne Petit præbuit impensas Andreæ Bocard. 1497. & cum Joanne Parvo sumptus fecit Thielmanno Kerver. 1500. Idem solus eidem sumptus suppeditavit. 1497. 1498. *Caille. p. 65. Durand Gerlier Libraire juré avoit pour devise l'etrille fauveau, representée par une etrille, une faux & un veau, avec ces mots;* Deum time, pauperes sustine, memento finis. JESUS.

E.

EMILIANUS de Orsinis Fulginas, & Johannes Numeister Teutonicus, & ejus Socii; in domo Emiliani. Fulginei. 1470. & *sine anni indicatione.*

ENGELHARDUS Schultis Almanus. Lugduni. 1491.

ENGUILBERTUS & Godofredus de Marnef, cum Philippo Pigouchet. Parisiis. 1491. Enguilbertus de Marnef & Philippus Pigouchet Librarii usi sunt operâ Georgii Wolf. 1492. Enguilbertus de Marnef usus est operâ Johannis Bouyer & Gulielmi Boucher. 1496. cum Joanne Dyamantier. Lugduni. 1500.

ERHARDUS Ratdolt de Augustâ, cum Bernardo Pictore & Petro Loslein. Venetiis. 1475. 1477. 1478. Erhardus Ratdolt. 1478. 1480. 1482. 1483. 1484. 1485. Augustæ Vindelicorum. 1488. 1489. 1491.

ERHARDUS Reüwich de Trajecto inferiori, sive Ultrajectinus. Moguntiæ. 1486. 1488.

EUCHARIUS Franck. Romæ. 1475. Silber aliàs Franck. 1480. Archirios Diocesis Herbipolensis. 1481. 1482. Clericus Herbipolensis. 1486. Silber aliàs Franck Alemanus. 1489. 1490. 1491. Argenteus, sive Silber, aliàs Franck. 1492. Argenteus Germanus. 1493. 1494. 1495. 1497. 1498. 1499. 1500.

F.

FELIX Antiquarius, & Innocentius Ziletí. Veronæ. 1476. Innocentius Ziletus Urceis novellis ortus, & Petrus Maufer. 1480.

FELIX Balligault Civis Parisiensis. Parisiis. 1493. 1494. 1498. 1500. Huic operam suam præstitit Johannes Richard. 1498. *Caille. p. 70. Il mettoit au bas de ses Livres,* Miro charactere; *& quelquefois ces vers, qui font allusion à son nom;*

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Est fortunatus Felix, divésque beatus.
Ingratus ne sis, Juvenis, quin pectore toto
Felix grates huic, qui tibi pressit, agas.
Felici monumenta die felicia Felix
Pressit, & haec vitii dant retinéntve nihil.

FRANCISCUS Bolanus patritius exhibuit impensas C. Jo. Lucilio Santriter & Hieronymo de Sancti Veneti. Venetiis. 1488. 1489.

FRANCISCUS Bonaccorsi, ad petitionem Jacobi di Luigi de Morsi. Florentiæ. 1485. Franciscus Bonaccursius. 1490. 1491. 1492. 1496.

FRANCISCUS de Dino Florentinus. Neapoli. 1480. Franciscus de Dino Jacobi Florentinus. *Loco non indicato*. 1487. Florentiæ. 1490.

FRANCISCUS Fradin, & Johannes Pivard. *Sinè loci nomine*. 1497.

FRANCISCUS Gyrardengus, & Johannes Antonius de Birretis. Papiæ. 1489. 1490. Franciscus Gyrardengus. 1497. 1498. Franciscus de Gerardenghis de Papiâ sumptus præstitit Antonio Lambillion. Venetiis. 1492.

FRANCISCUS Hailbrun. *Vide Francisc. Renner.*

FRANCISCUS Lapicida. Venetiis. 1494.

FRANCISCUS Laurini Civis Brixianus impensas fecit Baptistæ Farsengo. *Sinè loci nomine*. 1497. *Vide Bapt. Farseng.*

FRANCISCUS de Mazalis. Regii. 1498. 1499.

FRANCISCUS de Sancto Petro. Papiæ. 1478. 1481.

FRANCISCUS Regnault. Parisiis. 1481. 1500.

FRANCISCUS (Renner) de Hailbrun, & Nicolaus de Francfordiâ. Venetiis. 1473. 1474. 1475. usi sunt operâ Leonardi de Wild. 1478. Franciscus de Hailbrun, & Petrus de Bartuâ. 1477. 1478. Franciscus Renner de Hailbrun. 1476. 1478. 1479. 1480. 1482. 1483. 1494.

FRANCISCUS Tantius & Andreas Lelius Presbyteri fecerunt impensas Philippo de Montegatiis. Mediolani. 1490.

FRANCUS Theodorus de Herbipoli, & C. Jo. Lucilius Santriter. Venetiis. 1480.

FRATRES domûs Horti Viridis. Rostochii. 1476.

FRATRES Monasterii S. Jacobi de Ripoli. *Vide Dominic. de Pistoia.*

FREDERICUS Aleman. Burgis. 1496. 1498.

FREDERICUS Biel, & Michael Wensler. Basileæ. *Sinè anni nota.*

FREDERICUS Creusner. Noribergæ. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1479. 1487. 1493.

FREDERICUS Meynberger. Tubingæ. 1488. expensas tulit Johanni Othmar. 1499. 1500.

FREDERICUS de Egmont & Girardus Barrevelt impensas fecerunt Joanni Hammano. Venetiis. 1494. Fredericus Egmont & Petrus ex-

expensas fecerunt Richardo Pynson. *Sinè loci nomine.* 1499.

G.

G. Benard, Jo. Huuyn, & Jo. le Forestier contulerunt impendia Martino Morin. Rothomagi. 1500.
G. Tibullus de Amidanis de Cremonâ imprimi fecit. Romæ. 1475.
Gabriel Brasichellensis, Joannes Bissolus, & Benedictus Mangius Carpenses, cum Bartholomæo Justinopolitano. *Loco non expresso.* 1498.
Gabriel de Grassis. Papiæ. 1490. Gabriel Grassus impensas præbuit Antonio de Carcano. 1494.
Gabriel de Petro, & Philippus ejus socius. Venetiis. 1472. Gabriel Petri de Tarvisio. 1475. (impensis domini Trivisani Veneti. 1476.) 1477. 1478.
Gaillardus le Bourgois, in cujus ædibus Johannes le Bourgois. Rothomagi. 1488.
Gallus Bonus. *Vide Bon. Gall.*
Gaspar Hochfeder. Noribergæ. 1491. 1494.
Gaspar Ortuin, & Petrus Schenck. Lugduni. 1500.
Georgius Arrivabenus. Venetiis. 1485. 1486. (Georgius de Rivabenis Mantuanus, aliàs Parentez. 1487.) 1488. 1489. 1490. (Georgius de Arrivabenis. 1492.) 1494. 1495. 1496. 1498.
Georgius Herolt de Bambergâ. Romæ. 1481.
Georgius Husner. Argentinæ. 1476.
Georgius Laver Herbipoli natus. Romæ. 1472. (cum Leonardo Pelugl. 1472.) 1474. Georgius Laur de Herbipoli. 1479.
Georgius Mittelhus. Parisiis. 1484. Georg. Mittelhus Germanus. 1488. 1489. 1490. 1494.
Georgius Sachsel de Reichenhal, & Bartholomæus Golsch, Clerici. Romæ. 1474. 1477.
Georgius Stuchs de Sultzbach. Noribergæ. 1484.
Georgius & Paulus Teutonici, adjuvante Columbino. Mantuæ. 1472.
Georgius Walch Almanus. Venetiis. 1479.
Georgius Wolff. Parisiis. 1489. 1490. 1491. Georgius Wolff Badensis, pro Philippo Pigouchet & Engelberto de Marnef. 1492. Georgius Wolff Badensis, & Johannes Philippi. 1494. Georgius Wolff, & Thielmannus Kerver. 1498. 1499.
Gerardus. *Vide Girardus.*
Gherson. Brixiæ. 1494. Rabbi Gerson fil. Mosis Soncinas. 1494.
Gillet Cousteau, & Johannes Menard, pro Antonio Verard. Parisiis. 1492. *Caille. p. 89. Gilles Cousteau avoit pour marque un grand cou-*

couteau, dont la pointe étoit rompue, & deux autres plus petits, avec ces mots, faisant allusion à son nom : Du grand aux petits : *voulant dire que d'un grand couteau l'on en peut faire de petits. Il eut un fils nommé Nicolas.*

GINTHER Zainer de Reutlingen. Augustæ Vindelicorum. 1470. 1472. *Sine loci nomine.* 1473.

GIRARDUS Alexandrinus, & Marcus de Comitibus. Venetiis. 1476.

GIRARDUS Barrevelt & Fredericus de Egmont dederunt impensas Joanni Hammano. Venetiis. 1494.

GERARDUS de Harlem. Florentiæ. 1498.

GIRARDUS Leeu. Goudæ. 1480. 1481. 1484. Antwerpiæ. 1480. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1496.

GHERARDUS de Leempt, & Nicolaus Ketzlaer. Trajecto Inferiore. 1473.

GERARDUS de Lisâ in Flandriâ genitus, ope Fran. Rhol. Tarvisani. Tarvisii. 1471. Gerardus de Flandriâ. 1475. 1476. Venetiis. 1477. In Civitate Austriæ. 1480. Tarvisii. 1492. 1498.

GODOFREDUS Marnef. Parisiis. 1481. Usus est operâ Guidonis Marchand. 1490. Godofredus, & Engelbertus de Marnef, & Philippus Pigouchet 1491. Godofredus de Marnef, Joannes Philippi & Man Stener. 1497. Gofridus de Marnef. 1498. *Caille. p. 66. 70. Geoffroy de Marnef Libraire juré* &c. *Ils étoient trois freres, tous habiles Imprimeurs & Libraires, qui ont été associez, & ont imprimé quelquefois ensemble. Ils avoient une marque representée par trois symboles, des grues qui font un nid en volant, un perroquet qui parle, un pelican qui donne la vie à ses petits, & trois bastons sur lesquels sont les premieres lettres de leurs noms ; sçavoir G. qui signifie* Geoffroy, *E.* Enguilbert, *& J.* Jean. *Enguilbert eut plusieurs enfans, entr'autres Jean & Enguilbert, qui allerent s'etablir à Poictiers, où ils imprimerent plusieurs Livres vers l'an* 1550. Vel potiùs 1535. Consule Annal. Typogr. Tom. II. pag. 589.

GOTARDUS de Ponte. Mediolani. 1500.
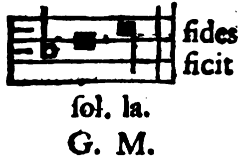
GREGORIUS Boetticher. Lipsiæ. 1493. 1495.

GREGORIUS de Forlivio, & Johannes, fratres. Venetiis. 1481. 1485. 1487. 1490. 1491. Johannes & Gregorius de Gregoriis fratres. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. (Johannes & Gregorius de Gregorio. 1498.) 1499. 1500. Gregorius de Gregoriis. 1497. expensis Benedicti Fontana. 1494. 1496.

GREGORIUS de Gente. Pisis. 1485.

GUIDO Merchant *seu* Mercator in Campo Gaillardo. Parisiis. 1489. 1490. (pro Godofredo Marnef. 1490.) 1493. 1494. 1495. 1496. (cum Johanne Parvo. 1496.) 1497. 1498. 1499. pro Dionysio Ro-

Roce. 1498. 1499. *Caille. p. 66. Guy (vel* Guiot. 1490.) *du Marchant avoit pour marque le chant gaillard representé par les deux notes*, sol, la; *en la maniere, qui suit* :

sol. la.
G. M.

Avec une Foy representée par deux mains jointes ensemble, pour faire allusion à ces paroles sola fides sufficit, *tirées de l'Hymne*, Pange lingua.

GUILLERMUS Balsarin. Lugduni. 1498.

GULIELMUS Boucher, & Johannes Bouyer, pro Engelberto de Marnef. Parisiis. 1496. *Caille. p. 68. Ils avoient pour marque, deux bœufs, qui paissent, avec ces Vers autour :*

En la parfin de l'œuvre loüer Dieu,
Chacun de nous doit pour avoir sa grace :
A lui donc soit pour ce qu'il luy a plû,
Nous donner temps de ce faire & espace.

GULIELMUS de Brocario. Pampelunæ. 1496.

GULIELMUS Caron, Johannes Belin, & Johannes du Pré. Parisiis. 1489. 1492.

GULIELMUS Caxton. *Sinè loci nomine*. 1474. Westmonasterii. 1477. 1480. 1481. 1483. 1485. (In Caxtoni domo, Wynkyn de Worde. 1484.) *Loco non expresso*. 1478. 1482. 1486. 1490.

G. Maynyal, & Udalricus Gering. Parisiis. 1480.

GULIELMUS Eustace (Libraire & relieur de Livres.) Parisiis. 1493.

GULIELMUS Militis. Parisiis. 1482.

GULIELMUS de Papiâ, & Leonardus de Basileâ. Vicentiæ. 1491.

GULIELMUS le Rouge. Trecis. 1492.

GULIELMUS le Roy *vel* Regis. Lugduni. 1483. 1488.

GUILLELMUS Schonberger de Franckfordiâ Alamanus. Messanæ. 1498.

GUILLERMUS Signerre Rothomagensis. Mediolani. (impensâ Johannis Petri de Lomacio. 1496.) 1497. 1498. cum fratre ejusdem nominis Gulielmo. 1498.

GULIELMUS Tavernier. Provini. 1497.

GULIELMUS de Tridino de Monteferrato. Venetiis. 1486. (*Sinè loci nomine*. 1488.) Gulielmus Tridinensis cognomento Animamia. 1490.

1490. 1491. (Gulielmi *vel*) Gulelmi fratres usi sunt operâ Alexandri Minutiani. Mediolani. 1488. 1489.

H.

HECTOR Faelli. Bononiæ. 1492. 1500.

HELIIAS Heliiæ aliàs de Llouffen Canonicus Ecclesiæ Villæ Veronensis in Pago Ergowiæ sitæ. 1470.

HENRICUS Coloniensis, & Statius Gallicus. Brixiæ. 1474. Henricus de Coloniâ. 1476. Bononiæ. 1479. 1483. 1485. 1486.

HENRICUS Eckert de Homberch. Delphis. 1499.

HENRICUS Eggestein Philosophiæ magister Argentinæ civis. Argentinæ. 1471. 1472.

HENRICUS Germanus, & Sebastianus ex Pontremulo, sumptibus Bartholomæi Scyasi, Vicentii Halipranti, Bartholomæi Rozoni. Mediolani. 1493.

HENRICUS Gran. Hagenoæ. 1496. 1500. impensis Johannis Ryman. 1497. 1499. 1500.

HENRICUS de Harlem, & Jo. de Noerdlingen. Bononiæ. 1482. Henricus de Harlem. 1485. cum Matthæo Crescentino. 1485. cum Johanne Walbech. 1487. 1488. Henricus de Harlem. Senis. 1490.

HENRICUS Knobloczer. Argentinæ. 1478.

HENRICUS Koler Moguntinus, & Johannes Sensenschmid. Noribergæ. 1473.

HENRICUS Liberarius *sive* Librarius Vincentinus. Vicentiæ. 1480. 1485. *Sinè loci nomine.* 1486.

HENRICUS Quentel. Coloniæ. 1479. 1480. 1481. 1487. 1488. 1492. 1493. 1495. Civis Coloniensis. 1496. 1498. 1499. 1500.

HENRICUS de Sancto Urso. Vicentiæ. 1480. 1486. 1488. 1498. 1499.

HERCULES Nani. Bononiæ. 1493. 1494.

HERMANNUS Baumgart de Retwick. Coloniæ. 1497. 1498. 1499.

HERMANUS Levilapis Coloniensis. Vicentiæ. (Expensis Antonii, Gerardi, Joannis Petri, & Bartholomæi fratrum, & filiorum quorundam S. Zanoti de Placentiâ, civium Veronæ. 1475.) 1476. Hermanus de Levilapide, expensis Nicolai Petri de Harlem de Hollandiâ Almani. 1477. Hermanus Lichtenstein Coloniensis. 1478. 1479. 1480. Tarvisii. 1477. Venetiis. 1483. 1484. 1486. 1487. 1488. 1490. 1493. 1494. *quo anno decessit*; *Vide Vincent. Specul.* 1494.

HIERONYMUS Alexandrinus & Antonius Moretus. *Sinè loci nomine.* 1472. 1495.

HIERONYMUS de Asulâ Presbyterus, & Johannes de Abbatibus, præ-

præbuerunt impensas Ulderico Scinzenzeler. Mediolani. 1498.

HIERONYMUS de Benedictis. Bononiæ. 1497.

HIERONYMUS Blondus Florentinus impensas fecit Matthæo Capcasæ. Venetiis. 1495.

HIERONYMUS de Durantibus sumptus impendit Christophoro de Canibus. Papiæ. 1488. Hieronymus de Durantis. Paduæ. 1493. Jeronymus Durantus expensas tulit Bernardino Veneto. Venetiis. 1494.

HIERONYMUS de Paganinis Brixiensis. Venetiis. 1492. 1493. 1497.

HIERONYMUS de Sancti Veneti, & Jo. Lucil. Santriter, impensis Francisci Bolani. Venetiis. 1488.

HIERONYMUS Soncinus. 1500.

HIPPOLYTUS, ad petitionem Johannis de Nato. Florentiæ. 1479.

HUGO. *Vide* Ugo.

J. I.

J. Barbier, & Julian. Notaire. Londini. 1498.

J. Rolembach. Perpiniani. 1500.

JACOBINUS Suigus de Sancto Germano, & Nicolaus de Benedictis. Taurini. 1492. 1494. Venetiis. 1498.

JACOBUS Arnollet. Genevæ. 1490. Lugduni. 1495.

JACOBUS Begaard. Harlemi. 1484.

JACOBUS de Bredâ. Daventriæ. 1490. 1491. 1494. 1495. 1496. 1497. 1500.

JACOBUS Britannicus Brixianus, & Johannes de Forlivio. Venetiis. 1483. 1484. Jacobus Britannicus. Brixiæ. 1485. 1486. 1488. 1490. (Jacobus & Angelus de Britannicis de Pallazolo fratres. 1494. 1496.) 1498. 1499.

JACOBUS Buerus impensas fecit Johanni Siberto. Lugduni. 1498.

JACOBUS Carolus Johannis Clericus Florentinus. Florentiæ. 1487.

JACOBUS Durandas, & Ægidius Quijoue. Cadomi. 1480.

JACOBUS Dusensis. Vicentiæ 1482.

JACOBUS Herembercle Alamanus, & Michelet Topie. Lugduni. 1488. 1490.

JACOB Jacopss. Delphis. 1477.

JACOBUS de Kirchen suppeditavit sumptus Jacobo de Phorczen. Basileæ. 1492.

JACOBUS Knoblocker. Heidelbergæ. 1489.

JACOBUS Pinsus de Leucho. Venetiis. 1496. 1499. 1500.

JACOBUS di Luigi de Morsi impensas dedit Francisco Bonaccorsi. Florentiæ. 1485.

JACOBUS Lunensis de Fivizano, in domo Marci de Comitibus. Venetiis. 1477.

JACOBUS Malieti *vel* Maillet. *Sinè loci nomine*. 1490. 1491. *Parisiis, ut puto*.
JACOBUS Marlianus. Mediolani. 1477. cum Dominico Vespolate. 1478.
JACOBUS Mo.*** Lugduni. 1499.
JACOBUS S. Nazarii. Mediolani. 1489. 1494.
JACOBUS de Paganinis Brixiensis. Venetiis. 1490.
JACOBUS de Paucis Drapis de Burgo Franco. Papiæ. 1500.
JACOBUS de Sancto Petro. Papiæ. 1477.
JACOBUS de Phorczen, impensis Jacobi de Kirchen. Basileæ. 1492. Jacobus de Pfortze. 1499.
JACOBUS Ripa. Mediolani. 1494.
JACOBUS Rubeus natione Gallicus, *seu* Jacopo di Rossi. Venetiis. 1473. 1474. 1475. 1476. Jacobus de Rubeis. Pinarolii. 1475. 1479. 1480.
JACOBUS Thanner, *sive* Abiegnus Herbipolensis. Lipsiæ. (ære & emendatione Wilhelmi Haldenhoff. 1498.) 1499.
JACOBUS Zachon Pedemontanus. 1499.
JANON Carcaigni. Lugduni. 1488. 1495.
INNOCENTIUS Zileti, & Felix Antiquarius. Veronæ. 1476. Innocentius Ziletus Urceis novellis ortus, Veronæ alitus, & Petrus Maufer. 1480.
JOANNES, Antonius, Gerardus, Petrus, & Bartholomæus fratres, expensas dederunt Hermano Levilapidi. Venetiis. 1475.
JOANNES de Abbatibus Placentinus, & Hieronymus de Asulâ, sumptus contulerunt Ulderico Scinzenzeller. Mediolani. 1498.
JOANNES Adam de Poloniâ, cum literis & instrumentis Nicolai Jacobi de Luciferis. Neapoli. 1478.
JOANNES Alexander Librarius, & Joannes Petit impensas fecerunt Andreæ Bocard. Parisiis. 1497. Johannes Alexander. Andegavis. 1498.
JOANNES Aloisius Tuscanus. *Vide* Jo. Gensberg.
JOANNES Aluisius de Varisio Mediolanensis. Venetiis. 1493. 1498. 1499.
JOANNES Amerbachius. Basileæ. 1480. 1481. 1489. Joannes Amerbacensis. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497.
JOANNES Andreas, & Michael Garaldus. Papiæ. 1495.
JOANNES Angelus de Montalis, & Damianus de Moyllis. 1482.
JOANNES Angelus Scinzenzeler, & Bartholomæus Miniator. Mediolani. 1500.
JOANNES Antonius de Birretis. Papiæ. 1486. cum Francisco Gyrardengo. 1489. 1490. Joannes Antonius Birreta. 1492.
JOANNES Antonius de Bonaso. Mediolani. 1482. Benignus & Joannes Antonius de Bonaso fratres. 1488.

JOAN-

JOANNES Antonius Corvinus de Arretio fecit impensam Antonio Zaroto. Mediolani. 1489.

JOANNES Antonius Platonides (*i. e. Platonis filius*) Benedictorum Bibliopola & Civis Bononiensis. Bononiæ. 1499.

JOANNES de Averbach. Reutlingæ. 1469.

JOANNES Bachelier, & Petrus Barthelot. *Sinè loci nomine*. 1497. Joannes Bachelier. Lugduni. 1500.

JOANNES de Sessa Mediolanensis. Venet. 1491. Joannes Baptista de Sessa Mediolanensis. 1498. 1499.

JOANNES Baumeister, & Joannes Vurster. Mantuæ. *Sinè anni indicio*.

JOANNES Belin, Gulielmus Caron, Joannes Dupré. Parisiis. 1489. 1491. Joannes Belin. 1490.

JOANNES Bemler. Augustæ Vindelicorum. 1466. 1467. 1472.

JOANNES Bergman de Olpe. Basileæ. 1497. 1498.

JOANNES de Besikein. Basileæ. 1489. cum Sigismundo Mayer. Romæ. 1493. cum Martino de Amsterdam. Romæ. 1500.

JOANNES Bissolus, & Benedictus Mangius Carpenses, & Gabriel Brasichellensis, & Bartholomæus Justinopolitanus. *Sinè loci nomine*. 1498. Joannes Bissolus, Benedictus Mangius, & Demetrius Chalcondyla. Mediolani. 1499.

JOANNES Bonhomme. Parisiis. 1486. 1489.

JOANNES le Bourgois, in ædibus Gaillardi le Bourgois. Rothomagi. 1488. Joannes le Bourgois. 1498. impensâ Petri Regnault. 1499.

JOANNES Bouyer & Gulielmus Boucher, pro Engelberto de Marnef. Parisiis. 1496. *Vide priùs Gul. Boucher*.

JOANNES Cæsar. Aldenardæ. 1480.

JOANNES Carchagni Parisiis. 1487. *Anne idem, qui suprà, Janon Carcagni*?

JOANNES Casnez. Lantriguieri. 1499.

JOANNES de Cereto de Tridino, *vel* de Monteferrato de Tridino, aliàs Tacuinus. Venetiis. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1498. 1499. 1500.

JOANNES Clein Alemanus. Lugduni. 1489. 1498.

JOANNES di Codeca de Parmâ, ad instantiam Lucantonii de Giuntâ. Venetiis. 1493.

JOANNES ex Coloniâ Agrippinensi. Venetiis. 1471. 1475. 1479. cum Vindelino Spirensi. 1472. cum Joanne Manthen. (*Sinè loci nomine*. 1473.) 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. cum Nicolao Jenson, & Sociis, arte & typis Joannis Herbort. 1481.

JOANNES de Conbelens, Petrus Levet, & Michael Morin. Parisiis. 1495. 1497. Joannes Confluentinus, & Joannes Parvus, impensas fecerunt Thielmanno Kerver. 1499. Joannes de Confluentiâ, & Joannes Parvus. 1500.

JOANNES Dominicus de Nigro impensas præbuit Bernard. Ricio de Novariâ. Venetiis. 1492.

JOANNES Driart. Parisiis. 1498.

JOANNES Dyamantier cum Enguilberto Marnef. Lugduni. 1500.

JOANNES Emerich de Udenhem, & Joannes Hammanus. Venetiis. 1487. Joannes Emericus. 1494.

JOANNES Fabri, & Johanninus de Petro. Taurini. 1474. Joannes Fabri Lingonensis. 1477. 1483. *Sinè loci nomine*. 1482. Lugduni. 1485. cum Martino Husz. 1478. Nescio, an idem sit Joannes Faber, qui Holmiæ. 1495.

JOANNES de la Fontaine. Lugduni. 1490.

JOANNES de Forlivio, & Gregorius fratres. Venetiis. 1481. 1485. 1487. 1490. 1491. Joannes & Gregorius de Gregoriis *vel* de Gregorio. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. Joannes de Forlivio. 1488. Joannes de Forlivio, & Jacobus Britannicus. 1483. 1484. Joannes de Forlivio, & Socii. 1482. 1483.

JOANNES le Forrestier, Jo. Huuyn, & G. Benard, impensas tribuerunt Martino Morin. Rothomagi. 1500.

JOANNES Froben de Hammelburch, Civis Basileensis. Basileæ. 1491. 1492. 1495. 1496. 1500. cum Joanne Petri de Langendorf. 1496. 1498.

JOANNES Froschover. Augustæ Vindelicorum. 1496. 1500.

JOANNES Fust Civis Moguntinus, & Petrus Schoeffer. Moguntiæ. 1457. 1459. 1460. 1462. 1465. Joannes Fust. 1468. 1474. Joannes Fust, Petrus Schoeffer, & Conradus Henlif, Cives de Moguntiâ impressores Librorum. 1470.

JOANNES Gensberg, auspicio Joannis Aloisii Tuscani de Mediolano Advocati consistorialis. Romæ. 1474.

JOANNES Grunninger. *Vide Joan. Reynhard.*

JOANNES Guldenschayff Civis Coloniensis. 1481. Coloniæ. 1484. 1487.

JOANNES Guttenberg Artis inventor; *cujus tamen nomine nullum adhuc Librum signatum vidi.*

JOANNES Hammanus de Landoiâ, & Joannes Emerich. Venetiis. 1487. Joannes Hamman de Landoiâ dictus Hertzog. 1492. 1496. impensis Fridrici de Egmont, ac Girardi Barrevelt. 1494. expensis Antonii Moreti. 1500.

JOANNES Hebert. Paduæ. 1476.

JOANNES Hebertin. Dolæ. 1492.

JOANNES Herbort, dictus Magnus, de Siligenstat Alemanus. *Sinè loci nomine*. 1478. Venetiis. (pro Joanne de Coloniâ, Nicolao Jenson, & Sociis. 1481.) 1482. 1483. 1484. (cum Bernardino de Tridino. 1484.) 1485.

JOANNES Higman. Parisiis. 1491. 1494. 1498. cum Wolfgango Hopyl. 1497. 1498. *Caille. p. 69. Cet Higman imprima en la maison de Sorbonne en 1484. un Livre composé par Dominique Mancini, intitulé*, De quatuor virtutibus. *At certè de hâc editione dubito.*

JOANNES Huuyn, G. Benard, & Jo. le Forestier impensas dederunt Martino Morin. Rothomagi. 1500.

JOANNES Jacobus de Fontanesiis. Bononiæ. 1492.

JOANNES Koelhoff de Lubeck Coloniæ Civis. Coloniæ. 1470. 1474. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1487. 1488. 1490. 1494.

JOANNES Lambert. Parisiis. 1493.

JOANNES Legnanus impendium exhibuit Antonio Zaroto. Mediolani. 1470. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485. Joannes *scil. Legnanus.* 1475. cum Ulderico Scinzenzeler. 1490. 1496.

JOANNES Leoviler de Hallis, impensis Octaviani Scoti. 1487.

JOANNES de Liege Librarius usus est operâ Matthæi Lateron. Turone. 1496.

JOANNES Limburgus. Monasterii. 1486.

JOANNES Luce. Luneburgi. 1493.

JOANNES Lucilius Santriter. *Vide C. Joan. Lucil. Santrit.*

JOANNES de Maganza, & Laurentius Morgiani, ad instantiam Petri Pacini de Pesciâ. Florentiæ. 1495. 1496.

JOANNES Manthen de Gherretshem, & Joannes de Coloniâ. *Sinè loci nomine.* 1473. Venetiis. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480.

JOANNES Maria, & Joannes Ragazzo. Venetiis. 1494.

JOANNES Marnef. Pictavii. 1500.

JOANNES Maurand pro Antonio Verard. Parisiis. 1493.

JOANNES Menard, & Gillet Cousteau, pro Antonio Verard. Parisiis. 1492. Joannes Menard, pro Petro Dru. 1494. *Caille. p. 67. Jean Maurand ou Merard imprima avec Gerlier, les Expositions des Epistres & Evangiles, avec celle des Festes par Pierre D'Efrey, in fol. deux volumes en* 1497. *Ce Merard avoit pour marque un arbre, d'où pendoit un flacon avec ces lettres A.M. & ces mots*; Dieu soit en mon commencement & à ma fin : *comme on le voit au commencement du Livre*, *Consolatorium timoratæ conscientiæ in* 8. 1494. *imprimé pour Pierre le Dru.*

JOANNES Mentellin. *Sinè nomine loci. Sed Argentinæ.* 1473.

JOANNES de Nato usus est operâ Hippolyti. Florentiæ. 1479.

JOANNES Nicolai Hanheymar de Oppenheim, & Joannes Schurener. Romæ. 1475.

JOANNES de Noerdlingen. Bononiæ. 1480. cum Henrico de Harlem. 1482.

JOANNES Numeister Teutonicus, & Emilianus de Orfinis, & Socii,

cii, in domo Emiliani. Fulginei. 1470. Joannes Numeister. *Sinè loci nomine*. 1472.

JOANNES Othmar. Reutlingæ. 1487. 1489. Expensis Frederici Meynberger. Tubingæ. 1499. 1500.

JOANNES Pegniczer de Nuremberg, Paulus de Coloniâ, Magnus, & Thomas, Alamani. Hispali. 1491.

JOANNES Petit *vel* Parvus, & Guido Mercator. Parisiis. 1496. Joannes Petit & Joannes Alexander impensas fecerunt Andreæ Bocard, Joannes etiam Richart, & Durandus Gerlier. 1497. Joannes Parvus. 1498. cum Joanne de Confluentiâ. 1500. cum Joanne Confluentino præbuit impensas Thielmanno Kerver. 1499. & cum Durando Gerlier. 1500. *Caille. p. 72. l'on peut dire de Jean Petit, qu'il a esté celuy de son temps, qui a le plus fait imprimer, puisqu'il entretenoit les presses de plus de quinze Imprimeurs.*

JOANNES Petrus de Ferratis Cremonensis. Placentiæ. 1475.

JOANNES Petri de Langendorf, & Joannes Froben. Basileæ. 1496. 1498.

JOANNES Petri de Lomacio operam navavit Leonardo Pachel; & Philippo Montegatio. Mediolani. 1492. & Gulielmo Signerre. 1496.

JOANNES Petrus Novariensis impensas præbuit Antonio Zaroto. *Sinè loci nomine*. 1487.

JOANNES (Petrus Bergomensis. Venetiis. 1487.) Petrus de Quarengis de Palazzogo. Venetiis. 1492. T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga. 1493. Pet. Joan. de Quareng. de Palazogo Bergomensis. 1497. Jo. Pet. de Quareng. Bergomensis. 1498. Petrus Bergomensis de Quarengiis. 1499. 1500.

JOANNES Pfeil. Bambergæ. 1499.

JOANNES Philippus Aurelianus nobilis Vincentinus & fratres impensas contulerunt Laurentio Canozio. Paduæ. 1474.

JOANNES Philippi de Cruczennach, & Georgius Wolff. Parisiis. 1494. Joannes Philippi Alemanus. 1495. 1500. Joannes Philippi, Man Stener, & G. de Marnef. 1497.

JOANNES Philippus de Lignamine Messanensis Siculus Sixti IIII. familiaris. Romæ. 1472. *Sinè loci nomine*. 1473. 1474. 1475. 1476. 1480. 1481.

JOANNES Pivard, & Franciscus Fradin. *Sinè loci nomine*. 1497. Joannes Pivard. 1500.

JOANNES Poitevin. Parisiis. 1498.

JOANNES du Pré, *sive* de Pratis. Parisiis. 1481. (cum Petro Gerard. Abbatis-Villæ. 1486.) 1486. 1488. cum Gulielmo Caron & Joanne Belin. 1489. 1492. Joannes du Pré. Lugduni. 1489. 1493. Parisiis. 1493.

JOAN-

JOANNES Preuss *vel* Pryss *vel* Pruss. Argentinæ. 1484. 1487. 1488. 1490.

JOANNES Ragazzo, & Joannes Maria. Venetiis. 1494.

JOANNES Reger, operâ & expensis Justi de Albano. Ulmæ. 1486. Joannes Reger. 1491. Joannes Reger de Komnat. 1496. 1497.

JOANNES de Reno. in S. Ursio Vincen. district. 1475. Vicentiæ. 1476. *Sinè loci nomine*. 1478. Joannes Renensis & Dionysius Bertochus. Vicentiæ. 1481.

JOANNES Reynhard de Eningen Constantiensis. Romæ. 1475. Joannes Grunninger. Argentinæ. 1484. 1495. 1496. 1497. Joannes Reinhardus cognomento Grunninger Civis Argentinensis. 1498. 1499. *Sinè loci nomine*. 1489.

JOANNES Richart, Johannes Petit, & Durandus Gerlier dederunt impensas Andreæ Bocard. Parisiis. 1497. Joannes Richard. 1499. Rothomagi. 1499.

JOANNES Rigarius de Monteferrato. Venetiis. 1491.

JOANNES de Ripa Conventûs S. Jacobi de Bononiâ Prior, & Simon de Ungariâ impensas exhibuerunt Baltassari de Hyruberiâ. Bononiæ. 1481.

JOANNES Rubeus. *Vide Joan. Vercellens.*

JOANNES Rynman (de Oringau) Hagenoæ. 1498. Impensas fecit Henrico Gran. 1497. 1499. 1500.

JOANNES Schallus. Mantuæ. 1475. Joannes Schallus Germanicus Heroffeldensis physicus. 1479.

JOANNES Schensperger. Augustæ. Vindelicorum. 1497.

JOANNES Schurener de Bopardiâ. Romæ. 1475. (cum Joanne Nicolai Hanheymer. 1475.) 1476. 1477.

JOANNES Schuszler Augustæ concivis. 1470. Augustæ Vindelicorum. 1471. 1472.

JOANNES Scriber de Annuntiata de Augusta. Bononiæ. 1478.

JOANNES Sensenschmid de Egra cum Henrico Koler. Norибergæ. 1473. cum Andreâ Frisner. 1474. 1478. Jo. Sensenschmid. Montemonachorum. 1481.

JOANNES Sibertus impensis Jacobi Bueri Lugduni.

JOANNES Silgenstat. *Vide Joan. Herbort.*

JOANNES de Spirâ. Venetiis. 1469. cum Vindelino fratre. 1470.

JOANNES de Spirâ (*priori illi, ut puto, affinis*) impensis Lucæ Antonii de Giuntâ. Venetiis. 1500.

JOANNES Stol, & Petrus Cæsaris. Parisiis. 1473.

JOANNES Teller. Toleti. 1495.

JOANNES de Tornaco, & Petrus de Aranceio. Ferrariæ. 1475.

JOANNES Trechsel. Lugduni. 1487. 1489. 1490. 1492. 1493. (Joannes Trechsel Alemanus. 1495.) 1496. 1497. 1498.

JOAN-

JOANNES Treperel. Parisiis. 1494. 1495. 1498.

JOANNES Veldener. Lovanii. 1474. 1476. Coloniæ. 1483.

JOANNES Vercellensis. *Sinè loci nomine*. 1480. Tarvisii 1482. (Joannes Vercellius. 1483.) 1485. Venetiis. 1486. Joannes Rubeus. 1487. 1488. Joannes Rubeus de Vercellis. 1490. Joannes Rubeus Vercellensis. 1493. (Joannes Vercellensis. *Sinè loci nomine*. 1494.) 1499. Joannes Rubeus Vercellensis, precibus Lucæ Antonii Juntæ. 1494. 1497. Joannes Rubeus, & Albertinus frater: *ac* Albertinus Vercellensis, expensis (*Joannis Rubei*) fratris & Octaviani Scoti. 1499.

JOANNES ex Veronâ oriundus Nicolai chirurgiæ Medici filius. Veronæ. 1472.

JOANNES de Villâ veteri, Perrinus Latomi, & Bonifacius Joannis. Venetiis. 1494.

JOANNES de Vingle. Lugduni. 1495. (Joannes de Wingle impressor Picardiæ Nationis. 1496.) 1497. 1498. 1499.

JOANNES Vurster de Campidona. *Sinè loci nomine*. 1475. Joannes Vurster de Campidona, & Joannes Baumeister socii. Mantuæ. *Anno non indicato*.

JOANNES Walbech, & Henricus de Harlem. Bononiæ. 1487. 1488.

JOANNES de Westphaliâ Paderbonensis, & Theodoricus Martini. Alosti. 1474. Joannes de Westphaliâ Paterbonens. Diocess. Lovanii. 1474. 1475. 1477. 1481. 1483. (Joannes de Westphaliâ, & Socii. 1484.) 1485. 1486. 1487. 1488. 1492. 1495. *Libri aliquot ab eo impressi absque anni indicio reperiuntur*.

JOANNES de Wiennâ. Vicentiæ. 1476. Joannes Wienner de Wiennâ. *Sinè loci nomine*. 1477.

JOANNES Zainer de Reutlingen. Ulmæ. 1473. 1475. 1476. 1478. 1480. (*Sinè loci nomine*. 1481.) Ulmensis Oppidi incola. 1484.

JOANNINUS de Petro, & Joannes Fabri. Taurini. 1474.

JODOCUS Badius Ascensius. Lugduni. 1495.

JUDÆI Soncinates. Orthonæ. 1496.

JULIANUS Notaire, & J. Barbier. Londini. 1498.

JUSTINIANUS de Ruberiâ. Bononiæ. 1495. 1499.

JUSTUS. Gaietæ. 1488.

JUSTUS de Albano præbuit expensas Joanni Reger. Ulmæ. 1486.

JUVENIS Guerinus. Venetiis. 1477.

JUNTÆ: *Sinè loci nomine*. 1498.

K.

KILIANUS. Friburgi. 1493.

L.

LADISLAUS Polonus, & Meynardus Ungut. Hispali. 1491. Stanislaus,

nislaus Polonus, & Meynardus Ungut, impensis Conradi Alemani & Melchioris Gurrizi. 1494.

LAONICUS Cretensis. Venetiis. 1486.

S. LAURENT. Coloniæ. 1486.

LAURENTIUS Canozius. Paduæ. 1473. Laurentius Canozius Lenenariensis, impensis nobilis Vicentini Joannis Philippi Aureliani & fratrum. 1474.

LAURENTIUS Franciscus. Florentiæ. 1492. Laurentius Francisci de Alopâ Venetus. 1494. Laurentius Franciscus Venetus, & Antonius Tubini, & Andr. Ghyr. *Sinè loci nomine.* 1500.

LAURENTIUS Morgiani, & Joannes de Maganza, ad instantiam Petri Pacini. Florentiæ. 1495. 1496. Laurentius de Morgianis. 1497.

LAURENTIUS Rubeus de Valentiâ. Ferrariæ. 1492. (Laurentius de Valentiâ, & Andreas de Castro Novo. 1493.) 1496. Laurentius de Rubeis de Valentiâ. 1497.

LAURENTIUS Vivuoli expensas fecit. Florentiæ. 1496.

LAZARUS de Gazanis impensas dedit Ungutto & Stanislao. Hispali. 1498. 1499.

LAZARUS de Isoardis de Saviliano. Venetiis. 1490. (Lazarus de Saviliano. 1491.) 1492. Lazarus de Isoardis de Saviliâ impensas dedit Simoni. Bivilaq. 1494.

LEONARDUS Achates Basileensis. Venetiis. 1472. 1474. Leonardus Basileensis. Paduæ. 1473. Vicentiæ. 1482. Leonardus de Basileâ. 1488. 1490. Leonardus de Basileâ, & Gulielmus de Papiâ, Socii. 1491.

LEONARDUS de Arigis de Gesoriaco. Florentiæ. 1499.

LEONARDUS Aurl. *Sinè loci nomine.* 1473.

LEONARDUS Gerula. Papiæ. 1497.

LEONARDUS Hol Ulmæ civis. Ulmæ. 1482.

LEONARDUS Pachel, & Uldericus Scinzenzeller. Mediolani. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485. 1487. Leonardus Pachel Alamanus. 1488. 1490. 1491. (operâ Joannis Petri de Lomacio. 1492.) 1493. 1499. 1500.

LEONARDUS Pelugl, & Georgius Laver. Romæ. 1472.

LEONARDUS de Wild, pro Francisco de Hailbrun & Nicolao de Francofordiâ. Venetiis. 1478. Leonardus Wild de Ratisbonâ 1481. 1494. 1499.

LEORIUS Husner civis Argentinensis. Argentinæ. 1476. *Corrector forsan potius quàm typographus.*

LUCAS-ANTONIUS, *vel* Lucantonius Zonta, *vel* Giunta, *vel* Junta, Florentinus, nobilis Vir. Venetiis: impensas præbuit Matthæo Capcasa. 1482. 1489. Joanni di Codeca. 1493. Joanni Rubeo Vercellensi. 1494. 1497. Joanni de Spirâ. 1500.

Lucas Brandis de Schass. Lubecæ. 1475.
Lucas Dominici fil. Venetus. Venetiis. 1481. 1482. 1483.
Ludovicus & Albertus Pedemontani. Mediolani. 1478.
Ludovicus Martineau, & Antonius Caillaut. Parisiis. 1483. Ludovicus Martineau Provinciæ Turoniæ. 1484. 1485.
Ludovicus Zuffatus Vicent. 1486. In Bibl. Hohend. p. 28. fol. De quo valde dubito.
Lupus Gallus frater, Udalrici Galli de Biennâ. Romæ. 1476.

M.

M. B. Florentinus. Florentiæ. 1487.
Magnus, & Thomas Alamani, & Joannes Pegniczer, & Paulus de Coloniâ. Hispali. 1491.
Manfredus de Monteferrato. Venetiis. 1491. 1492. Manfredus de Strevo de Monteferrato. 1497.
Man Stener, Joannes Philippi, & G. de Marnef. Parisiis. 1497.
Mapheus, & Andreas de Asulâ, & Bartholomæus de Alexandriâ. Venetiis. 1481.
Marcus Antonius de Bacileriis. Regii. 1497.
Marcus Brandt. Lipsiæ. 1484. 1488. 1498.
Marcus de Comitibus, & ejus socius Girardus Alexandrinus. Venetiis. 1476. In domo Marci de Comitibus, Jacobus Lunensis. 1477.
Marcus Reynhardus de Argentinâ, & Nicolaus Philippi. Argentinæ. 1480. 1482. Parisiis. 1482.
Marinus Saracenus Venetiis. 1478. 1487. 1488. Marinus Saracenus, & Antonius Lambillonis. Lugduni. 1491.
Martinus Bibliopola sumptus expendit Sixto. Russingero. Neapoli. 1472.
Martinus Crantz, Ulricus Gering, & Michael Friburger. Parisiis. 1470. 1473. 1475. 1476. 1477.
Martinus de Amsterdam & Jo. Besicken. 1500.
Martinus Flachen ex Basileâ civis progenitus. *loco non indicato.* 1475. Martinus Simus. Argentinæ. 1483. Martinus Flach. 1485. 1489. Martinus Flach. Argentinæ concivis. 1491. Martinus Simus Librarius & civis Argentinensis. 1493. 1494. Martinus Flachius. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500.
Martinus Herbipolensis. Lipsiæ. 1498. *Martinus, ut puto, Lantzberg.*
Martinus Husz, & Joannes Faber. Lugduni. 1478. Martinus Huss. 1481.

Mar-

MARTINUS Morin. Rothomagi. 1494. impressoriæ Artis Librarius 1496. 1497. Impendio Joannis le Forestier, Jo. Huuyn, & G. Benard. 1500.

MARTINUS de Rouado de Lazaronibus, & Christophorus de Quietis. Venetiis. 1492. 1493.

MARTINUS Schott. Argentinæ. 1490. Civis Argentinensis. 1498.

MARTINUS de Septem-Arboribus Prutenus, & Bartholomæus de Valdezochio. Paduæ. 1472. 1473.

MATTHÆUS de Codeca sive Capcasa de Parma, ad instantiam Lucantonii Zontæ. Venetiis. 1482. 1489. Impensis Hieronymi Blondi. 1495. Matthæus Capcasa Parmensis. 1489. 1492. 1493. Tarvisii. 1491.

MATTHÆUS Cerdonis de Windischgretz. Paduæ. 1482. 1485. 1487.

MATTHÆUS Crescentinus, & Henricus de Harlem. Bononiæ. 1485.

MATTH. Goes. Antverpiæ. 1488.

MATTHÆUS Huts. Lugduni. 1491. 1499.

MATTHÆUS Lateron, pro Joanne Liege. Turone. 1496.

MATTHÆUS & Bernardinus Veneti, qui vocantur Albanesoti. Venetiis. 1498.

MATTHIAS Husm Alemanus. Lugduni. 1484. 1489.

MATTHIAS Moravus de Olomuntz, & Michael de Monacho. Genuæ. 1474. Matthias Moravus. Neapoli. (Sub Blasio Romero. 1475.) 1476. 1477. 1490.

MAXIMUS de Butricis Papiensis. Venetiis. 1491.

MELCHIOR Gurrizus, & Conradus Alemanus, Librarii, impensas dederunt Meynardo Ungut & (Stanislao *seu*) Ladislao Polono. Hispali. 1494.

MELCHIOR Lother *vel* Lottar. Lipsiæ. 1496. 1497.

MEYNARDUS Ungut Alamanus & Ladislaus Polonus. Hispali. 1491. Impensis Conradi Alamani & Melchioris Gurrizi. 1494. Impensis Lazari de Gazanis. Maynardus Ungut. 1495.

MICHAEL Friburger de Columbariâ, Martinus Crantz, & Ulricus Gering. 1464. Parisiis. 1470. 1473. 1475. 1476. 1477.

MICHAEL Furter impressor. Basileæ. 1494. (impensis Wolfgangi Lachneri. 1495.) 1496.

MICHAEL Garaldus, & Joannes Andreas. Papiæ. 1495.

MICHAEL Manzoli Parmensis. Tarvisii. 1477. 1479. 1480. Michael Manzolinus de Parmâ. Venetiis. 1481.

MICHAEL de Monacho, & Matthias Moravus. Genuæ. 1474.

MICHAEL Morin & Joannes de Conbelens, & Petrus Levet. Parisiis. 1495. 1497.

MICHAEL le Noir. Parisiis. 1489. *Caille. p. 64. 65. Il avoit pour marque une rose en face sur un fond de sable; soutenue par deux Mores, & une autre pour timbre, le tout faisant allusion à son nom avec ces Vers;*

C'est mon desir de Dieu servir
Pour acquerir son doux plaisir.

Il eut plusieurs enfans, & est un de ceux, qui ont le plus imprimé de son temps. Voicy son Epitaphe, qui se lit en l'Eglise de S. Benoist.

„ Cy-dessous gist honorable Homme Michel le Noir, en son „ vivant Libraire & Bourgeois de Paris, qui trepassa le xxix. jour „ de Septembre mil vc. xx. lequel ensemble Jeanne Teppere [MON. „ forsan *Treperel*] sa femme ont fondé en l'Eglise de ceans tous les „ Samedis de l'an à perpetuité une Messe basse du jour avec memoire „ des trépassez, que les Marguilliers de ladite Eglise sont tenus faire „ dire à six heures du matin, & faire tinter l'une des cloches de la- „ dite Eglise. Et à la fin le Prestre dira *De profundis*, *Inclina*, *Deus* „ *veniæ*, & *Fidelium*, & aspergera de l'eau beniste sur la fosse dudit „ Defunt. Et pour assigner ladite Fondation, qui est autorisée par „ Messieurs les Chanoines & Chapitre de ladite Eglise, ont donné „ plusieurs biens plus à plein declarez és titres sur ce faits. Et s'il „ estoit que ladite rente fust rachetée, les dits Marguilliers ou Suc- „ cesseurs seront tenus convertir lesdits deniers en une autre rente, „ tellement que ladite Messe puisse avoir cours à toujours.

„ Priez Dieu pour eux, & pour tous trépassez.

MICHAEL Reiser. Eistetæ. 1488.

MICHAEL Tolosa. Parisiis. 1499.

MICHAEL Wensler. Basileæ. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1482. 1486. Cum Frederico Biel. *Sine anni notâ.*

MICHAEL Topie Pedemontanus, & Jacobus Herembercle. Lugduni. 1488. 1490.

MINIATUS Delsera Florentinus, & Boninus de Boninis Brixiæ. 1483.

MORELLUS Gerardinus, & Bartholomæus Confolonerius. Tarvisii. 1481.

MOSES de Castello Comensis. Paduæ. 1492.

N.

NERIUS Tanaidis Nerilii & Bernardus Florentini præbuerunt sumptus Demetrio Cretensi. Florentiæ. 1488.

NICOLAUS Alamanus. *Vide infra.*

NI-

NICOLAUS de Benedictis, & Jacobinus Suigus. Taurini. 1492. 1494. Venetiis. 1498.

NICOLAUS de la Barre. Parisiis. 1500.

NICOLAUS Blastus Cretensis impensas fecit Zachariæ Calliergo. Venetiis. 1499.

NICOLAUS Comes *seu* le Comte Londini commorans usus est operâ Wolfgangi Hopyl. Parisiis. 1494.

NICOLAUS de Contengo Ferrariensis, & Petrus Maufer. Venetiis. 1483.

NICOLAUS de Ferraris de Pralormis. Venetiis. 1492.

NICOLAUS de Francfordiâ, & Franciscus de Hailbrun. Venetiis. 1473. 1474. 1475. usi sunt operâ Leonardi Wild. 1478. Nicolaus Frankfurtensis. 1487. N. de Francford expensas præbuit Boneto Locatello. *Sinè loci nomine.* 1499.

NICOLAUS Girardengus. Venetiis. 1479. Nicolaus G. 1480. Nicolaus de Girardengis. Papiæ. 1482.

NICOLAUS Gotz de Sletzstat. Coloniæ. 1474. *Sinè loci nomine.* 1475.

NICOLAUS Hahn *seu* Gallus. Romæ. 1482.

NICOLAUS Jacobi de Luciferis de Neapoli suas literas utendas dedit Joanni Adam. Neapoli. 1478.

NICOLAUS Jenson. *Loco non expresso.* 1461. Nicolaus Jenson Gallicus. Venetiis. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. (Comes Palatinus. 1475.) 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. (cum Joanne de Coloniâ. & sociis, arte & typis Joannis Herbort. 1481.) 1482.

NICOLAUS Ketzlaer, & Gherardus de Leempt. Trajecto inferiore. 1473. *Nescio an idem sit qui* Nicolaus Kesler. Basileæ. 1486. 1488. 1489. 1490. Civis Basileensis. 1491. 1492. 1493. 1495. 1496. 1497. 1498. Sumptibus Nicolai Kesler. Antverpiæ. 1487.

NICOLAUS Alamanus. Florentiæ. 1477. Nicolaus Diocesis Vratislaviensis. 1478. Nicolaus. 1478. Nicolaus Laurentii Alamanus. 1481. Nicolaus Laurentius Alamanus. 1485. 1486.

NICOLAUS Lepe civis Avinionensis impensas fecit. Avenione. 1497.

NICOLAUS Lugarus operam dedit Bernardino de Misintis & Cæsari Parmensi. Cremonæ. 1492.

NICOLAUS Miles Librarius impensas fecit Petro Levet. Parisiis. 1491.

NICOLAUS Petri de Harlem de Hollandiâ Almanus expensas dedit Hermano Levilapidi. Vicentiæ. 1477.

NICOLAUS Philippi de Gernsheym, & Marcus Reynhardus. Argentinæ. 1480.

NICOLAUS Vaultier usus est operâ Philippi Pigouchet. Parisiis. 1500.

Nicolaus Wolf. Lugduni. (pro Stephano Gueynardo. 1498.) Nicolaus Wolf Alemanus. 1499. Nicolaus Wolf Lutrien. *Sinè loci nomine*. 1499. Nicolaus Wolf. Parisiis. 1500.

O.

Octavianus Salamonius de Manfridoniâ. Cosentiæ. 1478.

Octavianus Scotus Modoetiensis *vel* de Modoetis *vel* de Monza, Vir nobilis, expensas fecit. Venetiis. 1480. 1481. 1483. 1484. 1488. 1489. 1490. 1491. 1493. 1496. 1497. 1499. Andreæ Jacobo de Cattharâ. 1482. Joanni Leoviler de Hallis. 1487. Boneto Locatello. 1487. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. Bartholomæo de Zanis de Portesio. 1492. 1498. 1499. Christophoro de Pensis. 1499. Albertino Vercellensi cum ejus fratre *Joanne Rubeo*. 1499. Octaviani Scoti Hæredes. 1500. sumptus fecerunt Boneto Locatello. 1500.

Otinus Papiensis. Venetiis. 1496. 1497. Otinus della Lunâ Papiensis. 1499.

P.

Paganinus de Paganinis Brixiensis. Venetiis. 1485. 1488. 1489. 1490. 1494. 1495. *Sinè loci nomine*. 1498.

Parvus Laurentius pro Joanne Petit. Parisiis. 1498. 1499.

Paschasius Bonhomme. Parisiis. 1476.

Paulus de Coloniâ, Joannes Pegniczer, & Magnus, & Thomas. Hispali. 1491.

Paulus Ferariensis. Tarvisii. 1481. Paulus de Ferariâ, & Dionysius de Bononiâ. 1482.

Paulus Fridenperger in Pataviâ (*i. e. Passau in Germaniâ*) Alæmagnæ genitus. Veronæ. 1486.

Paulus [Pablo] Hurus de Constantiâ. Caragocæ: 1499.

Paulus & Georgius Teutonici, adjuvante Columbino. Mantuæ. 1472. Paulus Joannes de Butschbach Alamanus Moguntinensis. 1479. 1481.

Peregrinus, & Dionysius Bononiensis. Tarvisii. 1482. Dionysius, & Peregrinus ejus socius, Bononienses. *Sinè loci nomine*. 1485. Peregrinus de Pasqualibus. Venetiis. 1483. Peregrinus Bononiensis. 1484. Peregrinus de Pasqualibus, & Dionysius de Bertocho Bononienses. 1485. Peregrinus de Pasqualibus, & Dominicus Bertochus Bononiensis. 1486. 1488. Peregrinus de Pasqualibus. 1491. Peregrinus de Pasqualibus de Bononiâ. 1492. 1493. 1494. Peregrinus Priscianus nobilis Ferrariensis operam dedit Andreæ Gallo. Ferrariæ. 1474.

PER-

PERRINUS Latomi de Lotharingiis. Lugduni. 1479. Perrinus Latomi, Bonifacius Joannis, & Joannes de Villâ Veteri. Venetiis. 1494.

PETRUS, Antonius, Gerardus, Joannes, & Bartholomæus, fratres, contulerunt expensas Hermano Levilapidi. Vicentiæ. 1475.

PETRUS Adam de Michaelibus civis Mantuanus imprimendi auctor. Mantuæ. 1472.

PETRUS Antonius de Castilliono impensas fecit. Mediolani. 1493.

PETRUS de Aranceio, & Joannes de Tornaco. Ferrariæ. 1495.

PETRUS Asselinus. Aureliani. 1500.

PETRUS Barthelot, & Joannes Bachelier. *Sine loci nomine.* 1497.

PETRUS de Bartua, & Franciscus de Hailbrun. Venetiis. 1477. 1478.

PETRUS Bergomensis. *Vide Joan. Petr. Bergom.*

PETRUS Cæsaris, & Joannes Stol. Parisiis. 1473.

PETRUS Caron. Parisiis. 1474.

PETRUS Cenninus Bernardini filius corrector, cum Bernardino Patre & Dominico fratre typographis. Florentiæ. 1472.

PETRUS Cremonensis dictus Veronensis. Venetiis. 1486. 1490. 1491.

PETRUS Drach. Spiræ. 1477. 1478. 1480. 1481. 1483. 1484. Petrus Drach Consularis Civitatis Spirensis. 1487. 1488. 1490. 1492. 1494.

PETRUS Dru usus est operâ Joannis Menard. Parisiis. 1494.

PETRUS & Fredericus de Egmondt expensas præbuerunt Richardo Pynson. *Loco non expresso.* 1499.

PETRUS de Friedbergk *vel* Friedbergensis. Moguntiæ. 1494. 1495.

PETRUS Gerard, & Joannes du Pré. Abbatis-Villæ. 1486.

PETRUS Hagembach. Toleti. 1498. 1500.

PETRUS Jo. de Quareng. *Vide Joan. Pet. Bergom.*

PETRUS Lichtenstein (*forsan Hermanni filius*) dedit impensas Jacobo de Leucho. Venetiis. 1498. 1499.

PETRUS Levet. Parisiis. 1487. 1488. 1489. (impensis Nicolai Militis. 1491.) 1495. expensis ipsius, & Joannis de Conbelens, & Michaelis Morin. 1497.

PETRUS Loslein de Langencen, cum Bernardo Pictore, & Erhardo Ratdolt. Venetiis. 1475. 1477. 1478. Petrus Loslein. 1483.

PETRUS Marefchal. Lugduni. 1490.

PETRUS Martyr Montegatius. Mediolani. 1500.

PETRUS Mauser Gallicus Normanus Rothomagensis. Paduæ. 1474. 1476. 1479. cum Innocentio Zileto. Veronæ. 1480. cum Nicolao de Contengo. Venetiis. 1483.

PETRUS de Olpe. Coloniæ. 1471.

PE

PETRUS Pacinus de Pesciâ sumptus fecit. Laurentio Morgiani & Joanni de Maganza. Florentiæ. 1495. 1496.

PETRUS Piasius Cremonensis, Bartholomæus Blavius, & Andreas Toresanus. Venetiis. 1480. Petrus de Piasiis. 1481.

PETRUS de Pisâ, & Dominicus de Pistoiâ, Fratres Monasterii S. Jacobi de Ripoli. Florentiæ. 1477. 1478.

PETRUS Pouillac pro Dionysio Roce. Parisiis. 1495.

PETRUS Reginaldus Cadomensis Librarius sumptus exhibuit Andreæ Bocard. Parisiis. 1496. Petrus Regnault Librarius Universitatis Cadomensis ibidem commorans suppeditavit sumptus Joanni le Bourgois. Rothomagi. 1499. Impensas etiam fecit. Rothomagi. 1500.

PETRUS Rubeus Impressor Regius. *Qui, ut puto, primus hôc titulo ornatus est.* Parisiis. 1487. Petrus le Rouge impressor regius. 1488.

PETRUS Schenck. Viennæ. 1484. Petrus Schenck & Gaspar Ortum. Lugduni. 1500.

PETRUS Schoiffer de Gernsheim Clericus Diocesis Moguntinæ, & Joannes Fust. Moguntiæ. 1457. 1459. 1460. 1462. 1465. Petrus Schoiffer. 1467. 1468. 1470. (Petrus Schoeffer, Conradus Henlif, & Jo. Fust. 1470.) 1471. (Petrus Schoiffer de Gernserheim. 1472.) 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1492.

PETRUS de Turre. Romæ. 1490.

PETRUS Veronensis. *Vide Pet. Cremonens.*

PETRUS Ungarus. 1482.

PETRUS Wagner. Noribergæ. 1490. 1495.

PHILIPPUS, & Gabriel de Petro. Venetiis. 1472. Philippus Condam Petri. 1477. Philippus Petri, *seu* Philippus Condam Petri. 1478. (Philippus Petri Venetus, & Bartholomæus Phei. 1478.) 1479. Philippus Quondam Petri Veneti. 1480. Philippus Venetus *seu* Philippus de Petro. 1481. 1482.

PHILIPPUS de Giuntâ *vel* Juntâ Florentinus. Florentiæ. 1497. Impensis Philippi Juntæ Bibliopolæ. 1500.

PHILIPPUS Lavagna *vel* de Lavagnâ civis Mediolanensis. Mediolani. 1472. 1474. 1475. 1476. (Philippus Lavanius. 1477.) 1478. 1480.

PHILIPPUS de Montegatiis, impensis Andreæ Lelii & Francisci Tantii. Mediolani. 1490. Philippus Montegatius dictus Cassanus, impensâ Joannis Petri de Lomacio. 1492.

PHILIPPUS Pigouchet. Parisiis. 1498. pro Simone Vostre. 1491. Philippus Pigouchet & Engelbertus ac Godofridus de Marnef. 1491. Philippus Pigouchet & Engelbertus de Marnef Librarii usi sunt operâ Georgii Wolf. 1492. Philippus Pigouchet. 1492. 1499. pro Nicolao Vaultier. 1500. *Caille. p. 66. Il mettoit ordinairement au bas de*

de ses Livres; Impressum autem fuit opus præfatum Parisiis charactere nitidissimo & jucundissimo.

PHILIPPUS Pinzius Mantuanus. Venetiis. 1473. Philippus Pincius de Caneto. 1490. 1491. (Philippus Pinzius *vel* de Pinzis, sumptibus Benedicti Fontana. 1492. 1497.) 1493. 1494. 1495. 1496. 1499. 1500

PLATO de Benedictis. Venetiis. 1483. Civis Bononiensis cum Benedicto Hectoris. Bononiæ. 1487. 1488. 1489. 1491. 1494. Plato de Benedictis. 1489. 1491. 1493. 1494. 1495. 1496.

PONCETUS le Preux, cum Higmanno & Hopylio. Parisiis. 14[illegible]8.

PROSPER Odoardus, & Albertus Mazali Regienses. Regii. 1481.

R.

REINALDUS de Novimagio, & Theodorus de Rheinsburg Teutonici. Venetiis. 1477. 1478. Reinaldus de Novimagio. 1479. 1480. 1482. 1483. 1486 1494.

RICHARDUS Paffroit de Coloniâ civis Daventriensis. Daventriæ. 1477. 1479. Richardus Paffrod. 1480. Richardus Pafradius. 1481. 1483. (Richardus. 1484.) 1489. (in Plateâ Episcopi. *Sinè nomine typographi.* 1490. Richardus Paffroed in Plateâ Episcopi. 1491.) 1493. 1496. 1497. 1499.

RICHARDUS Pynson. Londini. 1493. 1494. 1496. expensis Fridrici Egmondt & Petri. *Loci nomine non expresso.* 1499.

ROBINET Macé. Parisiis. 1486. *Caille. p. 49. & 62. Il eut plusieurs freres, qui exercerent la Librairie; Jean Macé Libraire demeurant à Rennes; & Richard Macé Libraire en l'Academie de Caen.*

S.

S. F. B. R.-Z. F. Venetiis. 1478.

SEBALDUS Schreyer, & Sebastianus Kamermaister usi sunt operâ Antonii Koburger. Noribergæ. 1493.

SEBASTIANUS Manilius Romanus, & Socii. Venetiis. 1499.

SEBASTIANUS ex Pontremulo, & Henricus Germanus, sumptibus Bartholomæi Scyasi, Vicentii Hilipranti, & Bartholomæi Rozoni. Mediolani. 1493.

SEVERUS (Severinus Bibliopola) Ferrariensis. Ferrariæ. 1476.

SIGISMUNDUS de Libris civis atque Librarius Bononiensis impensam fecit. Bononiæ. 1476. Dominico de Lapis. 1477.

SIGISMUNDUS Mayer, & Joannes Besicken. Romæ. 1493.

SIGISMUNDUS Rodt de Bitsche. Pesciæ. 1488. Sigismundus Rot. Senis. 1489.

SIMON de Gara. Venetiis. 1491.

SIMON de Luero, & Bernardinus de Coris. Venetiis. 1489. 1490. impensis Andreæ Toresani. 1491. Simon de Luero, impensis Andreæ Toresani. 1498. 1499. Simon de Luero. 1500.

SIMON Magnigus. Mediolani. 1480.

SIMON Nicolai Lucensis, & Ulricus Gallus. Romæ. 1471. 1473. 1474. Simon Nicolai de Lucâ. 1475. 1478.

SIMON Papiensis Bivilaqua. Vicentiæ. 1489. Venetiis. 1492. 1493. 1494. (impensis Lazari de Isoardis. 1494.) 1495. 1496. (Simon Ticinensis cognomento Bivilaqua. 1497.) 1498. 1499. 1500. impensis Bartholomæi Trot Bibliopolæ Lugdunensis. 1500.

SIMON Papiensis. Venetiis. 1487. Simon de Gabis Papiensis. Vicentiæ. 1487.

SIMON de Ungariâ Frater Ordin. D. Augustini, & Joannes de Ripâ sumptus suppeditaverunt Baltassari de Hyruberiâ. Bononiæ. 1481.

SIMON Vostre Librarius usus est operâ Philippi Pigouchet. Parisiis. 1491. Ulrici Gering & Bertholdi Rembolt. 1497. Thielmanni Kerver. 1500. *Caille. p. 67. Simon Vostre épousa Genevieve Poillevert.*

SIXTUS Riessinger Teutonicus (*Argentinas*) Neapoli. 1471. Sixtus Russingerus sumptibus Martini Bibliopolæ. 1472.

STANISLAUS *Vide Ladisl.*

STATIUS Gallicus, & Henricus Coloniensis. Brixiæ. 1474.

STEPHANUS Arndes. Lubecæ. 1493. *Forsan idem qui Stephanus* Arnoldi. 1484.

STEPHANUS Arns Almanus. Perusiæ. 1481.

STEPHANUS Corallus Lugdunensis. Parmæ. 1473. 1476.

STEPHANUS Gueinardus Bibliopola Lugdunensis usus est operâ Nicolai Wolf. Lugduni. 1498. 1500.

STEPHANUS Johannot. Parisiis. 1495.

STEPHANUS Koblinger de Viennâ. Vicentiæ. 1479.

STEPHANUS L'Archer. Nannetis. 1488.

STEPHANUS Planck Paduanus. Romæ (1472. *teste Antonio Orlandi. Adhuc tamen dubitare liceat, annon reponendum sit* 1482.) 1482. 1485. 1486. 1490. 1492. 1494. 1496. 1497. 1498.

SYLVESTER Ramburitus. Rothomagi. 1498.

T.

T. Z. P. & Petrus Jo. Q. Perga. Venetiis. 1493.

THEODORICUS Martini, & Joannes de Westphaliâ. Alosti. 1474. Theodoricus Martinus Alostanus. 1487. 1489. 1490. Lovanii. 1500.

THEODORICUS Rood. Oxonii. 1481.

THEODO-

THEODORUS (*vel* Theodoricus) de Rheinsburg, & Reinaldus de Novimagio. Venetiis. 1477. 1478.

THEODORUS de Ragazonibus. Venetiis. 1488. Theodorus de Ragazonibus de Azulâ. 1490. 1491. 1492. Theodorus de Ragazonibus de Azulâ dictus Bresanus. 1495. 1497. 1500.

THIELMANNUS Kerver. Parisiis. 1498. & Georgius Wolf. Parisiis. 1498. 1499. Thielman. Kerver [Confluentinus. 1500.] impensis Joannis Parvi, & Joannis Confluentini. 1499. & Durandi Gerlerii. 1500. pro Simone Vostre, 1500. *Caille. p. 76. Thielman Kerver Libraire juré, Allemand de Nation, épousa Yolande Bonhomme fille de Libraire. Il a fait plusieurs Fondations, & c'est lui qui a fait faire la grande vitre, qui est sur la porte de l'Eglise de S. Benoist du côté des Charniers en 1525. où l'on voit cette marque T✠K. soutenüe de licornes; elle est remarquable pour estre une des plus belles vitres de Paris. Il a fait faire aussi celle, qui est au dessus du Maitre-Autel de l'Eglise des R.R. P P. Mathurins, où l'on voit la même marque; comme aussi sur plusieurs autres ornemens, qu'il a donné à ces deux Eglises, dans l'une desquelles il a été enterré. Il laissa plusieurs enfans, entr'autres Jean, Jaques, & Thielman.*

THOMAS de Alexandriâ, & Bruno Valla. Venetiis. 1477. Thomas Alexandrinus. 1481. (Thomas Alexandrinus & Socii. 1482.) 1483. 1484. 1485. Thomas de Alexandriâ, & Andreas de Asulâ. 1486. Thomas de Blavis Alexandrinus. 1488. Thomas de Blancis de Alexandriâ. 1491.

THOMAS Septem-Castrensis & Socii. Mantuæ. 1472.

THOMAS, & Magnus Alemani, Joannes Pegniczer, & Paulus de Coloniâ. Hispali. 1491.

TRIVISANUS Venetus impensas fecit Gabrieli Petri. Venetiis. 1475.

U.

UGO Rugerius, & Doninus Bertochus Regienses Bononiæ. 1474. Ugo Rugerius. 1481. 1485. Ugo de Rugeriis 1487. 1491. *Sine loci nomine.* 1495. Regii. 1500.

ULRICUS *vel* Udalricus Gering Constantiensis, Martinus Crantz, & Michael Friburger. 1464. Parisiis. 1470. 1473. 1475. 1476. 1477. Udalricus Gering. 1478. 1479. (cum G. Maynyal. 1480.) 1482. 1483. 1491. cum Bertholdo Rembolt. 1494. 1495. 1496. 1497. (expensis Simonis Vostre. 1497.) 1498. 1499. 1500.

ULRICUS Han de Viennâ. Romæ. 1468. 1469. 1470. cum Simone Nicolai. 1471. 1473. 1474. Udalricus Gallus, aliàs Han, Alamanus ex Ingelstat civis Wienensis. 1475.

(ULRICUS *sive*) Oldorichus Sinczcenceller ex Gente Teutonicâ Patriâque

triâque Baverià, & Leonardus Pachel. Mediolani. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1485. 1487. Uldaricus Scinzenzeler. 1487. 1488. (impensis Aloysii de Serâ. 1488.) 1489. 1490. (cum Joanne Legnano. 1490.) 1491. 1494. (impensis Alexandri Minutiani. 1495. impensâ Joannis de Legnano. 1496.) 1497. 1498. (impensis Hieronymi de Asulâ, & Joannis de Abbatibus. 1498.) 1500.

VINCENTIUS Benalius. Venetiis. 1493.

VINCENTIUS Bertochus Regiensis. Mantuæ. 1490. 1493. 1498.

VINCENTIUS (Vicentius) Haliprantus, Bartholomæus Scyasus, & Bartholomæus Rozonus fecerunt sumptum Henrico Germano & Sebastiano ex Pontremulo. Mediolani. 1493.

VINDELINUS de Spirâ, & Joannes frater. Venetiis. 1470. Vindelinus de Spirâ. 1471. 1472. 1473. 1476. 1477. Cum Joanne de Coloniâ. 1472.

W.

WINANDUS (Wynkyn) de Worde. in domo Gulielmi Caxton. 1494. Westmonasterii. 1495. (in domo Caxton. Westmonasterii. 1496.) 1497. 1498. 1500.

WOLFGANGUS Hopyl Alemanus. Parisiis. 1489. 1494. (impensis Nicolai Comitis. 1494.) cum Joanne Higman. 1497. 1498. *Caille. p. 65. Wolfgang Hopyl avoit pour marque un chesne & une cigogne.* Multa sunt, quare non ægre credam in ejus officinâ Henricum Stephanum primum artem didicisse; cùm ambo simul excuderint anno 1502; & ex characterum similitudine facilè pateat longam fuisse inter eos consuetudinem.

WOLFGANGUS Lachnerus præbuit impensas Michaeli Furter. Basileæ. 1495.

WOLFGANGUS Molitor Baccalarius de Monaco. Lipsiæ. 1495. Wolfgangus Molitor. 1496. Wolfgangus. 1497.

Z.

ZACHARIAS Calliergus Cretensis, impensis Nicolai Blasti Cretensis; *item* hortatu Annæ filiæ Lucæ Notarii Magni Ducis Constantinopol. Venetiis. 1499.

S. ZANOTI de Placentiâ filii quidam, Cives Veronæ, expensas dederunt Hermano Levilapidi. Vicentiæ. 1475.

INDEX QUARTUS,

Typographorum juxta ipsorum agnomina, cognomina, & nomina quoque gentilitia Alphabeticus.

A.

ALIATE: *Alexander* —— *Parisiis*. 1500.
ALOISIUS: *Joannes Tuscanus* —— *Romæ*. 1474.
Joannes de Varisio —— *Venetiis*. 1493.
ALOPA: *Laurentius Francisci de* —— *Florentiæ*. 1494.
ALOSTANUS: *Theodoricus Martini* —— *Alosti*. 1474.
AMBERGAU: *Adam de* —— 1472.
AMSTERDAM: *Martinus de* —— *Romæ*. 1500.
AMERBACH: *Joannes* —— *Basileæ*. 1480.
AMIDENIS: *G. Tibullus de* —— *Romæ*. 1475.
ANDREAS: *Joannes* —— *Papiæ*. 1495.
ANGELUS: *Joannes Scinzenzeller* —— *Mediolani*. 1500.
Joannes —— *de Montalis*. 1482.
ANNUNTIATA: *Joannes Scriber de* —— *Bononiæ*. 1478.
ANTIGNATO: *Christophorus de Quietis* —— *Venetiis*. 1492.
ANTIQUARIUS: *Felix* —— *Veronæ*. 1476.
ANTONIUS: *Joannes de Birretis* —— *Papiæ*. 1486.
Joannes de Bonaso —— *Mediolani*. 1482.
Joannes Corvinus —— *Mediolani*. 1489.
Joannes Platonides —— *Bononiæ*. 1499.
Marcus de Bacileriis —— *Regii*. 1497.
Petrus de Castilliono —— *Mediolani*. 1493.
ARANCEIO: *Petrus de* —— *Ferrariæ*. 1475.
ARGENTEUS *vel* Archirios: *Eucharius Franck* —— *Romæ*. 1475.
ARGENTINA: *Basilius de* —— *Neapoli*. 1478.
Bertholdus Rembolt —— *Parisiis*. 1495.
Bertholdus Rying —— *Neapoli*. 1475.
Joannes Guttemberg.
Marcus Reynhardus —— *Argentinæ*. 1480.
Sixtus Riessinger —— *Neapoli*. 1471.
ARGENTINENSIS Civis: *Henricus Eggestein* —— *Argentinæ*. 1471.
Joannes Reinhardus —— *Argentinæ*. 1498.
Leorius Husner —— *Argentinæ*. 1476.
Martinus Schott —— *Argentinæ*. 1490.
ARIGIS: *Leonardus de* —— *Florentiæ*. 1499.
ARNDES: *Stephanus* —— *Lubecæ*. 1493.
ARNOLDI: *Stephanus* —— *Lubecæ*. 1484.
ARNOLDUS: *Christophorus* —— *Venetiis*. 1472.
ARNOLLET: *Jacobus* —— *Genevæ*. 1490.
ARNS: *Stephanus* —— *Perusiæ*. 1481.
ARRETIO: *Joannes Antonius Corvinus de* —— *Mediolani*. 1489.
ARRIVABENUS: *Georgius* —— *Venetiis*. 1485.
ARUNDIS: *Arundus de* —— *Brixiæ*.
ASCENSIUS: *Jodocus Badius* —— *Lugduni*. 1495.

As-

BAVERIA: *Ulricus Scinzenzeller ex* —— *Mediolani.* 1478.
BAUMGART: *Hermannus* —— *Coloniæ.* 1497.
BAUMEISTER: *Joannes* —— *Mantuæ.*
BAZALERIUS: *Caligula* —— *Bononiæ.* 1495.
BEGAARD: *Jacobus* —— *Harlemi.* 1484.
BELIN: *Joannes* —— *Parisiis.* 1489.
BEMLER: *Joannes* —— *Augustæ Vindelicorum.* 1466.
BENALIUS; *vel* de Benaliis: *Bernardinus* —— *Venetiis.* 1483.
Vincentius —— *Venetiis.* 1493.
BENARD: G. —— *Rothomagi.* 1500.
BENEDICTIS: *Hieronymus de* —— *Bononiæ.* 1497.
Nicolaus de —— *Taurini.* 1492.
Plato de —— *Venetiis.* 1483.
BERGMAN: *Joannes de Olpe* —— *Basileæ.* 1497.
BERGOMENSIS: *Antonius* —— *Venetiis.* 1497.
Bernardinus de Benaliis —— *Venetiis.* 1483.
Bonetus Locatellus —— *Venetiis.* 1487.
Joannes Petrus —— *Venetiis.* 1487.
BERTOCHUS: *Dionysius* —— *Vicentiæ.* 1481.
Doninus —— *Bononiæ.* 1474.
Vincentius —— *Mantuæ.* 1490.
BESIKEIN: *Joannes de* —— *Basileæ.* 1489. *Romæ.* 1500.
BIEL: *Fredericus* —— *Basileæ. Sinè anni notâ.*
BIENNÂ: *Lupus Gallus de* —— *Romæ.* 1476.
BINDONIS: *Benedictus de* —— *Venetiis.* 1499.
BIRRETIS: *Joannes Antonius de* —— *Papiæ.* 1486.
BISSOLUS: *Joannes* —— 1498.
BITSCHE: *Sigismundus Rodt de* —— *Pesciæ.* 1488.
BIVILAQUA: *Simon Papiensis* —— *Vicentiæ.* 1489.
BLANCIS: *Thomas de Alexandriâ de* —— *Venetiis.* 1477. 1491.
BLASTUS: *Nicolaus* —— *Venetiis.* 1499.
BLAVIUS: *Bartholomæus de Alexandriâ* —— *Venetiis.* 1480.
de Blavis: *Thomas Alexandrinus* —— *Venetiis.* 1488.
BLONDUS: *Hieronymus* —— *Venetiis.* 1495.
BOCARD: *Andreas* —— *Parisiis.* 1496.
BOETTICHER: *Gregorius* —— *Lipsiæ.* 1483.
BOLANUS: *Franciscus* —— *Venetiis.* 1488.
BONACCORSI: *Franciscus* —— *Florentiæ.* 1485.
BONASO: *Benignus & Joannes Antonius fratres de* —— *Mediolani.* 1488.
BONETIS: *Andreas de* —— *Venetiis.* 1484.
BONHOMME: *Joannes* —— *Parisiis.* 1486.
Paschasius —— *Parisiis.* 1476.

Bo-

Boninis: *Boninus de* —— *Venetiis*. 1478.
Bononiensis: *Antonius* —— *Venetiis*. 1472.
Dionysius Bertochus —— *Vicentiæ*. 1481.
Peregrinus de Pasqualibus —— *Tarvisii*. 1481.
Civis: *Bacielerius* —— *Bononiæ*. 1489.
Balthesar Azoguidus —— *Bononiæ*. 1471.
Benedictus Hectoris —— *Bononiæ*. 1487.
Joannes Antonius Platonides —— *Bononiæ*. 1499.
Plato de Benedictis —— *Bononiæ*. 1487.
Bopardia: *Joannes Schurener de* —— *Romæ*. 1475.
Bottonus: aliàs Bruschus: *Bartholomæus* —— *Regii*. 1481.
Boucher: *Gulielmus* —— *Parisiis*. 1496.
Bourgois: *Joannes*, *& Gaillardus le* —— *Rothomagi*. 1488.
Bouyer: *Joannes* —— *Parisiis*. 1496.
Brandis: *Lucas* —— *Lubecæ*. 1475.
Brandt: *Marcus* —— *Lipsiæ*. 1484.
Brasichellensis: *Gabriel* —— 1498.
Breda: *Jacobus de* —— *Daventriæ*. 1490.
Bresanus: *Theodorus de Ragazonibus dictus* —— *Venetiis*. 1495.
Britannicus, *vel* de Britannicis: *Angelus & Jacobus fratres* —— *Brixiæ*. 1474.
Brixianus Civis: *Franciscus Laurini* —— 1497.
Brixiensis: *Antonius de Guzago* —— *Venetiis*. 1497.
Antonius Moretus —— 1472.
Bartholomæus Confolonerius —— *Tarvisii*. 1478.
Hieronymus de Paganinis —— *Venetiis*. 1492.
Jacobus (& Angelus) Britannicus —— *Venetiis*. 1483.
Jacobus de Paganinis —— *Venetiis*. 1490.
Paganinus de Paganinis —— *Venetiis*. 1485.
Brocario: *Gulielmus de* —— *Pampelunæ*. 1496.
Brugensis Civis: *Colart Mansion* —— *Brugis*. 1476.
Brugis: *Andreas de* —— *Messanæ*. 1497.
Bruxella: *Arnoldus de* —— *Neapoli*. 1473.
Buerus: *Jacobus* —— *Lugduni*. 1498.
Burgo Franco: *Jacobus de Paucis Drapis de* —— *Papiæ*. 1500.
Butricis: *Maximus de* —— *Venetiis*. 1491.
Butschbach: *Paulus Joannes de* —— *Mantuæ*. 1472. 1479.
Buyer: *Bartholomæus* —— *Lugduni*. 1477.

C.

Cadomensis Librarius: *Petrus Reginaldus* —— *Rothomagi*. 1489.
Cæsar: *Joannes* —— *Aldenardæ*. 1480.

CÆSARIS: *Petrus* —— *Parisiis*. 1473.
CAILLAUT: *Antonius* —— *Parisiis*. 1483.
CALABRENSIS: *Andreas* —— *Venetiis*. 1480.
CALLIERGUS: *Zacharias* —— *Venetiis*. 1499.
CAMPANUS: *Bartholomæus Pbei* —— *Venetiis*. 1478.
CAMPIDONA: *Joannes Vurster de* —— 1475. *Mantuæ*.
CANETO: *Philippus Pincius de* —— *Venetiis*. 1490.
CANIBUS: *Christophorus de* —— *Papiæ*. 1488.
CANOZIUS: *Laurentius* —— *Paduæ*. 1473.
CANTHONO: *Ayolfus de* —— *Neapoli*. 1492.
CAPCASA *sive* Codeca: *Matthæus* —— *Venetiis*. 1482.
CAPONAGUS: *Ambrosius* —— *Mediolani*. 1499.
CARCAGNI: *Janon* —— *Lugduni*. 1488.
Joannes —— *Parisiis*. 1487.
CARCANO: *Antonius de* —— *Papiæ*. 1478.
CARLO: *Bartholomæus de* —— *Venetiis*. 1474.
CAROLUS: *Jacobus* —— *Florentiæ*. 1487.
CARON: *Gulielmus* —— *Parisiis*. 1489.
Petrus —— *Parisiis*. 1474.
CARPENSIS: *Benedictus Mangius* —— 1498.
Joannes Bissolus —— 1498. *Mediolani*. 1499.
CASNEZ: *Joannes* —— *Lantriguieri*. 1499.
CASSANUS: *Philippus Montegatius dictus* —— *Mediolani*. 1492.
CASTELLO: *Moses de* —— *Paduæ*. 1492.
CASTILLIONO: *Petrus Antonius de* —— *Mediolani*. 1493.
CASTRO NOVO: *Andreas de* —— *Ferrariæ*. 1493.
CATHARENSIS *vel* de Catharâ: *Andreas Jacobi* —— *Venetiis*. 1476.
CAXTON: *Gulielmus* —— 1474. *Westmonasterii*. 1477.
CELERIUS: *Bernardinus* —— *Tarvisii*. 1480.
CELTIS: *Conradus* —— *Viennæ*. 1500.
CENNINUS: *Bernardinus*; *Dominicus*; *Petrus* —— *Florentiæ*. 1472.
CERDONIS: *Matthæus* —— *Paduæ*. 1482.
CERETO: *Joannes de* —— *Venetiis*. 1492.
CHALCONDYLA: *Demetrius* —— *Florentiæ*. 1488.
CHANDOCE: *Alexander ex* —— *Venetiis*. 1486.
CINI: *Dominicus de Silvestro de* —— *Bononiæ*. 1482.
CLEIN: *Joannes* —— *Lugduni*. 1489.
COBURGER: *Antonius* —— *Norribergæ*. 1471.
CODECA: *Joannes de* —— *Venetiis*. 1493.
COLONIA: *Bernardus de* —— *Tarvisii*. 1477.
Henricus de —— *Brixiæ*. 1476.
Joannes ex —— *Venetiis*. 1471.

Paulus

Paulus de —— *Hispali.* 1491.
Richardus Paffroit de —— *Daventriæ.* 1487.
COLONIENSIS: *Hermanus Levilapis* —— *Vicentiæ.* 1475.
COLONIENSIS Civis: *Henricus Quentel* —— *Coloniæ.* 1479.
Joannes Guldenschayff —— 1481. *Coloniæ.* 1484.
Joannes Koelhoff de Lubeck —— *Coloniæ.* 1470.
COLUMBARIA: *Michael Friburger de* —— *Parisiis.* 1470.
COMENSIS: *Aloisius* —— *Papiæ.* 1497.
Moses de Castello —— *Paduæ.* 1492.
COMES *seu* le Comte: *Nicolaus* —— *Londini.* 1494.
COMITIBUS: *Marcus de* —— *Venetiis.* 1476.
CONAGUS: *Augustinus Maria* —— *Mediolani.* 1485.
CONDAM: *Philippus Petri* —— *Venetiis.* 1477.
CONFLUENTINUS, *seu* de Confluentiâ *vel* de Conbelens: *Joannes* —— *Parisiis.* 1497.
Thielmannus Kerver —— *Parisiis.* 1500.
CONFOLONERIUS *seu* de Confoloneris: *Bartholomæus* —— *Tarvisii.* 1478.
CONSTANTIENSIS: *Ulricus Gering* —— *Parisiis.* 1470.
Joannes Reynhard de Eningen —— *Romæ.* 1475.
CONSTANTIA: *Paulus Hurus de* —— *Caragocæ.* 1499.
CONTENGO: *Nicolaus de* —— *Venetiis.* 1483.
CORALLUS: *Stephanus* —— *Parmæ.* 1473.
CORIS *vel* Choris: *Bernardinus de* —— *Venetiis.* 1488.
CORVINUS: *Joannes Antonius* —— *Mediolani.* 1489.
COUTEAU: *Gillet* —— *Parisiis.* 1492.
CRANTZ: *Martinus* —— 1464. *Parisiis.* 1470.
CREMONA: *Antonius de Stratâ de* —— *Venetiis.* 1481.
Christophorus de —— 1491. *Venetiis.* 1492.
G. Tibullus de Amidanis de —— *Romæ.* 1475.
CREMONENSIS: *Bartholomæus* —— *Venetiis.* 1474.
Bernardinus de Coris —— *Venetiis.* 1488.
Joannes Petrus de Ferratis —— *Placentiæ.* 1475.
Petrus Piasius —— *Venetiis.* 1480.
Petrus —— *dictus Veronensis. Venetiis.* 1486.
CREMONENSIS Civis: *Carolus Darlerius* —— *Cremonæ.* 1495.
CRESCENTINUS: *Matthæus* —— *Bononiæ.* 1485.
CRETENSIS: *Alexander ex Chandoce* —— *Venetiis.* 1486.
Demetrius —— *Florentiæ.* 1488.
Laonicus —— *Venetiis.* 1486.
Nicolaus Blastus —— *Venetiis.* 1499.
Zacharias Calliergus —— *Venetiis.* 1499.
CREUSNER: *Fredericus* —— *Norибergæ.* 1473.

CRUCZENNACH : *Joannes Philippi de* —— *Parisiis.* 1494.

D.

DACIA : *Bernardus de* —— 1478.
DARLERIUS *vel* à Darleriis : *Carolus* —— *Cremonæ.* 1495.
DAVENTRIENSIS Civis : *Richardus Paffroit de Coloniâ* —— *Daventriæ.* 1477.
DELSERA : *Miniatus* —— *Brixiæ.*
DESTOLCKGAFF : *Cornelius de Zyrichzee in* —— *Coloniæ.* 1489.
DINO : *Franciscus de* —— *Neapoli.* 1480.
DOMINICUS : *Joannes de Nigro* —— *Venetiis.* 1492.
DOMINICI : *Lucas filius* —— *Venetiis.* 1481.
DRACH : *Petrus* —— *Spiræ.* 1477.
DRIART : *Joannes* —— *Parisiis.* 1498.
DRU : *Petrus* —— *Parisiis.* 1494.
DURANDAS : *Jacobus* —— *Cadomi.* 1480.
DURANTIBUS, & Durantis : *Hieronymus de* —— *Papiæ.* 1488. *Paduæ.* 1493.
DUSENSIS : *Jacobus* —— *Vicentiæ.* 1482.
DYAMANTIER : *Joannes* —— *Lugduni.* 1500.

E.

ECKERT : *Henricus* —— *Delphis.* 1499.
EGGESTEIN : *Henricus* —— *Argentinæ.* 1471.
EGMONDT : *Petrus, & Fredericus de* —— 1499.
EGRA : *Joannes Sensenschmid de* —— *Noribergæ.* 1473.
EMERICH : *Joannes* —— *Venetiis.* 1487.
ENINGEN : *Joannes Reynhard de* —— *Romæ.* 1475.
EUSTACE : *Guilielmus* —— *Parisiis.* 1493.

F.

FABRI : *Joannes* —— *Taurini.* 1474.
FAELLI : *Hector* —— *Bononiæ.* 1492.
FARFENGUS *vel* de Farfengo : *Baptista* —— 1497. *Brixiæ.* 1499.
FELSINEUS (*i. e. Bononiensis*) Civis : *Bacielerius de Bacieleriis* —— *Bononiæ.* 1489.
FERARIENSIS *vel* de Ferariâ : *Paulus* —— *Tarvisii.* 1481. *Nicolaus de Contengo* —— *Venetiis.* 1483.
FERRARIENSIS : *Peregrinus Priscianus* —— *Ferrariæ.* 1474. *Severus, Severinus* —— *Ferrariæ.* 1476.

FER-

FERRARIENSIS Civis: *Andreas Gallus* —— *Farrariæ*. 1471.
FERRARIS: *Nicolaus de* —— *Venetiis*. 1492.
FERRATIS: *Joannes Petrus de* —— *Placentiæ*. 1475.
FIVIZANO: *Jacobus Lunensis de* —— *Venetiis* 1477.
FLACHEN *sive* Flach: *Martinus* —— 1475. *Argentinæ*. 1483.
FLANDRIA: *Gerardus de Lisâ genitus in* —— *Tarvisii*. 1471.
FLORENTINUS: *Franciscus de Dino* —— *Neapoli*. 1480.
Hieronymus Blondus —— *Venetiis*. 1495.
M. B. —— *Florentiæ*. 1487.
Miniatus Delsera —— *Brixiæ*. 1483.
Nerius Tanaidis Nerilii, & *Bernardus* —— *Florentiæ*. 1488.
FONTAINE: *Joannes de la* —— *Lugduni*. 1490.
FONTANA: *Benedictus* —— *Venetiis*. 1492.
FONTANESIS: *Joannes Jacobus de* —— *Bononiæ*. 1492.
FONTE Salutis: *C. Joannes Lucilius Santritter* —— *Venetiis*. 1480.
FORLIVIO: *Gregorius & Joannes fratres de* —— *Venetiis*. 1481.
FORRESTIER: *Jo. le* —— *Rothomagi*. 1500.
FRADIN: *Franciscus* —— 1497.
FRANCISCI: *Antonius* —— *Florentiæ*. 1486.
Laurentius —— *Florentiæ*. 1492.
FRANCK: *Eucharius* —— *Romæ*. 1475.
FRANCOFORDIA: *Nicolaus de* —— *Venetiis*. 1473.
Guillelmus Schonberger de —— *Messanæ*. 1498.
FRIBURGER: *Michael* —— 1464. *Parisiis*. 1470.
FRIDENPERGER: *Paulus* —— *Veronæ*. 1486.
FRIEDBERGENSIS *vel* de Friedbergk: *Petrus* —— *Moguntiæ*. 1494.
FRISNER: *Andreas* —— *Noribergæ*. 1474.
FROBEN: *Joannes* —— *Basileæ*. 1491.
FROSCHOVER: *Joannes* —— *Augustæ Vindelicorum*. 1496.
FULGINAS: *Emilianus de Orsinis* —— *Fulginei*. 1470.
FURTER: *Michael* —— *Basileæ*. 1494.
FUST: *Joannes* —— *Moguntiæ*. 1457.
FYNER: *Conradus* —— *Eslingæ*. 1475.

G.

GABIS: *Simon Papiensis de* —— *Vicentiæ*. 1487.
GALLUS *vel* Gallicus: *Andreas* —— *Ferrariæ*. 1471.
Jacobus Rubeus —— 1473. *Venetiis*. 1474.
Nicolaus Jenson —— 1461. *Venetiis*. 1470.
Petrus Maufer —— *Paduæ*. 1474.
Statius —— *Brixiæ*. 1474.

GALLUS (*i. e. Han. Vide etiam sub literâ H.*): *Lupus frater Udalrici Galli* ——— *Romæ*. 1476.
GARA: *Simon de* ——— *Venetiis*. 1491.
GARALDUS: *Michael* ——— *Papiæ*. 1495.
GAZANIS: *Lazarus de* ——— *Hispali*. 1498.
GENOENSIS: *Augustinus* ——— *Parmæ*. 1477.
GENSBERG: *Joannes* ——— *Romæ*. 1474.
GENTE: *Gregorius de* ——— *Pisis*. 1485.
GERARD: *Petrus* ——— *Abbatis-Villæ*. 1486.
GERARDINUS: *Morellus* ——— *Tarvisii*. 1481.
GERHUSEN: *Conradus Fyner de* ——— *Eslingæ*. 1475.
GERING: *Ulricus* ——— 1464. *Parisiis*. 1470.
GERLIER: *Durandus* ——— *Parisiis*. 1489.
S. GERMANO: *Jacobinus Suigus de* ——— *Taurini*. 1482.
GERMANICUS *seu* Germanus: *Eucharius Franck* ——— *Romæ*. 1475.
Joannes Schallus ——— *Mantuæ*. 1475.
Georgius Mittelhus ——— *Parisiis*. 1484.
Henricus ——— *Mediolani*. 1493.
GERNSHEIM: *Nicolaus Philippi de* ——— *Argentinæ*. 1480.
Petrus Schoiffer de ——— *Moguntiæ*. 1457. *vel* de Gernserheim. 1472.
GERRETZHEIM: *Joannes Manthen de* ——— 1473. *Venetiis*. 1474.
GERULA: *Leonardus* ——— *Papiæ*. 1497.
GESORIACO: *Leonardus de Arigis de* ——— *Florentiæ*. 1499.
GIBOLETI: *Claudius* ——— *Lugduni*. 1498.
GIRARDENGUS *vel* de Girardengis: *Nicolaus* ——— *Venetiis*. 1479. *Papiæ*. 1482.
GHYRARDENGUS: *Andreas* ——— 1500.
GYRARDENGUS *vel* de Gerardhengis: *Franciscus* ——— *Papiæ*. 1489. *Venetiis*. 1492.
GIUNTA (*vel* Junta *vel* Zonta): *Philippus de* ——— *Florentiæ*. 1497.
GOES: *Matth.* ——— *Antverpiæ*. 1488.
GOLSCH: *Bartholomæus* ——— *Romæ*. 1474.
GOTHANUS: *Bartholomæus* ——— *Lubecæ*. 1492.
GOTZ: *Nicolaus* ——— *Coloniæ*. 1474.
GRAN: *Henricus* ——— *Hagenoæ*. 1496.
GRASSUS *vel* de Grassis: *Gabriel* ——— *Papiæ*. 1490.
GREGORIO *vel* Gregoriis: *Joannes & Gregorius fratres de* ——— *Venetiis*. 1481.
GRUNNINGER: *Joannes Reinhardus cognomento* ——— *Argentinæ*. 1484. 1498.
GUERINUS: *Juvenis* ——— *Venetiis*. 1477.
GUEYNARDUS: *Stephanus* ——— *Lugduni*. 1498.
GULDEMUND: *Conradus* ——— *Neapoli*. 1478.

GUL-

GULDENSCHAYFF: *Joannes* —— 1481. *Coloniæ*. 1484.
GURRIZUS: *Melchior* —— *Hispali*. 1494.
GUTTEMBERG: *Joannes*.
GUZAGO: *Antonius de* —— *Venetiis*. 1497.

H.

HAGEMBACH: *Petrus* —— *Toleti*. 1498.
HAILBRUN: *Franciscus Renner de* —— *Venetiis*. 1474.
HHAIM: *Abraham Rabbi* —— *Soncini*. 1488.
HALIPRANTUS: *Vicentius* —— *Mediolani*. 1493.
HALLIS: *Joannes Leoviler de* —— *Venet*. 1487.
HAMMANUS: *Joannes* —— *Venetiis*. 1487.
HAMMELBURCH: *Joannes Froben de* —— *Basileæ*. 1491.
HAN *seu* Gallus: *Udalricus*, *&* *Lupus*, *fratres* —— *Romæ*. 1468. 1476.
Nicolaus —— *Romæ*. 1482.
HANHEYMAR: *Joannes Nicolai* —— *Romæ*. 1475.
HARLEM: *Gerardus de* —— *Florentiæ*. 1498.
Henricus de —— *Bononiæ*. 1482.
Nicolaus Petri —— *Vicentiæ*. 1477.
HEBERT: *Joannes* —— *Paduæ*. 1476.
HEBERTIN: *Joannes* —— *Dolæ*. 1492.
HECTORIS *seu* Hectoreus: *Benedictus* —— *Bononiæ*. 1487.
HEERSTRATEN: *Ægidius vander* —— *Lovanii*. 1484.
HELBRONENSIS: *C. Joannes Lucilius Santritter* —— *Venetiis*. 1480.
HENLIF: *Conradus* —— *Moguntiæ*. 1470.
HERBIPOLENSIS: *Eucharius Franck Clericus* —— *Romæ*. 1475. 1486.
Franciscus Theodorus —— *Venetiis*. 1480.
Georgius Laver —— *Romæ*. 1472.
Jacobus Thanner —— *Lipsiæ*. 1498.
Martinus —— *Lipsiæ*. 1498.
HERBORT: *Joannes* —— *Venetiis*. 1481.
HEREMBERCLE: *Jacobus* —— *Lugduni*. 1488.
HEROFFELDENSIS: *Joannes Schallus* —— *Mantuæ*. 1475. 1479.
HEROLT: *Georgius* —— *Romæ*. 1481.
HERTZOG: *Joannes Hamman dictus* —— *Venetiis*. 1487. 1492.
HESS: *Andreas* —— *Budæ*. 1473.
HESVELT *aut* Liesvelt: *Adrianus de* —— *Antverpiæ*.
HIGMAN: *Joannes* —— *Parisiis*. 1491.

HOCH-

HOCHFEDER: *Gaspar* —— *Norbergæ*. 1491.
HOHENHART: *Bartholomæus Golsch de* —— *Romæ*. 1474.
HOL: *Leonardus* —— *Ulmæ*. 1482.
HOLLANDIA: *Nicolaus Petri de Harlem de* —— *Vicentiæ*. 1477.
HOMBURG: *Conradus Winters de* —— 1476. *Coloniæ*. 1479.
Henricus Eckert de —— *Delphis*. 1499.
HOPYL: *Wolfgangus* —— *Parisiis*. 1489.
HORTI viridis: *Fratres domûs* —— *Rostochii*. 1476.
HURUS: *Paulus* —— *Caragocæ*. 1499.
HUSCHIA: *Claudius de* —— *Lugduni*.
HUSM: *Matthias* —— *Lugduni*. 1484.
HUSNER: *Georgius*, & *Leorius* —— *Argentinæ*. 1476.
HUSZ: *Martinus* —— *Lugduni*. 1478.
HUTS: *Matthæus* —— *Lugduni*. 1491.
HUUYN: *Joannes* —— *Rothomagi*. 1500.
HYRUBERIA: *Baltassar de* —— *Bononiæ*. 1481.

J. I.

JACOBI: *Andreas Catharensis* —— *Venetiis*. 1476.
Franciscus de Dino —— 1487. *Neapoli*. 1480.
Nicolaus de Luciferis —— *Neapoli*. 1478.
JACOBUS: *Joannes de Fontanesis* —— *Bononiæ*. 1492.
JAMMAR: *Claudius* —— *Parisiis*. 1494.
JANOT: *Dionysius* —— *Parisiis*. 1484.
JEHANNOT: *Stephanus* —— *Parisiis*. 1495.
JENSON: *Nicolaus* —— 1461. *Venetiis*. 1470.
INGELSTAT: *Udalricus Han de* —— *Romæ*. 1468. 1475.
JOANNIS: *Jacobus Carolus* —— *Florentiæ*. 1487.
Bonifacius —— *Venetiis*. 1494.
JOANNES: *Paulus* —— *de Butschbach*. *Mantuæ*. 1479.
ISOARDIS: *Lazarus de* —— *Venetiis*. 1490.
JUNTA, *vel* Giunta, *vel* Zonta: *Lucantonius* —— *Venetiis*. 1482. *Vide Giunta*.
JUSTINOPOLITANUS: *Bartholomæus* —— 1498.

K.

KACHELOVEN *vel* Kachelofen: *Conradus* —— *Lipsiæ*. 1485.
KAMERMAISTER: *Sebastianus* —— *Norbergæ*. 1493.
KERVER: *Thielmannus* —— *Parisiis*. 1498.
KESLER: *Nicolaus* —— *Basileæ*. 1486. & Ketzlaer: *Trajecto Infer*. 1473.

KEY-

KEYSERE: *Arend de* —— *Gandavi.* 1485.
KIRCHEN: *Jacobus de* —— *Basileæ.* 1492.
KNOBLOCKER: *Jacobus* —— *Heidelbergæ.* 1489.
KNOBLOCZER: *Henricus* —— *Argentinæ.* 1478.
KOBLINGER: *Stephanus* —— *Vicentiæ.* 1479.
KOELHOFF: *Joannes* —— *Coloniæ.* 1470.
KOLER: *Henricus* —— *Noribergæ.* 1473.
KUNE: *Albertus* —— *Memmingæ.* 1490.

L.

LACHNERUS: *Wolfgangus* —— *Basileæ.* 1495.
LAMBERT: *Joannes* —— *Parisiis.* 1493.
LAMBILIONIS: *Antonius* —— *Lugduni.* 1491.
LANDOIA: *Joannes Hammanus de* —— *Venetiis.* 1487.
LANGENCEN: *Petrus Loslein de* —— *Venetiis.* 1475.
LANGENDORF: *Joannes Petri de* —— *Basileæ.* 1496.
LANGESTEIN: *Petrus de* —— *Basileæ.* 1499.
(LANTZBERG): *Martinus* —— *Lipsiæ.* 1498.
LAPICIDA: *Franciscus* —— *Venetiis.* 1494. *Vox Latina* Lapicida *per Græcam* Latomus *paulò infrà exprimitur.*
LAPIS: *Dominicus de* —— *Bononiæ.* 1477.
L'ARCHER: *Stephanus* —— *Nannetis.* 1488.
LATERON: *Matthæus* —— *Turone.* 1496.
LATOMI: *Perrinus* —— *Lugduni.* 1479.
LAVAGNA, *vel* de Lavagnâ, *vel* Lavanius: *Philippus* —— *Mediolani.* 1472.
LAVER: *Georgius* —— *Romæ.* 1472.
LAURENTII *vel* Laurentius: *Nicolaus* —— *Florentiæ.* 1477.
Parvus —— *Parisiis.* 1498.
LAURINI: *Franciscus* —— 1497.
LAZARONIBUS: *Martinus de Rouado de* —— *Venetiis.* 1492.
LECCHO: *Bernardinus de Moronis de* —— *Venetiis.* 1482.
LEEMPT: *Gherardus de* —— *Trajecto Inferiore.* 1473.
LEEU: *Girardus* —— *Antverpiæ.* 1480.
LEGNANUS: *Joannes* —— *Mediolani.* 1470.
LELIUS: *Andreas* —— *Mediolani.* 1490.
LENENARIENSIS: *Laurentius Canozius* —— *Paduæ.* 1473. 1474.
LEONTORIUS: *Conradus* —— *Noribergæ.* 1481.
LEOVILER: *Joannes* —— *Venetiis.* 1487.
LEPE: *Nicolaus* —— *Avenione.* 1497.
LEUCHO: *Jacobus de* —— *Venetiis.* 1496.

LEVET: *Petrus* —— *Parisiis.* 1487.
LEVILAPIS (*i. e.* Lichtenstein): *Hermanus* —— *Vicentiæ.* 1475. *Petrus* —— *Venetiis.* 1498. 1499.
LIBRARIUS: *Henricus* —— *Vicentiæ.* 1480.
LIBRIS: *Sigismundus de* —— *Bononiæ.* 1476.
LICHTENSTEIN. *Vide* Levilapis.
LIEGE: *Joannes* —— *Turone.* 1496.
LIESVELT: *Adrianus* —— *Antverpiæ.* 1495.
LIGNAMINE: *Joannes Philippus de* —— *Romæ.* 1472.
LILLE: *Bartholomæus de* —— *Coriæ.* 1469. *De quo dubitandum est.*
LIMBURGUS: *Joannes* —— *Monasterii.* 1486.
LINGONENSIS: *Joannes Fabri* —— *Taurini.* 1474.
LISA: *Gerardus de* —— *Tarvisii.* 1471.
LOCATELLUS: *Bonetus* —— *Venetiis.* 1487.
LOMACIO: *Joannes Petri de* —— *Mediolani.* 1492.
LOSLEIN: *Petrus* —— *Venetiis.* 1475.
LOTHARINGIIS: *Perrinus Latomi de* —— *Lugduni.* 1479.
LOTHER *vel* Lottar: *Melchior* —— *Lipsiæ.* 1496.
LOUFFEN: *Helias Heliæ aliàs* —— *in Pago Ergowiæ.* 1470.
LUBECK: *Joannes Koelhoff de* —— *Coloniæ.* 1470.
LUCE: *Joannes* —— *Luneburgi.* 1493.
LUCENSIS *vel* de Lucâ: *Simon Nicolai* —— *Romæ.* 1471.
LUCIFERIS: *Nicolaus Jacobi de* —— *Neapoli.* 1478.
LUCILIUS: *C. Joannes* —— *Santritter. Venetiis.* 1480.
LUERE: *Bernardinus Celerius de* —— *Tarvisii.* 1480.
LUERO: *Simon de* —— *Venetiis.* 1489.
LUGARUS: *Nicolaus* —— *Cremonæ.* 1492.
LUGDUNENSIS: *Stephanus Corallus* —— *Parmæ.* 1473. *Bartholomæus Buyer civis* —— *Lugduni.* 1477.
LUIGI: *Jacobus di* —— *Florentiæ.* 1485.
LUNA: *Otinus de* —— *Papiensis. Venetiis.* 1496.
LUNENSIS: *Jacobus de Fivizano* —— *Venetiis.* 1477.
LUTRIENSIS: *Nicolaus Wolf* —— *Lugduni.* 1498. 1499.

M.

MACE: *Robinet* —— *Parisiis.* 1486.
MAGANZA: *Joannes de* —— *Florentiæ.* 1495.
MAGNIGUS: *Simon* —— *Mediolani.* 1480.
MAGNUS: *Joannes Herbort dictus* —— 1478. *Venetiis.* 1481.
MALIETI, *vel* Maillet: *Jacobus* —— 1490.
MANDELLO: *Christophorus de Pensis de* —— *Venetiis.* 1489.

MAN-

MANFRIDONIA: *Octavianus Salamonius de* —— *Cosentiæ*. 1478.
MANGIUS: *Benedictus* —— 1498. *Mediolani*. 1499.
MANILIUS: *Sebastianus* —— *Venetiis*. 1499.
MANSION: *Colard* —— *Brugis*. 1476.
MANTHEN: *Joannes* —— 1473. *Venetiis*. 1474.
MANTUANUS: *Georgius de Rivabenis* —— *Venetiis*. 1487.
Philippus Pincius —— *Venetiis*. 1473.
Petrus Adam de Michaelibus civis —— *Mantuæ*. 1472.
MANUTIUS: *Aldus* —— *Venetiis*. 1494.
MANZOLI *vel* Manzolinus: *Michael* —— *Tarvisii*. 1477.
MARESCHAL: *Petrus* —— *Lugduni*. 1490.
MARIA: *Augustinus* —— *Conagus*. *Mediolani*. 1485.
Joannes —— *Venetiis*. 1494.
MARLIANUS: *Jacobus* —— *Mediolani*. 1477.
MARNEF: *Joannes de* —— *Pictavii*. 1500.
Enguilbertus & Godofridus de —— *Parisiis*. 1491.
MARTINEAU: *Ludovicus* —— *Parisiis*. 1483.
MARTINI: *Theodoricus* —— *Alosti*. 1474.
MARTYR: *Petrus* —— *Montegatius*. *Mediolani*. 1500.
MAUFER: *Petrus* —— *Paduæ*. 1474.
MAURAND: *Joannes* —— *Parisiis*. 1493.
MAYER: *Sigismundus* —— *Romæ*. 1493.
MAYNYAL: *G.* —— *Parisiis*. 1480.
MAZALI *vel* de Mazalibus: *Albertus* —— *Regii*. 1481.
MAZALIS: *Franciscus de* —— *Regii*. 1498.
MEDIOLANENSIS: *Ayolfus de Canthono Civis* —— *Neapoli*. 1492.
Demetrius —— *Florentiæ*. 1488.
Joannes de Sessa —— *Venetiis*. 1491.
Joannes Aluisius de Varisio —— *Venetiis*. 1493.
Philippus Lavagna civis —— *Mediolani*. 1472.
MEDIOLANO: *Damianus de* —— *Venetiis*. 1493.
Joannes Aloisius Tuscanus de —— *Romæ*. 1474.
MENARD: *Joannes* —— *Parisiis*. 1492.
MENTEL *seu* Mentellin: *Joannes* —— 1473.
MERCATOR *seu* Merchant: *Guido* —— *Parisiis*. 1489.
MESSANENSIS: *Joannes Philippus de Lignamine* —— *Romæ*. 1472.
METENSIS Diœceseos: *Adam Rot Clericus* —— 1471. *Romæ*. 1474.
MEYNBERGER: *Fredericus* —— *Tubingæ*. 1488.
MICHAELIBUS: *Petrus Adam de* —— *Mantuæ*. 1472.
MILES: *Nicolaus* —— *Parisiis*. 1491.
MILITIS: *Gulielmus* —— *Parisiis*. 1482.

MINIATOR: *Bartholomæus* —— *Mediolani*. 1500.
MINUTIANUS: *Alexander* —— *Mediolani*. 1495.
MISCOMINUS: *Antonius* —— *Florentiæ*. 1482.
MISINTIS: *Bernardinus* —— *Cremonæ*. 1492.
MITTELHUS: *Georgius* —— *Parisiis*. 1484.
MO *** ——: *Jacobus* —— *Lugduni*. 1499.
MODOETIENSIS, *&* de Modoetis, *&* de Monza: *Octavianus Scotus* —— *Venetiis*. 1480.
MOGUNTINUS: *Henricus Koler* —— *Noribergæ*. 1473.
MOGUNTINI Cives: (*Joannes Guttemberg*,) *Conradus Henlif*, *Joannes Fust*, *&* *Petrus Schoiffer*. —— *Moguntiæ*. 1470.
MOLITOR: *Wolfgangus* —— *Lipsiæ*. 1495.
MONACHO: *Michael de* —— *Genuæ*. 1474.
Wolfgangus Molitor de —— *Lipsiæ*. 1495.
MONTALIS: *Joannes Angelus de* —— 1482.
MONTEFERRATO: *Bernardinus de Tridino ex* —— *Venetiis*. 1484.
Gulielmus de Tridino de —— *Venetiis*. 1486.
Joannes de Cereto de Tridino de —— *Venetiis*. 1492.
Joannes Rigarius de —— *Venetiis*. 1491.
Manfredus de —— *Venetiis*. 1491.
MONTE PULCIANO: *Doninicus de Silvestro de Oini de* —— *Bononiæ*. 1482.
MONTEGATIUS: *Petrus Martyr* —— *Mediolani*. 1500.
vel de Montegatiis: *Philippus* —— *Mediolani*. 1492.
MORAVUS: *Matthias* —— *Genuæ*. 1474.
MORETUS: *Antonius* —— 1472.
MORGIANI, *vel* de Morgianis: *Laurentius* —— *Florentiæ*. 1495.
MORIN: *Martinus* —— *Rothomagi*. 1494.
Michael —— *Parisiis*. 1495.
MORONIS: *Bernardinus de* —— *Venetiis*. 1482.
MORSI: *Jacobus de Luigi de* —— *Florentiæ*. 1485.
MOYLLIS: *Damianus de* —— 1482.

N.

NANI: *Hercules* —— *Bononiæ*. 1493.
NATO: *Joannes de* —— *Florentiæ*. 1479.
S. NAZARII: *Jacobus* —— *Mediolani*. 1489.
NEAPOLI: *Nicolaus Jacobi de Luciferis de* —— *Neapoli*. 1478.
NERILII: *Bernardus & Nerius Tanaidis* —— *Florentiæ*. 1488.
NICOLAI: *Joannes* —— *Hanheymar*. *Romæ*. 1475.
Joannes ex Veronâ —— *Veronæ*. 1472.
Simon —— *Romæ*. 1471.

NI-

NIDEL: *Antonius de* —— *Parisiis*. 1497.
NIGRO: *Joannes Dominicus de* —— *Venetiis*. 1492.
NIVALDIS: *Dominicus de* —— *Monteregali*. 1481.
NOERDLINGEN: *Joannes de* —— *Bononiæ*. 1480.
NOIR: *Michael le* —— *Parisiis*. 1489.
NORMANUS: *Petrus Maufer* —— *Paduæ*. 1474.
NOTAIRE: *Julianus* —— *Londini*. 1498.
NOVARIENSIS: *Bernardinus* —— *Venetiis*. 1484.
Joannes Petrus —— 1487.
NOVIMAGIO: *Reinaldus de* —— *Venetiis*. 1477.
NUMEISTER: *Joannes* —— *Fulginei*. 1470.
NUREMBERG: *Joannes Pegniczer de* —— *Hispali*. 1491.

O.

ODOARDUS: *Prosper* —— *Regii*. 1481.
OLIVERIIS: *Deiphœbus de* —— *Parmæ*. 1483.
OLOMUNTZ: *Matthias Moravus de* —— *Genuæ*. 1474.
OLPE: *Joannes Bergman de* —— *Basileæ*. 1497.
Petrus de —— *Coloniæ*. 1471.
OPPENHEIM: *Joannes Nicolai Hanheymar de* —— *Romæ*. 1475.
ORFINIS: *Emilianus de* —— *Fulginei*. 1470.
ORINGAU: *Joannes Rynman de* —— *Hagenoæ*. 1498.
ORTA: *Alphonsus de* —— *Salmanticæ*. 1496.
ORTUIN: *Gaspar* —— *Lugduni*. 1500.
OTHMAR: *Joannes* —— *Reutlingæ*. 1487.

P.

PACHEL: *Leonardus* —— *Mediolani*. 1478.
PACINUS: *Petrus* —— *Florentiæ*. 1495.
PADERBONENSIS: *Joannes de Westphalià* —— *Lovanii*. 1474.
PADUANUS: *Stephanus Planck* —— *Romæ*. 1482.
vel Patavus: *Bartholomæus de Valdezochio* —— *Paduæ*. 1472.
Patavinus: *Clementinus* —— *Venetiis*. 1471.
PAFFROIT: *Richardus* —— *Daventriæ*. 1477.
PAGANINIS: *Hieronymus de* —— *Venetiis*. 1492.
Jacobus de —— *Venetiis*. 1490.
Paganinus de —— *Venetiis*. 1485.
PALAZZOGO: *Joannes Petrus de Quarengis de* —— *Venetiis*. 1492.
PALLAZOLO: *Angelus & Jacobus de Britannicis de* —— *Brixiæ*. 1494.
PALAVISINUS *vel* Paravisinus: *Dionysius* —— *Mediolani*. 1476. 1478.

PALEÆ: *Antonius de Alexandriâ* —— *Venetiis* 1481.
PALTASCICHIS *vel* Parascischis: *Andreas Jacobi Catharensis de* —— *Venetiis*. 1476.
PANNARTZ: *Arnoldus* —— *Romæ*. 1467.
PAPIENSIS *vel* de Papiâ: *Andreas de Bonetis* —— *Venetiis*. 1484.
Andreas Calabrensis —— *Venetiis*. 1489.
Antonius —— *Venetiis*. 1482.
Bernardinus Misintis —— *Cremonæ*. 1492.
Gulielmus —— *Vicentiæ*. 1491.
Maximus de Butricis —— *Venetiis*. 1491.
Otinus —— *Venetiis*. 1496.
Simon Bivilaqua —— *Vicentiæ*. 1489.
Simon de Gabis —— *Vicentiæ*. 1487.
PARENTEZ: *Georgius de Rivabenis aliàs* —— *Venetiis*. 1487.
PARISIENSIS Civis: *Felix Balligault* —— *Parisiis*. 1493.
PARMENSIS *vel* de Parmâ: *Andreas* —— *Venetiis*. 1485.
Angelus Ugoletus —— *Parmæ*. 1491.
Annibal —— *Venetiis*. 1487.
Antonius Zarotus —— *Mediolani*. 1470.
Cæsar —— *Cremonæ*. 1492.
Joannes di Codeca —— *Venetiis*. 1493.
Matthæus de Codeca sive Capcasa —— *Venetiis*. 1482.
Michael Manzoli —— *Tarvisii*. 1477.
PARVUS *sive* Petit: *Joannes* —— *Parisiis*. 1496.
PASQUALIBUS: *Peregrinus de* —— *Venetiis*. 1483.
PATAVINUS: *Clementinus* —— *Venetiis*. 1471.
PATAVIA Alæmagnæ: *Paulus Fridenperger genitus in* —— *Veronæ*. 1486.
PAUCIS Drapis: *Jacobus de* —— *Papiæ*. 1500.
PEDEMONTANUS *vel* de Pedemontio: *Albertus*, & *Ludovicus* —— *Mediolani*. 1478.
Bruno Valla —— *Venetiis*. 1477.
Michelet Topie —— *Lugduni*. 1488.
Jacobus Zachon. 1499.
PEGNICZER: *Joannes* —— *Hispali*. 1491.
PELUGL: *Leonardus* —— *Romæ*. 1472.
PENSIS: *Christophorus de* —— *Venetiis*. 1489.
PESCIA: *Petrus Pacinus de* —— *Florentiæ*. 1495.
PETRI: *Joannes* —— *de Langendorf. Basileæ*. 1496.
Joannes —— *de Lomacio. Mediolani*. 1492.
Nicolaus —— *de Harlem. Vicentiæ*. 1477.
Philipus Condam —— *Venetiis*. 1477.
PETRO: *Franciscus de Sancto* —— *Papiæ*. 1478.
Jacobus de Sancto —— *Papiæ*. 1477.

PE-

PETRO : *Gabriel de Sancto* —— *Venetiis*. 1472.
Joanninus de —— *Taurini*. 1474.
PETRUS : *Joannes* —— *Bergomensis. Venetiis*. 1487.
Joannes —— *de Ferratis. Placentiæ*. 1475.
Joannes —— *Novariensis*. —— 1487.
PFEIL : *Joannes* —— *Bambergæ*. 1499.
PHEI & P. : *Bartholomæus* —— *Venetiis*. 1478. *Florentiæ*. 1492.
PHILIPPI : *Joannes* —— *de Cruczennach. Parisiis*. 1494.
Nicolaus —— *de Gernsheim. Argentinæ*. 1480.
PHILIPPUS : *Joannes* —— *Aurelianus. Paduæ*. 1474.
Joannes —— *de Lignamine. Romæ*. 1472.
PHORCZEN *vel* Pfortze : *Jacobus de* —— *Basileæ*. 1492. 1499.
PIASIUS *vel* de Piasiis : *Petrus* —— *Venetiis*. 1480.
PICARDIÆ : *Joannes de Vingle Nationis* —— *Lugduni*. 1495.
PICTOR : *Bernardus* —— *Venetiis*. 1477.
PIGOUCHET : *Philippus* —— *Parisiis*. 1489.
PINSUS de Leucho : *Jacobus* —— *Venetiis*. 1500.
PINZIUS *vel* Pincius *vel* de Pinzis : *Philippus* —— *Venetiis*. 1473.
PISA : *Petrus de* —— *Florentiæ*. 1477.
PISTOIA : *Andreas Ghyrardengus de* —— 1500.
Dominicus de —— *Florentiæ*. 1477.
PIVARD : *Joannes* —— 1497.
PLACENTIA : *Filii S. Zanoti de* —— *Vicentiæ*. 1475.
PLACENTINUS : *Joannes de Abbatibus* —— *Mediolani*. 1498.
PLANCK : *Stephanus* —— *Romæ*. 1482.
PLATONIDES : *Joannes Antonius* —— *Bononiæ*. 1499.
POITEVIN : *Joannes* —— *Parisiis*. 1498.
POLONIA : *Joannes Adam de* —— *Neapoli*. 1478.
POLONUS : *Ladislaus vel Stanislaus* —— *Hispali*. 1491. 1494.
PONTE : *Gotardus de* —— *Mediolani*. 1500.
PONTICURVENSIS : *Barthomæus Phei Campanus* —— *Venetiis*. 1478.
PONTREMULO : *Sebastianus ex* —— *Mediolani*. 1493.
POPULETI : *Blasius Romerus Monachus* —— *Neapoli*. 1475.
PORTA : *Aymon de* —— *Lugduni*. 1498.
PORTESIO : *Bartholomæus de Zanis de* —— *Venetiis*. 1487.
PORTILIA : *Andreas* —— *Parmæ*. 1479.
POUILLAC : *Petrus* —— *Parisiis*. 1495.
PRALORMIS : *Nicolaus de Ferraris de* —— *Venetiis*. 1492.
PRATIS (Pré) : *Joannes de* —— *Parisiis*. 1481.
PREUX : *Poncetus le* —— *Parisiis* 1498.
PREUSS *vel* Pruss *vel* Pryss : *Joannes* —— *Argentinæ*. 1484.
PRISCIANUS : *Peregrinus* —— *Ferrariæ*. 1474.

PRU-

PRUTENUS : *Martinus de Septem Arboribus* —— *Paduæ*. 1472.
PULCIANO : *Dominicus de Silvestro de Cini de Monte* —— *Bononiæ*. 1482.
PYNSON : *Richardus* —— *Londini*. 1493.

Q.

QUARENGIS : *Joannes Petrus de* —— *Venetiis*. 1492.
QUENTEL : *Henricus* —— *Coloniæ*. 1479.
QUIETIS : *Christophorus de* —— *Venetiis*. 1492.
QUIJOUE : *Ægidius* —— *Cadomi*. 1480.

R.

RABBI : *Gherson* —— *Brixiæ*. 1492.
Hhaïm pater Abrahami —— *Soncini*. 1488.
RAGAZZO : *Joannes* —— *Venetiis*. 1494.
RAGAZONIBUS : *Bartholomæus de* —— *Venetiis*. 1492.
Theodorus de —— *Venetiis*. 1488.
RAGUZIA : *Boninus de Boninis de* —— *Brixiæ*. 1480.
RAMBURITRUS : *Sylvester* —— *Rothomagi*. 1498.
RATDOLT : *Erhardus* —— *Venetiis*. 1475.
RATISBONENSIS *vel* de Ratisbonâ : *Christophorus Valdarfer* —— *Venetiis*. 1470.
Leonardus Wild —— *Venetiis*. 1481.
REGER : *Joannes* —— *Ulmæ*. 1486.
REGIENSIS : *Albertus Mazali ; Prosper Odoardus* —— *Regii*. 1481.
Bartholomæus Bottonus —— *Regii*. 1481.
Dominus Bertochus —— *Bononiæ*. 1474.
Ugo Rugerius —— *Bononiæ* 1474.
Vincentius Bertochus —— *Mantuæ*. 1490.
REGNAULT *seu* Reginaldus : *Franciscus* —— *Parisiis*. 1481.
Petrus —— *Parisiis* 1496.
REICHENHAL : *Georgius Sachsel de* —— *Romæ*. 1474.
REISER : *Michael* —— *Eistetæ*. 1488.
REIIWICH : *Erhardus* —— *Moguntiæ*. 1486.
REMBOLT : *Bertholdus* —— *Parisiis*. 1494.
RENATIS : *Bernardinus de* —— *Venetiis*. 1490.
RENENSIS *seu* de Reno : *Joannes* —— *Vicentiæ*. 1475.
RENNER : *Franciscus* —— *Venetiis*. 1474.
RETWICK : *Hermanus* —— *Baumgart de* —— *Coloniæ*. 1497.
REUTLINGEN : *Ginther Zainer de* —— *Augustæ Vindelicorum* 1470.

REUT-

REUTLINGEN: *Joannes Zainer de* —— *Ulmæ.* 1473.
REYNHARD *vel* Rheynard: *Joannes* —— *Romæ.* 1475.
Marcus —— *Argentinæ.* 1480.
RHEINSBURG: *Theodorus de* —— *Venetiis.* 1477.
RICHART: *Joannes* —— *Parisiis.* 1497.
RICHEL: *Bernardus* —— *Basileæ.* 1476.
RICIUS *vel* Rizus: *Bernardinus* —— *de Novariâ. Venetiis.* 1490. 1492.
RIESSINGER *vel* Russingerus: *Sixtus* —— *Neapoli.* 1471.
RIGARIUS: *Joannes* —— *Venetiis.* 1491.
RIPA: *Jacobus* —— *Mediolani.* 1494.
Joannes de —— *Bononiæ.* 1481.
RIVABENIS: *Georgius de* —— (*Vide &* Arrivabenis) *Venetiis.* 1487.
ROCE: *Dionysius* —— *Parisiis.* 1490.
ROCOCIOLA: *Dominicus* —— *Mutinæ.* 1487.
ROMANUS: *Aldus Manucius* —— *Venetiis.* 1494.
Sebastianus Manilius —— *Venetiis.* 1499.
ROMERUS: *Blasius* —— *Neapoli.* 1475.
ROOD: *Theodorus* —— *Oxonii.* 1481.
ROSEMBACH: *J.* —— *Perpiniani.* 1500.
ROTHOMAGENSIS: *Gulielmus Signerre* —— *Mediolani.* 1496.
Petrus Maufer —— *Paduæ.* 1474.
ROT: *Adam* —— 1471.
RODT *vel* Rot: *Sigismundus* —— *Pesciæ.* 1488. *Senis.* 1489.
ROTWIL: *Adam de* —— *Venetiis.* 1480.
ROUADO: *Martinus de* —— *Venetiis.* 1492.
ROVELLIS: *Albertinus & Ambrosius & Bernardinus de* —— *fratres. Papiæ.* 1493.
ROUGE, *vel* Rubeus, *vel* de Rubeis: *Albertinus* —— *Venetiis.* 1499.
Gulielmus —— *Trecis.* 1492.
Jacobus —— *Venetiis.* 1477.
Joannes —— *Venetiis.* 1487.
Laurentius —— *Ferrariæ.* 1492.
Petrus —— *Parisiis.* 1487.
ROY (*vel* Regis:) *Gulielmus le* —— *Lugduni.* 1483.
ROZONUS: *Bartholomæus* —— *Mediolani.* 1493.
RUBERIA: *Justinianus de* —— *Bononiæ.* 1495.
RUGERIUS *vel* de Rugeriis: *Ugo* —— *Bononiæ.* 1474. 1487.
RYING: *Bertholdus* —— *Neapoli.* 1475.
RYNMAN: *Joannes* —— *Hagenoæ.* 1497.

S.

SACHSEL: *Georgius* —— *Romæ*. 1474.
SALAMONIUS: *Octavianus* —— *Cosentiæ*. 1478.
SALODIO: *Bartholomæus Confolonerius de* —— *Tarvisii*. 1478.
SANTRITTER: *C. Joannes Lucilius* —— *Venetiis*. 1480.
SARACENUS: *Marinus* —— *Venetiis*. 1478.
SAVILIA *vel* Saviliano: *Lazarus de Isoardis de* —— *Venetiis*. 1490.
SCHASS: *Lucas Brandis de* —— *Lubecæ*. 1475.
SCHALLUS: *Joannes* —— *Mantuæ*. 1475.
SCHENCK: *Petrus* —— *Viennæ*. 1484.
SCHENSPERGER: *Joannes* —— *Augustæ Vindelicorum*. 1497.
SCHOIFFER: *Petrus* —— *Moguntiæ*. 1457.
SCHONBERGER: *Gulielmus* —— *Messanæ*. 1498.
SCHOTT: *Martinus* —— *Argentinæ*. 1490.
SCHREYER: *Sebaldus* —— *Noribergæ*. 1493.
SCHULTIS: *Engelhardus* —— *Lugduni*. 1491.
SCHURENER: *Joannes* —— *Romæ*. 1475.
SCHUSZLER: *Joannes* —— 1470. *Augustæ Vindelicorum*. 1471.
SCINZENZELER *vel* Sinczenzeller: *Joannes Angelus* —— *Mediolani*. 1500.
Uldaricus —— *Mediolani*. 1478.
SCOTUS: *Octavianus* —— *Venetiis*. 1480.
Ejus Hæredes —— *Venetiis*. 1500.
SCRIBER: *Joannes* —— *Bononiæ*. 1478.
SCYAZUS: *Bartholomæus* —— *Mediolani*. 1493.
SENSENSCHMID: *Joannes* —— *Noribergæ*. 1473.
SEPTEM-ARBORIBUS: *Martinus de* —— *Paduæ*. 1472.
SEPTEM-CASTRENSIS: *Thomas* —— *Mantuæ*. 1472.
SERA: *Aloisius de* —— *Mediolani*. 1488.
SESSA: *Joannes Baptista de* —— *Venetiis*. 1491.
SIBERTUS: *Joannes* —— *Lugduni*. 1498.
SICULUS: *Joannes Philippus de Lignamine Messanensis* —— *Romæ*. 1472.
SIGNERRE: *Gulielmus*, & *Gulielmus frater ejusdem nominis* —— *Mediolani*. 1498.
SILBER: *Eucharius* —— *Romæ*. 1475.
SILGENSTAT *vel* Siligenstat: *Joannes Herbort de* —— 1478. *Venetiis*. 1481.
SILVESTRO: *Dominicus de* —— *Bononiæ*. 1482.
SIMUS (*i. e.* Flach:) *Martinus* —— *Argentinæ*. 1483.
SLETZSTAT: *Nicolaus Gotz de* —— *Coloniæ*. 1474.
SNELLAERT: *Christianus* —— *Delphis*. 1495.

So-

SOCIIS: *Andreas de* —— *Noribergæ.* 1485.
SONCINAS: *Gherson* —— *Brixiæ.* 1492.
Soncinates Judæi —— *Orthonæ.* 1496.
SONCINUS: *Hieronymus* —— 1500.
SORG: *Antonius* —— *Augustæ Vindelicorum.* 1475.
SPIRA: *Joannes & Vindelinus de* —— *fratres. Venetiis.* 1470.
Joannes alter de —— *Venetiis.* 1500.
SPIRENSIS: *Petrus Drach Consularis Civitatis* —— *Spiræ.* 1477. 1487.
STAGNINUS: *Bernardinus de Tridino* —— *Venetiis* 1485.
STANCHIS: *Andreas de* —— *Venetiis.* 1486.
STENDAEL *vel* Stendaliâ: *Albertus de* —— 1474. *Patavii.* 1475.
STENER: *Man* —— *Parisiis.* 1497.
STOL: *Joannes* —— *Parisiis.* 1473.
STRATA: *Antonius de* —— *Venetiis.* 1481.
STREVO: *Manfredus de Monteferrato* —— *Venetiis.* 1497.
STRUCIIS: *Baldaser de* —— *Mutinæ.* 1477.
STUCKS: *Georgius* —— *Noribergæ.* 1484.
SUIGUS: *Jacobinus* —— *Taurini.* 1492.
SULTSBACH: *Georgius Stucks de* —— *Noribergæ.* 1484.
SWEYNHEYM: *Conradus* —— *Romæ.* 1467.

T.

TACUINUS: *Joannes de Cereto aliàs* —— *Venetiis.* 1492.
TANAIDIS: *Bernardus & Nerius Nerilii* —— *Florentiæ.* 1488.
TANTIUS: *Franciscus* —— *Mediolani.* 1490.
TAVERNIER: *Gulielmus* —— *Provini.* 1497.
TELLER: *Johannes* —— *Toleti.* 1495.
TEUTONICUS: *Joannes Numeister* —— *Fulginei.* 1470.
Sixtus Riessinger —— *Neapoli.* 1471.
Ulderícus Scinzenzeler —— *Mediolani.* 1478.
Arnoldus Pannartz ; Conradus Sweynheym —— *Romæ.* 1467.
Georgius , & Paulus —— *Mantuæ.* 1472.
Reinaldus de Novimagio , & Theodorus de Rheinsburg —— *Venetiis.* 1477.
THANNER: *Jacobus* —— *Lipsiæ.* 1498.
THEODORUS: *Francus* —— *Venetiis.* 1480.
THERHOERNEN: *Arnoldus* —— *Coloniæ.* 1471.
TIBULLUS: *G.* —— *de Amidanis. Romæ.* 1475.
TICINENSIS (*i. e.* Papiensis:) *Simon Bivilaqua* —— *Venetiis.* 1497.
TOLOSA: *Michael* —— *Parisiis.* 1499.

TOPIE : *Michelet* —— *Lugduni*. 1488.
TORESANUS *vel* de Torefanis : *Andreas* —— *Venetiis*. 1480.
TORNACO : *Joannes de* —— *Ferrariæ*. 1475.
TORTIS : *Baptista de* —— *Venetiis*. 1481.
TRAJECTO Inferiori : *Erhardus Reiiwich de* —— *Moguntiæ*. 1486.
TRECHSEL : *Joannes* —— *Lugduni*. 1487.
TREPEREL : *Joannes* —— *Parisiis*. 1494.
TRIDINO : *Bernardinus de* —— *Venetiis*. 1484.
Gulielmus de —— *Venetiis*. 1486.
Joannes de Cereto de —— *Venetiis*. 1492.
TROT & de Trottis : *Bartholomæus* —— *Lugduni*. 1500. *Papiæ*. 1497.
TUBINI : *Antonius* —— 1500.
TURONIÆ : *Ludovicus Martineau Provinciæ* —— *Parisiis*. 1483.
TURRE : *Petrus de* —— *Romæ*. 1490.
TUSCANUS : *Joannes Aloisius* —— *Romæ*. 1474.

V. U.

VALDARFER *vel* Baldarfer : *Christophorus* —— *Venetiis*. 1470.
VALDEZOCHIO : *Bartholomæus de* —— *Paduæ*. 1472.
VALENTIA : *Andreas de Stanchis de* —— *Venetiis*. 1486.
Laurentius Rubeus de —— *Ferrariæ*. 1492.
VALLA : *Bruno* —— *Venetiis*. 1477.
VARISIO : *Joannes Aluisius de* —— *Venetiis*. 1493.
VAULTIER : *Nicolaus*. —— *Parisiis*. 1500.
UDENHEM : *Joannes Emerich de* —— *Venetiis*. 1487.
VELDENER : *Joannes* —— *Lovanii*. 1474.
VENETI : *Hieronymus di Sancti* —— *Venetiis*. 1488.
VENETUS : *Antonius Francisci* —— *Florentiæ*. 1486.
Bartholomæus de Ragazonibus —— *Venetiis*. 1492.
Lucas Dominici —— *Venetiis*. 1481.
Philippus Condam Petri —— *Venetiis*. 1477.
Trivisanus —— *Venetiis*. 1476.
Bernardinus, & *Matthæus* —— *Venetiis*. 1498.
VERARD *vel* Gerard : *Antonius* —— *Parisiis*. 1480.
VERCELLENSIS : *Albertinus Rubeus*, & *Joannes ejus frater* —— *Venetiis*. 1499.
Bartholomæus de Carlo —— *Venetiis*. 1474.
Bernardinus —— *Venetiis*. 1495.
VERONA : *Joannes oriundus ex* —— *Veronæ*. 1472.
VERONENSIS : *Columbinus* —— *Mantuæ*. 1472.
Petrus Cremonensis, *dictus* —— *Venetiis*. 1486.

VES-

VESPOLATE *vel* Vespolâ : *Dominicus de* —— *Mediolani*. 1476.
UGOLETUS : *Angelus* —— *Parmæ*. 1491.
VIENNA : *Stephanus Koblinger de* —— *Vicentiæ*. 1479.
VILLA VETERI : *Joannes de* —— *Venetiis*. 1494.
VINCENTINUS : *Joannes Philippus Aurelianus* —— *Paduæ*. 1474.
Ludovicus Zuffata —— 1486.
VINGLE : *Joannes de* —— *Lugduni*. 1495.
VIVUOLI : *Laurentius* —— *Florentiæ*. 1496.
ULMÆ : *Leonardus Hol civis* —— *Ulmæ*. 1486.
UNCKEL : *Bartholomæus de* —— *Coloniæ*. 1476. 1483.
UNGARIA : *Simon de* —— *Bononiæ*. 1481.
UNGARUS : *Petrus* —— 1482.
UNGUT : *Meynardus* —— *Hispali*. 1491.
VOSTRE : *Simon* —— *Parisiis*. 1491.
VRATISLAVIENSIS : *Nicolaus Alamanus Diocesis* —— *Florentiæ*. 1478.
URCEIS NOVELLIS : *Innocentius Ziletus de* —— *Veronæ*. 1480.
URSO : *Henricus de Sancto* —— *Vicentiæ*. 1480.
VURSTER : *Joannes* —— 1475. *Mantuæ*.

W.

WAGNER : *Petrus* —— *Noribergæ*. 1490.
WALBECH : *Joannes* —— *Bononiæ*. 1487.
WALCH : *Georgius* —— *Venetiis*. 1479.
WENSLER : *Michael* —— *Basileæ*. 1476.
WESTPHALIA : *Joannes de* —— *Lovanii*. 1474.
WIENNA : *Ulricus Han de* —— (Civis Wienensis) *Romæ*. 1468. 1475.
WIENNER de Wiennâ : *Joannes* —— *Vicentiæ*. 1476. 1477.
WILD : *Leonardus* —— *Venetiis*. 1478.
WINDISCHGRETZ : *Matthæus Cerdonis* —— *Paduæ*. 1482.
WINTERS : *Conradus* —— 1476. *Coloniæ*. 1479.
WOLFF : *Georgius* —— *Parisiis*. 1489.
Nicolaus —— *Lugduni*. 1498.
WORDE : *Winandus de* —— 1494. *Westmonasterii*. 1495.
WORMACIA : *Andreas de* —— *Panormi*. 1477.
WUNSIDEL : *Andreas Frisner de* —— *Noribergæ*. 1474.

Z.

ZACHON : *Jacobus* —— 1499.
ZAINER : *Ginther* —— *Augustæ Vindelicorum*. 1470.

Zainer: *Joannes* —— *Ulmæ* 1473.
Zanchis: *Antonius Bergomensis de* —— *Venetiis*. 1497.
Zanis: *Bartholomæus de* —— *Venetiis*. 1487.
Zarotus: *Antonius* —— *Mediolani*. 1470.
Zeninger: *Conradus* —— *Noribergæ*. 1481.
Zileti: *Innocentius* —— *Veronæ*. 1476.
Zonta: *Vide* Giunta & Junta.
Zuffatus: *Ludovicus* —— 1486.
Zyrichzee: *Cornelius de* —— *Coloniæ*. 1489.

His Indicibus Urbium & Typographorum completis; tempus est ad describendum Librorum Catalogum accedere: in quo pertexendo annorum Seriem, qualem in Tomis horum Annalium præcedentibus, observabo. Annos autem singulos in quinque Classes distribuam; quarum Prima eos tantùm, qui in Tomo Annalium primo memorati fuerunt, Libros complectetur, errata emendabit, & omnia fusiùs certiúsque explicabit; reliquæ Quatuor Libros quamplurimos antea omissos supplebunt.

Secunda Libros exhibebit, quos mihi (post primam Annalium editionem) contigit vidisse; Tertia, quos Vir industrius Jo. Ludolphus Bunemannus in Manuscriptis suis ad meos Annales Observationibus mihi indicavit; Quarta, quos ex selectis variis Catalogis aut Bibliothecariis quibusdam Tractatibus, aut ex Virorum aliquot doctorum Epistolis ad me missis Notísve mecum communicatis, vel Operibus excusis collegi; Quinta, quos ex Italico Viri Clariss. Peregrini Antonii Orlandi, de Typographicæ Artis Origine & Progressu, Opere excerpsi. Eorum, per quos profeci, Nomina Litteris Majusculis designare visum est; & quem quæque denotet Littera, in Præfatione huic Tomo præmissâ Lectorem monui.

I

Psalmorum Codex: *Presens Psalmorum Codex venustate capitalium decoratus, rubricationibusque sufficienter distinctus, adinventione artificiosa imprimendi ac characterisandi, absque calami exaratione sic effigiatus, ad eusebiam dei industrie est consummatus per Joannem FUST civem Moguntinum & Petrum SCHOEFFER de Gernszheim Anno Domini Millesimo CCCC LVII. in vigilia Assumptionis.* ¹ 4to.

Moguntiæ. 1457.

Do-

1 Petr. Lambec. *Comment. de Bibliothec.* Vindebon. *Tom. II. pag.* 989. *&* CHEVILL. *pag.* 15.

4

DONATUS: *apud Quentel.* [1] 4to. Coloniæ. 1457.

I

RATIONALIS Divinorum OFFICIORUM Codex, Gulielmo Durando authore: *Presens Rationalis Divinorum Codex Officiorum venustate capitalium decoratus, rubricationibusque distinctus, artificiosa adinventione imprimendi ac characterisandi, absque calami exarationibus sic effigiatus, & ad eusebiam Dei industrie consummatus per Johannem Fust civem Moguntinum & Petrum Gernszheim Clericum Diocesis ejusdem, Anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono. Sext. die. Octob.* fol. Mogunt. 1459.

I

CATHOLICON: *Altissimi presidio, cujus nutu infantium lingue fiunt diserte, quique numero sepe parvulis revelat, quod sapientibus celat, hic liber egregius Catholicon, Dominice incarnationis annis M. CCCCLX. alma in Urbe Moguntina Nationis inclite Germanice (quam Dei clementia tam alto ingenii lumine, donoque gratuito, ceteris terrarum Nationibus præferre illustrareque dignatus est) non calami, styli aut penne suffragio, sed mira patronarum formarumque concordia, proportione ac modulo impressus atque confectus est.* [2] folo. Moguntiæ. 1460.

CLE-

1 De hôc libro sic Vir clariss. Dominus du Chat in Epistolâ ad P. M. datâ. *Monsieur de la Croze & moy avons vu & manié ce Livre plus d'une fois, & il est actuellement à Dresde dans la Bibliotheque du Baron de Besser, ci-devant Grand-maitre de Ceremonie du Roy de Prusse. Au bas du titre tout entouré de figures en forme de vignettes se lit bien distinctement* M. CCCC. LVII. à Cologne chez Quentel. *Je ne doute pas, qu'il n'y ait là ou de l'imposture ou peut-être omission d'un C. Mais le fait étant d'ailleurs constant, vaut ce semble d'autant plus la peine qu'on en parle, que personne, que je sçache, ne l'a encore relevé.* Sed suspectæ non infrequenter occurrunt hujusmodi subscriptiones: quarum aliquot in hujus voluminis initio protuli.

Nullam vidi certam editionem, quæ annum 1458. gerat.

2 *Hinc tibi, sancte Pater, Nato cum Flamine sacro,*
Laus & honor Domino trino tribuantur & uno,
Ecclesie laude libro hoc Catholice plaude,
Qui laudare piam semper non linque Mariam.
Deo gratias.

De hujus Libri Authore consule *Chevill.* pag. 15.

Hic primus est impressus liber, cui typographi nomen non adscribitur; verùm non dubium est, quin ex primorum typographorum Moguntinorum officinâ prodierit. In subscriptione ad finem libri inter alias voces abbreviatas occurrit hæc [nūo sepe] quam Chevillerius (pag. 15.) legit *nimio sæpe*; sed legendum est *numero sæpe*, id est, *sæpenumero.* Quoniam hic liber non adeò est obvius, ut omnibus lectoribus innotuerit, ea, quæ in eodem continentur, describere ipsis authoris verbis visum est. *Incipit Summa, quæ vocatur Catho-*

2

Clementis Papæ quinti Constitutionum Codex unà cum apparatu Domini Johannis Andreæ suis rubricationibus sufficienter distinctus : *artificiosa adinventione imprimendi ac characterizandi absque ulla calami exaratione sic effigiatus, & ad eusebiam dei industrie est consummatus per Johannem Fust civem Moguntinum & Petrum Schoiffer de Gernsheim Clericum Diocesis ejusdem. Anno Domini M. CCCC. sexagesimo. XXV. die mensis Junii.* fol. Moguntiæ. 1460.

1

Decor Puellarum: *per Nicolaum JENSON.* 8... 1461.

Biblia Latina: *Presens hoc opus finitum ac completum, & ad eusebiam Dei industria in Civitate Moguntina per Johannem Fust civem & Petrum Schoeffer de Gernsheim Clericum Diocesis ejusdem est consummatum anno Incarnationis Dominice M. CCCC. LXII. iu vigilia Assumptionis gloriose*

tholicon, edita à fratre Johanne de Janua Ordinis Fratrum Prædicatorum. In hôc Catholico comprehenduntur Grammatica & Lexicon. *Partes Grammaticæ sunt quatuor, scilicet Orthographia, Etymologia, Diasyntactica, & Prosodia. Principaliter in isto tractatu sive libro intendo de Prosodiâ; licèt etiam de aliis tribus partibus aliqua tangam : unde tractatus iste tanquam à principaliori intento, si placet, Prosodia nuncupetur; vel, si magis placet, liber iste vocetur Catholicon, eò quòd sit communis & universalis. Prima pars istius libri est Orthographia. Secunda, Accentus. Tertia, Etymologia & Diasyntactica; sub Etymologiâ comprehenduntur octo partes Orationis & accidentia. Quarta, Figura. Pro me fratre Johanne Januensi Fratrum Prædicatorum minimo ad Deum preces devotè fundas.* &c. *Jam Divinâ potentiâ auxiliante suprà determinavimus de quatuor particulis principalibus hujus operis. Nunc restat, ut de quintâ parte, quæ est de Orthographiâ, Prosodiâ, significatione, origine, etymologiâ quarundam dictionum, quæ frequenter inveniuntur in Bibliâ & in dictis Sanctorum & Poëtarum secundùm penuriam nostræ scientiæ ac tenuitatem ingenii ad utilitatem nostram & Sociorum aliqua differamus. In hâc quintâ parte procedam ubique secundùm ordinem alphabeti.* Tabula *Rubricarum* (sive rerum, quæ in partibus singulis continentur) exhibet sectiones CXXXIII. nempe rubricas partis primæ ab I. usque ad X. secundæ à X, ad XXVIII. tertiæ à XXVIII. ad CX. quartæ à CX. ad CXXXIIII. quintæ à CXXXIIII. ad finem, quæ quinta pars est Lexicon, & *rectum literarum alphabeti ordinem tenet.* Hæc grammatica prima est, hoc Lexicon, primum, quod unquam à typis lucem accepit; cujus authorem purioris Latini sermonis non admodum peritum fuisse ipse stylus indicat; & in emendando suo opere satìs indiligentem arguunt frequentissima in orthographiâ vocum errata. Sed hujusmodi errata in primævis illis librorum editionibus sæpe occurrunt. De authoris nomine sic in Menagian. Tom. III. pag. 61. 62.
„ La ville de Gènes, en Grec Γενύα, en
„ bon Latin *Genua*, est appellée dans les
„ auteurs du bas siecle *Janua*, d'où Jean
„ Balbì de Genes Jacobin, auteur du
„ Dictionaire nommé *Catholicon*, a eté
„ nommé *Joannes de Janua.* —— Mr. de
„ Caseneuve dans ses Origines Françoises
„ cite souvenr *Jean de la Porte.* —— On
„ trouve *Janes* pour *Genes* dans nos vieux
„ Livres. Voyez le Pere Labbe pag. 310.
„ *Nova Bibliotheca. MSS.* " Lege etiam Baylii Dictionarium. pag. 423.

1 De hôc libro dictum est priùs.

gloriose virginis Marie. [1] fol. Moguntiæ. 1462.

3

Sermones Gabriel. BIEL de Tempore. [2] 4to. . . . . 1462.

1

Biblia Latina: *per Ulricum GERING, Martinum CRANTS, & Michaelem FRIBURGER.* [3] fol. . . . . 1464.

LACTANTII Institutiones: *sub anno dñi M. CCCC. LXV. Pontificatûs Pauli Papæ. II. anno ejus secundo. Indictione XIII. die vero antepenultimâ mensis Octobris.* fol. *In venerabili monasterio* SUBLANCENSI. 1465.

2

Sexti DECRETALIUM opus preclarum: *alma in urbe Maguntina inclite nacionis germanice, quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donoque gratuito ceteris terrarum nacionibus preferre illustrareque dignatus est, non atramento, plumali canna neque aerea, sed artificiosa quadam adinventione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum & ad eusebiam Dei industrie est consummatum per Johannem Fust civem & Petrum Schöiffer de Gernsheim anno dñi M. CCCC. LXV. die vero XVII. mensis Decembris.* fol. Moguntiæ. 1465.

CI-

1 Exemplarium quorundam aliter se habet: *Presens hoc opusculum artificiosa adinventione imprimendi seu characterizandi absque calami exaratione in civitate Moguntina sic effigiatum & ad eusebiam Dei industrie per Joannem Fust civem & Petrum Scheiffer de Gernsheim clericum Diœcesis ejusdem est consummatum anno Incarnationis. Dominice M. CCCC. LXII. in vigilia Assumptionis gloriose Virginis.*

2 In Reiser. Ind. Bibl. Augustan. pag. 99. & Corn. Synap. Catalog. A. 2. Plenius Catalogus Pauli Demetrii A. 3. n. 52. 4. *M. Gabr. Biel Sermones de tempore & defensorium obedientia Apostolica.* 1462. Petrus Scriverius lineâ subnotavit. Vixit sanè Biel hôc tempore, à Pontifice Romano adprobatus. Vide Gesner. Bibliothec. f. 263. a. Singularia de eo recensentur in Actis Erudit. Lipf. Lat. 1719. p. 467. 468. De hâc tamen editione valde dubito.

3 De hâc editione dictum est priùs. Mihi admodum suspectæ sunt editiones sequentes, quæ ab Oleario (Bibl. S. E. p. 405. 411. & 412.) recitantur: *Thoma de Argentinâ Commentarii in IV libros sententiarum. Venet.* 1464. *Joan. de Turrecremata Principales errores Muhammedanorum. Parisiis.* 1465. (aut fol. *Mantua.* 1465. uti in Biblioth. Jac. Golii p. 2. n. 60. & Catal. prim. Balthas. Lyd. A. 3. n. 110.) *Ejusd. Meditationes in figuras templi Maria de Minervâ. Rom.* 1467. (Saubert. Biblioth. Noriberg. p. 117.) His adde, (quæ occurrit in Biblioth. Amerbach. p. 72.) *Appian. Alexandrin. de bellis civil. fol.* 1465. Et (in Hallervord. Biblioth. Curios. p. 239.) *Leonardi de Utino Sermones aurei, in civitate Utinensi anno* 1466. *excusi.* Et (in Reiser. Ind. Bibl. Augustan. p. 93.) *Nicolai Richardi Tractatus de Indulgentiis, cum explicatione Sixti papa, Anno* 1467.

I

CICERONIS OFFICIA & PARADOXA: *Presens Marci Tulii clarissimum opus Johannes Fust Moguntinus civis non atramento plumali canna neque aerea sed arte quadam perpulchra Petri manu pueri mei feliciter effeci finitum Anno M. CCCC. LXV.* [1] fol. Moguntiæ. 1465.

Bi-

1 Quædam exemplaria variant, non tantùm subscriptionis verba, sed etiam annum, sic: *Presens Marci Tulii clarissimum opus Johannes Fust Moguntinus civis non atramento plumali canna neque aerea sed arte quadam perpulchra manu Petri de Gernshem pueri mei feliciter effeci finitum. Anno M. CCCC. LXVI. quarto die Februarii.* Utrumque exemplar, quàm potui accuratè, contuli; permittente viro nobilissimo Comite Oxoniensi, qui multorum ex curiosâ suâ copiosâque bibliothecâ librorum notitiam mihi humanissimè præbuit: nec inveni quicquam, quo hoc ab illo differat, præter subscriptionem, quam hìc fideliter exscriptam apposui. In utroque subscriptio rubricâ imprimitur; utì & titulus, qui sic habet: *Marci. Tulii Ciceronis Arpinatis. Consullsque. Romani ac oratorum maximi, ad Marcum Tulium Ciceronem filium suum, officiorum liber incipit.*

Ad finem *Officiorum* impressi sunt hi versus, quos, utì in Exemplaribus exprimuntur, exhibui:

Tulius Hesperios cupiens componere mores,
Edidit hos libros appellans officiorum;
Quo solo ferus extinctus est furor Catelina.
Conscilio superùm custos directus ad Urbem,
Lux orbis, patriaque salus; mens tota senatùs.
Hic plùs sole micat cruciatus propter honorem.

Hos versus sequuntur duo alii in duobus, quos vidi, membranaceis codicibus, sed manu scripti:

Excellant cunctos hi libros philosophorum
Libri, quos fecit tres Tulius, officiorum.

Augustinus.

Sed in duorum altero sic:

Excellunt libros cunctorum philosophorum.
Isti, quos fecit tres Tulius officiorum.

Ubicumque, sive in *Officiis* sive in *Paradoxis*, dictiones aut sententiæ *Græcæ* occurrunt, miserè à Typographis, ob Linguæ illius imperitiam, vexantur, & depravantur. En tibi specimen.

In *Offic.* Pro Κατόρθωμα habetur καθωχωςμα.

Paradox. ὅτι μόνον τὸ καλὸν, ἀγαθόν. οτιμομομ το καλοματαθομ. Eadem sententia corruptè sic excusa reponitur in *Paradoxo* secundo pro, ὅτι αὐταρκὴς ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. Ὅτι ἴσα τὰ ἁμαρτήματα καὶ κατηγορήματα.

Οτίcαταα·αρτμα:ατα καὶ τατωτωκα.

Hæc satìs ad demonstrandam illorum temporum barbaram *Græcos* characteres excudendi rationem.

Ad calcem adduntur *versus* 12. *Sapientum positi in epitaphio Marci Tulii Ciceronis.* Hæc omnia demum claudit HORATII Carmin. Lib. IV. Od. 7. cum hôc titulo:

Manlio Torquato Flaccus, de vita humana brevitate, per comparationem temporis, hac;

Diffugere nives &c.

Hujus Odæ versus 25. ibi sic legitur;

Infernis neque à tenebris &c. neglectâ elisione; cujusmodi hiatus occurrit in optimis Scriptoribus; v. g. VIRGIL. *Æneid.* VI. ℣. 507. *Nomen & arma locum servant: te, amice, nequivi* ——

Nequis autem è Criticorum turbâ obstrepat, & queratur authoritatem *Virgilianam* in hunc *Horatianum* locum aptè non quadrare; neque easdem esse causas elisionis negligendæ in extremâ vocis *neque* syllabâ, quæ in *te* voce integrâ, monosyllabâ, productâ ante comma distinctivum: proferam ipsius HORATII textum *Carm. Lib.* III. *Od.* 14. ℣. 11. —— *malè ominatis Parcite verbis.* Quam lectionem in editionibus antiquis servatam optimorum Interpretum suffragia fixerunt. Sic PERS. *Satyr.* III. ℣. 66. *Discite, ô miseri.* —— Quod autem ad verbi *liberat* syntaxin attinet, usum præ-

præpositionis *ab* authoritas tam Scriptorum veterum quàm Grammaticorum comprobat.

Denique ne hujus lectionis tenacior videar meæ opinioni nimiùm indulgere, id afferam, quod alterius lectionis patronis magìs placebit: eos scilicet, qui excuderunt [*Infernis neque à tenebris* ——] abbreviationę [*n.* pro *enim.* quæ & in MSS. & in antiquis excusis frequens; *Infernis neque n. tenebris* ——] deceptos, *a* pro *n* reposuisse.

Nequeo hìc tacere, quid de his primitivis editionibus sentiam: scilicet earum authoritatem aliis omnibus esse præferendam, quippe quæ solâ Manuscriptorum Codicum fide nitatur.

Lubet hìc quædam afferre à me observata; huic editioni principi cum aliis eidem contemporaneis editionibus, præsertim Moguntinis, communia. *Prima librorum & capitum litera sunt, non impressa, sed illuminata. Litera sunt figurâ exiliori, ductu Gothico. Litera prima sententiarum singularum atramento impressa, rubro insuper admixto colore decorantur. Frequentissima occurrunt abbreviationes, quales habentur in manuscriptis; à quibus typi suam primùm figuram duxerunt. Literarum binarum aut plurium is crebrò fit nexus, ut unum videatur elementum: quod satis fœliciter excogitatum puto ad commodiorem & expeditiorem typothetarum operam. Idem hoc commentum Aldus postea in suis minusculis Italicis æmulatus est.*

ce, te, pp, do, iu, in, ho, de, vo, be, pe, he, ve, ni.
ce, te, pp, do, iu, in, ho, de, vo, be, pe, he, ve, ni.
the, im, to, sthe, gr, &c
the, im, to, sthe, gr, &c

Litera, u, v, i, j, *indiscriminatim pro vocalibus aut consonis usurpantur.* vrbis, ut, officijs.

Litera ſ *longa sæpe in fine vocis ponitur, & ante punctum; ut* exemplíſ. libroſ. *& aliàs; ut* satiſ [*fol.* 10. *secund. pag.*]

Parentheseos nota rarior. (ut solemus) [*fol.* 2. *pag. prim.*]

Vix ulla distinctionis nota præter punctum. Quanquam te marce fili. annum iam audientem cratippum. idque athenis. abundare oportet. preceptis. institutisque philosophie. propter summam & doctoris auctoritatem. & vrbis. quorum alterum te scientia augere potest. altera exemplis. tamen ut ipse. ad meam utilitatem semper cum grecis latina coniunxi. neque in philosophia solum. sed etiam in dicendi exercitatione feci. id tibi censeo faciendum. ut par sis in vtriusque orationis facultate.

Nullus æ *aut* œ *diphthongorum usus.* grecarum, penitebit. *Neque enim tunc mos erat earum figuram à vocalibus distinguere; nam pòtuissent duas vocales* ae, oe, *ligâsse* æ, œ, *eodem modo quo aliàs (utì priùs observavi) literas. In Paradoxo secundo legimus*, cruciabatur a poenis, *& paulò pòst*, erumne.

Litera i *aliquando nuda, ut* latinam. *supernotata aliquando puncto, aut lineolâ erectiore; ut* fili, athenís

In linearum fine, ubi opus est vocem in duas partes dividere, vocis ita divisa nexus fit per duas lineolas; ut exercita= tione.

Nomina propria non distinguuntur majusculis initialibus: quarum rarissimus est usus, nisi in initiis sententiarum, aut carminum; utì cernitur in fine hujus libri Officiorum, in epitaphiis Ciceronis, & odâ Horatianâ.

In lectissimâ Thomæ Cook Equitis de Balneo bibliothecâ vidi exemplar Cicer. Offic. ann. 1465. in quo reperi manuscriptam cujusdam curiosi literati chartam; quam viri generosi humanissimíque veniâ transcriptam cum lectore communicare hìc visum est.

Ad quem modum institui possit collatio Officiorum Ciceronis, impres. Moguntia anno 1465.

1. *Codex iste foliis membranaceis constat, magnitudine, qua est* [parvo] *folio, vel* [magno] *quarto.*

2. *Totus liber constat quaternionibus undecim; quorum unusquisque habet folia VIII. sive plagulas IV. nec tamen isti quaterniones signati sunt more typographorum, utì nec folia: est tamen cuique quaternioni addita*

Biblia Latina: *per Johannem BEMLER* [1] fol. AUG. VIND. 1466.

Bi-

dita nota literalis ab amanuense, quæ pertingit ad literam L. Sunt autem in universum folia LXXXVIII.

3. *Continet libros III Officiorum Ciceronis, ejúsque Paradoxa. In fine III. lib. Offic. reperitur Hexastichum, quod incipit,* Tulius Hesperios *&* finit, propter honestum. *In calce Paradoxorum adjiciuntur XII. epitaphia Ciceronis à XII. sapientibus composita. it. Epigramma tristichon Apollonii rhetoris. it. in ultimo fol. Epigramma Flacci de vita humana brevitate, incip.* Diffugere nives *finit* Vincula Pirithoo.

4. *Sed ante omnia accuratiùs conferenda sunt invicem verba sequentia, quæ in nostro codice in fine penultimi folii reperiuntur, literis miniatis; hóc ordine;*

Presens Marci tulii clarissimū opus. Johannes fust Mogūtinus civis. nō atramēto. plumali cāna neque aerea. sed arte quadam perpulcra. Petri manu pueri mei feliciter effeci finitum. Anno. M. cccc. lxv.

Nam hìc de codice Augustano diversa afferuntur; quem Henr. Salmuth in notis ad Pancirol. uno anno recentiorem facit; qualis etiam fuit ille, quem Petrus Ramus habuit, cujus meminit ipse lib. II. Scholar. Mathem.

5. *Ergo accuratiùs dispiciendum, num planè diversæ * sint editiones. Idque facilè apparebit ex collatione nonnullorum foliorum, quibus quaterniones incipiunt. Ergo in nostro codice fol. 9. incipit* reddendis illa præclara *fol.* 17. sic reperias multos *fol.* 25. virtutis rerumque gestarum *fol.* 33. ut supra dixi prætermissus. *Et orditur eâdem paginâ liber II. à literâ* Q *aureo & cœruleo colore insigniter pictâ. fol.* 41. locant contrahendisque negotiis *fol.* 49. bellorum tributum fit conferendum *fol.* 57. lege naturæ prohibemur. *fol.* 65. quatenus manu tenere possunt. *fol.* 73. fecerit. nullum perjurium est. *fol.* 81. vincetur & expugnabitur.

6. *In nostro variè circa Orthographiam peccatur. Sic fol. 13. legitur* Rethorum. Maratone. Termophilis. Leutris. Stertode. aput. † *p.* 14. nichil. *aliquoties ut & fol.* 79. *& alibi. Sic fol.* 41. Thiberius *fol.* 42. Pompeyus.

7. *Lemmata illa Græca, quæ in Paradoxis occurrunt, miserè sunt ‡ depravata.*

8. *Itidem semper repetitur* ∥ hiis *pro* iis. E *simplex pro* AE *diphthongo: unde adducor, ut credam in illo epigrammate* [id est, epigraphâ vel inscriptione] *miniato non dici de plumâ areâ, sive quæ sit ex metallo, ut putant Ramus, Salmuth, aliique; sed potiùs de aëreâ, quales sunt illæ avium plumæ, quibus aëra pulsant. Et in versibus epitaphiis loco* Tullius *&* Lamia *semper legitur in nostro* Tulius *&* Lanna.

9. *Etiam videri potest, utrùm quævis pagina habeat lineas XXVIII. quot scilicet noster codex ubique cum latissimo margine exactè repræsentat.*

Cæterùm mihi mirum videretur adeò festinatas fuisse istorum Officiorum diversas editiones in ipsis exordiis typographiæ, ubi vix tanti fuisset uni libro adeò immorari. Et tamen illud omnino persuadet summa differentia epigrammatum miniatorum, quæ sunt in codicibus Augustano & nostro, si Salmuth vera tradit. Nam in isto 1. mentio fit patriæ hujus Petri. 2. annum præfert 1466. *& non* 1465. 3. *addit diem* 4. *Mens. Feb. qui in hôc non reperitur. Et valde nôsse gestio, num hæc diversitas sit tantùm in epigrammate, manente in pari statu reliquâ corporis architecturâ nécne.*

1 Melch. Adam. in Vit. Guttemb. Sed antiquius Crusii quàm Adami testimonium attulit M. Ge. Frid. Magnus in disquisit. Vide Tenzel. Mon. unterred. 1692. p. 667. & aliud ex Achill. Gassar. Ibid. p. 695. 696.

* Lege Annal. Typograph. Tom. I. pag. 60. Nam vidi & contuli utrumque exemplar 1465. & 1466.

† Contra Orthographiam non peccatur in *aput* & *nichil*. Antiquos enim ita scripsisse nemo non novit.

‡ Lege Annal. Typograph. Tom. I. pag. 61.

∥ Quod in antiquioribus editionibus frequens.

3

Biblia GERMANICA: *apud Jo. Bemler.* [1] fol. Aug. Vind. 1467.

I

S. AUGUSTIN. de CIVITATE DEI: *M. CCCC. LXVII. Pauli II. tertio; tertio regnante Frederico; Indict. XV.* 12. *Junii. Deo gratias.* [2] fol. . . . . 1467.

2

Clementis quinti opus Constitutionum clarissimum: *alma in urbe Maguntina inclite Nationis Germanice, quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donoque gratuito ceteris terrarum Nationibus preferre illustrareque* [3] *dignatus est, artificiosa quadam adinventione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum & ad eusebiam Dei industrie est consummatum per Petrum Schoiffer de Gernshem anno Dominice incarnationis M. CCCC. LXVII. octava die mensis Octobris.* (Ad finem adduntur) Regula Sti Francisci: Constitutio execrabilis Johannis Pape XXII. dat. Avenione. XIII Kln. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo. fol. Moguntiæ. 1467.

THOMÆ Aquinatis SECUNDA SECUNDÆ: *hoc opus preclarum alma in Urbe Maguntina inclite Nationis Germanice, quam Dei clementia alti ingenii lumine donoque gratuito ceteris terrarum Nationibus preferre illustrareque dignatus est, artificiosa quadam adinventione sic effigiatum & ad eusebiam Dei industrie est consummatum per Petrum Schoiffer de Gernsheim: Anno Domini M. CCCC. LXVII. die sexta mensis Martii.* fol. Moguntiæ. 1467.

Ciceronis EPISTOLÆ FAMILIARES. (Ad calcem leguntur hæc carmina) *Hoc Conradus opus SUUEYNHEIM ordine miro*
Arnoldusque simul PANNARTZ una æde colendi
Gente Theotonica Romæ expediere sodales.
In domo Petri de Maximo.
M. CCCC. LXVII. fol. ROMÆ. 1467.

Fran-

1 De hâc rarissimâ editione German. celeberr. Dieter. van Stade in specimine lectionum antiq. Francicar: p. 22. & Jo. Fabric. Biblioth. Histor. part. I. p. 24. Priori loco citatus Domin. de Stade testatur sibi horum Bibliorum *exemplar ad manus fuisse*, atque ex eodem Decalogum German. ex Exod. c. xx. pag. 23. exhibuit. Lege etiam Long. Biblioth. Sacr. Tom. 2. p. 186.

2 Quamvis nullum loci aut typographi indicium appareat; quantum tamen conjecturâ assequi possum, hujus character cum charactere Lactantii in Monasterio Sublacensi ann. 1465. excusi prorsus idem est.

3 Mira hæc syntaxis [*Dei clementia dignatus est*], quæ antea & mox in simili subscriptione occurrit, temporum illorum barbariem nondum penitus expulsam redolet.

Francisci FLORII de amore Camilli & Æmiliæ Liber; item alius Libellus de duobus amantibus ex Boccachio; Leonardo Aretino interprete. [1] *Prid. Cal. Januar.* 4to. *in domo Archiepiscopi* TURON. 1467.

S, Augustin. de Civit. Dei: *per Conrad. Sweynheim & Arnold. Pannartz.* (cum iisdem ad calcem versibus, qui priùs ad Cicer. Epistol. 1467. leguntur.) [2] fol. ROMÆ. 1468.

Lactantii Institutiones: (cum prædictis ad libri finem versibus) *in domo Petri de Maximo. M. CCCC. LXVIII.* [3] fol. Romæ. 1468.

D. HIERONYMI EPISTOLÆ; duobus voluminibus; cum his ad finem versibus:

Aspicis illustres, lector, quicunque libellos,
Si cupis Artificum nomina nôsse, lege.
Aspera ridebis cognomina Teutona forsan:
Mitiget Ars Musis inscia verba virûm.
Conradus Sweynheym, Arnoldus Pannartzque magistri
Romæ impresserunt talia multa simul.
Petrus cum fratre Francisco Maximus, ambo
Huic operi aptatam contribuere domum.
M. CCCC. LXVIII. [4] fol. Romæ. 1468.

Sancti

1 De hôc libro priùs dictum est; sed de eodem insuper Vir clariss. Dominus de la Monnoye in epistolâ ad me missâ habet hæc: *Duas hujus libri editiones eodem tempore Turonis in domo Guillermi Archiepiscopi Turonensis confectas vidi; unam penès Baronem Hohendorfium, alteram in collegii Mazarinei bibliothecâ, ambas in* 4to. *illam eleganti & nitido charactere, hanc Gothico. Libelli meminit in epitome Bibliotheca Gesneriana Simlerus his verbis, parum accuratis*; Francisci Florii de amore Camillæ & Æmiliæ.

In Bibliothec. Menarsian. p. 142. n. 1840. habetur hic liber: *Ovidio Metamorphos. volgare: per Joan. Rosso Vercellenze. Venet.* 1467. *fol.* Sed manifestus error est in numeris 1467. pro 1497.

2 Joan. de la Caille. pag. 16. hunc librum rejicit ad annum 1467. notâtque ab eo & *Cicer. Epist. famil.* characteres *sancti Augustini* & *Ciceronis* vulgò vocatos sua nomina sumpsisse. At. S. August. *de Civit. Dei* ann. 1467. nullum typographi nomen exhibet; qui verò anno 1468. prodiit, à Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz in domo Petri de Maximis excusus est.

3 In libri initio post capitum singulorum argumenta sequuntur Lactantii *Errata, quibus ipse deceptus est, per fratrem Antonium Raudensem Theologum collecta.* Deinde *His carminibus frater Adam Genuensis increpat fratrem Anthonium:*

Hic male corripuit stolidis Antonius ausis
Auctorem: in variis causa pianda locis.
Non erat in tenebris errantis imaginis astrum
Dicere: vel nitidum luce carere jubar.
Denique cum sancta Ecclesia pia lumina constet
Obsequio ex tanto conticuisse viro.
Tu vero eloquio lingua interdicta Latine;
I cubitum: nam te pensitat eleborum.

En, lector, Latinæ illis temporibus poëseos & elegantiæ specimen. Adversus istum Antonium Raudensem scripsit Laurentius Valla.

4 Ex epistolâ volumini primo præfixâ. —— *Pater beatissime Paule Secunde* ——

Id

Sancti Jeronimi exposicio in simbolo apostolorum ad papam Laurencium: *impressa. Oxonie & finita anno Domini M. CCCC. LXVIII. XVII die Decembris.* 8vo. OXON. 1468.

*Id in Auli Gelii: id in * Herenai Lugdunensis epi. libris: id in plerisque aliis egi. Nuperrimè cùm divi Hieronymi libellos epistolasque* —— *ex diversissimis codicibus priùs collectas in certum ordinem à doctissimo patre Theodoro Tarvisino episcopo redactas, qui apud tuam sanctitatem, dum in mortalibus ageret, Apocrysarii munus referendariique cum magnâ commendatione semper implevit, amici quidam ad me delatas impendio poposcissent, ut meâ diligentiâ emendatiusculè redderentur* &c. Ex epistolâ volumini secundo præfixâ. *Ante omnia* —— *Deo & Sanctis ejus* —— *secundo loco tibi, pater beatissime Paule II. Pont. Max. studia mea jamdudum dedicavi, sacrosanctóque tuorum fratrum collegio amplissimo* &c. *Prius divi Hieronymi epistolarum partem ferè dimidiam cum illius opusculis mediocri meâ diligentiâ emendatam in manus hominum misimus; nunc alteram partem, in quâ ferè reliqua ejusmodi omnia collecta sunt, tradimus. Tertium volumen quomodo perquiramus, in quo quicquid reliquum divini hujus doctoris scriptorum invenitur, post illa redigatur, solerti animo meditamur.* &c. *Missa Hebraica feci* —— *Latina codicum diversitate* —— *amicorum consultatione* —— *mediocriter redintegravi.* &c. *In Græcis consului cùm alios, tum Theodorum Gazam* &c. *Sciebamus nonnullos præstantis authoritatis viros, inter quos est Pontificii juris decus egregium Joannes Andree Bononien. qui veneratione atque admiratione multâ Hieronymum suspiciens ægerrimè ferebat* —— *quædam tanto doctori tribui, quæ ex illius officinâ nequaquam prodiisse possent judicari.* &c. *Aures habemus non omnino inelegantes, aliquanto forsitan ab ejus hominis judicio alienas, qui aliquando nescimus quo instinctu ausus est lite nondum contestatâ de nostris studiis præcipitare sententiam: qui quidem meo judicio multum nequicquam sapit; quoniam sibi nondum est sapiens: quis ille hominum fuerit, ab eo malim quàm à me pronuntiari.* —— *Accipite brevibus, quod optatis; dignissimum fuit necessariúmque maximè à sacrorum doctorum majestate incipere; veluti anima & vita ferculis potioribus. Ea nunc tanquam Dei mensas atque altaria bellariis quibusdam ac floribus conspergentes, studiorum quoque humanitatis difficiliores elegantioresque in eo genere autores delegimus: A. Gelium, Macrobium, Apuleium, Platonis defensionem, ac denique † Declamationes quasdam elegantiores; quibus nonnullas ejus generis doctrinæ appendices forsitan copulabimus. Horum quinque autorum, ceu quinque lapillorum pretiosissimis gemmis corollam quandam studiosis in correctionis auro fabrefecimus, quam qui eruditionis suæ capiti imposuerit, absque controversiâ multiplici varietate elegantiâque fulgebit.* &c. *Vos pro paupertinis ingenioli mei exigui, laboris verò maximi, próque magistris nostris Conrado Arnoldóque characterum opificibus, qui nostros conatus effingunt, humilibus ac devotis orationibus Deum rogabitis, ut successum nobis præbeat cupidis tam divina vobis volumina quàm humana præparare. Valete, amantissimi atque optatissimi lectionum comites & castæ Latinitatis studiosi.* Ad calcem secundi voluminis sic; *Eusebii Hieronymi doctoris eximii secundum epistolarum explicit volumen, anno Christi M. CCCC. LXVIII. Indictione primâ. die verò XIII. mensis Decembris. Pontifice maximo Paulo regnante secundo, anno ejus quinto. Romæ, in domo magnifici viri Petri de Maximo.* In hâc epistolarum Hieronym. editione, quæ vocabula occurrunt Græca, iisdem excuduntur characteribus, quibus in Aul. Gell. ann. 1469.

1 Reperitur hic liber in bibliothecis Bodleianâ & Harleianâ. Volumen est in 8vo. nam in octerniones complicatur. Signaturæ

* Aul. Gellius anno 1569. prodiit. At Irenæi opera à Joan. Andreâ Aleriensi edita non novi. De his tamen aliquando edendis cogitavit.

† Gellius & Apuleius prodiere ann. 1569. Defens. Platon. sinè anni notâ. Macrobius non ab his impressoribus, sed à Nic. Jenson editus est ann. 1472. De his autem declamationibus mihi nil certum est.

JUSTINIANI INSTITUTIONES cum glossâ: *Presens Institutionum preclarum opus alma in urbe Moguntina inclite nationis Germanice; quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donoque gratuito ceteris orbis nationibus preferre illustrareque dignatus est; non atramento omni, non plumali canna neque aerea, sed artificiosa quadam adinventione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum & ad eusebiam Dei industrie est consummatum per Petrum Schoyffer de Gernsheym anno Dominice incarnationis millesimo CCCC. LXVIII. vicesima quarta die mensis Maii.* [1] fol. Mogunt. 1468.

RODERICI Zamorensis SPECULUM vitæ humanæ: (cum versibus suprà allatis) *Hoc Conradus opus* &c. *In domo Petri de Maximo. M. CCCC. LXVIII.* fol. Romæ. 1468.

Ciceronis DE ORATORE libri tres. *Finiti & continuati sunt supradicti libri M. T. C. Roma per Ulricum HAN de Wiena anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo. die quinto mensis Decembris.* fol. Romæ. 1468.

3

Theodorus Spanduginus Cantacusenus de origine & moribus Turcarum. [2] 8vo. [Florentiæ 1468.]

Plinii Historia Naturalis [3] [Veronæ 1468.]

[L]

Octernionum sunt tres, a, b, c. Character est Gothicus, quali utebantur typographi Moguntini. Nullæ reclamantes & ciphræ. Hæc autem expositio (uti in duobus illis, quæ modò memoravi, exemplaribus manu adscriptum est) Ruffini est, non Hieronymi (ut titulus præfert.) Neque sanè Hieronymus voluerit papam agnoscere Laurentium, qui se in cathedram intrusit. Præterea dubito, an Hieronymi (qui anno 420. obiit) tempora cum Laurentio (qui anno 499. factus est antipapa) possint conciliari. Consule chronologos Calvisium & Ricciolium.

1 Notanda est hæc affectata Moguntinarum subscriptionum grandiloquentia, syntaxisque insolens prorsus & ἀσύντακτος: quæ; cùm toties repetatur, Moguntinis illis videtur mirè placuisse.

2 Affert Bunemannus ex Catalog. prim. Bonavent. Vulcan. p. 67. n. 28. Sed hanc extare editionem ut credam, haud facilè adducor. Lego in Biblioth. Tellerian. p. 272. *Commentari di Theodoro Spandugino dell'origine e costumi de Turchi. In Fior. Torrentino* 1551. *in* 8vo.

3 Hanc Bunemannus citat ex Fabricii Bibliothec. Latin. qui (p. 608.) profitetur se sequi Beughemium; cui (in Incunabul. Typogr. p. 110.) disertè illa memoratur: *Historia Naturalis libri XXXVII. noctibus & horis subcisivis conscripti. Verona.* 1468. Si autem hanc extare disertè negaverim, meam opinionem testimonio tuebor non infirmo: quippe Johannes Veronensis verbis disertis affirmat *se in suâ patriâ primum impressisse* 1472. Vide Valturium eo anno excusum. Sed in isto Beughemii libro tot passim occurrunt (quod facillimè evincam) errata, ut, qui ei fidem re non diligenter examinatâ adjunxerit, illius profectò credulitatem magìs quàm fidem suspiciam. Præterea si Plinius Veronæ anno 1468. prodiisset, quomodo versuum editioni Spirensi anno 1469 adjectorum author quereretur, quòd hunc *tam rarum lector vix habere* potuerit? At in Catalog. Biblioth. Ultraject. fol. 76. (teste Bunemanno) legitur *Plinii Histo-*

4

[L] Joh. CHRYSOSTOMI Homiliæ in Matthæum, Latinè; Georgio Trapezuntio interprete: *per Johan. Fust.* fol. Mogunt. 1468.

I

Biblia Latina: per IOHANNEM de AVERBACH.[1] fol. REUTLINGÆ. 1469.

APULEIUS; & ALCINOI introductio in doctrinam Platonis, Episcopo Tropiensi [Petro Balbo Pisano] interprete: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann. in domo Petri de Maximis.*[2] fol. Romæ. 1469.

Cicer. Offic. Paradox. de AMICITIA & SENECTUTE: (cum versibus, qui supra) *Hoc Conradus opus* &c. *die XXIIII Januarii, in domo magnifici viri Petri de Maximo.*[3] fol. Romæ. 1469.

Ejusd. TUSCULANÆ QUÆSTIONES: *per Ulricum Han de Wienna*

Historia Naturalis: per Jo. Spiram. fol. Venet. 1468. Ubi si nullus sit numerorum error (in quem lapsus est facilis; LXVIII. pro LXVIIII,) nihil obstat, quin eidem editioni anni duo, alter alteri proximus, (uti priùs in Cicer. Offic. LXV & LXVI) adscripti fuerint. Imò vidi (quod suo loco observabo) duas Cicer. Epistol. Familiar. editiones à Joanne de Spirà emissas anno eodem M. CCCC. LXVIIII. quæ inter se discrepant. Quod (si quid conjectare liceat) evenisse probabile est per foliorum aliquot, quæ ad examen revocare & recudere visum fuerat, dispunctionem.

In Bibliothec. Bentes. part. 3. p. 38. n. 206. memoratur *Francisci Mataratii de componendis versibus hexametro & pentametro opusculum.* 4to. *Venet.* 1468. Ubi forsan pro 1468 reponendum est 1486; nam alius liber, qui cum hôc in eodem catalogo recensetur, excusus est Venetiis 1485. Hoc opusculum Francisci *Maturantii* (quod verum est illius nomen) vidi excusum Venetiis 1491. de quo suo loco. Minimè tutum est Catalogis temere confidere, nisi ubi plures in eâdem re conveniunt; aut quod in iis reperitur, probabilibus fulcitur argumentis. Authoris notatio non satis distinctè descripta, vel patria pro impressionis loco usurpata; numeralium figurarum inversio, transpositio aut confusio; & alia plurima, quæ ad fidem faciendam necessaria sunt, omissa aut perperam enuntiata, dubitationi locum relinquunt; & disquisitionis ulterioris necessitatem injungunt magis, quàm assensum præsentaneum merentur. Catalogi sunt diversi generis; bibliothecarum alii publicarum in perpetuum literatorum usum repositi; privatarum alii officinarum aut hominum defunctorum ad præsens emptorum commodum destinati: majorque illis quàm his cùm plerumque soleat adhiberi accuratio, ideo & major debetur fides.

1 Vide *Chevillier*, pag. 77. *Caille*, p 26. *Long*, Biblioth. Sacr. p. 576 Citat *Buneman.* ex Saubert. Noriberg. Bilioth. p. 117. & *Hallervord.* Biblioth. Curios. p. 37.

2 Hanc Editionem curavit Cardinalis BESSARION: eámque ISAACUS CASAUBONUS (in suis ad APUL. *Apolog.* castigationibus) omnium non modò primam laudat, sed & minimè correctorum manus expertam & proinde minùs corruptam; idémque putat illum, qui tot monstra post illam Editionem primus protulerit, fuisse BERNARDUM *Philomathem Pisanum*, qui eam Editionem curavit, quæ anno M. D. XXII. FLORENTIÆ prodiit.

3 Adduntur etiam duodocim sapientum versus positi in Epitaphio CICERONIS.

ennâ M. CCCC. LXVIIII. die primo Aprilis. (Ad calcem eodem charactere adduntur) Paradox. de Amicit. & Seneƈt. & Somn. Scipionis. fol. Romæ. 1469.

Ejusd. Epistol. Familiares: (cum his ad finem versibus)

Primus in Adriaca formis impressit aënis
Urbe libros SPIRA genitus de stirpe JOHANNES,
In reliquis sit quanta, vides, spes, lector, habenda,
Quom labor hic primus calami superaverit artem.
M. CCCC. LXVIIII. [1] fol. Venetiis. 1469.

Plinii Naturalis Historia: (Ad calcem libri hæc)

Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberet,
Quique etiam fractus pene legendus eram;
Restituit Venetis me nuper Spira Johannes;
Exscripsitque libros ære notante meos.
Fessa manus quondam, moneo, calamusque quiescat:
Namque labor studio cessit & ingenio.
M. CCCC. LXVIIII. [2] fol. Venetiis. 1469.

Cæsaris Commentarii: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pan.* (cum Epistolâ Joh. Andreæ episcop. Alerienſ.) *M. CCCC. LXIX. XII. Maii. in domo Petri de Maximis.* fol. Romæ. 1469.

Lucanus: (cum Epistol. Jo. Andr. ad Paul. II. Venet. & in finem versib. iisd. qui prius) *Hoc Conradus opus.* &c. [3] fol. Romæ. 1469.

Au-

1 Ex hâc inscriptione colligi potest hunc Librum à Johanne *Spirensi* primum impressum fuisse. Quin etiam videtur Johannes *Spirensis* affirmare se *primum* Venetiis Typographiam exercuisse. Quod si verum sit, Nicolaus Jenson (de quo antea dixi) Librum (ut ibi conjeceram) Venetiis anno 1461. imprimere non potuit. Ergo, nisi vitium sit in numeris, (quod vix est, cur in Typographo tam diligente admittamus) aut Liber ille ab eo alibi quàm Venetiis impressus est, aut Johannes *Spirensis* sibi plus justo arrogavit. Nec enim hujusmodi jactantia ignota erat antiquis illis Typographis, qui in eadem Arte excolendâ rivales de primatu inter se contendebant; & ambitiosis Librorum inscriptionibus sibi totam quisque & quasi unicam laudem asserebant. Quâ tamen in re Nicolaus Jenson mihi videtur fuisse cæteris modestior. Huic autem potiùs an illi debeatur incæpta Venetiis Typographia, nihil velim intelligi à me tam temere dictum, quin ampliùs deliberandum censeam.

2 De hâc primâ Plinii Editione lege *Memoires de Litterature, Tom. I. Part. II. Artic.* 4.

3 In Lucani vitâ per Pomponium *Infortunatum* leguntur hæc: —— *Pharsaliam non finivit; cujus primos ter libros cum uxore correxit; quos inscitiâ depravatos cum reliquis septem Jo. Andreas Antistes Aleriensis diligentissimè nostro tempore emendavit rogantibus Conrado & Arnoldo, qui, ne lingua Romana pereat, libros laudabili inventione imprimunt.*

AULUS GELLIUS [NB. per simplicem liquidam efferri :] *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann. Anno Christi M. CCCC. LXIX. Paulo regnante II. Anno ejus Pont. V. die verò XI. mensis Aprilis. In domo Petri de Maximis.* fol. Romæ. 1469.

TITUS LIVIUS : [cum versibus] *Aspicis illustres* &c. [1] fol. Romæ. . . .

Cornel. TACITI ANNALES : [cum his in fine versibus]

Cæsareos mores scribit Cornelius ; esto
Iste tibi codex ; historiæ pater est :
Insigni quem laudem feret gens postera, pressit
Spira premens, artis gloria prima suæ. [2] fol. . . . . . .

DION. CHRYSOSTOMI Oratio de REGNO, Latinè ; Francisco de *Picolhomineiis* interprete. [3] 4to. . . . .

2

Ciceronis Epistolæ Familiares : *per Joan. de Spirâ.* [4] fol. Venet. 1469.

Ejusdem Eædem ; Jo. An. episcopus Aleriensis recognovit : [cum ver-

1 Hanc LIVII editionem à se recognitam Episcopus *Aleriensis* PAULO II. & MARCO S. MARCI Cardinali dedicat. Nullum licèt gerat anni indicium, conjicio prodiisse anno 1469. quod *Livii* editio, quæ à *Vindelino* anno 1470 prodiit, eandem, quam illa, habeat Episcopi *Aleriensis* Epistolam. Oportet itaque huic illam antecessisse : cúmque illa ROMÆ, hæc VENETIIS excusa fuerit, haud facilè credam utramque eodem annò exiisse.

2 Hanc editionem anno 1468 prodiisse autumat *Chevillerius* : referre tamen malo ad ann. 1469. quo JOHANNES *de Spirâ* CICERONIS Epistolas à se editas *laborem primum vocat.* Idem, cùm se *suæ artis gloriam primam* appellat, videtur sibi plusculum, quàm par erat, arrogare. Ista tamen propriis laudibus indulgendi culpa non tota in typographos transferenda est ; sed in ejus partem vocandi sunt eorum temporum poëtæ, qui epigrammata in hujus vel illius typographi laudes, prout cujusque animo collibitum erat, componendo suum ingenium exercebant. Lege NAUD. *Addit. à l'Histoire de* LOUIS XI. *Ann.* 1713. *p.* 138.

3 Hic liber in calce nullam habet loci, typographi, annive notationem : Sed in initio epistola FRANCISCI de PICOLHOMINEIIS *Senens.* S. EUSTACHII Cardinalis ad MAXIMILIANUM FEDERICI III. filium data est *ex Urbe, Kal. Jan. anno M. CCCC. sexagesimo nono.*

4 Hanc editionem ab aliâ, quæ suprà eodem hôc anno eodémque typographo data memoratur, differre probat paginarum collatio ; tum hæc etiam, quæ ad calcem excusa sunt, carmina.

Hesperia quondam Germanus quisque libellos
Abstulit : en plures ipse daturus adest.
Namque vir ingenio mirandus & arte Johannes
Exscribi docuit clariùs ære libros.
Spira favet Venetis, quarto nam mense peregit
Hoc tercentenum bis Ciceronis opus.
M. CCCC. LXVIIII.

verſibus, *Aſpicis illuſtres* &c. *Huic operi aptatam* &c.] *M. CCCC. LXIX. Prid. Non. Novemb.* fol. Rom. 1469.

Ejusdem de Oratore Dialogi tres; Brutus de claris oratoribus; Orator ad Brutum: *M. CCCC. LXIX. duodecimo menſis Januarii; in domo Petri de Maximo.* fol. Rom. 1469.

3

Thom. Aquin. Quart. Scriptor. *per Petr. Schoiffer de Gernsheim.* [1] fol. . . . . . 1469.

4

ATHANASII Alexandriæ Archiepiſcopi Enarrationes in Epiſtolas S. PAULI. [2] Romæ. 1469.

[S] D. Thomæ Summæ Theologicæ Secunda Secundæ: (cum tâdem ad calcem ſubſcriptione, ac ann. 1462. ſed charactere rubro) *anno M CCCC LXIX opus à Petro Schoiffer impreſſum.* fol. Mogunt. 1469.

BLA-

1 Ex Biblioth. Norib. Saubert. p. 117. citat Bunemannus; uti & *S. Gregorii Expoſitiones in Jobum, ſive Moralia. fol.* 1469. *ex* Biblioth. Rothean. part. 1. p. 9. n. 315. & *Albert. Magn. in Phyſic. Ariſtot.* 4to. *Colon.* 1469. ex Catalog. Birderii. C. 2. Sed fide interim meâ ſuperſedeo, donec hæ aliæque plurimæ editiones, quæ unico Catalogorum testimonio nituntur, in conſpectum prodeant. Eas tamen ſilentio diſſimulare nolui ut in easdem inquirendi anſa præbeatur. Lectorem autem exoratum velim, ut mihi in iis, quæ ex catalogis exſcripta & ad me transmiſſa ſunt, ſæpius forſan allucinanti veniam indulgeat, cùm ea hujusmodi Catalogorum hìc allatorum copia non ſuppetat, ut locos indè depromptos examinem.

2 P. M. Cette edition eſt rapportée [par Gesner. Biblioth. fol. 98. 167. &c. Epit. Gesner. p. 87. 790. Poſſevin. Appar. Tom. II. p. 475. Labbe de Script. Eccleſ. Tom. II. p. 415. &c.] ſous le titre ſuivant. *THEOPHYLACTI Bulgariæ Archiepiſcopi in omnes D. PAULI Epiſtolas Enarrationes, Chriſtophoro PORSENA Romano interprete: excuſa primò Romæ tempore Sixti, cui interpres id nuncupavit, anno* 1469. Si cette édition s'eſt faite ſous SIXTE IV. dont il s'agit ici, il faut qu'elle ſoit plus nouvelle aumoins de deux ans, car ſon Pontificat n'a commencé qu'en Aouſt 1471. Si elle eſt effectivement de 1469. & dediée à ce Pape, comme l'inſcription le porte, & comme tous les Auteurs en conviennent, il faut, que cette dedicace ſe ſoit faite, lors qu'il n'étoit encore que Cardinal, & que ces Auteurs ne lui donnent le titre de Pape que par anticipation, comme l'ayant en effet obtenu depuis. Quoiqu'il en ſoit, le titre eſt exactement tel, que je l'ai tranſcrit; & tous les Auteurs le rapportent ainſi, ſans s'objecter la moindre difficulté ſur l'anachroniſme, qui s'y trouve. Mr. Fabricius [Biblioth. Græc. Vol. VI. p 288.] qui ajoute, que cette édition eſt in fol. en nomme mal le traducteur *Chriſtophorus Perſona.* Il eſt certain, que ſon vray nom eſt *Porſena*: & Elſius, qui l'a inſeré dans ſon Catalogue des Ecrivains de l'Ordre de St. Auguſtin, comme Religieux de cet Ordre, ne le nomme point autrement. Voyez ce qui eſt dit ſous 1496. Article *Athanaſ.*

Blason de todas las insignias del universo. [1] fol. . . . . . 1469.

Nicolai Auximani Supplementum ad summam Pisanellam. [2] 4to. Venet. 1469.

I

Lactantius: per Conr. Sweynh. & Arn. Pann. [3] fol. Rom. 1470.

Eusebii Præparatio Evangelica, Latinè, Georgio Trapezuntio interprete: *per Nicol. Jenson.* [4] fol. Venet. 1470.

D. Hieron. Epistol. 2 Vol. *per Conr. Sweyn. & Arn. Pann.* [5] fol. Romæ. 1470.

Eædem; 2 Volum. *per Petrum Schœffer.* [6] fol. Mogunt. 1470.

S. Au-

1 In libro [Le veritable Art du Blason par Cl. François Menestrier de la compagnie de Jesus. 8vo. à Lyon chez Benoist Coral. M. D C. LXXII. pag. 30.] leguntur hæc. „ ——— Gracia Dei Roy „ d'armes d'Espagne composa en rimes „ Espagnoles, qu'ils appellent *redondillas*, „ *Un Blason general de todas las insignias* „ *del Universo*. Et Argote de Molina dit „ de luy, *que cunque en alguno a certo, en* „ *las mas se vio lo poco que sabio.* Il est „ allegué par la plûpart de ceux, qui ont „ écrit des familles d'Espagne. Je ne l'ay „ point veu en original, & il est si rare, „ que quelques uns le tiennent pour suspect, parce que bien de gens l'ont „ cherché sans le pouvoir trouver: & on „ lui fait dire des choses, à quoi il n'a jamais pensé. Cependant on dit, qu'il a „ été imprimé *à Coria par maistre Barthelemy de Lille Flamand en l'an* 1469. „ Il estoit Heraut d'armes du roy Ferdinand le Catholique.

Ferdinandus Catholicus cœpit regnare 1474. Vide Chronolog. Reformat. Ricciol.

2 Valent. Ernest. Leschœrus recenset hunc librum teste Oleario & aliis.

3 Cum præfatione Jo. Andr. ad Pontif. & versibus in fine, *Aspicis illustres* &c. In epistolâ Jo. Andreæ leguntur hæc verba: ——— *sumant studiosi per nostros ingenuos opifices Lactantium Firmianum semel ab iis iterumque impressum: nonnullis in locis veriorem.*

4 Cum hôc octasticho in editionis laudem.

Antonii Cornazani in laudem Artificis Carmen.

Artis hic & fidei splendet mirabile numen,
Quod famâ Autores, auget honore Deos.
Hoc Jenson Venetâ Nicolaus in Urbe Volumen
Prompsit, cui felix Gallica terra parens.
Scire placet tempus; Mauro Christophorus urbi
Dux erat: aqua animo Musa retecta suo est.
Quid magis Artificem peteret Dux Christus & autor.
Tres facit æternos ingeniosa manus.
M. CCCC. LXX.

5 Cum Epistol. Jo. Andr. ad Pont. Max.

6 Habetur in S. Victor. Bibliothec. Paris. in pergameno.

Epistolare beati Jeronimi cum introductorio per virum famatum in hâc Arte Petrum Schoiffer de Gernsheim.

In fine introductorii hoc distichon legitur;

Nunc memoris memor esto tui, Jeronime Sancte,
Ne pereat, Christo veniam pro crimine dante.

Et in fine Libri,

Jam decet, ut nostris concordent ultima primis.
Sit decus illi, qui dedit hoc opus initiare;
Et qui finire dedit ipsum, sit decus illi.
Est decus Ecclesiæ pugilis tot scripta tenere:
Si quibus intendas, est decus Ecclesiæ.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Johannem & VINDELINUM de Spirâ, fratres* * fol. Venet. 1470.

Idem de Eâdem: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* * fol. Romæ. 1470.

S. CHRY-

*Igitur Sophronii Eusebii Jeronimi, Orthodoxi Ecclesiæ Christi propugnatoris clarissimi, liber Jeronimianus, aut, si mavis, quod & ipse velim, liber Epistolaris explicit; ut dignitas Jeronymiani egregio viro Joh. Andreæ permaneat, qui hoc ipsum zelo devotionis erga virum sanctum affectus tempore prisco vulgavit in orbem. Est autem præsens opus Arte impressoria feliciter consummatum per Petrum Schoiffer de Gernshem in civitate nobili Moguntinâ, cujus nobilitati vir beatus Jeronimus, * scribens ad Ageruntiam de Monogamiâ, testimonium perhibet sempiternum multis millibus incolarum ejusdem in Ecclesiâ pro fide Catholicâ sanguine proprio laureatis.*

Huic Laudatori reddit Moguntia vicem,
Tot sua scripta parans usibus Ecclesiæ.

Anno Domini M. CCCC. LXX. *die septimâ mensis Septembris, qua fuit vigilia Nativitatis Mariæ.*

Da gloriam Deo.

Hæc omnia, quæ præcedunt, rubricâ imprimuntur. Deinde adjiciuntur hæc manu scripta:

Extrait du Necrologue de l'Abbaye de St. Victor de Paris. 1471. 3. *Kalend. Novembris.*

Anniversarium honorabilium virorum Petri Schoeffer & Conrardi Henlif ac Johannis Fust civium de Moguntiâ impressorum librorum, nec non uxorum, filiorum, parentum, amicorum & benefactorum eorundem. Qui Petrus & Conrardus dederunt nobis Epistolas beati Hieronimi impressas in pergameno: excepta tamen summâ duodecim scutorum auri, quam præfati impressores receperunt per manus Domini Joannis Abbatis hujus Ecclesiæ.

De la Noüe Boüer Bibliothequaire de St. Victor.

Caille, pag. 14. *Il en fut pareillement donné un Exemplaire en velin à la Bibliotheque de* St. Germain des Prez *par le Cardinal* Brissonnet *pour lors leur Abbé*: *& un autre aussi en* 1477. *aux* Celestins *de* Paris, *par* Arturus *de* Montauban *Archevêque de* Bourdeaux, *qui avoit été Religieux chez eux.*

Mentel. pag. 79. *Divi Hieronymi Epistol. Anno* 1470. *Moguntiæ impress. à Petro Schoeffero, Henlifio, & Joanne Fausti filio.*

1 In hujus editionis fine versus sequentes leguntur:

Qui docuit Venetos exscribi posse Johannes
Mense ferè trino centena volumina Plinî,
Et totidem magni Ciceronis Spira Libellos;
Cœperat Aureli, subitâ sed morte peremptus
Non potuit cœptum Venetis finire volumen.
Vindelinus adest ejusdem frater, & arte
Non minor; Adriacâque morabitur urbe.
1470.

Lector non offendetur versu brachycatalectico, de hujusmodi aliísque maculis, quas in illis Epigrammaticis ὑπογραφαῖς Poëtarum fudit incuria, aut Ars tum rudis parum cavit, à me jam præmonitus: ex his modò discat versibus, quot PLINII Historiæ & CICERON. Epistolarum exemplaria anno præcedente, & quàm brevì, excuderit JOHANNES SPIRA, quóque anno obierit; quódque frater VINDELINUS ei succedens AUGUSTIN. *de Civit.* volumen ab illo cœptum absolverit; & postea VENETIIS Artem cum laude non minore exercuerit.

2 In fine adduntur versus, *Aspicis illustres* &c. Hanc Editionem BERNARD DE MONTFAUCON in *Diar.* ITALIC. pag. 255. primam fuisse scribit, cùm tamen (pace viri clarissimi) hanc binæ præcesserint, ann. 1467. & 1468.

* *In Epistol. B. Hieron. ad Gerontiam viduam de Monogamiâ, hæc verba habentur:* MAGUNTIACUM nobilis quondam civitas capta atque subversa est, & in Ecclesiâ multa millia hominum trucidata.

S. CHRYSOSTOMI HOMIL. in Evang. S. IOHAN. Latinè, Francisc. Aretino interprete [1] fol. Romæ. 1470.

Beati LEONIS papæ Sermones: *per Conr. Sweynh & Arn. Pann.* [2] fol. Romæ. 1470.

THOMÆ Aquin. Catena in Evangelia quatuor; Jo. Andreas episcopus Aleriensis recognovit; duobus voluminibus: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* [3] fol. Romæ. 1470.

HISTORIA LONGOBARDICA: [4] fol. *per Conradum WINTERS de Homburch civem.* COLONIÆ. 1470.

Cicer. de Oratore: *per Christophorum VALDARFER Ratisponensem.* fol. Venet. 1470.

Cicer. Epistol. ad ATTIC. BRUT. & QUINT. *per Nicol. Jenson.* [5] fol. Venet. 1470.

Ejusd. Eædem: *per Conr. Sweynh. & Arnol. Pann.* [6] fol. Romæ. 1470.

Ejusd.

1 *Romæ, in St. Eusebii monasterio* M. CCCC. LXX. XXIX. *Octob.* Nomen Typographi non additur; at conjicio forsan fuisse GEORGIUM LAVER, cujus (uti & cœnobii S. EUSEBII) mentio fiet anno 1472.

2 In fine hujus & sequentis Libri, *Aspicis illustres* &c. M. CCCC. LXX. *Caille*, pag. 26. memorat LEONIS I. *Pontif.* Romani *Opera in fol.* Coloniæ 1470.

3 *Impressum Romæ opus in domo Petri & Francisci de Maximis juxta campum Floræ præsidentibus magistris Conrado Sweynheym & Arnoldo Pannartz. Anno M. CCCC. LXX. die VII. Decembris.* Cum versibus, *Aspicis illustres* &c.

4 JACOBI DE VORAGINE *Legenda Sanctorum aurea*, quæ alio nomine dicitur *Historia Longobardica.* At vide Bunemanni notam ad ann. 1480.

5 Epistolæ suis titulis sive eorum, ad quos scribebantur, nominibus destituuntur. In fine hi leguntur versus:

Attice, nunc totus Venetâ diffunderis urbe,
Cùm quondam fuerit copia rara tui.
Gallicus hoc Jenson Nicolaus muneris orbi
Attulit ingenio Dædalicâque manu.
Christophorus Mauro plenus bonitate fidêque
Dux erat. Auctorem, Lector, opúsque tenes.
M. CCCC. LXX.

6 Cum Epistolâ JOHAN. ANDREÆ Episc. *Aler.* ad PAUL. II. & ad finem sic subscribitur;

Romæ, in domo Petri & Francisci de Maximis juxta campum Floræ, præsidentibus Magistris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. M. CCCC. LXX. *S. d. n. dni Pauli II. Veneti Pont. Max. ann. VI. Urbe & Ecclesia florente.* Lectori non erit ingratum, quòd hic epistolam Jo. Andr. Aleriensis exscripsero. *Carthaginenses ad Romanos legati aliquando, pater beatissime Paule II. Venete Pont. Max. cùm à plerisque clarissimorum civium invitati eodem ubique argento acceptos esse se nôssent, dixisse feruntur; verè concordissimam Romanos gentem esse, ubi proceres cuncti eodem uterentur argento. Par aliquid posteros de nobis dicturos reor, dum libros nostros tam multos ac varios veluti unâ & manu & horâ descriptos esse perspicient: totúmque tuæ tribuent virtuti immortali æternaque beatitudini; sub cujus auspicio & numine tantum præstantissimorum voluminum emissum tam parvo tempore mirâ suavitate lectitabunt. Ecce emisimus difficillimum epistolarum Ciceronis ad Atticum opus; & multis in partibus, quòd notis secretioribus & inter paucissimos cognitis scripta sunt littera, non satìs intellectum: in paucitate præsertim exemplariorum; quæ aut non sunt apud liberales eroganda, aut ab invidis communi hominum odio occultantur. Equidem hâc in parte præcipuè adjutus ab elegantissimo dignissimôque fratre tuo sancti Chrysogoni Cardinali Papien. tantum egi, quantum in re tanta difficultatis & tenebrarum*

Ejusd. RHETORIC. & de INVENT. *per Nicol. Jenson.* [1] fol. Venet. 1470.

Plinii Natural. Histor. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pan.* [2] fol. Romæ. 1470.

SAL-

rum potui. Neque fui idcirco segnior in juvandis pro virili studiosis: quod quidam dicuntur mihi (utinam falsò eorum causâ, quicunque sunt) epistolas meas tuo nomini numinique dicatas è fronte librorum detrahere. In quo quod ad me attinet, illis habeo mirificam gratiam; quòd tam benignè de laboribus meis judicant, ut, quantumvìs eos oderint, carere tamen non possint. Quod ad tuam celsitudinem pertinet, propterea ægre fero; quod, quibus temporibus tanta studiis fœlicitas sit exorta, se putant ex hominum memoriâ prorsus abolere. Si labor meus est nausea viris delicatissimis & solis Arabicis mercibus dignis, relinquant eos asperioribus ne dicam rusticis; in alieno libro importunè ingeniosi. Errores si sunt qui mihi inscribi debeant, multum per eos lucror; autoris nomine epistolâ oppressâ celato. Si gratiam mereor, hòc conatu nihil faciunt. Nam neque multi eorum sunt similes: & quisque naturâ nôsse cupit, ubi beneficio referre benivolentiam possit. Si tamen hoc quicquam est, sciant, quas relinquunt epistolas ab impressoribus cum eorum utilitate pluris venundari. Sed quisque nostro vivamus more. Prosim ego omnibus voluntate; illi & mihi tali quoque actione. Nec conscii sibi à me dictum de se putent: per me facillimè latebunt. Si se ipsi prodiderint, judicent viri boni, utri justiùs expostularint. Verùm indecens est longiore epistolâ facundissimam Ciceronis impedire lectionem. Satìs sit mihi te, Pater Sanctissime, scire me superioribus diebus & familiares & ad Atticum Tullii epistolas ad pauperum commoditatem emisisse. Sis igitur ipse perpetuò fœlix: sitque sanctus Dei populus tuo moderamine diutissimè in hôc seculo fortunatus, in futuro tecum sinè fine beatissimus. Datum Romæ anno Dominici natalis. M. CCCC. LXX. Pontificatûs tui gloriosissimi anno VI. Epistolæ habent nomina eorum, ad quos scribuntur; & Græcæ dictiones inseruntur.

1 M. T. *Ciceronis ad Herennium Rhetoricorum novorum* Libri. M. T. *Ciceronis Rhetoricorum veterum libri.*

Emendata manu sunt exemplaria doctâ
Omniboni; quem dat utraque Lingua patrem.
Hæc eadem Jenson Venetâ Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro sub duce Christofero.
M. CCCC. LXX.

2 *Sub Romano Pont. Max. Paul. II. Veneto, impress. Romæ in domo Petri & Francisci de Maximis juxta campum Floræ, præsidentibus Magistris Conrado Sweynheim & Arnoldo Pannartz. Anno Dominici natalis* M. CCCC. LXX. *Pontificatûs ejus felicissimi ac placidissimi* VI. *Johannis Andreæ episcopi Aleriensis ad pontificem summum Paulum Venetum epistola. Properatio omnis jure reprehendi solet, pater beatissime Paule secunde Venete pontifex maxime, iis in operibus, quæ vix satis maturari queunt. Quod ipse cùm multis aliis in rebus sim expertus, in Plinianâ tamen recognitione potissimum: quæ ejusmodi quidem est, ut semper incipi posse, nunquam dignè absolvi ac pro auctoris merito videatur.* &c. *Mirificè juvit conatus meos vir summæ eruditionis ac sapientiæ Theodorus meus Gaza: atque ita quidem ut absque illo neque ego nec (penè dixerim) mundus hoc munus fuerit impleturus* &c. *Juvare potest multis in locis hanc partem.* [scil. historiam] *divini vir ingenii & facundiæ compositissimæ prædecessor tuus Pius pontifex maximus Æneas Senensis nomine: qui recto more pontificum apud Romanos gentiles adhuc maximorum (quod soli maximos annales scriptitabant) historicâ dignitate plurima scripsit elegantissimè simul atque doctissimè.* &c. *Sed age, quid in omnibus hominum inventis tanti unquam fuit, ut cum impressorum nostrorum librariâ arte dignè conferri, & anteferri queat? Quam gloriam æternus Deus tuæ potissimùm fœlicitati tribuit; quod alio quoque loco scripsisse me memini; ut te pontifice maximo id Romæ splendoris & utilitatis advexerit; unde ingenia monumentáque sapientum nullâ unquam sint mundi senectute peritura; unde futura omnis ætas sit incredibiliter sese litterarum genere omni excultura. Quæ industria si fuisset apud veteres, profectò & Plinii nostri*

Sallust. bellum Catilin. & Jugurth. *per Vindelin Spir.* [1] fol. Venet. 1470.
Ejusd. Eadem. [2] fol. . . . . 1470.
Tit. Livii Histor. *per Vindelin. Spir.* [3] fol. Venet. 1470.
Iustini Epitom. Trogi: *per Nicol. Jenson.* [4] fol. Venet. 1470.
Sueton. Tranquill. de XII. Cæsaribus: *per Conr. Sweynb. & Arn. Pann.* [5] fol. Romæ. 1470.
Idem.

nostri excellentissima alia monumenta, & cæterorum cœlestium hominum nostra ætate non desiderarentur. Equidem, pater beatissime, Plinianam recognitionem amplissimo domino meo temporali Galiazfortiæ vicecomiti duci Mediolani inclytissimo statueram tuâ favente majestate delegare. Sed existimavi aliquid me posse addere huic præstantissimo operi; quod sit deinceps illi principi plus præbiturum voluptatis: quare in proximam additionem recognitionémque hoc illi munus reservavi. &c. *Romæ, pontificatus tui fœlicissimi anno sexto. Hereneus Lugdunensis episcopus, item Justinus ex philosopho martyr, item cum divo Hieronymo Eusebius Cæsariensis, seriò posteritatem adjurarunt, ut eorum descripturi opera conferrent diligenter exemplaria & solerti studio emendarent. Idem ego tum in cæteris libris omnibus tum maximè in Plinio ut fiat, vehementer obsecro, obtestor, atque adjuro; ne ad priora menda & tenebras inextricabiles tanti sudoris opus relabatur: instauratum aliquantulùm sub Romano pontifice maximo Paulo secundo Veneto.* Hanc Johannis Aleriensis epistolam & ad urationem transcripsit in suam Plinianam ann. M. CCCC. LXXII. editionem Nicolaus Jenson Gallicus.

1 In fine habetur numerus exemplarium impressorum

M. CCCC. LXX.

Quadringenta dedit formata volumina Crispi
Nunc Lector, Venetis Spirea Vindelinus.
Et calamo libros audes spectare notatos,
Ære magìs quando littera ducta nitet.

2 Hæc Editio nec Locum neque Typographum habet; sed Annum solum in fine M. CCCC. LXX.

3 In hâc Editione denuo exeuditur Episcopi *Aleriensis* Epistola, utì priùs in Editione *Romanâ*. In fine adduntur versus quadraginta sex, cum Apostrophe ad Livium; ex quibus paucos tantùm exscribam:

Proderat haud multum, Livi, abs te scripta fuisse
Maxima si Romæ facta pari eloquio
Quod seu desidiis alio seu crimine quovis
Sive & temporibus cuncta fere occiderant.
Quæque superfuerant opera hæc tam rara videri.
Ut pene ipsorum copia nulla foret. &c.
Et Vindelino debebis tu quoque formis
Egregiè impressit has modò qui Decadas.
Atque ipsas iisdem sævis velut hostibus acri
Bello oppugnatas fortiter eripuit.
Hæc etenim studiis non tantum Romulidumve
Historiis opera quam tibi consuluit.
Et postea

Adde, quod & perpulchra effinxit & optima, cunctis,
Hoc etiam, ut placeant hæc monumenta tua.
Atque tot impressit, totum his jam possit in orbem
Diffundi atque ævum nomen in omne tuum.
M. CCCC. LXX.

4 In cujus fine hæc:

Historias veteres peregrináque gesta revolvo
Justinus: lege me; sum Trogus ipse brevis.
Me Gallus Veneta Jenson Nicolaus in urbe
Formavit, Mauro principe Christophoro.
M. CCCC. LXX

5 Huic Editioni subscribuntur versus,

Aspicis illustres, Lector &c.

Præfigitur Episcopi *Aleriensis* ad Paul. II. *Venet.* Epistola, in quâ se ait recognovisse eo tempore Quintilianum. Quem aliquando ante ann. 1472. à Conr. Sweynh & Arnold. Pann. impressum fuisse constat ex Catalogo Librorum ab illis excusorum suprà sæpius memorato.

Idem [1] fol. Romæ. 1470.

Virgilii Bucol. Georg. Æneid. *per Vindelin. Spir.* [2] fol. Venet. 1470.

Terentii Comœdiæ: *per Antonium ZAROTUM impendio Johannis LEGNANI* [3] fol. Mediolani. 1470.

Prisciani Opera. [4] fol. . . . . . 1470.

Leon. Aretin. de Bello Italico adversùs Gothos: *per EMILIANUM de ORFINIS Fulginatem & JOHANNEM NUMEISTER Theutonicum ejúsque socios.* [5] fol. Fulginei. 1470.

Cicer. Epistol. ad Familiar. *per Emilian. Fulginatem & Joan. Numeister.* [6] fol. . . . .

Cicer.

1 Ad finem leguntur hæc:

Absolutus Romæ in pineâ regione viâ Papæ. Anno M. CCCC. LXX. *Sextili mense. Paul. Venet.* II. *Ann.* VI.

Typographus procul dubio fuit Udalricus Han; quia eo semper utebatur Campanus, cujus ad Franciscum Piccolomineum Cardinal. *Senens.* Epistola huic editioni præmittitur.

2 In fine sic:

M. CCCC. LXX.

Progenitus Spirâ formis monumenta Maronis
Hæc Vindelinus scripsit apud Venetos.
Laudent ergo alii Polycletos, Parrhasiósve,
Et quosvis alios id genus artifices.
Ingenuas quisquis Musarum diligit artes,
In primis illum laudibus afficiet.
Nec verò tantùm quia multa volumina, quantùm
Quòd perpulchra simul optimáque exhibeat.

3 In fine sic

Hoc opus quàm diligentissimè recognitum Johannes Legnanus imprimi curavit Mediolani operâ & impendio suo per Antonium Zarotum. M. CCCC. LXX. XIII. *Martii.*

4 Hæc Editio nec Locum nec Typographum prodit; sed tantum *Ann. Dom.* M. CCCC. LXX. Nitida est & venusta. Eandem editionem vidi sinè anni notatione.

Fabric. in *Biblioth. Lat.* 1712. p. 276. memorat *Libros tres de Vetulâ* (genuinis Ovidii Scriptis rediculè annumeratos) Hexametris versibus descriptos cum præfatione Leonis (Protonotarii sacri Palatii *Byzantini* sub Vatachio Principe) Coloniæ 1470. Et in Supplement. pag. 211. *Martialis ex edit. Georg. Merulæ Alex. Venet.* 1470. fol. Idem forsan, cujus mox fiet mentio.

5 *Emilianus de Orfinis Fulginas, & Joannes Numeister Theutonicus, ejúsque socii impresserunt in domo ejusdem Emiliani Fulginei, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo.* Menagian. Tom. 2. pag. 101. „ Leonard Aretin trouva un manuscrit „ Grec de Procope *de bello Gothico.* Il le „ traduisit en Latin, & fit passer cet ou- „ vrage, comme s'il eût été de lui. Mais „ depuis on trouva d'autres MSS. du mê- „ me ouvrage de Procope, & la super- „ cherie de Leonard Aretin fût decouver- „ te [*lege Fabric. Bibl. Gr. Vol. 6. pag.* 250. „ 251.] „ Machiavel se prit plus adroi- „ tement dans une semblable affaire. Un „ MS. des Apoththegmes des anciens de „ Plutarque luy étant tombé entre les „ mains, il en prit ce qui luy plut davan- „ tage &c. & il entreprit le vie de Castru- „ cio Castracani, & la il mit dans la bou- „ che de son heros la plupart des bonnes „ choses, que Plutarque rapporte des an- „ ciens. Lege Bayl. Diction. pag. 300.

In editione prædictâ dubito, annon vox *Fulginei* indicet *patriam* typographi potiùs quàm editionis *locum*. Nam, nisi fallor, loci nomen est *Fulginium*.

6 Absque anni notâ; sed ad calcem Libri hæc leguntur.

Emilianus auctor Fulginas: & fratres una
Ingenio prestante viri. Numeister & Auctor
Johannes Almanus rectè qui plura peregit.
Tulli ducenta nuper pressere volumina rectè,
Quæ viserat probus Episcopus Aleriensis:
Fulginei acta vides & Laribus Emiliani.

En.

Cicer. Epistol. ad Familiar. [1] fol. . . . . . . 1470.

Cicer. ORATIONES PHILIPPICÆ. *per Udalr. Gall.* [2] fol. Romæ. . . . .

Ejusd. de NATURA DEORUM libri tres; de DIVINATIONE duo; de FATO; de LEGIBUS tres; & ACADEM. Lib. 2. sive LUCULLUS; & Modestus [cujus tamen nomen non exprimitur] de disciplinâ militari: *per Vindelin. Spir.* [3] fol. Venet. . . . .

QUINTILIANI INSTITUTIONES: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* [4] fol. Romæ. . . . .

BESSARIONIS Cardinalis Sabini Nicæn. Patriarch. Constantinop. Libri quinque, & Liber de naturâ & arte adversùs Georgium Trapezuntium Cretensem calumniatorem Platonis Liber: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* [5] fol. Romæ. . . . .

MARTIALIS Epigrammata cum libro de Spectaculis: *per Vindelin. Spir.* [6] 4to. Venet. . . . .

Tit.

En tibi, Lector, informem crassissimæ Minervæ fœtum!

1 Absque Typographo & Loco.

2 Absque Anno: cum præfatione CAMPANI ad *Senensem*; & his versibus in fine Libri;

Anser Tarpeii &c. *Constreperes* &c.
Uldricus Gallus &c. *Edocuit* &c.
Imprimit ille die, quantum non scribitur anno:
Ingenio, haud noceas, omnia vincit homo.

3 Cum hôc Epigrammate:

Raphael Jovenzonius Ister
P. Aluisio Donato patritio Veneto S. S.

Spira, tuum nomen toto celebrabitur orbe,
Quæ Vindelini diceris esse parens
Ordine qui tanto Ciceronis opuscula magni
Imprimit, ut fabrum Palladis esse putes.
Tu quoque Donata stirpis Venetique Senatûs
Gloria Aluisi, tu quoque dicis idem.

In hujus libri initio *Marci Tullii Ciceronis Vita ex dictis Plutarchi breviter excerpta*; deinde sequuntur versus, *Oráque magnanimum* &c. & subjicitur A. D. M. CCCC. LXXI. Ad finem tertii libri de Naturâ Deorum leguntur corrupta hæc verba Græca, θεὶς χρήτιν.

4 Cum Episc. *Aleriens.* ad PAUL. II. Epistol. in cujus fine additur M. CCCC. LXX. Et ad Libri calcem versus: *Aspicis illustres, Lector* &c. Ante SUETONIUM lucem aspexisse QUINTILIANUM credo, quòd Episcopus *Aleriensis* in suâ ad PAUL. II. Epistolâ SUETONII editioni præfixâ scribat *Quintilianum his diebus à se recognitum Artifices nostros* (utì vocat SWEYNHEYM & PANNARTZ) *priùs publicâsse.*

5 Absque anni notatione; sed in fine leguntur versus: *Aspicis illustres, lector* &c.

6 Sinè anni indicio; *Georgio Alexandrino Correctore.* cum hôc Epigrammate:

Raphael Jovenzonius Ister Vindelino
Spirensi ob ejus incredibilem imprimendi
solertiam. D. D.

* *Consummatissimus ille Martialis*
Impressum digitis Videlianis
Hic est: hic lepidus facetiarum
Princeps, & salis Attici Latinique.
Hunc hunc, Lector, emas, tibi futurum
Præclarum Comitem domi forisque:
Istri consilio tui poëta.

Ad calcem; *Georgius Alexandrinus Angelo Adriano Oratori regio Salutem. Legimus scriptores veteres in conquirendis bibliopolis atque librariis, quorum fide ac diligentiâ, quos emissuri essent, libri exscriberentur, non mediocrem curam habuisse.* —— *Quam diligentiam si posteriores servâssent, non adeò acceptus per manus error increvisset.* ——

In

* Versus procephalus.

Tit. Livii Historia; tribus voluminibus: *per Udalric. Gall.* [1] fol. Romæ. . . . .

Justini Epitome Trogi: *per Udalr. Gall.* [2] fol. Romæ. . . . .

Quint. Curtius: *per Vindelin. Spir.* [3] fol. Venet. . . . .

Servii Commentarii in Virgilium. *per Udalr. Gall.* [4] fol. Romæ. . . . .

Roderici Santii compendiosa Historia Hispanica: *per Udalric. Gall.* [5] 4to. Romæ. . . . .

Horatii Opera. [6] 4to. . . . . . .

Plu-

In epigrammatis Martialis adeò frequens & multiplex vitium fuit, ut —— etsi non mediocri eruditione —— viri laborent, plurima tamen tum obscura tum ignota habeantur. Quod opus cùm nuper imprimendum foret, peterentque nonnulli, ut —— id corrigerem — diu equidem repugnavi —— sed —— suscepi onus quod recusare non poteram. —— facilitate nostrâ freti, quod per nos castigatum fuit, id ut publicè enarraremus, effecerunt. —— Legentes —— si depravatum quid fuerit, id mihi vitio non vertant, sed eorum indiligentiam accusent, qui artificio præpositi sunt.

Dominus de la Monnoye in epistolâ ad me datâ observat, Juveniconium à Gyraldo vocari, sed Raphaelem sequi Venetæ pronunciationis flexum.

1 In fine primi & tertii volumin. leguntur hi sex versus; *Anser Tarpeii* &c. *Ingenio.* &c. *Campanus* (quod nomen est doctissimi illius editoris, cujus epistola primi voluminis initio præfixa est.) *Campanus Cardinali Papiensi mea salutem. Tres T. Livii decades librariorum inscitiâ magnâ ex parte depravatas jussu tuo recepi emendandas. Horum ego depravationes multis fretus exemplaribus corrigere aggressus feci, quod tu jussisti, & feci quàm potui diligenter, ut huic novæ miræque industriæ impressorum ipse quoque pro virili auxiliarer; idem facturus in cæteris, quò non modò non careant libris veterum nostri homines, aut emi multo oporteat, sed & magna sit futura copia, & æquè pauperi atque diviti comparari exiguo possint* &c. Hanc editionem ad ann. 1471. aut 1472. refert Fabricius in Bibl. Lat. lib. I. cap. 11. Consule ejus Bibliothecæ editiones 1712. & 1721.

2 Sinè anno; sed in fine, *Anser Tarpeii* &c.

3 Absque anno: sed in fine hæc leguntur:

Loquitur lector ad Vindelinum Spirensem Artificem, qui Q. C. reddit in lucem.
Vindeline, mea priùs hic rediturus in auras
Spiritus, & Corpus linquet inane meum:
Quàm tua nobilitas, virtus, atque inclyta fama
Pectore labatur, candide amice, meo.

4 Absque anno: cum his versibus in fine;

Anser Tarpeii &c.

5 Absque anno. In fine leguntur hæc;

De mandato R. P. D. Roderici † Episcopi Palentini auctoris hujus libri, ego Udalricus Gallus sinè calamo aut pennis eundem librum impressi.

In Libris quibusdam præcedentibus noluerunt Typographi certum impressionis annum definire. Tamen cùm eâdem silentii pertinaciâ suum quoque nomen non celaverint, indè conjecturam duxi hôc circiter tempore, quo in Catalogo inseruntur, Libros illos imprimi potuisse.

6 Ad finem adduntur hi versus;

Hoc quicunque dedit Venusini carmen Horatî,
Et studio formis correctum effinxit in istis,
Vivat; & æterno sic nomine sæcula vincat
Omnia; ceu nunquam numeris abolebitur auctor.

Eò magìs miror hìc omnes impressionis notas omnino sileri, Annum, Locum, imò

† PM. Hujus nomen erat *Rodericus Santius de Arevalo*, qui fuit episcopus Palentiæ & Zamoræ in Hispaniâ diversis temporibus. Idem est, cujus antea fit mentio, ann. 1468. *Roderici Zamorensis speculum Vitæ humanæ.*

PLUTARCHI VITÆ Latine. [1] fol.
* GASPARINI Pergamensis EPISTOLARUM opus [2] 4to.
Luc. Ann. Flori Epitomæ de Tito Livio libri quatuor. [3] 4to.
Salluſt. Conjurat. Catilin. & Bell. Jugurth. [4] 4to.

Guil.

imò & Typographum: quòd verſibus fini appoſitis nec (ut eo tempore Poëſis ſe plerumque habebat) incultis Typographi laudetur induſtria; ejúſque nomini quod interim tacetur, optetur immortalitas. *Æternum nomen* & *ſilentium!* Quæ in terminis ipſis contradictio & pugna! Laudem certè meruit luculentus, quo Liber impreſſus eſt, character. Sed quò mihi excuſa diligenter charta, ſi eadem (ut HORATII verba ipſa paulùm immutando imiter) *ſileat*, quis *bene fecerit*; ipſiúſque Typographi *meritis* ſua *invida obſtet taciturnitas?* Si tamen in re tam ſtudioſè celatâ conjecturæ ſit locus; ZAROTUM fortè hujus impreſſionis parentem fuiſſe ex typorum cum aliis, quos excudit, Libris collatorum ſimilitudine crederem. Id igitur mihi non ægre perſuaſit, ut hôc in loco Librum hunc, vagum licèt & quaſi fœtum à parente ſinè ullis indiciis expoſitum, prolem tamen parenti neutiquam inficiandam, recenſerem: quòd ANTONIUS ZAROTUS hôc anno MEDIOLANI excudere cœperit.

1 Hæ in lucem duobus Voluminibus prodierunt cum CAMPANI ad PICCOLOMINEUM Cardinalem Epiſtolâ: non nominato Anno, Loco aut Typographo. Cùm autem CAMPANUS UDALRICI GALLI prælo uti ſolitus ſit, has in hunc locum non forſàn incommodè rejici poſſe arbitratus ſum. In CAMPANI, quam anteà ex FAERNO dedi, notitiâ PLUTARCHI *Vitas* diſperſas & à diverſis indè Interpretibus *Latinas* factas eum collegiſſe obſervatum eſt.

* Hi decem ſequentes Libri conſuetis Typographiæ notis orbi, *Pariſiis* tamen in *Sorbona* domo ab ULRICO GERING, MARTINO CRANTS, & MICHAELE FRIBURGER, annis circiter 1470. 1471. 1472. excuſi fuerunt: quod ſatìs firmat *Chevillerius* cap. 2. & 3. part. 1 *Origin. de l'Imprim. de* Paris.

2 *Per Johannem Lapidanum Sorbonenſis Schola Priorem multis vigiliis ex corrupto integrum effectum, ingenioſâ Arte impreſſoriâ in lucem redactum.*

De hôc libro ſic Bunemannus. Poſſideo has Epiſtolas cum eâdem (de quâ. Annal. Tom. I. p. 76.) epiſtolâ Ficheti ad Lapidanum: ubi nulla commata aparent, nec *æ*; nec adverbia accentum, nec ablativi pileum habent impoſitum. *Vitiis* ibidem pro more ejus temporis per *e* ſcribitur. Octaſtichum nullum in meo antiquiſſimo ſanè & elegantiſſimo exemplari. Ita finit opus: *Finit Gasparini Pergamenſis oratoris clariſſimi ſuaviſſimarum epistolarum opus per Johannem Lapidanum Sorbonenſis ſcole priorem multis vigiliis ex corrupto integrum effectum. ingenioſa arte impreſſoria in lucem redactum.* Signaturæ hìc non ſub infimo paginæ verſu, ſed potiùs è regione dextrâ ultimæ verſûs extremi vocis. E. G. prima facies alterius folii ita finit ultimum verſum:

—— *Veteris amici* [illegible]

extrema operis ſignatura eſt — *florentiſſimum* [illegible]

Forma eſt major in 4to. & ſingulæ ſignaturæ continent octo folia.

3 *Robertus Gaguinus Lucei Annei Flori lectoribus ſalutem optat.*

Quos nulla in terris concluſerat ora, Quirites
Hac flori obſtrictos parva tabella capit.
Et quaque eximia produxit Livius arte,
Bella, duces, pompas, rite coacta tenet.
Quo vere exemplo vobis ſperate futurum,
Qui fama & quaſtu fertis in astra gradum.
Poſt tumidos niſus, poſt ſæva pericula ſortis,
Ad manes raptos vos brevis urna teget.

4 Fabric. in Biblioth. Latin. edit. ann. 1712. p. 152. affert *Pariſienſem Salluſtii editionem* 1474. 4to. *quam in membranâ excuſam memorat Chevillerius de origine Typographiæ Pariſienſis p.* 36. At verò Chevillerius illum Salluſtium inter libros ſinè temporis certi indicio ante ann. 1473. excuſos.

Guil. FICHETI Alnetani RHETORICORUM Libri tres. 4to.

EPISTOLÆ CYNICÆ; hoc est, Phalaridis Epistolæ à Franc. Aretino è Græco Latinè redditæ. Marci Bruti Epistolæ, cum Mithridatis ad eas rescripto, à † Raimitio in Latinum translatæ. Cratis Cynici Epistolæ Latinæ è Græcis factæ ab Athanasio Constantinopolitano Archiensi Abbate. 4to.

BESSARIONIS Cardin. EPISTOLÆ tres, ad Guil. Fichetum, ad Bessarionem monachum & abbatem. Ejusdem ORATIONES tres, ad Italos de periculis imminentibus, de discordiis sedandis & bello in Turcam decernendo, [1] persuasio ad Italiæ principes ex auctoritate Demosthenis in Oratione pro ferendâ ope Olynthiis adversùs Philippum Regem Macedonum. 4to.

Guill. Ficheti EPISTOLÆ: I. ad Bessarionem Cardinalem. II. ad Sixtum IV. Pontificem Max. III. ad Renatum Regem Siciliæ. IV. ad Joannem Rolinum Episc. Edüensem & Cardinalem sub titulo S. Stephani in Celio monte. V. ad Guillelmum Quadrigarium Parisiens. Episcopum. 4to.

LAURENTII VALLÆ ELEGANTIARUM Linguæ Latinæ libri sex. Ejusdem tractatus de reciprocatione sui & suus. Ejusdem Liber in Errores Antonii Raudensis. Cum Præfatione Petri Pauli Senilis Regis Francorum Secretarii ad Joannem de Lapide, & gratulatoriâ Epistolâ Joannis de Lapide ad P. Paulum Senilem, de Laurentio Vallâ ab ipso recognito. fol.

IACOBI MAGNI Ord. Eremitar. S. Augustini SOPHOLOGIUM. [2] fol.

Roderici Zamorensis Episcopi Speculum humanæ vitæ in duos Libros divisum. [3] fol.

Re-

cusos ibi recenset. Ideóque Fabricius in Biblioth. Lat. edit. ann. 1721. p. 181. illum *Sallustium Parisiis in 4to. sine anni notâ* reponit.

† MON. *Raimitius*, *Ramutius*, *Rainutius*, *Ranutius*, *Ranutinus*, *Remicius*, *Rimitius*, & *Rhinuccinus* (*tot enim modis perversum ejus nomen occurrit*) *non alius est quàm Alamannus vel Alemannus Rinuccinus Florentinus*, *qui*, *præter Æsopi Fabulas*, *Latinè vertit Philostrati Apollonium*, *Hippocratis Epistolas*, *Bruti Epistolas*, *Plutarchi & Luciani nonnulla.*

1 *Chevill.* p. 37. *C'est* l'Olynthiaca I. *de* DEMOSTHENE, que BESSARION *traduit en* Latin *avec des petites notes qu'il fait*, *pour exciter les Princes Chrétiens à prendre les Armes contre le* Turc.

2 Cum hôc epigrammate *ad hujus operis conspectorem.*

Istuc clarorum contendunt dogmata patrum:
Doctos atque bonos ut faciant homines.
At quom non leviter possit percurrere quisquam
Auctores cunctos; multa neglecta manent.
Omnia doctorum quò ergo documenta legantur,
Hunc Jacobus Magni *condidit ecce Librum.*
Tu quoque si bonus esse velis sapiensque videri,
Quod manibus tractas, disce Sophologium.
Quicquid enim veterum tetigit præceptio digna
Mille voluminibus, clauditur hôc opere.

3 Hunc Librum Libris à GERING, CRANTZ

2.

Reverendiffimi Cardinalis Sancti Sixti expofitio brevis & utilis fuper toto Pfalterio : *impreffa 4. Octobris per honorabilem virum magiftrum Udalricum Gallum de Bienna anno dmni millefimo quadringentefimo. Laus Deo.* fol°. Romæ. 1470.

Mamotrectus five primicereus: *arte imprimendi feu caracterizandi per me HELIIAM HELIJE alias de Llouffen canonicum ecclefie ville Ueronenfis in pago Ergowie fite absque calami exaratione vigilia fancti Martini episcopi fub anno mellefimo quadringentefimo feptuagefimo. Deo laus & gloria per infinita fecula feculorum. Amen.* [Hujus editionis character eft admodum fingularis, largus Gothicus, compendiofiffimus & lectu non facilis.] folo. 1470.

Mamotractus [fic mirè variat hujus vocis fcriptio :] *arte imprimendi feu caracterizandi absque calami exaracione fic effigiatus, & ad eufebiam Dei induftrie per Petrum Schoiffer de gernshem in civitate Maguntina feliciter cofumatus; in vigilia Martini, anno dnicæ incarnationis. M. CCCC. LXX.* * fol. Mogunt. 1470.

Bar-

CRANTZ & FRIBURGER impreffis annumerat *Chevillerius* p. 36. cujus tamen verba (pag. 49, 50.) de hôc Libro adjicere fupervacaneum non duco. „ Mr. „ NAUDE' [pag. 139. Edit. 1713.] dit „ que ces *Allemands* fe logerent au Soleil „ *d'Or* rue *St. Jaques*, & mirent premie„ rement fouhs leur preffe le *Speculum vitæ* „ *humanæ* RODERICI Zamorenfis *Epis*„ *copi*, qu'ils dedierent à LOUÏS XI. „ comme un premier & affeuré temoigna„ ge de leur induftrie, fans toutesfois y „ mettre aucune marque, qui pût dénoter „ le temps & l'année de cette impreffion. „ Mais néantmoins nous pouvons affez „ probablement conjecturer, que ce fût „ pour le plus tard environ l'an 1470. par„ ce que &c.] J'aurois bien voulu voir „ cette Epître dédicatoire à LOUÏS XI. „ Il faut qu'elle n'ait été mife qu'à l'Ex„ emplaire qu'ils préfenterent au Roy, & „ qui ne fe trouve plus. Elle n'eft point „ dans les deux, que j'ay vûs, dans celui „ qui eft en *Sorbonne*, ni dans celui qui eft „ aux *Celeftins* de *Paris*. J'accorderois vo„ lontiers, que le *Zamorenfis* fut imprimé „ le premier; n'étoit que le caractere me „ paroit avoir déja beaucoup fervi, & bien „ plus ufé qu'aux Epîtres de GASPARIN. „ Quant à ce qu'il dit que cette impreffion „ fut faite dans la rue St. *Jaques* au *Soleil* „ *d'Or* —— Il n'avoit point vû les Li„ vres qu'on gardoit en *Sorbonne* &c. Et „ parce qu'il avoit vû quelques unes de „ leurs anciennes Impreffions —— qui „ avoient été faites dans la rue St. *Jaques* „ au *Soleil d'Or* &c.

* Beugh. p. 160. Orland. p. 369. Jo. Albert. Fabric. Biblioth. Latin. 1722. p. 739. 675.] „ Mammotractus, aliàs Mammo„ trectus, rectiffimè Mamotrepton [Præf. „ *quia morem gerit talis decurfus pædagogi*, „ *qui greffus dirigit parvulorum*, *Mammo*„ *trectus poterit appellari.* Quafi μαμμό„ θρεπτος, confer Miscellanea Lipfienfia „ Tom. VII. p. 46.] id eft, Dictionarium „ vocabulorum in Bibliis repertorum. Item „ tractatus de menfibus Hebræorum, Fes„ tivitatibus legalibus, veftibus facerdota„ libus, Divinationibus, nominibus Dei „ apud Hebræos, interpretibus facræ Scrip„ turæ, ejusdem divifione &c. Porrò „ Dictionarium vocabulorum difficiliorum „ in Antiphonis, & Refponforiis per an„ num totum : item in hymnis, fermo„ nibus Doctorum, Legendis Sancto„ rum, & declaratione Regulæ Minorum. [P. M.] L'auteur du livre intitulé *Mammotrectus* ou bien *Mammotreptus* eft un Francifcain Italien nommé *Marchefinus*. *Konigii Biblioth.*

Bartholom. de Proprietat. Rerum: *per JOANNEM KOELHOLFF de Lubeck Coloniæ civem.* fol°. Colon. 1470.

Quintiliani Institutiones: *apud Udalr. Gallum.* [1] fol. Rom. 1470.

Lucii Annei SENECE Epistole: *impresse Parisius anno Domini M. CCCC. LXX.* 4to. Paris. 1470.

Sermones Oratii [sic pro *Horatii*,] Gothico charactere. fol. 1470.

JUVENALIS Satyræ; Romano caractere. fol. . . . . . 1470.

IL PETRARCHA: *apud Vindelin.* [2] fol. Venet. 1470.

Rubricæ Juris; sive Bartol. super 1. part. Cod. *per Vendelin.* [3] fol. Venet. . . . .

Liber, qui dicitur Supplementum; Summa Pisanella. *per Vendelin.* [4] fol. Venet. . . . .

STRABONIS Geographia Latiné. *per Sweynh. & Pann.* [5] fol. Rom. . . . .

Johan. SCOT. in quartum librum sententiarum Petri LONGOBAR-

Biblioth. p. 500. *Sixte de Sienne*, dans sa *Bibliotheca Sancta*, au mot *Mammotreptus*, raporte d'après cet auteur la raison qui l'a porté à donner ce titre à son ouvrage.

1 Lege Epistolarem de antiquis Quintiliani editionibus dissertationem.

2 *Quæ fuerant multis quondam confusa tenebris*
Petrarcæ Lauræ metra sacrata suæ,
Christophori & fervens pariter Cyllenia cura
Transcripsit nitido lucidiora die.
Utque superveniens nequeat consumere tempus,
En Vindelinus area plura dedit.
FINIS. M CCCC LXX.

Videtur ergo (nisi fallor) præcessisse editio per *Christophorum* (Valdarfer) accurante Bernardino *Cyllenio* Veronensi; qui (idem, ut puto) edidit notas in Tibullum anno 1475.

Hi, qui proxime sequuntur, libri, anni notâ destituti ad hoc circiter tempus mihi videntur referendi.

3 *Sic finitur prima pars lec. dni Bartol. de Sax. sup. C. 2 C.*

Impressum formis justóque nitore coruscans
Hoc Vindelinus condidit artis opus.

4 *Juris habent latè hac decerpta volumina Sacri*
Pisæi artificis nomina parta sui.
Quæque illis desunt, alter novus addidit auctor;
Semine, quo caruit, accumulavit agrum.
Vendelinus opus pressit Spireus utrumque:
Labe repurgatum (crede) volumen emis.
Impressum est Sixto sacrorum antistite 4°.
Et Veneto Troni principis imperio.

Hic liber non prodiit impressus ante annum 1471. quo scilicet Sixtus IV. iniit pontificatum Romæ, & Nicolaus Throno ducatum Venetiis.

5 *Io. An. Ep. Alerien. ad Paulum II. Venetum epistola. — Demandata provincia est Jacobo Angelo Florentino ab Alexandro V. transferendi in Latinum Ptolemei; à Nicolao V. prædecessore haud dudum tuo, transferendi Strabonis, Guarino Veronensi & Gregorio Tifernati. Quorum ego sumptis in manibus exemplaribus ex Gregorii archetypis Asiam atque Africam describi feci: Guarini autem Europâ perlectâ, quæ in eâ multa deerant, fragmentis, ut puto, Græcorum illius exemplarium, amicorum ope, addi omnia procuravi. In quo Theodoro meo Gazæ, Andronico, Lampo* [vulgò scribitur, Lappo] *Birago Græcè Latinéque doctissimis viris, non exigua gratia est habenda.* &c. Ad calcem libri, *Index capitum* &c. & octo versus, *Aspicis illustres* &c. *Huic operi aptatam* &c. Hæc editio prodiit ante 1471. Jul. 25. quo obiit Paulus II. cui dedicata est.

BARDI: *apud Mich. Friburger, Mart. Crants, & Udalr. Gering.* [1] fol. Paris. . . . .

GEORGII Trapezuntii Rhetorica. [2] fol°. . . . . . .

Juvenalis Satyræ; & Flacci PERSII Volaterrani Satyræ: *apud Udalr. Gallum.* [3] 4to. Rom. . . . .

Cicer. Offic. Læl. Cat. Somn. Scipion. & Paradox. [4] fol. . . .

De-

1 *Si te nosse juvat, lector nunc officiose,*
Unde tibi tersa hac litera pressa venit;
Parisii manibus noscas hac ingeniosis
Conscripta & doctis ante relecta viris.
Iis etenim Michael, Martinus (Gente Alemani)
Atque Udalricus multiplicant studia.
Felices formas illorum jure vocabis,
Qua nitidis formant optima quaque libris.
Nec te pœniteat precium huic impendere dignum,
Quem docta impressit regia Parisius.

2 *Qua superat reliquas artes, est facta Georgi,*
Ars bene dicendi munere nostra tuo.
Correxit Venetâ rhetor Benedictus in urbe:
Hanc emat, orator qui bonus esse velit.
Si nescis, ubi sit venalis, quære Lemanum
Spiram, qui pretii codicis author erit.
Coradinus.

Nisi fallor, *Lemanum* ponitur pro *Alemanum*, & per *Spiram intelligitur Vindelinus de Spira Alemanus.* Coradinus est nomen poetæ, qui hoc scripsit epigramma. Hi versus recuduntur in editione Leonardi Pachel (anno 1493. Vide Annal. Typograph. tom. I. pag. 320.) ideóque ille rhetor Benedictus erat corrector in officinâ, non (utì scripseram in Annal. Ibid. pag. 291.) Leonardi Pachel, sed potiùs Vindelini Spirensis.

3 Ad calcem Juvenalis Satyrarum, subjiciuntur versus sex:

Anser Tarpeii custos Jovis, unde quod alis
Constreperes, Gallus decidit: ultor adest
Udalricus Gallus; ne quem poscantur in usum,
Edocuit pennis nil opus esse tuis.
Imprimit ille die, quantum non scribitur anno.
Ingenio haud noceas, omnia vincit homo.

Nisi pro *Udalricus* reponatur *Uldricus*, versus erit procephalus.

4 *Guillermus fichatus parisiensis theologus doctor Joanni Lapidano theologo professori. S. P. D. —— Nuper quom apud regem pro Gallorum principum concordiâ bellóque contra Turcas obeundo Bessarionis Nicani cardinalis jussu verba fecissem —— inciderant fortè fortunâ in manus meas opera multa Ciceronis, qua Turonem externi quidam librarii (quos dicimus) Impressores) advexerant. Eorum mihi lectio fuisset longè jucundissima, si correctissimus & capitibus distinctissimus liber quisque fuisset, quemadmodum Ciceronis* * *Orator, Valerius, & Laurentius operâ tuâ sunt impressi. Quibus distinctiones ista (capitula qua nos appellamus) & ad cognitionem & ad memoriam magnum sanè lumen recludunt, ut vel pueris eorum lectio sit aperta. Rogatum itaque te volo, ut Ciceronis officia (qua Parisienses librarii non longo pòst tempore sunt impressuri) priùs isto castigandi tuo distinguendique labore reddantur meliora.* &c. *Primus nostra memoriâ licentia munus ex theologii in Germanos transtulisti.* &c. *Apud Turonem, adibus hospitis mei Radulfi toustani civis longè humanissimi, anno uno & septuagesimo quadringentesimo supra millesimum. Nonis Martiis. Citissimè scriptum.*

Joanni Lapidano Tetrastichon fichateum.
Ut puncti, casi, pateant libri Ciceronis,
Guillermi suasu sis, Lapidane, vigil.

Sic

* Ciceronis ergo Orator & Valerius Maximus Joannis Lapidani operâ in lucem prodierunt ante annum 1471. quo data est hæc epistola; quas editiones nondum vidi. De Laurentio Vallâ consule Annal. Typograph. tom. I. pag. 27.

3

Decretalium lib. VI. Bonifacii VIII. [1] fol°. Mogunt. 1470.
Leonis M. opera. [2] fol°. Colon. 1470.
Ruffini opera. [3] fol°. Rom. 1470.
Hostiensis Summa. [4] fol°. .... 1470.
Francisci de Retzia comestorium vitiorum. [5] Noriberg. 1470.
Historia Novi Orbis. [6] 8vo. .... 1470.
Hamartigeniæ finem. f. orationem Prudentii ad Deum publicavit *GINTHER ZAINER de Reutlingen.* [7] August. Vind. 1470.

Mat-

Sic facili cursu cùm fruger tum decus esse
Tu poteris semper clara fichatea spes.

Jo. de Lapide sacris in literis Parisii licentiatus G. Fichato parisiensi theologo doctori S. P D. —— *Eas laudes, quibus ad emendanda & distinguenda Ciceronis officia me prosa versibusque prosequeris, mutuatas à te fuisse profiteor, qui theologiam nedum philosophiam annos complures, illam quidem in his Sorbonensibus adibus, & hanc in straminco vico Parisii docuisti; qui prioris Sorbonici, rectoris parisiensis, nunc regii, nunc apostolici legati munus & officium cumulatâ laude gessisti.* —— *Non Ciceronis tantùm officia* —— *pro viribus emendari rubrisque capitulatim sejungi, sed (ut amoris usuram tibi redderem) Lalium, Catonem, Sextúmque de republicâ (quod Somnium Scipionis dici solet) emendatos paritérque sejunctos tua tandem submitto trutina gravissimóque judicio. Atque ut brevì ferre totâ de re sententiam possis, summam quandam mearum partitionum (quam vulgò Tabulam dicunt) tanquam librorum omnium commentarium in operis vestibulo disposui, quam mox istis oculis æquissimis tuis judicibus subjicio. Vale, Ædibus Sorbona Parisii scriptum.*

Jo. Lapidani Tetrastichon ad Guillermum Fichatum.

Accipe distinctos, Guillerme, libros Ciceronis,
Si lesi pateant, criminis author eris.
Sin fuerint frugi, major tibi quàm Lapidano
Gratia debetur, laus quoque major erit.

Sequitur deinde Tabula in Officia, & sedecim versus elegi *Jo. de Lapide ad cunctos virtutum amatores* in laudem Officiorum Ciceronis. Lælio etiam, Catoni, & Somnio, sua singulis seorsim tabula præponitur.

Tabulæ istæ contentorum sive argumentorum atro colore excuduntur, quamvis in epistolâ prædictâ *Rubrarum* fiat mentio. Sed constat hujusmodi Tabulas tunc *Rubricas* nominari. Sic in Quintiliano Romæ apud Udalr. Gallum ann. 1470. edito aliisque libris usus illius vocis reperitur.

1 Bibl. Amerbach. p. 27
2 Bibl. Noriberg. Saubert. p. 118.
3 Labb. Nov. Biblioth. p. 340.
4 Saubertus, qui confirmat eam esse in Bibl. Noriberg., putat p. 117. esse editam Romæ.
5 Bibl. Noriberg. Saubert. p. 118.
6 In cat. I. Bon. Vulcanii. p. 31. n. 113. Sed inquirendum amplius videtur.
7 Vid. Daum. Syllog. Poetar. Christian. Paullino Petrocorio præfix. XX. 4. Ex hôc libro discimus Gintherum Zainer ex Reutlingen jam a. 1470. impressisse. Vix dubito illum jam ante a. 1470. libros edidisse; sed non deprehendi annum adpositum. Quia pauciora de eo occurrunt, huc referam egregium testimonium ex *Rosweido Redivivo* i. e. *vindiciis vindiciarum Kempensium.* Colon. Agripp. 1649. in 12o. edit. p. 310. *In illustri bibliothecâ ampliss. reip. Augustana* —— *in pluteo 8. librorum Theolog. Cod. 32. in fol. habentur libri IV. de imitatione Christi; & in calce illorum isthac verba: Viri egregii Thoma montis S. Agnetis in Trajecto regul. Canonici libri de imitatione Christi numero quatuor finiunt feliciter per GINTHERUM ZAINER ex Reutlingen progenitum litteris impressi ahenis. Quo anno Gintherus formis ac prelo suo Thomam Kempensem auctorem lib. de imit. Chr. subjecerit, pro more aut incuriâ illius sæculi neglexit. Præfert tamen in fronte codex luculentum senii sui testimonium isthoc.* (*Iste liber emtus est à conventu Augustensi ord. fr. Carmelit. a.* 1486.) *Immo ex antiquiss. mortilogio MS. in* mem-

Mattheoli Perusini tractatus de memoriâ augendâ, [1] 4to. . . . 1470.

4

[L] Aratoris Subdiaconi sacra poësis. [2] 8vo. Mediolan. 1470.
[L] Xisti S. Petri ad vincula Cardinal. tractatus de sanguine Christi. [3] 4to. . . . . 1470.
[S] Flavii Josephi historiographi opera omnia: *per Johannem SCHUSZLER civem Augustensem.* [4] folo. . . . . 1470.
[L. & Wittian. Catalog.] Illustrium Virorum epistolæ: *per Sweynheym & Pannartz.* fol. Romæ. 1470.
Rob. de Licio Liber de formatione hominis. [5] Noriberg. 1470.
Caii Plinii secundi Historiæ Naturalis Libri XXXVII: *apud Stephanum Corallum.* [6] folo. Parmæ 1470.
[S] Cicer. Offic. Paradox. Senect. Amic. Somn. *per Vindelin.* [7] fol. Venet. 1470.
[S] Antonii Cornazani Placentini vatis poëmata, partim Italicè, partim Latinè scripta. 4to. . . . . 1470.
Platin. de naturâ rerum; obsoniis; honestâ voluptate & valetudine lib. X. ad B. Roverellam Sancti Clementis Presbyterum Cardinalem: *apud Gherardum de Flandriâ* [8] 4to. Viennæ Austriacæ. 1470.
De

membranâ canonicorum Regular. Ord. S. Augustini ad S. crucem Augustæ Vindelicorum (ubi perpetuum anniversarium sibi instituit Sc. Zainerus) constat hunc Gintherum Zainer diem suum obiisse 14. *Aprilis*, *Anno* 1475. Adde p. 313.

1. Bibliothec. Amerbach. p. 45. Alii Libri afferuntur hôc anno impressi, de quibus possit meritò dubitari. Viz. Ex Cat. Jo. Birderii C. 3. *Francisci Philelphi Poemata* 4to. Sed plerique edit. Mediol. 1476. primam editionem vocant. Ex Bibl. Menarsian. p. 329. n. 2368. *Constant. Lascaris de octo partibus orationis, de constructione, nomine, pronomine secundùm omnem linguam & poeticum usum opusculum. Gr. Lat.* 4to. *Lovan.* Sed minimè dubito, quin hìc Catalogus erraverit. Vidi equidem de *Constantini Lascaris Byzantini de octo partibus Orationis librum primum; ejusdem de Constructione secundum; ejusdem de Nomine & Verbo tertium; ejusdem de Pronomine secundùm omnem linguam & poeticum usum opusculum: Gr. Lat.* Omnia hæc finè anno impressionis *Lovanii apud Theodericum Martinum.* 4to.

2 At in Catalog. Barberin. Biblioth. 1469.

3 At in Catalog. Barberin. *Sixt. IV. pap. tractatus de sanguine Christi, de futuris contingentibus, & Dei potentiâ.* 4to. 1473.

4 Cum his versibus:

Judaïcam guerram, gentes, urbem, sacra, terram,
Fine simul tristi pro sanguine perdita Christi,
Josephus iste meus peredidit auctor Hebraus.

5 Valent. Ernest. Lœscher. ex Gu. Cavii Hist. Liter. Scr. Eccl. P. I. p. 160. Append.

6 Vander Linden de Script. Medic. p. 104. Libri autem Parmæ impressi mihi innotuerunt nulli hôc anno: nec Coralli mentio occurrit ante annum 1473. Nescio itaque, an pro 1470 non reponendum sit 1476.

7 Cum hôc disticho:

E Spirâ nato Ciceronis opuscula quinque
Hac Vindelino formis impressa fuere.

8 Cremon. Litterat. Tom. I. p. 318. Vehementer autem suspicor, pro 1470 legendum esse 1480. sub quo anno hæc editio memoratur.

De Vetula libri tres. * Colon. 1470.

I

Biblia Latina; cum historiâ Aristeæ, Matthiâ Palmerio interprete: *per Conrad. Sweynheym, & Arnold. Pannartz* [1] fol. Romæ. 1471.

Biblia Italica, interprete Nicolao de Malermi: *typis Vindelini de Spirâ* [2] fol. Venetiis 1471.

Biblia Italica, eodem interprete [3] fol. .... 1471.

Cypriani Epistolæ: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* [4] fol. Romæ. 1471.

Ex-

* Albert. Fabric. Biblioth. Lat. lib. I. cap. 15. *Nihil magìs ridiculum, quàm* libros tres de Vetulâ *genuinis Ovidii scriptis annumerare, qui hexametris versibus descripti cum præfatione Leonis* (*Protonotarii Sacri Palatii Byzantini sub Vatachio Principe*) *prodiere Coloniæ* 1470. De hôc opere lege plura sub anno 1471.

1 Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Epistol. Jo. Andr. ad Paul. II scriptâ 15. *Mart.* & in fine Libri, *Aspicis illustres* &c. Vide etiam Tenzel. in Monum. Unterrud. 1692. p. 696. & 697. Horum Bibliorum Volumen primum cum epistolâ Joannis Aleriensis anno 1471. datâ vidit amicus quidam meus in bibliothecâ Regis Hispaniæ Matriti.

2 Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Nicolai de Malermi Epistolâ *Italicâ* ad Laurentium Theol. *Venet.* & hujus responsione *Latinâ*: & in fine Libri, *Ad laudem Dei & Virginis Mariæ impressum est hoc Volumen Venetiis* (typis Vindelini de Spirâ) *Anno salutiferæ incarnationis filii Dei* M. CCCC. LXXI. *Kalendis Augusti.*

Chevill. p. 78.] On lit à la fin: *Impresso fu questo Volume nel alma patria de* Venetia *ne gl'anni di la salutifera Incarnatione del Figluolo di l'Eterno & Omnipotente Dio.* 1471. *in Kalende de Augusto.* Elle est sortie des Presses de *Vendelin* de *Spire*, comme il paroitra à ceux qui liront les vers *Italiens*, que *Jerôme Squarzafica* a mis sur cette Edition.

Krantz. in Memorabil. bibliothecæ Elisab. Wratislau. 1699. 4to. p. 72. hæc scribit: *Biblia inspexi Italica duobus voluminibus sat magnis comprehensa Venetiis a. 1471. membranis purissimis impressa; quibus quidem majores literæ tituli que pro more ævi desunt: minutus tamen character adeò purus, adeò distinctus & elegans est, ut multos nostri temporis typos superare mihi videatur.*

3 Long, *Biblioth. Sacr.*] cum Prologo S. Hieronymi *Italicè* ex versione Nic. de Malermi. Absque Loci & Typographi nomine. M. CCCC. LXXI. *Kalendis Octobris.*

4 Cum versibus, *Aspicis illustres* &c. Cum epistolâ Alerieñ. ad Paul. II. Venet. —— *Hôc certe tempore sudanti satìs mihi in immenso Nicolai de Lyra super Veteris & Novi Testamenti ad litteram glossemate; ab impressoribus nostris, qui Biblia libros informabant, repentè efflagitatus sum, ut, quoniam charta major illos defecerat, ne officinæ eorum vacarent, quod nunquam fit absque ingenti artis dispendio, aliquod minoris voluminis opus illis commodum expedirem* &c. *Converti me ad sublimis & animi & facundiæ virum divum Cyprianum Carthagineñ. epum. & ejus epistolas in manus sumpsi* &c. *Superioribus diebus cùm apud elegantissimi & in primis culti animi patrem Oliverium Carrafam tt. Sancti Eusebii cardinalem Neapolitanum aliquot conviva cœnaremus, multo de literis sermone habito visum est inter cætera præstantissimi ingenii viro, hinc quoque studiosis, morem geri, & vetusta quædam in autoribus verba, quæ partim pluribus ævi nostri, partim ferè omnibus inaudita sunt, ab iis, qui totam propè vitam in ejusmodi stadio consumpsissent, fieri planiora.* &c. *In præsenti epistolâ placuit veluti prægustationem exhibere.* &c. *In epistolâ secundâ ad Cornelium pontificem*

Pe-

Eædem: *per Vindelinum Spirensem.* [1] fol. Venetiis. 1471.

PLUTARCHI APOPHTHEGMATA Laconica, Latinè; Francisco Philelpho interprete, cum ejus præfat. ad Nicol. V: *per Vindelinum.* [2] fol. Venetiis. 1471.

Ciceronis ORATIONES: *per Conrad. Sweynheym, & Arn. Pannar* [3] fol. Romæ. 1471.

Eædem: *per Christophorum Baldarfer Ratisponensem.* * fol. Venetiis. 1471.

Epistolæ Familiares: *per Nicolaum Jenson.* [4] fol. Venetiis. 1471.

Eædem. [5] fol. . . . . . . 1471.

Eædem. [5 6] fol. . . . . . . 1471.

De

Romanum, ingregari *pro* adunari. *III. & X. & XXVI. & LXI.* abstinere *pro* repellere. *IIII.* exambire *pro* ambitiosè contendere. *VI. & IX.* succedaneus *pro* successivus. *VI.* pransit *pro* pransus est. *VIII.* sportulantes *pro* accipiendis sportulis dandísque operam dantes. *XI.* alio *pro* alii: remissa *pro* remissio. *XII. XXI.* tingere *pro* baptizare. *XIII.* epulares cœnæ *id est* Saliares. *XIIII.* brutus *pro* insensatus. *&* autumna *neutro genere*, *id est*, autumni. *XV.* comestura *id est* ærugo &c.

1 Ad Calcem Libri hæc leguntur; *Loquitur Lector ad Vindelinum Spirensem, qui Cypriani Epistolas reddit in lucem.* M. CCCC. LXXI. Mira est profectò hæc subscriptio, in quâ videntur versus deesse, qui ad Q. CURTII ab eodem fine anno excusi calcem adjiciuntur. (Vide priùs.) *Johannes de la Caille*, [p. 28. *A Spire fut imprimé en. en* 1471. Epistolæ Cypriani in folio. *Ce Livre est fort rare & très-recherché*] eodem errore ducitur, quo alii quos notat *Chevillerius* pag. 61. *Ces paroles ont imposé à* Jean * Saubert, *qui a fait la Liste des anciennes Impressions, qu'on garde dans la Bibliotheque de* Nuremberg; † *à l'Auteur de l'Edition d'*Oxford *des Ouvrages de ce Saint*; *à Mr.* ‡ Beughem, *& à d'autres, qui ont crû, que* Vendelin *l'avoit imprimé dans la ville de* Spire.

2 In fine Libri, M. CCCC. LXXI.

Impressum formis, justóque nitore coruscans
Hoc Vindelinus condidit Artis opus.

3 Cum *Agrariis*, *Catilinariis*, *Verrinis*, *Philippicis*. ANDR. *Aleriens.* præfatur ad PAUL. II. —— *M. Tullii quot potuimus Orationes unum in corpus nupes congregavimus* —— In fine Libri, *Aspicis illustres* &c. M. CCCC. LXXI.

* *M. CCCC. LXXI. LODO. CARBO.* [Hoc nomen est correctoris; de quo lege paulo pòst, in Serv. ad Virgil.]

Germani ingenii quis non miretur acumen?
Quod vult, Germanus protinus efficiet.
Aspice, quàm mirâ libros impresserit arte;
Quàm subitò veterum tot monumenta dedit
Nomine Christophorus Valdarfer gentis alumnus;
Ratisponensis gloria magna soli.
Nunc ingens Ciceronis opus, causásque forenses,
Quas inter patres dixit & in populo,
Cernis, quàm recto, quàm emendato ordine struxit:
Nulla figura oculis gratior esse potest.
Hoc autem illustris Venetûm perfecit in urbe,
Præstanti Mauro sub duce Christophoro.
Accipite hunc librum, quibus est facundia cordi;
Qui te, Marce, colit, sponte disertus erit.

4 M. CCCC. LXXI. *à Nicolao Jenson Gallico viventibus nec non & posteris impressum.*

5 *Tullius ingenua præfulgens mente solebat*
Has Cicero claris mittere patritiis.
Marco respondent, multâ quos arte notârat:
Eloquium priscis summo in honore fuit.
M. CCCC. LXXI.

5. 6 Hæ duæ Editiones sunt à præcedente

* *Histor. Biblioth.* Noriberg. p. 119 Spiræ 1471. *Epistola* Cypriani.
† *Oxon.* 1682. Præfat. *Ad manum habui vetustissimas editiones:* Spirensem *anni* 1471. *innominatam, cui nec patria nec ætas affigitur.*
‡ *Incunab. Typogr.* pag. 51.

De FINIBUS: *sumptibus JOANNIS ex COLONIA Agrippinensi.* [1] fol. Venetiis. 1471.

Offic. Paradox. Amic. Senect. de NATURA DEORUM; DIVINAT. Tusculan. Quæst. de FINIB. FAT. PETITIONE CONSULAT. Pars LIBELLI de PHILOSOPHIA; TIMÆUS; ACADEMIC. de LEGIBUS: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* [2] fol. Romæ. 1471.

TRISMEGISTUS, Ficino interprete: *per GERARDUM de LISA* [3] 4to. TARVISII. 1471.

PHALARIDIS EPISTOLÆ, Francisco Arhetino interprete: *per eund.* [4] 4to. Tarvisii. 1471.

Caii PLINII secundi Novecomensis oratoris facundissimi EPISTOLARUM libri octo: [5] fol. . . . . 1471.

EPISTOLE de PHALARI traducte da Francisco Aretino di Greco in Latino, & di Latino in Vulgare da Bartolomeo Fontio Fiorentino. 4to. . . . . 1471.

BAPTISTA de ALBERTIS de AMORE. 4to. . . . . 1471.

Ejusd. de REMEDIO AMORIS. 4to. . . . . 1471.

HIS-

dente & à se invicem diversæ, absque Loci & Typographi nomine.

1 *Joanne ex Coloniâ Agrippinensi sumptum ministrante impressum.* M. CCCC. LXXI. *Christophoro Mauro duce.*

2 In fine, *Aspicis illustres* &c. M. CCCC. LXXI. XX. *Sept.*

3 In libri initio; *FRAN. RHOL. Tarvisanus*

GERAR. de LISA Scriptori
mei copiam fecit
ut ipse cæteris
majorem copiam
faceret.
Tarvisii.
M. CCCC. LXXI. *November.*

In fine, M. CCCC. LXX. *die* XVIII. *Decemb.*

4 Cum his versibus,

Qui modò notus erat nulli, positùsque latebat,
Nunc Phalaris *doctum protulit ecce caput.*
Flandria *quem genuit, primus namque ære* Girardus
Tarvisii *hoc rarum* Lisa *notavit opus.*
M. CCCC. LXXI.
Tarvisii.

5 Sinè Loco & Typographo; sed in Editoris Epistolâ dedicatoriâ leguntur hæc; *Ludovicus Carbo Sal. Plu. dicit illustrissimo & Excellentissimo Principi Borsio, Duci Mutinæ ac Regii, Marchioni Æstensi, Comitique Rodigii. Gratulari licet sæculo nostro, Dive Borsi, Dux præstantissime; in quo certè optimarum Artium studia maximè floreant; eloquentia & legitima illa eruditio suum tandem decus agnoscat; in pristinámque dignitatem restituta sit, adeò latè pateat Romana & Græca facundia, ut jam & Galli & Britanni bonos Oratores & Poëtas habere videantur: ad quam quidem rem commodissimum adjumentum præstiterunt nobilissima Germanorum ingenia, qui artificiosissimas imprimendorum Librorum formas excogitârunt, ut sapientissimorum Auctorum plurima simul eodem temporis momento Volumina in promptu essent; omnésque utilissimi Codices & in magnâ copiâ & in leviore sumtu parari possent.* —— *Imprimísque has Plinii secundi Junioris Epistolas operâ meâ emendatas correctásque impressoribus misi, ut quod rarissimum esse solebat, jam commune omnibus fieri incipiat* —— Mihi probabile videtur hunc librum excusum fuisse à Christophoro Valdarfer, in cujus typographêo Ludovicus Carbo correctoris munere fungebatur.

HISTORIETTA AMOROSA fra Lionora di Bardi e Hippolito Bondalmonte di Firenza. [1] 4to. . . . . 1471.

Cæsaris Commentarii : *per Nicolaum Jenson.* [2] fol. Venetiis. 1471.

Suetonius : *per Nicolaum Jenson.* [3] fol. Venetiis. 1471.

VALERIUS MAXIMUS : *Per Petrum Schoyffer.* [4] fol. Moguntiæ. 1471.

Idem : *per Vindelinum* [5] fol. Venetiis. 1471.

OVIDII Opera tribus Voluminibus ; Metamorphoses, Heroides, Amatoria, Elegiæ, & Fasti : *per Conrad. Sweynheym, & Arnold. Pannartz.* [6] fol Romæ. 1471.

SILIUS ITALICUS ; Studio Aleriens. Episcopi : *per Conr. Sweynheym & Arnol. Pannartz.* [7] fol. Romæ. 1471.

CALPHURNII BUCOLICUM. HESIODI OPERA & DIES carmine Latino per Nicolaum de Valle : *per eosdem.* [8] fol. Romæ. . .

Servii Commentarii in Virgilium : *per Christoph. Baldarfer Ratisponensem.* [9] fol. Venetiis. 1471.

ÆMI-

1 Sinè loco & Typographo.

2 *Nicolaus Jenson Gallicus Venetiis foeliciter impressit.* M. CCCC. LXXI.

3 Cum his versibus,

Hoc ego Nicoleos Gallus *cognomine* Jenson
Impressi : mira quis neget Artis opus ?
At tibi dum legitur docili Suetonius *ore ;*
Artificis nomen fac, rogo, Lector, ames.
M. CCCC. LXXI.

4 *Presens Valerii Maximi opus p̄clarissimū in nobili urbe Mogūtina Rheni terminatū anno M. CCCC. LXXViij. XViij. Kalendis Juliis per egregium Petrum Schoyffer de Gernshem artis imp̄ssorie mḡrm feliciter ꝯ ꝯsūmatū.*

5 Cum versibus in fine iisdem, qui prius, *Impressum formis* &c.

6 In Jo. ANDR. Episcop. *Aleriens.* in *Cyrno* Epistol. ad PAUL. II. leguntur hæc —— *Metamorphoseos opus* —— *quanquam inemendatum* —— *omnibus illius prastat operibus* —— *id nos per astatem prasentem quasi ludentes inter majora Ciceronis orationum opera recognovimus. Catera ejus Poëta opera quantâ curâ possumus, congregamus ; ut lenissimus Vates in duobus legi totus Voluminibus possit. Roma quinto decimo Kal. Aug.* M. CCCC. LXXI. *Pontificatus tui septimo.*

Et in fine Libri, *Aspicis Illustres* &c.

Fasti nonnisi post annum 1473. prodierunt ; uti observatur in Catalogo secundo ; Vide Ovid. 1471.

7 *Die.* V. *April. Summo Pont.* PAULO II. *Veneto Ann. Pont.* VII. JO. AN. *Epist. Alerien. in insulâ Cyrno recognitionem absolvit diebus circiter* XV.

Cum versibus *Aspicis illustres* &c.

8 Sinè anni notâ, sed eodem fortè anno quo SILIUS, quia in Catalogo (de quo antea) recensentur sic ; *Silii Italici cum C. Calphurnio & Hesiodo volumina.*

9 Cum his versibus ;

In commune bonum mandâsti plurima formis,
Ratisponensis *gloria* Christophore.
Nunc etiam docti das Commentaria Servi,
In quibus exponit carmina Virgilii.
Divulgásque Librum, qui rarior esse solebat,
Ut parvo precio quisque parare queat.
Hunc emite, ô Juvenes ; operâ Carbonis *ad unguem*
Correctus vestris serviet ingeniis.
M. CCCC. LXXI.

Hic (ut puto) est idem LUDOVICUS CARBO, de quo priùs ; qui PLINII Epistolas curavit hôc anno excusas sinè Loci & Typographi nomine. Eas igitur conjicio à CHRISTOPHORI BALDARFER prælo exiisse.

Observatu dignum est hôc eodem anno ab hôc eodem typographo hos vulgatos fuisse.

ÆMILII PROBI Vitæ: *per Nicolaum Jenson*; *VIII. Id. Martias.* fol. Venetiis. 1471.

POMPONIUS MELA. 4to. Mediolani. 1471.

Leonard. Aretin. de Bello Italico adversùs Gothos: *per Nic. Jenson.* [1] fol. Venetiis. 1471.

Quintiliani Institutiones: *per Nicol. Jenson.* [2] fol. Venetiis. 1471.

NONIUS MARCELLUS. fol. * . . . . 1471.

Laur. Vall. de Ling. Lat. elegantiâ, & de Ego, Mei, Tui & Sui ad Joan. Tortellium Aretinum: *per Nicol. Jenson.* [3] fol. Venetiis 1471.

IOAN. TORTELII ARETINI COMMENTARII Grammatic. de Orthographiâ dictionum è Græcis tractarum: *per Nicol. Jenson*; fol. Venetiis. 1471.

Lectura.

fuisse Servii Commentarios cum diversis carminibus: quæ ex V. C. Josephi Smith exscripta hìc adjiciam.

Siquis in Italiâ bene pressa volumina quærit,
Nulla quibus toto corpore menda sedet;
Hoc opus inspiciat: sunt exemplaria quippe
Emendata tuâ, magne Guarine, manu.
Edidit ille mei genitus Baptista Guarini
In lucem nullo tempore visa prius.

Quæ pretio ingenti summisque laboribus empta
Christophorus potuit solus habere celer;
Sanguine Valdarfer, quem Ratispona creavit.
Inventoris opus lingua Latina probat.
M. CCCC. LXXI.

Hæc Commentariorum editio Venetiis prodiit, non Ratisbonæ (In utrâque urbe tamen prodiisse scribit Antonius Orlandi, p. 23. & 125.) *per Christophorum Valdarfer Ratisponensem.* Hinc in errorem inducti Johannes de la Caille p. 28. & ante illum Cornelius à Beughem p. 126. patriam typographi pro loco editionis sumpserunt. Idem Cornelius (& ex illo forsan Orlandi p. 125.) scribit p. 45. Ciceronis Orationes *Ambergæ* prodiisse anno 1471. Qui error natus est, quòd hæ ab *Adamo de Ambergau* anno 1472. excusæ sint.

Aliam horum editionem Antonius Orlandi p. 137. memorat:

Mauri Servii Honorati Grammatici in Virgilii Opera diligens Interpretatio: *per Andream Gallum.* folo. Ferrariæ. 1471.

1 In fine hi versus;

Gallicus hunc Librum impressit Nicolaus Jenson;
Artifici grates; optime Lector, habe.
M. CCCC. LXXI.

2 *Quintilianum eloquentiæ fontem ab eruditissimo Omnibono Leoniceno emendatum M. Nicolaus Jenson Gallicus viventibus posterisque miro impressit artificio: anno* M. CCCC. LXXI. *Maii die* XXI. *Deo gratias.* OMNIBON. *Leonicenus* in suâ ad MOYSEN DE BUFARELIS Episcopum *Belumnensem* Epistolâ sic conqueritur —— *qui tertio antè Anno Librum ipsum auditoribus nostris exponere aggressus, ita vitiatum repereram* —— Videtur forsan innuere aliquam editionem quæ præcesserat; nescio an eam, quæ ex officinâ SWEYNH. & PANN. Anno superiore prodierat. In hâc QUINTILIANI editione cap. 6. lib. 6. ad paginæ finem admissus est error unius integræ lineæ omissæ [Præcipiam igitur, ne, *quod effici non potest*, *aggrediamur*, *vitemus & communia.*] Bunemannus ex Bibliothec. Noriberg. Saubert. p. 119. affert Quintilianum Parisiis 1471 excusum: quem sanè puto non esse diversum ab hôc, qui Venetiis prodiit à Nicolao Jenson. Error autem hinc ortus est, quòd typographus *Gallicus* hunc librum *Parisiis* impressisse crederetur.

* Ad calcem; FINITO LIBRO LAUS ET GLORIA CHRISTO. M. CCCC. LXXI.

3 *Per me M. Nicolaum Jenson Venetiis opus feliciter impressum est.* M. CCCC. LXXI.

Lectura DOMINICI de Sancto Gemino super secundâ parte Decretalium : *per Adam ROT.* [1] fol. . . . . 1471.

DECRETUM GRATIANI : *per Henricum EGGESTEIN* [2] fol. ARGENTINÆ. 1471.

BARTHOLI de Saxo ferrato LECTURA in 2m Justiniani Codicis partem : *per Sixtum RIESSINGER* [3] fol. NEAPOLI. 1471.

Ejusd. Lectura in tres Libros reliquos Codicis, *per eundem* [4] fol. . .

Barthol. Commentar. Jurid. *per Vindelin.* [5] fol. . . . . 1471.

AUCTORITATES Decretorum, per Johannem Caldrini. *PETRUS de OLPE.* [6] fol. Coloniæ Agrippinæ. 1471.

Beati Pauli Horosii presbiteri historiographi discipuli Sti. Augustini in Xpiani nois querulos libri septem [NB. *titulus hic eodem modo exprimitur, quo excusus est :* Germano-Gothico charactere:] *per Johannem Schuszler florentissimæ urbis Augustæ concivem impressi, anno à partu virginis Mariæ salutifero M°. quadringentesimo & septuagesimo primo ; circiter Junii nonas septimas.* [7] fol. August. 1471.

Roderici Zamorensis Speculum vitæ humanæ : *per Guntherum Zeiner de Reutlingâ.* [8] fol. Aug. Vindel. 1471.

2

Biblia Vulgata : *anno millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, per ANTONIUM COBURGER.* fol. *in regiâ civitate* NURNBERGENSI. 1471.

Lactan-

1 MENTEL. *Parenes. de Ver. Typogr. Orig.* pag. 73. *nullâ calami exaratione, sed quâdam artificiosâ characterisandi & imprimendi inventione completa feliciter & operata per magistrum* Adam Rot, *Clericum* Metens. *Diœces. Anno Domini* M. CCCC. LXXI. *Die verò Lunæ ultimâ* Decembris.

2 *Caille*, pag. 19. le commencement & la fin sont en rouge & noir, & d'une grandeur extraordinaire plus que *Charta magna.* Bunemannus scribit extare in Bibliothec. Monaster. S. Mauric. & Simeon. Mind. *Gratiani Decretum unà cum apparatu Barthol. Brixiensis artificiosâ adinventione imprimendi absque ullâ calami exaratione sic effigiatum —— per vener. virum Henr. Eggesteyn art. liberal. magistrum civem inclitum civitatis Argentine* 1471.

3 Cum his versibus,

Quas cernis mirâ Sixtus Theotonicus *Arte*
Parthenope impressit composuitque notas ;
Ut quæ vel magnis numerosa Volumina haberi
Sumptibus haut poterant, copia larga foret.
SIXTUS RIESSINGER.

4 Sinè anni notâ ; sed iisdem typis, & in fine SIXTUS RIESSINGER.

5 Cum his versibus :

Hos Wendelinus *clarâ virtute magister*
Transcripsit ; celeri formula pressa pede.

Naud. *Addit. à l'Hist. de* LOUÏS XI. p. 138. & *Caille*, p. 21.

6 *Die Lunæ* 23. *Jun.*

7 Rara est hæc novâque computi ratio, cùm plures sex Nonis Romanum non admittat Kalendarium.

8 PM. *Impressum à Günthero Zeiner ex Reutlingen cive progenito, commanenti autem in urbe Augustensi, anno* 1471. *Idus Januarias* 3.

Lactantius: *M CCCC LXXI. ADAM.* [1] fol. . . . . 1471.

Questiones de quodlibet fratris Thome de Aquino de ordine fratrum predicatorum: *per ARNOLDUM THERHOERNEN* [2] fol. Colon. 1471.

Liber de remediis utriusque fortune prospere scil. & adverse per quendam —— poetam prestantem necnon sacre theologie professorem: *Explicit liber de remediis fortuitorum casuum noviter compilatus & impressus Colonie per Arnoldum therhoernen finitus Anno domini M. CCCC. LXXI. die Veneris octava mensis februarii. Deo gras.* [3] 4to. Colon. 1471.

Antidotarium Nicolai; tractatus, qui vocatur Quid pro quo; tractatus, Sinonima: *impress. per Nicol. Jenson Gallicum.* 4to. Venet. 1471.

Liber Servitoris de preparatione medicinarum simplicium; liber XXVIII. Bulchasi Benaberazerin translatus a Simone januensi interprete Abraam judeo tortuosiensi: *impress. per Nicol. Jenson.* 4to. Venet. 1471.

Sallustius: *per Vindelin. Spir.* [4] fol. Venet. 1471.

Cicer.

1 De hôc typographo lege Annal. Typograph. Tom. I. pag. 97. Huic editioni adjiciuntur decem priores versus epigrammatis (recitati in Annal. Ibid p. 95.) *Arguit hic hominum* &c. *Presserat hunc primò mundi caput inclyta Roma; Post Regina premit nempe colenda maris.* Sed Romanæ Lactantii editioni, quæ lucem aspexit ann. 1468. & iterum 1470. præiverat Sublacensis 1465.

2 Annorum numeri vetustis characteribus 1ϡλ1 excuduntur.

3 Typographi illius nomen variè effertur, *Therhoernen*, *Terbornem* (ex similitudine *h* & *b*) & *Terffernem*; & *Ter. Hoernen*. in Biblioth. Menarsian. p. 394. n. 3265. ubi de hôc libro additur hæc nota. *Autor hujus libri est Adrianus Carthusiensis: quod nomen exemplari cuidam (quod est Ultrajecti in bibliothecâ Joanninâ in margine adscriptum legitur.* Eadem quoque editio sub ejusdem Adriani Carthusiensis nomine occurrit in Catalog. Kilmansegg. part. 2. p. 660 n. 3214. In Biblioth. Dalmannian. p. 381. recensentur duo libri cum his titulis: n. 847. *Liber de remediis utriusque fortunæ* (&c. ut suprà) *Colon.* 1471. 8vo. Et n. 848. *Seneca de remediis fortuitorum.* 8vo. *vetus editio.* Alb. Fabricius in Biblioth. Latin. (edit. 1712. pag. 367.) notat in editione Senecæ Operum Venetâ 1492. legi hunc tractatum sub hâc inscriptione: *Seneca ad Gallionem de remediis fortuitorum. Est oratio per dialogum sensûs & rationis.* In Biblioth. Uffenbachian. part. 4. pag. 11. in Volumine XXI. continentur MS. *Seneca de fortuitis remediis ad Gallionem libri duo.* A Tertuliano in Apologetici fine laudatur *Seneca in Fortuitis*, uti & *Cicero in Tusculanis*: ad quem locum, *Ciceronis*, inquit Pamelius, *Tusculanæ*, & *Senecæ liber ad Gallionem de remediis fortuitorum passim extant.* Franciscus Petrarcha in epistolari suorum librorum duorum *de remediis utriusque fortunæ ad Azonem* præfatione sic scribit; *Is* (Senecæ) *libellus passim in manibus vulgi est.* —— *quódque ille Gallioni suo tunc præstitit, id Azoni meo nunc præstare propositum est mihi* &c. Senecam equidem facilè credam de hôc argumento ad Gallionem scripsisse: illud autem, quod sub ejus nomine circumfertur, fragmentum genuinum esse vix assentiar. At meos limites transgredior; cujus propositum est de librorum editionibus agere, non de genuinis authorum operibus disputare.

4 *Qui cupis ignotum Jugurthæ noscere letum,*
Tarpeiæ rupis pulsus ad ima ruit.
Quadringenta iterum formata volumina nuper

Crispi

Cicer. de Naturâ deorum, Amicitiâ, Divinatione, Finibus: *Joanne ex Coloniâ Agrippinensi sumptum ministrante; Christophoro Mauro duce.* fol. Venet. 1471.

Terent. VARRON. de ling. Latin. ex emendatione Platynæ & EUTROPIUS historiographus, & post eum Paul. DIACONUS de historiis Italicæ provinciæ ac Romanorum: *impressus anno M. CCCC. LXXI. die lunæ. XX. mensis Mai. Ponti. S. in Christo patris ac domini nostri domini Pauli papæ secundi, anno ejus septimo.* fol. Rom. 1471.

Virgilii opera & opuscula. [1] fol. .... 1471.

Terentii Comœdiæ: *per Joan. de Coloniâ.* [2] fol. Venet. 1471.

OVIDII Opera omnia; scil. Metamorph. Amator. Fast. & Trist. *per Balthesar. AZOGUIDUM.* [3] fol. BONONIÆ. 1471.

Martialis epigrammata. [4] 4to. FERRARIÆ. 1471.

Di-

Crispi dedit Venetis Spirea Vindelinus.
Sed meliora quidem, lector; mihi crede, secundo
Et reprobata minùs, antea quàm dederat.

Crispi Sallustii vita, invectiva in Ciceronem, & Ciceronis responsio. M. CCCC. LXXI. Quòd in versibus præcedentibus contra quantitatem peccetur, nil mirum est iis, qui in istis primitivis subscriptionibus versantur.

1 *Cur hæc sculpantur quamvìs obscœna, requiris:*
Da veniam; sunt hæc scripta Marone tamen.

2 *Callippi calamo fuit exemplare repertum:*
Unde est impressum, quod legis, hospes, opus.

Vale vir optime. Raphael Iovenzonius Ister remendavi. Joannes Agrippina Coloniæ decus impressit. Anno domini nostri Ihesu Christi M. CCCC. LXXI. divo Nicolao Throno Venetiarum duce. Finis fœlix.

3 *Franciscus Puteolanus Parmensis Francisco Gonzagæ Cardinali Manthuano Sal. pl. d. Poemata Publii Ovidii Nasonis nuper à me recognita impressáque sub tuo nomine edere constitui* &c. Sequitur mox *Vita Publii Nasonis*; ad cujus calcem, *Hujus opera omnia, Medeâ exceptâ, & triumpho Cæsaris, & libello illo Ponticâ linguâ composito, quæ incuriâ temporum perierunt, Balthesar Azoguidus civis Bononiensis honestissimo loco natus primus in suâ civitate artis impressoriæ inventor & summâ necessitudine mihi conjunctissimus ad utilitatem humani generis impressit M. CCCC LXXI.* Editionem hanc rarissimam in Bibliothecâ (ubi & plurimas alias) Pembrokianâ vidi. Observandùm est tunc primùm Ovidium prodiisse integrum. Nam Ovidianorum operum, quæ hôc anno ex Conradi Sweynheym & Arnoldi Pannartz officinâ emissa sunt, partes solùm duæ, scilicet Metamorphoses & Elegiæ (uti ex Aleriensis epistolâ his præmissâ & catalogo ad Bibl. Nic. Lyr. ann. 1473. adjecto constat) lucem aspexerunt; Fastorúmque libros nonnisi post illud tempus ex illorum prælo (quamvìs nullam anni notam præferant) oportet prodiisse.

4 Ad calcem. *Hic terminatur totum opus Martialis Valerii, quod continetur in quatuordecim libris partialibus, impressum Ferraria die secundâ Julii. M. LXXI.* centenariis [CCCC.] omissis. In hâc editione liber Spectaculorum desideratur. Character est Romanus. Apud clariss. Rich. Mead M. D. vidi exemplar, in quo literæ initiales singulorum librorum manu quâdam pingendi peritissimâ erant formatæ, & figuris ad vivum optimè expressis insignitæ. Litera M secundi libri exhibet taurinum caput; quale inter religionis insignia veteribus usurpata cernitur [Vide Vet. Rom. Relig. du Choul. 1685. pag. 259. 260.] Hanc editionem cum Spirensi contuli; & planè constat utramque ex diversis manuscriptis excusam fuisse. Nullum typographi nomen adscribitur. Putarem equidem prodiisse ab Andreâ Gallo, ante quem nemo (quod sciam) Ferrariæ excudit: cujúsque mentio

Qq 2 hôc

Dicamerone del Bocaccio : *apud Christoph. Valdarfer.* [1] fol. Venet. 1471.

Festus Pompeius. [2] fol°. Mediol. 1471.

Laur. Vallæ de Elegantiâ Latinæ linguæ libri sex. [3] fol°. Rom. 1471.

Augustini Dati Senensis elegantiolæ : *per ANDREAM GALLUM* civem Ferrariensem. [4] 4to. Ferrar. 1471.

Joan. Tortelli Aretini commentarii grammatici : *per Ulricum Gallum, & SIMONEM Nicolai* [5] fol. Rom. 1471.

Con-

hôc ipso anno mox fiet. Martialis editio à Vindelino Spirensi (Annal. Typogr. Tom. I. pag. 71.) sinè anni notatione vulgata habet librum Spectaculorum, additâ ad calcem Georgii Alexandrini epistolâ (quæ in editionibus Joannis de Coloniâ 1475. & Philippi de Lavagniâ 1478. recuditur) in quâ hæc : *Georgius Alexandrinus Angelo Adriano oratori regio salutem. Legimus scriptores veteres in conquirendis bibliopolis atque librariis, quorum fide ac diligentiâ, quos emissuri essent, libri exscriberentur, non mediocrem curam habuisse.* —— *Quam diligentiam si posteriores servâssent, non adeò acceptus per manus error increvisset.* —— *In epigrammatis Martialis adeò frequens & multiplex vitium fuit, ut* —— *etsi non mediocri eruditione* —— *viri laborent, plurima tamen tum obscura tum ignota habeantur. Quod opus cùm nuper imprimendum foret, peterentque nonnulli, ut eo perlecto, si quippiam vel temporum injuriâ vitiosum vel literatorum quorundam arrogantiâ depravatum offendissem, id corrigerem,* —— *diu equidem repugnavi* —— *sed suscepi opus, quod recusare non poteram* —— *facilitate nostrâ freti, quod per nos castigatum fuit, id ut publicè enarraremus, effecerunt* &c. *Legentes* —— *si per immutationem, transmutationem, detractionem, additionem & inversionem literarum metri ratio confusa, si depravatum quid fuerit, id mihi vitio non vertant, sed eorum indiligentiam accusent, qui artificio præpositi sunt.* —— *Quædam de poetæ vitâ & operibus ejus subjunxi* &c.

1 *Io son un cerchio dor che sirconscrive*
Cento giemme ligiadre : in chui si stila
Le oriental perle : chanoda e persila
Le tosche lingue pelegrine e dive.
Pero qual cercha lombre di suo rive
Mi cholga inpresso : che amor mi postila
Vostre dolceze : e par che ancor sfavila
Gioco e miserie di qualunche vive :
Meser Giovan bochacio el primo Autore
Fu di mie prose e di quel bel paese
Che marte venero per degno honore.
Christofal Valdarfer Indi minprese.
Che naque in ratispona : il chui fulgore
Dal ciel per gratia infra mortal discese.
Se donque dimi arnese
Vestir voleti i suone ad ogni spirto
El mio Vulgar che orna di loro e mirto.
:M: CCCC: LXXI:

2 Ad finem libri, *Laudetur Christus per quinque foramina Iesus.*

FESTI POMPEI LIBER EXPLETVS EST.

Mediolani, tertio Notas Augustas, Millesimo : Quadringentessimo : Septuagessimo Primo. Ad honorem & laudem illustrissimi ac invictissimi Galeaz Maria Mediolani ducis quinti, ac ducatûs sui anno quinto. Nullum est indicium typographi, quem tamen probabile videtur fuisse Ant. Zarotum, qui anno præcedente imprimendi initium Mediolani fecit.

3 *M. CCCC. LXXI. in Pinia regione Paulo sedente secundo, Anno Pontificatus sui VII. B. R. M.* Quid hæ tres majusculæ velint, non assequor. Ex charactere agnosco Udalr. Gallum typographum ; tum etiam ex his verbis, *in piniâ* (vel potiùs, *pineâ*) *regione.* Vide Sueton. 1470.

4 Anni numerus indicatur per figuras 1471. Non (utì antea solebat) per literas majusculas.

5 *Fratris Adæ de Montaldo Genuensis Augustiniani sacræ theologiæ doctoris : Johannis Arretini : ad Philippum archiepiscopum Arelaten. proemium.* —— *proles regia Philippe præsul Arelatensis* —— *existimavi, ut Johannis Arretini singulare ab eodem digestum*

3

Constitutiones Clementinæ (in membranâ:) *per Petrum Schoiffer de Gernsheim.* [1] fol°. Mogunt. 1471.
Matthæi de Gradibus Opera Medica. [2] fol°. . . . . . 1471.
Petri de Crescentiis de Agriculturâ libri XII. *per Joh. Schusler.* [3] August. 1471.
Pet. Abani sive de Apono Conciliator differentiarum 209. inter philosophos & medicos. [4] Venet. 1471.
Hans Lenker Perspectiv. [5] fol°. Nurnberg. 1471.
Virgilius. [*] Romæ. 1471.
Georg. Alexandr. Comment. in Sapph. Ovid. Epistol. & Emendationes aliquot locorum apud Plinium & Virgilium [6] 4to. Venet. 1471.
De Vetulâ Libri III. (qui sub Ovidii nomine à barbaro quodam poetastro ante aliquot sæcula confictis sunt) [7] LUBECÆ. 1471.
Hu-

gestum opus orthographicæ rationis excitaretur —— *tuo nomini dedicandum.* —— *Sub pontificio Sixti quarti Genuensis, quo tempore scientia in lucem venit; viri circumspecti Vlricus Gallus Teutonicus & Simon Nicolai Lucensis, opifices impressoriæ facultatis, magnis sumptibus & impensis instrumentorum ad hujusce artis indigentiam opportunorum, hoc inchoatum ad finem laudabilem detorserunt.* —— *Johannis Tortelli nostri, qui inter poetas & oratores & grammaticos conscribendus est, opus accipito* &c. *Elimatum certè satis diligenter mihi fuit; & pro viribus mea imbecillitatis ingenii omnibus factum satis* &c. Hanc epistolam sequitur, *Orthographia Johannis Arretini prohemium ad Nicolaum quintum summum pontificem.* Et ad calcem;

Hoc opus exactum est Tortelli insigne Johannis:
Quo sunt scripta soni nomina cuncta gravis.

Insculptum est Romæ in domo de taliacoxis sub jussu Vlrici Galli Teutonici & Simonis Nicolai Lucensis. Anno do. M.CCCC.LXXI. Pont. Sixti IIII. Genuensis anno primo.

1 Bibl. Norib. Saubert. p. 118. Valent. Ernest. Lœscherus has possidere se scribit. *Easdem cum apparatu Jo. Andr. fol. Argent.* 1471. citat ex Biblioth. Norib. Saubert. p. 120. Bunemannus: & ex eâd. p. 118. *Jo. Chrysostomi de patientiâ* (*de patriâ* Orlandi. p. 311.) *libros tres: Noriberg.* 1471. & ex Bibl. Rothean. part. 1. p. 18. n. 680. *Petri Berchorii Reductorium Morale. fol. Davent.* 1471. [quod malo referre ad ann. 1477. ubi fit ejus mentio.]

2 Catalog. Roberti Martin Londin. Bibliop. p. 36.

3 Biblioth. Norib. Saubert. p. 119. Vide Beughem. p. 50. Sed Orland. p. 123. *Argentinæ.*

4 Hendreich. Pandect. Brand. f. 4. a.

5 Catal. Kilmansegg. part. III. p. 2.

* Chartâ regiâ in illustri bibliothecâ Hieron. de Backere, ex quâ vendita hæc editio XI flor. Habuit quoque eam Jo. Meursius, Cat. p. 5. Et Cat. Auct. apud Corn. Hack. a. 1669. p. 10. n. 168. Hanc puto esse editionem, quæ in librorum à Sweynheym & Pannartz impressorum catalogo recensetur; quam in quâdam Angliæ bibliothecâ extare comperio.

6 Citat Bunemannus ex Bibl. Amerbach. p. 56. Dubito tamen an hic non fuerit erratum, LXXI. pro LXXXI. Hic enim liber sub anno 1481 occurrit.

7 Hallervord. Biblioth. Curios. p. 300. Beughem. p. 101. Cailse. p. 51. Sed fidem certiorem accepit hæc editio à *selectorum literariorum specimine XVI. Lubecæ D. XXX. Mart. A. MDCCXXIV. à Jo. Henr. à Seelen edito*; in quo (p. 6.) Vir clariss. & peritiss. *primum ad meos Annales Supplementum exhibet ex Libris-Lubecensibus concinnatum*: ubi affert *Joannis de Turrecrematâ expositionem*.

4

Hugonis de Novo Castro Victoria Christi contra Antichristum. [1] fol. Paris. 1471.

Rob. de Lieio sermones festivales. [2] Venet. 1471.

Sixt. IV. Commentaria contra errores Carmelitæ. [3] Rom. 1471.

Jo. de Turre-crematâ scripta aliquot. [4] August. 1471.

[S] Mesue de medicinis universalibus: *Apud CLEMENTINUM Patavinum. MCCCCLXXI. XV Calendas Junii* fol°. Venet. 1471.

Joannis Boccatii de claris Mulieribus tractatus; versus à medico quodam Ulmensi in linguam Germ. prodiit. [5] August. Vind. 1471.

Regule, Ordinationes, & Constitutiones Cancellarie Sanctissimi dni nostri domini Sixti Divina Providentia Pape IIII. Scripte & correcte in Cancellaria aplica —— date in crastinum assumptionis sue ad summi Apostolatus apicem, videlicet die decima mensis Augusti anni a Nativitate Dni M. CCCC. LXXI. [6] 4to. . . . . . .

5

[137] Jo. Fran. Poggii Florentini Facetiarum Libri IV. (sinè nomine typographi; character tamen est Andreæ Galli.) Ferrar. 1471.

[99. & Beugh. 5.] Rodolphi Agricolæ Lucubrationes quædam. 4to. Colon. 1471.

[123.] Vallæ Orationes omnes. Argentin. 1471.

Bi-

nem Psalmorum Lubec impressam, in folo. sinè anni & typographi mentione. Cui statim addit 1471. *Libr. tres de Vetulâ. Opus hoc*, inquit, *cujus editio Lubecensis haud dubiè ad Coloniensem anni* 1470 *adornata, Ovidio est suppositum. Verus ipsius auctor, qui sæculo undecimo vel duodecimo videtur vixisse, utrùm fuerit* Pamphilius Maurilianus, *an alius, non satis constat. Conjecturis enim & suspicionibus omnia absolvuntur, quæ de auctore hujus scripti legimus. Multo certiùs possumus affirmare, quòd recentiori ævo ab homine Christiano, sacris Romanis addicto, sit congestum; idque ex occurrentibus in eodem vocibus, recentiorem ætatem sapientibus, e. c.* Alkimia, Prælatura, Camisia, Treuga *&c*, *necnon doctrinis de* Trinitate, Resurrectione mortuorum, Religione Christianâ, *& pluribus evincere. &c.* Multâ in illâ Viri doctiss. Dissertatione de Lubecensis typographiæ incunabulis rara & accuratè tractata continentur, ad quæ lectorem remitto: sperans interim Authorem in re literariâ adeò versatum (cui hìc publicas meas pro *sui Speciminis dono* ad me misso gratias habeo) plura editurum fore hujusmodi *Specimina*.

1 Val. Ern. Lœscherus cur in suo supplemento hunc librum bis posuerit, nescio.

2 Idem ex Cavio l. c. P. I. Append. p. 160.

3 Idem ex Cav. p. 151. App.

4 Quænam sint scripta illa, Lœscherus non indicavit.

5 Hallervord. Biblioth. Curios. p. 164.

6 PM. *A la fin on lit*: Lecte & publicate fuerunt supradicte Regule Rome in Cancellaria aplica die Martis vicesima mensis Augusti Anno dni M. CCCC. LXXI. *Après cela se trouvent les Taxes de cette Chancellerie, sous ce titre;* Sequuntur Taxe Cancellarie Apostolice, & primo de Expectativis Rubrica. *Copié sur le livre même, qui est un trespetit in Quarto, sans nom de ville & d'imprimeur & sans date; mais certainement imprimé à Rome dans ce tems là.*

I

Biblia Latina: *Præsens hoc opus præclarissimum almâ in urbe Moguntinâ inclytæ nationis Germanicæ, artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi absque ullâ calami exaratione sic effigiatum, & ad eusebiam Dei industriè consummatum per Petrum Schoiffer de Gernsheim anno Dominicæ incarnationis millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo in vigiliâ Matthiæ Apostoli.* [Jacob. Long. Biblioth. Sacr.] * fol°. Mogunt. 1472.

NICOL. de LYRA in Bibl. *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* ** fol°. Romæ. 1472.

Lactantius: *per Vindelinum.* [1] fol. Venet. 1472.

CASSIODORI HISTORIA Tripartit. ex Socrat. Sozomen. Theodor. *per Johannem Schusler* [2] fol. Aug. Vind. 1472.

IOANNES SCOTUS in Sententias: *per ANTONIUM Bononiensem.* [3] fol. Venetiis. 1472.

SEX-

* BRIAN. WALTON. Prolegom. IV. ad Bibl. Polyglott.] *Prima Bibliorum editio impressa (erat Latina vulgata) Moguntiæ anno* 1472. *teste* Luca Brugensi *præfat. libri de Variantibus Scripturæ locis. Aliam tamen illâ priorem quidam se vidisse dicunt.* Hæc editio (uti scribit Bunemannus) est in Bibl. public. Elisab. Wratislaw; cujus finalia verba pleniùs exhibet Krantz in memorabilibus. p. 74. *Præsens hoc opus* &c. *nationis Germanicæ, quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donôque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre illustraréque dignata est, artificiosâ* &c. Hoc, inquit Krantz, quamvis domesticum dici possit testimonium, vix tamen credibile est ausum fuisse Petrum hunc in re adeò recente & in omnium oculis versante ambitiosè mentiri: nec hoc aliis quiescentibus impune fecisset.

** Hic liber distinguitur quinque voluminibus.

1. Præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. data M. CCCC. LXXI. XIII. Novemb. Dein Genes. usque ad Paralipom. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis. M.CCCC. LXXI. XVIII. Nov.*
2. Usque ad Eccles. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis. M. CCCC. LXXII. XXVI. Mai.*
3. Usque ad Maccab. cum præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. datâ. M. CCCC. LXXII. X. Kal. Feb. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis. M. CCCC. LXXII. XIV. Januar.*
4. Quatuor Evangelia.
5. Act. Epistol. & Apocalyps. cum præfat. Jo. ANDR. ad XYST. IIII. & in fine *Aspicis illustres* &c. *In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XIII. Mart.*

1 Cum his versibus:

Arguit hic hominum sectas Lactantius omnes
Septeno falsas Codice vera docens.
Sive Deum tangat turbato lumine cernens
Ira furor gemino pernotat inde Libro.
Et Volucrum versu phœnix comprenditur uno,
Qua nostro nunquam pascitur alma solo.
Hincque redemptoris nostri non carmina desunt,
Qua positum è tumulo dulce canendo vocant.
Presserat hunc primò mundi caput inclyta Roma;
Post regina premit nempe colenda maris.
Impressum formis justóque nitore coruscans
Hoc Vindelinus condidit Artis opus.

2 *Caille*, pag. 28. sic. Biblioth. Norib. Saubert. p. 120. & Bibl. Jo. Vander Meer. L. B. 1683. p. 6. n. 171.

3 *Caille*, p. 21.

SEXTUS DECRETALIUM: *per Leonardum PELUGL & Georgium LAVER.* [1] fol. Romæ. 1472.

Tractato ditto PONGIE LINGUA compillato per Dominico Cavalcha da vico Pisano: *per Johannem PHILIPPUM de LIGNAMINE.* [2] fol. Romæ. 1472.

Tractatus de INSTITUTIONE Simplicium CONFESSORUM, editus à pre fre Antonio ordinis fratr. prædicatorum: *per Georg. Laver.* [3] 4to. Romæ. 1472.

ANTONIN. de VIRTUTIBUS: *per Antonium Koberger.* [4] fol. Noribergæ. 1472.

Antonin. de CONFESSIONE; *per Georg. Laver.* —— 4to. Romæ. 1472.

VALTURII de re MILITARI Libri duodecim ad Sigismundum Pandulphum Malatestam Ariminensium regem ac imperatorem: *per JOHANNEM Veronensem.* [5] fol. VERONÆ. 1472.

BARBATIÆ Jurisc. Opera. [6] fol. Bononiæ. 1472.

BALDI Jurisc. Opera. [7] fol. PARMÆ. 1472.

HONORIUS de Imagine Mundi: * Libellus de Vitâ & Moribus Philosophorum & Poëtarum: Alcinoi disciplinarum Platonis Epitoma, interprete Episcopo Tropiensi. [8] fol. .... 1472.

Plin. Natur. Histor. *per Nicol. Jenson.* fol. Venetiis. 1472.

Cæsar. Comment. *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* [9] fol. Romæ. 1472.

Sue-

1 *Caille*, pag. 18.

2 De hôc Libro vide quid dictum sit priùs.

3 Cum his rhythmis;

Studio correcta diligenti sepeque lecta
Per Celestinum nomine sed re pulverinum,
Sancto in Eusebio degentem Cenobio,
Qui me scribebat, Ge. Laver nomen habebat
Rome versatus tunc, sed Herbipoli natus.
Anno milleno quater C. Sep. que deno
Bis uno juncto, sed mense sub febrуо.
Sub quarto Sixto pontifice Zeraphico.

4 *Caille*, pag. 27. & Bibl. Norib. Saubert. p. 121 & Olear. P. I. E. p. 66.

5 *Johannes ex Veronâ oriundus Nicolai Cyrurgia medici filius Artis impressoria magister hunc de re militari Librum elegantissimum litteris & figuratis signis suâ in patriâ primus impressit*: M. CCCC. LXXII. Ad finem versus aliquot leguntur, è quibus hos selegi;

Hac Sigismundo felix sub principe scribis,
Quique operis causas dat tibi sæpe tui.
Dúmque Taraconias Etrusco ab littore gentes
Vertit, habes unde hac ipse notare queas.
Prisca hac, Valturi, si tempora nacta fuissent,
Militia ferres præmia magna tua.
Téque Palatini cepissent culmina Phœbi,
Roberte, ætatis gloria prima tua.
Æternos igitur vives cultissimus annos,
Militia verus réxque patérque simul.
Nos sub te pariter Musis armísque vacamus:
Téque sequi, ô scriptor, nos juvat usque gravis.

6. 7 *Caille*, pag. 29.

* MON. *Liber de vitâ & moribus Philosophorum est Gualteri Burley: Episcopus autem ille Tropiensis Alcinoi interpres est Petrus Balbus Pisanus.*

8 Episcopus *Tropiensis* affatur NICOLAUM *Cusensem* Cardinalem. M. CCCC. LXXII. *XXIIII. Novemb.*

9 XXV. *August. In domo Petri de Maximis.*

Suetonius: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* fol. * Romæ. 1472.

Justin. Epitom. Trogi, & Florus: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* [1] fol. Romæ. 1472.

Appianus Latinè, Petro Candido interprete: *per Vindelinum.* [2] fol. Venetiis. 1472.

Tit. Livius: *per Conrad. Sweynheym & Arnold. Pannartz.* [3] fol. Romæ. 1472.

Strabo Latinè: *per Vindelinum.* [4] fol. Venetiis. 1472.

Andreæ de Ysernia Comment. in Constitutiones Regni Siciliæ: *per Sixtum Russingerum.* [5] fol. Neapoli. 1472.

Cor-

* Cum versibus, *Aspicis illustres* &c *Romæ impresserunt* &c. M.CCCC.LXXII. *die* XVII. *Septembris.*

1 In fine; *Aspicis illustres* &c *Romæ impresserunt talia multa simul.* M. CCCC. LXXII. *die* XXVI. *Septembris.*

2 In fine;

Hic est Alexandrinus Appianus
A Candido Linguæ Latinæ patrono
Romanus, hunc impressit & Vindelinus,
Quem Spira nobilis parens Dædalei
Produxit ingeni faceti lepidique.
Carmen est Raphaëlis Zovenzonii Istri poëtæ.

In Labb. Nov. Biblioth. p. 339. n. LX. Appianus recensetur Romæ excusus 1472. Sed nil dubium est, quin sit error typographicus (qualibus abundat ille Labbei Catalogus,) & pro *Romæ* legi oporteat *Venetiis.* Venetam enim hujus anni editionem vidi ipse in Bibliothecâ Regiâ Parisiensi; Romanam frustra quæsivi.

3 In fine; *Aspicis illustres* &c. *Romæ impresserunt talia multa simul. In domo Petri de Maximis.* M. CCCC. LXXII. *XVI. Julii.*

4 Libri decem priores à Guarino *Veronensi*, septem posteriores à Gregorio *Thiphernio* translati.

Præfatur Jo. Andr. ad Paul. II. *Venet.* —— *Guarini Veronensis & Gregorii Tifernatis (quibus Strabonis transferendi à Nicolao V. demandata erat provincia) sumptis exemplaribus ex Gregorii archetypis Asiam atque Africam describi feci. Guarini autem Europâ perlectâ, quæ in eâ multa deerant fragmenta* —— *amicorum ope addi omnia procuravi. In quo Theodoro meo Gazæ atque Andronico, Lappo item Birago Græcè Latinèque doctissimis viris non exigua gratia est habenda.* —— *ne gurgustium quidem ipsum, unde prodirem, ante Pauli II. Veneti pontificatum felicissimum habui: priùs fui Acciensis Episcopus, ex quâ ecclesiâ post quadriennium potest quatuor cornuum vervex unus expectari. Nunc modestè illius mei Divini principis beneficio collocatus sum in sanctâ & quietâ Aleriensi Ecclesiâ* —— *vir cultus atque elegantissimus Pontremulensis Nicodemus ad tuam sanctitatem ducalis orator Mediolanensis ornatissimus. Namque illum inter cæteros amicos meos veteres sinceros ac vetustissimos magnâ ratione plurimùm veneror* ——

R. Zovenzonius poëta Reverendissimo d. Jacobo Zeno Episcopo Patavino.

Orbis noscere, lector, universi
Si tractus cupis, hos emas libellos
Strabonis tibi: nomini dicatos
Zeni præsulis optimi sacrique,
Quo nil doctius eruditiúsque,
Nunc Antenorei vident Penates;
Impressos digitis Videlianis.

Vides, Lector, Strabonem ante hunc annum apud Sweynh. & Pann. excusum, tam ex Jo. Andr. Epistolâ, quàm ex Catalogo Librorum Sweynh. & Pann. sæpius memorato. Tempus autem primæ illius editionis nondum novi. In Biblioth. Menarsian. p. 60. n. 735. habetur *Strabonis Geographia Romæ* 1472. Sed forsan mendum est typographicum.

5 Cum his versibus;

Hoc Martinus opus miro fecit ordine condi
Sumpti-

CORPUS CANONICUM. [1] fol. Moguntiæ. 1472.
Apuleius. [2] fol. Romæ. 1472.
Cicer. Epistol. Famil. *per Conrad Sweynheym & Arnold. Pannartz.* fol. Romæ. 1472.
—— Offic. Parad. Amic. Senect. Somn. Scip. *per Vindelinum.* fol. Venetiis. 1472.
Cicer. Orationes: *per ADAMUM de AMBERGAV.* [3] fol. 1472.
Cicer. TUSCULANÆ QUÆSTIONES: *per Nicol. Jenson.* [4] fol. Venetiis. 1472.
PLAUTUS: *per Johannem de Coloniâ, & Vindelinum de Spirâ* [5] fol. Venetiis. 1472.
Virgilius: *per Leonardum ACHATEM.* [6] fol. Venetiis. 1472.
Virgil. Bucolic. Georg. Æneid. & reliqua opuscul. cum Priapeiis: *per BARTHOLOMÆUM Cremonensem.* [7] fol. . . . . . 1472.

Te-

Sumptibus & chartis Bibliopola suis.
Sixtus hoc impressit: sed bis tamen antè revisit
Egregius doctor Petrus Oliverius.
At tu quisquis emis, Lector studiose, libellum
Latus emas; mendis nam caret istud opus.

Neapoli sub Ferdinandi Regis invictissimi aureo seculo & Augustâ Pace. M. CCCC. LXXII.

1 Primam Corporis Canonici editionem hanc vocat *Alb. Fabric.* in *Biblioth. Latin.* p. 847. Vide, quid in meo supplemento transcripserim [ex Præf. ad Ant. Augustin. de Emend. Gratian.] sub ann. 1472. Justinian.

2 Hanc tanquam primam editionem memorat *Tho. Crenius* parte XI. *Animadvers.* p. 3. è *Jo. Pricæo.* Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 520. *Jo. Pric.* ad APUL. *Miles.* pag. 488. hanc & *Vicentinam* 1488. Principes vocat; & in Præfat. ad Lector. ——— *Vicentina anni* 1488. *editio omnium, Romanâ ann.* 1472. *exceptâ, quod scimus, prima.*

3 Cum his versibus;

Hoc ingens Ciceronis opus causásque forenses,
Quas inter Patres dixit & in populo,
Tu quicunque leges, Ambergau natus ahenis
Impressit formis. Ecce magister Adam.

4 In fine, *Nicolao Trono duce Venetiarum inclyto.*

5 *Plautinæ Comœdiæ XX. Georgio Alexandrino emendatore; de cujus eruditione & diligentiâ judicent legentes. Impressæ operâ & impendio Joannis de Coloniâ Agrippinensi atque Vindelini de Spirâ. Venetiis* M. CCCC. LXXII. *Nicolao Throno principe jucundissimo & duce fœlicissimo.*

6 Editio hæc continet Bucolica, Georgica & Æneidem. In fine adduntur hi versus;

Urbs Basilea mihi, nomen est Leonardus Achates:
Qui tua compressi carmina, dive Maro.

Anno Christi humanati M. CCCC. LXXII. *Venet. Duce Nicol. Trono.*

7 Editio hæc continet *Bucolic. Georgic. Æneid.* & reliqua opuscula. In principio post Vitam & Versus variorum de Poëta & ejus Poëmate adduntur hæc,

M. CCCC LXXII. *Nicolao Truno Principe Venetiarum regnante, quæ in hôc Volumine continentur, fœliciter impressa sunt.* In hâc editione comprehenduntur, 1. Tabula librorum in illo volumine contentorum. 2. Maronis vita, cum quibusdam epigrammatibus tam Virgilii quàm de Virgilio. 3. Summa Virgilianæ narrationis: & hoc hexastichum;

Quem legis, impressus dum stabit in ære character,
Dum non longa dies, vel fera fata prement;

Can-

Terentius: *per Conrad. Sweynheym & Arn. Pannartz.* [1] fol. Romæ. 1472.

Donat. in Terentium: *per Conrad. Sweynb. & Arn. Pann.* [2] fol. Romæ. 1472.

Ausonii [3] Peonii Poëtæ disertissimi Epigrammatων Libri: Probæ Centonæ clarissimæ feminæ excerptum è Maronis carminibus ad testimonium Veteris Novíque Testamenti opusculum: Ovidii Consolatio ad Liviam: Calphurnii Bucolicum carmen: Publ. Greg. Tiferni Hymni & alia Poëmata. [4] fol. Venetiis. 1472.

Dan-

Candida perpetua non deerit fama Cremona:
Phidiacum hinc superat Bartholomaeus ebur.
Cedite chalcographi: millesima vestra figura est;
Archetypas fingit solus at ille notas.

4 Bucolica, Georgica, Æneis. 5. Moretum; Maffei Vegii Supplementum; Priapeia; Copa, Est & Non; Rosæ; Culex, & reliqua opuscula.

Quis ille (quem versus laudant supradicti) Bartholomæus fuerit nescio; nisi idem qui anno 1473. vocatur Bartholomæus Cremonensis; ubi versus iidem prædicti leguntur.

1 *Caille*, pag. 17.

2 In fine, *Aspicis illustres* &c. *Roma impresserunt talia multa simul.* M. CCCC. LXX. *die* X. *Decemb.*

Dubito, an Sweynheym & Pannartz impresserint etiam Terentii Textum, de quo nil certum comperi, præter testimonium *Johannis la Caille*, quem forsan in errorem induxisse potuit Donati Commentariorum editio.

3 In Vit. Auson. Edition. Eliæ Vineti, *Burdigala* anno 1580.] Pæonii *appellationem non aliunde ortam existimo, quàm quòd semidoctus quispiam, qui eundem putaret esse* Ausonium *patrem Medicum &* *filium* Ausonium *Poëtam*, Pæonium *pro Medico* Ausonium *Poëtam vocaverit.*

4 Sinè Typographi nomine. *Ad Lectorem. O Musarum cultor quisquis es, Ausonii Paonii epigrammatωn libellum intuens, quantâ fuerimus sedulitate usi in his, qua tum ad Gracarum, tum ad Latinarum litterarum eruditionem solertiámque pertinent, advertas percamur: ac Pub. Ovidii Nasonis vatis eminentissimi ad Liviam de morte Drusi epistolam, Probaque Falconia vatis clarissima à Divo Hieronymo comprobata centonam: necnon Calphurnii Siculi poeta Bucolicum carmen, demúmque P. Gregorii Tiferni epigrammatωn libellum, ut diligenter perlegas, vehementer etiam atque etiam rogamus. Vale. B. G.* [id est, Bart. Girardinus.]

In fine *A nativitate Christi ducentesima nonagesima quinta Olympiadis anno* II. VII. *Idus Decembres. Venetiis.*

Et post *Bucolic.* Calphurn. *Anno incarn, Domin.* M. CCCC. LXXII. Ex hâc ergo duplici Anni designatione simul collatâ constat Olympiadas esse per quinquennale spatium computandas; aliter enim Computi utriúsque ratio non conveniet. Neque tamen hoc mirum videri oportet, nam hoc temporis spatium πενταετηρὶς etiam dicitur; ac ideo Poëtæ pro solido quinquennio acceperunt: *quinquennis Olympias* Ovid. *de Pont.* Lib. 4. Eleg. 6. Consule not. Lindenbrog. in Censorin. *de die natal.* Edit. 1642. p. 139. & Jos. Scalig. *Emend Tempor.* Edit. 1629. p. 51.

Proba Falconia vatis clarissima de fidei nostra mysteriis ex Virgilio centones. Tum sequitur hoc tetrastichum, quod transcripsi, utì ibi legitur, ita sanè mendosè, ut sensum satìs expiscari nequeam.

BARTHOLOMEVS GIRARDINVS.

Αυσόνιος fueram solus; νῦΝ χείλε τὲ κοσμῷ
Artificis χειρὴ εἰτί τε καί Φυσεῖ
Τῦτ' ἔργον cum prisca queat renovare vetustas:
Tum Νέος *antiquis praferet officiis.*

Proba Centona clarissima femina opusculum &c. In his mira est unius vocis varietas; *Proba Falconia centona, Proba Falconia centones, Proba Centona clarissima femina opusculum.*

DANTIS CAPITULA Italicè: *per GEORGIUM & PAULUM Teutonicos.* [1] fol. MANTUÆ. 1472.

PRUDENTIUS. 4to. DAVENTRIÆ. 1472.

La COMEDIA di DANTE Alleghieri delle pene & punicioni de vicii & demeriti & premii delle virtu: *per Johan. Numeister* [2] fol. 1472.

Franc. PETRARCHÆ laureati Poëtæ RERUM VULGARIUM FRAGMENTA, ex originali libro extracta in urbe Patavinâ; Italicè: *per BAR. de VALDE. & MARTIN. de SEPTEM ARBORIBUS.* [3] fol. PADUÆ. 1472.

PHILOCOLO composto per Johanne Boccacio: *impresso per GABRIELI di PETRO & del compagno PHILIPPO.* [4] fol. Venet. 1472.

Aul. Gellius: *per Nicol. Jenson.* [5] fol. Venetiis. 1472.

MACROBIUS: *per Nicol. Jenson.* fol. Venetiis 1472.

AUTHORES Rei RUSTICÆ: *per Nicol. Jenson.* [6] fol. Venetiis. 1472.

Pris-

culum. Vox *Centona* ut mulieris nomen sit, crassissima est ignorantia; *Cento* & *Centones* genus est carminis ex variis fragmentis consutum; *Centona* pro *Centone*, ut puto, barbariem redolet. Is error diu postea apud Typographos remansit, nam in editione *Parisiensi* JOAN. PETIT. ann. 1509. legitur *Proba Falconia centone clarissime femine excerptum è Maronis carminibus ad testimonium veteris novique testamenti opusculum Centones.*

1 *Magister Georgius & magister Paulus Teutonici hoc opus Mantua impresserunt adjuvante Columbino Veronensi.*

2 In fine,

Nel mille quatro cento septe & due
Nel quarto mese a di cinque & sei
Questa opera gentile impressa fue
Jo maestro Johanni Numeister opera dei
Alla decta impressione & meco fue
El fulginato Evangelista mei.

3 In fine;

* *BAR. de Valde. Patavus. F. F.*
Martinus de Septem arboribus Prutenus.
M. CCCC. LXXII. *Die* VI. *Novemb.*
Adjicitur Francisci Petrarchæ vita. La nativita sua negli anni M. CCC. IIII.. a di XXXI. Luglio, pocho inanzi ad levar dil sole. M. CCC. LXX iiii. a di xviiii. Luo mori el Petrarcha.

4 Nescio, an hic PHILIPPUS non idem fuerit, qui anno 1473. PHILIPPUS PINZIUS appellatur.

5 PETRUS LAMBECIUS in Prodromo suarum criticarum in AULI GELLII *Noctes Atticas* Lucubrationum ann. 1647. apud SEB. & GABR. CRAMOISY in 8vo. *Parisiis* edito hanc Editionem memorat. Hæc sunt e us verba in præfatione ad Lectorem; *Adhibui in consilium duas omnium antiquissimas editiones, quas instructissima Bibliotheca Eminentissimi Card.* Mazarini *mihi suppeditavit, quarum una* Romæ *impressa est ab* Aldo Manutio *anno* Christi M. CCCC. LXIX. *altera* Venetiis *à* Nicolao Jenson M. CCCC. LXXII. Et postea pag. 19. *Absit ut* ALDUM Romanum, *qui primus hunc Auctorem dedit, &* Theodorum Gazam, *quo adminiculatore* Aldus *se usum esse fatetur, tanta condemnemus perfidia &c.* Et iterum p. 23. — *in* Aldinâ *editione, quæ* Romæ *prodiit* M. CCCC. LXIX. Miror LAMBECIUM, *Romanam* editionem *Aldo* adjudicando, tam graviter errâsse.

6 Hanc Editionem FRANCISCUS COLUTIA *Verzinensis* ipsi Typographo dedicat,

Ni-

* i. e. *Bartholomaus de Valdezochio*; quod constat ex Libro *Secretta Istoria* &c. 1478.

Prisciani Grammatica; Commentarii Ruffini de Metris; Priſciani translatio Dionyſ. de ſitu Orbis. [1] fol. .... 1472.

ISIDORI junioris Hispalenſis episcopi Ethimologiarum [*ſic enim imprimitur*] libri numero viginti: *per Gintherum Zainer.* [2] fol. Aug. Vind. 1472.

SUMMA IOHANNIS NACH tranſlata de Latino in Germanicam Linguam: *per Johann. Bamler.* [3] fol. Aug. Vind. 1472.

Catholicon: *per Petrum Scoeffer.* [4] fol Mogun. 1472.

2

Lepistole, Lectioni & Evangelii cheſſi leghono in tutto lanno: *ſtampati per CHRISTOPHORO ARNOLDO* fol°. à Veneſia. 1472.

Repetitiones, Disputationes, necnon Tractatus diverſorum Doctorum [qui ſcil. ſunt, Lanfrancus de Oriario de Brixiâ, Angelus de Peruſio, Tyndarus de Testibus &c] ſummâ cum diligentiâ per doctores famoſiſſimos emendati: *impreſſ. ere, opera & impendio Joannis de Colonia atque Vindelini de Spirâ; Anno Dni M. CCCC. LXXII. Nicholao Throno principe jucundiſſimo & duce feliciſſimo.* fol°. magno: duabus columnis. Venet. 1472.

Prima pars Nicolai Abbatis ſecundi libri Decretalium: *per Vindelinum de Spirâ.* [5] fol. Venet. 1472.

Jus-

Nicolao Jenſon Gallico Franciſcus Colutia Verzinenſis ſ. p. d. Et hunc vocat *virum præstantis ingenii*, additque ſe ab eo rogatum *ut* PALLADII *opus de Agriculturâ emendaret.*

1 Sinè Urbis aut Typographi indicio. Anni nota non in Libri totius calce ſed paulò antè ad unius ex PRISCIANI operibus finem additur; quod aliquando in Editionibus illis antiquis evenire obſervavi, quaſi voluerint Typographi isti lectorum oculos fatigare & industriam exercere.

2 *Libri finiunt fœliciter: per Gintherum Zainer ex Reutlingen progenitum, literis impreſſi ahenis* [charactere Romano] *Anno ab incarnatione Domini. Milleſimo Quadringenteſimo Septuageſimo ſecundo. Decima nona die Menſis nouēbris.*

3 *Johānes Bamler in freytag vor Michaelis in der Keyſerlichen Stat Augſpurg.* Anno M. CCCC. *un in de* LXXIJ. *iare.*

4 Mentel. p. 90, 91. *Præſens hoc opus præclariſſimum almâ in Urbe* Moguntinâ *inclyta nationis* Germaniæ, *quam Dei Clementia tam alto ingenii lumine donóque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre, illustraréque dignata eſt, artificioſâ quâdam adinventione imprimendi ſeu characterizandi, absque ullâ calami exaratione ſic effigiatum, & ad euſebiam Dei eſt industriè conſummatum, per* Petrum Scoeffer de Gernsheim, *Anno Dominica incarnationis* M. CCCC. LXXII. *in vigilio* Matthiæ *Apostoli.* In hâc ſubſcriptione ſecutus ſum authoritatem Mentelii, quem Bunemannus notat minùs rectè tribuiſſe Catholico ſubſcirptionem eandem, quæ in Bibliis Latinis hôc anno impreſſis, & ſuprà memoratis, occurrit; niſi putes hæc maxima duo opera uno eodémque anno & die *in vigiliâ* Matthæi *Apostoli* fuiſſe conſummata.

5 *Raphael Zovenzonius P. viro optimo Vindelino Spirenſi S. P. D.*

Abbatis pars prima, notis quæ fulget ahenis,
Eſt Vindelini preſſa labore mei:

Cu-

Justiniani Institutiones: *præclarum opus almâ in urbe Maguntinâ inclytæ nationis Germaniæ, quam Dei clementia tam alti ingenii lumine donóque gratuito cæteris terrarum nationibus præferre illustraréque dignata est, non atramento communi, non plumali cannâ neque aereâ, sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum & ad eusebiam Dei industriè est consummatum per Petrum Schoyffer de Gernshem, anno Dominicæ incarnationis Millesimo. CCCC. LXXII. XXIX. die mensis Octobris.* [1] fol. Mogunt. 1472.

Con-

Cujus ego ingenium de vertice Palladis ortum
Crediderim. Veniam tu mihi, Spira, dabis.

Anno Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, die VIII. Julii.

1 In hâc editione habentur versus [*Scema tabernaculi* &c] quæ recitabuntur postea ann. 1473. in *Compilat. Decretal.* Hic lubet nonnihil (quod & antea adnotari debuerat) monere de voce *Gernshem*; quæ mihi videtur abbreviata pro *Gernserhem.* Nam figura, quâ exprimitur litera *s* in illâ voce, compendiaria est, & complectitur *ser*; idémque compendium ejusdem literæ in verbo *obsvare* pro *observare* in libris istis vetustis Gothico charactere impressis, quorum lectionem crebræ abbreviationes difficilem reddunt. His fidem faciet, quod exscribam ex Antonii Augustini archiepiscopi Tarraconensis dialogorum libris duobus de emendatione Gratiani (edit. in 8vo. Paris. per Franc. Muguetum Regis & Archiepiscopi Parisiensis typographum M. DC. LXXIII.) in præfat. ad lector. Sect. XXVI. *Opera pretium est heic referre admonitionem eorum, qui primi post typographicam artem inventam emiserunt in lucem istud Gratiani opus. Volumen est magnæ molis, tum rarissimum utpote cujus unicum exemplar hactenus viderim, quod mecum pro amicitiâ nostrâ communicavit Lucas Dacherius monachus Benedictinus. Erunt haud dubiè, quos delectabit scire, per quos primùm & quo tempore editus sit hic liber, quibus auspiciis, quibus exhibentibus sumptus & operas, ut solebant in initiis typographiæ omnia ista adnotari. Sic ergo legitur in calce illius editionis.* [Rubris characteribus] „ Anno incar„ nationis dominicæ M. CCCC. LXXII. „ Idibus Augustiis; sanctissimo in Christo „ patre ac domino domino Sixto Papâ „ quarto Pontifice Maximo, illustrissimo „ nobilissimæ domûs Austriæ Friderico „ Romanorum Rege, rerum dominis; „ nobili necnon generoso Adolpho de Nas„ sau archiepiscopatum gerente Magunti„ nensem, in nobili urbe Maguncià, quæ „ nostros apud majores aurea, quam di„ vina etiam clementia dono gratuito præ „ cæteris terrarum nationibus arte impres„ soriâ dignata est illustrare, hoc præsens „ Gratiani Decretum suis cum rubricis non „ atramentali pennâ cannâve, sed arte „ quâdam ingeniosa imprimendi, cuncti„ potente adspiranti Deo, Petrus Schoiffer de Gernserheym suis consignando „ scutis feliciter consummavit. „ Scutula illa bina, quibus Petrus Schoefferus suos solebat libros consignare, originem dederunt illis insignibus typographicis, quæ deinceps artis illius magistri sibi adoptaverunt. Krant. in Memorabil. Biblioth. Public. Elisab. Wratislau. 1699. 4to. pag. 75. *Me præcipuè signa typographorum celebrium libris impressa delectârunt; quorum ingentem, si licitum esset, farraginem referrem. Petri Schefferi scutula rubra de ramo suspensa, anchora Aldi, lilium Juntæ, Palma Isingrinii vel Guarini, Arion Oporini, caduceus Frobenii, leo Brylingeri, pedum Episcopii, malleus rupem percutiens Henrici Petri, cancer papilionem capiens Frellonii, aquila inter serpentes Rovillii, gryphus Sebastiani Gryphii, Olyva Stephanorum, Hervagii triceps Mercurius, rana Froschoveri, anchora manibus sustentata Crispini, Pegasus Wechelianus, Circinus Plantinianus, aliàqua multa talia relatu difficilia, non parum mihi delectationis præstiterunt.* Adde, quæ Lilienthalius in Consultat. de histor Literar. pag. 173. *Optarem ego*, inquit, *ut curiosus quidam signa omnium in universum typographorum accuratè descripta ariquè incisa unà cum fundamento illorum exhiberet, detectis in-*

Conciliator differentiarum philosophorum & præcipuè medicorum, Petri de Abano Patavini: *impress. Mantuæ, domino Lodovicho de Gonzagha Marchione ibidem feliciter regnante anno M. CCCC. LXXII. per THOMAM Septem-castrensem & Socios, jubente Ludovico Carmelitâ.* fol°. Mant. 1472.

Pulcher tractatus continens vitam, mores, ac elegantissima philosophorum dicta simul & gesta; collectus per venerabilem doctorem Walterum Burley Anglicum: *per me Arnoldum terhoenen.* [1] 4to. . . . . . 1472.

Diodori Siculi sex libri, Pogio interprete; & Corn. Tacit. de situ, moribus & populis Germaniæ: [M CCCC 72. ubi observa mixtam annos exprimendi rationem per literas & figuras.] fol. Bonon. 1472.

Ciceron. Topica & Partitiones: *Anno Dominico M. CCCC. LXXII. ad laudem Christi O. M. atque virginis Mariæ. Ecce finis Partitionum Oratoriarum, quas Gabriel Fontana Placentinus non indiligenter recognovit.* 4to. . . . . 1472.

Ejusdem Epistolæ familiares: *per Philippum* LAVAGNA. [2] Mediol. 1472.

Ejusd. Officia & Paradoxa: *pñs marci Tulii clarissimū opus arte quadam ꝑpulcra per uenerabilē ꝑhie magistrum ac etiam inclite Argentiñ. ciuitatis ciuē dnm Heinricū Eggesteyn, sūma cum diligentia impssum ē Anno dñi M. CCCC. LXXII.* [3] fol. Argent. 1472.

Ar-

insimul omnibus, quotquot sub signis mentitis suos libros imprimere ausi sunt. Ejusmodi enim notitia; præter summam jucunditatem, insignem etiam in re librariâ præstaret usum.

1 Is antea ann. 1471. imprimebat Coloniæ, & subscribebat se Therhoernen. Ejus insigne fuit scutum rhombatum per crucem in quatuor partes sectum; quarum tres gerunt unaquæque, figuram literæ ɥ.

2 Ad calcem. *Epistolarum familiarium M. Tull. Cicer. multa volumina in diversis Italiæ locis hâc novâ impressorum arte transcripta sunt: quæ si ut plurima numero, ita etiam studio correcta essent, novo hôc labore non fuisset opus. Sed tanto errorum numero confunduntur, ut non modò litteræ pro litteris, & pro verbis verba perturbatissimè involuta, verùm etiam epistolæ in epistolas, libri in libros sic inveniantur confusi, ne tam doctorum diligentiâ ad communem utilitatem confecta quàm avarissimorum hominum cupiditate lucri gratiâ festinando convoluta, contorta, contaminatáque manifestè videantur. Quæ cùm audirem ex viris cùm doctissimis tum etiam prudentissimis, ego Philippus Lavagnâ civis Mediolanensis, ut pro virili meâ aliquâ ex parte meis civibus prodessem, nactus exemplar correctissimum studio diligentissimo hominum doctrinâ præstantium trecenta volumina exscribenda curam* [mihi hìc videtur reponendum *curavi*] *operâ adhibitâ, ut singulæ paginæ antea quam imprimerentur, ab aliquo doctorum perlectæ essent & castigatæ: quem ego laborem nisi profudisse videbor, pleraque in futurum accuratissimè ut transcribantur, laborabo, non minori publicæ quàm meæ utilitatis ratione servatâ.*

Barbara cum Marci verbis admixta legebas:
Hunc lege, quod verum est hoc Ciceronis opus.
Virgo decus cœli Christi sanctissima mater,
Laus tibi cum nato sit sinè fine tuo.
M CCCC LXXII. VIII KL. APRILES.

3 In hâc editione typographus [Henricus

Arretini Epistolarum libri octo. [1] fol°. . . . . . 1472.

Virgilii opera, opuscula, & Priapeia. [2] fol°. . . . . . 1472.

Virgilii opera [Bucol. Georg. Æn.] cum comment. Servii; & in fine Æneidis, Libell. Servii de naturâ syllabarum ad Aquilinum: in principio post præfationem ad Lectorem; *Florentiæ VII. Idus Novembres; M CCCC. LXXI. BERNARDUS CENNINUS aurifex omnium judicio præstantissimus & DOMINICUS ejus F. egregiæ indolis adolescens expressis ante calibe caracteribus & deinde fusis literis volumen hoc primum impresserunt. PETRUS CENNINUS Bernardi ejusdem filius quanta potuit cura & diligentia emendavit: ut cernis. Florentinis ingeniis nil ardui est.* In fine; *Absolutum opus Nonis Octobris M CCCC LXXII. Florentiæ.* * fol°. FLORENTIÆ. 1472.

Catullus; Tibullus; Propertius [3]; Statii Sylvæ. fol°. . . . 1472.

Aul. Gellius: *in domo Petri de Maximis; M. CCCC. LXXII. die Sextâ Augusti; per Sweynh. & Pann.* fol°. Rom. 1472.

Jo. Bocacii poetæ lepidiss. decameron [*Italicè*;] opus facetum: *Mantuæ impressum; cùm ejus florentiss. urbis principatum fœliciss. ageret divus Lodovicus Gonzaga secundus; anno ab origine Christianâ. M. CCCC. LXXII. PETRUS ADAM de Michaelibus ejusdem urbis civis imprimendi auctor.* fol°. Mant. 1472.

Am-

cus Eggestein, cujus mentio facta est anno præcedente in Annal. Typograph. Tom. I. pag. 93.] Moguntiacæ editionis, quæ prima ann. 1465. prodiit, characterem, & rubricarum rationem, per omnia, quàm potuit proximè, studuit æmulari, odâ etiam Horatianâ ad finem adjectâ. At in Paradoxis, Græcus Paradoxorum textus non imprimitur.

1 *Reverendissimo in Christo patri & domino Jacobo Zeno Patavino Antonius Moretus Brixiensis & Hieronymus Alexandrinus —— in emendandis imprimendisque Leonardi Arretini epistolis libenter tibi paruimus* &c.

2 Charactere pulchro, & quali ferè Antonius Zarothus utebatur. In folii prioris versâ paginâ leguntur hæc majusculis literis excusa. *Lector, si Vergilii vatis eminentissimi opera legere cupis, hac majestatem antiquitatis redolentia perlege: nec quicquid in his emendandis, corrigendis, castigandisque operibus Romana Venetáque lima poliverit, terserit, & ad suum redegerit nitorem, perspicuum est: sed diligens ista sedulitas & criticorum censura discedat, cessétque nimis affectata castigatio: cùm ab ipsis propriis Maronis exemplaribus, quæ Romæ in æde divi Pauli reposita sunt, integrum, purum nitidúmque opus hoc effluxerit, natúmque sit: si vis certior fieri id legito. Vale, anno incarnationis Dominicæ M. CCCC. LXXII.*

* In fine; *Bernardinus Cenninus aurifex omnium judicio præstantissimus & Dominicus ejus F. optimæ indolis adolescens impresserunt. Petrus ejusdem Bernardi F. emendavit, cum antiquissimis autem multis exemplaribus contulit. In primisque illi cura fuit: ne quid alienum Servio adscriberetur, neu quid reciderertur, aut deesset: quod Honorati esse pervetusta exemplaria demonstrarent. Quoniam verò plerosque juvat manu propriâ suóque more Græca interponere, eáque in antiquis codicibus perpauca sunt, & accentus quidem difficillimè imprimendo notari possunt; relinquendum ad id spatia duxit. Sed cùm apud homines perfectum nihil sit, satìs videri cuique debebit, si hi libri (quod vehementer optamus) præ aliis emendati reperientur. Absolutum opus Nonis Octobris. M. CCCC. LXXII. Florentiæ.*

3 Cum his versibus;

Carmina quis potuit tutò legisse Tibulli?
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit.
Ardoris nostri magne poeta jaces.

3

Ambrosii Hexaëmeron. [1] fol°. Auguft. Vindel. 1472.
Jacobi de Theramo Confolatio peccatorum : *per Joannem Schusler.* [2] Auguft. Vindel. 1472.
Joannis de Turrecremata opera. [3] Auguft. Vindel. 1472.
Roberti de Licio Ord. Min. Opus Quadragefimale de Pœnitentiâ. [4] Venet. 1472.
Dominicus Bolanus de conceptione Mariæ Virginis. [5] . . . . 1472.
Thomæ fecunda fecundæ. [6] fol°. . . . . 1472.
Bonaventuræ Breviloquium. [7] Norib. 1472.
Hartmanni Schedelii Chronicon. [8] fol°. Norib. 1472.
Discours d'Antonio Cornazani en vers Italiens depuis la creation du monde jusques à la paffion de Jefus Chrift. [9] 4to. . . . . 1472.
Jo. Bocaccii libell. Ital. ad Flamettam Pamphili amatricem [10] 4to. . . . . 1472.
Alberti de Eyb Margarita Poetica : *per Anton. Coburger.* [11] fol°. Norib. 1472.

4

[VEL] Thomæ Dorniberg Aureola ex Hieronymi floribus contexta. [12] fol°. Romæ. 1472.
[CA] Opus prime fecunde Thome de Aquino : *per Petrum Schoeffer.* fol°. Mogunt. 1472.
[S] Attilæ, qui vocatus eft Flagellum Dei, bella, Italicè : *per magistrum de Petro.* 4to. Venet. 1472.

[25]

1 Catal. Wilh. Vander Meer. Lugd. B. 1641. apud Is. Commelin. A. 1. n. 39.
2 Bibl. Norib. Saubert. p. 120. Monui in Programm. de Biblioth. Mind. me poffidere editionem antiquiorem.
3 Bibl. Norib. Saubert. p. 121. Orlandi hanc editionem Joanni Schusler afcribit, additque ea opera excufa fuiffe octo tomis; uti & Beughem. p. 139.
4 Reifer. Ind. Append. de Edit. vetust. Bibl. Augustan. p. III.
5 Bibl. Norib. Saubert. p. 120. Sic & Beughem. p. 32. & Orland. p. 299.
6 Biblioth. S. Mauric. & Simeon. Mind.
7 Biblioth. Norib. p. 121. Sic & Beughem. p. 33. & Orland. p. 300.
8 De hâc editione lege Martin. Zeiler. Centur. V. Ep. 38. & celeb. Henmann. de Anonym. & Pfeudonym. p. 141. Fidei tamen meæ moram facit id, quod legitur in *Chronico Chronicorum* (de quo fuo loco) *per Anton. Coburg. Norib.* 1493.
9 Labb. Biblioth. Nov. p. 354. n. MXXXVII. Sic Beughem. p. 49. & Orland. p. 316. *Discorfo in verfi dalla creazione del mundo fino alla venuta di Gefu Cristo.* 1472. 4.
10 Catal. Seidel. p. 373. n. 772. Hic liber excufus eft etiam anno 1481. Venet. apud Philippum Petri.
11 Biblioth. Norib. Saub. p. 121. & Orland. p. 140. & Beughem. p. 58.
12 Hanc Beughem. p. 55. & Orlandi p. 323. *Aurocam* vocant.

f

[25] Jo. Duns Scotus subtilissimus doctor in primum sententiarum: *per Antonium Bononiensem. XIII. Kal. Decemb.* [1] fol. Venet. 1472.

[76] Ægidius Romanus de Regimine Principum: *per Stephanum Planck. Die nonâ mensis Maii.* [2] fol°. Romæ. 1472.

[137] Jo. de Sacro-Bosco Anglici V. C. Sphæra Mundi: *per Andream Gallum.* [3] 4to. Ferrar. 1472.

[108. & Beugh. III.] Poggii Facetiarum libri. fol°. Mediol. 1472.

I

Biblia Latina [4] fol°. . . . . 1473.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Petrum Schoeffer.* [5] fol. Mogunt. 1473.

EUSEB. de PRÆPARAT. EVANGEL. Latinè, interprete Georg. Trapezuntio: *per Leonhardum AURL.* [6] fol°. . . . . 1473.

Rationale Divinorum officiorum: *per Joannem ZEINER de Reutlingen.* [7] fol. . . . .

Johan. Boccac. de CLARIS MULIERIBUS: *per Johan. Zeiner. de Reutlingen.* [8] fol. ULMÆ. 1473.

PETRI

1 Sic & Caille, p. 21.

2 Suspicor erratum hîc esse, & pro 1472 reponi oportere 1482. Consule editionem hujus libri sub anno 1482 notatam.

3 Cum his versibus:

Impressi Andreas hoc opus; cui Francia nomen
Tradidit: At civis Ferrariensis ego.
Herculeo felix Ferraria tuta manebat
Numine, perfectus cum liber iste fuit.
M. CCCC. LXXII.

4 Long, *Biblioth. Sacr.*

5 Cum *Comment. Tho. Valois & Nicol. Triveth. In Urbe Moguntinâ partium Alemania, per Petrum Schoiffer de Gernsheim* cIↃ. cccc. Lxxiij. *die* V. *mensis Septemb.*

6 Præfat. TRAPEZUNT. ad NICOL. IV. cum his versibus:

Artis hîc & fidei splendet mirabile numen;
Quod famâ auctores, auget honore Deos.
Quid magis artificem peteres dux, Christus & auctor;
Tres facit æternos ingeniosa manus.

M. CCCC. LXXIII.
Leonhardus Aurl.

Hoc tetrastichon est pars octastichi in hujus Libri editione ann. 1470. memorati.

7 *Caille*, p. 26. scribit impressum *Reutlingæ*; at verò *Johannem Zeiner*, *Reutlingæ* civis licèt fuerit, *Ulmæ* tamen impressisse ex Libri sequentis subscriptione liquet.

8 *Liber Johannis Boccacii de Certaldo de mulieribus claris ad Andream de Acciarolis de Florencia Alteville Comitissam: per Johannem Zeiner de Reutlingen Ulme impressus.* M. CCCC. LXXIII. Buneman. ex Gerhard. Confess. Cathol. lib. 2. art. 3. c. 4. f. 561. 2. *Hic liber Bocacii in Germanicam linguam translatus est à medico civitatis Ulmæ & nuncupatus Ducissæ Austriæ a.* 1473. *impressus in eâdem urbe typis antiquis & rudibus cum effigie parturientis papissæ.*

PETRI COMESTORIS HISTORIA SCHOLASTICA: *literis æneis impressa per Gintherum Zainer.* [1] fol. . . . . 1473.

BOET. de CONSOLAT. PHILOSOPH. in textu Latina Alemanicâque linguâ refertus ac translatus cum expositione beati Thomæ: *condidit hoc civis alumnus Nurembergensis opus arte suâ Antonius Coburger. XXiiij Julii.* fol. Nuremb. 1473.

BERNARDIN. de FESTIVITATIB. VIRGIN. *per Fredericum CREUSNER.* [2] Noribergæ. 1473.

RAINERI SUMMA: *per Johannem SENSENSCHMID de Egra & Henricum KOLER Moguntinum.* [3] fol. Noribergæ. 1473.

VITA & TRANSITO & gli MIRACOLI del beatissimo Hieronymo: *per Bartholomæum Cremonensem.* [4] 4to. . . . . 1473.

De IMMORTALITATE ANIMÆ in modum dialogi: *per Johannem Philippū* [5] fol. . . . . . 1473.

GUIDONIS de MONTE-ROCHERII MANIPULUS CURATORUM: *per Michaëlem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crants.* [6] fol. Parisiis. 1473.

NICOL.

1 Locus impressionis nòn adjicitur; sed Augustæ Vindelicorum anno 1471. & 1472. impressit. Quo cognationis gradu GINTHERUS hic JOHANNEM modò memoratum attigerit, nescio.

2. 3 *Caille*, pag. 28. Buneman. citat Raineri Summam ex Bibl. Norib. Saub. p. 123. Cat. Suffr. Sixtin. p. 65. & J. A. Fabric. ad Trithem. Script. Eccles. f. 127

4 Cum his versibus;

Quem legis, impressus dum stabit in ære charatter,
Dum non longa dies vel fera fata prement;
Candida perpetua non deerit fama Cremonæ;
Phidiacum hinc superat Bartholomaus ebur.
Cedite chalcographi: millesima vestra figura est;
Archetypas fingit solus at iste notas.

M. CCCC. LXXIII. *Nicolao Truno duce Venetiarum regnante impressum fuit hoc opus feliciter.*

Locus impressionis non apponitur; forsan *Venetiis*, quia nomen Ducis *Venetiarum* additum est.

5 *Italicè*, Authore *frate Jacobo Campharo di Genoa del Ordine de frati predicatori in Sacra Theologia licentiato in la universita de Oxenford.* M. CCCC. LXXIII.

die primâ Februarii. P. M. Sixti quarti anno ejus secundo completum est hoc opus in domo Johannis Philippi familiaris S. Is scilicet fuit JOHANNES PHILIPPUS *de Lignamine* SIXTI quarti familiaris, qui *Romæ* imprimebat. Vide priùs ann. 1472.

6 *Chevillier*, p. 68. *Completus est Parisiis per industriosos impressoria Artis librarios atque magistros Michaelem de Columbariâ, Udalricum Gering, & Martinum Crantz Anno Dominicæ incarnationis 1473. mensis Maii die 21. De Columbariâ* i. e. *de la Ville de Colmar*, quâ ortus erat *Michael Friburger.* Chevill. pag. 42.

Caille, p. 61. *Chevill.* p. 55, 56. Le *Manipulus Curatorum* de GUY DE MONTROCHER est un des premiers Ouvrages de PIERRE CÆSARIS & JEAN STOL. Il fut imprimé l'année 1473. ainsi que rapporte Mr. NAUDÉ dans son *Addit. à l'hist. de* LOUÏS XI. (p. 139. Edit. 1713.) Et l'Université, dans ses Repliques aux Reponses des Libraires imprimées in 4to. l'année 1652, dit à la page 4. [Nous apprenons par des Livres, que ceux qui les ont imprimez étoient Maitres és Arts, comme dans le Livre intitulé, *Manipulus Curatorum* GUIDONIS DE MONTE-ROCHERII, qui fut imprimé en l'année 1473. Il y a, *Per Venerab. virum* Petrum Cæsaris *in Artibus Magistrum, ac hujus Artis industriosum*

NICOL. ORBELL. de Scient. MATHEMAT. *per Baldaserem de Azzoguidis* [1] Bononiæ. 1473.

VINCENTII BELVACENSIS SPECULUM: *per Johannem MENTEL* [2] fol. . . . . . 1473.

Opus RESTITUTIONUM, USURARUM, & EXCOMMUNICATIONUM, per venerabilem dominum fratrem FRANCISCUM de PLA-

1 *sum artificem.* comme on le voit à la fin de, *Tractatus de pluralitate Beneficiorum Ecclesiasticorum editus per Joann. de Lignia-no.* in 4to.] GERING imprima aussi cette même année-là ce même Livre. Si c'est la même impression, comme il est probable, on doit dire que ces Apprentifs, après avoir levé une Imprimerie, s'associerent aussi-tôt avec leurs Maîtres. ANTOINE DU VERDIER, dans sa *Bibliotheque* (p. 103.) fait mention d'un Roman, *l'Amant rendu Cordelier en l'observance d'amour, en rime.* 1473. Comme il ne nomme point les Imprimeurs, on le peut attribuer probablement à ces seconds. Cæsaris & Stol imprimerent le *Speculum Vitæ humanæ* de Zamora, in folo. où on lit ces vers à la fin de la table des matieres :

Hos lege divinos, Lector studiose, libellos :
Unde trahes vitæ commoda multa tuæ.
Hoc speculum clarum manibus gestare memento,
Qua tua sit vita, noscere quisquis amas.
*Nam tibi distinctum punctis * virisque relictum*
** Viris persinxit Regia Parisius.*
Bresserunt Petrus Cesaris, simul atque Joannes
Stol., quibus ars quod habet omne retulit eis.

Un recueil in 4to. de plusieurs petits Opuscules, comme *Tractatus de Origine Nobilium. Epistola Poggii Florent. de infelicitate Principum. Æneas Sylvius de miseriis Curialium. Seneca de remediis fortuitorum.* Et le *Casus breves Joannis Andreæ super primo Decretalium.* in 4to.

1 *Caille*, pag. 29.

2 Vincentii Burgundi Ordin. Præd. episcopi Bellovac. Bibliotheca mundi seu Speculum prodiit recusum Duaci, apud Beller. in 4. Vol. fol. 1624. per Benedictinos Duacenses. *Vide Bibliothec. Tellerian. pag.* 236. Speculum illud fuit quadruplex, naturale, doctrinale, morale, historiale. *Lege Ger. Joan. Voss. de Historic. Latin. lib.* 2. *cap.* 59. Prodiit primùm decem tomis in fol. Argent. 1473. per Joan. Mentel. *Vide Jac. Mentel. de typogr. orig. pag.* 78. Historialis Speculi excusi in fol. Norimb. 1473. Paris. & Mogunt. 1474. Basil. 1481. Venet. 1484. 1491. Duac. 1624. meminit vir clariss. Jacobus le Long in *Bibliotheq. Historiq. de Franc. Num.* 7120. Hujus Speculi prima editio rarissimè occurrit ; character est Gothicus & satis venustus ; columnas duas unaquæque pagina complectitur. Ejusdem duas tantùm vidi partes, Naturalem & Historialem, quatuor voluminibus comprehensas. Volumen primum continebat Speculi Naturalis partem primam, octodecim libris; secundum, secundam ejusdem, quindecim libris : (Libri itaque Speculi Naturalis sunt triginta tres :) Volumen tertium continebat Speculi Historialis partem primam octo libris [Et ad calcem; *EXPLICIT. PRIMVM. VOLVMEN. SPECVLI. HISTORIALIS. IMPRESSVM. PER. IOHANNEM. MENTELLIN.*] & ejusdem secundam, octo libris [Et ad calcem ; *EXPLICIT. SECVNDA. PARS. SPECVLI. HISTORIALIS. VINCENTII. IMPRESSA. PER. IOHANNEM. MENTELLIN.*] quartum, ejusdem tertiam, sedecim libris [Et ad calcem; *EXPLICIT. SPECVLVM. HISTORIALE. FRATRIS. VINCENTII. ORDINIS. PREDICATORVM. IMPRESSVM. PER. IOHANNEM. MENTELLIN. ANNO. DOMINI. MILLESIMO QVADRINGENTESIMO SEPTVAGESIMO TERCIO. QVARTA. DIE. DECEMBRIS.*] Libri itaque Speculi Historialis sunt triginta duo.

* Sic imprimitur in la Caille p. 61. quod minimè intelligo.

PLATEA ordinis Minorum: *per LEONARDUM Basilensem* 1 fol°. Paduæ. 1473.

Secretta alcuna YSTORIA breve de re KARLO imperatore poi del nascimento & opere di quello magnifico Cavalieri nominato GUERINO & prenominato MESCHINO: *per Barthol. de Val de Zochio & Martin. de Septem arboribus.* 2 fol. Paduæ. 1473.

Boccacii GENEALOGIÆ DEORUM; & opus de Montib. Sylv. Fontib. Lacub. Fluminib. Stagnis seu Paludib.: *per Vindelin. de Spirâ.* 3 fol. Venetiis. 1473.

SOLINUS de SITU & MIRABILIBUS Orbis: *per Nicol. Jenson.* fol. Venetiis. 1473.

Apuleius: *per Philippum PINZIUM Mantuanum.* 4 fol. Venetiis. 1473.

Plinii Natural. Histor. *per Conrad. Sweynheym, & Arn. Pannartz.* 5 fol. Romæ. 1473.

POLY-

1 Cum his versibus & hâc subscriptione, hic (uti imprimuntur) exscriptis.

„ Quem legis impressus dum stabit in ere „ caracter.
„ Dum non longa dies vel fera fata pre- „ ment.
„ Candida perpetue non deerit fama Basi- „ lee.
„ Phidiacum hinc superat Leonhardus „ ebur.
„ Cedite chalcographi: millesima vestra „ figura est.
„ Archetypas fingit solus at ille notas.

„ M. CCCC. LXXIII. NICOLAO
„ TRONO DUCE VENECIARUM
„ REGNANTE IMPRESSUM FUIT
„ HOC OPUS PADUE FOELICITER.

Versus prædicti comparentur cum versibus ad Virgilium 1472. adnotatis: & ad Vit. del Hieron., 1473.

2 *In Padua a di XXI. de Avrille. M. CCCC. LXXIII. Bartholomaus de Val de Zochio civis Patavus. Martinus de Septem arboribus Prutenus F. F.*

3 Ad calcem Genealogiarum;

D. Jacobo Zeno Patavino episc. R. Zovenzonius poeta D. D.

Zene Zovenzonii decus & spes unica vatis,
Zene Antenorei sol Iacobe soli.
Cujus adoratum vestit sacra mitra capillum.
Quem manet (haud vereor) pontificalis apex.
Accipe divorum genus, incunabula cœli,
Templa quibus nostri constituere patres:
Donec ab ethereo defluxit Christus olympo
Nostra salus Deus ex virgine factus homo.
Tunc veteratores aris cesere [lege *cessere*] *relictis,*
Quas cruor humanus sæpius imbuerat.
Errorem nosces populorum: te liceat [lege *licet*] *olim*
Nil lateat. Quippe est mens tua tota sophos.
Stemma vale Veneti lux gloria Zene senatus:
Atque Zovenzonii sit tibi cura tui.
Hac Vindellinus signis qui impressit ahenis
Se tibi commendas familiamque suam.
Venetiis impressum anno salutis M. CCCC. LXXII. Nicolao Throno Duce felicissimo Impe.

Et ad calcem operis de montib. sylv. fontib. lacub. fluminib. stagn. seu paludib. *Impressum finit Venitiis Idus Jan. CCCC. LXXIII.* neglecto millenario.

4 *Caille*, pag. 22.

5 Cum versibus sex, *Aspicis illustres* &c. *M. CCCC. LXXIII. die Veneris VII. Maii.* Author literariorum μνημονευμάτων (quæ vocantur *Memoires de litterature*) tom 1. part. 2. pag. 276. habet hæc —— *l'Edition qui parût à* Venise *l'an* 1472. *chez* Nicolas Jenson, *& dont* Jean André *l'Evêque d'*Aleria *eut l'inspection.* Pace tamen viri doctiss. Episcopus *Aleriensis* non NICOLAI JENSON *Venetiis*, sed CONRADI SWEYNHEYM & ARNOLDI PANNARTZ.

POLYBIUS Latinè, Nicol. Perotto interprete: *per Conr. Sweynh. & Arn. Pann.* [1] fol. Romæ. 1473.

Commentarii IULII CELSI de rebus Caii Julii Cæsaris. Et Cæsar. Comment. de Bell. Gall. [2] fol. .... 1473.

Virgilius: *per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* [3] fol. Romæ. 1473.

CATULLUS: *per Stephanum CORALLUM.* fol. Parmæ. 1473.

STATII SYLVÆ: *per Stephanum Corallum.* fol. Parmæ. 1473.

Martialis Epigrammata: *per Sweynheym & Pannartz.* [4] fol. Romæ. 1473.

Æmil. Probi vitæ. [5] fol. Venetiis. 1473.

Cicer. Epistol. Famil. [6] fol. ..... 1473.

ALEXANDRI GRAMMATICA. [7] fol. Venetiis. 1473.

Dante: *per Antonium Zarotum.* fol. Mediolani. 1473.

Triomfi & Sonetti del Petrarch. fol. Venetiis. 1473.

Franc. Petrarch. Bucolica: *impress. per Arnoldum Terhornem.* [8] 4to. Colon. 1473.

Unum

NARTZ *Romæ*, prælum curabat. NICOLAI autem JENSON Editio *Veneta* anno 1472. eam exhibet *Aleriensis* Episcopi ad PAUL. II. Epistolam, quæ in *Romanâ* editione anni 1470. cujus curam gerebat, primùm excusa est. Solent enim editiones subsequentes, quod habetur in præcedentibus, sæpe repetere. Sic *Veneta* LIVII Editio ann. 1470. recudit Episcopi *Aleriensis* Epistolam, quam anteà *Romana*, Anno non indicato, at tamen prior, expresserat.

1 Cum versibus, *Aspicis illustres* &c. *Romæ impresserunt talia multa simul.*
M. CCCC. LXXIII. *Die Jovis ultimâ Decemb.*

2 Antiquo minuto abbreviato charactere, neque Loco nec Typographo nominatis. Liber autem sic incipit: *Caii Julii Cæsaris Dictatoris exordia. Ut pleraque mortalium fragilia* &c. & sic definit: *explicit liber. Deo gracias.* &c. *Anno Dni Mo. CCCCo. LXXo. Tercio.* Postea Cæsaris Comment. de Bell. Gallic. *Gallia est omnis divisa* &c. & in fine hæc verba: *Finiunt Libri Commentariorum Julii Cæsaris de bello Gallico.* LXXIII. neglectis majorum numerorum [M. CCCC.] notis. Lege, quid de hôc Julio scribatur in Menagian. Tom. 2. pag. 99. & Tom. 4. pag. 80.

3 VIRGILII Opera cum aliis opusculis. *In almâ Urbe Româ —— non atramento, plumali calamo neque stylo æreo sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei laudem industrièque est consummatum per Udalricum Gallum & Simonem de Lucâ.* M. CCCC. LXXIII. *Die* IIII. *Novemb. Sixti quarti tertio.* Ultima pagina chartarum registrum continet.

4 Editio hæc est (ut puto) omnium tertia. Prima per Vindelin. Venetiis, anno non addito, sed forsan 1470. circiter; quam esse credo eandem, quæ à Petro Scriverio in suâ 1619. (lege pag. 211.) toties laudatur. Secunda, Ferrariensis ann. 1471. Tertia hæc Romana, cum versibus, *Aspicis illustres* &c *Romæ impresserunt* &c. *M. CCCC. LXXIII. die ultimâ Aprilis.*

5 Hâc editione usum se testatur JOANNES SAVARO *Biblioth. Lat.* Fabric.

6 Hanc editionem in *Biblioth. Latin.* affert FABRICIUS ex Catalogo HEINSII.

7 P. M. Le nom entier de cet *Alexander* est *Alexander de Villâ Dei.* Le titre ordinaire du Livre est *Doctrinale puerorum*; qui, avant celui de *Despautere*, étoit la Grammaire Latine la plus usitée; & qui a été imprimé quantité de fois.

8 Hæc fortè sunt, quæ Bunemannus citat [Franc. Petrarchæ carmina, Nicolao Marcello principe regnante edita in 4to. majori. 1473.] ex Tomasino, qui in Petrarchâ redivivo (ed. Patav. 1650. 4to. p. 26.) Antonio Brocardo, *Hoc opus*, inquit, *apud*

z

Unum ex Quatuor, seu Concordantia Evangelistarum, & desuper expositio continua exactissimâ diligentiâ edita à Zachariâ Crisopolita. fol°. . . . . 1473.

Sermones clarissimi in sacrâ Theologiâ magistri fratris Roberti Caratzuli de Litio ordinis minorum de timore judiciorum Dei: *impressi in civitate Neapolis, die XXI. mensis Julii, M. CCCC. LXXIII. per ARNOLDUM de BRUXELLA.* fol°. Neap. 1473.

Secunda pars hystoriæ Scholasticæ, quæ est de Novo Testamento: *impressa in Trajecto inferiori per magistros Nycholaum KETZLAER & Gherardum de LEEMPT. M. CCCC. LXXIII.* fol°. TRAJECT. 1473.

Institutionum Opus: *per Vdalricum Gallum Alamanum & Simonem Nicolai de Lucâ. X April.* fol°. Rom. 1473.

Nova Compilatio decretalium Gregorii noni: *Anno incarnationis dominicæ M. CCCC. LXXIII. IX. KL. decembris, sanctissimo in Christo patre ac domino Sixto papa IIII. pontifice maximo, illustrissimo nobilissimæ domûs Austriæ Friderico Romanorum rege gloriosissimo, rerum dominis; reverendissimo in Christo patre domino Adolpho archipræsule Maguntino in nobili urbe Maguntiâ, quæ nostros apud majores aurea dicta, quam Divina etiam clementia dono gratuito præ cæteris terrarum nationibus arte impressoriâ dignata est illustrare; hoc præsens decretale glosâ cum ordinariâ domini Bernhardi, non atramentali pennâ cannâve, sed arte quâdam ingeniosâ imprimendi cunctipotente aspiranti Deo Petrus Schoiffer de Gernsheim* [id est, *Gernserheim, nam* ſibi compendium est syllabæ *ser*] *suis consignando scutis feliciter consummavit* [1] fol°. Mogunt. 1473.

apud me extat olim à doctissimo viro Triphone Gabriele enarratum.

1 Vidi in amplissimâ juxtà ac lectissimâ Harleianâ bibliothecâ exemplar horum Decretalium illuminatum initiali Gregorii noni icunculâ, in quo primum uniuscujusque quaternionis folium in Pergamenâ impressum involvebat reliqua ejusdem quaternionis folia in communi chartâ impressa. Ad operis calcem sequentia leguntur carmina; quæ tamen in alio ejusdem editionis exemplari in Pergamen. excuso abesse obstervavi. Carmina illa describam eodem modo, quo eadem à Germano typographo fuerunt excusa. Mirabitur lector vocum monstra, poësinque tot solœcismis ac barbarismis deformatam, & toties contra omnes grammaticæ partes adeò absurdè peccantem, ut in plerisque Oedipo ad sensum eruendum opus sit.

Cur Deus ultimis temporibus artis impressoria novum seculo munus invexerit.
Pape quid hac nostris petit ars nova & inclyta seclis.
Priscis cur patribus lux ea non micuit.
Quos pater omnipotens creat. hos vocat. hos simul omnes
Vult salvos veri noticia fieri.
Hinc dudum exhibita est cupimus quam vita secunda
Cuncti. sed multi posse venire negant.
Hac iterum ydolatras arte & tinctos & apellas
Accersire parat quam prius adveniat.
Apologia vel excusatio cleri de ignorantia & carentia librorum.

Tran-

Transeat allophilus. Cristi causatur alumnus
Haud se scripturas nosse & apostolicus.
Est ait aut geropres michi nemo aut bibliopola
Grande procul pretium est. & paris alma scola.
Scribi scripturas disponere si volo sacras
Est labor, & falsos accomodare libros.
Si verum exemplar mendax transfertur in instar
Vix male corrigitur. margo sed inficitur.
Atramenve labat membranis. liquitur. elbet.
Sepe & cum precio & codice lector abit.
Fenore sic multo curarum sive labore
Grandibus impensis vix redimitur opus.
Has ob res libros clerus non comparat, imo
Tantis pertasus abstinet incomodis.
Et sic depascit pastor dum pascere nescit.
Ductor seducit nomen habens reducis.
Hinc erit, ut populus sic princeps sicque sacerdos:
Quos ne funguntur pelle sacerdotio.

Excusationis repulsio & artis impressoria commendatio.

Sed quid ages ego dum libros non redimendi
Aut non discendi nulla subest ratio.
Causaris. Geropres tibi nemo aut bibliopola.
En venit hic venum codice farta penus.
Accusas nimis esse forum libri preciosum.
Nullus pro simili scriberet hunc precio.
Pauper es, & lodex tibi pulcra. vorans quoque liber.
Te ditet codex nil comedensque liber.
Si nequeat vice pastor paupere de stipe degens,
Comparet hunc pastor vellera lacque legens.
Forte schola est Paridis procul. en gignasticus heros
Ejusdem Thomas doctor Aquinus adest.
Quid prece cum precium labor aut opus est comodanti
Reddere. cum danti sufficiat precium.
Hic verum exemplar mendax non transit in instar,
Mille valent uno stante caracteria.
Ast atramentum probat hoc non esse caducum
Cerotumve rapax aut cineralis aqua.
Quamlibet in fluida carta non liquitur unda
Tetra. neque atrior hac fallit in arte liquor.
Litera continua & par ii ros gramma venustat.
Ex uno in cunctis esse memor poteris.
Ergo quod objiciant nichil amplius est pater alme.
Quo minus addiscant teque docendo tuos.

Exhortatio ad comparandum libros.

Immensi roboris qua tuta est vinea turris
Cum propugnaculis principibusque manet.
Sed mille clipeos aut pendentes modo libros
Ad propugnacula nostra videre stupor est.
Heu Salomon ubi sunt docti bellisque robusti.
A quibus ambitur thalamus ille tuus.
Proch ubi pervigiles qui ut quondam femora cingant
Ensibus. aut ubi sunt & gladii ancipites.
Excita palladios Salomon per cantica psalmos.
Ut sumant almos paule jube gladios.
Hos inquam gladios jubet ad quos Christus emendos
Ut vendant unam discipuli tunicam.
Hi sunt scripture divina volumina sacre
Juris & humani ecce duo gladii.
Heu venit illa dies nox imo venit. ubi ferri
Atque simul verbi fiet opus gladiis.
Quilibet ergo suos emat atque exerceat enses
Hanc propter noctem quam prius adveniat.

Primorum artis magistrorum typus & petri preconium.

Scema tabernaculi Moises Salomon quoque templi
Haud preter ingenuos perficiunt dedalos.
Sic decus Ecclesie majus. major Salomone
Jam renovans. renovat beselehel & hiram.
Hos dedit eximios sculpendi in arte magistros,
Cui placet en mactos arte sagire viros.
Quos genuit ambos urbs Maguntina * Johannes
Librorum insignes prothocaragmaticos.
Cum quibus optatum † petrus venit ad poliandrum
Cursu posterior. introeundo prior.
Quippe quibus prestat sculpendi lege sagitus
A solo dante lumen & ingenium.
Natio queque suum poterit repetere caragma
Secum. nempe stilo preminet omnigeno.
Credere difficile est doctores quam preciosa
Pendat mercede scripta recorrigere.
Orthosintheticum cujus sintagma per orbem
Fulget franciscum presto magistrum habet.

Me

* Joannes Guttemberg & Joannes Fust.
† Petrus Schoiffer.

Aristotel. Ethic. decem libri, Latinè, Leonardo Aretino interprete: *per Sweynb. & Pann. die lunæ undecimâ Januarii.* fol. Rom. 1473.

Strabonis Geographici libri, Latine: *per Sweynheym & Pannartz. die Veneris XII. Feb.* [1] fol. Rom. 1473.

Pii secundi Pont. Max. epistolæ: *opus impressum per magistrum Antonium de Zarotis Parmensem. Maii XXV.* fol°. Mediol. 1473.

Nicolaus Sagundinus ad Johannem filium de epistolari dicendi genere; Landivii equitis Hierosolymitani ad Francinum Beltrandum in epistolas magni Turci præfatio; Epistolæ Turci Latinè redditæ per Landivium: *impressæ per Arnaldum de Bruxellâ, die XVII. Sept.* 4to. Neap. 1473.

Statii Achilleis: *Si quas, optime lector, hôc in opere lituras inveneris, nasum ponito; nam Stephanus Corallus Lugdunensis invidorum quorundam malivolentiâ lacessitus, qui idem imprimere tentârunt, citiùs quàm asparagi coquantur, id absolvit, ac summo studio emendatum litterarum studiosis legendum tradidit. X. Cal. April.* 4to. Parm. 1473.

Synonyma Simonis Genuensis: *impress. per Antonium Zarotum. die Martis. III. Augusti.* fol°. Mediol. 1473.

Nicolai Perotti ad Pyrrum Perottum nepotem ex fratre suavissimum Rudimenta Grammatices: *per Conr. Sweynb. & Arn. Pann. die XIX. mensis Martii.* fol°. Rom. 1473.

Epistola Francisci Petrarche de insigni obedientia & fide uxoria Griseldis in Waltherum: *Ulme impress. per Johānem Zeiner de Reutlingen.* fol°. paginis viginti. Ulm. 1473.

Omniboni Leoniceni de octo partibus orationis liber; ad Fredericum

*Me quoque * conjunxit illi non vile tragema*
Publica sed comoda & terrigenum columen.
O utinam exscobere falsis moliantur ideam
Qui sintagma regant & prothocaragma legunt.
Aureola indubie premiaret eos logothece
Quippe libris cathedras mille suberudiunt.

Estimo nec scriptas decretales neque pressas
Conferri nostris in tribus eximiis.
In folium spatium cunctis est marginis equum
Codicis hoc primum fulget ab arte decus.
Querere te textui distantem crebro fatiga:
Glosam. hic folium vertere non opus est:
Te cito certificant monstrantia grammata glosam
Correctusque liber perficiet docilem.

1 Hæc editio eadem prorsus est, ac illa prior sinè anno (at, ut puto, circiter 1470.) nisi quòd in hâc absit Jo. Andreæ epistola; & tituli librorum (non, ut in illâ rubricâ scribantur, sed) atramento imprimantur; versus finales [*Aspicis illustres* &c.] in illâ octo sint, in hâc tantum sex. Utramque contuli, & observavi singulas paginas singulis paginis omnino consentire usque ad medium ultimi quaternionis folium, Scil. Lib. XVII. in folio quod incipit *Nunc pelagus.* Præterea ad calcem, librorum index, qui in illâ comparet, in hâc deest.

* In Justinian. Institut. 1472. ubi hi versus imprimuntur, pro *conjunxit* legitur *devinxit.* In his de se loquitur author horum versuum; se scilicet unà cum Francisco, quem modo nominavit, typographis Moguntiacis operam suam dare, & apud eosdem correctoris officium præstare.

cum de Gonzaga Marchionem: *per Jacobum Gallicum.* 4to. Venet. 1473.

3.

Augustini soliloquium de Arrhâ animæ.[1] fol°. . . . . 1473.
Jo. de Turrecremata in Psalmos.[2] fol°. . . . . . 1473.
Fioriti extrati de la Biblia[3] fol°. . . . . . 1473.
Xysti Papæ (ut ferunt) opusculum de sanguine Christi, de potentiâ Dei, de futuris contingentibus.[4] fol°. Romæ. 1473.
Compendium Theologicæ Veritatis in VII libris.[5] . . . . 1473.
Jo. Gerson Collectorium super Magnificat.[6] . . . . 1473.
Leonardi Utinensis Sermones: *per FRANCISCUM de HAILBRUN & NICOLAUM de FRANCFORDIA socios.** 4to. Venet. 1473.
Augustini de Anconâ de summâ potestate Ecclesiasticâ.[7] August. 1473.

Sum-

1 Bibl. Ultraject. f. 3.
2 Bibl. Rothean. part. 1. p. 14. n. 533.
3 Labb. Nov. Biblioth. p. 351. n. DCCCXCVII.
4 Id. p. 350. n. DCCCLX. *Tractatus de Sanguine Jesu Christi: Norib.* 1473. ex Bibl. Norib. Saub. p. 122. Et *S. Petri Cardinal. tractatus de Sanguine J. Christi: Norib.* 1474. ex eâd. p. 125.
5 Biblioth. Augustan. Sed libro in Biblioth. Mindens. nullus annus adscribitur, & literæ indicant majorem vetustatem.
6 Ita finit: *Et sic terminatur hæc compilatio devota egregii & famosi magistri Jo. Gerson Sa. pagina doctoris eximii cancellarii Paris. A. D. M°. CCCC°. LXXIII°.* Duplex exemplar, quorum unum illuminatum, in Biblioth. Monaster. S. Mauric. & Simeon. Mind. Puto Saubert. ex conjecturâ (aut quòd vox *Paris.* sequatur vocem *Cancellarii*) in Histor. Bibl. Norib. p. 128. addidisse locum, *Paris.* 1473.
* Vid. Nov. Litt. Lips. 1719. n. XI. p. 127. Hæc editio teste Monetâ habetur Divione in Bibliothecâ Carmelitarum.
Menagian. Tom. 3. p. 499. 500. 501.]
„ Ceux qui ont cru que de toutes les impressions la plus ancienne étoit celle des Sermons de Leonard d'Udine pretendüe faite l'année 1446. se sont trompés. Cette année est la datte de la compilation de ces sermons, mais la datte de l'impression est de 1473. J'ay vu le livre dans la bibliotheque des Carmes de Dijon. C'est un volume in 4to. épais de 4 doigts imprimé à Venise en lettre Gothique à 2 colonnes avec cette inscription à la fin, où le temps de la compilation est nettement distingué de celui de l'impression en ces termes copiez ici fidelement. *Expliciunt Sermones aurei de Sanctis per totum annum quos compilavit magister Leonardus de Utino, sacræ Theologiæ doctor, ordinis fratrum Prædicatorum, ad instantiam & complacentiam magnificæ communitatis Utinensis ac nobilium virorum ejusdem. M.CCCC.XLVI. in vigilia beatissimi patris nostri Dominici confessoris, ad laudem & gloriam Dei omnipotentis, & totius Curiæ triumphantis. Impressi quoque sunt hi sermones Venetiis per magistrum Franciscum de Hailbrun & magistrum Nicolaum de Francfordiâ socios. Laus Deo. MCCCCLXXIII.* Cette édition a été vue par le Pere Labbe, qui la rapporte p. 355. de sa nouvelle Bibliotheque de MSS. Mais par une faute ou de l'auteur ou de l'imprimeur l'année, qui devoit être marquée 1473. a été marquée 1475. Vide Annal. Typogr. Tom. I. p. 24. 25.
7 Bibl. Norib. Saub. p. 123. Olear. Bibl. Eccles. p. 89.

Summæ Hostiensis duo Tomi. [1] fol°. Romæ. 1473.
Corporis Juris Canonici cum apparatu Tom. II. [2] Mogunt. 1473.
Decretalium Bonifac. VIII. lib. 6. *per Petrum Schoiffer de Gerns.* (in membranâ) [3] fol°. Mogunt. 1473.
Petri de Ebano [Abbano, Apono] de Venenis. [4] fol°. Mant. 1473.
Joannis de Janduno [five Gandano] Quæstiones super tres libros Aristotelis de Animâ. [5] fol°. Venet. 1473.
Averroes in Aristotelis Metaphysicam : *per LAURENTIUM CANOZIUM.* [6] fol°. Patav. 1473.
Ægid. Roman. de regimine principum. [7] . . . 1473.
Roderic. Zamor. Speculum Vitæ Humanæ. [8] Aug. Vind. 1473.
Histor. Hungar. *typis ANDR. HESS.* [9] fol°. BUDÆ. 1473.
Historia Fiorentina di Leonardo Aretino tradotta della lingua Latina nella vulgare per Donato Acciaioli. [10] fol°. Venet. 1473.
Pomponii Melæ Cosmographia cum comment. Cocchi. * Venet. 1473.

4

[C] Bartolus in Digesta : *per Jo. de Colon. & Jo. Manthen.* fol°. Venet. 1473.
Rob. de Licio de Amore Divinorum Officiorum. [11] Neapol. 1473.
Nicolai Bonethi Ord. Minor. Metaphysica. [12] [BARCINONE] 1473.
Gebri Arabis liber, qui Flos Naturarum vocatur. [13] *impressus anno.* 1473.

[74]

1 Labb. Nov. Bibl. p. 338. n. XI. & XII.
2 Bibl. Norib. Saub. p. 123.
3 Ibid. p. 121.
4 Commelin. Cat. Lugd. B. 1607. b. ij. De eâdem editione Heindreich. in Pandect. Brandenb. fol. 4. b. qui eam in 4to. citat, & addit in Bibliothecâ Brandenburgicâ Reg. Borussiæ extare Abani MS. de Venenis.
5 Labb. Nov. Bibl. p. 340. n. CLXI.
6 Id. p. 338. n. X. Habetur etiam exemplar in Bibliothec. Cantabrig. Ubi additur locus & typographus.
7 Bibl. Norib. Saub. p. 122. & Beughem. p. 3.
8 Bibl. Norib. Saub. p. 122. *Per Gunth. Zeiner.* Caille. p. 28.
9 Prima & rarissima editio vocatur à Lambecio in diario Sacr. Itiner. Cellens. ed. noviss. f. 84. n. 267.
10 Bunemannus citat ex Labb. Nov. Bibl. p. 341. n. CCXVI. sed erravit Labbeus, dum tempus traductionis pro tempore impressionis accipit. Vide sub anno 1476.
* Bibl. Norib. Saub. p. 123.
11 Val. Ernest. Lœscher. ex Cavio. P. I. p. 161. Append. Et *Roberti Caraczoli Sermones de timore Divinorum judiciorum. fol°. Neapoli.* 1473. Bibl. Barber. part. 1. p. 229.
12 Hallervord. Biblioth. Curios. p. 285. 286. Suspicor tamen hic errorem esse in numeris : nam Beughem. p. 33. hanc editionem prodiisse *Barcinone* 1493 scribit. Sic & Bunemannus ex Biblioth. Augustan. Reiser. p. 114.
13 Biblioth. Simler. p. 221.

f

[74] Gul. Durandi Rationale Divin. Officiorum: *præsens præclarum opus Romæ non atramento, plumali* &c (utì in Virgilio hujus anni) *per Uldaricum Gallum & Simonem de Luca, A. D. M. CCCC. LXXIII. Die XXIII. mensis Junii.* [1] fol°. Romæ. 1473.

[157] Alvarus Pelagius de Planctu Ecclesiæ; Vol. 2. *per Joan. Zeiner*. fol°. (in chartâ magnâ, liber rarissimus) [2] Ulmæ. 1473.

[74] Joannis de Turrecremata meditationes cum figuris: *Finite sunt contemplationes Reverendi Patris Domini Jeannis de Turrecremata sacrosancte Romane Ecclesie Cardinalis, posite & depicte de ipsius mandato in Ecclesie ambitu sancte Marie de Minerva Rome, non atramento, plumali* &c (ut suprà) *per Uldaricum Gallum Alemanum & Simonem de Luca Anno Domini M CCCC LXXIII. die vero XVij. Octobris. Regnante Sixto Quarto Pontifice Maximo.* Romæ. 1473.

[110] Petri de Bergamo Ord. Præd. Tabula aurea operum D. Thomæ Aquin. *per Baldaser. de Azzoguidis*. fol°. Bonon. 1473.

[147] Baldi J. C. opera: *per Stephanum Corallum*. fol°. Parmæ. 1473.

[140] Vincentii Bellovacensis Speculum Historiale, ab orbe condito ad ann. 1241. *per Anton. Coburger*. [3] fol°. Norib. 1473.

I.

Psalterium Latinum: *per Fredericum Creusner*. [4] Noriberg. 1474.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Uldaricum Gall. Almanum & Simonem. Nicolai de Lucâ. IIII. Februarii*. fol°. Romæ. 1474.

Euseb. HISTORIA ECCLESIASTICA, per Rufinum è Græco in Latinum traducta. fol. . . . . . . 1474.

Lactantius: *per Udalricum Gallum Alamanum & Simonem Nicolai de Lucâ*. [5] fol. Romæ. 1474.

Ai-

1 Aliam hujus libri editionem à Joan. Zeiner, Ulmæ hôc anno in fol°. vulgatam afferunt Ant. Orlandi p. 157. & Beughem. p. 56.

2 Bunemannus (utì & Beughem. p. 104.) ex Biblioth. Norib. Saub. p. 125. Gesner. Bibl. f. 31. a. Olear. Bibl. Eccles. p. 38. adducit, *Summam Alvari Pelagii Ord. Minor. de planctu Ecclesiæ Christianæ: Ulm. & Reutling.* 1474. Error in voce *Reutling.* (si quis est, ut conjecto) hinc oritur, quòd Zeiner *Ulmæ* typographus *Reutlingæ* natus fuerit.

3 Sic & Beughem. p. 143. nisi quòd typographi nomen omiserit.

4 Long, *Biblioth. Sacr.* & Bibl. Norib. Saub. p. 124.

5 *Almâ in urbe Româ totius mundi reginâ & dignissimâ imperatrice, quæ sicut cæteris urbibus dignitate præest, ita ingeniosis viris est referta, non atramento, plumali calamo, neque stilo* * *ęreo, sed artificiosâ*

* *Ęreo* non potest accipi (ut author doctiss. msti à me antea citati ad editionem Cicer. Offic. 465. interpretatur *area* pro *altea*) pro *æreo*, nam per diphthongum *ę* sive *æ* excuditur.

AIGUILLON de l'AMOUR DIVIN: *par Pierre CARON.* [1] 4to. Paris. 1474.

PETRI de ANKARANO Consilia IURIDICA: *per Adam Rot Clericum Metens. Dioec. XXVII. Junii; sub Sexto IIII.* fol. Romae. 1474.

HENRICI HARP SPECULUM: *per Petrum Schoeffer.* [2] fol. Mogunt. 1474.

BREVIARIUM ROMANUM: *per JOHANNEM FABRI & JOHANNINUM de PETRO.* [3] fol. TAURINI. 1474.

ANTON. GUERNERII Papiensis tractatus de MULIER. ÆGRITUDINIB. fol. . . . . . 1474.

Liber Cibalis & Medicinalis PANDECTARUM MATTHÆI SYLVATICI medici de Salerno, Roberto Regi Siciliae inscriptus. fol. *1. April.* ** Neapol. 1474.

Manfredi il Percha; liber de medicinâ adinstar Aristotelis problematum; Liber de HOMINE & conservatione Sanitatis Italicè: *per Ugonem RUGERIUM & Doninum BERTOCHUM Regienses. Primâ Julii.* fol. Bononiae. 1474.

Hesiodi THEOGONIA Latinis hexametris: & Plutarch. Apophthegmata à Franc. Philelpho traducta ad Philippum Mariam Anglum Mediolanensium ducem: *per Andream Gallum.* [4] 4to. Ferrariae. 1474.

Liber

tiosa quâdam adinventione imprimendi seu caracterizandi sic effigiatum ad Dei laudem industrieque est consummatum per Vdalricum Gallum Alamanum & Symonem Nicolai de Lucâ, anno Domini M. CCCC. LXXIIII. die XII. Februarii. Pontificatu Sixti Papa quarti, anno ejus tertio.

Initio praefigitur epistolâ Joan. Aleriensis anno M CCCC LXX. data. Postea, *Ad R. P. D. Dominicum episcopum Brixiensem S. D. N. Papa vicarium Lactantii Firmiani emendatio per Angelum Cneum poetam laureatum. —— Nos cùm superioribus diebus ab Vdalrico Gallo Alamano & Simone Nicolai de Lucâ novarum impressionum, &, ut verè loquar, divinitus inventarum nobilibus ac singularibus opificibus rogaremur, ut Lactantii codices revolveremus* &c. *aliquanto limatiores Quintiliani libros oculis & studio tuo dignaberis* &c. *Nos cùm emendationes Lactantii à pluribus & sapius factas tam Roma quàm Venetiis cerneremus, elicere conati sumus verissimum* &c.

1 Chevill. p. 57. Caille p. 61. *L'Aiguillon de l'Amour divin* de St. BONAVENTURE, traduit par JEAN GERSON.

2 Mallincrot. p. 68. *Fr. Henrici Harp Speculum aureum decem praceptorum Dei, opus praclarum in nobili Urbe Moguntiâ, quam imprimendi Arte ingeniosâ gratuitòque dono gloriosus Deus plus cateris terrarum nationibus praferens illustrare dignatus est, non atramento plumali arcàve pennâ cannâve, sed adinventione quâdam perpulchrâ per honorabilem virum Petrum Schoeffer de Gernsheim feliciter est consummatum Anno Dominica incarnationis.* M. CCCC. LXXIIII. *mensis Sept. Id. quarto.* Vide Bibl. Lugduno-Batav. Edit. 1640. p. 15. & Val. Andr. Bibl. Belg. p. 355.

3 *Bibliothec.* Tellerian. p. 210.

** Bunemannus ex J. A. Fabric. ad Trithem. de Script. Eccles. f. 127. not. [K] affert *Matth. Silvatic. Pandect. Medicin. fol. Bonon.* 1474. Beughem. p. 127. habet *Bononia. & Neapoli.* 1474. Orland. p. 407. *Bononia* 1474. *per Baltassar. Azzoguid.* ac 1474. *per magistrum Jo. Vurster de Kampidona, charact. nitidissimo, magnum Volumen.*

4 BONINI MOMBRITII *Mediolanensis* praefat. ad BORSIUM Ducem *Mutina* &c. in HESIODI *Theogoniam.*

Liber PRÆDICABILIUM Latinè: *per Johan. de Westphaliâ Paderbornensem cum THEODORICO MARTINI* [1] 8°. ALOST. 1474.

LA PHISIONOMIE du Conciliator PIERRE d'APONO: *per Petrum MAUFER.* [2] Paduæ. 1474.

THOMASINI de Ferraria opus QUADRAGESIMALE: *per Johannem Koelhof.* [3] Colon. 1474.

HIEROCL. in PYTHAGOR. Latinè: *per Barth. de Val.* [4] 4to. Paduæ. 1474.

Tho. Aquin. QUODLIBETA: *per Andream FRISNER. de Wunsidel & Johan. Sensenschmid.* [5] fol. Noriberg. 1474.

QUÆSTIONES Joh. Scoti super 2°. Sententiarum à Thomâ Penket Anglico emendatæ: *impresse per ALBERTUM de STENDAEL.* fol. . . . 1474.

VITA del IESU CHRISTO e de la sua gloriosa madre Vergene MARIA: *per Baldaser. de Azziguidi.* [6] fol. Bononiæ. 1474.

TESORO de ser BRUNETTO. Latinè. fol. *XVI. Decemb.* Tarvisii. 1474.

Librorum METAPHYSICÆ Aristotel. ab AVERROI Cordubensi commentatæ translatio: *per Laurentium Canozium Lenenariensem.* [7] fol. Paduæ. 1474.

Gul. DURANTI SPECULUM tribus Voluminibus, & quarto Volumine Speculatoris cum additionibus Jo. An. & Baldi: *per Georg. Laver.* [8] fol. Romæ. 1474.

AMMIAN. MARCELLIN. *per Impressores Georg. SACHSEL de*

In fine ——— *Ad decus gloriamque illustrissimi quondam Ducis Borsii & domûs Estensis; ad Bonnini Mombritii Hesiodique memoriam; Peregrini Prisciani nobilis Ferrariensis operâ, per Andream Gallum Ferrariæ hoc opus impressum est Anno legis gratiæ* M. CCCC. LXXIIII.

1. *In Alosto oppido Comitatûs Flandriæ per Johannem de Westphaliâ Paderbornensem cum socio suo Theodorico Martini.* M. CCCC. LXXIIII. *Maii die sexto.*

2 Chevill. p. 65. Naud. *Addit.* p. 137.

3 Caille, pag. 26. & Bibl. Norib. Saub. p. 125.

4 AURISPÂ interprete, cujus præfatio ad NICOL. Pontif. V. ——— *nuncios per diversas mundi partes ad libros perquirendos tam Græcos quàm Latinos tuâ impensâ misisti.* ——— *Venetiis tuo jussu libros aliquot emi, inter quos reperi Hieroclem super versibus Pythagoræ aureis* ——— *Octogenarius jam* ——— *ego hoc opusculum Latinum effeci* ———

Impressum M. CCCC. LXXIIII. *Patavii.* XV. *Kal. Maias.*

Bartholomæus de Val de Zoccho. F. F. TELOS.

5 Caille, pag 28. & Bibl. Norib. Saub. p. 125.

6 *Stampato in Bologna in casa d'Baldisera de li Azziguidi dieci de Decembre.* M. CCCC. LXXIIII.

7 *Finis impositus est nobilis Vincentini Johannis Philippi Aureliani & fratrum impensâ, operâ verò atque ingenio Laurentii Canozii Lenenariens. impress. Patavii.* M. CCCC. IIII. & LXX. III. *Kalendas Febr.*

8 *Impress. Romæ per Venerabilem magistrum Georgium Laver de Herbipoli.* M. CCCC. LXXIIII. XV. *Martii.*

& Reichenhal & Barthol. GOLSCH de Hohenbart clericos.[1] fol. Romæ. 1474.

VALER. MAXIM. *per Joh. de Colon. ac Joh. Manthem.*[2] fol. Venetiis. 1474.

HERODOT. HALICARNASS. HISTORIÆ. Latinè, Laur. Vallâ interprete: *per Jacob. Rubeum natione Gallicum.*[3] fol. Venetiis. 1474.

Justinus Historicus: *per Anton. Zarotum.*[4] fol. Mediolani. 1474.

Quint. Curtius.[5] fol. . . . . . 1474.

Cicer. Offic. Parad. Amicit Senect. *per Ant. Zarotum.* fol. Mediolani. 1474.

Cicer. Offic. Parad. Amicit. Senect. Somn. Scip. necnon de essentiâ mundi: *qui peroptimè emendatus impressus extat ductu & expensis Johannis de Coloniâ Agrippinensis & Johannis Manthem de Gherretshem.* fol. Venetiis. 1474.

Eadem. fol. *vigesimâ quartâ Decembr.* ° Neapol. 1474.

Virgil. cum opuscul. *per Philippum de Lavagnâ.*[6] fol. Mediolan. 1474.

Ovid. Operâ: *per Jacobum Rubeum.*[7] fol. Venet. 1474.

Te-

1 *Impressio Romæ facta est totius orbis terrarum regina olim & imperatricis arte maxima & ingenio per dignissimos impressores Georgium SACHSEL de Reichenhal & Bartholomeum GOLSCH de Hohenbart clericos. Anno dni. M. CCCC. LXXIIII. Die vero VII Junii mensis, Pontificatu vero Sixti Divina providentia Papæ Quarti, anno ejus tertio. Ad R. D. Ludovicum Donatum Episcopum Bergomensem præfatio in Ammiano Marcellino per A. Sabinum Poe. Lau. —— Vixque tantus author à quarto decimo libro ad sextum & vigesimum extat. Hii quoque libri per dignissimos impressores Georgium Sachsel de Reichenhal & Bartholomeum Golsch de Hohenbart clericos dantur in lucem: qui si aliquanto depravatiores apparebunt, non illi vitio dandi, nec nos qui commisimus imprimendos; quando maxima penuria in totâ Italiâ hujus voluminis est: nec fuit quod revolvere possemus, atque illis limam addere &c.* Henr. Valesius in suâ hujus historici editione ad lectorem. c. 3. *Prima Marcell. Histor. editio prodiit A. D.* 1474 *cui præfuit A. Sabinus poëta laureatus. Hæc editio, utpote nondum exortâ criticorum natione, omnium fidelissima est. Nævos enim exemplaris sui & lacunas servat omnes.*

2 *Venetiis, impressoribus expositus fuit per Joh. de Colon. Agrippin. ac Joh. Manthen de Gherretshem* M. CCCC. LXXIIII. *qui unà fideliter viventes eosdem impressores ad hoc duxerunt.*

3 Chevillerius, pag. 65. notat hunc RUBEUM perperam nominari Johannem à Naudæo (*Addit.* pag. 135.) & Johanne la Caille, (p. 21.)

4 Cum his versibus:

Historias veteres peregrináque gesta revolvo
Justinus. Lege me: sum Trogus ipse brevis.
Quem manus Antoni Zarotho sanguine creti.
Impressit solers, Insubribúsque dedit.
M. CCCC. LXXIIII. *Idib Jun.*

Versus duo priores iidem sunt, qui in JUSTIN. 1470. ex edit JENSON.

5 Fabric. *Biblioth. Lat.* pag. 445. vocat hanc primam CURTII editionem, quæ fuit apud CASPAREM BARTHIUM.

6 Bucolic. Georgic. Æneid. Maphei Vegii supplementum Copa. Moretum. Diræ. Epigrammata. Culex. Priapeia. 1474. *die 14 Junii.*

7 *Hujus opera omnia, Medeâ exceptâ & triumpho Cæsaris, & Libello illo Ponticâ linguâ composito, quæ incuriâ temporum perierunt, Jacobus Rubeus natione Gallicus honestissimo loco natus impressit, Nicol. Marcello*

Terentius. fol. *Prid. Non. Aug.* sinè distinctione versuum. . . 1474.
Horatius : *per Anton. Zarotum Parmensem. Die* 16. *Martii.* fol. * Mediolan. 1474.
Horatius : *per Carnerium AUGUSTINUM.* [1] 8vo. Ferrariæ. 1474.
PROPERTIUS. [2] . . . 1474.
Marci MANLII poëtæ clarissimi ASTRONOMICON ad Cæsarem Augustum libri; ARATUS GERMANICI ad Augustum : *impress. per me Ugonem Rugerium & Doninum Bertochum.* [3] fol°. [*die vigesima Martii. MCCCCLXXIIII. Laus Deo. Amen.*] Bonon. 1474.

VA-

lo duce Venetiarum. M. CCCC. LXXIIII.

Calphurnii carmen ad lectorem.

Perlege Nasonis divina poëmata lector
Musarum qui vis fontibus esse sacer.
Hic dedit ad reliquos compendia summa poëtas
Invia qui primus per loca fecit iter.
Corpora ter quino mutata volumine finxit
Unde fere est omnis fabula nota tibi.
Alterno teneros tibi carmine lusit amores:
Sanavitque sua vulnera facta manu.
Cæsare dehinc læso geticum relegatus in orbem.
Composuit fastos: exiliique modum.
Sed dignum, hac veneta qui gallicus urbe jacobus
Impressit, mira condidit artis opus.

* *Anno MCCCCLXXIIII. Antonius Zarotus Parmensis cuncta opera Horatii Flacci Venusini non indiligenter emendata eleganter atque fideliter impressit. Quisquis hæc coëmerit, nunquam pœnitebit.*

1 In exemplari, quod vidi, deerant *Sermones* & *de Art. Poët.*. Et hi versus addebantur,

Ferraria impressit regnante sub Hercule divo,
Regia quo gaudet nunc Lionora viro;
Carnerius puer Augustinus: cui dedit almam
Bernardus lucem bibliopola bonus.

2 Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 259.

3 In hâc primâ editione notandum est hunc poëtam appellari *Manlium*, non *Manilium.* Hunc à Poggio inventum primò fuisse scribit Jo. Bapt. Recanatus in Poggii vitâ (pag. X. Pogg. Histor. Florent. ann. 1715. Unà cum Manilii Astronomicis prodierunt Aratea Phænomena à Germanico Latinis metris reddita ; quæ à Barthio innui, cùm lib. 47. Adversar. c. 18. membranas Bononienses allegaret, observat Fabric. in Biblioth. Lat. lib. 1. cap. 19. Laurentii Bonincontrii Miniatensis commentaria in Manilium impressa Bononiæ ann. 1474. memorantur in Biblioth. Simler. p. 445. Sed Alb. Fabricius in Bibl. Lat. lib. 1. cap. 18. scribit ea Florentiæ anno 1484. fuisse addita. Antonius Orlandi p. 110. habet hæc : *M. Manilius Antiochenus* [Fabricius in Bibl. Lat. observavit Manlium Antiochenum cum Manilio poetâ à quibusdam confundi] *Astrologus & Poëta, Astronomicorum ejus libri V. versu heroico conscripti : per Baldaser. de Azzoguid. fol°. Bonon.* 1474. Sic Beughem. p. 90. omisso typographi nomine. Forsan Orlandi credidit hunc librum, utì & alios aliquot Bononiæ excusos, non ex aliis, quàm Baldaseris de Azzoguidis, officinâ prodiisse. Sic *Diodorum Siculum* 1472. & *Bernard. Exposit. nelli triumph. del Petrarch.* 1475. Baldaseri attribuit : quos tamen vidi sinè ullius typographi nomine; quique potuerunt tam apud *Rugerium* aliúmve quàm apud *Baldaserem de Azzoguidis* imprimi.

Bunemannus scribit *Manilium Bonincontrii: fol°. Rom.* 1475. ex Joseph. Scaligeri auctione p. 32. cum ejus MSS. notis emptum fuisse à Bibliothecâ Lugdun. B. teste P. Scriverio, pro 1 flor. 9 obol. & hanc editionem mereri examen ulterius, eò magis quòd ab aliis ad ann. 1475. non memoretur; Simlerúsque Bonincontrii Commentaria anno 1474. excusa affirmet. Manilii editio Bononiensis ann. 1474. à me visa habet textum solum : in quem Bonincontrii commentaria anno sequente, nempe 1475. forsan prodire potuerunt. Michael Fayus, qui anno 1679. Manilium in Serenissimi Del-

VALER. FLACCI ARGONAUTICA: *per Ugonem Rugerium & Doninum Bertochum Regienses.* [1] fol. Bononiæ. 1474.

CALDERIN. Comment. in MARTIAL. *per Jacobum de Rubeis.* [2] fol. Venetiis. 1474.

Domit. Calderin. Comment. in Juvenal. cum defensione commentariorum Martialis, & recriminatione adversùs Brotheum grammaticum ad Julianum Medicen Florentinum: *editi Kal. Sept.* * fol. Rom. 1474.

Ejusd. Calderin. Comment. in Martialem, cum defensione: *impressi operâ & impendio Johannis de Coloniâ Agrippinensi & Johannis Manthen de Gherretzem, qui unà fideliter degentes eosdem impressores ad hoc duxerunt.* fol°. ** Venet. 1474.

A. SABIN. Paradox. in Juvenal. *per Georg. Sachsel & Barthol. Golsch.* [3] fol. Romæ. 1474.

VARR. de LATIN. LING. & ANALOG. *per Joh. de Colon.* &

Delphini usum adornavit, notat hunc authorem *ex bibliothecis Germaniæ erutum & primum publicatum, jam tum nascente typographia, à Poggio Florentino* [At Poggius, utì monui in Annal. Typogr. Tom. I. p. 109. decessit anno 1459.] Deinde *evocatum Florentiam ex oppido Miniatensi in Italiâ Laurentium Bonincontrium astrologum; qui temporibus Alfonsi Neapolitanorum regis, hoc est ante ducentos annos & amplius* [quod propè satìs ad ann. 1475. accedet] *poëtam hunc publicè interpretatum fuisse, nactum, ut ipse testatur, emendatiorem codicem, quàm quo usus erat Poggius.* At verò Bonincontrius si anno 1475. Manilium publicè interpretatus fuerit, non tamen indè sequitur ejus Commentaria eodem anno fuisse excusa. Josephus Scaliger in suis ad editionem Manilianam anno 1600. apud Christoph. Raphelengium publicatam Prolegomenis scribit *Laurentium Bonincontrium Miniatensem, ante centum quindecim annos, Commentarium nullius aut perexiguæ frugis in hunc poëtam edidisse, primùmque publicè interpretari conatum esse.* Si autem 115 anni anno 1600°. detrahantur, propiùs perveniemus ad Florentinam editionem 1484. à Fabricio memoratam. Porrò videtur probabilius Bonincontrii Commentaria prodiisse Florentiæ, in quam urbem (utì suprà ostendi) evocatus ibidem poëtam illum interpretabatur.

1 *Die septimâ Madii.* Notandum est mensem *Maium* in antiquis illis inscriptionibus sæpe vocari *Madium.*

2 *Venetiis Arte & ingenio diligentissimi impressoris Jacobi de Rubeis natione Gallici.* M. CCCC. LXXIIII. *Idibus Septembris. Nicolao Marcello duce Venetiarum.*

* *Calphurnius Brixiensis Antonio Moreto amicorum optimo Salutem. Expositiones Domitii Calderini in Juvenalem summâ curâ recognovi: quas exclusâ in cæteros malivolentiâ cæteris omnibus, quas in Juvenalem adhuc viderim, præferre non dubito. Quare quod de Martiale diximus, idem de hôc opere Juvenalis præclarissimo affirmare possum, superioribus temporibus minimè intellectum fuisse, dum turba illa rudis antiquitatum ignara quasdam ineptias minimè tolerandas effunderet. Quod quum Domitio viro eruditissimo litterarum studiosi plurimum debeant, ut tibi quoque se debere fateantur, necesse est, qui curas & eniteris, ut hæc diligenter impressa ad studiosorum manus perveniant. Nam cæteri impressores, qui tuo consilio non utuntur, libros depravare consueverunt: quod certè huic arti turpissimum est.* &c.

** Bunemannus ex Catal. Ultraject. 1670. f. 63. citat editionem Coloniensem. At puto catalogi authorem deceptum fuisse nomine Joannis de Coloniâ, qui Venetiis imprimebat.

3 *Per Georgium Sachsel de Reichenhal & Bartholomæum Golsch de Hohenbart Clericos. Millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto. IX. August.*

& *Joh. Manth.* fol. Venetiis. 1474.

Salluſt. *ductu & impenſis Joh. de Colon. & Joh. Manth.* fol. Venetiis. 1474.

Corpus Canonicum. [1] fol. Venetiis. 1474.

SUPPLEMENTUM Summæ, quæ PISANELLA vocatur: *per Mathiam MORAVUM de Olomuntz & MICHAELEM de MONACHO ſocium ejus.* [2] fol. IANUÆ. 1474.

ABBAT. PANORMITANI Comment. in DECRETAL. *per Vindelin. de Spirâ.* [3] fol°. . . . 1474.

Feſt. Pomp. *per Joh. de Colon. & Joh. de Manth.* [4] fol°. Venet. 1474.

Aul. Gell. [5] fol°. Romæ. 1474.

2

Sti. Ambroſii episcopi Mediolanenſis de officiis libri tres; [*Et ad finem eodem charactere*, Vita Sti. Ambroſii ſecundùm Paulinum episcopum Nolanum ad beatum Augustinum episcopum; Paſſio ſanctorum martyrum Protaſii & Gervaſii; Ambroſii ad Marcellinam ſororem de inventione corporum Protaſii & Gervaſii; Vita glorioſæ virginis Agnetes à Sto. Ambroſio edita; Paſſio ſanctorum martyrum Vitalis & Agricolæ:] *impreſſ. per Chriſtoforum Valdarfer Ratisponenſem. die VII. Januarii.* 4to. Mediol. 1474.

Reverendiſſimi cardinalis tituli ſancti Sixti domini Johannis de Turrecrematâ expoſitio brevis & utilis ſuper toto Pſalterio: *impreſſa anno Domini M. CCCC. LXXIIII. tercio Idus Septembris per Petrum Schoyffer de Gernsheim feliciter eſt conſummata.* fol°. Mogunt. 1474.

Magiſtri Alberti ordinis prædicatorum ſermones: *per Arnoldum Therhurnen.* fol°. Colon. 1474.

Opus ruralium commodorum Petri de Creſcentiis: *quodam induſtrioſo caracterizandi ſtilo, noviſſime omnipotentis Dei ſuffragio adinvento; extitit hac littera vera modernata abſciſa & formata impreſſum per Joannem de Weſtfalia Paderbonenſ. Dioceſ. in alma ac florentiſſima Lovanienſi Univerſitate reſidentem anno M CCCC LXXIIII. Decembris die nona.* fol°. Lovan. 1474.

De-

1 Fabric. *Biblioth. Lat.* p. 847.

2 *Janua.* X. *Cal. Julii. milleſimo quadringenteſimo* LIJ. *quarto*, ubi notæ [LIJ] ſignificant [LXX.]

3 Is Abbas *Panormitanus* fuit NICOLAUS DE TUDISCHIS *Siculus.* Cum his verſibus:

Abbatis pars prima, notis qua fulget ahenis,
Eſt Vindelini preſſa labore mei;
Cujus ego ingenium de vertice Palladis ortum
Crediderim: veniam tu mihi, Spira, dabis.
1474.

Naud. *Addit.* p. 138. Caille, p. 21.

4 *Impenſis Johannis de Coloniâ nec non Johannis Manthem de Gherrezem, qui unà fideliter degunt, impreſſioni diditur.* M. CCCC. LXXIIII. *XXIIII. Decemb.*

5 Fabric. *Biblioth. Lat. pag.* 510.

Decretorum Codex : *impressus singulari industriâ atque impensâ Nicolai Jenson, M. CCCC. LXXIIII. quarto Calendas Julias. Sixto quarto Pontifice maximo., Nicolao Marcello inclyto Venetorum duce.* fol°. Venet. 1474.

Radulphus de vitâ Jesu Christi in Evangelio traditâ : *per Nicolaum GOTZ de Sletzstat; Philippi Jacobique profesto, 1848. Jhesu incarnationis anno.* [1] fol°. in sanctâ Coloniâ. 1474.

Modestus de re militari; Libri de magistratibus, Sacerdotiis, & legibus; Suetonius de grammaticis & rhetoribus : *operâ & impendio Bartholomei Cremonensis ac BARTHOLOMEI de CARLO Vercellensis ejus consocii, die XXVII. Madii. M. CCCC. LXXiiii. Nicolao Marcello inclyto Venetiarum duce.* 4to. * Venet. 1474.

Sallustius : *per Johannem Coloniæ Agrippinensis necnon Johannem Manthem de Gherretshem, qui unà fideliter vivunt. XXIII. Martii.* fol°. Venet. 1474.

Blondi Forliviensis Italia illustrata; item Roma instaurata : *Romæ in domo nobilis viri Joannis Philippi de Lignamine Messanen. S. D. N. familiaris; hic liber impressus est anno Domini MCCCCLXXIIII. die verò Lunæ quintâ mensis Decembris; Pont. Sisti IIII. anno quarto.* folo. Rom. 1474.

Ciceronis Orationes Philippicæ : *curâ & sollicitudine Johannis de Coloniâ Agrippinensi necnon Johannis Manthen de Gherretshem impressæ.* fol°. Venet. 1474.

Mar. Fab. Victorin. in Rhetoric. Ciceronis : *impress. per Antonium Zarotum Parmensem. V. Idus Decembris.* fol°. Mediol. 1474.

Homeri poëtarum supremi Ilias per Laurentium Vallensem in Latinum sermonem traducta : *HENRICUS Coloniensis & STATIUS Gallicus feliciter impressere; cum Justiniani Luzagi ad Bernardum Justinianum equitem auratum & oratorem eloquentissimum epistolâ.* fol°. *VIII. Kal. Dec.* [2] Brixiæ 1474.

Acronis commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini opera expositio : *per Antonium Zarothum Parmensem impressa, Idibus Sextilibus.* fol°. Mediol. 1474.

Junii Juvenalis Aquinalis Libri. [*Explicit Juvenalis. Deo gracias. M. CCCC. LXXIIII.*]; Auli Persii Volaterrani Satyrarum libri [*Laus Deo.*

1 Ejus insigne erat Scutum cantheriatum cum tribus conchis, & hôc lemmate, *sola spes mea in te virginis gratia.*

* In hujus libri exemplari, quod consului, non inveni Epigramma, quod legitur in fine *Vit. del S. Hieron.* 1473. quódque Antonius Orlandi p. 26. huic *Modesti* editioni subscribi dicit.

2 Cum epigrammate octasticho, cujus sunt versus hi quatuor;

Primus honor Vallæ (namque is traduxit) at alter
Bernardus posthac Justinianus erit.
Namque hic occiduas orator missus ad oras
E Gallis Latias rettulit ille domos.

Deo. Finis.] : *per Andream Gallicum.* [1] 4to. Ferrar. 1474.

D. Junii Juvenalis & A. Persii Flacci satyras quàm diligentissimè castigatas, *Antonius Zarothus Parmensis impressit.* fol°. Mediol. 1474.

Calderin. in Martial. Commentarii: *impressi per magistrum Johannem* GENSBERG, *auspicio & favore excellentis domini Johannis Aloisii Tuscani de Mediolano advocati consistorialis; die Martis XXII. mensis Martii, sedente Sixto IIII. pontifice maximo.* fol°. Rom. 1474.

Francisci Petrarchæ laureati poëtæ necnon secretarii apostolici benemeriti rerum vulgarium fragmenta ex originali libro retracta [*Italico carmine:*] *per Leonardum Achatem.* [2] fol°. Venet. 1474.

Augustini Dati aliqua documenta: opus *completum per Arnaldum de Bruxellâ, Neapoli, ann. Millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, die nonâ mensis Marcii.* 4to. Neap. 1474.

Omniboni Leoniceni grammatica Latina: *die XIIII. Januarii.* [3] 4to. Patavii. 1474.

Nicolai Perotti rudimenta grammatices: *in almâ urbe Româ in domo nobilis viri Petri de Maximis, non atramento, plumali calamo neque æreo stilo, sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei laudem industriêque per magistrum Arnoldum Pannartz Alamanum anno salutis M. CCCC. LXXIIII. die secundâ mensis Decembris. Seden. Sixto Pont. Max. anno ejus quarto.* fol°. Rom. 1474.

Jacobus de Thessaloniâ de ludo Scaccorum: *translated into English by William* CAXTON. [4] . . . 1474.

Mo-

1 *Impressit Andreas hoc opus: cui Francia nomen*
Tradidit: At civis Ferrariensis ego.
Herculeo felix Ferraria tuta manebat
Numine: perfectus cum liber iste fuit.

2 *Urbs basilea mihi: nomen est Leonardus achates.*
Annō Christi humanati M. CCCC. LXXIIII. Venet. Duce. Nicol. Marcel. Lege Annal. Typograph. Tom. I. pag. 98.

3 *Ad principem Fredericum de Gonzagâ marchionem Omnibonus Leonicenus de Vincentiâ S. D.* —— *Avus & pater tuus* ——. *nil antiquius habuerunt, quàm ut liberi sui his artibus imbuerentur* &c. *Quorum alter Victorinum Feltrensem conduxit, ut filiis genitori tuo ac fratribus literarum magister esset* &c. *Genitor tuus me dignum duxit condiscipulum suum, cui tantam indolem traderet, tuam dico fratrúmque tuorum, erudiendam. Tu nunc id curas, ut liberi tui disciplinis imbuantur.* —— *Ut eorum eruditioni consulerem, hunc libellum, quem postulabas, compilavi* &c.

4 *To the right noble, right excellent & vertuous prince George duc of Clarence Erle of Warwyck and of Salisburye, grete chamberlayn of Englond & leutenant of Irelond oldest broder of Kyng Edward by the grace of God Kynge of Englond and of france, your most humble servant William Caxton amonge other of your servantes sendes unto yow peas. helthe. joye and victorye upon your enemeyes, Right high puyssant and redoubted prynce, For as moche as I have understand and knowe, that ye are enclined unto the comyn wele of the Kynge our sayd saveryn lord. his nobles lordes and comyn peple of his noble royame of Englond, and that ye sawe gladly the inhabitant of the same enformed in good. vertuous. prouffitable and honeste maners. In whiche your noble persone wit guydyng of your hows haboundeth, gyvyng light and ensample unto all other, Therfore I have*

3

Moralisationes Bibliæ. [1] fol°. Ulm. 1474.
Jacobi Carthus. Sermones. [2] Ulm. 1474.
Thom. Aquin. in IV Evangel. *per Ant. Koburger.* [3] Norib. 1474.
Petri Lombardi liber Sententiarum. [4] Norib. 1474.
Pisani Supplementum: *per Franc. de Hailbrun & Nicol. de Francfortia socios.* [5] Venet. 1474.
Hieronym. Cardinal. in Vitas Patrum. [6] Norib. 1474.
Decretales cum Apparatu. [7] Mogunt. 1474.
Andreæ Barbatiæ Comment. super Tit. Decretal. De officiis delegatorum. [8] Venet. 1474.
De Turcarum præsenti afflictione. [9] . . . 1474.
Thom. Aquin. Secunda Secundæ. [10] fol°. Rom. 1474.
D. Abbat. Monacensis & Nic. de Tudeschis aliorúmque Consilia Juris. [11] fol°. . . . 1474.
Index Commentariorum instar in Universum jus Canonicum. [12] fol°. Venet. 1474.
Rayneri de Pisis Ord. Prædic. Pantheologiæ tomi tres: *per Anton. Koburger.* [13] fol°. Norib. 1474.
Pauli

I have put me in devoyr to translate a lityll book late comen into myn handes out of frensh into englishe, in whiche I fynde thauctorites. dictes and stories of auncient doctours philosophes poetes and of other wyse men whiche been recounted and applied unto the moralite of the publique wele as well of the nobles as of the comyn peple after the game and playe of the Chesse whiche booke right puyssant and redoutid Lord I have made in the name and under the shadewe of your noble protection, not presumyng to correcte or enpoigne ony thynge agenst your noblesse, For God be thankyd your excellent renome shyneth as well in strange regions as within the royame of Englande glorieusly unto your honoure and laud, whiche God multeplye and encrece. But to thentent that other of what estate andegrese they stand in may see in this sayd lityll book, that they governed themself as they ought to doo, wherfor for my right dere redoubted lord I requyr and supply your good grace not to desdaygne to ressevye this lityll sayd book in gree and thanke, as well of me your humble and unknowen servant as of a better and gretter man than I am, For the right good wylle that I have had to make this lityll werk in the best wise I can, ought to be reputed for the fayt and dede, and for more clerely to procede in this sayd book I have ordyned that the chapiters been sette in the begynnynge to thende that ye may see more playnly the matter wherof the book treteth. &c. and I sende yowe thaccomplishment of your hye noble joyous and vertuous desirs. Amen. Fynyshid of the last day of marche the yer of our Lord God a thousand foure honderd and LXXiiii.

1 L. Baron. ab Erskin. Catal. p. 4. n. 15.
2, 3, 4, 5 Bibl. Norib. Saub. p. 125.
6 Ibid. p. 124.
7, 8, 9 Ibid. p. 126.
10 Labb. Nov. Biblioth. p. 347. n. DCLXXXIII.
11 Seidel. Catalog. p. 408. n. 770. At idem abbas Monacensis, & Panormitanus Archiepiscopus vocatur Nicolaus Siculus, dictus de Tudeschis. Vide Simler. Bibliothec. p. 525.
12 Henr. van Lint. Biblioth. p. 19. n. ii.
13 Bibl. Augustan. Reiser. p. 111. & Biblioth. Cantabrig.

Pauli de S. Maria Dialogus, qui vocatur Scrutinium Scripturæ. [1] fol°. Mant. 1474.
Valesc. de Taranta de Epidemiâ sive Peste. [2] fol°. . . . . 1474.
Vincentii Speculum Historiale: *per Jo. Fust.* [3] fol°. Mogunt. 1474.
Fasciculus Temporum. [4] fol°. Colon. 1474.
Philippi de Lignamine chronicon Pontificum. [5] 4to. Romæ. 1474.
Homeri Iliad. lib. III. IV. V. XIII. [sed ducenti, & amplius, postremi versus desiderantur] XVIII, & XIX paucula, item XX. & tres postremi, carmine Latino redditi, interprete Nicolao Vallâ legum doctore, Basilicæ Principis Apostolorum Romæ Canonico; qui libros eos complere vel emendare non potuit, morte præventus: *in domo Joannis de Lignamine Messanensis* [qui se vocat S. D. N. familiarem] [6] fol°. Romæ. 1474.
Terentii Comœdiæ. [7] fol°. Tarvis. 1474.
Nic. Perotti Rudimenta Grammatices. [8] Venet. 1474.

4

Cyprianus: *per Udalricum Gallum & Nicolaum de Lucâ.* [9] fol°. Rom. 1474.

[L]

1 Hanc editionem citant Cave in Histor. Eccles. Litt. f. 79. & Olear. Bibl. Eccles. p. 62. At in Catal. Joan. Philemon. A 3. n. 37. *Dialogus, qui vocatur Scrutinium Scripturarum per Petrum Paulum de Sancta Maria compositum, impressum* 1475. Adde Catal. Biblioth. Rothean. part. 1. p. 14. n. 523. qui dicit vetustissimum esse, sed accuratum characterem. Lege Programm. de Bibliothec. Mindens. n. II. Val. Ernest. Lœscherus hunc librum sic describit; *Pauli Carthagena (qui citatur & sub nomine Pauli Burgensis) Libri II. Scrutinii Sanctorum. Mantua. fol.* 1475. [Erravit, ni fallor, typographus in voce *Sanctorum.*] Lego in Biblioth. Simler. p. 546. *Pauli de S. Maria, genere Judai, fide Christiani, primò Episcopi Carthaginensis, ac postea Burgensis in Hispaniâ antistitis, archicancellarii regis Castella ac Legionis, scrutinium Scripturarum Lib.* 2.

2 Catal. Henr. van Lint. p. 34. n. 49.

3 Bibl. Norib. Saub. p. 125. Bibl. Augustan. Reiser. p. 115.

4 Catal. Gud. p. 381. n. 14. & Bentes. part. 2. p. 13. n. 114. & Segefrid. A 3. n. 169. Orlandi p. 156. habet sic: *Cronica, que Fasciculus Temporum dicitur; per quend. devot. Carthusien. usque ad Sixt. IV. conscripta: per me Jo.* VELDENER *summâ diligentiâ majorique impensâ, nonnullis imaginibus ad finem usque deducta, & proprio sigillo signata; quarto Kalendas Januarias. fol. in Universitate Lovanii.* 1474. *& denuo* 1476.

5 Labb. Nov. Biblioth. p. 354. n. MIV.

6 Voss. de Poet. Lat. pag. 80. Hallervord. Bibl. Curios. p. 291. & Cat. Auct. apud Corn. Hack 1669. p. 12. n. 215. Lege Bayl. Diction. p. 2794. not. A.

7 Beughem. p. 132. Fabricius in Bibl. Lat. edit. 1712. p. 34. scribit Donati & Calphurnii commentarios huic editioni adjici. De hâç mihi nondum visâ liceat dubitare: alteri autem Tarvisinæ ann. 1477. adjectos vidi.

8 Bibl. Norib. Saub. p. 126. Beughem. p. 105.

9 Hanc, quam Lœscherus producit, Cypriani editionem prorsus ignoro, nec invenio in Fabric. Biblioth. Latin. Novi Lactantium hôc anno ab illis typographis Romæ excusum.

[L] Franc. de Plateâ Tractatus de Restitutionibus, Usuris, & Excommunicationibus: *per Joh. Kolhoef.* 4to. Colon. 1474.

[C] Baldus super 1. 2. & 3. Cod. *per Jo. de Colon. & Jo. Manthen.* folo. Venet. 1474.

[Simler. Biblioth.] Joannis Calderini Repertorium Juris. . . 1474.

[S] Sallustius: *per Anton. Zarotum, die 4. Augusti.* folo. Mediol. 1474.

[S] Cicer. ad Herenn. *per Anton. Zarotum.* folo. Mediol. 1474.

5

[74] Greg. IX. liber Decretalium: *per Udalricum Gallum Alemanum & Simonem Nicolai de Luca. Die XX. Septemb.* folo. mag no. Romæ. 1474.

[103] Bartholomæi de Chaimis de Mediolano Ord. Min. Interrogatorium, sive Confessionale: *per Christophorum Valdarfer, 3°. Cal. Octob.* 8vo. Mediol. 1474.

[27] Prognosticum Astrologicum super principales partes mundi editum Patavii, per Dominicum Franciscum Guascono, ad contemplationem illorum, qui futura contingentia per astrologiam præscire desiderant, pro anno 1475. *per magistrum Christophorum Arnoldum.* (Supponitur impressum Venetiis.) 1474.

[140] Caroli IV. Imperatoris Bulla Aurea: *per Anton. Coburger.* folo. Norib. 1474.

[110] Gul. Durandi Speculum Judiciale; Vol. IV. *per Baldaserem de Azzoguidis.* folo. Bonon. 1474.

[139. & B. 2.] Boni Accursii Pisani Animadversiones in C. Jul. Cæsar. Comment. 4to. Ferrar. 1474.

1

Biblia Latina; duobus voluminibus. folo. . . . 1475.

Eadem: *per Antonium Coburger.* [1] folo. Norib. 1475.

Eadem: *per Johannem PETRUM de Ferratis Cremonensem.* [2] 4to. PLACENTIÆ. 1475.

Biblia Italica: *per Jacobum de Rubeis.* [3] folo. PINAROLII. 1475.

Biblia BELGICA. [4] folo. Coloniæ. 1475.

ELUCIDARIUS SCRIPTURARUM: *per Fredericum Creusner; 3a. feriâ ante Pentecost. die 6. Junii.* [5] folo. Noribergæ. 1475.

S.

1, 2 Long, *Bibliothec. Sacr.*
3 Idem, ex Caille, p. 21.
4 Idem. & Auct. Cat. Offic. Jod. Pluymer. Theolog. H 3.
5 Buneman. habet 1476. ex Bibl. Norib. Saub. p. 128. Est etiam inter libros Abbat. S. Geneovef. Paris. quorum Catalogum à V. C. Jacobo le Long accepi.

S. Augustin. de Civit. Dei: *confectum opus ab egregio & diligenti magistro Nicolao Jenson Gallico; Petro Mozenigo principe; anno à nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, sexto Non. Octobres.* (duabus columnis; minuto charactere Gothico & lepido.) fol°. Venet. 1475.

S. BERNARDI SERMONES: *per Petr. Schoeffer.* [1] fol. Mogunt. 1475.

Joh. GERSON OPUSCULA. [2] fol. . . . 1475.

LEONARDI de UTINO SERMONES Aurei de Sanctis: *per Joh. de Colon. & Joh. Manthem.* 4to. * Venetiis. 1475.

Le LEGENDE de tutti li Sancti & le Sancte: *per Nic. Jenson.* [3] fol. Venetiis. 1475.

Vite de Sancti Patri composte per il Sancto Hieronymo: *per Gabriel di Pietro di Tarvisio.* fol. Venetiis. 1475.

S. GREGORII Magni HOMILIÆ 40. de diversis Evangelii Lectionibus: *per Michaëlem, Udalricum & Martinum; die* 1. *mensis Octobris;* sub rege Ludovico. fol. Paris. 1475.

Guillelmi Durandi Episcopi Mimatensis Rationale Divinorum Officiorum: *per Martinum, Ulricum & Michaëlem. Die* 13. *April.* fol. Paris. 1475.

DIALOGO de Sancto Gregorio Papa: *impensis Joh. de Colon. & Joh. Manthen de Gherretzem.* fol. Venetiis. 1475.

Il medesimo: [4] fol. Venetiis. 1475.

Roderici Zamorensis Episcopi Speculum Vitæ humanæ: *per Martinum Crantz, Ulricum Gering, & Michaëlem Friburger. Die primâ August.* fol. Paris. 1475.

Idem.: *per Martinum FLACHEN.* [5] fol. . . . 1475.

Ro-

1 14. *April. in nobili Urbe Moguntiâ Petrus Schoyffer de Gernsheym suis consignando scutis consummavit.*

2 *Completum & finitum est hoc opus anno* M. CCCC. LXXV. 5. *Non. Mart.*

* Hanc editionem vidi in Bibliothecâ Regiâ Parisiensi; eandémque citat Labb. Biblioth. Nov. p. 355. n. MLXVII. Aliam Bunemannus affert, *per Joh. Zeiner de Reutlingen. Ulmæ.* 1475. ex Bibl. Augustan. Reiser. p. 98. & Norib. Saub. p. 128. Nihil autem moratur, quominus illi sermones eodem anno in locis diversis excusi prodierint. Iidem anno proximo scil. 1476. editi sunt; quam editionem in Celestinorum bibliothecâ extare affirmat Chevillerius p. 69. (nam, quòd p. 73. eandem anno 1475 tribuat, suspicor errorem esse typographicum) Et in chartis à V. C. Jacobo le Long, dum erat inter vivos, in meorum Annalium supplementum ad me missis, memorantur illi sermones editi in 4to. *per Martinum, Udalricum, & Michaëlem, Parisiis.* 1476. Chevillerius quidem typographorum nomen abesse scribit; sed eos fuisse conjectat ex similitudine characterum cum ejusdem *Leonardi de Legibus ann.* 1477. editione.

3 *Per maestro Nicolo Jenson Franzose.* Et in fine Præfationis, *mille quatrocento septanta cinque.*

4 Diversa ejusdem Libri Editio. M. CCCC. LXXV. *Vigesimo Aprilis. Venetiis. P. M. F.*

5 *A Martino Flachen ex Basileâ civi progenito Arte impressoriâ in medium deditus feriâ tertiâ post festum beatæ Katharinæ anno millesimo quadringentesimo septuagesimo qnto.*

ROBERTI de LICIO opus QUADRAGESIMALE. [1] BASILEÆ. 1475.

PETRI NIGRI de Perfidiâ Judæorum tractatus: *per Conradum FYNER.* [2] ESLINGÆ. 1475.

Thomæ de Aquino Glosa continua super quatuor Evangelistas: *impressa per providum virum Antonium Coburger, anno dominicæ incarnationis MILLE. CCCC. LXXV. die VIII. AUGU.* [3] fol°. Nurmberg. 1475.

BARTHOLOMÆI PISANI ex ordine Prædicator. summa de CASIBUS Conscientiæ: *per Martinum, Michaelem, & Ulricum.* [4] fol. Parisiis. . . .

SUMMA ALEXANDRI ALENSIS: *per Johan. de Colon.* [5] Venet. 1475.

Nova Compilatio DECRETALIUM Gregor. IX. *per Nicol. Jenson.* * fol. Venet. 1475.

Jus-

1 Caille, p. 32. & Bibl. Norib. Saub. p. 127. & Beughem. p. 84.

2 Caille, p. 32. Lege Mallinkrot. p. 88. Hic liber forsan idem est, qui à Valentino Ernesto Lœschero memoratur sub titulo hôc, *Petri Nigri de conditionibus veri Messiæ.* Lœscherus tamen utrumque titulum distinctè, quasi duorum librorum, exhibet; *Eslingæ* 1475. *fol°.* illum verò *per Conradum Fyner*, hunc sinè typographi nomine. Bunemannus vocat *Conr. Fyner de Gerhusen*; utì apud Saub. p. 126. Conf. Olear. Bibl. Eccles. p. 83. Cav. Append. H. E. L. p. 124.

3 Buneman. habet 1476. ex Cat. Auct. ap. Jo. Verhoeve. Hag. 1659. 4. B 3. n. 121.

4 Chevill. pag. 69. Naud. *Addit.* p. 139. 140. Absque anno; at cum his versibus;

*Heus tu qui famam * æternam cupis cumulare,*
Summâ Bartholominâ, aspice, ne careas:
Quam nitidè pressam Martinus reddidit, atque
Michael, Ulricus, moribus unanimes.
Hos genuit Germania, nunc Lutetia pascit,
Orbis miratur totus eorum opera.

Chevillerius (pag. 72.) putat hôc Anno imprimi hunc Librum potuisse, quòd sit eodem charactere, & eâdem fabricâ, quâ DURANDI *Rationale* ab iisdem hôc Anno impressum. Idem notat errorem Mentelii (p. 16.) qui scribit hunc Librum *primùm hoc loci* ab illis Typographis *vulgatum.*

5 Chevill. p. 39. notat Registrum Chartarum primùm in *Italiâ* inventum in hôc Libro reperiri. At verò VIRGILIUS ann. 1473. per UDALR. GALL. *Romæ* excusus habet Registrum.

* *Impressa impensâ atque industriâ Nicolai Jenson Gallici; Millesimo CCCC. LXXV. die I. Martii; Sixto quarto pontifice maximo; Petro Mocinico inclyto Venetorum duce.*

In initio; *Alexander Nevus Vincentinus inter juris utriusque doctores Patavinos minor Vincentinæ ac Tarvisinæ ecclesiæ canonicus in celeberrimâ ac florentissimâ academiâ Patavinâ juris pontificii ordinariam legens scholaribus juri canonico ac civili ibidem studentibus salutem plurimam dicit. —— Salvatorem nostrum rogabitis —— pro Nicolao Jenson Gallico hujus divini voluminis impressore: cui ætatem nostram & futuram se debere fateri necesse est; quòd non modò doctissimorum gentilium plurimi codices, qui per vetustatem jam penè erant extincti, vel propter studentium multitudinem ipsorumet caritas & inopia, ejus operâ, industriâ, liberalitate, ac labore miro quodam modo & divinâ arte reviviscerint, & omnes sint repleti; verùm & sacrarum volumina literarum fuerint reparata ad decus, laudem & stabilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, ad utilitatem & voluptatem nostram ac omnipotentis*

* Aut potiùs *cupis æternam.*

Justiniani Institutiones : cum Glossâ : *per Johannem de Paderborn in Westphaliâ.* [1] fol Lovanii. 1475.

Justiniani Institutiones cum Glossâ : *In alma Urbe Româ per Udalricum Gallum Alamanum aliàs Han, ex Ingelstat civem Wienens. & correct. per Carolum de Alexandris de Perusio.* M. CCCC. LXXV. XVIII. *Cal. Aug.* Romæ. 1475.

Iohannis Mesuæ Practica de medicinis particularium ægritudinum : *per Bertoldum RYING de Argentinâ.* cum Petri Apponi additione. *XII. Januar.* fol. Neapoli. 1475.

Libro della Consolatione delle medicine simplici solenni di Giovanni di Mesue : *per Johannem VURSTER de Campidona.* fol. . 1475.

Hierocl. in Pythagor. vers. aur. Aurispâ interprete : *Romæ impressum in domo clari civis Petri de Max. ann.* M. CCCC. LXXV. *die* XXI. *Sept.*

tentis Dei & intemerata ejus matris virginis Maria gloriam & honorem &c. *Patavii, Calendis Augustis, M. CCCC. LXXiiii.* In fine ; *Petrus Albignanus Trecius doctissimo Francisco Colusia Sal. pl. d.* —— *Tu solitam adhibueris curam ac diligentiam, ne ipsius operis constructores aut impressores à castigationis tramite exorbitent.* —— *Quâ in re quantum polleas, & divini decreti & multa memoranda vetustatis volumina per Nicolaum Jenson Gallia splendorem impressa ac per te castigata optimè declarant. Quòd Nicolaum ipsum ex urbe Româ istuc salvum adventasse scribis, gratulor, & eò magis, quòd & Comitem Palatinum à summo pontifice factum, & aliis quàm plurimis privilegiis in sua virtutis prærogativam eum donatum decoratúmque audio. Mihi crede, quòd nil præter spem usu evenit ; quin imò vaticinationis mea signa sunt & præludia. Quis enim pro meritis digna ipsi præmia conferre possit ? cùm tam brevi temporis curriculo non modò gentilium scriptorum præclara opera jam penè extincta suâ prudentiâ, impendio ac liberalitate elegantissimè instauverit, verùm & sacrorum impressione seu potiùs reparatione librorum divino ingenio ac mirificâ arte totam ecclesiam illustraverit ac decoraverit : adeo ut Deo propitio in omnem terram exiverit nomen ejus, & in fines orbis terra opera ejus. Bene vale, Musarum alumne & virtutum decus, & me ipsi Nicolao commenda. Patavii ex cellulâ nostrâ librariâ collegii Campionis pridie Nonas Martias, M. CCCC. LXXV. Franciscus Colusia Verzimensis Petro Albignano Trecio juris utriusque peritissimo S. P. D. Accepi tuas literas, quibus me adhortaris, ut adhibeam solertiam, ne inter imprimendum decretale abs tua ac viri clarissimi Alexandri Nevii emendationis semitâ discedatur : & reliqua. Ad quod peragendum* —— *tria me compulere. Primum communis studentum utilitas,* —— *alterum viri præstantis Nicolai Jenson authoritate pontificis maximi Comitis Palatini impressoria artis principis summa erga me benivolentia. Tertium benivolus tuus ac Alexandri profunda eruditionis viri erga me animus.* &c. *Venetiis, VIII. Id. Mart. M. CCCC. LXXV.*

1 Hæc leguntur rubricâ impressa ;

Institutorum præsens opus insigne variis ex libris scriptis & impressis jurisperitorum industriâ perexactè emendatum ac per partes titulorum & paragraphorum juxta domini Johannis de Plateâ aliorúmque legum Doctorum præcepta limpidissimè distinctum Johannes de Paderborne in Westfaliâ alma in universitate Lovanensi residens non flaviali calamo sed Arte quâdam characterizandi modernissimâ suo proprio signo consignando feliciter consummavit Anno incarnationis Dominica M. CCCC. LXXV. *mensis Novembris die* XXI. *sanctissimi in Christo Patris & Domini Domini Sixti divinâ providentiâ Papa quarti Anno Pontificatûs quinto. Divi Friderici tertii Imperatoris semper Augusti imperii Anno vicesimo quarto, regni sui Romani tricesimo sexto, & Hungaria decimo septimo : illustrissimi denique Principis Caroli Dei gratiâ Ducis Burgundia Brabantia &c. Principatûs Anno Octavo ; generosi insuper Antistitis Ludovici de Borboen Leodiensis Dei gratiâ Præsulis anno XIX.*

Sept. per ingeniosum virum Arnoldum Pannartz. 4to. Romæ. 1475.

ARISTOTEL. de MORIB. ad Eudem. Latinè, Leonardo Aretino interprete: *per Joannem de Westphaliâ in florentissimâ Universitate Lovaniensi residentem, non fluviali calamo, sed arte quâdam characterizandi modernissimâ feliciter consummatum Anno Domini* M. CCCC. LXXV. *decimâ Junii.* Lovanii. 1475.

IOSEPHI Libri VII. HISTOR. Latinè: *impressit clarus ac diligentiss. artifex Arnoldus Pannartz natione Germanus in domo viri nobilis Petri de Max. civis Romani, anno incarnati Verbi* M. CCCC. LXXV. XXV. *Novembris. seden. Sixto IIII. Pont. Max. anno ejus V. Platyna emendavit.* Romæ. 1475.

Claudii Ptolomæi Cosmographiæ libri octo, Latinè, cum epistolâ Angeli ad Alexandrum Quintum Pont. Max. *En tibi, lector, Cosmographia Ptolemæi ab Hermano Levilapide Coloniensi Vicentiæ accuratissimè impressa; Benedicto Trivisano & Angelo Michaële præsidibus. M. CCCC. LXXV. IDI. SEPT.* [1] fol°. VICENTIÆ. 1475.

Æneæ Sylvii de Curialium miseriis liber. 4to. . . . 1475.

Ejusdem HISTORIA BOHEMICA: *per Johan. Nicolai HANHEYMER de Oppenheym & Johan. SCHURENER de Bopardiâ.* [2] fol. Romæ. 1475.

Epithoma Historiarum ac Chronicarum dictum RUDIMENTUM NOVITIORUM: *per Lucam BRANDIS de Schass.* [3] fol. Lubecæ. 1475.

HE-

1 Ad calcem: *Angelus Vadius & Barnabas Picardus Vicentinus lectori Sal. Habes, lector, quantum per nos fieri potuit, accuratissimum librum, in quo si fortè quid te offenderit, non enim confidimus omnia ad unguem exegisse, ne propterea quæ recta sunt asperneris, rogamus. Vale.*

Bunemannus hanc editionem tribuit *Coloniæ*; ex fide Catal. Gud. p. 370. & Bunting. part. 1. & Commelin. a. 1607. b iij. Sed (nisi fallor) errori huic causam dedit nomen typographi, *Hermanni Levilapidis Coloniensis*; qui tamen hunc librum *Vicentiæ* impressit.

2 *Quo anno Eneas Silvius Piccolom. Senensis historiam hanc edidit, assumptus est ad summum Pontificatum, & nominatus Pius Secundus. Idem mox pro salute Christiani populi Conventum Mantuanum indixit ac peregit M.* CCCC. *LVIII.* —— *Impressoribus magistris Johanne Nicolai Hanheymer de Oppenheym, & Johanne Schurener de Bopardia. Rome. Anno Jubilei & a nativitate Jhesu Christi M.* CCCC. *LXXV. die X. mensis Januarii. Sedente clementissimo Sixto Papa quarto. Anno ejus felici quarto, regnante invictissimo ac illustrissimo Principe ac Domino Domino Friderico tertio Ro. Imperatore semper Augusto, imperii ejus vigesimo quarto. Favente impressioni hujus operis Domino Johanne Aloisio Tuscano advocato Consistoriali. Memento mori.*

3 *Anno secundum carnem filii Dei à nativitate M CCCC LXXV ipso die sanctissimi regis & martiris Oswaldi, qui est V Augusti, sanctissimo in Christo patre ac domino, domino Sixto papa quarto, illustrissimo preclarissime domus Austrie Frederico tercio, Romanorum Imperatore invictissimo semper augusto ac pie nunc Colonie existente, Imperiali nobili in urbe Lubicana, arte impressoria, speciali gracia divina animarum ob salutem fidelium inventa, Epithoma istud, partes in sex. juxta mundi sex etates divisum, prius alibi non repertum, quod placuit* Rudimentum Noviciorum *intitulari, Dei adjutorio, qui supernas res ac subternas fortiter, suaviter, tranquilleque dispensat per magistrum* Lucam Bran-

HERODOTUS Latinè, Laur. Vallâ Interprete: *per Arnold. Pannartz.* [1] fol. Romæ. 1475.

DIOGEN. LAERT. Latinè, Ambrosio Camaldunensi interprete; ex recognitione Benedicti Brognoli: *per Nicol. Jenson. Die XIV. Augusti.* fol. Venetiis. 1475.

LUCIANI poëtæ & oratoris de VERIS NARRATIONIBUS Libelli duo Latinè, Lilio Castellano interprete: *per Arnoldum de Bruxellâ.* [2] 4to. Neapoli. 1475.

Suetonius; & HISTORIÆ AUGUSTÆ SCRIPTORES: *per Philippum de Lavagniâ.* fol. * Mediolani. 1475.

Sueton. de Grammaticis. Phalaridis Epistolæ Latin. interpr. Aretino. Fœliciter absoluta sunt A. M. CCCC. LXXV. Modest. de re Militari. De Magistratibus & Sacerdotiis. Plin. de Vir. Illustribus. Berardini [*legerem* Bernardini] Veronensis notæ in Tibullum; cum epistolâ ad Baptistam Ursinum Ærarii Pont. custodem, & almæ urbis gymnasii vicerectorem: *præsens opus Tibulli albici* [sic enim ibi imprimitur, sed vulgò *Albii Tibulli*] *imprimi fecit G. TIBULLUS de AMIDANIS de Cremonâ, Romæ, anno Jubilei, & à nativitate Domini M CCCC LXXV. die Mercurii XViii. mensis Julii, sedente clementissimo Sixto papâ quarto, anno ejus felici quarto.* 4to. Rom. 1475.

Valer.

Brandis de Schaff *feliciter est excusum atque finitum. Veteris novique testamentorum, ac aliarum incidentium historiarum contentivum, a prothoplasto non solum usque ad Christum, ut in prohemio est promissum, sed etiam omnium Imperatorum ac summorum Pontificum, usque ad annum prememoratum, omnibus cum docteribus famosis, poëtis, & sapientibus contemporaneis eorundem gestatorium, cum memorabilioribus eorum gestis ceteris precise in quantum unico fuit possibile volumine concludi, ut pauperes multos solvere libros non habentes, unum tantum haberent encheridion loco multorum semper ad manum librorum. Nec talis quenquam moveat abbreviatio, cum XPC, fons omnis sapientie, multa fecerit, que scripta non sunt. Jo. XXI. Pro cujus fine semper laus & gloria trino sit & uno Amen.* De hâc (cujus meminit Mentelius p. 74.) editione plura lectu digna excerpsit V. C. Jo. Henr. à Seelen in suo Selectorum Litterariorum Specimine XVI. p. 7. usque ad p. 20.

1 Cum his versibus:

Miraris, fuerim cum scriptor Ionicus, unde est,
Quòd nunc Romanus perleger Herodotus.
Magna quidem meritò referenda est gratia Valla:
Ille meam pulchre transtulit historiam.
Res igitur priscas, memorandáque facta virorum
Qui cupis ex uno discere, nostra legas.
Nam ne defuerint nostra exemplaria Romæ,
Arnoldi Artifices consuluere manus,
In quibus Andreas Aleriensis Episcopus olim
Extremam imposuit nec sinè laude limam.

Impressus Romæ: in domo nobilis viri Petri de Maximis. Anno salutis. M. CCCC. LXXV. *Die* XX. *mensis Aprilis. seden. Syxto.* IIII. *Pon. Max. Anno ejus quarto. DEO LAUS.*

In fine Libri habetur Registrum Chartarum. Ex versibus præterea discimus JOHANNEM ANDREAM Episc. *Aleriensem* hujus editionis curam habuisse.

2 *Die* VI. *Martii*: *regnante Ferdinando Siciliæ rege Anno sui regni decimo octavo.* Cum tabulâ quinternionum.

* In hâc editione continentur authores hi; Scil. *Suetonius de XII. Cæsaribus*; [& ad calcem, *Mediolani impress. per magistrum Philippum de Lavagna* 1475. *die* 20. *Julii.*] Scriptor quidam *de exordio Nervæ & bonis ejus*

Valer. Maxim. [1] fol. Typis Gothicis. Parisiis. 1475.
Sallustii opera. 8vo. satis grandi; charactere Romano. M. CCCC. LXXV. VALENTIÆ. 1475.
SENECÆ PHILOSOPHI Opera Moralia, ac Epistolæ; & Rhetoris Declamationes sub domino Blasio Romero Monacho Populeti; philosopho ac theologo celebri: *per Mathiam Moravum.* [2] fol. Neapoli. 1475.
Senecæ Epistolæ cum litteris ejusdem ad Paulum. [3] 4to. Parif. 1475.
Cicer. Epistol. ad Familiar. fol. . . . 1475.
Virgilius: *per Nicolaum Jenson Gallicum.* [4] fol. Venetiis. 1475.
Idem, cum Comment. Servii: *per Jacobum Rubeum Gallicum.* fol. Venetiis. 1475.
Servii Comment. in Virgilium. [5] fol. . . . 1475.
Statii Sylvæ cum COMMENT. CALDERINI: *per Arnold. Pannartz.* [6] fol. Romæ. 1475.
Ca-

ejus moribus ac morte; *Ælius Spartianus*; *Julius Capitolinus*; *Ælius Lampridius*; *Trevellius Pollio*; *Vulcatius Gallicanus*; *Flavius Vopiscus*; cum *Eutropio* & *Paulo Diacono*; & *epistolâ Boni Accursii Pisani ad Cicchum Simonetam primum ducalem secretarium.* Et ad calcem; *Informatum est hoc opus per magistrum Philippum de Lavagna anno à nativitate Christi M. CCCC. LXXV. Undecimo Kalendas Januarias, Mediolani.* Hæc (quantum sciam) prima est editio horum Historiæ Augustæ scriptorum. Quod enim de illâ Mediolanensi 1465. à Salmasio laudatâ legitur, mihi videtur erratum fuisse M CCCC LXV pro M CCCC LXXV. nihil certe novi Mediolani impressum ante annum 1470.

1 Absque Typographi nomine, sed tantùm *in nobilissimâ Parisius.* Chevill. pag. 56. putat à PETRO CÆSARIS & JOANNE STOL impressum.

2 *Est impressum hoc opus in civitate Neapolis Anno* M. LXXV. (omissis centenariis) *Divo Ferdinando regnante.*

Gabrielis Carchani Mediolanensis in Artificem Carmen.

Jam penè abstulerat Senecæ monumenta vetustas,
Vixque erat hic ullus cui bene nota forent
Tam bona; sed docti Mathiæ Scripta Moravi
Artificis non est passa perire manus.
Huic igitur meritas grates studiosa juventus
Pro tam sublimi munere semper agas.

3 *Bibliothec.* Mazarin. Chevillerius p. 56. hanc editionem PETRO CÆSARIS & JOANNI STOL adjudicat.

4 *Virgilii opera feliciter finiunt Venetiis insignita per Nicolaum Jenson Gallicum* M. CCCC. LXXV.

5 *Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Calendis Decembribus. Galeatio Mariâ Sfortiâ Vice-comite Mediolani* (ubi forsan liber impressus est) *duce quinto florente.* In hâc Editione voculæ paginæ sequentis indices (quas GALLI *reclames*, ANGLI *catch-words* vocant) variè disponuntur, aliquando ad exterius paginæ latus, nonnunquam sub extremæ lineæ medio, aut ad interiorem ejusdem marginem sitæ.

6 *Hôc volumine Domitius inseruit:*
Sylvarum Statii Papinii libros quinque à se emendatos:
Commentarios, quos in Sylvas composuit:
Commentariolos in Sappho Ovidii, quos edidit:
Propertii loca obscuriora à se elucubrata:
Particulam ex tertio libro suarum observationum, ubi nonnulla explicata sunt, quæ ad Linguæ Latinæ rationem magnopere pertinent.
Totum opus quanti laboris fuerit, ex rebus, quas in eo reperies, facilè cognoscas.
Impressit Romæ ad ædes Maximorum Arnoldus Pannartz è Germaniâ. Idib. Sextilib. An-

Catulli, Tibulli, Propertii Aurelii [1] nautæ poëtæ, & Statii Papinii Sylvarum liber: *impress. opere & impensâ Johannis de Coloniâ & Johannis Manthen de Ghersem, qui unà vivunt feliciter.* fol. Venetiis. 1475.

Martialis Epigrammata: *impressa impensis Johannis de Coloniâ sociique ejus Johannis Manthen de Gherretzem.* [2] fol. Venetiis. 1475.

IUVENALIS & PERSIUS: *per Joannem de Westphaliâ.* [3] fol. *in Academiâ* Lovan. 1475.

Juvenalis cum COMMENT. CALDERINI: *per Jacobum de Rubeis.* [4] fol. Venetiis. 1475.

OMNIBONI VINCENTINI in Lucanum COMENT. [5] fol. Venetiis. 1475.

Summa Oratorum omnium, Poëtarum; ac Philosophorum autoritates in unum collecte per clarissimum virum Albertum de Eiib utriusque juris doctorem eximium, que MARGARITA POETICA dicitur: *per Udalric. Gallum.* [6] fol. Romæ. 1475.

Ber-

Anno à natal. Christian. M.CCCC.LXXV. *Xysto Pont. Max.* Orland. p. 72. habet hæc: *Statii Thebaïs, cum interpretatione Placidi Lactantii; Achilleis cum recollectis traditis à Domino Francisco Maturancio Perusinò; Sylvarum libri V. cum com. Domitii Calderini: sinè nomine typographi, & cum aliâ præfatione ab eâ, quæ est typis Arnoldi Pannartz; charactere nitido; Romæ.* 1475.

1 De hôc nomine lege Fabric. *Bibliothec. Lat.* lib. I. cap. 14.

2 Ad calcem hæc: *Raphael Zovenzonius Ister Vindelino Spirensi ob ejus incredibilem solertiam. D. D.* Tamen Zovenzonii versus hìc omittuntur, quos habet princeps Vindelini editio (de quâ priùs). Omissio ejusmodi occurrit in Cyprianicarum Epistolarum editione per Vindelin. ann. 1471.

3 *Per Johannem de Westphaliâ in Lovan. Academ. commorantem arte quâdam characterizandi modernissimâ.* M. CCCC. LXXV. *Septembris Vicesimâ.*

4 *Diligentissimè arte & ingenio Jacobi de Rubeis natione Gallici* VIII. *Kal. Maias.* M. CCCC. LXXV. *invicto duce Petro Mocenico. Calderini commentarii — editi Romæ, quum ibi publicè profiteretur. Kal. Septemb.* M. CCCC. LXXIIII. *Defensio Comment. Martial. & recriminat. adversùs Brotheum. edit. Romæ K. Septemb.* M. CCCC. LXXIIII.

5 Cum hôc ad calcem carmine dodecasticho:

Egreditur Phœbi subiturus templa sacerdos;
Invide, ne noceas; quid nocuisse juvat?
Græca dulce decus linguæ, famámque Latinæ,
Omnibonum posset quis celebrare satis?
Nam nodos omnes Ciceronis solvit, opúsque
Quid sibi vult, docuit, Quintiliane, tuum.
Hoc falsò scripsisse ferunt juvenilibus annis;
Perlege, digna senis cognitione leges.
Non in Lucanum quicquam quod dignius extet,
Ex hôc ni rapiant, secula nostra dabunt.
Addidit Autorum Coradinus nomina, nilque
Sustulit, Omniboni quo minuatur honos.

Venetiis. M. CCCC. LXXV. XII. *Kal. Aug. Existente Venetiarum duce Petro Mocenico.*

De his Commentariis lege postea Horat. Tarvis. 1477.

6 *Feliciter finem adepta est per ingeniosum virum magistrum Vdalricum Gallum alias Han Alamanum ex Ingelstat civem Wiennensem: non calamo, ereóve stilo sed nove artis ac solerti industrie genere Rome impressa Anno incarnationis Dominice M CCCC LXXV. die vero XX. mensis decembris Anni Iubilei. Sedente Sixto divina providentia papa IIII. pontifice maximo.*

Bernardini Glicini medicinæ ac philosophiæ discipuli in Triumph. el. P. Fra. Petrarchæ expositio [*Italicè*] ad illustrissimum Mutinæ ducem divum Borsium Estensem : *impress. die XXVII. mensis Aprilis.* fol. Bonon. 1475.

POGGII Florentini FACETIARUM liber : *per Fredericum Creusner.* [1] fol. . . . 1475.

IUNIANI MAII Parthenopæi liber, de priscorum PROPRIETATE verborum : *per Matthiam Moravum.* [2] fol. Neapoli. 1475.

2

Biblia Latina : *impressa per Franciscum de Hailbrun & Nicolaum de Franckfordiâ* socios. fol. Venet. 1475.

S. Augustin. de Civit. Dei : *per Gabrielem Petri de Tarvisio.* fol. 1475.

Ejusd. Confessiones : *per Johannem.* [3] 4to. Mediol. 1475.

Liber sermonum sancti Leonis primi papæ doctoris floridissimi & eloquentissimi ; & Omeliæ beati Gregorii papæ & Origenis presbiteri : *sub anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto, die sabbato post conceptionis gloriosæ virginis Mariæ. Deo gratias.* fol°. . . 1475.

Opus Moralium beati Gregorii papæ : *impressum Romæ apud S. Marcum ; anno à nativitate Domini & eodem jubileo millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto ; die quinta mensis Septemb. sedente Sixto iiii. Pontifice maximo, pontificatûs sui anno quinto.* fol°. Rom. 1475.

Alphonsi Bonihominis Hispani tractatulus multùm utilis ad convincendum Judæos de errore suo : *per Johannem SCHALLUM.* [4] fol°. Mant. 1475.

Sum-

1 *Hoc opus exiguum sculpsit Fredericus Creusner suâ fabrili arte, anno* M. CCCC. *septuagesimo quinto.*

2 *Impressere Mathias Moravus impressor solertissimus & venerabilis monachus Blasius theologus vir integerrimus ; opus edidit Junianus Maius Parthenopeus, cum annus secularis celebraretur ; orbis fere terrarum hominum insolentia prater Italiam bello turbulentissimus esset. M. CCCC. LXXV.* Idem fuit hic Moravus, cujus antea (pag. 349.) in SENECÆ operibus hoc Anno facta est mentio.

3 *Quod latum augustina ferat confessio fœtum*
Præsens fratre refert pagina pressa suo.
Theutonicis delatus enim bonus are. Johannes
Hoc Mediolani fertile pressit opus.

ANNO INCARNATIONIS DOMINI M. CCCC. LXXV. XII. KALENDAS AUGUSTI. Hic Johannes, nescio, an idem sit, qui vocatur alibi Johannes Legnanus.

4 Ad finem adjicitur octastichum, ex quo exscripsi hos versus ;

Eterne laudes sint regi &c.

Tempore quo gaudet Lodovico principe Mantos,
Facta vigent cujus splendida per Latium ;
Hoc opus impressit rerum scrutinia Schallus
Johannes doctor artis Apollineæ.

Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto.

Idem (ni fallor) est hic liber, qui à Val. Ernest. Lœschero sub hôc titulo exhibetur ; *Epistola R. Samuelis Maroccani contra Judæos. Mantuæ.* 1475. & ab Orland. p. 402. *R. Samuelis Maroccani Judæi, postea Christiani facti, epistola missa ad R. Isaac magistrum synagogæ in Subiulmeton*

Summa de Ecclesiasticâ potestate edita à fratre Augustino de Anconâ ordinis fratrum Heremitarum Sti. Augustini : *edita ac finita per me Arnoldum Therburnem, die septimo Kalendas Februarii*. fol°. Coloniæ Agrippinæ. 1475.

Repertorium Milis de Veronâ utriusque juris doctoris eximii : *non artis calamo scriptum, Sed ingeniosissime indecibilis artis impressum per Nicolaum Gotz de Sletzstat.* [1] fol°. . . . 1475.

Lectura eximii doctoris domini Bartoli super secundâ infortiati parte peroptimè à famosissimis emendata viris : *impressioni dedita per Joannem de Coloniâ sociúmque ejus Joannem Manthen de Gherretzem, qui unà fideliter degentes ipsius laboratoribus impensas procurârunt, die IX. Martii*. fol°. Venet. 1475.

Leges & Statuta Civitatis Veronæ ; prohemium duodecim & quinquaginta reip. Veronensium Præsidentium in leges & statuta civitatis Veronæ ; data in cancellariâ communitatis Veronæ XIIII. Id. Sept. Anno incarnati verbi M. CCCC. I. inditione Xiii. *Hæc præsens Statutorum & ordinamentorum cum quibusdam reformationibus ad ea pertinentibus, privilegiis & litteris ducalibus nobilis communitatis Veronæ cum summâ prudentiâ impressio accuratissimè facta est in urbe præclarâ Vicentiæ ad requisitionem & expensam providorum virorum Antonii, Gerardi, Joannis, Petri, & Bartolomei fratrum, & filiorum quorundam S. Zanoti de Placentiâ civium Veronæ, non atramento nec plumali calamo, neque stilo æreo, sed artificiosâ quâdam mirabili adinventione imprimendi seu caratherizandi* [repono sanè, *characterizandi*]. *Hoc opus sic effigiatum impressum est per Hermanum LEVILAPIDEM Coloniensem, Anno Domini M. CCCC. LXXV. Die verò Mercurii XX. mensis Decembris, in vigiliâ Sancti Thomæ apostoli. AMEN.* fol°. Vicentiæ. 1475.

Pii secundi Epistola ad Mahumetem Turcorum imperatorem ; *XII: AVGVSTI:: G: F::* [i. e. *Gerardus de Flandriâ*. Vide Annal. Typograph. Tom. 1. pag. 90.] 4to. Tarvis. 1475.

Calendarium Joannis Regiomontani. [2] fol°. Venet. . .

Aris-

meta civitate ejusdem regni, XXVII. cap. constans, quâ Prophetarum dictis, Christum Jesum verum Messiam venisse, passum, mortuum esse, resurrexisse, cœlos ascendisse, iterúmque venturum esse judicare vivos & mortuos, egregiè demonstrantur. Mantua. 1475. 4. *Colonia* 1493. sub titulo, *De erroribus Judaorum*. [De quâ Coloniensi editione lege postea Buneman. ad ann. 1493.] *Hanc epistolam Arabicè scriptam in Latinam linguam transtulit Bonus Homo, nomine Alphonsus, Ord. Pred. Est edita Norimb.* 1498. [Vide postea Buneman. *Rabbi Samuel de Messiâ. Norimb.* 1498. & Lœscher. *Epistol. R. Sam. Marocc, Norib.* 1498.] Confer Simler. Biblioth. p. 27. 617. & Beugh. p. 122.

1 *Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Sola spes mea in virginis gratiâ.* Cum eodem insigni, quo usus est anno 1474. *Colonia.*

2 *Aureus hic liber est : non est preciosior ulla*
Gemma Kalendario : quod docet illud opus.
Aureus hic numerus : luna solisque labores
Monstrantur facilè : cunctáque signa poli :
Quótque sub hôc libro terra per longa regantur

Tem-

Aristotelis Problemata: *Romæ impressa per Johannem REYNHARD de Eningen; quæ Theodorus Gazes Thessalonicens. olim è Græco in Latinum convertit, eáque nuper ultimâ emendatione emendavit; sub Sisto IIII. Pon. Max. absoluta sunt A. M. CCCC. LXXV. Xiiii. Calend. Junii fœliciter. LAUS. DEO.* fol°. Rom. 1475.

Senecæ Epistolarum ad Lucilium impressio: *in almâ urbe Româ in domo nobilis viri Petri de Maximis, non atramento, plumali calamo, neque stilo æreo, sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei laudem industriéque per magistrum Arnoldum Pannartz Alamanum; die primâ mensis Februarii, seden. Sixto Pon. Max. Ann. ejus quarto.* fol°. Rom. 1475.

Phalaridis epistolæ, Francisco Arhetino interprete: *IOHANNES de reno impressit in sancto Ursio Vincē. district.* 4to. . . . 1475.

Opus M. T. Ciceronis Epistolarum familiarium: *à Nicolao Jenson Gallico viventibus necnon & posteris impressum.* fol°. . . . 1475.

Æneæ Sylvii epistolæ in cardinalatu editæ: *impressæ per magistrum Johannem Schurener de Bopardiâ, anno Jubilæi & à nativitate Domini M. CCCC. LXXV. die XIIII. mensis Julii; sedente Sixto papâ quarto, anno ejus felici quarto.* fol°. Rom. 1475.

Plautina dicta memoratu digna, à Bono Accursio Pisano collecta, &

Tempora: quisque dies: mensis: & annus erit.
Scitur in instanti quæcunque sit hora diei.
Hunc emat, astrologus qui velit esse citò.
Hoc Joannes opus regio de monte probatum
Composuit: totâ notus in Italiâ.
Quod Venetâ impressum fuit in tellure per illos,
Inferiùs quorum nomina picta loco.

Tunc imprimuntur in rubricâ, *Bernardus PICTOR de Augustâ, Petrus LOSLEIN de Langencen, Erhardus RATDOLT de Augustâ.* In hôc libro sunt initiales literæ florentes. Anni nota non adjicitur; sed ex ipso calendario constat fuisse 1475.

Operæ pretium est hìc adjicere, quæ Bunemannus adnotavit.

In Bibliothec. August. Reiser. p. 114. *Calendarium, cujus authores sunt Bernhardus Pictor de Augustâ, Petrus Loslein de Langencen, & Erhardus Radholt de Augustâ.* 1476. *NB. Typus videtur esse recentior.* At puto (inquit Bunemannus) esse omnino antiquum typum, quem hi auctores ita nitidum olim dederunt, ut recentior videri possit. Singulare testimonium de Erh. Ratdolt ex Jacobi Canteri Frisii epistolâ ad Joh. Millerum in fine Guidonis Bonati de Forlivio rar. edition. impress. Venetiis mandato & expensis Melchioris Sesse per Jacob. Pentium Leucensem A. D. 1506. die 3 Jul. regnante inclyto Leonardo Lauretano Venetiarum principe hìc addo. *Quotiens & quam multis in rebus litteratorum hominum studia adjuverit, suavissime Johannes, conterraneus tuus & concivis Erhardus Ratdolt, nemo fere usquam doctus ignorat: adeò longe lateque per universum pene orbem ab illo impressa volumina cernuntur. Maxime vero ea, quæ nemo fere alius ejusdem artifìcii attingere ausus est; quæ abditissimam nostro ævo mathematicorum disciplinam ostendunt. Hujus enim rationis librorum imprimendorum hic homo semper studiosissimus extitit: tanquam mathematicorum, quos dixi, tutor & parens. Ergo ejus opera & impendio multa olim in arithmetica: nonnulla in musica: nec pauca in Geometria: plurima vero in Astronomia volumina impressa sunt. E quibus nec hoc hercle postremum est: quanquam postremo fere tempore in lucem prodieris Guidonis Bonati opus* &c. Calendarium hoc forsitan est Jo. Regiomontani; quod in Saubert. p. 128.

& Johanni Meltio ducali quæstori dedicatæ; [*Romano pulchro charactere; sine indicio typographi, loci, anni; sed unà minore charactere liber sequens conjungitur*] Mirabilia Romæ: Et ad calcem :: *FINIS*:: *LAUS DEO*:: *M*:: *CCCC*:: *LXXV*:: *XII APRILIS*:: *G*:: *TARVISII*:: *F*:: Id est, Girardus de Flandriâ 8vo. Tarvis. 1475.

Valer. Maxim. *AN. IMPRESSIT. ZA.* [id est, *Antonius Zarotus*] *VII. KL. NOVEMBRES.* [1] fol°. Mediol. 1475.

Franc. Philelfi ad Jacobum Antonium Marcellum patritium Venetum & equitem auratum de obitu Valerii filii consolatio: *impress. Kalendis Januarii.* fol°. Rom. 1475.

Theseid. Zohanne da Certaldo cognominato bochazo; Italicè 12. libris cum comment. *impress. per Augustinum Bernardi filium.* [2] fol°. Ferrar. 1475.

Collectanea arrogantissimi Pompei Festi priscisque verbis promulgata [*Hunc illa editio præfert titulum*]: *à Johanne Reynhard de Enyngen Constantien. impressa Romæ sub Sixto IIII. Pont. Maxi. Anno sed nedum salutis ejusdem absoluta saluberrime extiterant. A. D. M. LXXV. Calen. vero Octobr.* [3] fol°. Rom. 1475.

Laur. Vallæ de Romani sermonis elegantiâ libri sex: *anno M. CCCC. LXXV. die verò secundâ mensis Julii, seden. Sixto IIII. Pon. Max. anno ejus quarto; hos verò libros impressit Arnoldus Pannartz natione Germanus in domo nobilis viri Petri de Maximis civis Romani. Tu, qui La-*

1 *Bonus Accursius Pisanus salutem dicit ducali secretario Ciccho Simoneta. —— Cùm —— Valerium Maximum emendatissimè à me correctum —— imprimi curaverim —— alios quoque propediem subjiciam libros, qui meâ curâ atque studio emendati iidémque impressi non mediocrem utilitatem afferent literarum studiosis.* &c. *Plutarchum —— Franciscus Philelfus preceptor meus traduxit ad nostros* &c. Cum indice rerum alphabetico.

2 *Hoc opus impressit Theseida nomine dictum.*
Bernardo genitus bibliopola puer.
(*Augustinus ei nomen*) *cùm dux bonus urbem*
Herculeus princeps Ferrariam regeret.

Antonius Orlandi p. 138. citat hóc & duo alia Boccacii opera.

Poema della Teseide chiosato, e dichiarato da Andrea de Bassi: per carnerium Augustinum. fol°. Ferrar. 1475.

L'Amazonida chiosata dallo stesso, Poema sopra le femmine Amazoni, & è il primo poema, che sia mai uscito alla luce in lingua Italiana. Manca il nome dello stampatore, anno, e luogo, ma è carattere di Carnerio.

Le Forze d'Ercole: *per Augustinum Carnerium magistri Bernardi bibliopolæ filium; D. Hercule II. regnante. fol°. Ferrar.* 1475.

3 In initio hæc: *Manilius Romanus Pomponio Leto Salutem. Nuper cum legissem Pompei Festi mutilatos libros, qui Priscorum Verborum inscribuntur, vehementer dolui, quod tantum opus integrum non remanserit. Scripsit ille quidem ad totius antiquitatis cognitionem & posteritatis utilitatem. Sed puto inscitia superioris ætatis tam præclarum munus nobis eripuit. Nam quidam nullius momenti sine nomine sine litteris ad Carolum Regem volumen diffusum & copiosum in sterile compendium redegit: & credibile est reliquisse, quæ magis necessaria erant, ut sæpenumero tu mecum questus es: quod superest, imprimendum curavi, ne alius forte audax & temerarius in pejus reddat: & pro virili parte emendari castigarique evigilavi, ut saltem si non integer, fidelis tamen legatur. Vale. De Romanlis.*

Latinè loqui curas, hos tibi eme libros, in quibus legendis si curam studiúmque adhibueris, brevì te haud parum profecisse intelliges. fol°. Rom. 1475.

Nicolai Perotti ad Petrum Perottum nepotem ex fratre suavissimum rudimenta Grammatices: *Præsens hæc regularum Grammaticalium impressio in studio Patavino facta per me magistrum Albertum de Stendalia diligenter laborata anno Domini. M. CCCC. LXXV. die verò XVII. mensis Junii.* fol°. Patav. 1475.

Omniboni Leoniceni Vincentini viri clarissimi de octo partibus orationis liber: *in domo nobilis viri Joannis Philippi de Lignamine Messanen. S. D. N. familiaris impressus est Rome, Anno dni MCCCC. LXXV. die ultima mensis Marcii. Pont. Syxti IIII. anno quarto.* 8vo. vel 4to. Romæ. 1475.

3

Biblia aurea. i. e. Introductio in Biblia.[1] Ulmæ. 1475.

Concordantiæ Canonum discordantium: *per Sim. Nicol. de Luca.*[2] fol°. Romæ. 1475.

Origenis Homiliæ.[3] fol°. . . . 1475.

S. Augustini Homiliæ quinquaginta, quibus varia Scripturæ loca explicantur, & loci communes tractantur: *per Antonium Sorg.*[4] August. 1475.

D. Hieronymi Opera, seu Explanatio totius codicis Sacri. 3 Vol.[5] fol°. Venet. 1475.

Lichtensteinensis Eremitæ mirabilis visio de judicio Jovis.[6] 1475.

Paradisus Conscientiæ.[7] fol°. Colon. 1475.

Antonini Summa. 3 Vol.[8] . . . 1475.

Abbatis Panormitani super quartâ & quintâ parte Decretalium Lectura.[9] fol°. Rom. 1475.

Ejus Practica.[10] . . . 1475.

Jus-

1 Bibl. Norib. Saub. p. 127.
2 Bibl. S. Mauric. & Simeon. Mind.
3 Bibl. Ultraject. f. ij.
4 Bibl. Augustan. Reiser. p. 96. Sed Orland. p. 169. *Basilea* 1475. Beughem. p. 21. *Augusta.* 1475. & *Basilea.* 1494.
5 Hæc editio æquè rara ac MStum dicitur in Catal. auct. Bremens. a. 1720. exeunte Martio habit. p. 12. n. 155. Neminem vidi, qui de editionibus Patrum scripserunt, qui hanc Venetam 1475. commemoret.
6 Bibl. Norib. Saub. p. 127.
7 B. Lydii. Cat. I. A 3. n. 110. Hujus libri authorem Lœscherus vocat *Wernerum Robfinck* ex Cav. P. I. App. p. 168. Simlerus in Biblioth. *Wernerum Rolevinck.*
8 Keitwerd. Cat. A 2. n. 48-50.
9 Labb. Nov. Bibl. p. 339. n. XXXVIII.
10 Ger. Tunning. Cat. Litt. D. n. 4. ubi V. C. Petrus Scriverius adscripsit Catalogo, Huic adhæsit n. 3. *Fasciculus Temporum: Mogunt.* 1475. Affertur ex Dominici Baudii Catalogo, C 1. n. 38. *Fasciculus Temporum: fol°. Colon.* 1475.

Justiniani Codex. *per Pe. Schoeffer.* [1] fol°. Mogunt. 1475.

Jo. de Imola in Clement. Constitut. *per Jac. de Rubeis natione Gallum.* [2] fol°. Venet. 1475.

Constitutiones & confirmationes constitutionum & capitulorum Regum Siciliæ. [3] fol°. . . . 1475.

Thomæ Quæstiones Quodlibet. [4] fol°. Ulmæ. 1475.

Jacobi de Clusa Ordinis Carthusiani, theologiæ professoris, Tractatus de apparitionibus animarum post exitum à corporibus, & de earundem receptaculis. [5] Impressus in oppido BURGDORF. 1475.

Authoris incerti libellus de thermis Puteolorum & vicinis in Italiâ à Francisco de Accoltis Aretino repertus, publicatus, & Pio Pont. Maximo dedicatus. [6] excusus Neapoli. 1475.

M. Pauli Comment. in Aristot. Physic. [7] Venet. 1475.

Catonis Ethica. [8] August. 1475.

4

[S] B. Hieronymi & aliorum P P. opuscula aliquot: *per Philip-*

1, 2 Bibl. Norib. Saub. p. 127. Sed *Justinianus* non hôc anno, sed proximo, à Schoeffero prodiit.

3 Labb. Nov. Bibl. p. 347. n. DCLXXXVI.

4 Biblioth. Ultraject. Cat. f. 23. Orland. p. 157. nominat typographum, *Jo. Zeiner.*

5 Biblioth. Simler. p. 313.

6 Biblioth. Gesner. f. 246. & Simler. p. 199. & Hendreich. Pandect. Brand. f. 29. a. Sic & Beughem. p. 2. Oportet verò hunc tractatum, cùm Pio dicatus fuerit, diu jam repertum fuisse, antequam excuderetur. Simlerus videtur Franciscum de Accoltis Aretinum (cui hujus libri publicationem tribuit) distinguere ab alio Francisco Aretino, quem notat *scripsisse de balneis Puteolorum & aliis:* quasi diversi forent tractatus. Author. Notarum in Bayl. Diction. unicum agnoscit Franciscum Aretinum, *Tractatûs de Balneis Puteolanis* non scriptorem, sed editorem. Sic & Antonius Orlandi p. 281. qui tamen diversos tractatus sub diversis titulis recenset; nam p. 128. nomen adjicit typographi [*Franciscus Aretinus de mirabilibus Puteolorum & locorum vicinorum, ac de nominibus virtutibúsque balneorum ibidem existentium, per Arnoldum de Bruxellâ.* 4°. *Neapoli.* 1475.] & p. 129. omittit, [*De thermis Puteolanis Libellus incerti authoris. Neapoli.* 1475.] Observo autem illum sæpe repetere librum eundem; utì p. 128. *Macri librum de Herb. per Arn. de Bruxel.* 4to. *Neapol.* 1477. & p. 129. sinè nomine typographi. folo. *Neapol.* 1477. Secutus est forsan Cornelium à Beughem (infidum ducem). Vide ejus Incunab. Typogr. p. 88. Sic Orland. p. 129. [*Sylvatici Matthæi medici Opus Pandectarum medicinæ* &c. *Neap.* 1474. Et *Cato de Benevento, nomine Angelus, philosophus & medicus, Matthæi Sylvatici Pandectas medicinæ primùm edidit. fol°. Neap.* 1474.] unum librum in duos distraxit: & id forsan, quia Cornelius alphabeticum ordinem servans, eundem librum bis, nempe p. 127. sub nomine authoris, & p. 27. sub nomine editoris, reposuit. Nescio, an Orland. viderit (quas p. 129. affert) *epistolas ad Senecam & Senecæ ad S. Paulum Apostolum. fol°. Neapoli* 1484. seorsim excusas. Has certè conjunctas cum aliis Senecæ operibus anno 1484. folo. Neapoli prodiisse lego non tantùm apud Beugh. p. 125. sed etiam in Fabric. Bibli. Latin. & Barberin. Biblioth.

7 Medic. Patavin. Catal. Amsterd. 1655. 4. p. 17. n. 72.

8 Saub. p. 127. Alia hujus libri editio in eodem loco 1485. memoratur, Bibl. Norib. Saub. p. 154. & Beugh. p. 43.

Eppum de Lavagna. 4to. Mediol. 1475.

Vinc. Ferrerii Sermones de Tempore & Sanctis. [1] fol. Ulmæ. 1475.

Pelbarti à Temeswar Pomœrium Sermonum. [2] Hagen. 1475.

Gregorii M. de vitis Patrum Italicorum dialogus. [3] Venet. 1475.

[C. & CA] Panormitani Consilia : *per PET. de ARANCEIO & JOAN. de TORNACO.* [4] fol. Ferrar. 1475.

[C] Idem super Decret. *per Jo. de Colon. & Socios.* fol. Venet. 1475.

[CH] La Legende Dorée. 4to. . . . 1475.

[C] Ludov. Pontani de Româ. Singularia : *per Jo. de Colon. & Jo. Manthen.* fol. Venet. 1475.

[C] Vita di Cavalieri Guerino : *per Baldaser. degli Azaguidi.* fol. Bonon. 1475.

Andalonis Genuensis mathematici opus Astrolabii. [5] excus. Ferrar. 1475.

Andreas Rumel præfatus est in Codicem, qui primus impressus est [6] Norimberg. 1475.

De Conservatione sanitatis : *in domo nobilis Johannis Philippi de Lignamine.* [7] 4to. Romæ. 1475.

Philippi de Barberiis Cronica. [8] 4to. . . . 1475.

M. T. Ciceronis epistolæ familiares : *per Anthonium Zarottum Parmensem.* [9] fol. Mediol. 1475.

[S] Terentii Comœdiæ : *Jo. de Reno impressit, in Sancto Urso, Vincentiæ districtu, die ultimâ Aprilis.* fol. . . . 1475.

5

[25] Vita, e la Fine del glorioso Sancto Hieronymo doctore excellentissimo : *per Gabriel di Pietro di Treviso.* [10] 4to. Venet. 1475.

[77]

1 Val. Ern. Lœscher. ex Cav. P. I. App. p. 92. & Orland. p. 330. At Beugh. p. 59. *Sermones de Tempore; Colon.* 1485. *de Sanctis ; Ulm.* 1475.

2 Lœscher. ex Cav. P. I. App. p. 197. sed in Bibl. August. Reiser. p. 103. & Orland. p. 380. & Beugh. p. 104. memoratur editio recentior, *Hagen.* 1498.

3 Lœscher. & Beugh. p. 67. *Dialogorum de vitis & miraculis sanctorum libri* 4. *Latinè ; Venet.* 1475. (Consule Simler. Biblioth. p. 244.) Hôc antea anno citavi *Vite de Sancti Patri composte per il Sancto Hieronymo : per Gabr. di Pietr. di Tarvis. fol. Venet.*

4 Aliquando dubitavi, an nomina ista fuerint Typographorum, an Editorum vel Correctorum ; librum enim ipse non vidi.

5 Simler. Biblioth. p. 34. Sic Beugh. p. 12. & Orland. p. 139. Sed Orland. p. 276. addit nomen typographi ; *Andream Gallum.*

6 Simler. Biblioth. p. 41.

7 Biblioth. Sicul. Tom. I. p. 362.

8 Ead. Tom. 2. p. 168.

9 Bibl. Hohendorf. p. 207.

10 *Qui si contien del glorioso e degno*
Hieronymo la vita el bel finire
Chel fece a nostro exemplo per salire

[77] S. Brigitæ Revelationes & Prophetiæ : *arte & diligentiâ & charactere polito & emendato magistri Eucharii FRANCK in urbe Romana omnium principe finiunt*; *die* 1. *mensis Oct.* 4to. Rom. 1475.

[110] Statuta causarum civilium, de jure reddendo in causis civilibus, & de campanellâ pulsandâ; liber tertius extractus à proprio originali Cameræ communis Bononiæ. fol°. sinè anno, loco & typographo, sed characteribus *Balthassaris Azzoguidi.* circa annum. 1475.

[173] Atanagi poetæ Triumphi Hymn. illustris principis Pisaurensis Constantini Sfortiæ & Camillæ de Aragoniâ, Italicè : *per Hermàn. Levilapidem*; *die* 9. *Novemb.* 4to. Vicent. 1475.

I

Biblia Latina : *per Ulricum, Martinum, & Michaëlem.* [1] fol. Paris. 1476.

Eadem : *per Franciscum de Hailbrun, & Nicolaum de Francfordiâ.* [2] fol. Venetiis. 1476.

Eadem, charactere Gothico : *per Nicolaum Jenson.* fol. Venetiis. 1476.

Eadem : *per Matthiam Moravum.* [3] fol. Neapoli. 1476.

Psalterium Johannis de Turre-crematâ : *per providum virum magistrum LUPUM GALLUM fratrem Udalrici Galli de Biennâ*; *die vigesimâ primâ mensis Februarii*; *sedente Sixto quarto Pontifice Maximo.* 4to. Romæ. 1476.

REPERTORIUM PETRI Episcopi Brixiensis, duob. Volum. *per Andream Frisner Bunsidelensem & Joannem Sensenschmid civem Nurembergensem.* [4] fol. Nuremb. 1476.

S.

Con verde palma nel beato Regno.
MCCCCLXXV. Petro Mocenico Duce
Venetiarum Regnante impressum fuit
Hoc opus feliciter per Gabrielem Petri

1 In fine hæc leguntur carmina;

Jam tribus undecimus lustris Francos Ludovicus
Rexerat, Ulricus, Martinus, itémque Michaël
Orti Teutoniâ hanc mihi composuere figuram
Parisii Arte suâ: me correctam vigilanter
Venalem in vico Jacobi Sol aureus offert.

Tria lustra à LUDOV. XI. regni initio efficiunt Annos quindecim; LUDOVICUS XI. cœpit regnare 1461. 15. *Aug.* Hæc igitur Biblia excusa sunt anno 1476. sic computatur in *Biblioth. Sacr.* Long. Sed Chevill. p. 74. initium LUDOV. XI. in ann. 1460. 25. *Jul.* rejicit, & impressioni Bibliorum annum 1475. assignat.

2 Long, *Biblioth. Sacr.*

3 Long, *Biblioth. Sacr.*] legitur ad Calcem; *Editum opus & emendatum accuratissimè ac diligenter impressit* Matthias Moravus *vir singulari arte ingenióque in Urbe* Neapoli, Ferdinando *Rege invicto, Anno Christi Dei millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto.*

4 *Millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, septimo* Octob. *sedente* SIXTO *VII. Pont. Max. Pontificatûs sexto.* Is Petrus (ut puto) vocatur Berthorius sive Berchorius, Pictaviensis, Prior Monasterii S. Eligii Parisiensis, Ord. Div. Benedicti: cujus hoc opus dicitur Morale Repertorium, sive Dictionarium utriusque Testamenti. Vide Simler. Biblioth. p. 554. Beugh. p. 27. Orland.

S. Hieronymi Epistolæ in duas partes tributæ; charactere ad Gothicum accedente: *per Antonium Bartholomei.* fol. Venetiis. 1476.

Lactantius: *per FRATRES PRESBYTEROS & CLERICOS congregationis domûs viridis horti.* [1] fol. ROSTOCHII. 1476.

Euseb. Histor. Ecclesiastic. Latinè, Ruffino interprete: *per Johannem Philippi de Lignamine Messanensem.* * fol. Romæ. 1476.

Boet. Consolat. Philosoph. cum Comment. Tho. de Aquino: *per Antonium Coburger. Prid. Id. Nov.* fol. Nuremb. 1476.

LEONARDI de UTIN. ex Ord. Præd. SERMONES de Sanctis. [2] fol. *ultimâ Martii.* . . . 1476.

LEGENDA Aurea JACOBI JANUENSIS ex Ord. Præd. *pulchre transcripta per Martin. Crants, Udalr. Gering & Mich. Friburger impressoriæ Artis magistros.* [3] fol. Parif. . . .

ANGELI de ARETIO Tractatus de CRIMINIBUS: *per Martin. Udal. & Michael.* [4] fol. *die 7. Septemb.* Parif. 1476.

Iustiniani Institutiones cum glossis: *Anno dni M. CCCC. LXXVI. X. Kalendis Juniis; sanctissimo ī Xpo pre dno domīo Sixto pp. iiii. Invictissimo dno dno Friderico. iii. Romanorū Impatore sp augusto; Generoso dno Diethero de Isenburg electo & ɔfirmato Magūtino: In nobile urbe Magūcia Rheni impssorie artis inventrice elimatriceque pma. pns Instonū opus pclarū. Petrus Schoiffer de Gernshē suis cōsignādo scutis omnipotenti favēte deo feliciter cōsumavit.* fol. Mogunt. 1476.

Francisci de Platea Tractatus Restitutionum, de Usuris, & Excommunicationum: *per Martinum, Udalricum & Michaëlem.* [5] fol. Parif. 1476.

GULIELM. OCKAM DIALOG. [6] fol. Parif. 1476.

QUÆS-

Orland. p. 29. Jo. Alb. Fabric. ad Trithem. f. 151.

1 *Per fratres Presbyteros & Clericos congregationis domûs viridis horti ad Sanctum Michaëlem in oppido Rostochiens. partium inferioris Sclaviæ, prout facultas & industria tulit, emendatè satis & accuratè consummat. millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Quinto Idus Aprilis.*

* *Completum est hoc opus Millesimo CCCC. LXXVI. die X. V. Maii. P. M. Sixti quarti anno ejus quinto.*

2 *Chevillerius* [pag. 69. 1476. at pag. 73. 1475.] putat Impressores fuisse CRANTS, GERING, & FRIBURGER, quamvis eorum absint nomina.

3, 4 Chevillier, p. 69.

5 4to. *Januar.* Hoc anno in hujus Libri editione (uti observat Cheviller, pag. 38.) hi Typographi signaturis uti inceperunt.

6 Chevill. p. 56, 57. „ C'est des Presses de *Cæsaris* & *Stol*, qu'est sortie la „ belle Edition du Dialogue d'*Ocham* en „ deux Volumes *in fol. Parisii anno* 1476. „ Mr. *Naudé* (Addit. p. 140.) l'attribue à „ *Gering* & ses Associez. Il est plus pro„ bable, qu'elle est de *Cæsaris* & de *Stol*. „ J'ai comparé les Impressions des uns & „ des autres: je n'ai point trouvé que *Gering* ait jamais eu de lettres semblables à „ celles que l'on voit dans ce Dialogue, „ au lieu que j'ai remarqué que les majuscules A, B, E, F, G, H, I. &c. „ que l'on y voit, sont aussi les mêmes „ dans le *Zamora* & le *Casus breves* de ces „ derniers. Tous ces Livres ne sont point „ Gothiques; ils sont en lettres Romaines; &c.

QUÆSTIONES Div. Thomæ de Veritate disputatæ: *per Arnold. Pannartz.* [1] fol. Romæ. 1476.

AVICENNÆ CANONES: *per Johannem HEBERT.* [2] Paduæ. 1476.

GAIETANI de THIENIS VINCENTINI expositio in meteor. Aristotel. *per me Petrum Maufer Normanum Rothomagensem civem in Studio Patavino* 1476. 1. *Aug.* Paduæ. 1476.

Alberti Magni Libri 5. MINERALIUM: *per Petr. Maufer.* [3] Paduæ. 1476.

GALLEOTTI MARTII Narniensis REFUTATIO objectorum in Librum de Homine à Georg. Merulâ: *per Jacobum Rubeum natione Gallicum hujus Artis peritissimum Anno millesimo CCCC. LXXVI.* 4to. Venetiis. 1476.

Bocace du DECHIET des NOBLES hommes & femmes: *per Colard MANSION.* fol. BRUGIS. 1476.

Les *CHRONIQUES* de France: *par PASQUIER BONHOMME.* [4] fol. Parif. 1476.

Plin. Natur. Histor. *per Stephanum Corallum Lugdunensem; Regnante Galeac. Mariâ Mediolani duce quinto.* fol. Parmæ. 1476.

Chronica, quæ fasciculus temporum dicitur: *per Johannem Veldener.* [5] fol. *in Universitate* Lôvaniens. 1476.

DIODORI SICULI LIBRI sex Latinè, Poggio interprete; Cornel. Tacit. de morib. Germanorum; *per ANDREAM JACOBI Catharensem. Prid. Kal. Febr.* fol. Venetiis. 1476.

Cæsar.

1 *Vigesim. Januar.* charactere parvo & diverso ab illo, quo priùs uti consueverat. Observandum est ARNOLDUM PANNARTZ, postquam solus imprimere cæperat, typos alios adhibuisse, quàm qualibus antea cum CONRADO SWEYNHEYM utebatur.

2 Caille, pag. 31.

3 20. *Septemb.* Hunc librum *Rothomagi* impressum falsò scribit la Caille, pag. 39.

4 Le titre de ce livre pris sur le livre même est; *Les Chroniques de France depuis les Troyens jusques a la mort du Roy Charles VII: imprimées en lostel de Pasquier Bonhomme, l'ung des quatre * principaux libraires de l'Université de Paris ou pend pour enseigne limage Saint Xposte. le XVIe. jour de Janvier lan de grace mil CCCC. LXXVI.* 3 Volumes. [PM] Elles sont nommées aussi *Les Chroniques de St. Denis*, tant parce qu'elles sont tirées des Annales & Chroniques de cette Abbaye, qui comprennent aussi les Faits & Gestes des Rois de France, que parce qu'elles sont écrites & compilées par divers Religieux de cette celebre Abbaye. Antonius Orlandi p. 88. *Croniche di Francia, e Cronica di S. Dionigio in tre volumi. Opus rarissimum. fol. par Pasquier Bonhomme. Paris.* 1475. sed idem p. 319. *Parigi* 1476.

5 *In universitate Lovaniensi, per quend. devot. Carthusien. usq; ad Sixt. IV. concepta, per me Johannem Veldener summâ diligentiâ majoriq; impensâ nonnullis imaginibus ad finem usq; deducta, & proprio sigillo signata: sub anno M. CCCC. LXXVI. qrto Kalendas Januarias; secundùm stylum Romana curia: de quo sit Deus benedictus. Amen.* Et infrà, exhibetur JOHANNIS VELDENER sigillum.

* Vide Chevillier. p. 321.

Cæsar. Comment. de bell. Gall. [1] fol. Romæ. 1476.

Justini Historiæ: *per Christophorum Valdarfer Ratisponensem. Kal. Junii.* fol. Mediola. 1476.

Valer. Maxim. *Impress. ad petitionem* SIGISMUNDI *de* LIBRIS. *XXIIII. Decembr.* fol. Bonon. 1476.

Plin. Natur. Histor. ITALICE, Christoph. Landino interprete: *per Nicolaum Jenson.* fol. Venetiis. 1476.

Liv. Histori. ITALICE, Rugero Ferrario interprete. [2] fol. Romæ. 1476.

HISTOR. FLORENTINA LEON. ARETIN. ITALICE, Donato Acciaiolo interprete: *per Jacobum de Rubeis.* [3] fol. Venetiis. 1476.

HISTOR. EADEM POGGII, ITALICE, Jacob. Poggio interprete: *per Jacob. de Rubeis.* [4] fol. Venetiis. 1476.

PLIN. EPISTOLÆ, ex recognitione Juniani Maii Parthenopæi: *millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, mense Julii. Impressit Matthias Moravus vir singulari ingenio & arte. Recognovit Junianus Maius Parthenopæus rhetor publicus summâ curâ summâque diligentiâ.* fol. Neapoli. 1476.

Omniboni Leoniceni ORATIO de Laudib. Eloquentiæ, & PRÆFATIO in Tullii Oratorem cum Comment. [5] fol. Vicentiæ. 1476.

Terent. cum Comment. Donat. & Calphurn. *per Jacobum* [scil. Rubeum.] [6] fol. Venetiis 1476.

Juvenalis & Persius: *per Anton. Zarotum.* fol. Mediolani. 1476.

Sylv. Statii cum Calderin. Comment. [7] fol. Romæ. 1476.

NON.

1 *Biblioth.* Jo. Georg. Græv.

2 *Decades ambe* [*la prima & la terza*] *cum sequente quarta in uno volumine impresse fuerunt in urbe Romana anno Christi Millesimo quattuor centesimo sexagesimo sexto, sedente Xisto quarto Pont. Max.* Et in fine voluminis ultimi; *Finito lultimo libro della quarta Deca di Tito Livio Paduano historico dignissimo; regnante il santissimo & beatissimo Padre Xysto Pontifice maximo in nel quinto anno del suo felice Pontificato a di XXX di Maggio in nel anno dalla incarnatione di Christo M. CCCC. LXXVI. Fu impressa la presente Deca in nella citta di Roma appresso al Palatio da Sã. Marco.* Jam antea (Annal. Typograph. Tom. I. pag. 120.) observavi erratum *sexagesimo* pro *septuagesimo*; quod plane constat ex tempore, quo Xistus ille Pontificatu potiebatur.

3 *Tradotta in vulgare per Donato Acciaioli* XXVII. *d'agosto* M. CCCC. LXXIII. *Impresso à Vinegia per lo diligente huomo maestro Jacomo di Rossi de natione Gallo.* M. CCCC. LXXVI. XII. *Febraio.*

4 *Tradocta di Lingua Latina in Lingua Toscana da Jacopo suo figlivolo: impress. a Vinegia per l'huomo di optimo ingegnio maestro Jacopo di Rossi de Natione Galio.* M. CCCC. LXXVI. *a Octo di Marzo.*

5 *Quod Vicentia non minus accuratè est emendatum quàm diligenter impressum; anno salvatoris M. CCCC. LXXVI. undecimo Cal. Jan. Xisto summo ponti. atque Andreâ Vendramino Venetiarum principe optimo.*

6 *Per Jacobum Gallicum mirâ arte ac diligentiâ M. CCCC. LXXVI. VIII. Cal. Sept. Andreâ Vendramino inclyto duce Venetiarum. Calphurnius Brix. Marco Aurelio viro præclarissimo* &c. *Annotatiunculas quasdam perbreves in Heauton. te potissimum, quem plurimi facio, adhortante adjunxi; quas me extempore dictante Antonius Moretus Brixiensis adolescens eruditissimus exscripsit.* &c.

7 *Roma interpretatus est* 1475. *Cal. Sextilis.*

Non. Marcellus: *per Nicolaum Jenson.* fol. Venetiis. 1476.

Priscian. *per Johannem de Coloniâ, & Johan. Manthen. de Gherretzen.* fol. Venetiis. 1476.

Priscian. *impensis MARCI de COMITIBUS sociique ejus GIRARDI ALEXANDRINI.* fol. Venetiis. 1476.

Laur. Vallæ de ling. Lat. Elegant. *per Jacobum Rubeum.* * fol. Venetiis. 1476.

Papiæ Vocabularium. *per DOMINICUM de VESPOLATE.* [1] fol. Mediolani. 1476.

Franc. Philelfi Satyrarum hecatostichon decades decem: *per Christoph. Valdarfer Ratisponensem.* [2] fol. Mediola. 1476.

Francisci Petrarchæ Sonetti è Canzone cum Francisci Philelfi Enarrationibus; Italicè: [3] fol. Bononiæ. 1476.

Lascaris Grammatica Græca Græce, ex recognitione Demetrii Cretis: *per DIONYSIUM PARAVISINUM. Die XXX. Januar.* 4to. Mediola. 1476.

2

Biblia Latina. [4] folo. . . . . 1476. D.

* *Per Jacobum Rubeum natione Gallicum mirâ arte ac diligentiâ impress. Andreâ Vendramine inclyto duce Venetiarum.* Cum Calphurnii in Vallæ laudem epigrammate ad Antonium Pasqualinum de Sancto Germano Campaniæ.

1 *XII. Decemb. cum Bonini Mombritii ad lectorem epigrammate.*

2 *Quibus manum extremam imposuit Mediolani* M. CCCC. XLVIIII. *Impressa Mediolani per Christophorum Valdarfer Ratisponensem hujus eximiæ Artis imprimendi consummatissimum magistrum, Anno millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Idib. Nov.* Cum 14. versuum epigrammate Calliphili Bernardini Robiatini in Francisci Philelfi poëtæ præceptoris sui Satyras. Lege de Francisco Philelfo & ejus Satyris Voss. de Poët. Latin. p. 80. 81. *Duodetriginta annis post* [quàm author opus perfecisset, *die Martis, Kal. Decembribus, anno a natali Christi M CCCC XLVIIII.*] *opus hoc prodiit in lucem Mediolani per Christophorum Valdarfer Ratisponensem. Nempe jam tum latè per Italiam se diffuderant, qui artem callerent Typographicam. Ignoscendum autem seculo, quo vixit, quòd crebrò adeò in metrum peccet.* Pergit deinde Vossius producere locos ex ejus Satyris, ubi negligitur quantitas.

3 *Ad instantiam & petitionem Sigismundi de Libris. Nicolaus Thomasoleus Lupho Numaio S. P. D.* —— *Francisci Philelphi enarrationes in partem carminum cantilenarúmque Francisci Petrarcha nuper à me recognitas, ut castigatiùs imprimerentur, sub tuo nomine edere constitui* &c.

4 Ad calcem leguntur hi versus inconditi:

Qui memor esse cupit librorum biblioteca
Discat opus presens si retinere velit
Maxima de minimis ex partibus accipe totum
Invenies quod amas si studiosus eris.
Ecce iesu Xpe claudo pietate libellum.
Sit bñdictus deus & homo de virgine natus
Credentes verbis sacris salvare paratus.

Lœscherus hôc anno citat *Biblia Latina, per Coburger, folo. Noriberga* impressa, ex Biblioth. Sacr. Long. p. 578. ubi tamen annus expressè designatur, non 1476. sed 1475. Idem Lœscherus ad hunc annum reducit *Joh. Segoviensis Concordantias Bibliorum: per Jo. Frobenium. Basil.* Quo tempore Frobenius artem typographicam exer-

D. Hieronymi Epistolarum pars prima [secundam vide anno 1479.] *in domo Petri de Maximis juxta campum Floræ præsidente magistro Arnoldo Pannartz.* fol°. Romæ. 1476.

Reverendiss. Cardinal. titul. S. Sixti Domini Joannis de Turrecrematâ expositio brevis & utilis super toto Psalterio : *per Petrum Schoyffer de Gernsheym ; anno Domini M. CCCC. LXXVI. decimâ die Marcii feliciter consummata.* fol°. Mogunt. 1476.

Liber vocatus SCALA CELI. [1] fol°. Lubec. 1476.

De-

exercere nondum cœperat. Has Concordantias Jacobus le Long (Bibl. Sacr. part. 2. p. 405. edit. 1709.) assignat Frobenio, non ante annum 1486 : ubi (cùm nondum comperiam quicquam à Frobenio impressum ante 1491) error planè est typographicus, 8 pro 9 : nam Chevillerius p. 129. disertis verbis annum 1496 indicat.

1 Hanc Editionem Beughem. p. 164. & Orland. p. 177. rejiciunt ad annum 1477. Ille (uti & Hallervord. in Biblioth. Curios. p. 366. qui annum 1476 rectè apposuit ; & Lœscherus Hallervordium secutus) nomen neque authoris nec typographi adjecit ; hic authorem *Franciscum Ximenum Patriarcham Hierosolymitanum* (typographum *Lucam Brandis.* p. 433. & id quidem verè) nominavit. Quis iste sit Franciscus Ximenus, & cujus authoritate eum nominaverit Orlandi, nescio. Sed quæstiones omnes solvet vera libri, quem ipse vidi, quémque Joannes Henricus à Seelen (mihi antea non semel laudatus) in suo de libris Lubecensibus Specimine accuratissimè exposuit, descriptio. Ipsius verbis utar. p. 21. „ *Scala Celi.* fol. Libro, foliis CCXLII constanti, & titulo carenti, hic præmissus „ est Prologus, quo Scalæ simul ædificator, JOHANNES JURIOR (forsan „ *Junior* ; typis hic expressus est *Jurior.* „ Oedipo opus est in divinandis obscurorum ejusmodi virorum nominibus) detegitur: *Incipit prologus in scala celi. Venerabili ac carissimo in Cristo patri, Hugoni de Coluberiis, sancte Aquensis ecclesie preposito, Frater* Johannes Jurior, *ordinis Predicatorum, filius vester humilis, seipsum recommendatione humili & devota.* —— *Idcirco ad gloriam & honorem omnipotentis Dei, & beatissime virginis matris ejus, beati Dominici, patris mei, ac beatissime Marie Magdaleno, hanc Scalam Celi composui, ut per eam interdum, postposito alio studio terreno & curioso, ascendamus ad contemplanda aliqua de eternis. Latera autem hujus scale sunt duo, videlicet cognitio supernorum & amor eorum.* —— *Gradus hujus scale sunt diverse materie, que secundum alphabeti ordinem contexuntur. Que ne contemnantur a legentibus, expono libros, a quibus flores elegi, secundum quod a Deo est mihi donatum. Ex vitis Patrum Jero. Ex libris Dialogorum Gregorii. Ex floribus Sanctorum Jacobi de Voragine. Ex Historiis Scolasticis. Ex Speculo Exemplorum Jacobi de Vitriaco. Ex Glosa Jeronimi super Bibliam. Ex Summa fratris Vincencii. Ex libro magno de Donis Spiritus Sancti. Ex Mariali magno. Ex libro de Vita & Perfectione Fratrum Predicatorum. Ex Alphabeto Narracionum.* —— Ultimo Scalæ gradui fol. 241. hæc adscripta verba ; *Anno Dni M CCCC LXXVI Liber iste, vocatus Scala Celi, Lubec impressus, explicit feliciter.* Typographi nomen non memoratur quidem : facit tamen similitudo typorum, ut credam ex Schaffianâ quoque officinâ hoc opus „ prodiisse. Pertractantur in hôc summæ barbariei monumento, serie litterarum, varia argumenta sacra & moralia, e. c. *Abstinentia, Accidia, Adulatio, Adulterium* &c. sed intermixtis tot ridiculis fabellis, quisquiliis ac superstitionibus, ut male rebus suis consulat, qui hujus Scalæ ope ad cœlum velit ascendere. &c.

Alium librum hôc anno Lubecæ excusum protulit in suo Specimine Jo. Henricus à Seelen. & descripsit his verbis. „ CONRADI de HALBERSTAD *Mensa Philosophica & Responsorium Curiosorum.* fol. Opus hoc, foliis 132. absolutum, primùm habet curiosarum Quæstionum physicarum, in eodem pertractatarum, Indicem ; deinde hanc Præfationem. *Incipit Responsorium Curiosorum compilatum per fratrem Conradum de Halberstad, ordinis*

Decretum Gratiani cum apparatu seu glossis Bartholomei Brixiensis: *per Bernhardum RICHEL.* fol°. Basil. 1476.

Clementinarum opus cum apparatu domini Joannis An. *per Petrum Schoyffer de Gernsheim.* fol. Mogunt. 1476.

Opus Jacobi de Alvarotis de Feudis: *impressum die decimo Julii.* fol°. Venet. 1476.

Bartolus super 2da. parte codicis quam peroptimè emendatâ: *impressionem habuit impensis Joannis de Coloniâ sociique ejus Joannis Manthen de Gerretzem, qui unà fideliter degentes ipsius laboratores conduxerunt.* fol°. Venet. 1476.

Justiniani Institutiones cum glossis: *per Michaëlem WENSLER.* fol°. Basil. 1476.

Antonii Cermisonii excellentissimi medici consilia: *impressa per magistrum...*

„ *dinis Predicatorum. Quia multi homines libenter de raris & curiosis querunt, & de talibus delectabiliter audiunt & loquuntur. Ideo ut fratres nostri predicatores, quos frequenter apud homines diversorum statuum & condicionum esse oportet, inter eos gratius conversentur, quo ad talia valent aptius respondere, & de talibus sciunt etiam convenientius conferre. Presens opusculum, quod de raris & curiosis questionibus ex diversis breviter compilavi, Responsorium Curiosorum nominavi. Quia breves in eo responsiones ad hujusmodi questiones ordinavi, sicut ex autoritatibus autentitis melius & aptius potui invenire. Et istum librum in libros quatuor partiales distinxi. Primus est de corporibus supercelestibus, sive elementis simplicibus & aliquibus mixtis, scilicet mineralibus & vegetabilibus. Secundus est de animalibus in generali & eorum membris & partibus. Tertius de homine in speciali. Quartus de animalibus in speciali. Primum autem librum collegi ex Probleumatibus Arestotilis, & de Alberto in Diversis, & Rogerio Battum in Perspectivis, & diversis aliis. Alios autem tres sequentes ex Arestotile, ubi supra, & in aliis, ex Alberto in Q. supra de Animalibus, ex Questionibus Petri Hispani super Viaticum Constantinum, & diversis doctoribus aliis. Ponam autem in singulis questiones breves sine rationibus pro & contra, quia non ad disputandum, sed ad breviter respondendum & familiariter conferendum illud opusculum ordinavi.* Obsignatur liber hâc clausulâ. *Explicit tractatus Mense Philosophice & Responsorii Curiosorum Lubek impressus Anno Dni M CCCC LXXVI.* „ Typi, iis planè similes, quibus Rudimentum Novitiorum exscriptum, indicant, quòd à Schaffio hoc quoque opus excusum. Corraduntur in eodem, sed cum magnâ sæpe ἀκρισίᾳ, sententiæ quædam Philosophorum, quorum nonnulli quàm obscuri sunt nominis, tam rarò suum Conradus interposuit judicium. Dicam paucis, quid de hôc libro sentiam, onerata est hæc Philosophica Mensa multis cibis insipidis, insulsis, omni elegantiorum litterarum condimento destitutis. Cùm tot hujusmodi nugas, tot monstrosos enormis barbariei partus, premi tenebris quàm prælo digniores, typographiæ ope sub ejusdem initiis in lucem protrusos, videam; non possum non demirari & lugere crassam adeò istorum temporum ignorantiam: per quam stetit, ut Ars nobilissima bonis literis restituendis nata his quisquiliarum sordibus inquinaretur, his tenebricosorum monachorum aliorúmque id genus hominum deliramentis obscuraretur, quæ tot optimorum authorum scriptis enitescere poterat & illustrari. Hinc accidit, ut multis in Europæ locis abruptam & imperfectam habeamus illius notitiam. Neque enim dubito; quin passim ab artificibus novi inventi promovendi cupidis certatim vel quotannis (ex quo ullibi exorta fuerat & tentata) exerceretur: verùm opera compluria typographica sæpe ob insulsæ materiæ & sermonis inelegantis tædium neglecta (ut par erat) prorsus interierunt, ubi primùm meliores humanioresque ab omnibus amari & coli incepissent disciplinæ.

magistrum Henricum de Coloniâ, pridie Nonas Septembris. M. CCCC. LXXVI. Laus Deo & sue matri. Amen. fol°. Brix. 1476.

Præclara ac multis profutura historia Longobardica, additis multorum sanctorum ac sanctarum legendis pulchris ac raris, ut patet tabulam sub alphabeti ordine editam intuenti: *hæc ad laudem & gloriam dei ac gloriosæ virginis matris ejus necnon ad utilitatem Christi fidelium impressa, & ad finem usque deducta est per me CONRADUM de Hoemborch, meoque signeto insignita, anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, feriâ sextâ ante Martini episcopi; de quâ sit deus gloriosus benedictus in sæcula. A. M. E. N.* fol°. . . . 1476.

Conciliator Petri de Abano: *Finis impositus a magistro Gabriele de Tarvisio domini Trivisani Veneti impensa: Petrus de Carariis de monte silice theoricam medicine in gymnasio Patavino legens accuratissime revisit; D. Andrea Vendramino duce existente.* fol°. Venet. 1476.

Opus, quod quidam Carthusien. ejus autor primus Fasciculum Temporum nuncupavit: *impressum per me Conradum de Hoemborch meòque signeto signatum, explicit sub anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, feriâ sextâ ante Martini episcopi.* fol°. . . . 1476.

Cronica summorum pontificum imperatorúmque ac de septem ætatibus mundi ex Sto. Hieronymo, Eusebio, aliisque eruditis excerpta: *Hic libellus anno à nativitate domini nostri Jesu Christi millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, die Sabbati decimâ mensis Februarii, Pontificatûs Sixti papæ anno ejus V. impressus est Romæ per magistrum Joannem Schurener de Bopardiâ.* † 4to. Rom. 1476.

Il Libro degli homini famosi compillato per Francisco Petrarca ad instancia di Francisco da Carrara: *per FELICEM ANTIQUARIUM & INNOCENTEM ZILETUM.* ** fol. Veronæ. 1476.

Aris-

† Ad finem post datum impressionis annum; *Sixti Ruffi viri consularis Valentiano Augusto de Historiâ Ro. libellus incipit. C. Plinii II. oratoris Veronensis de viris illustribus liber.* Prætermittere non possum, quod in hôc Chronico ad ann. 1458. & 1464. legitur. Ad ann. 1458. *Sedente papâ Pio II. Jacobus cognomento Cutembergo patriâ Argentinus, & quidam alter, cui nomen Fustus, imprimendarum literarum in membranis cum metallicis formis periti, trecentas chartas quisque eorum per diem facere innotescunt apud Moguntiam Germaniæ civitatem. Johannes quoque Mentelinus nuncupatus apud Argentinam ejusdem provinciæ civitatem ac in eodem artificio peritus totidem chartas per diem imprimere agnoscitur.* Et ad ann. 1464. *Sedente Paulo II. papâ, Conradus Sweynheym ac Arnoldus Pannartz, Udalricus Gallus parte ex aliâ, Teuthones librarii insignes Romam venientes primi imprimendorum librorum artem in Italiam induxere, tretentas chartas per diem imprimentes.*

** *Illustres opere hôc viros perire*
Francisci ingenium vetat Petrarchæ.
Non scripto calamo anserisve pennâ
Antiquarius istud ære Felix
Impressit: fuit Innocens Ziletus
Adjutor sociúsque rure Polliano
Verona ad lapidem jacente quartum.
M: C: C: C: C: LXXVI::: KL: OCTOBRIS.

Aristotel. de Animal. libri, Latinè, Theod. Gazâ interprete; quos Ludovicus Podocatharus Cyprius ex archetypo ipsius Theodori fideliter & diligenter auscultavit, & formulis imprimi curavit: *per Joannem de Coloniâ sociúmque ejus Joannem Manthen de Gherretzen.* fol°. Venet. 1476.

Sallustius: *ductu & impensâ Philippi Lavanii; quinto Kalendas Decembres.* fol°. Mediol. 1476.

Cicer. Rhetoric. Veter. liber ad Heren. [1] fol°. . . . 1476.

Cicer. Epistol. Familiar. *Hoc opus diligenter emendatum Antonius Zarothus Parmensis hujus præclaræ artis magister quàm maximâ potuit diligentiâ impressit, octavo Kal. Decembres; Duce Galeacio Mariâ gloriosissimo.* fol°. Mediol. 1476.

Quintiliani Institutiones Oratoriæ: Has *diligenter emendatas Antonius Zarothus Parmensis sollerter impressit anno à natali Christiano 1476. 5. idus Junias; auspice Christo.* fol°. Mediol. 1476.

Terentii Comœdiæ: AN. 1476. ZA. [id est; Antonius Zarothus] SEPTIMO KA. MARTIAS. fol°. Mediol. 1476.

P. Virgilii Maronis partheniæ opera omnia & opuscula: *diligenter emendata & diligenter impressa sunt anno à natali Christiano millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, Xiii. Kalen. Octobres, ab Antonio Zarotho Parmensi, qui quidem artifex egregius propediem majora de se pollicetur.* fol°. Mediol. 1476.

P. V. Maronis opera & opuscula: *fœliciter finiunt insignita per JOANNEM de Viennâ.* fol°. Vincent. 1476.

Horatii opera: *operâ & impensis Philippi de Lavagniâ civis Mediolanensis; XVI. Februarii.* fol°. Mediol. 1476.

Boccac. il Filocolo: *per Dominicum de Vespolate. XIV Junii.* * fol. Mediolani. 1476.

Nicol. Perotti Rudimenta grammatices: *præsens hæc regularum grammaticalium impressio in almâ urbe Româ in domo nobilis viri Petri de Maxi-*

Notandum est in quibusdam hujus libri paginis, quas circumeunt artificiosa aliquot lineamenta (qualia in editionibus nonnullis Aldinis aliisque cernuntur,) spatium medium vacare quadratum ad Icones clarorum virorum inserendas.

Is liber erat in Bibliothec. Bentes. Part. 2. p. 33. n. 375. *Li famosi fatti di trentasei antiqui Romani &c. Scritti da Fran. Petrarca, principiando da Romulo fino à Tragiano Imp. Verona.* 1476.

1 *Emendata manu sunt exemplaria docta*
Omniboni: quem dat utraque lingua patrem.

* Cum his Bonini Mombritii versibus;

Philocalum quicunque legis, ne credito tantùm,
Quid Venus, aut quid sit, nôsse, jocosus Amor.
Fœcundas hominum dabitur cum moribus urbes,
Et rerum varias edidicisse vices.
Quod juvet, historiæ series & fabula narrat;
Seu quæ jam fuerint, seu nova forsan ames.
Tantùm difficiles absint, & mœsta sequentes
Funera; quique oculis tristia capa gerunt.
Ista decet juvenes, juvenis, quam pagina, lector,
Aspicis: annosos non amat illa senes.

Maximis, non atramento, plumali calamo, neque stilo æreo, sed artificiosâ quâdam adinventione imprimendi seu characterizandi; opus sic effigiatum est ad Dei laudem industriéque per magistrum Arnoldum Pannartz Alamanum est consummatum Anno Salutis M CCCC LXXVI. die verò vicesimâ quintâ mensis Februarii; sedente Sixto Pon. Max. anno ejus quinto. fol°. Rom. 1476.

§

Ambrosius de Johannis generatione: *per Anton. Sorg.* [1] Aug. Vind. 1476.

Bonaventuræ Speculum Mariæ Virg. [2] fol°. Argent. 1476.

Antonii (*juxta alios*, Arnoldi) Roterdam Gnotositos, sive Speculum conscientiarum. [3] fol°. BRUXELLIS. 1476.

Antonini de Florentiâ Confessionale. [4] Norib. 1476.

Michaelis [de * Carchano] de Mediolano Sermones: *per Franciscum de Hailbrun.* [5] Venet. 1476.

Fr. Joh. Gritsch Ord. Minor. Quadragesimale, per totum anni spatium inserviens, cum thematum Evangelicorum & Epistolicorum introductionibus: *per Joannem Zainer Reutlingensem.* [6] Ulm. 1476.

Hugonis Cardinalis Sermones Dominicales super Evangelia & Epistolas: *per Georgium HUSNER.* [7] Argent. 1476.

Socci seu Socii Ord. Cisterc. Sermones de tempore & de Sanctis, seu, ut alii, sermones de Sanctis notabiles & formales, per anni circulum. [8] . . . 1476.

Legenda Sanctorum Aurea. [9] fol°. Norib. 1476.

Jo. Andreæ Novellæ. [10] fol°. Rom. 1476.

Baldus de Perusio super 1. & 2. Decretal. [11] fol°. . . . 1476.

Dominic. de S. Geminiano in 6tum. Decretalium. [12] fol°. Venet. 1476.

Sex-

1 Bibl. Norib. Saub. p. 129. Sic Beugh. p. 11. & Orland. p. 275. Sed sinè typographi nomine.

2 Bibl. Norib. Saub. p. 128. At Simler. In Bibl. p. 103. *per Antonium Sorg. Augustæ.* 1476.

3 Ultraject. Bibl. Cat. p. ii. Sic Beugh. p. 120. & Orland. p. 399.

4 Bibl. Norib. Saub. p. 128. Sic Beugh. p. 61. & Orland. p. 142.

5 Saubert. p. 129. [* Sic hunc vocant Beugh. p. 41. & Orland. p. 307.] In Supplemento à Rev. Jacob. le Long mihi misso; *Sermones tam pro adventu quàm pro quadragesimâ, per Michaelem Mediolanensem Ord. Minor.* 4°. *per Franciscum de Hailbrun & Socios. Venetiis.* 1476. Hanc editionem ad ann. 1477. promovet la Caille, p. 22.

6, 7 Bibl. August. Reiser. p. 98.

8 Ead. p. 100. Sic Beugh. p. 128. & Orland. p. 408. Hos se possidere scribit Val. Ern. Lœscherus.

9 Cat. Commelin. Compact. L. B. 1607. 4. & Bentes. part. 2. p. 22. n. 265.

10 Bibl. Norib. Saub. p. 128.

11 Ead. p. 129. Lœscherus indicat locum & typographum; *Mediolan. per Christof. Valdarfer Alemannum.*

12 In auctione Reimer. Lunæb. 1720. p. 19. n. 411. 412. Et in Catal. Jos. Smith, *per Jacobum de Rubeis.*

Sextus Decretal. cum gloss.[1] fol°. Mogunt. 1476.
Mich. de Dalen Casus Summarii Libror. Decretal.[2] fol°. Colon. 1476.
Bartol. super Prim. Digesti Veteris.[3] . . . 1476.
Justiniani Institutiones cum gloss.[4] fol°. Rom. 1476.
Libellus docens modum legendi abbreviaturas in utroque jure.[5] Norib. 1476.
Kaiser Sigismundi Reformation.[6] Augspurg. 1476.
Chronicon von den Päbsten.[7] Augspurg. 1476.
Pe. de Blarrorivo Nanceïdos opus de Bello Nanceiano, versibus.[8] . . . 1476.
Jo. Anton. Campani Opera.[9] fol°. Venet. 1476.

4

[C] Alberti Magni Compendium Theologicæ Veritatis: *per Christophorum Arnoldum Alemanum.*[10] fol°. Venet. 1476.

[C] Ambrosii de Spira Tarvisini, Ord. frat. S. Mariæ, Quadragesimale de floribus sapientiæ: *per Vindelin. de Spir.*[11] fol°. Venet. 1476.

[VEL]

1 Ultraject. Bibl. f. 33.

2 Ead. Ibid. Sic Beugh. p. 51. & Orland. p. 320. & Bibl. Francof. p. 139.

3, 4 Labb Biblioth. Nov. p. 338. n. xv. p. 340. n. cxxiv.

5 Bibl. Norib. Saub. p. 128.

6 De hôc opere Schottel von der Teutschen sprache p. 1190. Kaisers Sigismundi reformation ist teutsch zu Augspurg gedruckt / darinn viel küʒliches deßhalber / daß man des damaligen Teutschlandes Zustand in Policey wesen vernehmen / und wie viel dinges damals nach dem Teutschen ausgeredt worden / und 1476. gebrauchlich gewesen.

7 De hôc raro opere ita Schottel von der Teutschen Hauptsprache l. V. p. 1171. Von den Päbsten eine Chronic und zwar vom I. Pabst bis auf Sixtum V. ist teutsch a. 1476. zu Augspurg getruckt / woraus die damalige rauhe Schreibart der teutschen sprache mit abzunehmen: Diesem Buch ist vorgefüget ein Bild Christi / zeigt die Wunden samt andern Geräthschafften der Passion / vorn kniet der Pabst und ein Engel und sicht darbey: Der diese Figur ehret mit einem Pater Noster der hat XIIII. tausend Jahr Ablaß / und von XLIII Päbsten der gab jeglich VI. Jahr / und von XL. Bischoffen von jeglichen XL. Tage / und den Ablaß hat bestätigt Pabst Clemens. conf. eundem p. 1190. eine alte teusche Chronica von Christi Geburt bis aufs Jahr 1476. ist in Augspurg in selben Jahre getruckt / woraus dieses mit zumercken / wie sie es mit der Rechtschreibung und der Schreibart (orthograph. & stilo) sich gemählig geendet / so beydes etwas selthan in diesem Buch befindlich.

8 Gerh. Mercator. Cat. B 2. Vide & Thuan. Catal. 1704. part. I. p. 401.

9 Rarissima hæc editio in Biblioth. Kilmansegg. part. I. p. 2. n. 30. vix duorum imperialium pretio veniit. De hujus tamen editionis anno valde dubito; nescio enim, an Campani opera unquam prodierint, antequam Fernus hæc collecta ediderit anno 1495.

10 Buneman. etiam citat ex B. Lydii Cat. I. B 4. n. 171. & auctione Bremensi anno 1720. exeunte Martio habitâ. p. 19. n. 130.

11 Simlerus in Biblioth. p. 31. profert edition. Venet. 1485.

[VEL] Thomæ Aquinatis Summa Catholicæ Fidei. Rom. 1476.
[VEL] Alberti Patavini Expositio Evangeliorum. fol°. Venet. 1476.

[VEL] Mich. Francisci Decisiones de Confraternitate dolorum S. Mariæ. (*ex Cavio. p.* 188) Colon. 1476.

[CH] Manipulus Curatorum G. de Monte Rotherii: *apud Bartholomæum UNKEL.* 4to. Colon. 1476.

[L] Antonii de Butrio Speculum de Confessione: *per Hermannum Levilapidem.* fol°. . . . 1476.

[L] Francisc. de Mayronis in primum Sententiarum. fol°. . 1476.

Liber Epistolarum Familiarium Æneæ Sylvii Piccolominei, qui & Pius Secundus fuit, in Cardinalatu editarum: *in viâ Sancti Jacobi ad intersignium Viridis follis.* * fol°. Paris. 1476.

[S] Nicol. Perotti Rudimenta Grammatices: *anno salutis M CCCC LXXVI. Tarvisii; Franciscus Rholandellus poëta emendavit, & Gerardus de Flandriâ impressit, diligentissimè uterque.* 4to. Tarvisii. 1476.

S

[369] Mammotrectus: *per Franciscum de Hailbrun & Nicolaum de Francfordiâ socios.* [1] fol°. Venet. 1476.

[121] Jo. Nyder opus super X. Præcepta Decalogi, Præceptorium legis nuncupatum: in cujus fine legitur; *Joannis Nyder S. Pag. Doct. Ord. Præd. Conventualis Nurembergensis præceptoris præclarissimum opus, quodam digna admirationis modo, non pennis, ut Prisci quidem, sed litteris sculptis, artificiali certè conatu, remota nempe indagine, ingeniique diversa inquitatione illustre figuratum, accurate denique correctum per providum Leorium Husner civem urbis famosæ Argentinensis completum & terminatum est. Idus Februarii.* Strasburgii. 1476.

[174] Miracoli de la gloriosa verzene Maria: *per Zuane de Reno.* [2] 8vo. Vicenz. 1476.

[25.] Vite de Sancti Padri, per diversi eloquentissimi dottori volgarizate: *per M. Antonio di Bartolomeo da Bol.* fol°. Venet. 1476.

[140.]

* Bibl. Hohendorf. p. 231.

1 Hunc annum indicat Jo. Alb. Fabricius in Biblioth. Latin. 1722. p. 675. Anton. verò Orlandi p. 26. (contra p. 369.) habet 1475. ubi scribit hanc esse editionem primam. Huic tamen duæ anno 1470. præiverunt.

2 *Urbe Vincentie deve stato impronta*
Sopra Beata de miracoli tanti
Di quella, che nel ciel monta, e dismonta
Accompagnata con gli anzeli, e Santi
Zuane de reno quivi si conta
E stato il mastro de si dolce canti
Setanta sexto quatrociento, e mille
Kalende Septembri facendo il Sol faville.

[140.] Francisci de Retza Comestorium Vitiorum : *per Anton. Coburger.* Norimb. 1476.

[24.] Pauli de Venetiis Ord. S. Aug. Artium & Sac. Theol. Doct. Summa Naturalium : *per Jo. de Coloniâ & Jo. Manthen de Gherretzen.* folo. Venet. 1476.

[138] Gli statuti della citta di Ferrara : *per SEVERO Ferrarese.* [1] folo. Ferrar. 1476.

[138] Alberti Trotti seu Trotta Ferrariensis de vero & perfecto clerico : *per SEVERINUM bibliopolam Ferrariensem.* [2] 4to. Ferrar. 1467.

[173. & 282.] Virgilio tradotto in prosa Italiana per Atanagio Greco litteratissimo : *per Hermano Levilapide a di 12. Marcio.* [3] 4to. Vicenz. 1476.

Bi-

1 Se costui fusse padre di Severino Libraio, e Stampatore in Ferrara, o lo stesso, non l'ho potuto ritrovare ; so bene, che stampo, in carattere Romano, ma molto fiacco.

2 Vide Simler. Biblioth. p. 19. Beughem. p. 138. De hujus libri editione hæc subjecit Antonius Orlandi : „ Questo libro seco „ porta una degna riflessione, la quale è „ la sequente. Fu egli ristampato in Lyon „ l'anno 1535. in 8vo. e nella prefazione „ al lettore, fatta da un tale Raimundo „ Fraguier, così si legge. *Septuagesimus ferme annus est, sanctissima natio, quo Severinus bibliopola Albertum hunc vestrum Trotium* de vero & perfecto Clerico *vetustis quidem characteribus Ferrariæ impresserat, non vulgarem assecutus de piis studiis existimationem.* Ora levando questi 70 anni dall 1535. restarebbe la prima edizione fatta in Ferrara da Severino „ nell'anno 1465. il che si rende difficilissimo a credere, perche in quel tempo „ non era ancora la stampa introdotta in „ Roma, ne in altri luoghi * cospicui d'Italia, come si è detto ; onde il Fraguier „ avrà errato, volendo forsi dire : *Sexagesimus ferme annus est*, che bene accorda con l'edizione nel 1475. benchè tal „ libro sia stato stampato nel 1476. „ Idem erratum admissum est à Claudio Salmasio in ipsius ad Historiæ Augustæ Scriptores notis : *Mediolanensis*, inquit, *illa totis viginti quinque annis istâ Venetâ, quam pro principe Casaubonus habuit, anterior esse liquidâ fide comprobatur.* Casauboni editio Veneta fuit M CCCC LXXXX. Quam igitur laudat Salmasius Mediolanensem *viginti quinque annis anteriorem*, oportuit fuisse 1465. quo annò Mediolanum typographiam nondum acceperat : & cùm constet Mediolanensem illorum authorum editionem ante annum 1475. non prodiisse, constat etiam *quindecim* pro *viginti quinque* reponi oportere.

3 Nescio, quis iste sit *Atanagius Græcus.* Nomen aliud comminiscitur Cornelius à Beughem, p. 19. *Atanagoras*, inquit, *Græcus Virgilii Maronis Libros Æneidum in prosâ Italicè transtulit. Genuæ.* 1471. in 4to. [At nil Genuæ excusum adhuc comperi ante annum 1474.] & p. 144. *Virgilii libri Æneidos Italicè in prosâ redditi ab Atanagaro Græco prodierunt Venet.* 1478. 4. Atanagoram hunc sive Atanagarum juxtà atque Atanagium illum ignoro. Neutrius meminit Jo. Alb. Fabricius, qui in suâ Bibliothecâ Latinâ varias Virgilii versiones recenset. Sed pleniorem illius operis notitiam veriorémque nominis orthographiam à reverendo Josepho Sparkes viro in librorum antiquorum cognitione versato aliquando accepi ; quam hìc adjicere visum est. *P. Maronis Virgilii liber Eneidos feliciter incipit. Prologus. La nobile opera gia in verso componuda per P. Marone Virgilio —— e da puoi de verso in lingua volgare reducta per lo literatissimo Greco Athanagio per consola-*

* Præterquam in cœnobio Sublacensi, ubi Lactantius 1465 excusus est.

I

Biblia Latina: *Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, Augusti verò Kl. tertio; insigne Veteris Novique Testamenti opus cum canonibus Evangelistarúmque concordantiis impressum in regiâ civitate Nurnbergensi per Antonium Coburger civitatis ejusdem incolam.* fol°. Noriberg. 1477.

Eadem: *opus impressum per me Bernhardum Richel civem Basileensem sub a. incarn. d. 1477. VI. Id. Sept. indict. vero X.* [1] fol°. Basil. 1477.

Eadem, Italicè; ex interpretatione Nicolai de Malermi; duob. Volumin. In fine prioris legitur; *Completa sunt Biblia rubricata per me Marinum Venetum Ord. Prædicat.* Et in fine posterioris; *Perfecta sunt hæc Biblia summo studio correcta, & Venetiis magnâ vigilantiâ mag. Antonii Bononiensis excusa, Sixto IV. Pont. Max. regnante Andreâ Vendramino inclyto Venetiarum Principe. 1477.* [2] fol°. Venet. 1477.

Ead. Italic. cum præfatione Hieronymi Squarzafici, qui Malermum in his concinnandis plurimùm juvit: *per Gabrielem de Piero Trevisanum.* [3] fol°. Venet. 1477.

Biblia GERMANICA. [4] fol°. Norib. 1477.

Eadem, Germanicè: *per Antonium Sorgium.* [5] fol°. Aug. Vindel. 1477.

Eadem, Belgicè. [6] fol°. DELPHIS, 1477.

Duytsc Bibel in twee stucken: *by Jakop JACOPPS.* [7] fol°. tot Delft. 1477.

Nov.

falatione de Constantio figluolo de Constantino Imperatore. —— la quale e stata impressa ne la famosa cittade de Vicencia per Hermanno Levilapide da Colonia grande nell anno di Signor M. CCCC. LXXVI. a di Marti XII. Marcio.

Jam presens opus hoc mille Athanasius annis
Eneadum cecinit: lege dulcia carmina lector.
P. B. C. O.

Et sequenti pag. *Publii Maronis Virgilii Epitaphia.* 4to. vel 8vo.

1 Long, *Biblioth. Sacr.* Consule Buneman. Programm. de Biblioth. Mindens. D 3. n. XI.

2 Long, *Biblioth. Sacr.* Hæc., *inquit Bunemannus*, erat in Bibl. mei olim præceptoris V. C. Guern. Cunonis Rect. Gymn. Magdeb. p. 1. n. 6. & Labb. Nov. Biblioth. p. 339. n. XLV.

3 Chevill. p. 79. & Long, *Biblioth. Sacr.*

4 Chevill. p. 79. & Long, *Biblioth. Sacr.* qui mentionem facit *Bibliorum Germanicorum* sinè anno, typographo aut loco, quæ his putantur priora; quibúsque in fine annum 1467. adscripsit eadem manus, quæ librorum & capitum rubricas ac litteras majores initiales supplevit. Lege Hottinger. *Bibliothecar.* p. 150.

5 Long, *Biblioth. Sacr.* Ad calcem hujus Editionis leguntur *Germanicè*, quæ sequuntur; *Præ omnibus aliis antea impressis Bibliis Germanicis.* Ex his, *ut notat Bunemannus*, Hottingerus in *Bibliothecar.* p. 151. exhibet Specimen Germanicum. Et Jo. Fabric. Histor. Bibliothecæ suæ part. 1. p. 25. Et Tenzel. Mon. unterred. 1692. p. 692. qui postremus ex *αὐτοψίᾳ* Dom. Magni docet *Biblia a. 1477. bis in linguâ Germanicâ Augustæ Vindelicorum prodiisse.*

6. 7 Chevill. p. 79. & Long, *Biblioth. Sacr.* Horum Bibliorum tria erant exemplaria in Bibliothecâ ADRIANI PAUW. Bunemannus

NOV. TESTAMENT. GALLICE, ex versione Guiarti des Moulins, recognit. & emendat. studio Juliani Macho & Petri Farget: *per Bartholomæum BUYER.* [1] fol. LUGDUNI. . . .

EXEMPLA S. SCRIPTURÆ secundùm ordinem literarum collecta. [2] 4to. Parisi. 1477.

S. ATHANASII Comment. in EPISTOL. S. PAULI, Latinè, Christophoro de Personâ interprete: *per Georg. Sachsel, & Barthol. Golsch.* [3] fol. Romæ. 1477.

S. Augustin. de Civit. Dei: *per Matthiam Moravum.* fol. Neapoli. 1477.

La LEGENDE des nouveaux Saints reveüe & corrigée par frere Julien de l'Ordre de S. Augustin: *par Bartholomieu Buyer.* [4] fol. à Lyon. 1477.

LEONARDI de UTINO ex Ord. Præd. SERMONES quadragesimales de legibus: *per Martin. Udalr. & Michaël.* [5] fol. Parisi. 1477.

SECUNDA Pars SUMMÆ Fratris ANTHONINI Archiep. Florent. *per Petrum DRACH. Vicesim. August.* fol. SPIRÆ. 1477.

Conclusiones sive Decisiones antique & nove dominorum auditorum de Rota: *per Petrum Scoeffer de Gernsheim.* [6] fol. Mogunt. 1477.

Co-

nus citat Biblioth. Scriverian. A 2. n. 6. Et Auct. Hier. de Bakere. G 3. n. 21. Et Cat. Abrah. vander Meer. p. 95. Et Cat. auct. apud Corn. Hack 1669. d. 20. Maii. p. 3. n. 6. Exemplar in 4to. fuit in Bibl. Bentes. part. I. p. 31. n. 9. Partem quoque in quarto excusam Hallervordius (Biblioth. Curios. p. 36.) inspexit; nempe *à libris Paralipomenon usque ad Prophetas minores inclusivè*, inter libros Radzivilianos, qui sunt in Bibl. Electorali Regiomontanâ; quæ nostro tempore tanto Bibliorum numero abundat, quanto vix alia.

1 Long, *Biblioth. Sacr.*] Absque Anno. At annus 1477. conjici potest ex charactere rudi & impolito, eodem prorsus, quo Liber ejusdem Authoris inscriptus *la Legende des nouveaux Saints &c.* 1477. cujus mox fiet mentio. Hoc Novum Testamentum *Gallicum* Johannes la Caille, (pag. 41, 42.) anno 1500. impressum scribit.

2 *Impressa Parisius in Sole aureo, Anno à nativitate Domini nostri Jesu Christi M. CCCC. LXXVII. Die penultimâ mensis Januarii.* Hujus Impressores forsan GERING, CRANTZ & FRIBURGER fuerunt. Quippe eandem refert characterum figuram, quâ excusus ab illis hôc anno prodiit *Joannis Nyder Tractatus.* (de quo postea) quem vidi cum illis *Exemplis* in eodem volumine compactum.

3 *Bibliothec.* Barberin. & Caille, pag. 18.

4 *Colligez de Vincent Historial. Imprimée par Bartholomieu Buyer citoyen de Lyon sur le Rosne, le Vingtiéme d'Aoust l'an mil quatre cens septante sept.* Naudæus (*Addit. à l'Histoir.* &c. p. 140.) scribit se Librum *Lugduni* impressum non vidisse antiquiorem *Pandectis Medicinæ* MATTHÆI SYLVATICI *ann.* 1478.

5 *Parisius in Sole aureo in vico S. Jacobi prope S. Benedictum per honorabiles viros Martinum, Udalricum, & Michaëlem anno 17. Domini nostri Regis Ludovici Undecimi die Ultimâ mensis Octobris.* Hunc Annum Chevillerius (p. 38, 70, 72.) asserit fuisse 1477. quia initium Regis LUD. XI. regni figit ann. 1460. utì antea observatum est. Si autem regnare cœperit ann. 1461. annus impressionis erit 1478. Chevillerius (p. 38.) monet titulos & Ciphras huic Libro ab Impressoribus apponi.

6 *Anno* M CCCC. LXXVII *Prid. Non. Jan. gravi labore maximisque impensis Romanam post impressionem opus iterum emendatum antiquarum novarúmque decisionum suis cum additionibus Dominorum de Rotâ in civitate Moguntiâ Artis impressoria inven-*

Colibet. Joh. Duns: *impensis Joh. de Colon. & socii ejus Joh. Manthen de Gherretzem. VII. Octob.* fol. Venetiis. 1477.

Lombard. Sententiar. Libri IV. *per Vindelin. de Spirâ.*[1] fol. Venetiis. 1477.

Anton. Andreæ super. 12. Libros metaphysicarum Quæstionum: *expensis NICOLAI PETRI de Harlem de Hollandiâ Almani coadjuvante Hermano de Levilapide* (i. e. Lichtenstein) *de Coloniâ.*[2] fol. Vicent. 1477.

Liber dictus Lumen animæ: *per me Anthonium Sorg civem Augustensem artis impressoriæ magistrum post diutinam occultationem (cooperantibus mihi imprimis Divinâ gratiâ, de post venerabilium fratrum beatæ Mariæ genetricis Dei de monte Carmeli benigno favore pariter & auxilio) non sinè magnis laboribus ad laudem omnipotentis Dei totiúsque triumphantis ecclesiæ honorem & decorem atque in majorem fructum ipsius militantis ecclesiæ piorum filiorum simúlque utilitatem, ubi supra, stagneis* [aut potiùs stanneis] *karacteribus primùm in lucem est productus, annóque à nativitate Domini. i. ⁴⁰. ΛΛ. terciâ die mensis Septembris (omni cum diligentiâ) completus* * fol°. August. 1477.

Decretum Gratiani cum not. Bartholom. Brixiani; *per Nicol. Jenson.* fol. Venet. 1477.

Bonifacii VIII. Opera, viz. Sext. Decretal. *per Michaëlem Wenzler.*[3] fol. Basileæ. 1477.

Practica nova juris.[4] Lugdun. 1477.

Decreta Sabaudiæ operâ Petri Care: *per Johannem Fabri Lingonensem.* fol. Taurini. 1477.

Baptistæ Marchionis Palavicini Episcopi Regiensis Historia flendæ Crucis, & alia opuscula: *per AUGUSTINUM Genoensem. Mense Decembri.* 4to. Parmæ. 1477.

Sophologium Fratris Jacobi: *per Martinum Crantz, Udalricum Gering, & Michaëlem Friburger. Anno millesimo CCCC. LXXVII. die I. mensis Junii.* fol. Parif. 1477.

Chro-

ventrice & elimatrice primâ Petrus Scœffer de Gernsheim suis consignando scutis arte magistrâ feliciter finivit. Buneman. affert aliam editionem; viz. *Guil. Horborch Decisiones antiquæ Rotæ Romanæ. Colon.* 1477. notátque hanc Coloniensem & illam Moguntinam esse in Biblioth. Ultraject. f. 38. & f. 34.

1 *Literis aneis impress. decimâ Mart.* Charactere Gothico.

2 12. *Maii, in clarâ civitate Vicentinâ.* Hic liber forsan idem est, qui apud la Caille p. 39. citatur sub hôc titulo; *Anton. Andreas de principiis rerum naturalium.*

* Simler. in Biblioth. p. 494. hunc librum sic describit: *Matthiæ Farinatoris, de Viennâ Austria, Carmelitæ, liber Moralitatum, Lumen animæ dictus, in 75. titulos divisus, ex Sanctorum doctorum, philosophorum, poetarum etiam & oratorum auctoritatibus secundùm ordinem Alphabeti collectus; tomis duobus.* Sic Beugh. p. 58. & Orland p. 329.

3 Caille, p. 32. Buneman. citat Bibl. Norib. Saub. p. 131. 132. notátque se vidisse codices, ubi hujus typographi nomen impressum, *Wentzler.*

4 *Lugduno Franciæ Urbe præstantissimâ opus illud exactum est sub anno* M. CCCC. LXXVII.

Chronica, sive Fasciculus temporum: *per Petrum Drach civem Spirens. Octavo Kalend. Decemb.*[1] fol. . . . . 1477.

PII II. HISTORIA rerum ubique gestarum: *per Joannem de Coloniâ, sociúmque ejus Joannem Manthem de Gheretzem; anno millesimo CCCC. LXXVii.* fol. Venetiis. 1477.

YSTORIA de re Karlo & opere do Meschino: *per GERARDUM de FLANDRIA.*[2] fol. Venetiis. 1477.

HISTORIA TROIANA Guidone de Columpnâ authore: *per Arnoldum Therburnem.*[3] 4to. Coloniæ. 1477.

CORIOLAN. SCIPION. DALMATÆ MOCENICI Imperatoris gestorum libri tres: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt.* 4to. Venetiis. 1477.

DIONYS. de situ Orbis, Latinè, Antonio Bechariâ Veronensi interprete: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Augustâ, unâ cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac socio.* 4to. Venetiis. 1477.

Pompon. Mel. *XV. Nov.* 8vo. Venetiis. 1477.

Pompon. Mel. *per Bernardum Pictorem & Erhardum Ratdolt de Augustâ unâ cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac socio.* 4to. Venetiis. 1477.

Appian. Latinè, Petro Candido interprete: *per Bernardum Pictorem, & Erhardum Ratdolt de Augustâ unâ cum Petro Loslein de Langencen correctore ac socio.* fol. Venetiis. 1477.

PLIN. de VIRIS ILLUSTRIBUS.[4] 4to. Venetiis. 1477.

Cæsar. Comment. *per Antonium Zarotum*[5] fol. Mediolan. 1477.

PANEGYRICI Latini veteres: PETRONII Arbitri Satyricon; Ephimeris DICTYS Cretensis.[6] 4to. Mediolan. 1477.

Cicer. Rhetoric. libri ad Herenn.[7] fol. Paris. 1477.

Offic.

1 Buneman. ex Cat. Phil. Mamix. A 3. affert aliam editionem *Lovanii.* 1477.

2 *In Venexia. A di* XXII. *de Novembre.* M. CCCC. LXXVII. *inclito Venetiarum duce Andreâ Vendramino. Gerardus de Flandria impressit.*

3 *A Guidone de Columpna Messanensi Judice edita* 1287. *impressa per Arnoldum Therburnem Colonia commorantem* 1477. *die penult. Nov.*

4 *Biblioth.* Bodleian. At Orland. p. 28. nominat typographum *Andream Jacobi Catharensem.* In isto Catalogo Bodleian. reticentur plerumque typographorum nomina; quæ in proximâ ejus editione spero non neglectum iri.

5 *Die* X. *Februarii. Hoc opus diligenter emendatum Antonius Zarothus Parmensis hujus praclara artis magister politissimus, quàm maximâ potuit diligentiâ, impressit.* Cum Petri Justini Philelfi ad Joannem Simonetam ducalem secretarium epistolâ. —— *Subjeci scripta necessaria ad cognitionem populorum, fluminum & locorum* —— *inquisita per Raymundum Marlianum; qui cùm in partibus transalpinis diu multúmque fuisset, omnia est accuratissimè perscrutatus,* &c. *Vale, Mediolani, ex adibus meis,* XV. *Kalendas Decembres, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto.*

6 *Impress. die decimo nono mensis Maii. M. CCCC. LXXVII.* Cum epistolâ Maselli Beneventani ad Bartholomæum Chalcum ducalem secretarium ante Dictyn præmissâ. Ejusdem est characteris ac Ambrosii de officiis libri tres ann. 1474.

7 *Capitalibus litteris ac paragraphis distincti: Parisii impressi nitide tersè atque perpolitè*

Offic. Paradox. Amicit. Senect. Somn. Scip. [1] fol. Parif. 1477.
De Finib. Tuscul. Quæstion. [2] fol. Parif. 1477.
Familiar. Epistol. [3] fol. Parif. 1477.
Cicer. Familiar. Epist. *per JACOBUM de FIVIZANO Lunensem.* fol. Venetiis. 1477.
ASCON. PEDIAN. in Oration. Cic. *per Johann. de Colonia & Manthen de Gheretzem.* fol. * Venetiis. 1477.

ssie in vico Sancti Jacobi juxta domum prædicatorum. M. CCCC. LXXVII. *quarto Kal. Nov.*

1 *Impress. Parisius in vico Sancti Jacobi sub intersignio viridis follis prope prædicatores.* M. CCCC. LXXVII. *mensis Augusti.*

2 Absque Anno; sed ad calcem leguntur hæc;

Erhardus Ciceronianæ lectionis amatoribus Sa. P. Di.

Cum Epigrammate septem distichorum, quorum tria ultima hæc sunt: —— *Cicero:*

Quem si Cephaleis vulgaribus annotavi
His libris, veniam, lector humane, dabis.
Nos quoque quom legeris, pretium ne, quæso, relinquas,
Artificum ingenua quod meruere manus.
Pro quibus optandi mihi si nunc copia adesset,
Tam bene promeritis commoda mille precer.

Is ERHARDUS fuit ERHARDUS WINDSBERG, cujus antea in Editione Epistolarum Cynicarum *Parisiensi* aliud memoratum est Epigramma ad tres illos Typographos *Germanos*, qui *Parisiis* ann. 1470. Artem profiteri inceperunt. Horum trium Librorum ultimus, nescio, an eodem, quo duo primi, Anno excusus fuerit.

3 *Impress. Parisius in vico Sancti Jacobi in intersignio follis viridis.* M. CCCC. LXXVII.

Hos quatuor proximè præcedentes Libros quibus Typographis asseram, ignoro. Horum duo, quibus *intersignium viridis follis* adjicitur, non possunt MARTINO, UDALRICO & MICHAELI, quorum intersignium erat *Sol aureus*, adjudicari. Primus eundem forsan, quem hi duo, habuit Typographum, cùm idem notetur locus *domus Prædicatorum in vico Sancti Jacobi.* MARTINUS autem UDALRICUS & MICHAEL *in vico* etiam *Sancti Jacobi*, sed *prope Sanctum Benedictum* habitabant. Eo circiter tempore *Lutetiæ* etiam Artem exercebant PETRUS CÆSARIS & JOANNES STOL, quos illorum Librorum Impressores forsan fuisse conjicio, eò præsertim quòd *litteris capitalibus* (quas per vocem *Cephaleis* ERHARDUS intelligit) *distincti* dicantur. Chevillerius enim (p. 56. 57.) majuscularum A, B, E, F, G, H, I. *&c.* usum in PETRI CÆSARIS & JOANNIS STOL Editionibus frequentem observat. Eorum forsan intersignium erat *follis viridis*, quamvis PETRUS CÆSARIS aliud (scil *Cygni & Militis*) anno 1486. (Chevill. pag. 57.) postea usurpaverit.

* In initio hujus libri; *Registrum Q. A. Pediani*; & *Registrum Georgii Trapezuntii. Q. A. Pedianus in Cic. contra Pisonem, pro Scauro, Milone, de L. Domitio, pro Cornelio, contra Anton. & Catilinam, Divinat. Verrin.* In fine. *Hæc est pars Q. A. Pediani curâ & diligentiâ Pogii Florentini reperta in monasterio Sancti Galli prope Constantiam XX millibus passuum, & ab ipsius Pogii exemplaribus à me A. Lu. transcripta, ac Venetiis per Joannem de Coloniâ ejusque socium Joannem Manthen de Gherretzem impressa. Georgii Trapezuntii de artificio Ciceronianæ orationis pro Quinto Ligario ad Victorinum Feltrensem præfatio; pro Deiotaro, Aulo Cluentio, Petro Quintino, L. Flacco. Xiconis. Polentoni argumenta super aliquot oration. & invectiv. Ciceronis. Hieronymus Squarzaficus Alexandrinus Antonio Seracho archiepiscopo Corinthiensi Patriarchæ Venetiarum Vicario Salutem —— Quare pro utilitate publicâ eos in lucem dare curavi; & ut id assequi valerem, summo studio cum Joanne Coloniensi mercatore optimo & socio suo Joanne Gherretzem contendi, ut quemadmodum omnes commentarios juris civilis & pontificalium necnon omnes penè totius linguæ Latinæ libros suis impensis imprimere fecissent, hos nullo pacto prætermittendos paterentur. Qui ut sunt benigni atque humani, facillimè opinioni meæ annuerunt —— Venetiis ex ædibus solitæ habitationis. 4to. Nonas Junias. M. CCCC. LXXVII.*

Terent. cum Comment. Donat. & Calphurn. *per Hermannum Levilapidem Coloniensem.* [1] fol. Tarvisii. 1477.

Horatius. [2] fol. Tarvisii. 1477.

Horatius : *operâ & impensis Philippi Lavagniæ civis Mediolanensis. Tertio Id. Maii.* fol. Mediol. 1477.

Horatius : *per Philippum CONDAM Petri.* [3] fol. Venet. 1477.

Lucanus : *per Juvenem GUERINUM.* [4] fol. Venetiis. 1477.

MARCI Philosophi liber de naturis, qualitatibus & virtutibus octuaginta octo HERBARUM : *per Arnoldum de Bruxellâ.* [5] fol. Neapoli. 1477.

Liber Franc. Petrarchæ, quem composuit in amorem Lauræ, Italicè : *Impress. Neapoli regnante Ferdinando illustrissimo Siciliæ, Hierusalem & Hungariæ rege, anno ejus XVIIII. ab incarnatione M. CCCC. LXXVII. De mense Martii, vicesimâ ejusdem, per me Arnoldum de Bruxellâ.* fol°. Neap. 1477.

Tri-

1 *P. Sexti Terentii Afri cum Ælii Donati grammatici examinatâ interpretatione finis. Insuper addita est Calphurnii in Heautontimorumenon Terentii accurata expositio. Lepidas elegantésque Terentii Comœdias cum Donati interpretis commentario juxta fidele Calphurniana castigationis exemplar; doctrinam studiúmque Calphurnii Hieronymo Bononio enixè commendante, Hermanus Levilapis Coloniensis probatissimus librariæ artis exactor summâ confecit diligentiâ.*

Tarvisii Anno Christi M CCCC LXXVII. XIV Kl. Octobris.

Bononii Carmen.

Vestri Summite fabulas Terenti,
Junctum marginibus dehinc supremis
Donatum Latii simul poëtæ;
Ambos codice quos brevi coactos
Hermanus Levilaps Coloniensis
Mira Tarvisii peragit arte.
Donatus puto cui Terentiusque
Tantas reddere gratias tenetur,
Quantas reddere utrique nos tenemur.

Is *Hermannus* hôc eodem anno & 1475. *Vicentiæ* impressit.

2 Ad finem, in Epistol. CALPHURNII *Brixiensis* ad MARCUM AURELIUM leguntur hæc —— *is qui in Lucanum verbosissimas expositiones* & *ejiciendas impressit, quas sub nomine Omniboni præceptoris mei sacrilegè edidit. Manes certè Omniboni me orant, ut illum à tantâ contumeliâ vindicem. Nónne ego Omnibonum intus & in cute novi? Nunquam has ineptias effudit* —— Hi Commentarii excusi sunt 1475. Lege etiam postea Lucan. 1491.

3 *Die XV. Septemb. ducante* (falsò pro *ducante* verb. barbar. pro *ducis munus obeunte*) *Joanne Mozenico.*

4 Cum his versibus;

Quàm veniant grandes Lucani in carmina Musæ,
Et quantum excellat dicendi fulmine Vates,
Judicet, altiloquas nôvit quicunque Sorores.
Certè ego divino paulum cessisse Maroni
Crediderim, Phœbo digna & majora locutum.
Incertos belli eventus civiliáque arma
Cognatásque acies & summa pericula rerum
Scripserit ardenti meliùs quis carmine Vates?
Quásve ferat Latius gentes an Gallicus axis,
Aut Oriens, quibus aut a[illegible]is in bella ruentes?
Quid toga, quid sævi pariant discrimina Martis:
Emptor, habes: tantum moneo observare poëtam.
Ergo cape, & Juvenem Guerinum ad sydera tollas,
Lucanum Venetâ doctè qui impresserit urbe.

M. CCCC. LXXVII. *Die* XIIII. *Maii.*

5 Hexametris Latinis. *Anno millesimo qudringentesimo septuagesimo septimo: die nonâ mensis Maii.*

Triumphi Franc. Petrarchæ Italicè: *per Arnold. de Bruxellâ. Die tertiâ Aprilis.* fol. Neapoli. 1477.

Dante: *per Vindelinum de Spirâ.* [1] fol. Venet. 1477.

Aul. Gell. *per Andream Jacobi Catharensem. Andreâ Vendrameno duce Venetiarum inclyto.* fol. Venetiis. 1477.

Junian. Mai. de verborum priscorum proprietate: *per BERNARDUM de COLONIA.* fol. Tarvisii. 1477.

Tortell. Comment. de Orthograph. Hieronymo Bononio correctore, cum ejus carmine ad finem adjecto; cujus mentio fiet ad Tortellii editionem ann. 1480. *sumptu Michaëlis MANZOLI Parmensis.* fol. Tarvisii. 1477.

The Dictes and Sayenges of the PHILOSOPHERS and of SOCRATES: *by William Caxton.* [2] 4to. WESTMONASTERII. 1477.

1 *Gothico* charactere: & ad calcem leguntur hæc:

Finita el opra del inclito e divo
dante alleghieri florentin Poëta,
la cui anima sancta alberga lieta
nel ciel seren ove sempre il sia vivo.
Dimola benuenuto mai sia privo
deterna fama che sua mansueta
lyra opera comentando il Poëta
per cui il texto a noi intellectivo.
Christofal berardi pisarense detti
opera e facto indigno correctore
per quanto intese di quelle i subjetti.
De spiera vendelin fu il stampatore
del mille quatro cente e settanta setti
correvan gli anni del nostro signore.

2 *A book of sayings of the Philosopher Socrates, translated out of Latin into French by * Jehan de Teonville Provost of Paris, and out of French into English by Wydewyll Erle Ryvers —— emprynted by me William Caxton at Westmestre* M.CCCC.LXXVII. *—— The Work was by the erl's desire overseen by Caxton. ——*

Caxton me fieri fecit.

Celeberrimi hujus CAXTONI operâ jam dudum anno (uti priùs dictum est) circiter 1460. in *Angliam* Ars Typographica inducta est; in quâ penitus perdiscendâ & tractandâ, minimè dubito, quin se ab eo tempore exercuerit, rarissimi licèt codices ante ann. 1480. ab illo impressi occurrant. Paucorum, quos hisce Annalibus inspergam, notitiam debeo THOMÆ RAWLINSON Armig. viro horum studiorum amantissimo & peritissimo, cujus auxilium in meis omnibus de re Typographicâ lucubrationibus lubens & gratus agnosco.

CAXTONUM non in Arte tantùm sed & in Re litterariâ haud leviter versatum ex Libris ab ipso in vernaculam Linguam conversis impressisque comperimus; in quorum præfationibus solebat multa, quæ ad ipsius vitam pertinent, inserere.

En pauca ex libro Historiarum *Trojanarum*, qui quo Anno fuerit ab eo excusus, disertis verbis non exprimitur.

„ The recuyell of the Histories of
„ Troye drawn out of divers books of
„ Latin into French by Raoul le Fevre
„ chaplain to Philip Duc of Bourgogne in
„ yere a thousand four hundred sixty four,
„ and translated out of French into En-
„ glish by William Caxton mercer of the
„ city of London at the Commandment
„ of Margaret Duchess of Bourgogne *&c.*
„ Which translation was begun in Brugis
„ the first of March the yere a thousand
„ four hundred sixty and eight, and fi-
nis-

* P M. Cet homme se nommoit *Guillaume de Tignonville* ou *Thignonville*, & son ouvrage étoit intitulé *Les Dicts Moraux des Philosophes, les Dicts des Sages, & le Secret des Secrets d'Aristote.* Il y en a eu diverses éditions, touchant lesquelles on peut consulter La Croix du Maine. Il étoit en effet Prévôt de Paris; &, en cette qualité, après avoir fait pendre deux écoliers pour meurtre, il fut obligé, à la poursuite de l'Université de les faire dependre, les baiser à la bouche, & les faire enterrer au Cloitre des Mathurins. Cela arriva vers l'an 1408. Voyez les Antiquitez de Paris de Gilles Corrozet, pag. 133.

2

Sermones Sti. Augustini de informatione regularis vitæ; & ad fratres suos demorantes in heremo: *impress. Mutinæ per me BALDASEREM de STRUCIIS impressorem Mutinæ anno nativitatis domini nostri Yhesu Christi Millesimo CCCC. LXXVII. die XXV. mensis April duce Hercule feliciter regnante, cui laus gloria & honor sit in perpetuum. AMEN. FINIS.* 4to. MUTINÆ. 1477.

Johannis de Turrecrematâ episc. Sabin. sanct. Eccles. Cardinalis Quæstiones Evangeliorum tam de tempore quàm de sanctis collectæ: *impressæ per Johannem Scheurener de Bopardiâ; sub anno M CCCC LXXVII. die Mercurii ultimâ Aprilis.* fol^o^. Rom. 1477.

Fra-

„ nished in Colen the XIX. of September „ the yere a thousand four hundred sixty „ and enleven &c. when I remember my„ self of my unperfitnesse in both langua„ ges —— in France was I never, and „ was born and lerned myne English in „ Kente in the Weeld, where English is „ spoken broad & rude —— and have „ continued by the space of XXX. years „ for the most part in the Countries of „ Braband, Flandres, Holland & Zeland „ —— The Duchess of Bourgogne sister „ to the King of England, when she had „ seen V. or VI. quairs, found a defaute „ in myn English, which she comman„ ded me to amand, and to continue and „ make an end of the residue —— whos „ command I durst not disobey, because „ I am a servand unto her Grace, and re„ ceive of her yerely fee and other many „ good and greate benefits —— age cre„ peth on me daily and feblcht all the bo„ dy —— I have practysed and lerned at „ my great charge and dispense to ordain „ this said book in prynt after the manner „ and forme, as ye may here see, and is „ not written with pen and ink as other „ book be ——

„ *Pergama flere volo, fata Danaïs data solo,*
„ *Solo capta dolo; capta redacta solo.*

[Cum duodecim aliis hujusmodi carminibus.]

„ Thus endeth the second Book of the „ Recueil of the Histories of Troy —— „ which work was began in Brugis, conti„ nued in Gaunt, and finished in Coleyn „ in the yere a thousand four hundred „ LXXI.

„ The third book of the destruction of „ Troy translated of late by John Lidgate „ monk of Burye —— His work is in ry„ me —— I have now good leizer in Co„ leyn —— I have delibered in my self „ to take this laboure in hand ——

Constat igitur GULIELMUM CAXTON. in *Cantii* Comitatu natum circa ipsa Artis Typographicæ vix adhuc natæ primordia; liberaliter educatum; mercaturam *Londini* didicisse, & exercuisse; deinde Regiones exteras visendi avidum in *Belgio* & *Germaniâ* (ubi forsan non nihil de Typographiæ ortu acceperat) triginta ferè annos exegisse; ad litteras, ad libros maximè ex aliis Linguis in vernaculam convertendos, animum applicuisse, sub HENRICI VI. regno exeunte Typographiæ in *Angliam* inducendæ inserviisse; inductam gnaviter promovisse; industriâ suâ MARGARETÆ gratiam annuúmque stipendium meruisse; post varias peregrinationes ætate jam in senium vergente *Westmonasterii* demum consedisse, ibique Artem illam novam strenuè ab ann. 1477. ultra 1490. exercuisse. Hæc breviter, donec viri tam insignis vitam è tenebris erutam nobis fusiùs doctus aliquis explicet antiquarius.

Gulielmus Caxton solebat suis editionibus imprimere inter binas initiales sui nominis literas figuram symbolicam ex numeris 7 & ℘ (id est 4) conflatam; scilicet

W [mark] C

quâ figurâ eum puto suæ typographiæ epocham [nempe 74. id est, ann. 1474.] indicâsse. Eâdem figurâ Wynkyn de Word, qui in illius ædibus (ann. 1494.) imprimebat, usus est. Vide *Ort. Vocabulor.* 1516.

Fratris Petri Berchorii Pictaviensis ordinis Sti. Benedicti Moralizationes Bibliæ, seu reductorium morale figurarum Bibliæ super utrumque Testamentum: *per RICHARD. PAFFROIT de Coloniâ civem Daventriensem.* fol°. Davent. 1477

Fratris Raynerii de Pisis ordinis prædicatorum Pantheologia; duob. volum. *procurante Anthonio Coburger cive Nurnbergensi.* fol°. * Norib. 1477.

Legenda della mirabile vergine Beata Chaterina da siena suora della penitentia di santo Domenicho; *Anno domini mille quattro cēto settantā sette addi venti quattro di março e stata questa legenda inprontata in firençe al monisterrio di santo iacopo dripoli dell ordine de frati predicatori, per mano di dua religiosi frate DOMENICO da Pistoia & frate PIERO da Pisa. Deo gratias.* [Gothico parvo charactere; columnis duabus.] 4to. Florent. 1477.

Joannis Nyder tractatus de leprâ morali: *qui completus Parisius per Martinum Crantz, Udalricum Gering, & Michaelem Friburger, anno Dominicæ nativitatis millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, die quintâ mensis Aprilis.* Ejusdem Manuale confessorum: *impressum Parisiis in sole aureo.* [1] 4to. Paris. 1477.

Bartol. super 1^am^. part. Cod. *per Joh. de Colon. & Joh. Manthen; VI Non. Mart.* fol°. Venet. 1477.

Explanationes in tertium librum can. Avicenne medicorum principis, quas interpres subtilissimus & abditorum sacre medicine indagator optimus Gentilis Vilumber Fulginas edidit: *impresse Patavii anno salutis M. CCCC. LXXVII.* Kal. Decemb. industria opera ac impensis Petri Maufer Galli. folo. Paduæ. 1477.

Opus ad conservationem sanitatis editum à Benedicto de Nursia ducis Mediolani medico; Similiter etiam de magistro Tadeo de Florentiâ de regimine sanitatis secundùm anni quatuor partes: *operâ & industriâ DOMINICI de LAPIS, impendio tamen Sigismundi à Libris civis atque liberarii Bononiensis.* [2] 4to. Bonon. 1477.

Liber Phisionomiæ, quem Michael Scotus compilavit ad preces D. Frederici Romanorum imperatoris. 4to. . . . 1477.

Sallust. Catilin. *Impress. per magistrum JACOBUM de MARLIANO. M. CCCC. LXXVii.* Jugurthin. & Orat. Catilin. in Cicer. & Crispi Jugurthini oratoris vita; & ejusd. in Cicer. Invect. & Cicer. in Crisp. *Hæc Crispi Jugurthini opera quàm optimè emendata Mediolani fuere impressa ductu & impensâ magistri Jacobi Marliani; anno à natali Chris-*

* Hujus Pantheologiæ aliam editionem *Moguntiæ* 1477. producunt Beugh. p. 109. & Orland. p. 15. 386.

1 Eadem characterum formâ, ergóque per eosdem typographos impressa sunt Exempla &c. de quo libro vide Annal. Typograph. Tom. I. pag. 123. not. [c].

2 Alius libri, cujus titulus, [Gerardi Cremonensis theoriæ planetarum: Bononiæ, apud Dominicum de Lapis 1477. in 4to.] fit mentio in *Cremon. Litterat. Tom. I. pag.* 271.

Christiano MCCCC LXXVii. vigessimo secundo Kalendas Decembres. folo. Mediol. 1477.

Libellus de vitâ & moribus philosophorum & poetarum : *anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, pridie Nonas Maii opusculum insigne ob legentium profectum editum Antonii Coburgers civis inclitæ Nurnbergensium urbis industriâ fabrefactum fidelitérque impressum.* Charactere Gothico. 4to. Noriberg. 1477.

Ciceronis ad Herennium rhetorica: *opus impressum per JACOBUM de SANCTO PETRO. XII. Novemb.* [1] fol°. Papiæ. 1477.

Cicer. de Oratore : *per Philippum Lavaniam : VI Id. Nov.* † fol. Mediol. 1477.

Ejusd. Epistol. Famil. *per Philippum Lavanium Mediolanensem. XIIII. Kal. Apriles.* fol°. Mediol. 1477.

Terentii Comœdiæ : An. 1477. Za. [id est, Anton. Zarot.] *DIE XXII. MARTII.* fol°. Mediol. 1477.

Lucanus : *opus impressum & diligenter emendatum sublimi ingenio magistri Antonii Zaroti ; die XXV. mensis Madii.* fol°. Mediol. 1477.

Idem : *opus impressum impensis Philippi Lavagniæ. ; sexto Kalendas Martii.* [2] fol°. Mediol. 1477.

Æneæ Silvii Senensis laureati imperialísque secretarii viri omnium facilè præstantissimi rerum familiarium incipiunt epistolæ peramœnæ ; *& ad calcem*, Pii secundi pontificis maximi, cui ante summum episcopatum primùm quidem imperiali secretario, mox episcopo, deinde etiam Cardinali Senensi, Æneæ Sylvio nomen fuit, familiares epistolæ datæ ad amicos in quadruplici vitæ ejus statu, feliciter finiunt anno salutis ıϙΛΛ. *Gothico charactere.* fol°. . . . . 1477.

Il

1 Alius fuit Franciscus de Sancto Petro, qui anno proximo ibidem imprimebat, teste Joanne de la Caille pag. 40.

Felices quibus insonabis aures,
O nate ingenio liber peracri :
Qui sis pondere ponderatus omni,
Limatus studio satis perenni,
Formatus Venere & politus, arte
Insignis, gravitate singularis,
Tutus judicio, & tuo refulgens
Splendore eloquii. Quid otiosi
Ultrà quærimus? at nihil par.
Huc huc contulit omne pondus,
Vires ingenii profudit omnes.
Non est ulteriùs locus; quod usu
Edoctus juveniliter retraxit,
Quæ quondam sibi ab ore devolàrunt.
Gotthi te modò possedere, Tulli;
Nunc vulgabere, nunc legere verus,
Nullâ barbarie ac modo inquinatus.
Assertor, plagiariis repulsis,
Ne fraudere tuâ, suâ ipse laude,
Te Lavania dat palàm Philippus;
Quivis quam minimo ut paràrit ære.

2 Cum hôc epigrammate;

Si generi socerique cupis cognoscere bella;
Non alium quæras : hic manifesta facit.
Immatura dies rupit Pharsalica fata,
Quo bonus haud tantum clauderet auctor opus.
Quod Nero crudelis facinus licuisse putasti :
A te non aliud debuit ire bonis.
Multa quidem licuere tibi : sed plura relicta
Imperfecta licet non tamen illa perit.
Vivet : & extinctis Pharsalia nempe legetur
Cæsaribus : cineres non capit urna sacros.
Et licet hic partes vel plures rhetoris extent,
Invenies & quæ mira poeta canat.

Il libro chiamato Nimphale composto per clarissimo poeta misser Giovanni Bocacio : *stampato per magistri BRUNO VALLA da Piamonte & THOMASO d'alexandria compagni, negli anni del Signore currente M. CCCC. LXXVII. dil mese davosto in Venecia, il serenissimo missere Andrea Vendramino principe regnante.* 4to. Venet. 1477.

Incipit Vocabularius, qui intitulatur Teuthonista, vulgariter dicendo dertuytsclendr. ea ratione quod termini in capite rigarum a teuthonio sunt incepti, edicioque completa est de anno Domini M CCCC LXXV de mense marcii. *Et in fine*, Explicit presens vocabularium materia a perdocto elegantissimoque viro Gherardo de Schueren cancellario illustrissimi ducis Clivensis ex diversorum terministarum voluminibus contexta, propriisque ejusdem manibus conscripta & correcta : *Colonie per me Arnoldum therhoernem diligentissime impressa finita sub annis dominis* [forte pro dominicis] *MCCCC LXVII. die ultimo mensis Maii, de quo Cristo Marie filio sit laus & gloria in seculorum secula.* folo. Colon. 1477.

Epistolen and Evangelien. [1] folo. . . . 1477.

Jo. Gritsch Ord. Min. Quadragesimale per totum anni spatium inserviens, cum thematum Evangelicorum & Epistolicorum introductionibus : *per Joh. Wienner de Wiennâ.* [2] folo. . . . 1477.

Petri Berthorii Reductorium Morale. [3] Colon. 1477.

Alb. Trot. de jejunio & missâ : & ejus summula. [4] Norib. 1477.

Petri Nigri Germani Ord. Præd. Tractatus de conditionibus veri Messiæ contra Judæos. [5] Norib. 1477.

Bruder Peters Predig. Ord. tr. wieder de Juden : *per Conrad Fyner.* [6] Esling. 1477.

Joannis Hildesemensis episcopi Historia trium Regum. [7] folo. Mogunt. 1477.

Petri

1 Cat. Borrit. Jans. Smit C. n. 95. Cat. Paw. p. 42.

2 Biblioth. Augustan. Reiser. p. 98. & Simler. p. 376. Lœscherus addidit locum, *Vienna.* Forsan typographi patriam pro impressionis loco accepit. Idem Lœscherus huic anno tribuit aliam hujus Quadragesimalis editionem (quam secundam vocat) *Reutlingæ per Joh. Zainer.* Hanc Reiserus anno 1476. prodiisse testatur. Præterea *Zainer* ille erat quidem *Reutlingensis*, sed *Ulmæ* imprimebat.

3 Corn. Sinap. Cat. A. [Beugh. p. 27. & Orland. p. 151. 290. *Daventriæ* habent.] Bunemannus affert ex Suffr. Sixtin. Cat. p. 70. *Repertorium Petri Brixiensis. fol.* 1477. quam putat esse extremam operis partem, & pertinere ad edit. a. 1476. antea indicatam.

4 Bibl. Norib. Saub. p. 130. Sic Beugh. p. 138. & Orland. p. 142. 420.

5, 6 Bibl. Norib. Saub. p. 132. Confer Simler. Biblioth. p. 562. Beugh. p. 99. Orland. p. 172. 372. Caill. p. 32. Vide & prius sub ann. 1475.

7 Bis legitur in Catal. Ultraject. f. 13. in Litt. H. & I. Vide Simler. Biblioth. p. 383. Beugh. p. 78. Orland. p. 15. 150.

Petri Lombardi Sententiæ.[1] Norib. 1477.
Bonaventuræ Tractatus.[2] Basil. 1477.
Joh. Andreæ Arbor Consanguinitatis & Adfinitatis.[3] Norib. 1477.
Thomæ de Aquino Pars Summæ[4] Venet. 1477.
Barthol. de Bellensinis Apostillæ super Lectur. Abbat. & Anton. de Butrio.[5] Venet. 1477.
Hostiensis summa super V. libros Decret.[6] . . . 1477.
Digestorum opus: *per Nic. Jenson Gallicum.*[7] Venet. 1477.
Panormitan. super V. libros Decretor. Tom. V.[8] Basil. & Venet. 1477.
Dominic. de S. Geminiano super VI. Decretalium.[9] Venet. 1477.
Vocabularium juris utriusque.[10] fol°. Spir. 1477.
Aurea Bulla: *Opus diligenter regiâ in Civitate Nurnbergen. per Anthonium Coburger ejusdem civitatis incolam impressum.*[11] fol°. Norib. 1477.
Pantaleonis de Vercellis, de confluentiâ lacticiniorum; Scil. tractatus varii de butyro, de caseorum variarum gentium differentiâ & facultate.[12] fol°. Taurin. 1477.
Alphonsi archiep. Toletani Ord. S. Aug. Quæstiones super Libros Aristotelis de animâ.[13] fol°. Florent. 1477.
Josephi Opitii Opusculum de philosophorum informi fide: *per Frideric. Creusner.*[14] fol°. Norib. 1477.
Laertius de vitâ & moribus Philosophorum.[15] Norib. 1477.
Isidori Hispalensis opera.[16] fol°. Basil. 1477.
Chronicon Summorum Pontificum, Imperatorum, ac de Septem æta-

1 Suffr. Sixtin. p. 6.

2 Bibl. Aug. Reiser. p. 111. Vide Beugh. p. 33. Orland. p. 300. Lego in TH. p. 544. *Fratris Bonaventuræ Breviloquium & Biblia pauperum. 4°. Venet.* 1477. Buneman. affert ex Bibl. Norib. Saub. p. 131. *Super 2 sentent. Bonavent. per Theodor. de Rheinsburg & Reinald. de Novimagio socios. Venet.* 1477.

3 Bibl. Augustan. Reiser. p. 93. Sic Beugh. p. 13. & Orland. p. 349.

4 Bibl. Norib. Saub. p. 132.

5, 6, 7, 8, 9 Ead. p. 131.

10 Catalog. Menarf. p 32. n. 369. Sinè dubio *per Petrum Drach.*

11 Bunemannus de hâc rarissimâ editione (cujus notitiâ me aliquando impertivit Reverendus Johannes Walker D. D.) citat Act. Erudit. Lipf. Lat. 1719. p. 468. „ Stipendium [Tubingense] servat exem- „ plum Latinum Aureæ Bullæ Noribergæ „ apud A. Koburger a. 1477. impressum: „ ob varias, quibus à reliquis in multis „ haud levis momenti rebus discrepat, „ lectiones notabile; cujus editionis inter „ juris publici doctores rara aut nulla un- „ quam facta fuit mentio.

12 Biblioth. Menarf. p. 38. n. 441. Confer Gesner. Biblioth. f. 534. b. Sic Orland. qui p. 378. nullum nominat typographum; sed p. 159. *Joan. Fabri Lingon.*

13 Biblioth. Gesner. f. 20. & Simler. p. 28. Sic Beugh. p. 10. & Orland. p. 275. qui p. 131. addit nomen typographi; *per Nicol. Aleman.* 26. *Jul.*

14 Biblioth. Norib. Saub. p. 129. [Typographi nomen comperio ex Catal. Biblioth. Cantabrig.] Vide Beugh. p. 100. & Orland. p. 374.

15 Biblioth. Norib. Saub. p. 129. Sic Orland. p. 321.

16 Jo. van Horne. Cat. p. 36. n. 54.

ætatibus mundi, ex S. Hieronymo, Eusebio aliisque. * 4to. Taurin. 1477.

Pogii Florentini Facetiæ : *per Christoph. Valdarfer. X. Februar.* ** 4to. Mediol. 1477.

Li Soneti del Burcelo faceto Florentino. *†* 4to. Venet. 1477.

4

[VEL] Baldus super Institutiones; & in Novum Codicem : *per Christ. Valdarfer.* fol°. Mediol. 1477.

[VEL] Idem in Digesta : *per Anton. Zaroti Parmensem.* fol°. 1477.

[Simler. Bibl. p. 467.] Maphæi Vegii Laudensis Itali Liber de Significatione verborum in Jure Civili. [1] excusus Vicent. 1477.

[C] Summa Pisani vel Pisanella : *per Francisc. de Hailbrun.*, & *PETRUM de BARTUA socios.* 4to. Venet. 1477.

[L] Roderic. Zamor. Speculum, Gallicè : *apud Bartholom. Buier.* fol. Lugd. 1477.

[S] Giustino historico volgarizato giustamente per Girolamo Squarzafico : *impresso alla spese di Gio. di Colonia e di Gio. Gherretzen compagno. X. Settemb.* [2] fol°. Venet. 1477.

Joannis Nasonis Corleonensis Consuetudines felicis urbis Panormi : *apud ANDREAM de WORMACIA.* [3] 4to. PANORMI. 1477.

[L] Ovidii Opera : *per Anton. Zarothum.* [4] fol°. Mediolan. 1477.

[C] Ludovici Bruni carmen in adventu Maximiliani Ducis : *per Jo. de Westphaliâ.* [5] 4to. Lovan. 1477.

[L] P. Pauli Vergerii de ingenuis moribus ac liberalibus studiis liber :

* Rarum hoc opus in Biblioth. Menarſ. p. 230. n. 1086.

** Terhar. Catal. D. 3. n. 182. Est & in Catal. Joseph. Smith. & Orland. p. 103. Simler. Biblioth. p. 582. *Pogius Florentinus scripsit etiam facetias spurcitiarum, opus turpissimum, & aquis incendióque dignum; quod tamen non semel impressum est cùm alibi, tum Mediolani ann.* 1477. At Jo. Bapt. Recanat. in Pogg. Histor. Florent. edit. 1715. ad Pogg. Vit. p. xxiii. *Poggii Facetias Volaterranus, & cum eo Trithemius, Gesnerus, Vossius, & Erasmus graviter incusant, opus id igne dignum censentes, quos secutus est præcipitatus Historiæ Concilii Constantiensis recens auctor. Harum tamen non paucas, & fortasse turpissimas Poggio injuriâ tributas censeo, quòd duobus in codicibus MSS. accuratissimè evolutis eas non invenerim.*

† Labb. Nov. Biblioth. p. 354. n. MXXXIII. Hic poeta vocatur *Burcello* à Beugh. p. 36. & Orland. p. 303.

1 Sic Beugh. p. 141. & Orland. p. 176. 425.

2 Orland. p. 24.

3 Biblioth. Sicul. Tom. I. p. 355.

4 Orland. p. 148. & p. 375: habet *Ovid. Metamorphos. edente Domitio Calderino. fol. Parmæ.* 1477. Forsan error hìc est, quòd Anton. Zarotus esset *Parmensis.* Sed imprimebat *Mediolani.*

5 Hunc Brunum carmine doctissimo scripsisse de coronatione Maximiliani regis Lib. I. comperio ex Simler. Biblioth. p. 461.

liber : *operâ Philippi Lavagniæ*. 4to. Mediolan. 1477.

[SP] Margarita Poetica, de arte dictandi ac practicandi Epistolarum opus clarissimum feliciter incipit. PROLOGUS. Albertus de Eyb juris utriusque doctor, Sanctissimi Domini nostri pape Pii secundi cubicularius, Bambergensis & Eystetensis ecclesiarum canonicus, reverendissimo Johanni Episcopo Monasteriensi &c. *Impress. parisius in vico Sancti Jacobi sub signo viridis folis. Anno Domini M. CCCCLXXVij. die V. mensis Maij*. fol°. aut 4to. grandi. Paris. 1477.

5

[122. & 394. & B. 172.] Passionale von Jesu und Mariæ leben; mit fig. Strasburg. 1477.

[184. & B. 59.] Vincentii Ferrerii Sermones Gallicè translati. Lugd. 1477.

[173] Vite di santi Padri: *per Hermannum Lichtenstein*. fol°. Vicent. 1477.

[101] Vita del Seraphico S. Francescho compilata per il Reverendissimo Patre & Doctore eximio Mesere Bonaventura Cardinale de la Sancta Matre Ecchiesa : *A di VI. del mese de Februario e stata impressa questa opera, per magistro Antonio Zaroto da Parma in Milano.* fol°. Mediol. 1477.

[24] Jo. Scotus in Tert. Sentent. *per Jo. de Colon. & Jo. de Gherretzen*. fol°. Venet. 1477.

[26. & 367] Modestus de Re Militari, de Magistratibus Urbis, Sacerdotiis & Legibus : *per Bartholomæum Cremonensem*.[1] 4to. Venet. 1477.

1

Biblia Latina, Gothicè : *per Leonardum VUILD de Ratisbonâ expensis Nicolai de Francofordiâ*. fol°. Venet. 1478.

Eadem, Gothicè : *operâ & impensis Theodorici de Reynsburch & Reynaldi de Novimagio Theutonicorum & sociorum*. fol°. Venet. 1478.

Eadem, cum Canonibus Evangelistarúmque Concordantiis Menardi Monachi : *per Antonium Coburger; anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo; Novemb. verò Idus quarto*. fol°. Norib. 1478.

Lactantius : *impendio providorum virorum Johan. de Coloniâ, Johanní sque*

1 Orland. p. 26. addidit, *Nicolao Marcello Duce Venetiarum*. Hæc quidem verba adduntur editioni 1474. Sed anno 1477. Nicolaus Marcellus dux non erat.

nisque Manthen de Gheretzem sociorum ; XXVII. Augușt. [1] fol°. Venet. 1478.

Idem : *Hoc opus imprsseerunt* [nota literarum confusionem] *Veneciis Andreas de Paltasichis Catarensis & BONINUS de Boninis socii ; regnante inclito & serenissimo principe domino Joanne Mocenigo Dei gratia Venetiarum duce. XII. Martii.* fol°. Venet. 1478.

De immortalitate animæ in modum dialogi, Italicè : *Octavianus SALAMONIUS de Manfridonia.* 4to. CUSENTIÆ. 1478.

PETRUS de PERGAMO super omnia Thomæ Aquinatis opera : *per Bernardum Richel.* [2] Basil. 1478.

TERTIA Pars SUMMÆ Thomæ : *per Johannem de Coloniâ & Johannem Manthen ; Prid. Id. Maii.* fol°. Venet. 1478.

Le LIVRE des Saints ANGES compilé par frere Francois EXIMENES de l'ordre des freres mineurs : *Le XXIII. de Mars.* fol°. GENEVÆ. 1478.

Confessionalis Beati Antonini Archiepisc. Florentini : *Stampata Neapoli per Johannem ADAM de Polonia cum litteris & instrumentis nobilis viri Nicolai Jacobi de Luciferis de Neapoli, sumptibus vero utriusque mutuis.* I. *Febr. millesimo CCCC. LXXVIII.* 4to. Neap. 1478.

Joannis Nider ex ord. Prædic. CONSOLATORIUM timoratæ conscientiæ : *per magistrum Ulricum cognomento Gering ; die 16. Decembris.* 4to. Paris. 1478.

Psalterium Latinè secundùm stylum Romanæ curiæ : *Anno Millesi. quadringentes. septuages. octavo. Neapoli. 20. Novemb.* 4to. Neapoli. 1478.

Expositio Joannis de Turre-crematâ super Psalter. *per Petr. Schoeffer.* fol°. Mogunt. 1478.

Jacobi de Voragine liber de Vitis Sanctorum : *per Christophorum Arnoldum ; vivente duce Andreâ Vendramino.* fol°. Venet. 1478.

MISSALE Romanum : *per Anton. Zarotum.* [3] fol°. Mediol. 1478.

Manipulus curatorum, authore Guidone de Monterocher. *per Udalr. Gering ; die 4. mensis Junii.* 4to. Paris. 1478.

PAULI de S. Mariâ Burgensis SCRUTINIUM Scripturarum : *Anno Domini 1478. ad VII. Idus Januarias R. in Christo Pat. D. D. Diethero Archipræsule Moguntino, in nobili civitate Moguntiâ, domicilio Minervæ firmissimo, Petrus Schoëffer de Gernsheim arte magistrâ suis consignan-*

1 Cum iisdem versibus, qui priùs : *Arguit hic hominum* &c. anno 1472.

2 Caille, p. 32. sic Buneman. ex Bibl. Norib. p. 135. Mais [PM] le vray nom de cet Auteur est Petrus de Bergamo, qui étoit un Jacobin. D'ailleurs, cet ouvrage n'est pas un commentaire ou des Notes *Super omnia Thomæ Aquinatis opera*, qui contiennent 16. ou 18. volumes in fol°. Il ne s'agit ici que d'une Table sur toutes les œuvres de Thomas d'Aquin. Voyez Trittheme, Miræus &c.

3 *Chevill.* p. 112.

fignando fcutis feliciter finivit.[1] Mogunt. 1478.
Magiftri Egidii CARLERII decani Ecclefiæ Cameracenfis SPORTA & SPORTULA fragmentorum : *impreffa* (charactere Gothico) *in oppido Bruxellenfi ducatûs Brabantiæ. Anno Domini M. CCCC. LXXVIII.*[2] fol°. Bruxel. 1478.

FREDERIC. de SENIS fuper PERMUTATIONE BENEFICIORUM : *per FRANCISCUM de S. PETRO.*[3] fol°. Paviæ. 1478.

Decretum Gratiani cum gloffâ : *per Nicol. Jenfon.*[4] fol°. Venet. 1478.

ANOTHOMIA [*fic imprimitur pro* Anatomia] MUNDINI præftantiffimorum doctorum almi ftudii Ticinenfis cura diligentiffimè emendata : *impreffa per magiftrum ANTONIUM de CARCANO*; 1478. *die* 19. *decembris*; *regnante Johanne Galeaz ill*^mo^. *Infubrium Duce fexto.* folo. Papiæ. 1478.

Albert. Magn. de Animalibus : *Opus impreffum per Simonem Nicolai de Luca hujus laboratorii dominum*, *Romæ millefimo CCCC. LXXVIII. fecund. April.* fol°. Rom. 1478.

Il libro della AGRICULTURA di Piero Crefcentio cittadino di Bolognia ad honore di Dio & del fereniffimo Re Carlo : *impreffum eft hoc opus per me Nicholaum Diocefis Vratislavienfis*, *die* 15. *menfis Julii. Anno D. M. CCCC. LXXVIII.* fol°. Florentiæ. 1478.

CORNEL. CELSUS de Medicinâ : *à Nicolao impreffus.* fol°. Florent. 1478.

Matth. Sylvatici Pandectæ : *per Marinum SARACENUM.* fol°. Venet. 1478.

Iidem : *per Martinum HUSZ & Jo. FIBER. Millefimo CCCC. LXXVIII. Aprilis XXVII. in Lugduno. Anno Ludovici undecimi XVII.* * fol°. Lugduni. 1478.

DIOS-

1 Id. p. 52. & *Caille*, p. 15.

2 Val. Andreas in Biblioth. Belgic. p. 23. de hôc authore fic fcribit : „ Ægidius Carlerius, decanus Ecclefiæ Cameracenfis, „ S. Theol. doctor, in Concilio Bafileenfi „ clarus —— fcripfit diverfas *Cafuum*, ut „ vocant, *confultationes*, duobus voluminibus comprehenfas. Priori titulum dedit „ *Sporta Fragmentorum* [in quâ *De confervatione bonorum Ecclefiæ* ; *Defenforium Ecclefiæ* ; *De perpetuâ Virginitate B. Mariæ* ; *Contra iconomachos* ; *Pro cælibatu*, „ *præfertim Ecclefiafticorum* &c.] Pofterius „ infcripfit *Sportulam Fragmentorum* [in quâ „ *De electione Judæ proditoris* ; *De Hierarchiâ Ecclefiafticâ*, *De reditibus ad vitam* ; „ *Pro decimis* ; *De imaginibus* ; *De integritate confeffionis*, *& poteftate Papæ* ; *De* „ *non efu carnium apud Benedictinos* ; *Contra calculatores confummati fæculi* ; *De* „ *claufurâ Religiofarum Ord. S. Dominici* „ &c.] Vidi opus utrumque Bruxellis editum an. 1478. & 1479. fol°. „ Eadem repetit Swertius in Athenis Belgicis. f. 105. Habetur hoc opus in Biblioth. Ultraject. F. 7. Olear. Bibl. Ecclef. p. 14.

3 *Caille*, p. 40.

4 *Chevill.* p. 74.

* NAUDÆUS [*Addit. à l'Hiftoire* &c. p. 140.] nullum librum *Lugduni* impreffum hôc antiquiorem viderat.

Dioscorides, Latinè.[1] fol°. . . . . 1478.

Aristotelis Opera quædam Logica, Latinè: *per Udalr. Gering.*[2] fol°. Parif. 1478.

Vegetius de re Militari.[3] 4to. Rom. 1478.

Pompon. Mel. *per Franciscum Renner de Hailbrun.* 4to. Venet. 1478.

Tit. Liv. *per Philipp. de Lavagnia.* fol°. Mediol. 1478.

Plinii Epistolarum libri octo: *Impressum est hoc opus ad Omnipotentis laudem & Studentium utilitatem per Philippum Lavagniam Mediolanensem anno Domini M.CCCC°. LXXViii. quarto Kal. Martias; regnantibus Joanne Galeazio & Bonâ ducibus Mediolani.* fol°. Mediol. 1478.

Plutarchi Vitæ, Latinè: *per Nicol. Jenson; die II. Januarii.* fol°. Venet. 1478.

Valer. Maxim. à Bono Accursio Pisano emendatus: *P.F. M.CCCC. LXXVIII. KL. JULII. S. F. Venetiis Impressit. Z. F.*[4] fol°. Venet. 1478.

Cæsar. Comment. *M. CCCC. LXXVIII. Sexto Id. April. Philippus Lavagnia Mediolanensis imprimi fecit Mediolani.* fol°. Mediol. 1478.

Sallust. *opere & impensâ Philippi Petri.* * fol°. . . . . 1478.

Senecæ opera Moralia, Declamationes & Epistolæ: *per Bernard. de Colon.* fol°. Tarvisii. 1478.

Cicer. de Oratore: *per Andream Catharensem; Anno millesimo CCCC. LXXVIII. die XX. August.* fol°. Venet. 1478.

Virgilius: *per Udalricum Gering.* fol°. Parif. 1478.

Horatius: *per Philippum Condam Petri; die XV. Septemb. ducante Joanne Mozenigo.* Venet. 1478.

Martialis: *impensis Philippi de Lavagnia.* 4to. Mediol. 1478.

Calphurnii Eclogæ.[5] 4to. Parm. 1478.

Enarrationes Georg. Merulæ Alexandrini in Juvenalem; item adversùs Domitii commentarios in Martialem; Annotationes in Ligarianam Ciceronis; Argumentum Epistolarum Ciceronis ad Lentulum de vi & ordine suffragiorum: *per BARTHOLOM. de Confoloneris.* fol°. Tarvis. 1478.

Ea-

1 Biblioth. Bigotian. part. I. n. 1261.

2 Chevill. p. 70. Absque anno. Visum est tamen in hunc annum reponere, quo Udalricus Gering solus impressit.

3 Fabric. in *supplemento Biblioth. Latin.*

4 Quid hæ majusculæ literæ [*P. F. S. F. Z. F.*] significent, nondum intelligere potui.

* *Millesimo CCCC. LXXVIII. XXII. Junii; Joanne Monzenigo principe felicissimo imperante.* Idem (ut puto) qui anno 1477. vocatur Philippus Condam Petri. Hujus libri exemplar vidi, in cujus albo folio scripserat quidam *Cammelianus* hoc distichon:

Hunc voluit quicunque fuit pressare libellum,
Non vir doctus erat, nempe bubulcus erat.

5 Fabric. *Biblioth. Lat.* Orland. p. 148. posuit *Calphurnii Siculi poëta Bucolica.* 4to. 1478. *Ejusd. Egloga.* 4to. 1478. *Parma.* quasi duo diversa essent opera. Beugh. p. 39. *Calphurnii Bucolica Latinè, Parma.* 1478. 4to. quasi aliâ quàm Latinâ linguâ Calphurnius aliquando scripsisset.

Eadem : *per Gabrielem Petri, duce inclyto Andreâ Vendramino.* fol°. Venet. 1478.

Alberti Eyb Margarita Poetica de Arte dictandi ac practicandi epistolas : *per Ulricum Gering; die penultimâ Novemb.* fol°. Parif. 1478.

Franc. OCTAVII epistolarum de Amoribus liber : *per Conradum GULDEMUND; ope & impensis Basilii de Argentinâ. III Id. Martias.* 4to. Neapol. 1478.

COMMENT. deli Triumphi del Petrarcha per BERNARDO da Sena : *per Theodorum de Reynsburch & Reynaldum de Novimagio. VI. Februarii.* fol°. Venet. 1478.

Dantis Comœdia cum Commentariis Jacobi Lanæi, Italicè : *Edente Martino Paulo Nidobeato Novarienfi. DIVA. BO. MA. cum dulci nato IO. GZ. ducibus feliciss. Liguriæ validâ pace regnantibus, operi egregio manum supremam LUD. & ALBER. Pedemontani amico Jove imposuerunt; Mediolani urbe illustri. Anno Gratiæ M. CCCC. LXXVIII. V. ID. F. MP. N. N. CVM. GV. T. FA. CU.* [1] fol°. Mediol. 1478.

Nicolai Perotti Rudimenta Grammaticæ Latinæ : *per Dominicum de Vispolate & Dionysium Palavicinum.* fol°. Mediolan. 1478.

2.

Expofitiones & correctiones vocabulorum libri, qui vocatur Mamotrectus, tam bibliæ quàm aliorum plurimorum librorum : *impressæ per Franciscum de Hailbrun & Petrum de Bartua socios.* 4to. Venet. 1478.

Como per virtu de fante oratione fe unisce la anima con dio, & como questa anima de la quale fe parla qui effendo elevata in contemplacione a domandava quattro petecione al fummo dio : *Anno M. CCCC. LXXVIII. die vero vicesima octava mensis Aprilis inpressum per discretum virum BERNARDUM de DACLA.* fol°. . . 1478.

Vitæ patrum, in quatuor partibus : *Anno Xpi nativitatis millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, Nonas vero Maii, ob beatorum patrum profectum vitam heremiticam degentium, gesta quorum memoriter sunt commendanda; opus (Vitas Patrum appellatum) insigne a quampluri mis excerptum codicibus per sacrarum literarum viros admodum peritissimos collectum; in oppido Nurnbergn. per Antonium Coberger oppidi præfati quam compte impressum.* fol°. Norib. 1478.

Liber de gestis ac trina trium regum translacione : *per Joannem GUL-*

[1] *V. ID. F.* id eft, *quinto Idus Februarii.* Quid autem fequentes literæ [*MP. N. N. CVM. GV. T. FA. CV.*] fibi velint, fagaciores interpretentur.

GULDENSCHAFF de Moguntia. fol°. . . . . 1478.

Durandi Rationale Divinorum officiorum : *Hermannus Lichtensten Coloniensis probatissimus librariæ artis exactor impressit.* fol°. Vincent. 1478.

Fratris Astesani de Est de ordine minorum summa de casibus, libr. octo, curâ & sollicitudine mri fratris Bartolamei Bellati de Feltro ordinis minorum, necnon fratris Gometii Hispani de Ulixbonâ theologiæ baccalaurei emendata, duob. Volum. *sumptibus & jussu Johannis de Coloniâ socilque ejus Johannis Manthen de Gherretzem.* fol°. Vener. 1478.

Nova compilatio Decretalium Gregorii IX. *Hoc presens Decretale glosâ cum ordinariâ dom. Bernardi non atramentali penna cannave sed arte quadam ingeniosa imprimendi cunctipotente adspirante Deo Michael Wentzler suis consignando armis feliciter consummavit.* fol. . Basil. 1478.

Justiniani Cæsaris præclarissimum Institutionum opus : *in celebratissimâ urbe Basiliensi, quam aëris clementia, agri ubertas, & hominum industria cæteris urbibus prestantiorem facit, tersè, nitidè & emendatè impressum est per Michahelem Wensler, expletum denique anno nostræ salutis septuagesimo octavo post millesimum & quadringentesimum pridie Kalendas Augusti.* [1] fol°. Basil. 1478.

Institutionum opus summâ cum diligentiâ per spectabilem virum dominum Michaëlem de tonsis legum doctorem civémque Mediolanensem emendatum : *per prudentésque viros LEONARDUM PACHEL & OLDORICHUM SINCZCENCELLER ex industriosâ gente Theuthonicâ patriâque Baveriâ in hujus mirabilis opificii exercitio consocios Mediolani impressum est, completúmque feliciter secundo Idus Octobres anno à natali Xpiano M. CCCC. LXXVIII. anno primo ducatûs illustrissimi principis Johannis Galeaz Mariæ Vicecomitis ducis Mediolani, Papiæ Angleriæque comitis.* [2] fol°. Mediol. 1478.

Vocabularium Juris utriusque : *impressum insigni in civitate Spirensi per Petrum Drach sub anno dominicæ incarnationis M. CCCC. LXXVIII. mensis septembris.* fol°. Spir. 1478.

Sphæra magistri Jo. de Sacro Boscho : *Hujus impressio completa est primo*

1 Cum hôc Octasticho :

Per catedras opus illud eat, per pulpita celsa
Institutorum Cæsaris eximium :
Et doctos adeat, jubet insignis Basilea :
Unde sibi & domino magnus honos rediet.
Hoc studiosa manus, labor, ingenium Michaelis
Wensler exterse impresserat & nitide.
Mille quadringentos numera octo septuaginta:
Cum nostro augusti codice finis erit.

In his versibus notandum est verbum *rediet* pro *redibit*.

2 Cum glosâ : Gothico largo pulchro charactere.

Opere completo referatur laus & gloria Christo,
Ut nos conservet, aggressumque ad majora prestet.

primo Kalendas Apriles. fol°. Mediol. 1478.

Sphæra Joannis de Sacro Busto, & Gerardi Cremonensis Theorica planetarum : *impressa per Franciscum Renner de Hailbrun.* [1] 4to. Venet. 1478.

Donati Acciaioli Florentini Expositio super libros Ethicorum Aristotelis in novam traductionem Johannis Atgyropyli Bizantii : *apud SANCTUM JACOBUM de Ripoli.* [2] fol°. Florent. 1478.

Pomp. Mela de situ orbis : *per Bernardum Pictorem & Erhardum Ratdolt de Augustâ unà cum Petro de Loslein de Langencein.* 4to. Venet. 1478.

Valer. Maxim. *Hoc opus impressum est arte & impensis Philippi Lavagniæ anno Domini M. CCCC°. LXXViii. secundo Nonas Februarii.* [3] fol°. Mediol. 1478.

Plinii secundi Junioris libri illustrium virorum : *impress. apud Sanctum Jacobum de Ripoli.* [4] 8vo. Florent. 1478.

Le livre Baudoyn conte de Flandres, & de Ferrant filz au roy de Portingal, qui apres fut conte de Flandres, contenant aulcunes croniques du roy Philippes de France & de ses quatre filz, aussi du roy seint Loys & de son filz Jehan Tristan, quilz firent encontre les Sarrasins : *impresse a Lion sur le rosne, & fini le douzeiesme jour du moys de novembre l'an courant mil iiii cens LXXViii.* Gothico charactere, duabus columnis. fol°. à Lyon. 1478.

Le vite de Pontifici e Imperadori Romani de messire Francisco Petrarca insino a suoi tempi composte : *impress. apud Sanctum Jacobum de Ripoli.* * fol°. Florent. 1478.

Cicer.

1 *P. Franciscus Niger Venetus lectori felicitatem.*

Sidereos cæli motus; nutantiáque astra,
Et Phætonteos perlege, lector, equos.
Impressi fuerant reges, impressáque bella,
Quæ gessere patres auspice digna Jove.
Sed qui bella regit, pacis qui fœdera jungit
Jupiter; & mundus jure legendus erat.
Bene vale.

2 Lego in bibliothecâ Hohendorfianâ, pag. 18. *Legenda di Catharina da Siena, in Firenze, presso Jacopo Dripoli* 1477. in 4to. Et pag. 57. *Sueton. de claris grammaticis & rhetoribus. apud Sanctum Jacobum de Ripoli, Florentiæ*, 1478. in 4to.

3 *Auctor ad librum suum.*
Ne palliatos afferas, liber, scombros:
Ne sis marinis penula altera & conchis :
Alacrésve cordillas tuo tegas damno:
Dominus cavebit, nec suas fugiet partes :
Memorata tantùm referet : illis hærebit :
Contexet illa : tu tuas agas partes :
Tuearis ore nomen auctoris magno :
Nec unde pudeat veneris palàm ferre :
Mihi pudendus non es, & tibi non sum.
Miretur aliquis, quòd loquaris Romanè :
Sic protinus agas : dominus ex illo venit
Genere, immerenti quod jugum expulit collo :
Primúsque fasces & secures gestavit.

4 Eodem charactere & liber sequens; unà cum illo compactus : *Plutarchi Cheronei divi Trajani preceptoris Græcorum clarissimi historici ac philosophi Problemata emendatissima Latinè interprete Joanne Petro Lucensi; sed à Calphurnio* (uti ex præfixâ Calphurnii ad Marcum Aurelium epistolâ constat) *juxta Græcum exemplar emendata, exceptis tribus vel ad summum quatuor locis, ubi Græcum exemplar mancum erat.*

* Bunemannus credit hoc Chronicon innui

Cicer. Epistol. Familiar. *arte & impensâ Philippi Lavagniæ civis Mediolanensis.* fol°. Mediol. 1478.

Oppiani Halieutic. Latin. carmin. Laurentio Lippio Collensi viro utrâque linguâ apprime docto interprete: *GALLUS cognomine BONUS impressit, anno ab humanitate Christi M. CCCC. LXXVIII. die XII. Septemb.* [1] 4to. in Collæ oppido municipio Florentino. 1478.

Terentii Comœdiæ sinè distinctione versuum [Titulus autem imprimitur sic; *Publii Terentii Affri poete comici Commendarium* (pro *Comœdiarum*) *liber*]; *& ad finem*, Opusculum Leonardi Aretini, de Calphurniâ & Gurgulione; charactere satìs informi & insolito: *anno M°. qdringentesimo septuagesimo octavo.* fol°. * in monasterio Sorten. 1478.

Juvenal. & Pers. *impressit Philippus Lavagnius Mediolanensis, sexto Calendas Junii.* fol°. Mediol. 1478.

Boccac. Decamerone: *per Giov. da Reno.* ** fol. . . . 1478.

Dantis Aligerii capitula: *opus impressum arte & diligentiâ magistri Philippi Veneti; anno Domini M. CCCC. LXXVIII. inclyto Venetiarum principe Andreâ Andramino.* fol°. Venet. 1478.

Francisci Mataratii Perusini de componendis versibus hexametro & pentametro opusculum: *Erhardus Ratdolt Augustensis probatissimus librariæ artis exactor summâ confecit diligentiâ; anno Christi M. CCCC. LXVIII.* [qui error est manifestus, pro LXXVIII.] *Vii. Calen. Decembris.* fol°. Venet. 1478.

Nonii

inmui in Jo. Gerhardi Confessione Catholicâ f. 561. ubi dicit: *De Johannâ Papissâ Franciscus Petrarcha in Chronico Italicè circa ann.* 1374. *Florentia a.* 1478. *excuso.*

1 At de editione Oppian. Halieutic Gr. Lat. in 4to. 1471. Collæ, per Gallum Bonum, quam Joannes de la Caille affert pag. 29. valde addubito.

Laurentius Lippius præmisit initio *Vitam Oppiani ad magnificum virum Laurentium Medicen, cum proœmio metrico super suâ interpretatione*: fini adjecit ad eundem sua *disticha de quibusdam vegetalibus, animalibus, & gemmis*; cum ejusdem *ad Petrum Carbonellum Hispanum regium secretarium* epigrammate; tum alio *Philippi Posci ad Laurentium Lippium musarum amicum.*

* Libri utriusque character idem est, Gothicus quidem & valde informis; nec dubito, quin Terentius eodem tempore & loco, quo opusculum Aretini, excusus fuerit; licèt viderim illius Terentii exemplar seorsim, ad cujus calcem legebatur *M CCCC LXIX*; sed planè constabat hoc manu adscriptum fuisse, non prælo impressum.

** *Io son un cerchio d'or, che circoscrivo*
Cento gemme leggiadre; in cui si stilla
Le oriental perle: ch'annoda, e persilla
Le Tosche lingue pellegrine e dive.
Pero qual cerca l'ombre di sue rive,
Mi colga impresso; che amor mi postilla
Vostre dolcezze: e per che ancor sfavilla
Gioco, e miserie di qualunche vive.
Messer Giovan Boccaccio il primo autore
Fu di mie prose, e di quel bel paese
Che Marte venerò per degno onore.
Giovanni da Reno quindi m'imprese
Con mirabile stampa: il cui fulgore
Dal ciel per grazia infra mortal discese.
Se adunque di mio arnese
Vestir volete, i suono ad ogni spirto
Il mio vulgar, che orna d'allor e mirto.
M. CCCC. LXXVIII.

Nonii Marcelli Peripatetici Tiburtiensis compendiosa doctrina ad filium de proprietate sermonum. fol°. impressa Venet. 1478.

3

Episteln en Sermonen. [1] 4to. . . . 1478.
Leonard. de Utino Sermones de Sanctis: *per Anton. Koburger.* [2] Nurenb. 1478.
Ejusd. Sermones Quadragesimales & Dominicales: *per Jo. Zeiner de Reutlingen.* [3] fol°. Ulm. 1478.
Nicol. de Lyra mysticus sive moralis explicatio canonis Bibliorum. [4] fol°. Colon. 1478.
Jo. Nider in Decalogum. [5] 4to. Paris. 1478.
Prima pars sermonum Dominicalium super Epistolas Pauli & consequenter per circulum anni, egregii dni doctoris Mgri Thome de Haselbach in Austriâ. [6] . . . 1478.
Henric. Herp speculum X. præceptorum. [7] Mogunt. 1478.
Ludolfi Saxonis vita Jes. Christi. [8] Norib. 1478.
Processus judiciarius: *per HENRIC. KNOBLOCZER.* [9] Argent. 1478.
Jac. Januensis Legenda Sanctorum. [10] Norib. 1478.
Historia Longobard. sive legenda. [11] fol°. Colon. 1478.
Gulden Legende. 2 vol. [12] fol°. Goudæ. 1478.

Petri

1 Cat. Borrit Frans. Smit. C. 3. n. 218.
2 Bibl. Norib. Saub. p. 131. Est etiam in supplemento à Jacobo le Long ad me misso.
3 Bibl. Augustan. Reiser. p. 98.
4 Bibl. Ultraject. f. 15.
5 Balth. Lydii Catal. 1. B. 4. n. 166.
6 Ita finit: *Explicit prima pars sermonum super epistolas Pauli Anno Domini M CCCC LXXVIII. die XIII. Decembris.* Non potest dubitari de hôc anno editionis; nam manus illuminatoris antiqua adscripsit; *Emtus est hic codex a.* 1480. *Michael.* Locus & typographus non adduntur. Servatur in monasterio S. Mauric. & Simeon. Mind. Conf. Cave Hist. Litt. Eccl. Append. f. 81. Olear. Bibl. Eccl. p. 208. Hic est, in quo Æn. Sylvius *, Trithemius, aliique reprehendunt; quod uno & viginti annis ne primum quidem Iesaiæ caput in prælectionibus suis profligaverit.
7 Bibl Norib. p. 133.
8 Ibid. p. 134.
9 De hâc editione rarissimâ consulendus Jo. Adam Bernhard in der Curieusen Historie 1718. 8. p. 656. 657. Puto esse processum Belial contra Jesum, sive Jac. de Theramo consolationem peccatorum.
10 Saub. p. 133. & Biblioth. Reimer. Lunæb. 1720. p. 67. n. 1365.
11 Jos. Scaligeri Cat. p. 4.
12 Bibl. Ehrencron. p. 16. Segefridi Cat. A. 3 n. 182. & Cat. Felic. Lopez de Haro C. n. 109. habuit exemplar in 4to. Sed in fol°. Catal. Jo. Heurnii D. 3. n. 104. Et Cornel. van der Vliet. Traject. 1683. p. 7. n. 142. & Christian. Melder. Cat. p. 14. n. 422.

* Trithem. de scriptor. Eccles. *Thomas de Haselbach, natione Teutonicus, uno & viginti annis in Esaiâ prophetâ legens, ad finem primi capituli non pervenit.*

Petri Lombardi opera; Tom. 2.[1] Norib. 1478.

Idem in Davidis Librum Hymnorum: *per Andream Frisner de Wunsidel & Johan. Sensenschmid.*[2] Norib. 1478.

Part. prior. Summæ Antonini Ord. præd. Archiep. Florent. *per Anton. Coburger.*[3] fol°. Nurimb. 1478.

Henrici de Segusiâ, Cardinalis Hostiensis, summa aurea in Decretales.[4] fol°. 2. Vol. . . . 1478.

Jacob. de Alvarotis in Feudales Consuetudines.[5] fol°. . . . 1478.

Constitutiones Clementis Papæ V.[6] Basil. 1478.

Bartoli & Oldradi Consilia.[7] Romæ. 1478.

Der Buch der Natur Ley: *Jo. Baimler.*[8] Augspurg. 1478.

Brederoode Somme le Roy ofte om wel de sonden te biechten[9] 4to. Delft. 1478.

Statuta Ecclesiæ Coloniensis edita à Conrado archiep. Colon.[10] fol°. Colon. 1478.

Innocentii IV. Apparatus Decret. cum Repertorio Baldi de Perusio.[11] Argent. 1478.

Astensis fratris summa Magistrutia seu Pisanella.[12] Norib. 1478.

Petri de Crescentiis in Commod. Rural. cum figuris libri duodecim: *apud Jo. de Westphal.*[13] fol°. Lovan. 1478.

Fasciculus temporum: *Finita est hæc impressura Chronice Carthusiensis, que fasciculus Temporum dicitur, juxta primum suum exemplar per me Petrum Drach civem Spirensem; Octav. Kal. Decemb.*[14] fol°. . . . 1478.

Historia Rerum toto orbe memorabilium.[15] Mediol. 1478.

Liberti Episcopi Gericensis Libellus, seu Collectio de Crucibus, sive de Signis Crucis, quæ suo tempore & aliàs apparuere, & quid significent.[16] Argentin. 1478.

Dionys.

1 Bibl. Norib. Saub. p. 133.

2 Ead. p. 134. Beugh. p. 163. & Orland. p. 142. habent *Psalterium cum glossâ magistrali Petri Lombardi. Norib.* 1478. Qui forsan idem est liber. Lœscherus dicit inter suos libros extare *Petri Lombardi glossas in Psalterium; per Andr. Frisner de Wonsidel. fol°. Norib.* 1478. Idem affert *Petri Lombardi Libros IV. sententiarum; Ed. 2. fol°. Norib.* 1478.

3 Servatur in Monaster. Mind. S. Mauric. & Simeon.

4 Biblioth. Amerbach. p. 27. Cat. Paw. p. 130.

5 Bibl. Amerbach. Ibid.

6 Biblioth. Norib. Saub. p. 135.

7 Ead. p. 132.

8 Ead. p. 133.

9 Frans. Koerten. Catal. p. 16. n. 60.

10 Jo. Hornbeck. Cat. A. n. 24.

11 Biblioth. Norib. Saubert. p. 35. Sic Beugh. p. 24. & Orland. p. 123.

12 Biblioth. Norib. Saubert. p. 35.

13 Biblioth. Menars. p. 48. n. 575.

14 Hallervord. Biblioth. Curios. p. 113. *Guernerus Rolevinc de Laer, Carthusiensis domûs S. Barbaræ, Coloniæ Agrippinæ, natione Westphalus, circa annum* 1470 *clarus, scripsit Fasciculum Temporum ab initio M. ad sua usque tempora.* Orland. p. 123. habet *Fascicul. Tempor. Argent.* 1478.

15 Catal. Bibl. Lugduno-Bat. Academ. p. 37.

16 Biblioth. Norib p. 133. Sic Beugh. p. 84. & Orland. p. 123.

Dionyf. Alexandr. de Situ Orbis, Latinè, interprete Antonio Becharià: *per Franc. Renner de Hailbrun.* [1] 4to. Venet. 1478.

Justini Historiæ. * fol°. Venet. 1478.

Guarini Dictionarium Latinum, five Breviloquus Vocabularius. † Basil. 1478.

Conradi Leutenbach. Dictionarium. ** . . . . 1478.

4.

[VEL] La Bible en Francois, five Historiæ Biblicæ. [2] . 1478.

[CA] Repertorium juris: *per Jo. SILGENSTAT.* . . 1478.

[CA] Abb. Panormitan. in 5 libros Decretalium; 5 Vol. *per Jo. de Colon. & Jo. Manthen.* fol°. Venet. 1475. 1476. 1477. 1478.

[VEL] Jac. de Vorag. Historia Longobardica. Norib. 1478.

[VEL] Leonardi de Utino Loci communes concionatorum. [3] Ulmæ. 1478.

[C] Prima pars 2dæ. partis Summæ Tho. de Aquino: *per Franc. de Hailbrun & Petr. de Bartua socios.* fol°. Venet. 1478.

[C] The Cordial translated out of French into Englisch by the Earl Ryviers: *per Caxton.* fol°. . . . 1478.

[AM] Memorare Noviffima, which entreateth of the four laft thinges; the firft of Death; the fecond of the laft Judgement; the third of the paines of Hel; the fourth of the joyes of Heaven; tranflated out of French by Anthonie Erle Ryvers, Lorde Seales and of the Isle of Wight, defenfor and dictatour of the Caufes Apostolique for our holy fader the Pope, uncle and governour to my Lorde Prince of Wales; *printed by William Caxton in the 19. year of Edward the fourth.* [4] 4to. vel fol°. parv. . . . 1478.

[Bibl. Hohendorf. p. 57.] C. Suetonii Tranquilli de claris grammaticis & rhetoribus liber: *apud fanctum Jacobum de Ripoli.* 4to. Florent. 1478.

[L] Johannis Simonetæ Commentarii de rebus geftis Franc. Sphortiæ: *per Anton. Zarothum.* fol°. Mediolan. 1478.

[PM, ex Gesn. Epit. p. 686.] Nigellii Wirecker, ecclefiæ Cantuarienfis

1 Biblioth. Norib., p. 134. & bis in Menarf. p. 230. n. 1084. & p. 232. n. 1098.

* Bibl. Reimer. Lunæb. p. 78. n. 1571. Bibl. Petav. p. 55.

† Bibl. Norib. p. 135. Sic Beugh. p. 69. & Orland. p. 170. 339.

** Bibl. Norib. p. 133. Sic Beugh. p. 84. & Orland. p. 356.

2. Lœfcherus citat Long, *Bibl. Sacr.* P. II. p. 37. ubi lego hoc opus *in 4°, circa annum* 1478. *charactere Gothico excufum, & denuo Parifiis, anno & typographo non indicato, in 4°. majore, eâdem quoque litterâ.*

3 Orland. p. 157. typographi nomen *Joan. Zeiner* addidit.

4 Liber hic idem eft ac præcedens, fub titulis diverfis. Bibl. Bodl. part. II. p. 13. Script. Ord. Præd. Tom. I. p. 907.

riensis præcentoris, Speculum Stultorum, carmine hexametro scriptum; editum. . . . 1478.

5

[104] Bartholomæi de Chaimis Confessionale: *per Jacobum Marlianum & Dominicum Vespolatum.* 8vo. Mediol. 1478.

[188. & B. 156.] Discours de la grandeur de Dieu en vers Italiens. 4to. Cusent. 1478.

[24] Jo. Scot. in 2m. Sentent. *per Jo. de Colon. & Jo. de Manthen.* folo. Venet. 1478.

[111] Ejusd. in 1m. Sentent. Quæstiones emendatæ per Bartholomæum Bellatum Feltrensem Sacræ Paginæ doctorem præclarissimum, necnon regentem eruditum tunc temporis Conventûs Bononiæ: *editæ feriâ sextâ mens. April. per JOHANNEM de Annunciata de Augusta.* folo. . . . 1478.

[111] Jacobi Soldi Florentini Ord. B. M. V. servorum, Sacræ Theologiæ baccalaurei eruditi Opus insigne de Peste: *per magistrum Joan. SCRIBER de Annuntiata.* 8vo. Bonon. 1478.

[116] Hieronymi Manfredi medici & astrologi Bononien. Tractatus de Pestilentiâ; Italicè; optimo charactere: *die V. Decemb.* 4to. Bonon. 1478.

[148] Columella de culturâ hortorum. [1] folo. Parm. 1478.

[29] La Cerba di Cecco (cioè di Francisco) Esculano, poema: *per Philipp. Petri Veneti, & Barthol. PHEI Campani Ponticurvensis; VI. Nonas Maias.* 4to. Venet. 1.78.

[61] Nimphe di Ameto Comedia: *sedente nella catedra di Pietro Sixto IV. pont. max. anno VII. del suo pontificato.* 4to. Venet. 1478.

1

Biblia Latina: *per Perrinum LATOMI de Lotharingiis.* [2] folo. Lugd. 1479.

Eadem: *per Antonium Coburger* [3] folo. Norimb. 1479.

Eadem: *per CONRADUM de Homborch.* folo. Colon. 1479.

Eadem, Gothico charactere: *operâ atque impensâ Nicolai Jenson Gallici.* folo. Venet. 1479.

Biblia

1 Beughem. p. 48. scribit non Columellæ solius sed reliquorum authorum rem rusticam tractantium editionem hôc anno Parmæ prodiisse.

2 Long, *Biblioth. Sacr.*

3 Id. Buneman. affert *Biblia cum postillis Nic. Lyra. Norib.* 1479. ex J. C. Dieteric. in auctario ad Flac. Catal. Testium Veritatis. p. 234.

Biblia Belgica. [1] fol°. Goudæ. 1479.

S. Augustin. de Civit. Dei cum Comment. Thomæ Valois & Nicolai Triveth: *Aurelii Augustini civitatis orthodoxæ fideris præfulgidi de Civitate Dei opus præclarissimum binis sacræ paginæ professoribus eximiis id commentantibus, rubricis tabulâque discretum præcelsâ in Urbe Basiliens. partium Alemaniæ, quam non solùm aëris & fertilitas agri, verùm etiam imprimentium subtilitas reddit famatissimam, ad laudem Trinitatis Individuæ civitatis Dei præsidis; ingenio & industriâ Mihahelis Wenzler, anno salutis nostræ post M & CCCC. LXXIX. VIII. Kl. Aprilis operosè est consummatum.* [Infrà exhibetur Wenzleri sigillum.] fol°. Basil. 1479.

Bonaventuræ Cardinalis SERMONES de Tempore & de Sanctis. fol°. ZVVOLLIS. 1479.

PAULI FLORENTINI de Quadragesimali Sermones; de reditu peccatoris ad Deum: *per Leonardum Pachel & Uldericum Scizenzeler.* [2] fol°. Mediol. 1479.

Roberti Caraccioli de Licio Episc. Aquil. Sermones Quadragesimales: *per Francisc. Renner de Hailbrun.* 4to. Venet. 1479.

Ejusd. Collecta Magistralia de Formatione hominis Moralis: *Nurmbergæ per Fredericum Creusner incolam civitatis ejusdem. M. CCCC. LXXIX.* fol°. Norimb. 1479.

Mamotrectus: *Expositiones & correctiones vocabulorum libri, qui vocatur Mamotrectus, super totam Bibliam, cum aliis tractatibus, de Orthographiâ, Accentibus, Mensibus Hebræorum &c. Venetiis anno* 1479. *nono Kalend. Octobris, per inclytum virum Nicolaum Jenson Gallicum.* [Gothico parvo charactere.] [3] 4to. Venet. 1479.

Breviarium PARISIENSE: *Ad laudem Dei omnipotentis, ejúsque intemeratæ genitricis & Virginis, totiúsque Curiæ cœlestis, actum atque perfectum extitit præsens Ordinarium seu Breviarium, Parisiensi Ecclesiæ accommodum, in ipsâ præclarâ Parisiorum Urbe; adjunctis diligenter ipsius Ecclesiæ Constitutionibus seu Ordinationibus, quibus facillimè, quæ singulis horis psallere debeas, poteris agnoscere. Quod quidem opus præclarum quàm plurimorum hortatu Ecclesiasticorum virorum id impigre atque sollicitè deposcentium incœptum, tandem Deo duce extitit rite ac feliciter consummatum anno Domini* 1479. *in vigiliâ Annunciationis Dominicæ ante Pascha.* [4] 8vo. Paris. 1479.

Boeth. de Consolatione Philosophicâ: *per Jacobum de Rubeis, M. CCCC. LXX. nono. Octavo Kl. Novemb.* fol. Pinerol. 1479.

Spe-

1 Long, *Biblioth. Sacr.*

2 *Caille*, p. 32. Beugh. p. 61. Orland. p. 104. Bibl. Augustan. Reiser. p. 100. & Norib. Saub. p. 136.

3 Büneman. notat editionem *Mamotrecti fol. Colon.* 1479. fuisse in Bibl. Pa. Demetrii A. teste manu Petri Scriverii.

4 *Chevill.* p. 113.

Speculum Aureum animæ peccatricis: 16. *Septemb. Mil. CCCC. LXX. nono.* 4to. Paris. 1479.

Vite di Sancti Padri: *per Hermannum Lichtenſten.* fol°. Vicent. 1479.

Questiones Secundi Secundæ Beati Thomæ. fol°. Venet. 1479.

Corpus Caconicum. [1] fol°. Venet. 1479.

Digestum Novum: *per Petrum Maufer.* [2] fol°. Paduæ. 1479.

Decretales: *per Nicol. Jenſon; Maio.* fol°. Venet. 1479.

Sext. Clementin. & Extravagantes: *per Nicol. Jenſon.* fol°. Venet. 1479.

Nova Compilatio Decretalium Gregorii IX.: *per Petrum Schoyffer de Gernsheym.* fol°. Mogunt. 1479.

Joan. de ANANIA ſuper Quinto Decretalium: *per Henricum de Coloniâ.* [3] fol°. Bonon. 1479.

EPISTOLA de SIMONIA vitandâ in receptione Novitiorum ad religionem; per reverend. magistr. ENGELBERTUM CULTIFICIS Sacr. Theol. profeſſor. ord. prædicatorum: *per Joannem de Weſtfaliâ; 9. Julii.* fol°. NOVIMAGII. 1479.

Albert. Magn. de Animalibus: *per Paulum Johannis de Butſchbach Alamanum Moguntinenſ. dioceſ. Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo nono; Duodecimâ Januarii.* [Idem, ut puto, anno 1472. vocatur tantùm *Paulus*]. fol°. Mantuæ. 1479.

Chronica, quæ dicitur Faſciculus Temporum: *Edita in Univerſitate Coloniæ Agrippinæ à quodam devoto Cartuſienſi; & impreſſa Venetiis induſtriâ atque impenſâ Georgii WALCH Almani, anno* 1479. Typis Italicis. fol°. Venet. 1479.

Johannis SIMONETÆ Commentariorum de rebus gestis Francisci Sfortiæ Mediolanenſ. Duc. Libri XXXI. *per Antonium Zarotum.* [Annus adſcribitur epistol. *Philelf.*] fol°. Mediol. 1479.

PLATINÆ VITÆ Pontificum: *per Joan. de Colon. & Joan. Manthem; III. Id. Junii.* [4] fol°. Venet. 1479.

Plin. Natural. Histor. *ductu & impenſis Michaelis Mazzoli Parmenſis*, 8. *Cal. Sept.* fol°. Tarviſ. 1479.

Justin. Epitom. Trogi: *per Philippum Condam Petri; Ducante Johanne.*

1 Fabric. *Biblioth. Lat.* & Bibl. Norib. p. 137.

2 *Caille*, p. 31.

3 Id. p. 29. & Bibl. Norib. p. 137.

4 Bunemannus ex Olear. Bibl. Eccleſ. p. 99. & Cave Hist. Eccl. Lit. app. f. 24. citat aliam hujus libri editionem *Baſileæ* 1479. Prodiit Platina ann. 1664. in 12°. *fideliter*, ut titulus habet, *à litterâ ad litteram denuo impreſſus ſecundùm duo exemplaria, quorum unum fuit vivente adhuc* [Vide Cremon. Litterat. Tom. I. p. 317.] *authore editum A. M. MCCCCLXXIX.* Locus non additur; utì neque in Labbæ Bibl. Nov. p. 348 n. DCCLIX. Valde autem ſuspicor nullam hôc anno Platinæ editionem, prætet Venetam, extitiſſe.

hanne Mozenigo inclyto Duce; *XII. Decemb.* fol°. Venet. 1479.

Cicer. Rhetoric. ad Herenn. *Impress. per Philippum Condam Petri*; *in Venetiis ducante Joanne Mozenico*, *M CCCC. LXXViiii. die ultimo Februarii.* Ejusdem Rhetoricæ Veteris libri.[1] fol°. Venet. 1479.

HUBERTINI CLERICI Crescentinatis Commentarii in Cicer. Epistol. Familiar. *per Hermanum Coloniensem Levilapidem probatissimum librariæ artis exactorem.*[2] fol°. Vicent. 1479.

Terentius cum Comment. Donat. recognit. à Francisco Dianâ: *per Nicolaum GIRARDENGUM*; *XV. Decemb.* fol°. Venet. 1479.

Virgilius: *impensâ & operâ Andreæ PORTILIÆ*; *quarto Id. Maii.* fol°. Parmæ. 1479.

Horatius: *per Philippum Condam Petri*: *Ducante Joanne Mozenico inclito duce. M. CCCC. LXXVIIII. Die XVIII. Septemb.*[3] fol°. Venet. 1479.

Juvenalis: *per Jacobum de Rubeis.*[4] fol°. Pinarol. 1479.

Joan. Tortel. Comment. de Orthograph. *per Stephanum KOBLINGER.* fol°. Vicent. 1479.

Nic. Perott. Rudiment. Gramm. Latin. *per Udalric. Gering.* fol°. Paris. 1479.

2

S. Hieronymi Epistolarum pars secunda: *per venerabilem virum magistrum Georgium Laur. de Herbipoli*; *sub anno Domini M. CCCC. LXXIX. die verò Lunæ quintâ mensis Aprilis*, *pontificatûs Sixti papæ quarti anno octavo.*[5] fol°. Rom. 1479.

Eusebii Ecclesiastica Historia, Latinè, Ruffino interprete: *typis Joannis Schalli Germanici.*[6] fol°. Mant. 1479.

Tracta-

1 Cum hôc disticho:

Emendata manu sunt exemplaria doctâ
Omniboni, quem dat utraque lingua partem.

Ubi nota errorem typographicum in voce *partem*.

2 Cum his versibus:

Ingeniis antiqua suis ne sæcula tantùm
Illustrata putes: inclyta nostra vide.
Ex Hubertino Crescentinate Latinis
Utile manavit, quod modò prompsit, opus.
In quo non Phaëthon, sed Dædalus orsa peregit
Maxima &c.

3 Hic libet observare HORATII editionem in hujus PHILIPPI officinâ excussam, unam quidem (ut puto) sed sub trium annorum 1477, 1478, 1479. notatione prodeuntem; imò mensis die eodem ann. 1477, 1478. at diverso 1479.

4 *Caille*, p. 21. & 42.

5 Eodem charactere, quo prima pars apud Pannartz anno 1476. nisi quòd in secundâ litera sibilans finalis sit pendula ſ; in primâ, flexa *s*. Hæc pars secunda indicat Petrum de Maximis, tum Arnoldum Pannartz mortuos.

6 *Illustrissimo & invictissimo Mantuanorum principi Frederico Gonzage Johannes Schallus Heroffeldensis physicus. S.* —— *Hujus libri utilitatem intelligens* —— *ignorari eum*

Tractatus solennis fratris Egidii de ordine fratrum Augustinensium de peccato originali ; *Et ad calcem*, Explicit tractatus brevis & utilis de originali peccato editus a fratre Egidio Romano ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini : *impressus & finitus Oxonie. a nativitate dni M. CCCC. LXXIX. Xiiii. die mensis Marcii.* [1] 8vo. Oxon. 1479.

Omilie di san Gregorio : *a Mediolano per li prudenti homini Leonardo Pachel è Udelricho Scinzcenceller de Allamagna M. CCCC. LXXViiii. a di XX. del mese de augusto.* fol°. Mediol. 1479.

Confessionale volgare del reverendissimo padre beato frate Antonino archivescovo di Firenze del ordine de fratri predicatori intitolato Specchio di conscientia : *impresso per mano di don IPOLITO ad petitione di GIOVANNI di NATO di Firenze ; hoggi questo di XXIIII. di Febbraio.* 4to. Firenz. 1479.

Fratris Jacobi de Voragine ordinis prædicatorum Lombardica Historia, sive aurea Legenda Sanctorum : *per Richardum Paffroid de Colonia civem Daventriensem.* fol°. . . . 1479.

Divinus Decretorum Codex, accuratissimè iteratò emendatus per egregium ac clarissimum juris utriusque consultum dominum Petrum Albignanum Trecium : *impressus impendio ac liberalitate Johannis Colonie Agrippinen. Johannisque Manthen Gheretzen ex illustri ac populosa Germania originem ducentium ; Sixto IIII. summo Pon. anno VIII. Imperatore Federico III. Johanne Mocenico inclyto Venetorum principe. III. Nonas Januarias. Anno salutis Dominice M CCCC LXXIX. Laus Deo.* fol°. Venet. 1479.

Decretorum breviarium Pauli Florentini : *impressum per Leonardum Pachel & Ulderichum Scinzenzeller de Alamagnia in hujus opificii exhibitione socios ; die XXViii Augusti.* fol°. Mediol. 1479.

Tractatus Baldi Novelli de Bartolinis de Perusio de dotibus & dotatis mulieribus & earum privilegiis ; inchoatus in studio Pisano. fol°. & completus anno 1479.

Tractatus primus de modo processûs artificialis medici in medendo, in

*eum & tenebris jacentem situ blattisque consumi ferre non potui, sed instaurari ac divino * nuper inventi magisterii beneficio multiplicari ——— curavi.* &c. *Mantua, apud sanctum Alexandrum, die XV. Julii, M. CCCC. LXXIX.*

Transtulit Ausonias illud Rufinus ad aures
Eusèbii clarum Cæsariensis opus.
Schallus Ioannes celebri Germanicus arte
Ære premit, Mantûs principe Fœderico.
Quom datus est finis, referebat Julius annos
Mille quater centum septuaginta novem.
Hunc eme, qui docti nomen, qui limen olympi
Quæris : haber præsens munus utrumque liber.
Hinc celeste bonum, sanctósque docebere mores ;
Et prodesse magis lectio nulla potest.

1 In hôc libro sunt tantùm Signaturæ octernionum, qui sunt tres a, b, c. Eodem excussus est charactère, quo *Expositio sancti Jeronimi*, ibidem, 1468.

* At certè typographia inventa erat jam annos plures ; Mantuam quidem non ita diu advecta-

in studio Ferrariensi sub excellentissimo duce Borgio clarissimi ac hujus temporis medicorum principis domini Michaelis Savonarolæ practica de ægritudinibus à capite usque ad pedes feliciter incipit; *& ad calcem*, Explicit cum gratiâ omnipotentis Dei, Mariæ gloriosæ, beati Hieronymi, beatorum Petri & Pauli apostolorum; in quorum festivitate ego Michael de Savonarolâ complevi capitulum vigesimum secundum totius operis; pro quo & cæteris Deo summo, Patri, Filio, & Spiritui Sancto gratias ago infinitas, & Dominus suâ immensâ misericordiâ me in omni opere bene confirmet. Amen. Michael Savonarola Patavinus ordine equestri Hierosolimitanorum phisicus & medicus clarissimus hoc divinum medicinæ opus edidit; Alexander Sermoneta & Joannes Aquilanus phisici & medici nostrâ ætate omnium præstantissimi collatis exemplaribus hoc opus sive Divinam practicam diligentissimè recognoverunt: *quorum consilio Bonus Gallus vir magnæ solertiæ & industriæ suâ impensâ imprimendum curavit; in Collæ oppido municipio Florentino anno humanitatis Christi M. CCCC. LXXVIIII. imposita est summa manus huic divino operi Idibus sextilis.* fol°. Collæ. 1479.

Fasciculus temporum: *opus impressum per me HENRICUM QUENTEL, & admissum ab almâ universitate Colonien. explicit sub anno Millesimo quadringentesimo septuagesimo nono.* fol°. Colon. 1479.

Le Mirouer Historial: *imprimé à Lyon sur le Rosne en la maison de maistre Bartholomieu Buyer citoyen de Lyon, & fini le dernier de Juillet, mil quatre cens LXXIX.* 4to. à Lyon. 1479.

Sallust. Catilin. & Jugurth. *Deo favente impressum est opificio ac industriâ magistri Antonii Zarothi Parmensis, die iii. Novembris.* 4to. Mediol. 1479.

Ejusdem bellum Catilinarium [*cum octo* [1] *versibus*]; bellum Jugurthinum; C. Crispi Salustii de bello Jugurthino liber finit: *impressus parisius in vico sancti Jacobi, in intersignio follis viridis. Mil. CCCC. LXXIX.* Ciceronis quatuor Catilinariæ; & Salustii oratio in Tullium. 4to. Parif. 1479.

Cicer. Rhetoric. ad Herenn. libri IV. per Henricum de Cataneis J. U. D. diligenter emendati: *impressi per Leon. Pachel & Uld. Scinzen-*

1 Quos hic subjiciam, sicut impressi sunt.

Si quisquam cupiat magnas res noscere gestas,
Unde viris virtus major inesse solet.
Nunc opus hoc crispi terse pressum sibi querat,
Quo nova vis lucet artis & ingenii.
Sistet enim priscis qua gloria, quanta potestas
Romulidus fuerit, dum probitate nitent.
Et contra (vitiis ipsa virtute subacta)
Itur ut in facinus. & labat omne decus.

Imprimitur *Romulidus* pro *Romulidis*; uti *Parisius* pro *Parisiis*.

zenceller, *die primo Septembris*. * fol. Mediol. 1479.

3

Hugo. de S. Caro Cardin. Sermones de Tempore ac de Sanctis. [1] fol°. Zwoll. 1479.

Sermones Leonardi de Utino Quadragesimales: *per Steph. Koblinger de Viennâ*. [2] fol°. Vicent. 1479.

Mich. de Mediolano Sermones: *per Michael Wensler*. [3] Basil. 1479.

Jo. Nideri Aurei Sermones totius anni de Tempore & de Sanctis cum Quadragesimali &c. [sinè dubio, *apud Petrum Drach*. [4] fol°. Spiræ. 1479.

Fons Theologiæ & quatuor librorum Sententiarum. [5] fol°. . 1479.

Promptuarium Moralium rer. & Theolog. [6] . . . 1479.

Animæ Lumen; Lib. de reb. natur. [7] . . . 1479.

Historia Longobardica sive Legenda Sanctorum. [8] fol°. Colon. 1479.

Part. Posterior. Summæ Antonini Ord. Prædicat. Archiepisc. Florent. *per Anton. Koburger*. [9] fol°. Nurenb. 1479.

Asterani sive Astesani opus de casibus: *per Henricum Quentel*. [10] fol°. Colon. 1479.

Baptist. de Salis Summa Casuum Conscientiæ. [11] fol°. Rom. 1479.

Guilielmi Episc. Lugdun. Summa de Virtutibus. [12] Colon. 1479.

Augustini de Anconâ Summma de Ecclesiasticâ Potestate. [13] fol°. Romæ. 1479.

Gregorii Decretales cum glossis. [14] fol°. Basil. 1479.

Franc.

* *Qui cupit egregii Ciceronis scire libellos,*
Rhetoricæ frequens hoc legat artis opus.

1 Bibl. Ultraject. f. 13. Sic Beugh. p. 42. & Orland. p. 191.

2 Bibl. Hohendorf. p. 10. n. 69. Lœscherus affert *Leonard. de Utino Sermones de Sanctis. Spiræ*. 1479. Sic Bibl. Petav. p. 139.

3 Bibl. Norib. p. 137. & Cave Hist. Eccl. Lit. Append f. 129.

4 Plura de hâc editione celeb. Herman. vonder Hardt in præfat. ad Jo. Niderum de Visionibus Helmstedt, 1692. 8. edit.

5 Catal. Ultraject. f. 10.

6 Bibl. Norib. p. 137.

7 Ead. p. 136. P M. *Lumen animæ, seu liber moralitatum*. ex Bibl. Francof.

8 Jan. Rutgers. p. 9. Paul. Demetr. Litt. A. Forsan tamen hæc editio eadem est, quæ priùs memoratur impressa hôc anno à Richardo Paffroid de Coloniâ quidem, sed cive & typographo Daventriensi.

9 Partes priores excusæ ann. 1478. cum posterioribus Mindæ servantur. Fuit quoque hæc editio in Bibl. vander Meer senatoris Cur. Holland. p. 1.

10 Progr. de Bibliothec. Mindens. D. 4. & Hendr. in Pandect. Brand. f. 314.

11 Rob. Martine Cat. Londin. 1635. 4. p. 4. Lœscherus hunc vocat *Baptist. de Rosellis*.

12 Bibl. Augustan. Reiser. p. 94. In Catal. Paw. p. 78. *Ordo Virtutum Cardinalium. fol. Colon.* 1479.

13 Bibl. Norib. Saub. p. 137. Cat. Andr. Riveti. p. 12. n. 291. & Menars. p. 17. n. 116.

14 Bibl. Ultraject. f. 33. Catal. Paw. p. 129.

Franc. Accursii Casus longi super V. Libr. Decretalium, & Casus Summarii VI. Decretal. [1] Basil. 1479.

Alexandri de Nevo Consilia contra Judæos fœnerantes. [2] fol°. Norib. 1479.

Engelberti Cultificis Ord. S. Dominici apud Neomagenses Epistola declamatoria, quâ mendicantium privilegia defendit adversùs pastores quosdam. [3] 8vo. . . . 1479.

Jo. Mesuæ Opera. [4] fol°. Antverpiæ. 1479.

Jacobi Forliviensis de generatione Embrionis liber: *per Antonium de Carcano.* [5] fol°. Papiæ. 1479.

Libellus de Vitâ & Moribus philosophorum, & poetarum: *per Frid. Creusner.* [6] Norib. 1479.

Een Boeck genaemt dat grote Schaeckspel. [7] fol°. & 4to. Goudæ. 1479.

Fr. Jac. de Cessolis fratr. ord. prædic. liber de moribus hominum & officiis Nobilium super ludo Schaccorum. [8] parv. fol°. Mediol. 1479.

Ons Heeren Leven. [9] 4to. Delfft 1479.

Vertrostinge der Menschen. [10] 4to. Lewis. 1479.

Historie van Troyen. [11] fol°. Goude. 1479.

Bartolom. Engelsmann van de Eygenschappen der dingen. [12] fol°. . . . 1479.

Phalaridis Epistolæ Lat. interprete Franc. Aretino. [13] fol°. Papiæ. 1479.

Virgilius Servii. [14] fol°. Vincent. 1479.

Ovidius de Vetulâ. [15] fol°. Colon. 1479.

Ju-

1 Bibl. Norib. p. 137.

2 Ead. p. 136. In Bibl. Hohendorf. p. 10. n. 74. additur nomen typographi; *per Fridericum Creusner.*

3 Valer. Andr. Biblioth. Belgic. p. 204.

4 Fabri Cat. C. 3.

5 Bibl. Menarf. p. 38. n. 440.

6 Bibl. Norib. p. 136.

7 Forma majori in auct. Frans Koerten p. 11. n. 258. & Cat. Snabel. p. 12. n. 261. Formâ min. in Cat. Hier. de Backere H. 2. n. 70. Hic liber Thomæ Hyde, qui suæ historiæ Shahiludii Oxon. 1694. in 8vo. p. 182. subjunxit Catalogum Scriptorum de Shahiludio, non fuit notus, licèt videatur Theologici argumenti.

8 Labb. Nov. Bibl. p. 352. n. DCCCXXXVI. Nec hanc editionem vidit Thomas Hyde supra memorato libro. Hæc tamen tradit p. 184. Liber de Scachis ante annum 1200. aut Jac. de Cessolis al. Casalis seu Casolis. tit. erat, de moribus homin. & officiis nobil. Hunc librum Conr. de Hammenhusen Monachus & sacerdos Stetinensis circa annum 1337. in rythmum Germanicum vertit, auxítque adeò, ut novus liber videretur.

9 Petr. vander Hagen. Cat. in 4. n. 83.

10 Frans Koerten. Cat. p. 24. n. 317.

11 Id. p. 13. n. 345.

12 Borrit. Jans Smit. Cat. B 4. n. 77.

13 Meritò vocatur valde rara in Bibl. Menarf. p. 144. n. 1868. Vide & Baluz. p. 43.

14 Wilh. van der Meer. F. 2.

15 Reimer. Lunæb. Cat. p. 41. n. 895.

Juvenal. cum Comment. [1] fol°. Rom. 1479.

Ameto overo Comedie delle Nimphe Firentine dio Giov. Boccacio : *per Mich. Manzolo.* [2] 4to. Treviso. 1479.

Æn. Silvii de duobus amantibus Curiolo & Lucretiâ. [3] 4to. Lovan. 1479.

Bapt. Guarini Regulæ Grammat. [4] Venet. 1479.

4

[VEL] Hugonis de Coloniâ Concordantiæ Bibliorum. [5] fol°. Basil. 1479.

[L] Lactantii Opera : *per Joh. de Coloniâ.* fol°. Venet. 1479.

[L] Joan. Nyder Manuale Confessorum : *per Udalric. Gering.* fol°. Paris. 1479.

Decretorum Codex Divinus accuratissimè iteratò emendatus per egregium ac clarissimum juris utriusque consultum dominum Petrum Albignanum Trecium : *impressus Venetiis impendio ac liberalitate Johannis Coloniæ Agrippinen. Johannisque Manthen Gheretzen ex illustri ac populosa Germania originem ducentium ; Sixto IIII. summo Pon. anno VIII. Imperatore Federico III. Johanne Mocenico inclyto Venetorum principe. III. Nonas Januarias. Anno Salutis Dominicæ MCCCC LXXIX. Laus Deo.* [6] fol°. Venet. 1479.

Breviarium Historiale, ut homines bonis præteritis discant vivere, & malis exemplis sciant prava vitare. [7] PICTAVII. 1479.

[S] Laur. Vall. de Ling. Latin. *per Philippum Lavagna.* folo. Mediol. 1479.

5

[118] Fra Ruberto Quaresimale fatto ad complacentia de la Sacra Maestà del Re Ferdinando : *per maestro Michele Manzolo da Parma*,

1 Henr. Bredii Prof. Leid. Cat. Litt. D. 3.

2 Bibl. Menars. p. 371. n. 2941.

3 Bibl. Roth. part. 2. p. 19. n. 299.

4 Bibl. Norib. Saub. p. 137.

5 Jacob. le Long in *Bibl. Sacr.* 1709. part. 2. p. 405. *Concordantiæ Bibliorum & Canonum. fol. Bononiæ, Hugonis de Colonia.* 1479. Hunc Hugonem accepisse videtur Jacobus le Long pro typographo, Lœscherus pro authore Concordantiarum. *Hugonem* certè inter typographos nondum legi; nec alium eo nomine inter Concordantiarum authores, nisi qui vocatur *Hugo de Sancto Caro.* Vide *Cheviller.* p. 132. 133. & *Long*, p. 403. P M. Je crois, que c'est moins une Concordance de la Bible, que le même ouvrage raporté sous 1489.

6 Anton. Augustin. de Emendat. Gratian. p. XXVII.

7 *Sigismundi ætate*, inquit Voss. Histor. Lat. p. 551. *vixit author hujus operis, anno circiter* 1428. *Liber iste Pictavii in ædibus canonici Ecclesiæ B. Hilarii typis est editus anno M CCCC LXXIX. Nec operis ejus hactenus exemplar aliud videre contigit, quàm quo usus sum è bibliothecâ clarissimi theologi & collegæ conjunctissimi Antonii Thysii.*

Eee 2

ma, *XVIII. Marzo.* folº. *Impresso ne la cittá de* Trevisi. 1479.

[104] Summa Magistrutia, seu Pisanella, sic dicta à suo authore Bartholomæo Pisano: *per Leonard. Pachel & Uld. Soc.* 22. *April.* folº. Mediol. 1479.

[15. & B. 148.] Johannis de Wesaliâ canonici Wormatiensis Paradoxa per M. Gerardum Elten de Coloniâ & Jacobum Spranger damnata. Moguntiæ. 1479.

[31] Serapionis liber aggregatus de medicinis simplicibus; Translatio Symonis Jannoensis, interprete Abraam Judæo Tortuosiense, de Arabico in Lat. Completa sunt hæc opera Jo. filii Serapionis; *& impressa Kal. Aug. per Rynaldum de Novimagio.* Venet. 1479.

[170. & B. 105.] Gasparini Pergamensis Epistolarum Liber. Basil. 1479.

[146] Accii Zuchi summa Campanæ Veronensis; viri eruditissimi in Æsopi fabulas interpretatio, per rhythmos, in libellum Zucharinum; cum fig. *Die XXVI. Junii.* 4to. Veronæ. 1479.

I

Biblia Latina: *per Franciscum de Hailbrun.* 4to. Venetiis. 1480.

Eadem: *impens. Octaviani SCOTI.*[1] 4to. Venet. 1480.

Eadem, cum summariis & concordantiis Menardi Monachi: *per Jo. Zainer.*[2] fol. Ulm. 1480.

Eadem: *per Anton. Coburger; Maii Kl. octavo decimo.*[3] fol. Noriberg. 1480.

Eadem, cum postillis Nicolai de Lyrâ, 7 vol.[4] fol. Colon. 1480.

Bibl. Germanic. 2 Vol. *per Anton. Sorg.*[5] fol. Aug. Vind. 1480.

Beati Hieronymi Epistolæ; [*pars* 1a. *M.CCCC.LXXX. die XVIII. Januar. pars* 2a. *M. CCCC. LXXX. Id. Maiis.*] fol. *in urbe* Parmensi. 1480.

Euseb. Præparat. Evangel. Latinè, interprete Georg. Trapezuntio: *impressit Michael Manzolinus Prid. Id. Januar.* fol. Tarvis. 1480.

Vita del Sancto Hieronimo: *per Michaële Manzolo da Parma; XXVIII. de Marzo.* 4to. Tarvis. 1480.

JOSEPHI Machaciæ [*potiùs* Mathathiæ] filii Hebræi genere acerdotis ex Hierosolymis Libri de Bello Judaïco, Latinè; Ludovico Condratâ Veronensi interprete: *Opus Impressum in inclyta civitate Veronæ per magistrum Petrum Maufer Gallicum. Anno salutis M CCCC LXXX. Octavo Kalendas Januarii; pontifice maximo Sixto quarto, & illustrissimo Venetorum duce Joanne Mocenigo.*[6] fol. Veronæ. 1480.

Jo-

1, 2, 3, 4, 5. Long, *Biblioth Sacr.*
6 *Post hæc nescere forsitan requiris,*
Quâ impensâ niteo novis lituris,
Hoc transibo neque; Innocens Ziletus.

Josephus de la bataille Judaïque translatée de Latin en *FRANCOIS : pour Antoine VERARD ; 7me de Decembre. M. CCCC. quatre vingt.* fol°. Parif. 1480.

Duranti Rationale Divinor. Officiorum : *per Hermannum Lichtenſtein.* fol. Vicent. 1480.

Joan. de Turre-cremata tractatus de *POTESTATE PAPAE & CONCILII* generalis : *per Henricum Quentel.* [1] fol°. Colon. 1480.

Beat. Gregorii magni Moralium opus per Bartholomeum Cremonen. correctum : *per Reynaldum de Novimagio Teutonicum ; quarto decimo Junii, duce Joanne Mozenigo* fol°. Venet. 1480.

Hugon. Cardinal. Speculum Ecclefiæ & Sacerdotum ; Guillelmi Saphonenfis modus conficiendi Epistolas ; ſpeculum aureum animæ peccatricis : *per Udalr. Gering & G. MAYNYAL ; 29. April.* [2] 4to. Parif. 1480.

Summa in virtutes cardinales & vitia illis contraria, eorúmque remedia, ad partem tertiam libri de naturalibus exemplis : *per Ulric. Gering & G. Maynyal. ; 16. Aug.* [3] fol°. Parif. 1480.

Le Pelerinage de l'Ame : *par Antoine Gerard.* [4] fol°. Parif. 1480.

Matthæi Sylvatici Liber Pandectarum medicinæ, emendat. per Matthæum Moretum Brixianum : *impendio Joannis Coloniæ Agrippinenfis Joannísque Manthen Gheretzem ſociorum ; 6. Id. Oct.* [5] fol°. Venet. 1480.

Platynæ Opusculum de OBSONIIS, ac de honestâ voluptate, & de valetudine : *impenſis & expenſis Gerardi de Flandriâ ; Venetiarum duce inclyto Johanne Mocenico, nono Kalendas Novembris.* 8vo. *in civitate* AUSTRIÆ. 1480.

Thymage or Myrrour of the World translated from French into English : *began the ſecond of January M. CCCC. LXXX. and finiſhed the VIII. of March the ſame year. Caxton me fieri fecit.* fol°. . . 1480.

His-

Exertus puer Urceis novellis
Sed Verona alitus, diu per orbem
Dum præſtat veniam legendus, auro
Exhauſtus ſimul aſſibus crumenam.

1 *Caille*, p. 26.

2, 3 *Chevill.* p. 70. 71.

4 *Caille*, p. 62. [PM] Je penſe qu'*Antoine Gerard* & *Antoine Verard* n'eſt qu'un ſeul nom, qui s'écrivoit tantôt d'une maniere & tantôt de l'autre, comme *Guillaume* & *Villaume*, *Gautier* & *Vautier*, & plufieurs autres. J'ai vû des editions au nom d'*Antoine Gerard*, qui ne peuvent avoir été faites que par *Antoine Verard*, puiſqu'il avoit la même enſeigne & la même demeure ; témoins le *Lancelot du Lac* de l'année 1494 ; & la traduction d'un livre de *Boniface Simonet des Perſecutions des Chrestiens* ſans date. D'ailleurs, il eſt certain, que la *Chronique Martiniane*, que Jean de la Caille (p. 62.) donne à *Gerard*, a été imprimée chez *Verard* en 1500. comme le remarque *la Croix du Maine* p. 66. de ſa *Bibliotheque Françoiſe*.

5 Buneman. notat in Bibl. Seidel. p. 81. n. 101. addi hæc : *Hic liber idcirco eſt adſervandus, quia pertinet ad ineptiora veterum gloſſaria.*

History of England, together with the History of Ireland, taken out of Polychronicon : *Aug.* 18. [Nec dubito, quin per *Caxton.*] fol°. Westminst. 1480.

Franchini GAFURII Laudensis Theorica MUSICÆ : *per FRANCISCUM de DINO Florentinum.* 4to. Neapol. 1480.

Chronica, nunc secundò emendata : *impress. curâ impensisque Erhardi Ratdolt de Augustâ ; XXIIII. Novemb.* fol°. Venet. 1480.

Strabo Latinè, Guarino interprete : *JOANNES VERCELLENSIS propriâ impensâ viventibus posterisque exactissimâ diligentiâ imprimi curavit ; M. CCCC. LXXX. septimo Kal. Septemb.* [1] fol°. 1480.

Solini rerum memorabilium Collectanea : *per Andream Portiliam ; XIII. Cal. Januar.* 4to. Parmæ. 148.

Solin. de Mirabilib. mundi : *per Boninum de Boninis de Ragusiâ.* [2] Brixiæ. 1480.

Ex gestis Romanorum Historiæ notabiles moralizatæ : *per Girardum LEEU* [3] 4to. Goudæ. 1480.

DIONYSII HALICARNASSEI HISTORIÆ Latinè, Lappo Birago interprete : *per Bernardinum CELERIUM de Luere ; bissexto Kal. Martias ; Joanne Mocenigo Venetiarum duce inclyto.* [4] fol°. Tarvisii. 1480.

Tit. Liv. *Has tres Titi Livii Decadas Petrus Justinus Philelfus quàm diligentissimè recognovit ; impressit Mediolani opifex consummatissimus Antonius Zarothus operâ & impensis Johannis Legnani. 10. Cal. Novemb. regnantibus Mediolani ducibus Bonâ & Johanne Galeacio Mariâ Sfortiâ, anno* 1480. fol°. Mediol. 1480.

Easdem *Michael Manzolinus Parmensis imprimi curavit ; pridie Calendas Novembres.* [5] fol°. . . . 1480.

Pauli POMPILII Liber. L. Annæi Senecæ VITA ad Joannem Lopim decanum Valentinum : *per Eucharium Silber aliàs Franck ; die Martis XVI. mensis Febr.* 4to. Romæ. 1480.

Cæsaris Commentarii : *quos Michaël Manzolinus Parmensis librariorum solertissimus suo sumptu fieri curavit, Tarvisii M. CCCC. LXXX. Prid. Cal.*

1 Hic *Joannes Tarvisii* ann. 1482. 1483. 1485. *Venetiis* ann. 1486. imprimebat.

2 *Caille*, p. 42. & Bibl. Norib. Saub. p. 139.

3 *Caille*, p. 42. Buneman. ex Hieron. de Backere Cat. D. 2. n. 142. & Cat. Damm. à Tethroden A. n. 35. Andreas in Bibl. Belg. p. 276. minùs rectè dicit *Gerardum de Leew* scripsisse *Gesta Romanorum moralizata*, *Goudæ* 1480. *fol.* Illum secutus videtur Hallervordius in Bibl. Curios. p. 106. ubi hunc vocat *Gerardum de Leio.* Occurrit quoque hoc opus in Cat. Wourdani B. n. 3.

4 Hanc editionem recensuit, & Basileæ excudendam an. 1532. in fol. curavit Henricus Glareanus ; qui ex illâ Tarvisinâ 6000 errores sustulisse se profitetur. Vide Fabric. *Bibl. Græc.* lib. 3. c. 32. p. 780.

5 Hic liber à typographo quidem Parmensi impressus est, non tamen *Parmæ*, uti putat Orland. p. 148. seductus forsan à Cornelio Beughemio [p. 85.] quem sæpius exscribit.

Cal. Quintil. Recognitore Hieronymo Bononio Tarvisino. folo. Tarvis. 1480.

Valer. Maxim. *per Leonardum Pachel & Uldericum Scinczenzeller; sexto decimo Kalendas Augustas.* fol°. Mediol. 1480.

Cicer. de Finibus: *per Philippum Condam Petri; die 6. Novemb. regnante Johanne Mocenego.* fol°. Venet. 1480.

Ejusd. Orationes: *per Nicolaum G. diligenter emendatæ & impræsæ; X. Martii.* [1] fol°. Venet. 1480.

Ejusd. Epistol. Familiar. cum Comment. Hubertini Clerici Crescentinatis. fol°. Venet. 1480.

Virgil. cum Comment. Servii: *arte Petri PIASII Cremonensis, Bartholomæi BLAVII Alexandrini, & Andreæ TORESANI de Asulâ; die primo August.* fol°. Venet. 1480.

Terent. cum castigationibus Pomp. Læti. [2] Parmæ. 1480.

Horatii Epistolarum Libri duo; charactere ad Gothicum genus accedente. In initio, *Incipiunt Epistole Horatii.* In fine, *Impressum Cadomum* (melius fuisset *Cadomi*) *per magistrum Jacobum DURANDAS & Egidium QUIJOUE Anno Domini Millesimo quadringentesimo octogesimo mense Junio die vero sexta ejusdem mensis.* 4to. CADOMI. 1480.

Ovidii opera: *per me Baldaserem de Azzoguidis civem Bononiensem.* fol°. Bonon. 1480.

Ovidii omnes libri qui extant: *eos quàm accuratissimè emendatos à Barnabâ Celsano Vicentino impressit Hermanus Coloniensis Lichtenstein; sexto Id. Maii.* Ovid. Metamorph. Barnabâ Celsano emendatore: *impress. ab Hermano Levilapide. Barnabas Celsanus Vicentinus. Habes, humanissime lector, opera P. Ovidii à nobis quam accuratissimè potuimus emendata, nec minùs diligenter ab Hermano Levilapide Vicentiæ impressa M. CCCC. LXXX. Pridie Idus Augusti. Feliciter.* folo. Vicent. 1480.

Ejusd. Metamorphos. edente Domitio Calderino: *operâ & impensâ Andreæ Portiliæ, Id. Maii. Joanne Galeazio Mariâ Mediolani illustrissimo duce regnante feliciter.* fol°. Parm. 1480.

Eædem: *arte Jacobi de Rubeis natione Gallici; M. CCCC. Octuagesimo; intrà Kal. Fabr.* fol°. Pinerol. 1480.

Sil. Italic. [3] folo.

Juvenal. cum Comment. Calderini: *per Henricum LIBERARIUM.* * folo. Vicent. 1480.

Mar-

1 G. (ut opinor) significat *Girardengum*, cujus mentio ann. 1479. facta est. *Impræsa* pro *Impressa* in antiquis hujusmodi editionibus non infrequenter occurrit.

2 Fabric. supplem. *Biblioth. Lat.* p. 10.

3 *Biblioth.* Heins.

* Dubitetur forsan, an *Liberarius* aut *Librarius* (utì alibi se vocat hic typographus) sit nomen proprium vel appellativum. Nullus autem Vicentiæ mihi innotescit typographus nominatus *Henricus*, præter hunc *Liberarium*, aliúmque *Henricum de sancto Urso*, anno 1486.

Martial. cum Comment. Calderini & Georg. Merulæ. fol°. Venet. 1480.

Alberti de Eyb Margarita, ſive Oratorum omnium, Poëtarum, Historicorum ac Philoſophorum eleganter dicta : *decimâ quintâ Julii.* fol°. . . . 1480.

Joh. Bochacii ad Flametam Pamphili amatricem libellus, materno ſermone editus : *Die XX. Septemb.* 4to. . . . 1480.

Non. Marcell. & Feſt. Pomp. & Varr. de Ling. Lat. *Tertio Id. Dec.* fol°. Parm. 1480.

Compendium Octo Orationis partium & aliorum quorundam neceſſariorum editum à Conſtantino Laſcari Byzantino ; Græcè & Latinè. [1] 4to. Mediol. 1480.

Franciſci Nigri Grammatica Latina : *per Joannem Lucilium SANTRITER & Francum THEODORUM* [2] 4to. Venet. 1480.

Tor-

1 *Bonus Accurſius Piſanus viro clariſſimo Julio Pomponio ſalutem plurimam dicit. Cum mea opera & ſtudio vir venerabilis & Græce ac Latine doctiſſimus Johannes monachus Placentinus verterit in Latinum Erotemata Conſtantini Laſcaris, rem mea ſententia iis perutilem, qui* &c. *Suſcipe tanquam primitias quaſdam initæ amicitiæ noſtræ opuſculum hoc* &c. *Vale ex Mediolano. in Kalendas Octobres. M CCCC LXXX. Hoc divinum opus impreſſum eſt Mediolani in Kalendas Octobres. M. CCCC. LXXX. & interpretatum per venerabilem virum utriuſque linguæ doctiſſimum ac optimum Johannem monachum Placentinum.*

2 *C. Joannes Lucilius Santreiter de Fonte ſalutis : omnibus ſtudioſis adoleſcentib. fœlicitatem dicit.*

Expulerat triplici faciles gens barbara Rheno
Pierides quondam Caſtaliæque Deas.
&c. &c. &c. &c.

Tunc ego, quem Muſis genuit Cyllenius aptum,
Quid facerem, poſitis artibus uſque meis.
&c. &c.
Et patriam liqui tunc patriôſque Lares.
Ac Venetas ſubitò cœpi luſtrare lacunas.
&c.

Tunc mihi ſe lætæ retulerunt undique nymphæ.
&c.
Et ducunt placidas Franciſci protinus ædes :
* *Quem anymphus genuit Niger avitus Aruns.*
&c.
Hic mihi prima mea viſa eſt fortuna ſalutis :
&c. &c.
† *Et quia non aliud eſt charite majus*
Officium, prompſi grammata docta Nigri :
Hos quibus adductus Parnaſſi ad limina ſacri
Impreſſi libros & monumenta ſui.
&c. &c.
Sed quia jam Rhenus faciles admittere Muſas
Dicitur &c. &c.
Nunc tua me lætum excipient bona mænia civem,
Inque ſinu patriæ nunc moriturus ero.
Sed priùs à nobis parva hæc munuſcula ſume,
Quæ mihi doctoris ſunt monumenta mei.
Cui referes dignas quum tanto munere grates,
Lucili memor es, patria chara, tui.
Valete ἀιδηκα.
Santriter Helbronnâ genitus de gente Joannes
Lucilius prompſit grammata docta Nigri.
Herbipoliſque ſatus ſocio ſudore lacunis
Hoc Venetis Francus fert Theodorus opus.

Anno ſalutis M. CCCC. LXXX. XII. *Cal. April. Impreſſum eſt hoc opus Venetiis duce Virtute & comite fortunâ.*

Hæc exſcripſi, ut nonnullam Lucilii Santriter notitiam Lector non deſideret.

* † Hi verſus mendoſè ſic excuduntur.

Tortellii Commentarii: *per Herman. Lichtenstein Coloniensem; Die ultimâ mensis Octobris.* [1] fol°. Vicent. 1480.

Juniani Maii Parthenopei liber de priscorum proprietate verborum: *Bartholomæus Confalonerius Brixiensis impressor solertissimus impressit; Prid. Cal. April.* [2] fol°. Tarvis. 1480.

Breviarium ad usum Ecclesiæ ROTHOMAGENSIS; *anno M°. CCCC°. LXXX°.* fol°. 1480.

Jo-

1 TORTELLII Opus hoc insigne excudi imprimis curaverat HIERONYMUS BONONIUS, ex cujus dedicatoriâ ad CONSTANTINUM ROBEGANUM Notarium *Tarvisanum* Epistolâ excerpere nonnulla visum est.

—— *Ante laboriosissimum hoc opus quæ Orthographiæ apud* Latinos *habebatur ratio? Nulla prorsus.* Latinitas Græcitatis *commercio egebat; usque adeo ut neutram meritò nôsse putaretur, qui alteram tantum sciret.* Græcæ *dictiones ex cujusque arbitrio scribebantur: nec ullus rationi aderat modus.* —— *profiteor* —— *me* —— *operam dedisse, ut archetypa haberentur in exemplar* —— *cujus rei* Blasium Lignaminium Patavinum —— *testem appello. Is* Tortellii *sui pro solitâ in omnes humanitate mihi copiam cùm fecisset, omne hâc in re consilium meum planè intellexit.* —— *si qui tamen characteres inversi; littera duplicata, ubi simplices debuissent poni, aut è contra; alia pro aliâ, exilis pro densâ, repetita syllaba, aut prætermissa inter legendum occurrerint; non mea inscitia, verùm celeritati Librariorum tribuatur. Nec tamen tales hi erunt errores, ut non facillimè castigaturus sit culpam in me nullam relaturus benignus interpres.* ——

Ejusdem Hieronymi *Carmen in primi Impressoris commendationem.*

Tingere dispositis chartas quicunque metallis
Cœpit, & insignes edidit ære notas;
Mercurio genitore satus, genitrice Minervâ,
Proditus æthereâ semine mentis erat.
Non illum Cereris, non illum cura Lyæi,
Terrena tenuit non opis ullus amor.
Copia librorum cupidis modò rara Latinis
Cùm foret, auspiciis illius ampla venit.
Improbus innumeris librarius antè talentis
Quod dabat, exiguâ nunc stipe vendit Opus.
Historia veneris Titi, se Plinius omni
Gymnasio jactant Tullius, atque Maro.
Nullum opus (ô nostri felicem temporis artem!)
Celat in arcano bibliotheca situ.
Quem modò rex, quem vix princeps modò rarus habebat,
Quisque sibi librum pauper habere potest.
Redditus hâc etiam nuper Tortellius arte
Plurimus &c. ——

2 Ex Epistolâ recognitoris habe, Lector, hæc pauca, quæ sequuntur. *Bartholomæus Parthenius Gir. Francisco Throno Ludovici F. Patritio Veneto S.*

——*Noster secundus huic Operi labor non mediocriter profuit, Nam præterquam quòd multa addidimus, quæ Impressorum culpâ (ut puto) in Latinum omissa erant, innumerabilibus etiam ferè dictionibus Græcis adjunximus derivationes: quandoquidem hisce in Codicibus, qui tam Neapoli quàm alibi impressi fuerant, ubique Græcæ dictiones deessent* —— *Nostram igitur recognitionem* —— *tibi dicamus* &c. Huic editioni (uti & illi antecedenti 1475) adjicitur Junii Maii ad magistrum Henricum archiepiscopum Acherontinum regiúmque confessorem epistola: cum ejusdem Maii aliâ ad Ferdinandum regem; in quâ leguntur hæc: *Germani solerti ac incredibili quodam invento nuper novam quandam imprimendi rationem invenerunt; præcipuè Matthias Moravus vir summo ingenio summâque elegantiâ in hôc genere impressionis effloruit: quem consilio Blasii monachi Romani viri sacris litteris instituti ac sanctis moribus probati urbe nostrâ excepisse gratulamur.* Urbe scilicet Neapoli, ubi hic liber anno 1475. impressus est.

Johannis de Sto. Laurentio Postillæ super Evangeliis Dominicalibus. fol°. Bruxellis. 1480.

Socci Sermones de Tempore & Sanctis; trib. volumin. *per Richardum Paffrod.* fol°. Davent. 1480.

Fior de vertu: *lo quale libro ha impresso il diligente huomo maestro Michele Manzolo de Parma habitante in Treviso; nel anno M. CCCC. LXXX. a di XVi. di Decembro, regnante Jonane* [id est, Joanne] *Mocenico principe di Venecia, che Dio la salve.* 4to. Tarvis. 1480.

Thomæ Aquinatis de veritate Catholicæ fidei errores in omnes gentilium atque hæreticorum libri quatuor; ex emendatione & castigatione Petri Canteani Veneti theologi Patavini: *per virum præstantissimum Nicolaum Jenson Gallicum; florente Re. princ. Venetorum Joanne Mocenigo duce, M. CCCC. LXXX. ydibus Juniis.* Gothico charactere.[1] fol°. Venet. 1480.

Liber secundus partis secundæ beati Thomæ de Aquino: *impendio Joannis Coloniæ Agrippinens. Joannisque Manthen Gherretzem sociorum; XIII. Cal. Aug.* fol°. Venet. 1480.

Compilatio Destructorium Vitiorum nuncupata, à cujusdam fabri lignarii filio anno 1429. collecta: *& de novo per me Henricum Quentel Colonien. incolam exactissime correcta ac summo studio impressa ad laudem summe Monadis pridie nonas Majas anno* 1480. *finita.* fol°. 1480.

Aurea Legenda, dye gulden legende —— *dit is voleynt ter Goude in Hollant anno LXXX. den tienden dach in februario by mi gheraert Leeu.* fol°. Goudæ. 1480.

Summa de Casibus per fratrem Astesanum de ordine fratrum Minorum compilata: *sumptibus Nicolai de Francfordia Venetiis finis imprimendo impositus est per Leonardum Wild de Ratisbona* 1480. *die* 28. *Aprilis.* fol°. Venet. 1480.

Textus Logicales Aristotelis: *Venetiis impressi per Philippum Venetum bonâ diligentiâ correcti anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo, vigesimâ quintâ die mensis Octobris.* fol°. Venet. 1480.

Schola Salernitana, cum expositione: *anno M CCCC octuagesimo.* 4to. 1480.

Sallustius. fol°. Venet. 1480.

Suetonius de vitâ XII. Cæsarum: *Hoc opus diligenter emendatum impressum est per Antonium Zarotum operâ & impensâ Johannis Legnani; die XVI Novembris.* fol°. Mediol. 1480.

Idem:

1 In fine, *Reverendissimo patri Petro Frigerio archiepiscopo Lorkirensi frater Petrus Albus sancti Canciani Venetus S. P. D.* —— *Eam correctionem novam Nicolaus Jenson Gallicus, vir imprimis Catholicus, erga omnes gratus, beneficus, liberalis, verax, constans, pulchritudine, magnitudine, fidelitate imprimendi, in toto terrarum orbe, pace omnium dixerim, veluti singulare munus cœleste nobis impressum Venetiis dedit. MCCCCLXXX. ydibus Junii.*

Idem: *Sine nomine typographi aut loci.* fol°. 1480.

Cicer. Offic. Paradox. Amicit. Senect. libri *peroptime emendati impressi sunt ductu & expensis per Philippum quondam Petri Veneti. VIII Maii. inclito Venetiarum duce Johanne Mozenico imperio.* [Reponi certè debuit, *imperante*]. fol°. Venet. 1480.

Georgii Merulæ Alexandrini Statiellensis epistolæ duæ; altera ad Bartholomæum Chalcum ducalem secretarium, *Venetiis Non. Octob. M. CCCC. LXXX.* Altera ad Joannem Jacobum Chiliinum municipem suum, *Venetiis Idib. Sept. M. CCCC. LXXX.* in quibus se tuetur adversùs Francisci Philelfi contumelias; Philelfus Merulam carpebat, quòd *Turcas*, non *Turcos*, appellârit. 4to. Venet. 1480.

Francisci Nigri Veneti doctoris in Sigismundum archiducem Austriæ pro novæ sponsæ Catharinæ de Saxoniâ epithalamio carminum libellus; Pamphilus de amore; Philelfi fabulæ factæ *expensis M. C.* 4to. Venet. 1480.

Liber modorum signdi Alberti: 8vo. a°. M°. CCCC°. LXXX°. *ipsi. apud Villam* SANCTI ALBANI. 1480.

Laur. Vall. Elegant. fol°. Venet. 1480.

3

Les Postilles & expositions des epistres & Evangiles Dominicales. [1] fol°. TROYES. 1480.

Postilla antiqua. * Delphis. 1480.

P. Mollenbeck tabula Bibliorum Lyræ. [3] fol°. Colon. 1480.

Petri de Pergamo Concordantiæ. [4] Colon. 1480.

Petri Herentalii Commentarium sive Catena in Psalmos: *apud Conrad. de Homborch.* [5] fol°. Colon. 1480.

Joan. Herold discipuli de tempore & sanctis: *per Anton. Koburger.* [6] Norib. 1480.

Sermones Hugonis de Prato Florido CXVI: *expliciunt sermones Dominicales super Evangelia & Epistolas per totum annum fratris Hugonis de Prato ord. Prædicat. opus non minùs necessarium quàm fructuosum; Zwollis impressum Anno Domini millesi. quadringentesi. octogesi.* [7] fol°. Zwoll. 1480.

Li Fioreti de santo Francesco. [8] 4to. Venet. 1480.

Speculum manuale sacerdotum Hermanni de Schildis. [9] Venet. 1480.

Tho-

1 Damm. à Tethroden. Cat. A. n. 51.
* Hæc editio mihi valde suspecta est.
2 Bibl. Ultraject. p. 18.
3 Ead. p. 17.
4 Bibl. Norib. Saub. p. 139.
5 Bibl. Rothean. p. 9. n. 338. & Val. Andr. Belgic. p. 744.
6 Bibl. Ultraject. f. 21.
7 Bibl. S. Mauric. & Simeon. in Mind.
8 Labb. Nov. Bibl. p. 354.
9 Bibl. Norib. p. 140.

Thomæ de Aquino pugnantium locorum conciliationes. [1] Colon. 1480.

Ejusd. Thom. Comment. in libr. 3. de Animâ. [2] Colon. 1480.

Pastoralia Beat. Gregorii papæ. [3] 4to. . . . . 1480.

Petri de Aquilâ distinctiones in 4. libros sententiarum. [4] folo. . 1480.

Gerhard. de Monte Concordantiæ dictorum Alberti M. & Thom. Aquin. [5] Colon. 1480.

Een boek getrokken uit de passionaal, of de Aurea legenda, en uit het Martyrologium op d'ordre der feestdagen des jaars. [6] folo. Utrecht. 1480.

Historia Longobardica: *per Conr. Winters de Homburch.* [7] folo. Colon. 1480.

Summa Hostiensis. [8] folo. Venet. 1480.

Antonini archiep. Florentini Summa; Tom. IV. [9] Norib. 1480.

M. Henric. de Hassia contra disceptationes fratrum mendicantium. [10] Mediol. 1480.

Raimundi Lulli Ars generalis ultima. [11] 4to. Venet. 1480.

Dinus de Regul. Juris; Jo. Andreæ & Jo. Crispi arbor omnium actionum. [12] folo. Venet. 1480.

Lectura Bartoli de Saxoferrato super 1. part. Codic. *per Johan. Colon. & Johan. Manthen.* [13] Venet. 1480.

Petri Brixiensis Ep. sollemne Repertorium ord. Alphab. [14] folo. Patav. 1480.

Opus-

1, 2 Ibid. p. 139.

3 Corn. Sinap. Catalog. A. 1. Possideo Gregorii M. hanc curam pastoralem in membranâ antiquissimæ & elegantiss. scripturæ ex libris illustris viri Gerh. de Mastricht.

4 Roth. Cat. p. 12. n. 461. Idem (ut puto) liber, qui (in Gesner. Epit. p. 665.) *Petri Aquilani, cognomento Scotelli, Quæstiones in quatuor sententiarum libros juxta Scoti: apud Pet. Drach. Spir.* 1480,

5 Bibl. Norib. Saub. p. 139.

6 Bibl. Bentes. part. 2. p. 23. n. 272. & Cat. Ultraject. part. poster. f. 128. Cat. Corn. Booth. p. 4. n. 122. & p. 8. n. 335.

7 Ita finit; *Explicit Historia Longobardica diligenter impressa ac correcta cum nonnullis sanctorum & sanctarum legendis in fine superadditis per me Conradum Winters de Homburch Colonie civem Anno dni MCCCC LXXX. & per me Conradum Dusseldorp rubricata.* Possideo hoc nitidum & illuminatum exemplar ex auctione fautoris mei Dni Gerh. de Mastricht Synd. Brem. Suspicor editionem 1470. quam Mich. * Maittaire p. 68. apud Conrad. Winters de Homburch Coloniæ excusam dixit, esse demum ad a. 1480. referendam. Festinantem facile M CCCC LXX pro M CCCC LXXX & vice versâ legere. Mihi saltem nulli libri à Conr. Winters jam anno 1470. impressi sunt visi. Conf. Cat. Hier. de Backere litt. C. 4. n. 55.

8 In Anton. Bies. Rect. Verne. L. B. 1607. Conf. Saubert. p. 140.

9 Bibl. public. Amsteld. p. 18.

10 Bibl. Norib. Saub. p. 139.

11 Wern. Helmich. Cat. K iii.

12 Amerbach. p. 49. Saubert. p. 139.

13 Id. p. 140.

14 Bibl. Masthrichtian. 2. Vol. p. 277. n. 294.

* Me quidem fugit memoria, unde illam editionem 1470. exscripserim, & ubi eandem viderim. Non tamen viro doctissimo contradicam obstinatè. Facilè hic, uti aliis in locis plurimis, decipi potui. At certè Conradus de Homburch ante annum 1480. impressit. Vide Historiam hanc ipsam Longobardicam 1476. in meis addition.

Opusculum in errores Monarchiæ. [1] fol°. Venet. 1480.
Exceptiones legésque Romanorum cum tractatu actionum. [2] Argent. 1480.
Promptuarium medicinæ. Mederfachfich. [3] 4to. gedruckt tho Lubeck. 1480.
Fasciculus temporum. [4] fol°. Colon. 1480.
Werneri Rolevinck Fasciculus temporum, inhoudende de Chronycken van oude tyden. [5] fol°. Utrecht. 1480.
Otto van Passau vanden XXIV Ouden met de Wegh der Saligheyt. [6] t'Utrecht. 1480.
Voyage de Jerusalem van Bredenbach veel ampelder als de Duytse met koopere figuren. [7] fol°. in Lion. 1480.
Johan. Viterbiensis de futuris triumphis contra Saracenos. [8] Genuæ. 1480.
Plutarch. Vitæ Viror. Illustr. [9] Rom. 1480.
Cornel. Nepos sub Æmil. Probi nomine. [10] Parm. 1480.
Cicer. Quæstiones Tusculanæ: *per Phil. Petri.* [11] fol°. Venet. 1480.
Terent. cum Donat. Comment. [12] fol°. Venet. 1480.
Papin. Stat. Thebaïs cum Comment. [13] fol°. Venet. 1480.
Platinæ dialogus de flosculis Ling. Latin. [14] 4to. Venet. 1480.
Bartholom. Anglic. de proprietat. rerum naturalium. [15] fol°. Argent. 1480.
Nicol. Perotti Episc. Sipont. Rudiment. Grammatic. [16] Venet. 1480.
Guarini Dictionarium Lat. sive Breviloquus vocabularius dictus. [17] Basil. 1480.
Her-

1 Robert. Martine Cat. Londin. p. 18.
2 Saubert. p. 138.
3 Gudii Cat. p. 140.
4 Felic. Lopez de Haro. Cat. B. n. 236.
5 Cat. de Backere G. 4. n. 36. Corn. Booth. p. 8. n. 239. Segefrid. A. 3. n. 170. Arnold. Wittens Consul. Leid. B. 4. n. 168. Frans Koerten. p. ii. n. 250. Io. Heurnii D. 2. n. 44. Ja. Cornel. A. 2. n. 28. vander Vliet. p. 7. n. 143. Bentes. part. 2. p. 13. n. 117. Caille. p. 51.
6 Ultraject. Cat. part. poster. append. f. 129.
7 Catal. librorum illustrium. p. ii. n. 213. quorum auctio habita Lugd. Bat. in ædib. Petri Leffen. ann. 1666. ult. Novem.
8 Bibl. Norib. Saubert. p. 138. Sed Orland. p. 192. Beugh. p. 14. & Caille p. 50. habent alium impressionis locum : *Joannes Annius de futuris triumphis contra Saracenos. fol°. Genzano vel Gentia.* 1480.
9 Journal des Scavans. an. 1684. p. 38.
10 Fabric. Bibl. Lat. p. 63.
11 Bibl. Hohendorf. p. 207. & Bibl. Norib. Saub. p. 138.
12 Ead. p. 140. & Bibl. Carpzov. part. 2. p. 214. & 216. & Cat. Commelin. C. ij.
13 Id. b. iiij.
14 Cave Hist. Litt. Eccl. Append. f. 124. Olear. Bibl. Eccles. p. 99.
15 Bibl. Amerbach. p. 49. & Norib. p. 139.
16 Bibl. Augustan. Reiser. p. 116.
17 Bibl. Norib. Saubert. p. 140. Quærendum est, an hic liber sit idem, cujus meminit Simler. Biblioth. p. 352. *Joannis Capniolis Breviloquium, id est, Dictionarium singulas voces Latinas breviter explicans per ordinem alphabeti :* impress. Basil. apud Amerbachium. 1480. Consule Vitam Reuchlini à Jo. Henrico Majo descriptam, p. 15. & 162.

4

Hermanni de Petrâ Santdorpii, virginum Carthusianarum juxta Brugas Cœnobiarchæ, Sermones 50 in Orationem Dominicam; *apud Joannem CÆSAREM.* [1] ALDENARDÆ. 1480.

[L] Rob. Holcot opus super Sapientiam Solomonis. 4to. . 1480.

[L] Liber Breviarius secundùm consuetudinem Ecclesiæ BASILEENSIS: *per Mich. Wensler.* 4to. Basil. 1480.

[VEL] Pet. Lombardi Libri IV. Sententiarum. fol°. Venet. 1480.

[L] Decretum Gratiani: *per Adam. de Rotwil.* 4to. Venet. 1480.

[L] Lectura Angeli de Cambilionibus de Aretio super omnibus Institutionum libris: *per Petrum Drach.* fol°. Spiræ. 1480.

Joannis Columberii locorum communium liber secundùm alphabetum, qui inscribitur Scala Cœli: *impressus per Joannem Zainer.* [2] Ulmæ. 1480.

Thomæ Aquinatis in octo libros Physicorum Commentarii. * Venet. 1480.

Philippi Siculi Dominicani opuscula varia in unum collecta: edita per Joannem Philippum de Lignamine. † 4to. Rom. 1480.

[S] Opus, cui titulus *Nosce teipsum: actum hoc opus est ex inclytâ atque famosâ officinâ Nicolai Jenson Gallici, Olympiadibus Dominicis, anno videlicet MCCCC LXXX. quarto Calendas Julias.* 4to. ‡ . 1480.

[C] The History of ye Knight Jason: *by Ger. Leeu.* fol°. Andewarp. 1480.

Stephani Flisci Synonyma sive Variationes sententiarum secundùm locos quosdam digestos, & epistolis scribendis accomodatos: *apud Simonem MAGNIGUM.* ⸸ Mediol. 1480.

[S] Apuleii Opera: per HENRICUM DE SANCTO URSO ** fol°. Vincent. 1480.

5

[179. & B. 28.] S. Bernardi Postillæ majores. fol°. Delph. 1480.

[123.

1 Val. Andr. Bibl. Belg. p. 383. & Hallerv. Bibl. Curios. p. 128.

2 Simler. Biblioth. p. 357. Sed aliud authoris nomen vide ad ann. 1476. ubi habetur Lubecensis prima hujus libri editio.

* Simler. Biblioth. p. 659.

† Gesner. Epitom. p. 689. At lege not. ad Libr. de Sibyllis &c. anno 1481.

‡ Hallerv. Biblioth. Curios. p. 210.] „ Jodocus Gallus Rubeacensis. Opusculum, *Nosce teipsum*, inscriptum. Haidelbergæ. an. 1480. Sic & Bibl. Augustan. Reiser. p. 109.

⸸ Cremon. Litterat. Tom. I. p. 278.

** Nisi in impresso Viri clariss. Catalogo vidissem annum litteris expressis M. CCCC. LXXX. denotatum, hanc editionem in dubium revocarem. Neque enim mihi compertum erat illum typographum ante annum 1486 innotuisse.

[123. & B. 92.] Martini Ord. Min. Sermones de Tempore & Sanctis. Argent. 1480.

[104] Joannis Bernardi Savonensis Ord. Eremit. S. August. Vocabularium Ecclesiasticum: *per Leon. Pachel & Ulr. Scinzenzeler: Duodecimo Kal. Maias.* 4to. Mediol. 1480.

[112] Guid. de Monte-Rocher. Manipulus Curatorum: *per JOANNEM de NOERDLINGEN; VIII. April.* 4to. Bonon. 1480.

[122] Idem: *per MARCUM REYNHARDUM de Argentinâ, & NICOLAUM PHILIPPI de Gernsheym.* 4to. Argent. 1480.

[96] Mercurii Trismegisti Divinationum Lib. I. & II. Gallicè. * Paris. 1480.

[191. & B. 165] Spiegel der Sassen met de glossen daarop. ** folo. CEULEN. 1480.

[192. & B. 123.] Laurentii Guil. de Saona Rhetoric. † Villa S. ALBANI. 1480.

[142. & B. 63.] Galeatii filii Ducis Mediol. Oratio ad Venetos de perseverantiâ pacis & concordiæ. ‡ folo. Norimb. 1480.

[103] Æsopi Vita & Fabulæ, Latinè, per Rimicium: *ad impensas Philippi Lavagniæ civis Mediolanensis; 4. mensis Sept.* 4to. Mediol. 1480.

[135. & B. 107.] Phalarid. Epistolæ, Latinè; per Leonardum Aretinum. 4to. Florent. 1480.

* Eundem librum sub ejusdem authoris nomine repetit Orland. p. 420. At certè author non erat *Mercurius Trismegistus*, sed *Ambrosius Merlinus*, cujus obscurarum prædictionum meminerunt Balæus in centur. I. Scriptor. Britan. & Simlerus in Biblioth. p. 31. Uti & Beugh. p. 94. ubi refert hanc editionem ad ann. 1498. Orlandum facilè decepisse potuit linearum, in quibus *Mercurium* & *Merlinum* ordine alphabetico disposuit Beughemius, vicinia.

** Hunc librum hôc eodem anno in Hollandiæ oppido QUILAMBOURG vocato excusum fuisse in fol. scribunt Orland. & Caille, p. 51. *Ceulen*, inquit Orlandus, *è luogo, che non ho potuto trovare, ove sia situato.*

† Vulgò vocatur *St. Albons* in agro Hertfordiensi Britanniæ. Ubi sita sit hæc villa, ubi hic liber excusus est, dubitat Orlandus.

‡ Beughem. notat hanc extare in *Margaritâ Poëticâ Alberti de Eyb. Norib.* 1480. *in f.*

FINIS PARTIS I. TOMI I.

